

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR

SIDNEY és BEATRICE WEBB
MUNKÁS-DEMOKRÁCIA.

1909.
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA.
BUDAPEST, IV.; VERES PÁLNÉ-UTCA 16;

SIDNEY ÉS BEATRICE WEBB

MUNKÁS-DEMOKRÁCIA

FORDÍTOTTA

GYÖRGY ENDRE.

1909.

GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
BUDAPEST, IV. VERES PÁLNÉ-UTCA 16.

LÉGRÁDY TESTVÉREK KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST.

ELŐSZÓ.

Megkíséreltük e kötetekben tudományos boncolatát adni a munkásegyleti ügynek az egyesült királyságokban. Ezen célra szenteltünk hat évi kutatást, amelynek folyamatán vizsgáltuk, belsejében és külsejében, lényegét tényleg minden munkásegyleti szervezetnek, együttesen azon módszerekkel és szabályzatokkal, a melyeket használ céljainak elérésére. Az 1894-ben közzétett History of Trade Unionismban, kutattuk a munkásegyleti mozgalomnak, mint egésznek, keletkezését és növekvését, ipari és politikai szempontból, hozzácsatolva a munkásegyletek szétterjedésének statisztikai kimutatását iparágak és helységek szerint; és a munkásegyleti élet és jellegnek természetéről rajzolt vázképét. A tanulmányozónak tehát előtte volt már a munkásegyleti ügy régi és jelen külső jellegzetes vonásainak egy oly képe, amelyet – kölcsönözve a kifejezést az állati élet tanulmányozásáról, – annak természetrajzának lehetne nevezni. Ezen külső jellegzetes vonások azonban – a teremtmény külső alakja és megjelenése – szembezőkői eg elégtelenek bármely tudományos általánosításra annak céljait és hatásait illetőleg. Hasonlólag nem lehet levonni bármely hasznos elméleti vagy gyakorlati következtetést a munkásegyleti ügy felől, ha csak a „közismeretű” dolgokra hivatkozunk, sőt még akkor sem, hogy ha ezeket elvontan valamely képzelt formájú meghatározásba finomítjuk ki. A társadalmi tudomány ép úgy, mint minden más tudomány, csak a való tények pontos megfigyelésének alapján haladhat előre.

Jelen munkánk első része a munkásegysületek szervezetével foglalkozik. Az angolszász világban mai nap úgy találjuk, hogy a munkásegysületek demokráciák: azaz, az ő benső szervezetek mind azon elvre van alapítva, hogy „a nép kormánya a nép által a népért.” Hogy mennyire különböznek a politikai kormányzattól az által, hogy itt a tagság önkéntes, azt a fejtegetés folyamán fogjuk tárgyalni. Azonban tudományosan is különböznek más demokráciáktól abban, hogy kizárólag kézimunkás, munkabért kapókból állanak, akik foglalkozásuk szerint vannak összetársulva. Meg fogjuk mutatni, hogy a különböző munkásegysületek miképp mutatják fel a demokráciának ezen nemét a fejlődés sok különböző fokán. A könyv ezen része kevés érdekléssel fog birni azokra nézve, akik egyszerűen azt akarják tudni, hogy a munkásegysületek jó vagy rossz befolyással bírnak-e az államra. A munkaadóknak és azon munkásegysületi tisztviselőknak, akik a tőke és munka közt folyó háborúban tényleges szolgálatban állanak, úgyszintén azon politikusoknak, akik tűnődnek, hogy egy munkaküzdelemben melyik pártra álljanak, a mi részletes fejtegetéseink a választó, választott és tisztviselő közt levő viszonyról, valamint a központi és helyi kormányzat, vagy a megadóztatás és képviselőlet közt levő viszonyról – hogy ne is beszéljünk e szövetkezés, a kisebbségnek adandó helyi kormányzat, vagy a népszavazás és kezdeményezés jogával járó nehézségekről - unalmasaknak és feleslegeseknek fognak tetszeni. Más oldalról, a demokráciák tanulmányozója, akinek nincs különös érdeke a munkásegysületi ügy kereskedelmi vonatkozásaiban, valószínűleg ezt fogja találni a könyv legérdekesebb részének. Azok, akik úgy találják, hogy a kézimunkásbérmunkások résztvevése a kormányzás gépezetében a modern politika legszembeötlőbb – ha nem is legveszélyesebb eleme, itt e tüneményt elszigetelve találják. Ezen ezer és ezer munkásdemokrácia, amely önönmagától nőtt fel különböző időkben és helyeken, figyelem nélkül más osztályok hagyományaira vagy érdekeire, folytonosan változtatva

szervezetét, hogy az új és változó viszonyokhoz hozzásimuljon, hasonlíthatlan tág mezőt nyit annak vizsgálatára, hogy mily módon volt képes a munkás megoldani a nehéz feladatot: Összeegyeztetni az erélyt az igazgatásban a népies ellenőrzéssel.

A könyv második része, amely az egésznek több, mint felét teszi ki, a munkásegysületek működésének leíró boncolatát foglalja magában: azaz, leírását a munkásegysületek által használt módszereknek, a kikötött szabályzatoknak és követett politikának. Mindazt, ami tőlünk telt, elkövettük arra, hogy ez a fejtegetés mind tudományosan pontos és – amennyire az egyesült királyságokról s a mai nappól van szó – teljesen kimerítő legyen. Természetesen nem soroltuk fel minden egyes külön egyesületnek, minden egyes külön szabályzatát; de kiterjesztettük kutatásainkat az ország minden részére és minden egyes iparágra és fejtegetésünk, azt hiszszük, magában foglalja a munkásegysületi mozgalom minden létező fajtáját és változatát. És törekedtünk arra, hogy leírásunk mennyiséget is mutasson. Adtunk mindenütt statisztikát is, ahol csak szerezhettünk olyat és minden esetben törekedtünk arra, hogy formáljunk és adjunk az olvasónak fogalmat azon viszonylagos statikai és dinamikai arányról, amelylyel bír a szabályzatok minden egyes típusa a munkásegysületi tevékenység egész folyamatára. Hogy mindegyik iparág csaknem elszámlálhatlan technikai szabályzatait feldolgozhassuk, első szükségünk volt egy tudományos osztályozásra. Sok kísérlet után felfedeztük azt, hogy ennek alapelve a különböző szabályzatok lélektani eredetében fekszik; vagyis, azon közvetlen célzatban, amelylyel azok elfogadtattak, vagy azon közvetlen bajban, melynek orvoslására voltak hivatva. Egymásután következő megfigyeléseink fényt vetettek sok látszólagos ellenmondásra és következetlenségre. így, hogy a sok példa közt csak kettőt említsünk, az olvasó a szabvány-munkabérről szóló fejezetben meg fogja találni azon indok magyarázatát, hogy miért harcol néhány munkásegysület a darabmunka

ellen és mások megint az időmunka ellen; és a szabvány-munkanapról szóló fejezetben annak, hogy miként teszi némely munkásegylet a munkaórák szabályozását egyik legfőbb feladatául, míg mások, ámbár époly erősek és harciasak, közönyösek, ha nem is ellenséges indulatuk az iránt. Az osztályozás ugyanazon vezérelve képesíti az olvasót arra, hogy megértse és megfelelő módon értékelje a látszólag önkényes és értelem nélküli szabályzatokat, mint aminők a Kiegyezés és Részesedés ellen fennállanak, amelyek a munkásosztály életének felületes szemlélőit zavarba hozzák. Az támogat bennünket, ha meg akarjuk érteni a munkásegylet politikai mélyreható változásait oly tárgyak felett, mint a gépek, a segéd munkások 's a női munka. Ugyanaz szolgál a mélyebb tanulmányozás céljaira, amikor a munkásegyletek egész működését feosztjuk három különböző és néha egymást kölcsönösen kizáró politikára, alapulva annak különböző felfogásán, hogy mit lehet gazdaságilag megtenni, és hogy a társadalom minő állapota az, amely utoljára, is kívánatos. Ezen feltevések lélektani nyomozata útján fedeztük fel, hogy a munkásegyletek világában a felfogás és cselekvés különbözőségei minő jellegzetesen felelnek meg a kívül eső nagyobb világ hasonló tüneteinek.

Csak a munkánk harmadik részében – a második kötet utolsó négy fejezetében, – megyünk bele az elmélet birodalmába. Elsősorban is elmondjuk azt a feltűnő változást, amelyet az angol közgazdák véleményében találunk - a munkásszervezetek hatására nézve a vagyon termelése és felosztása tekintetében. Sok olvasó megállhat ezen pontnál, megelégedve azon tekintélyes, bár nem szabatos kijelentésekkel, amelyeket ma adnak a közgazdaság tanárai az egyesült királyság egyetemlein a munkások összejátszásának kedvező módon. De ez az ítélet, amennyiben főleg a versenynek egy eszményi felfogására vannak alapítva, nekünk nem látszik sokatmondónak. Ennélfogva az olvasó elé terjesztettük az ipari termelés mezején a verseny hatásának

egy új fejtegetését – a mi felfogásunkat az üzleti világ szervezetéről és működéséről, amint az tényleg van ma. Itt, az alkudozások ezen hosszú sorozatának boncolásában, amely az egyes vevőtől a végleges üzletből kiindulva a gyárban vagy a bányában dolgozó kézi munkásig vissza, folyton folyik, itt fedezzük mi fel a munkásegyesületnek szükségét. Aztán vizsgáljuk gazdasági jellegeit nem az összejátszásnak az eszményi verseny mellett elméletileg, hanem a mai napi valóságos munkásegyesületi világban, az üzleti világban, amint mi ismerjük. Ennélfogva, adjuk itt a munkásegyesületi ügyről a mi elméletünket, a mi saját felfogásunkat azon mód felől, amint az általunk leirt módszerek és szabályzatok érintik a vagyon termelését és szétosztását és a személyi jellem kifejlődését. Ez az elmélet, együttesen a mi saját különös felfogásunkkal a társadalmi tevékenység felől, vezet bennünket arra, hogy határozottan állást foglaljunk egyik fajú munkásegyesületek mellett, és hasonló határozottsággal a másik fajú egyesületek ellen. A végső fejezetben végül épen tanácsot adunk és jósolunk; és úgy hisszük, hogy a teljesen kifejlődött demokrata államban a munkásegyesületek végcélja a jövő munkás demokráciája. Egy oly könyv, amely tények leírásából, elméletbe át-vivő általánosításokból és erkölcsi ítéletekből van összeállítva, szükségképen kell, hogy a legjobb esetben is a használatra nézve különböző fokozatú legyen részleteiben. Az I. és II. részben a szervezet és működés leírása, azt reméljük, állandó becsnel fog bírni a társadalomtanban, mint a munkásszervezési ügy részletes leírása egy meghatározott, országban és meghatározott időben. A III. részben foglalt gazdasági általánosítások, hogy ha helyeseknek találtnak más kutatók igazolása útján is, nem lehetnek többek, mint lépcsőfokok azon kutatók általánosításainál, akik ott kezdik el, ahol mi elhagytuk. Mint minden tudományos elmélet, hamar szét fognak töretni, egy rész elvettetik, mint hibás, vagy tévedés, a más rész pedig fel fog olvadni későbbi és szélesebb felfogásokban. Végezetül még azok is, akik az

általunk felsorolt tényeket pontosaknak tekintik, és a mi gazdasági elméletünket tudományosnak tartják, csak akkor fognak egyetérteni velünk a munkásegyletekről szóló ítéletünkben és a mi felfogásunk szerint annak állandó, bár korlátolt működésében, a jövő munkás demokráciájában, amennyiben véletlenül egyetértenek velünk arra nézve, hogy a társadalomnak minő állapota az, amit kívánatosnak tartunk.

Azok, akik tudományos munkára készülnek a társadalomtudomány bármely ágazatában, valamelyes gyakorlati támogatást találhatnak azon kutatási módszer rövid előadásában, amelyet mi hasznosoknak találtunk ezen és más tanulmányainkban.

Hogy azzal kezdjük, a kutatónak rá kell határozottan szánni magát, kitalálni, nem a végleges választ azon gyakorlati kérdésre, amely esetleg őt munkára csábította, de azt, hogy mi a tényleges szerkezete és működése azon szervezetnek, amelyben ő érdekelve van. így, első feladata megfigyelni és szétboncolni a tényeket, összehasonlítva oly sok esetet, amennyircsak lehetséges, és szabatosan megjegyezni minden hasonlóságokat és különbözőségeket, akár látszanak azok jelentékenyeknek, akár nem. Ez nem azt teszi, hogy a tudományos kutatónak teljesen szabad elmével kell megindulni minden előre megállapított eszmétől mind az osztályozás, mind a következtetések körül. Ha van ilyen ember egyáltalán, az nem lesz képes megfigyeléseket tenni egyáltalán. Épen ellenkezőleg, a kutatónak ápolni kell mindazon feltevéseket, amikre csak ráteheti kezét, bármilyen messzemenőnek látszanak is azok. S valóban ügyelnie kell folyton arra, hogy megtévesztve ne legyen bármily tekintély által. Egy új igazság felfedezésének eszközeül, egy elfogult vagy fanatikus ember legvadabb feltevése, vagy a gyakorlati ember legesetlegesebb következtetése, sokkal termékenyebbnek mutatkozik, mint azon igazolt általánosítások, amelyek már megtermettek összes gyümölcseiket. Csak-

nem minden előre megállapított eszme a tünetmények közt levő összefüggésre nézve segíteni fogja az észlelőt, ha csak elegendőleg korlátozva van kiterjedésében és eléggé határozott kifejezésében arra, hogy képes legyen a tényekkel való összehasonlításra. Ami veszélyes, az az, ha csak egyetlen feltevésünk van, mert ez kikerülhetetlenül megteveszti a tények kiválasztását; vagy ha nincs más, mint messzemenő elméletünk a végokokra és általános eredményekre nézve, mert ezek egyáltalán nem igazolhatók azon tények által, amiket egyetlen kutató felboncolhat.

Kezdetről fogva a kutatónak határozott elvet kell követni feljegyzéseiben. Mi megfelelőnek találtuk külön iv papírokat használni fel, amelyek nagyságban és formában egyenlők voltak, s amelyek mindegyike egyetlen megfigyelésre volt szánva, pontos megjelölésével a forrásnak, helynek és időnek. Ezekhez, amint a kutatás tovább haladt, további fejezeteket adtunk, amelyek alá a feljegyzett tény lehetőleg besorozható, aminő például az iparág, a szak külön szervezete, a szervezés, az érdekelt személyek neme, kora vagy foglalkozása, a lélektani indok, vagy a megorvoslandó sérelem. Ezen ívek aztán különböző rendekbe sorozhatók vagy újra rakhatók, a szerint, amint a feljegyzett tényeket az idő vagy tér, vagy más viszonyokhoz való vonatkozásokban volt kívánatos fontolóra venni. A kutatónak nagyon hasznos tanács az, hogy nagy munkát fejtsen ki feljegyzéseinek teljessége és mechanikai pontossága tárgyában, még akkor is, ha ez azt hozza magával a kutatás első pár hetében, hogy újra és újra átírja egész anyagát.

Mielőtt tényleg megkezdéné a kutatást, helyes, ha előbb elovassa mindazt, amit előtte írtak már e tárgyról. Ez arra fog vezetni, hogy némi kísérleties eszmét fog nyerni arra, hogy mint dolgozza fel anyagát, határozott részekre az elkülönített elemzés céljából. Arra is fog szolgálni, hogy feltevéseket szerezzen a tények közt levő összefüggésre nézve. Itt találjuk meg a királyi bizottságok és választott bizottságok terjedelmes jelentéseinek valódi hasznát. Ezek-

nek számtalan kérdései és feleletei ritkán végződnek valamely elméleti megítélésben vagy tudományos becsű gyakorlati következtetésben. Azonban a kutatónak gyakran szolgálnak az akaratlan eszmeadás és feltevés önkénytelen bányáiuul, épen, mert minden rend és gyakran minden megfontolás nélkül nyújtott adatok gyűjteményei.

A tényékebe való tényleges vizsgálatra térve át, a felfedezésnek három jó eszköze van: az okmány, a személyes megfigyelés és a kérdezősködés. Mind e három hasznos arra, hogy előleges eszmét és feltevéseket nyerjünk; de úgy, mint egy minőségi és mennyiségi felboncolás vagy igazolás módszerei, teljesen különbözők jellegileg és egyenlőtlenek értékökre nézve.

Ezen eszközök közt a legnélkülözhetetlenebb az okmány. Az emberi, és különösen a társadalmi működésnek, egyik különössége az, hogy a tények elbeszéléseit nem azon célból adja, hogy a kutató részére nyújtson anyagot, hanem arra, hogy maga a szervezet részére adjon útmutatást a jövő irányra nézve. Az okmány lényege, szemben a tárgy felől szóló tiszta irodalmával, épen az, hogy bizonyításának nem szándékolt és magától folyó jellege van. Röviden, egy mechanikai emlékszerű dolog az, amely a tényeket jelzi a személyes vonatkozások minimumával. Ennélfogva a minden nevű társaságok pénztári számadásai, külön gyűlési jegyzőkönyvei, benső statisztikái, szabályzatai és jelentései megbecsülhetetlen anyagot szolgáltatnak, amelyekből a kutató megtudja nemcsak a szervezet szerkezetét és politikáját, de azok indokainak és szándékainak nagy részét is. Még azon okmányok is, amelyek csak arra vannak szánva, hogy másokra gyakoroljanak befolyást, mint aminők a nyilvános felszólítások vagy célzatos jelentések, bírnak saját külön okmányi értékkel, ha másra nem, legalább arra, hogy a bizalmas jelentésekkel szemben megmutatták azt, hogy mi volt az, amit szerzőik el akartak titkolni. Ennélfogva a kutatónak gyűjtenie kell minden, habár jelentéktelen, okmányt is, amit csak megszerezhet. Ha a megszerzés lehetet-

len, le kell másolni a ténylegesen használt szavakat, oly terjedelmes kivonatot készítve, amint csak az idő megengedi; mert sohasem tudhatja, hogy mi fog mutatkozni később jelentőségteljesnek előtte. Az okmány ilyen felhasználásában a társadalomtudomány oly kutatási módszerrel bír, amely némi mérvben kárpótolja őt azért, hogy a szántsándékos kísérlet módszerét nem használhatja. Merjük azt állítani, hogy az okmányok gyűjteménye a jövő szociológiának az lesz, ami az ásatások vagy csontvázak gyűjteményei ma az állattannal foglalkozónak, és hogy a könyvtárak lesznek az ő múzeumai.

Fontosságban legközelebb jó aztán a személyes megfigyelés módszere. Ez alatt mi nem értjük sem a kérdezősködést, sem valamely szervezet külső hatásainak megvizsgálását, hanem a gépezet belsejéről való folytonos figyelését az érdekelt emberi tényezők tényleges működésének és azon indokok változásainak, amelyekből azok erednek. A nehézség a kutatóra nézve az, hogy ily megfigyelő pontra juthasson a nélkül, hogy jelenléte elterelje a dolgok rendes folyamát. Ilyenkor és csak ilyenkor előnyös a tudományos kutatásra nézve bármely társadalmi szervezetben a működésben való személyes részvétel. A vasúti igazgató, a helyhatóság tagja vagy a munkásegyesület tisztviselője, ha képzett kutató, hasonlíthatlan alkalommal rendelkezik arra, hogy pontosan írja le az ő saját szervezetének valódi szerkezetét és tényleges működését. Szerencsétlenségre, ritka egy tényleges gyakorlati igazgatónál feltalálni a sikeres kutatásra akár a vágyat, akár a képességet, akár a képzettséget. A kívül állónak, ha ezt a módszert akarja használni, gyakorlatilag a két választás közt egyiket kell követnie. Magáévá teheti a társadalmi állást, csatlakozhatok a szervezethez, vagy gyakorolhatja azt a foglalkozást, amelyet tanulmányozni akar. Így, a szerzők egyike hasznosnak találta a kutatás különböző fokain, bérbehajtó, szabónő és munkásalakadó lenni munkás családok közt; míg a másik sok hasznot nyert abból, hogy demokratikus szervezeteknek volt

működő tagja és személyesen résztvett nemcsak egy ágban a közigazgatásban. Az ily természetű résztvevést ki lehet egészíteni azzal, hogy az illető személyek és szervezetek bizalmát és jóakarátát megnyeri a kutató, annyira, hogy beeresztik az ő műhelyeikbe, hivatalaikba és bizalmas gyűléseikbe. Ezen szenvedőleges megfigyeléseknél azt hiszszük, a nő különösen jól van képesítve társadalmi kutatáshoz; nem csupán azért, mert ő hozzá van szokva, hogy hallgatva figyelje meg az indokokat, de azért is, mert ő hamarabb nyeri meg azt a hozzáfértést és bizalmat, amit ösztönszerűleg megtagadnának eshetőleg üzleti versenyfelektől vagy politikai ellenfelektől. A személyes megfigyelés ezen módszerében az a legrosszabb, hogy a megfigyelő ritkán képes ellentállani annak, hogy túlságos fontosságot ne tulajdonítson némely dolgoknak és azon dolgok közt levő összefüggéseknek, amiket ő véletlenül látott. Ennélfogva úgy kell elbeszélni azt, amit ő figyelt meg, mint egy csomó különleges és nem szükségszerűleg összefüggő tény, amelyek csupán feltevésekül szolgálhatnak, és amelyek az okmányok kimerítő felhasználása vagy a kérdezősködés nagyobb körre kiterjedő módszere útján igazolandók.

A kérdezősködés alatt, mint a társadalmi kutatás egyik eszköze alatt, valamivel többet értünk, mint azon előzetes megbeszéléseket és társadalmi barátságot, amelyek úgyszólván előszobáját képezik annak, hogy okmányokhoz és az eljárás személyes megfigyelése szempontjából alkalomhoz jussunk. A kérdezősködés tudományos értelemben egy szakértő tanúnak ügyes kikérdezése oly dolgok felől, amelyek az ő személyes tapasztalata körébe tartoznak. Mivel a tanú nincs kényszer alatt, a kérdezőnek rokonszenvvel végig kell hallgatni sok mindent, ami nem tartozik a dologra, nevezetesen személyes véleményeket, állandó hagyományokat, és a tények hallomásszerű elbeszélését, ami mind lehet hasznos arra, hogy új forrásaira utaljon a kutatásnak, vagy tévedéseket igazoljon. De a kérdezősködés valódi célja megállapítani oly tényeket, melyeket a kérdezett

egyén tényleg látott. Ennélfogva a tapasztalt kérdezést tevő, akárcsak az orvos a betegágy mellett, minden feltevésével és általánosításával teljesen egyetért betegének és felfedő ügyességét arra használja csak, hogy tapintatos kereszt-kérdéseivel elválasztja a tény magvát az érzelem, önzés és elmélet vékájából. Ennélfogva, bárha a lehető legnagyobb fontossággal bír barátságba lépni minden szervezet fejével, mi rendesen sokkal több felvilágosítást nyertünk az ő alárendeltjeitől, akik személyesen foglalkoztak a részletkérdésekkel. De bármely kérdezősködés sem vehető semmi esetben sem teljes bizonyítékul, még a ténykérdésben sem. Sohasem szabad elfelednünk, hogy minden ember tévedésbe ejtendő hite vagy önzése, osztálya vagy azon nézetei által, hogy mit tart társadalmilag helyesnek. Ha a kérdezősködő nem tudja felfedezni e tévedéseket, azt lehet feltenni, hogy az összeesik az ő magáéival. Ennélfogva, a kérdezősködés legteljesebb hasznát, csak a kutatás későbbi stádiumain lehet elérni, amikor már a tanulmányozó annyira halad kutatásaiban, hogy pontosan tudja, mit kell kérdezni. Akkor aztán az képessé teszi őt, hogy igazolja ideiglenes feltevéseit némely meghatározott tény létezésére és azoknak másokhoz való viszonyára vonatkozólag. És van egy még szélesebb terű használata a kérdezősködésnek, amely által mennyiségi érzék adható a minőségi kutatásnak. Ha egyszer maga a kutató felboncolt egynéhány típusos példányt, és felfedezte, hogy az ő szembeszökőleg felismerhető jellegeik közül melyik bír jelentőséggel reá nézve, gyakran lesz képes ezen jellegek elterjedésének kimerítő ismeretét szerezni meg azon az utón, amit mi a tömeges kérdezősködés módszerének nevezünk. Ezen módszer egyik legfényesebb és legsikeresebb alkalmazása volt Charles Booth felhasználása, a londoni East End összes iskolaszéki tagjainak. Személyes megfigyelés után felfedezvén némely szembeszökő jelt, amely összeesett az East End-i lakosság tudományos osztályozásával, képes volt, egy pár száz embert megkérdezve, határozott részleteket nyerni egy millió állapota felől. És amikor az

így nyert eredmények másnemű vizsgálatok által – mondjuk például a népszámlálás útján, amely maga is a tömeges kérdezősködések egy óriás és némileg nem tudományos rendszere – ellenőriztetnek, gyakran nagy foka a megbizonyított mennyiségi értéknek is adható a társadalmi kutatásnak. Végezetül azt javasolhatjuk, hogy minden társadalomtudományi munkában különös előnyül számítható be, ha egyetlen kutatás végezhető több, mint egy személy által. Lgy szorosan összenőtt csoport, egyidejűleg foglalkozván egy tárggyal, sokkal többet végezhet el, mint ugyanazon személyek egyenként dolgozva. Mi a munkásegyesületekről való kutatásainkban rendkívül hasznosnak találtuk nemcsak a mi magunk együtt dolgozásunkat a munka minden részletében de az egész hat év alatt való velünk együtt dolgozását munkatársunk és barátunk F. W. Galtonnak. Hogyha egy csoport tagjai összerakják előre megállapított eszméik vagy ideiglenes elméleteik egész csoportját; személyes tapasztalataikat a kérdésben levő vagy hasonló tényekről; ismereteiket az értesülés lehető forrásai felől, az esélyeket a lehetőségekre vagy az okmányokhoz hozzáférésre, sokkal képesebbek, mint bármely egyes egyén, megbirkózni a társadalomtudományi kutatásnak még csak egy korlátozott területen is nagy és szövevényes voltával. Sokat tehetnek a folytonos kritika útján arra, hogy egymást megmentsék a tévedésektől, a megfigyelések nyerseségétől, a helytelen következtetésektől és a felfogás zavarától. De az ilyenmű csoportmunkának is megvannak a maga nehézségei és veszedelmei. Hacsak minden egyes tag nincs benső személyes érintkezésben egymással, közös akarat és célzattal működve és ha nincsenek legalább is annyira egyenlők a képzettségben és a képességben, hogy megérteni képesek legyenek egymás megkülönböztetéseit és minősítéseit, akkor közös munkájuk eredménye tele lesz zavaros vonásokkal és kevés valódi értékkel fog bírni. Egységesség, egyenlőség és fegyelem nélkül a csoport különböző tagjai mindig ugyanazon tényeket fognak felsorolni különböző nevek alatt, és

ugyanazon kifejezésekkel fognak élni különböző tények jelzésére.

A megfigyelés és ellenőrzés ezen módszereinek alkalmazásával, bármely értelmes, jól munkálkodó és lelkiismeretes tanulmányozó, vagy a tanulmányozók csoportja, ha a társadalmi szervezésnek szorosan meghatározott részletére vetik magokat, bizonyos tudományos értékű munkát fognak végezni. Az, hogy vajjon képesek lesznek-e a tényekből új általánosítást szűrni le, amely más tényekre is alkalmazható – vagyis az, hogy képesek lesznek-e felfedezni valamely új tudományos törvényt, – attól fog függeni, bírnak-e azon némileg ritka egyesítettségével a belátásnak és feltalálóképességnek, a huzamos és beható okoskodás képességével. Ha ily általánosításra rájöttek, az új munkateret képez a jövő nemzedék részére, amelynek feladata az, hogy ezen gondolatmenetet folytonosan ellenőrizve, a dolgok menetével való összehasonlítás útján, a törvény első tökéletlen felállítását kiterjeszse, korlátozza és módosítsa. Csakis ily módon lehetséges akár a társadalmi tudományokban, akár bármely más ágában az emberi kutatásnak, birtokába lépni az emberiségnek a rendszerezett ismeretek azon tömegének, amit tudománynak nevezünk.

Még egy pár szót adunk ehhez a társadalomtudományi kutatások gyakorlati értékét illetőleg. Teljesen eltekintve a tudományos ember azon érdekétől, amely óhajtja kielégíteni tudvágyát a világegyetem minden részlete felől, a társadalmi tények és törvények ismerete nélkülözhetlen minden értelmes és határozott emberi működésre. A társadalmi élet teljes egésze, a társadalom teljes szerkezete és működése, emberi ténykedésen alapul. A polgárosult társadalomnak lényeges jellemzője az, hogy ezen működés nem ösztönyszerű, hanem megfontolt; mert ámbár az emberi társadalom némely része ösztön szerint haladhat, a polgárosultság mégis a társadalomtudományi tények és azok egymasközötti összefüggésének szerves ismeretén alapul. És ezen ismereteknek elegendőleg általánosítva kell lenniök arra, hogy

képesek legyenek az elterjesztésre. Nem szükséges, hogy mindnyájan gyakorlati mérnökök vagy vegyészek legyünk; de egyetlen fogyasztó, termelő, vagy polgár sem kerülheti el, hogy ne legyen gyakorlati szociológus. Akár csupán saját magának pénzbeli érdekeit szolgálja, akár valamely osztály vagy társadalmi szükségéről, hol eszmét szolgál, az ő működése vagy tétlensége az ő saját céljait csak annyiban fogja szolgálni, amennyiben összeesik a világegyetem valódi rendjével. A munkás csatlakozhat a maga munkásegyletéhez, vagy el lehet csatlakozás nélkül, de arra, hogy elhatározása észszerű legyen, kell hogy az, annak ismeretén alapuljon, hogy mi az a munkásegylet, mennyire egészséges, jótékony intézet az, vajjon annak az eljárása növelni vagy apasztani fogja-e az ő szabadságát, és vajjon annak szabályzatai valószínűleg javítani vagy rosszabbítani fogják-e az igénybevétel feltételeit ő magára és osztályára nézve. A munkaadó, aki arra törekszik, hogy a lehető legnagyobb szabadsága legyen vállalatában, vagy a lehető legnagyobb hasznot érje el, okosan teszi, ha mielőtt akár küzdelembe menne munkásaival, akár megadná kívánalmaikat, megállapítja a munkásegyleti mozgalomnak mind okait, mind célzatát, hogy valószínűleg mi az, amit felad vagy amit sarkall, mi pénzügyi ereje és gyengesége és mi a befolyása a közvéleményre. A közönséges mende-monda, vagy valami klubbi társalgás, legyen az akár egy sarki korecsma, akár egy Pali Malii palota, époly kevésbé fogja képessé tenni az embert értelmesen vezetni saját ügyeit, mint ahogy nem teszi képessé a mérnököt arra, hogy hidat építsen. És amikor átmegyünk a magánműködésről a férfiak és nők részvételére, mint választók, választottak, vagy tisztviselőkére, nyilvános társalgókban, helyi kormányzó testületekben, vagy magában az államban, akkor a tények egyszerű ismerete, amely elég lehet gyakran az egyes üzletembernek, többé nem lesz elégséges. Megfontolt testületi működés feltételez valamely megállapított politikát, amely közölhető másokkal. A városi tanácsnak vagy a kormány tagjának

folytonosan azon kell törni elméjét, hogy mit kell tenni egyes esetekben. Az, hogy közbelépése vagy a közbelépéstől tartózkodása valószínűleg gyakorlatias, népszerű és állandóan sikeres lesz a céljai elérésére, attól függ, vajjon hozzá simul-e az, vagy nem a tényekhez. Ez nem azt teszi, hogy minden munkásnak és minden munkaadónak, vagy épen minden filantrópnak, vagy minden államférfimnak hivatása, hogy saját kutatásokat tegyen a társadalmi kérdésekben, ép oly kevésbé, minthogy maga tegyen élettani kutatásokat azon tények felől, amelyektől függ egészségi állapota. De akár akarják, akár nem, sikerök vagy bukások céljaik elérésével az ő tudományos, eredeti vagy mástól kölcsönzött ismeretektől függ a feladat tényei és azoknak okszerű összefüggései felől. Teljes bölcsességet sohasem tudunk elérni a társadalomtudományban vagy bármely más tudományban; de az nem ment fel bennünket attól, hogy működésünkben az ez időszerinti legjobb ismeretét használjuk fel annak, amit már tudunk. Az a nemzet fogja elérni a legnagyobb sikert a világháborúban, amelynek kutatói fedezik fel a tudományos igazság legnagyobb tömegét és amelynek gyakorlati emberei a legkészségesebbek abban, hogy alkalmazzák azokat.

Amit rendszeresen nem ismertek fel, az az, hogy a tudományos kutatás a társadalomtudomány terén ép úgy, mint az ismeretek más ágaiban is, nemcsak arra való kutatókat, de jelentékeny költséget is igényel. Tényleg semmi gondoskodás nincs ezen országban a társadalmi kutatás bármely fájának megfizetésére vagy közalapokból való támogatására. Ennélfogva jelenleg lehetetlen bármely jelentékeny haladást mutatni fel még a nyomatékos szükség által igényelt kutatásoknál is. A társadalmi újítók mindig megbénítva érzik magokat az ismeretek teljes hiánya és ennélfogva azon feltalálás hiánya miatt, ami csak az ismeretből eredhet. Úgy hisszük, hogy nincs egyetlen cél sem, amire a gazdag ember a közre nézve nagyobb haszonnal fordíthatná feleslegét, mint arra, hogy megindíttasson arra való

kutatók által határozott kutatásokat oly kérdések felett, mint a szeszes italok árulásának közigazgatási ellenőrzése, a viszony a helyi és a központi kormányzás közt, a népese-
 dési kérdés, a nők munkával foglalkoztatásának feltételei, a megadóztatás valódi súlya, a helyi kormányzás működése, vagy sok más megnevezhető még megoldatlan kérdés. Fel lehet tenni, hogy ezen tárgyak bármelyikének megfelelő tanulmányozása csak utazásban, az anyagokban és mindennemű más kiadásokban legalább is mintegy 1000 font sterling készpénzkiadást igényel, eltekintve azoknak a kutatóknak élelmezésétől vagy a közzéadás lehető kiadásaitól. Az pedig, hogy bármely egy szakban a felfedezésre állandó gondoskodás történjék – egy tanszék alapításával – legalább is 10.000 font sterling befektetést igényel. Jelenleg Londonban, a világ leggazdagabb városában, és amely egyúttal minden mező közt a legkedvezőbb a társadalomtudományi kutatásra, az e célra kiadott költségek összege nem tesz ki többet évente 100 font sterlingnél.

Csak az van még hátra, hogy kifejezzük a mi hálás elismerésünket azon számos barátunknak, munkaadóknak és munkásoknak, akik segítettek bennünket felvilágosítósaikkal az ő saját igazságaikat illetőleg. A munkának né- mely részeit kéziratban vagy levonatban átolvasták Edgeworth, Hewins tanárok, Leonard Hobhouse és más barátaink, akiknek a sok hasznos irányításért és bírálatért köszönettel tartozunk. Némely fejezet korábbi levonata meg- jelent az *Economic Journal*, az *Economic Review*, a *Nineteenth Century* és a *Progressive Review*ben az országban; és a *Political Science Quarterly*ben New-Yorkban; és dr. Braun *Archiv für Sociale Gesetzgebung und Statistik*ében Berlinben. Itt azok a szerkesztők engedélyével vannak után- nyomva. A könyv nagy része felolvasások formájában hasz- náltatott fel a *London School of Economics and Political Science*ben 1896. és 1897-ben.

SIDNEY és BEATRICE WEBB.
 41. Grosvenor Road, Westminster,
 London, november, 1897.

Bevezetés az 1902. évi kiadáshoz.

(Negyedik kiadás. Ötödik ezer.)

A „munkás demokrácia” megjelenése olcsóbb kiadásban, egyformán a History of Trade Unionismmal, alkalmat ad nekünk arra, hogy egy új bevezető fejezetet írjunk.

Tényleg nincs semmi hozzáadni valónk a könyv leíró és boncoló részéhez. Azon négy év alatt, ami elmúlt közzététele óta, a munkásegyleti világ nem változott meg jelentékenyen szervezetében vagy működésében.¹ A munkásegyleti „módszerek”, a kölcsönös biztosítás, közös alkuvás, és törvényi becikkelyezés tárgyában – a sokféle munkásegylet! szabályzatok, amelyeket a szabványos munkabér, a szabványos munkanap, az új eljárások és a gépek és az iparba való felvétel címén írott fejezeteinkben tárgyaltunk – most is megtartják mindnyájan helyeiket a munkások állandó küzdelmében az iránt, hogy fentartsák és javítsák osztályuknak életviszonyait, De a míg maga a munkásegylet! világ változatlan maradt, a tizenkilencedik század utolsó éveiben fokozatos változást tapasztalunk a munkásegyletek környezetében, ép úgy a törvényben, mint a közvéleményben, amely

¹ A munkás-egyletek tagjainak száma és a munkás-egyletek vagyona azonban nagyiban megnövekedett, úgy, hogy jelenleg nem nagyon sokkal van kevesebb két millió tagnál, közel négy millió font sterlingre felgyűlő vagyonnal. De ezen statisztikai részleteket, hozzá véve a gyarapodás arányának némely részletét, fentartjuk a History of Trade Unionism jövő kiadására, amelyben akarjuk tárgyni az utolsó évtized főbb munkaszüneteit is.

végül hirtelen és drámai módon, köztudattá emelkedett. A Lordok házának nevezetes törvényes döntvényeinek egy egész sorozata által, az egyesült királyság munkásegyletei egyszerre úgy találták, hogy az általok használt módszere a közös alkuvásnak komolyan meg van rövidítve. Ugyanekkor egy hasonlólag jelentékeny sorozata a törvényhozási kísérleteknek a tengerentúli Britanniákban a törvényi becikkelyezés módszerének lehető alkalmazását eddig nem álmódott módon tette lehetővé.

Elsősorban is azon célból, hogy fejtegetéseinket egész máig levezessük, meg kell emlékeznünk néhány törvényes változásról az egyesült királyságban 1897. és 1902. közt. A legkisebb életkor, amelyben alkalmazhatók ma a gyermekek a gyárakban vagy műhelyekben (768-69. 1.) most tizenkettő, és bányákban tizenhárom; de lényegesen semmi sem történt arra nézve, hogy más munkában meggátoltassanak az iskolaköteles korban levő gyermekek,¹ és még mindig igen távol állunk a nevelésben azon nemzeti minimum hatályos követelésétől, amelyet törvényhozásunk állít, hogy elfogadott. A fiúmunka (482-89., 768-71. 1.) komoly bajával még nem számoltak le. Azon hosszú sorozata a törvényeknek és módosító törvényeknek, amelyek a gyárakban és műhelyekben alkalmazás feltételeit szabályozzák (771-73. 1.) most egyesítve vannak az 1901-iki Factory and Workshops Actban, amely néhány részleges javítást is tartalmaz. De a törvény még most sem tudja biztosítani még a gyermekek és nők számára sem, azt a nemzeti minimumait az egészségügyi és pihenési rendelkezéseknek, amit szándoka adni. A női munkások egész osztályai (772. 1.) kizárva maradtak a meghatározás merevségei folytán. A túlidőre és más kibúvásokra vonatkozó számos kivétel még mindig nehezíti a törvény kezelését (349-51. 1.). Azon szakaszok, amelyek a mosókonyhákra (365. 1.), külső munkásokra

¹ Lásd az iskolaköteles korban levő gyermekek dolgoztatása tárgyában kiküldött korcnányi bizottság jelentését 1901-ben.

(772.1.) és egészségtelen iparokra (363-64.1.) vonatkoznak, nagyrészen még ma is csak képzeletben élnek és hatálytalanok. Az egész kérdésre vonatkozólag utalhatunk a *The Case for the Factory Acts* című műre (London, 1901.), melyet Mrs. Sidney Webb adott ki. A sok kifogás alá eső 1896-iki Truck Act (211., 373., 799. 1.) még mindig nem módosított, de igazságosan meg kell vallani, hogy gyakorlatilag az sokkal kevésbé vált be zaklatónak mind a munkaadók, mind a munkások részére, mint ahogy mindnyájan várták. Ez azon ténynek tulajdonítható, hogy csak kis részben volt hatályban. Azon sérelmek, amelyeknek orvoslását várták a munkások ezen törvénytől, még mindig orvoslást várnak (315-18., 840. I.).¹ Az 1897-i Workmen's Compensation Act (387-91. 1.) ki van most terjesztve a mezőgazdaságnál alkalmazott munkásokra, de nincs sem a műhelyi munkásokra, sem a tengerészekre, sem a fuvarosokra, sem a harminc lábnál nem magasabb építkezéseknél alkalmazott munkásokra. A munkaadók, vagy helyesebben az ő nevökben a biztosító társaságok, a legtermékenyebb találékonyságot hoztak napfényre, ürügyeket keresni, hogy a törvény alkalmazását megszorítsák, de a legmagasabb birói szék általában véve teljes hatályt adott a parlament célzatának és egy rosszul fogalmazott törvényt valóban hatályossá tett. Hozzá kell adni, hogy a balesetekért való kártalanítás tényleges költsége kevesebbnek bizonyult, mint ahogy előre vélték, – szerencsétlenségre, amint mi hisszük, (375-76. 1.) sokkal kevesebb annál, mint amennyibe került volna a munkaadónak annak megelőzése. Ennélfogva még fontosabb maradt, mint valaha, nemcsak kiterjeszteni a törvényt azon munkásokra, akik jelenleg kívül esnek keretén, de a köz érdekében is kötelezni minden foglalkozásnál az egészség és biztonság szempontjából egy nemzeti minimumot (375-78., 380-87., 771-73. 1.).

¹ Megjavítunk a 211. 1. egyik jegyzetében foglalt egy hibát. A törvény, úgy bizonyult be, nem alkalmazható az ott felemlített következtetésekre, és így semmi kísérő rendeletre nem volt szükség.

De a parlament által a törvényekben eszközölt változtatás az utolsó négy év alatt kevesebb fontossággal bír a munkásegysületekre nézve, mint a bírák által, különösen pedig a Lordok háza által bírói minőségében eszközölt változtatás. A váratlan döntvények egész sorozat után, amelyek kezdődnek 1897. december 14-én, Allen v. Food, és ez idő szerint végződnek 1901. augusztus 5-én, Quinn v. Leathemmel, a legfelsőbb felfolyamodási törvényszék teljesen megváltoztatta a munkásegysületek törvényes helyzetét. Ennélfogva meg kell vizsgálnunk, hogy mennyire érintik ezen döntvények a mi függelékünkben foglalt véleményünket a közös alkuvás törvényes helyzete felől (853-62. I.).¹

Ezen döntvények közül a legfontosabb és amely maga fontosságot ad mind a többieknek, a The Taff Vale Railway Company v. The Amalgamated Society of Railway Servants. Különbözés merült fel a vasút-társaság és sok alkalmazottja között. Strike tört ki, amelyet helyeselt a munkásegysület kormányzó testülete, és amelyet az ő meghatalmazott tisztviselői vezettek. Azt állították, hogy ezen strike folyamán a munkásegysület némely hivatalnokai törvénytelen tényleket követett el és izgatott másokat, hogy kihágásokat kövessenek el, a vasút-társaság sérelmére és kárára. Ahelyett, hogy a büntető utón üldözték volna azon személyeket, akik ezen sérelmek elkövetésében bűnösöknek állítottak, a vasút-társaság a High Court of Justice Chancery Division-jához folyamodott tiltó rendeletért, hogy eltiltassanak ilyen tények elkövetésétől nemcsak a vádolt bizonyos személyek,

Ezen ügyekben a főbb ítéletek össze vannak gyűjtve egy ily című műben: *The Law and Trade Unions: a brief review of recent litigation specially prepared at the instance of Richard Bell M. P.* (London 1901.) De az egész tárgyat felölelő törvényes állapot most legkönnyebben megtalálható azon kis kötetében, a jegyzetekkel ellátott törvényeknek és jogeseteknek, amelyet mi is használtunk, s melynek címe: *Trade Union Law*, by Herman Cohen and George Howell (London, 1901.) Ez pontos utalásokat ad a hivatalos jelentésekre.

de a vasúti szolgák egyesült társasága is. A társaság megkezdett egy polgári pert is az egyesület ellen, egyesülési minőségben, igényelvén egy nagy összeget kár gyanánt azért, amit az ő sérelmes tényeiknek tulajdonítottak. Az egyesület azzal védekezett, hogy bármi legyen is az egyes tisztviselők és tagok személyes terheltsége, maga a munkásegysület, testületi minőségében, nem tehető sem az eltiltás tárgyává, sem nem perelhető a károkért. Azt vitatták, hogy a mi History of Trade Unionism munkában leirt viszonyok közt a törvényhozás megfontoltan tartózkodott attól, hogy a munkásegysületnek a testületi jogokat megadja, és kifejezetten intézkedett az ellen, hogy úgy pereltesse, mint testületek. Ezen véleményt általánosan elfogadták – barát és ellenség egyaránt. A munkásegysületek felszabadítása attól, hogy a károkért testületileg legyenek felelősek, gyakran volt hivatalos magyarázat, sőt még királyi bizottságok javaslatainak is tárgya. Húsz évig azután, hogy az 1871. törvény meghozatott, egyetlen egy per sem kezdett valamely munkásegysület ellen a maga testületi minőségében, angol bíróságok előtt.¹ De 1901 július 22-én a Lordok háza kimondta, hogy a vasúti alkalmazottak egybeolvasztott egyesülete, bár nem testület, mégis testületi minőségében perelhető azon károk miatt, amelyek állítólag az ő tisztviselői tényei folytán keletkeztek, és hogy eltiltás bocsátható ki ellene, eltiltván őt nemcsak bűnös, de más nem törvényes cselekedetektől is. Sőt az ítéletök támogatására hozott kidolgozott indokokban, a törvénytevő lordok azt a nézetet fejezték ki, hogy nemcsak eltiltás, de „mandamus” is bocsátható ki egy munkásegysület ellen; hogy egy bejegyzett munkásegysület perelhető az ő

¹ 1892-ben és ismét 1895-ben polgári perek indítottak sikeresen a munkaadók által a munkások egyesületei ellen; lásd *Trollope and Others v. The London Building Trades Federation and Others*, 1892. (említve 862. 1.) és *Pink v. The Federation of Trade Unions etc.* 1895. Ezen esetek azonban nem voltak sem komolyan védve, sem teljesen megvitatva, sem nem mentek fel a legfelsőbb bíróságig.

bejegyzett neve alatt; sőt még egy be nem jegyzett munkásegylet is tehető együttesen felelőssé a károkért és perelhető az ő saját tisztviselői, az ő végrehajtó-bizottságának tagjai és megbízottai nevében; hogy egy munkásegylet közös vagyona felelőssé tehető a költségekért és károkért, még akkor is, ha megbízottak kezén van; és hogy egy munkásegyleti vagyon megbízottjai csatlakozhatnak felekül a munkásegylet ellen folyó perhez, vagy külön is perelhetnek az ő munkásegyletük ellen megítélt károk és költségek visszafizetésére nézve, akár bejegyzett az, akár nem. Az ítélet hatálya röviden az, hogy az a munkásegyletre nézve, akár van az bejegyezve, akár nincs, – ámbár nincs testületileg elismerve más tekintetben – elrendeli a teljes testületi felelősséget minden sérelemért vagy kárért, amelyet olyan személy okozott, akiről bebizonyult, hogy a munkásegylet megbízottja gyanánt működött, nem pusztán minden bűnügyi sérelem tekintetében, amelyet esetleg elkövetett, de minden oly tényért is, amely, ha nem jött is ellentétbe a büntető törvényekkel, de amelyet a bírák esetről-esetre, időről-időre sérelmesnek mondtak ki.

Nem szándokunk az időt vesztegetni annak vitatásával, vajjon a Lordok házában ezen ítélete összhangban volt-e vagy nem az ország törvényével, a döntés idején. Ritkán volt rá példa, amikor egy bírói döntés annyira teljesen és széles körre kiterjedőleg döntötte volna meg a korábbi törvényes véleményeket és – nem habozunk kimondani – magának a parlamentnek harminc év előtti öntudatos szándokát. De az eset teljesen és ügyesen indokoltatott és az öt törvényt tevő lordnak döntése egyhangú volt. A britt alkotmány szerint az a felfogás, amit ők magokévá tettek a törvényről, ma már ép oly határozottan törvény, mint hogy ha valami parlamenti törvényben foglaltatnék. Mikép érinti ez a munkásegyletek ügyét?

Első látszatra, úgy látszik, hogy kevés vagy semmi ok sincs panaszkodni ellene. Az ítélet úgy mondja, hogy nem tesz semmi változást a munkásegyletek törvényességén.

Egy tény sem tétetik szembeszökőleg sérelmessé, ami nem volt sérelmes azelőtt. És hogy ha egy munkásegyesület akár közvetlenül, akár ügynökei útján, sérelmet és kárt okoz más embereknek, a törvényben meg nem engedett tényeivel, nem látszik méltánytalannak, hogy maga a munkásegyesület tételessék felelőssé azért, amit tett. A munkásegyesületek valódi sérelme, és a komoly veszedelem további hasznosságok és fejlődésekre, az angol törvény bizonytalanságában fekszik és abban, hogy azt fel lehet használni az elnyomás eszközül. Ez a veszedelem *megnőtt és a sérelem megsúlyosodott* azon ellenszenv folytán a munkásegyesületek és strikeok ellen, amelyet csaknem minden bíró és esküdtszék oszt a felső – és középosztályok többi részével.

A vagyonos és értelmi kereseti osztályok közvéleménye tényleg még sokkal ellenségesebb a munkásegyesületek és a strikeok ellen, mint volt egy nemzedékkel ezelőtt. 1867-75 közt, amikor a munkásegyesületek küzdöttek törvényes elismerésükért, úgy tetszett sok embernek, hogy csak méltányos, hogy miután a munkaadóknak teljesen szabadon hagyatott felhasználni gazdasági erő tekintetében való felsőbbtségüket, a munkások is oly helyzetbe hozassanak, hogy jól védhessék magokat a munkaadók ellen. Ennélfogva az összejátszások és strikeok törvényesítették és a békés rábeszélés egy neme egyenesen megengedett a törvény által. Addig, amíg semmi fizikai erőszak nem használtatott, vagy nem fenyegettek vele nyíltan, a strike szelíd zavara és rendetlensége az utcák ártatlan elzáródásának és a vonakodók izgatott rábeszélésének a vezetők által némi mértéke rendesen eltüretett a rendőrség által, és a munkaadók sem panaszkodtak komolyan ellene. Mindez úgy hozzátartozott a munkásküzdelem fogalmához, mint az állásba helyezkedés a küzdő felek közt, amelyben az államnak nincs más feladata, mint a nézőket védeni. Fokozatosan azonban ez a felfogás egy másiknak adott helyet, amely azt tartotta, hogy teljesen eltekintve az eset érdemétől, a munka megakadása egy munkásküzdelemnél nyilvános botrány, kár a közérdekre, amelyet a kor-

mánynak meg kell gátolnia. Sőt a munkabér-szerződés feltételei nemcsak úgy tekintetnek már, mint magántermészetű dolgok. A törvényhozási szabályozás fokozatos kiterjesztése minden munkára, és annak fokozatos alkalmazása a munkások és munkafeltételek különböző osztályaira, határozottan szembeáll a régi felfogással, hogy a munkaadónak joga van oly feltételek mellett bérelni munkásait, amint neki tetszik. Más oldalról a közvélemény fel lett zaklatva az által, hogy az angol ipar képes legyen megvédeni helyét az idegen versenynyel szemben, és ennél fogva olybá tekint, mint a közérdek ellen elkövetett merényletet, minden kísérletet, mely csökkent a termelést vagy meggátolja a gépezetet, amivel a munkásegysületeket vádolhatják. És így növekszik a közvélemény valami döntő, békítő vagy kiegyeztető törvényszék mellett, és egy nagymérvű ellenszenv a munka bármely szervezett meggátolása ellen, akár kizárás, akár strike útján, különösen, ha az támogatva van egy oly munkásegység által, amelyről azt hiszik, – gyakran az újságokban foglalt legvadabb vádak alapján – hogy a lehető legnagyobb mértékben ellensége minden lehető javításnak ipara menetében. Ezen ellenséges iránylatok befolyása alatt a törvényszékek az utolsó tíz év alatt, fokozatosan korlátozták azt, amit a munkásegysületek törvényes jogának tartottak. Igaz, hogy nem volt semmi kísérlet sem arra, hogy visszahozzák a büntető törvény fenyegetéseit, amelyeknek használata eszköz gyanánt a hadviselésre, mégis meg van tompítva az által, hogy szükséges meggyőzni az esküdszék ép érzékét nemcsak arról, hogy az állított tények valóban elkövetettek, de arról is, hogy azok bünt eredményeznek, amelyért (amint próbálja is irányítani a bíró) az esküdszék mégis megfontolja, hogy a vádlottaknak bűnösöknek kellene kimondatniuk. De a munkaadók, amint reámutattunk négy évvel ezelőtt, egy sokkal előnyösebb fegyvert gondoltak ki, mint a büntető törvény. A munkásegysületek tisztviselői által elkövetett tények a sértett személyek által, polgári perek tárgyaivá tétettek, és a bírák kijelentettek sok dolgot, amely

eddigelé megengedhető járulékanak tekintetett a strikenak, törvénytelennek, ha nem is büntetendőnek. így kereset alá fogható sérelemnek mondatott ki a munkásegysületek részéről közzététele a „fekete listának” az unióhoz nem tartozó cégekről és szabad munkásokról.¹ Még a legbékésebb rábeszélés is, a legkisebb verekedés, erőszak vagy kényszerítés nélkül is, kereset alá foghatónak mondatott ki azon alapon, hogy az egyrejárt a felügyelés és ellenőrzéssel, az pedig kellemetlen a munkaadónak.² De a törvény, ahogy az ma magyaráztatik, sokkal tovább megy, mint egyszerűen felelőssé tenni a munkásegysületet oly tényekből eredő károkért, amelyek épúgy kereset alá foghatók volnának, hogy ha egyes személy követte volna el. Minden egyes ember, bármely indoka legyen is rá, törvénszerűleg minden alkalmatlankodás, vagy kényszerítés vagy felügyelés és ellenőrzés nélkül törekedhet rábeszélni egy másikat megtételére vagy meg nem tételére bárminek, amit a másiknak joga van megtenni vagy meg nem tenni, még akkor is, ha más emberek sérelmet szenvednek ez által.³ De már egy csoport ember részéről kereset alá fogható sérelemnek tartatott együtt várni az utcán abból a célból, hogy megkísértsék, bár nyugodtan és békésen, rábeszélni másokat, hogy ne álljanak munkába egy bizonyos munkaadónál.⁴ Valószínű, hogy ma kereset alá fogható sérelem, hogy ha egy munkásegysületi végrehajtó bizottság utasítja bármely hivatalnokát vagy megengedi neki, hogy igyekezzék rábeszélni egy munkaadót, mikép ne adjon munkát, vagy bocsásson el bizonyos veszekedőt; ám-bár törvénszerű minden egyes emberre nézve megtenni ezt a lépést, ha ő jóhiszeműleg nem járt el, kifejezett vagy burkolt módon egyetértésben bárki mással.⁵ Úgy tartatott, hogy

¹ Trollope and Others v. The London Building Trades' Federation and Others.

² Lyons v. Wilkins.

³ Allen v. Flood.

⁴ Lyons v. Wilkins.

⁵ Allen v. Flood.

kereset alá fogható sérelem a munkásegyleti hivatalnoktól, ha rábeszélni igyekeznek egy céget, hogy ne lássa el árukkal a másikat, vagy ne dolgozza fel valamely bizonyos iparos által megjelölt terményeket, még pedig akkor is, ha békés és udvarias is a rábeszélés;¹ ámbár teljesen törvényes bárkinek is megtenni ugyanezen dolgot. Sőt még egyes emberek gyülekezetének is törvényes joguk van arra, ha ők véletlenül munkaadók, akik saját üzletüket akarják előmozdítani. Törvényszerűnek tartatott a tőkével bíró üzletemberek egy csoportozatának ily irányban a legszigorúbb nyomást gyakorolni azon üzletre, amelyik kívül áll az ő csoportukon, még pedig egész addig, hogy összejátszhattak arra, mikép saját maguk hasznára, kiszorítsák őt az üzletből.² Hogy ha a munkások egy testülete ugyanily eredményre törekszik, az ő összejátszásuk per alá fogható.³ És ámbár úgy látszik, hogy még mindig törvényszerű (ha nincs szerződészegés esete) a munkások részéről összejátszani, egy bizonyos cégtől megtagadni az ok megjelölése nélkül a munkát, vagyis strikeolni – még mindig kétséges, vajjon összejátszásuk nem eshetik-e a kereset alá, ha a strike indoka valami más, mint saját egyéni alkalmaztatásuk feltételeinek javítása. Ha a bíró arra a következtetésre jutott, hogy a munkások hallgatása vagy épen ellenkező állításaik dacára ők tényleg nem valami különbözet miatt strikeolnak a saját munkabéreiknél, de pusztán azon célból, hogy nyomást gyakoroljanak valamely más munkaadóra, vagy valamely más munkásokra, azon célból, hogy azokat kizárassák a munkából, akkor valószínűleg azt fogja tartani, hogy az ilyen strike kereset alá fogható sérelem a másik munkaadó vagy munkások által, amelyekért ezek kárt tartoznak fizetni.⁴ Sőt még akkor is, ha a strike törvényes, a munkás-

¹ Temperton v. Eussell.

² Mogul S. S. v. M'Gregor, Gow, and Co.

³ Quinn v. Leathern.

⁴ A „rokonérzésből való strike” vagy boycott már törvénytelennek tartatott az amerikai törvényszékek által is. Lásd több

egyleti tisztviselőknak nagyon elővigyázóknak kell lenni, hogy hívják ki a munkásokat. Valószínűleg kereset alá fogható, ha a tisztviselő felhívása folytán a munkások közül többen strikeba állanak felmondás nélkül, vagy más módon törik meg szolgálati szervezetüket még akkor is, ha a munkásegyleti tisztviselő *indítványozza* azt, hogy ők így tegyenek. És ha a bírák esetleg mondhatják, hogy valamely strike nem volt igazolva, vagy ha igazolva is volt önmagában, de töménytelen (de nem büntetendő) tettek követték el annak folyamán, amelyeket ő előre láthatott volna, azon munkásegyleti tisztviselő, aki elrendelte a strikeot, igen valószínűleg felelőssé tétethető azon károkért, melyek származnak bármely személyre nézve azon töménytelen tényekből, melyel az szándéktalanul és nem önmaga okozott. Mindazon esetekben, ahol csak a munkásegyleti tisztviselő vonható felelősségre, ma maga a munkásegylet is teljes egészében felelőssé tétetett. És a főnök és ügynöke közt fennálló általános törvényes viszonyból következik, hogy ahol csak egy munkásegylet valamely tisztviselője, az ő dolga rendes menetén és az ő foglalkozásának szembeszökő körén felül, tesz bármit, amiért ő esetleg kártérítési felelősség alatt áll, a munkásegylet maga is, melynek ő szerve, szintén felelőssé lesz, még akkor is, ha az minden rendelkezés nélkül, vagy az ő munkásegylete állandó politikájával ellentétesen, vagy épen egyenes ellenmondásban járt el azon magán utasításokkal, amelyeket az ő végrehajtó-bizottsága adott neki. Végezetül, ha a munkásegylet per alá fogható, a sértett félnek joga van folyamodni a High Court of Justice Chancery Divisionjának egy eltiltó rendeletére a munkásegylet és annak hivatalnokai ellen, határozottan eltiltván őket a parancsolt tények bármelyikének elkövetésétől. Az ily eltiltó rendelet kiadása egyetlen Chancery bíró belátásától függ és hogy ha nem engedelmeskednek annak, kényszerí-

bíró megjegyzéseit *Temperton v. Russell*, *Lyon v. Wilkins* és a nő jegyzetünket a 861. l.

teni lehet rövid utón bezárás által, per nélkül, meghatározatlan időre, mert ez az, amit „a törvényszék megvetésének” nevezünk.

Azt hisszük, ilyen ma a törvény azon legjobb vélemény szerint, amelyet egy dologismerő jogtanácsos adhat ügyfelének. De annyira szabatosság nélkül való és rosszul körülírt, oly zavaros és bizonytalan az angol törvény oly tárgyak felett, mint összeesküvés és rágalom – valóban az egész büntetőtörvény, – hogy semmit se szóljunk arról, ami a főnökre és ügynökre vonatkozik, – hogy nem követelhetjük, mikép a mi előadásunkra mérget lehetne venni. Maga a bizonytalanság maga magában egy komoly sérelem. Ha egy munkásegyleti végrehajtó-bizottság tudná pontosan, hogy mi a törvény, gondja lenne reá, hogy ne sértse azt meg, és volna némi lehetősége arra szorítani tisztviselőit, hogy a törvényes jogköröket túl ne lépjék. Ez ma lehetetlen. Mindaz, amiről ma egy munkásegylet biztos lehet, az, hogy bármikor, ha hivatalnokai bármelyikének bárminő ténye sérelmet vagy veszteséget okoz bármely munkaadónak vagy bármely munkásnak az ő soraikon kívül, nyitva áll bármely ily személynek, csekély költséggel keresetet indítani a munkásegylet ellen kártérítésért. Ez legalább is jelenti az ügyvédi költségeket. Ha a kereset a törvényszékhez kerül, a munkásegylet tudni fogja, hogy ámbár az esküdtszék adja az ítéletet a pusztá tényekre vonatkozólag, az ítélet mégis tíz eset közül kilencben gyakorlatilag a bíró felfogásától fog függeni a törvény felől. És ámbár mindnyájan teljesen hiszünk a mi bíránk becsületes és pártatlan voltában, úgy eshetik, hogy a jelen bizonytalanságban magának az esetnek törvénye szükség szerint arra az oldalra hajlik, aminő felfogás van a munkásegyletek általános politikája felől. Ha a bírák azt hiszik, amit mi hiszünk, hogy a munkában közszabályzatok kényszerítése, a szabvány-munkabér, szabvány-munkanap fentartása, egészségügyi és biztonsági feltételek kényszerítése tényleg hasznosak a társadalomra egészben, és feltétlenül nélkülözhetlenek iparunk állandó

boldogulására, akkor nem tartanának felelősnek bármely kárért, amelyet szabályos folyamatában esetleg egyes embereknek okozott, egy észszerűen vezetett munkásegyletet jobban, mint egy zajongó mértékletességi együletet vagy konzervatív gyűlést. De a mi bíránk szembeszökő többsége szemmel láthatólag azt hiszi, egészen becsületesen, hogy a munkásegyletek – a közszabályzatoknak rákényszerítését célozva az egész iparágra – rendkívüliek, kifogás alá esnek, kárt okoznak az angol iparnak, sőt egyenesen rosszindulatú megsértései az egyéni szabadságnak, amit a parlament igen bolondul cselekedett, hogy kivett a bünök osztályzata közül. Az ő hiányos gazdasági képzettségük és tudatlanságuk a gazdasági tudományban felelősek elméjük ezen állapotáért. Szerencsétlenségre előszeretetük saját pályájuk technikai oldala iránt nagyon is valószínűtlenné teszi, hogy ezen tudatlanságot náluk a munkáskérdések gyökeres tanulmányozása eloszlassa. Ennélfogva tehát amikor ítélniök kell a felett, vajjon egy bizonyos sérelem, amelyet egy ily összejátszás következménye hozott létre, per aia fogható-e vagy sem, nem tennék meg kötelességüket, hogy ha ilyen véleményben lévén annak ártalmas voltáról, ha nem bánnának el vele sokkal szigorúbban, mint ahogy tennék, hogy ha épen hasonló tények oly egyletek által kivettetnének el, amelyeket ők a közérdekre jótékonyaknak ismernek el, – mondjuk például tőkés munkaadók egylete által a nemzetközi ipar erős és szakadatlan versenyének folyamán. A következtetés az, hogy a munkásegyleteknek számítani kell vele, mikép tényleg a strike minden egyes részlete és valószínűleg a nem egyesületi munkásokkal való együttdolgozás minden megtagadása per alá foghatónak fog tartatni és tárgyává tétetik a kártérítési kereseteknek, amelyet aztán a munkásegyletnek kell megfizetnie testületi alapjaiból.

Nem akarjuk azt tételezni fel, hogy minden kis munkazavart fog követni valószínűleg egész zápora a pereknek az érdekelt munkásegylet ellen. A munkaadók álta-

lában nagyon ildomosnak találják, hogy jó viszonyban legyenek a jól vezetett munkásegysületekkel és ennél fogva nem óhajtják eltörni a békés tárgyalások lehetőségét velük. De mindig nyitva lesz a munkaadók vagy a nem szövetkezett munkások részére, hogy keresetet indítsanak, és komoly nézeteltérés esetén alig lesz valószínű, hogy mindnyájan eltekintsenek egy ily módtól, melylyel oly könnyen sérthetik ellenfeleiket. A munkásegysületek pedig gyakran úgy fogják találni, hogy a súlyos perköltségek és kártérítések tönkre teszik vagyონukat. Sőt még azelőtt is megtörténik ez, mielőtt egy komoly eset felmerülne. De a veszély lehetősége mindig ott van. Nem nagyon sok azt állítani, hogy kivéve a legerősebb és legjobban szabályozott iparágakat, a munkásegysület, ami pénzügyeit illeti, amikor a küzdés szükséges, ezután csak nyaka köré vetett pórázzal verefeidhetik.¹

Kell-e módosítani ezt a törvényt? Egyszerre azt mondjuk, hogy a munkásegysületek, véleményünk szerint, nem volnának igazolva, ha azt igényelnék, hogy visszaadassék nekik a törvényes eljárás alól való azon teljes mentesség, amelyet akart a parlament nekik 1871-76-ban megadni. Nem látunk semmi komoly okot arra, hogy ha a törvény megfelelő állapotba hozatik, a munkásegysületek mért ne legyenek elismerve annak, hogy a maguk testületi minőségükben is kártérítési perbe fogassanak minden oly sérelemért, amelyek általuk vagy az ő ügynökeik által okoztak más személyeknek. Ha például egy munkásegysület a maga testületi minőségében egy lapot adna ki, aligha igényelheti, a rágalmozási kereset tekintetében, hogy vele más-

¹ A szabályzatokba esetleg felvett jámbor kijelentések sem mentik meg a munkás-egysületet a kártérítési pertől, ha káros dolgok követték el maga a munkás-egysület vagy hivatalnokai által az ő jogkörük szembeszökő korlátai közt. A bírák túl fognak menni a szabályokon, ha szükséges, és meg fogják formálni a maguk következtetéseit a végrehajtó bizottság vagy főtítkár valódi célzataira, szándékaira és utasításaira nézve.

ként bánjanak el, mint bármely más egyéni újságszerkesztővel szemben. Sem nem látunk az 1875-ki Conspiracy and Law of Property Act oly módosítására semmi jogcímet, amely törvényszerűvé tenné a valószínűleg egyedüli módot a teljes összejártszást, hatályossá tenni: nevezetesen a settenkedők távoltartását a strike idején. Sőt ha egy munkásegylet megsérti a saját szabályait vagy elkövet valamit, ami világosan kívül áll jogkörén, egyáltalán nem látunk semmi jogalapot arra, hogy bármely elégedetlen tagot elzárjunk attól, hogy megtiltás iránt keresetet indítson.¹ Végül, ha egy munkásegylet vagy ennek tisztviselője megfontolva rábeszél vagy rábír egyeseket, hogy megtörjenek oly törvényesen kötelező létező szolgálati szerződéseket, amelyeket kötöttek, a munkásegylet megérdemli, hogy fizesse a kárt. Eddig a törvény új magyarázatát, úgy gondoljuk, el kell fogadni. De a munkásegyleteknek bizonyára megvan igazi igényök arra, hogy az ő törvényes jogait és kötelességeik világosan határozottassanak meg és szabatosan és jogérvényesen soroltassanak fel. Jelenleg a törvény pusztán egy csapda, amelybe minden pillanatban bármelyikök befogható. Tovább mehetünk. Addig, amíg a közfelfogás azt határozza, hogy a bérszerződési feltételek alkuvás útján állapíttassanak meg, a közigazság azt kívánja meg, hogy mindkét fél egyenlő szabadon védhesse saját érdekeit együttes működéssel, még akkor is, ha az ily együttes működés kárt okoz az ellenfélnek vagy másoknak. Csak egyszerű gúnya az igazságnak azt mondani a munkásoknak, hogy nekik szabad összejártszani és sztrájkolni abból a célból, hogy jobb feltételeket csikarjanak ki munkaadóiktól, és aztán elmarasztalni őket mindazon kárban, amelyet ezen jog gyakorlásában és anélkül, hogy megsértenék a büntető törvényt, esetleg okoztak más embereknek. Minden strike, mint minden más neme a háborúnak, szükségképen okoz kárt más

¹ A skót vasúti alkalmazottak egyesült társasága v. Motherwelli szakasza.

embereknek – kárt, amelyet a strikeolók világosan láthatnak előre, és amelyet a törvényhozásnak is épen olyan tisztán kellett előrelátnia akkor, amikor szentesítette azt, hogy a munkafeltételek ezen magánháború útján állapítsanak meg.¹ Sőt minden strike – amint a közvélemény világosan érzi most – kárt okoz a közönségnek is egyetemesen.² Ez lehet egyik oka annak jövőre, hogy mellőztessenek a strikeok a munkabérszerződések megállapítására való esz-
közök közül. De nem igazságos az, hogy a munkásokat közvetve szorítjuk arra, hogy a strikeokat ne vehessék igénybe az által, hogy a munkásegysületeket tesszük felelőssé a strikeokkal esetleg együttjáró károkért. Ez annyit tesz, hogy megkötött kezekkel adjuk át őket a munkaadóknak. Ennél fogva a munkásegysületeknek jogos igényök van a törvény megváltoztatására.

¹ „A (Conspiracy and Protection of Property) törvény harmadik szakasza kifejezetten törvényesíti a strikeokat a legszélesebb értelemben, a negyedik és ötödik szakaszban foglalt kivételek mellett Lord Chief Justice Coleridge Gibson v. Lawson. (1891.)

Itt kullog a munkás-egyesületekre a büntető törvény régi használata felújításának egy veszélye. Egyáltalán nem világos, hogy egy összeesküvés, amely sem nem tervez, sem nem követ el bárminő büntetendő törvényt, de megsért egy kereset alá eshető magánjogot, nem lehet-e magamagában büntetendő sérelem, hogy ha a kereshető magánjog olyan, melyben a közönségnek is eleendő érdeke van. Lásd 857. 1.

³ Talán szolgálatot teszünk, ha közlünk szabatos formában egy oly törvényjavaslat-tervezetet, aminőt a munkás-egyesületek helyesen követelhetnének a kormánytól, képviselőktől és képviselőjelöltektől.

JAVASLAT, MELYNÉK CIME AZ IP AEI VISZÁLYOKRA VONATKOZÓ TÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSA.

1. Semmi megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés, amely a munkaadók egyesülete vagy egy munkás-egylet részéről jött létre ipari viszály tekintetében vagy annak folytatására, sem

Ámbár valószínűtlennek látszik is, hogy a mi jelen parlamentünk hozzájáruljon oly módosításához a törvénynek, aminőt a munkásegysületek óhajtanak, mégis ki kell jelentenünk azt, hogy a jelen helyzet olyan, amely nem tehet állandó. A két millió munkásegysületi tag, akik valószínűleg egyötödét teszik ki a nemzet választóinak, kétségkívül nem fogja megengedni, hogy elejtsék a közös szabályzatok rendszere a szabványos minimum munkabérek és más feltételek megállapítására minden iparágnál. Ezen politikájukban támogattatni fognak az összes munkás közvélemény által és összhangban fognak eljárni a gazdasági tudó-

semmi tény, amely ily megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés végrehajtásában követetik el, nem lesz kereset alá fogható, hogy ha az ily tény nem fogható kereset alá amikor, ha egyes ember követi el minden megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés nélkül, és ha az ilyen megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés nem volna büntetendő, mint büntény.

2. Semmi elkövetett tény és semmi megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés, amely létrejött egy munkaadók egyesülete vagy egy munkás-egylet által vagy annak javára, egy ipari viszály szervezése vagy továbbvitelére, nem lesz kereset alá fogható csupán azon ok miatt, amiért elkövetett vagy létrejött, vagy hogy ha nincs törvényes mentség vagy indok ily tény, megegyezés, összejátszás vagy összeesküvésre.

3. Semmi megegyezés, összejátszás vagy összeesküvés valamely munkaadók, vagy munkások egyesülete részéről vagy érdekében egy ipari viszály létesítése vagy továbbvitelére nem lesz minősíthető bűn gyanánt, hacsak oly tény nem tervezetik, vagy követetik el, akár cél, akár eszköz gyanánt az ily megéj e'ÍS; összejátszás vagy összeesküvés folytán vagy általa, amely maga is mint bűn büntethető.

4. Az 1875-iki Conspiracy and Law of Property Act harmadik fejezetében foglalt azon kifejezésnek „ipari viszály a munkaadók és munkások közt” ugyanazon értelmé van, mint az ipari viszálynak ezen törvényben,

5. Ezen kifejezések „munkaadók egylete” és „munkás-egyesület” ezen törvény értelmében magában foglalja minden oly be-

mány tanításaival.¹ A szabad és nem korlátolt egyéni alkuvás alternatívája – amely szerint minden egyes műhelynek megvannak a maga külön munkaórái, a maga egészségügyi rendszere, a maga külön szervezete a balesetek megelőzésére, amint minden tulajdonosnak magának tetszik megállapítani, míg minden munkás maga köti külön szerződését minden munkára saját munkaadójával – egy egész század tapasztalata által be van bizonyítva, hogy odavezetnek a kiszípolozáshoz. A szükséges közös szabályzatok csak két módon biztosíthatók: közös alkuvás és törvényi becikkelyezés útján. Ha a közös alkuvás, a maga kikerülhetetlen következményeivel, a közös tartózkodással a munkától és alkalmi megakadásával a munkának, a bírák felfogása által a törvény állásáról lehetetlenné tétetik, vagy legalább is drágává és nehezzé, a munkásosztály közvéleményének egész súlya kétségkívül a törvényi becikkelyezés javára fog átdobadni. Mi magunk nem sajnáljuk azt a folyamatot, de az, hogy

jegyzett vagy be nem jegyzett egyesületét egyes személyeknek, amely szabályozni vagy befolyásolni akarja a munka feltételeit egyenként vagy összesen egy vagy több iparnál és magában foglalja minden két vagy több ily egyesület közt létrejött szövetséget., egyezséget vagy összejátszást.

6. Ezen kifejezés „ipari vizály” magában foglal minden vizályt, véleményeltérést, vagy megegyezési hiányt, létezőt vagy terveltet, egy vagy több munkaadó vagy a munkaadók egyesülete. és egy vagy több munkás vagy munkás-egyesület, vagy azok bármennyijének szövetsége, egyezsége vagy összejátszása közt. akár bejegyzettek vagy becikkelyezettek, akár nem, és akár vonatkozik az ily vizály, véleménykülönbség vagy megegyezés hiánya egy vagy több érdekelt személy alkalmazására, vagy bármely pénzbeli vagy más érdekére bármennyinek közöttük akár nem és akár tartoznak bármennyien közülök ugyanazon iparághoz, helyhez vagy társaságokhoz, vagy különböznek e tekintetben.

¹ Lásd III. rész I. fejezet „A közigazdák véleményei”. II. fejezet: „A vásár alakulása” és III. fejezet: „A munkásegyesületi ügy gazdasági jellemvonásai”.

Lord Penrhyn és a vasúti társaságok, a hajós-szövetség s a gépészi munkaadók valami előnyt lássanak ebben, az nagyon is kétségesnek látszik előttünk.

Most már áttértünk a munkásegyletek kérdésében beállott második nagy változásra. Amíg az egyesült királyságban a Lordok háza a közös megalkuvás rendszerét tényleg használhatatlanná tette, Ausztrália és New-Zeeland ifjú és erőteljes demokráciájának törvényhozása megmutatta, hogy mennyire rugékonnyabb és mennyire jobban alkalmazkodó a modern viszonyokhoz, mint azt eddigelé hittük, a törvényi becikkelyezés alternatív módszere. Amikor mi 1897. évben irtuk e könyvet, Victoria és New-Zeeland törvényhozása még mindig első kísérleti állapotában volt, és csak keveset tudtunk annak tényleges hatásáról (lásd 246., 488., 770., 776., 814. l.). Azóta nagy mértékben kiterjesztett körében, amint tapasztalat szereztetett, és mind hivatalos, mind bíráló megfigyelők által gondosan leíratott. Mi magunknak is volt alkalmunk megnézni 1898-ban mind a victorai, mind a new-zeelandi rendszert működésében, és jelentékeny időt töltöttünk el örködve és kutatva a kísérlet tényleges eredményeit mind barátai, mind ellenségei közt. Sokkal inkább megvagyunk győződve, mint valaha, hogy mind a victorai, mind az új-zeelandi törvények megérdemlik az anyaország munkaadóinak és államférfiainak épúgy, mint munkásainak és filantrópjainak kedvező megfontolását.

A victorai törvényhozás¹ kevésbbé jól ismeretes Angliában, mint a new-zeelandi. Az 1896-iki *Factories and*

¹ A victorai rendszer és ennek tényleges működésének legjobb leírása van a New South Walesi kormánytól: Eeport of the Royal Commission of Inquiry into the Working of Compulsory Conciliation and Arbitration Laws (Sidney, 1901.) Judge Backhouse-tól. Magukat a törvényeket legjobban meg lehet ismerni a *Factories and Shop Acts* című ügyes kiadásban. Harrison Ord-tól (Melbourne, 1900.) A rendszer rövides összefoglalása az új döntvények részleteivel a hatóságok részéről adva van Mrs. W. P. Reeves által az ő fejezetében *The Case for the Fac-*

Shops Act által, több haszontalan kísérlet után, hogy más módokon szüntessék meg a kiszipolyozást, külön „munkabér-hatóságok” állítottak fel különböző elnyomott iparágakban. Ezek felhatalmaztalak, hogy megállapítsanak minimális szabvány-munkabéreket az iparág részére, mind a gyári, mind a külső munkások részére, idő szerint és darabszámra is; hasonlóul a legnagyobb arányos számát a segédeknek vagy kezdőknek, tizennyolc éven alól és az azoknak fizetendő legkisebb összeget. Az így meghatározott közös szabályzatok az illető iparágra nézve részévé lettek a gyár-törvényeknek, és épúgy rákényszerítették a gyárfelügyelők által, mint bármely más kívánalmi a törvényeknek, a rendőri hatóságok előtt való sommás eljárás útján.

Ezen törvény csak hat különösen kiszipolyozott iparágra szólt és csupán Melbournera és külvárosaira terjedt ki. 1900-ban, négy évi tapasztalat után, a törvény kiszélesítettett minden irányban. A hatóságok hatásköre kiterjesztett úgy, hogy tényleg az egész gyarmatra kiterjed. Arról is gondoskodás történt, hogy hasonló hatóság állíttassák fel minden oly iparágban vagy üzletben, amelyre nézve a parlament bármely háza egy helyeslő határozatot mondott ki. Jellegző a törvény megbecsülésére nézve, hogy egyszerre nem kevesebb, mint huszonegy ily hatóság létesült, védett és nem védett iparágakban egyaránt és ezek közül sok az

tory Acts (London, 1901.) Lásd továbbá W. P. Reeves egy cikét az 1901. szeptemberi Economic Journalban, a legkisebb bérről szóló törvényről Victoriában és Dél-Ausztráliában; a gyárak főfelügyelői éjnek évi jelentéseit (Melbourne) 1896-1900-ig; és a most (1901 december) még üléselő királyi bizottság előtt adott jelentését, amely a törvény eredményeit kutatja. Ezen bíróság jelentése, amely rövid időn közzé fog tétetni, a legjobb felvilágosítást fogja adni nekünk a rendszer működéséről. Hozzá kell adni, hogy a victoriái munkabérhatóságról szóló szakaszok 1900. decemberén csaknem szóról-szóra átvétettek Dél-Ausztrália törvényhozása által.

érdekelt iparágakban levő munkaadók kérelmére. Ez volt az eset például a nyomdászok (szedők), kocsigyárosok, szivar-kószírók, ácsok, metszők, szíjgyártók, kőfaragók, tímárok és máiók részére felállított hatóságoknál.

Ezen munkabér-hatóságok állanak négytől tíz képviselőből, akiknek felét az azon iparágakban levő munkaadók, másik felét a munkások választják. A hatóság maga választhatja meg elnökét, akinek döntő szavazata van; és sok iparágban a munkaadók és munkások könnyen megállapodtak egy közbizalmi külön emberben – egy bíróban, egy lelkészben, vagy egy felelős kormány-hivatalnokban. Eltérés esetén a kormány nevezi ki az elnököt, rendesen egy birói jellegű külső embert választván. Akkor aztán a hatóság munkához lát, meghatározni, hogy mi legyen a szabványos minimális munkabér és érdekes azt találni, hogy egy nagyobb vagy kisebb időig elhúzott, de teljesen barátos alkudozás után, a képviselők gyakran voltak képesek megegyezni határozatok felett anélkül, hogy az elnök döntő szavazatára szükség lett volna. Az így megállapított legkisebb bér aztán alkalmazhatóvá tétetik minden emberre vagy minden osztályú emberre, gyári vagy külső munkásokra, idő- vagy darabszám szerint; és határozottan ki van mondva, hogy a hatóság vegye megfontolás alá „a munka természetét, nemét és osztályozását, és azt a módot és eljárást, ami szerint a munkás fizetendő, és a munkás korát és nemét, és minden dolgot, , el vet időről-időre meg kell határozni.” A hatóság állapítja meg a munkaórák maximumát, rendesen nyolcat, amelyet kell egy napi munkabérért dolgozni, és hogy mily minimális bér fizetendő a túlidőért, de tényleg nem korlátozza a munkaidőt (ami a törvényben csak nőkre, bányászokra nézve van megszabva). Jog hagyott fenn a gyárak főfelügyelőjének arra, hogy koros vagy gyenge munkásoknak adjon engedélyt, egyhuzamban egy évre, hogy kevesebbet dolgozhassanak, mint a meghatározott bér, és ugyanazt teheti fiatal kezdőkre nézve, akik még nem bírnak teljes gyakorlattal. Ez az intézkedés az 1900-iki

törvényben csatoltatott be, a gyakorlat mutatván annak mind szükséges, mind gyakorlati voltát. Hozzá kell adnunk, hogy a hatóságok tagjai közpénzekből kapnak tíz shilling fizetést egy teljes napi ülésézésért és öt shillinget egy félnapi ülésért, az elnök dupla fizetést kapván.

Ezen törvény értelmében bizonyos iparágakban egy törvényes minimális bér állapotított meg és kényszerítettett rá öt évre, és sok más iparágakban rövidebb időre. Így a legkisebb heti bér a szabónők részére, hogy azzal kezdjük, húsz shillingben állapotított meg hetenkint, az ingkészítők-nél tizenhat shillingben, a felnőtt férfi csizma- és cipőmunkásoknál negyvenkét shillingben, ezen idő szerint fizetett bérek minden iparágnál át lévén számítva hasonló értékű darabmunkára is. Ezen munkabérek jelentékenyen felette voltak annak, amit sok munkás kapott azelőtt, de ezen tény dacára, úgylátszik, sem az ipar mennyisége, sem a munkaadók nyeresége nem csonkult. Nem tudtuk megállapítani, hogy 1898-ig lett volna bármely munkáskéz csökkenés az érdekelt iparágaknál; ellenkezőleg a munkások száma bizonyosan növekedett. Nem találtunk semmi nyomára annak, hogy az árak emelkedtek volna, és egyes munkaadók azt állították, hogy ők nem emelték. Sőt maguk a munkaadók sem voltak elégedetlenek az eredménnyel. Ezen ellentét ki-magyarázása, amire mi rájöttünk, azon igen jellegzetes tényben fekszik, hogy amikor a munkaadók kényszerítve látták magokat a szabvány-bért fizetni mindenkinek, akit csak alkalmaztak, gondjuk volt rá, hogy a munka oly hatályos legyen, amint csak lehetséges, – gondosabban választották meg munkásaikat, folyton teljes elfoglaltságban tartották őket, új módszereket és gépeket hoztak be és a munkát minden módon hatályosabbá tették. A munkabérek versenyének megszüntetése azzal a hatással járt, amint Mundella gyakorlati tapasztalatból jelezte már harminc évvel ezelőtt (lásd 723. l.), hogy a figyelmet a hatékonyságra fordítsa. A victorai munkabérhatóságok egész tapasztalata, épügy sikerekben, mint árnyoldalaikban, megerősíti a mi fejtegeté-

sünetet a közös szabályozás gazdasági eredményeiről (715-39. I.).¹

Amit a victoriái törvény tesz, az valóban ez: Kényszeríti a munkaadókat és munkásokat közös megegyezéssel megállapítani a minimális feltételeket saját maguk iparágára nézve, amelyeket megváltoztathatnak, ha és amikor akarják, de amelyek egyidőre parancsoltatnak a törvény által. Egy munkaadó sem köteles folytatni üzletét vagy felfogadni bármely munkást; de hogyha neki úgy tetszik, akkor köteles, mint minimumnak, eleget tenni ezen feltételeknek, épen azon a módon, amint tesz a gyártörvények egészségügyi rendelkezéseivel szemben. Egy munkás sincs kényszerítve belépni a munkába, vagy eltiltva attól, hogy jobb feltételek végett strikeoljon, de meg van gátolva abban, hogy kevesebért álljon munkába, mint a legkisebb munkabér, épúgy, amint meg van gátolva, hogy legkisebb egészségügyi követelményeknél kevesebbel beérje. A törvény tényleg minden iparágat, amelyben a munkabérhatóság felállítatott, oly helyzetbe hozott, mint a legjobban szervezett iparágak vannak az országban, ahol minden cég és minden munkás a munkafeltételeket (ami a minimumot illeti) hatékonyan szabályozva találja közös megegyezés által, – azon további előnyökkel, hogy Victoriában a közös szabályzatok ráparancsolása a szakszerű gyári felügyelőnek dolgává lett; hogy egyetlen egy egyén sem térhet el a megegyezéstől; és hogy sohasem szükséges sem strike, sem rábeszélés, sem más rendkívüli eljárás arra, hogy ennek hatályát fentartsa. Ez

¹ Meg kell említenünk, hogy ezen törvénynek, mint minden gyári és egészségügyi törvénynek, nem volt semmi sikere, hogy hatása legyen a chinaiak közt. A gyakorlat Victoriában, mint másutt is, azt látszik mutatni, hogy lehetetlen a nemzeti minimum bármely formáját reá szorítani a chinai lakosságra egy fehér lakosságú városban – egy rendkívüli fontosságú tény az ő bebocsáttatásuk vagy kizáratásuk óhajtásos voltának kérdésében.

előttünk határozott előnynek tűnik fel azon gazdátlan magánhadviselés felett, amelynek van másképen a munkaadás feltételeinek megállapítása átengedve.

Szembeszökő, hogy a victorai rendszer nagyobb előnyöket ad a gyengébb iparágaknak, mint az erősen szervezetteknek. Ez a mi felfogásunk szerint érdemeinek egyike. A mai Angliában nem az a sürgős szükség, hogy a jobban fizetett és erősebb részeinél növeljük a munkabérmennyiséget a munkásoknak, hanem az, hogy emeljük fel az elnyomott osztályokat, akik a szegénység vonala alá esnek. A hájóépítő városokban a kazánkovácsok, a lancashirei gyapotszövők és a northumberlandi kőszénbányászok el tudnak érni saját erejükön (ámbar nem a folytonos zavargás és állandóan nehéz háborúk nélkül,) annyit, vagy még többet, mint amennyit bármely ily törvény megtehetne helyettök. De a napi munkások, a napszámosok, akiknek szervezetök meg van bénítva házi munka és a női munkások által mindenütt, a mi véleményünk szerint, pusztán alkuvás útján sohamem érhetnek el akár kielégítő közös szabályzatot, akár valami valódi keresztülvitelét oly képzeleti javulásnak, aminőt maguk elé tűznek. Azt gondoljuk, hogy a gyakorlat ezen és más országokban megerősíti azt a gazdasági következtetést, hogy nincs más mód emelni ezen osztályok jelenlegi botránnyosan alacsony életviszonyait, csakis valami oly törvényes rendezés által, mint aminőt ad a victorai törvény.

Nem akarjuk azt mondani, hogy a victorai törvény egyáltalán tökéletes. Azt állítják, bizonyosan igazán, hogy egyes esetekben kibúvnak alóla és nem engedelmessé válnak neki, amint hogy meg van a lopás és gyilkosság ellen is a törvény, de azt nem számítjuk a komoly ellenvetések közé ezen vagy bármely más törvény ellen. A főfelügyelő munkarendjei a megállapított bér alatt alkalmasak szintén a visszaélésre, de becsületesen kezelve, amint van most kezelve, nem tekintjük oly munkások rendkívüli kezelését, akik tényleg képtelenek egy jó napi munkára, semmi hátránynak. Helytelen, hogy a munkabérhatóságoknak nincs joguk

közös szabályzatokat állítani fel a maximális munkaórákra és sok más feltételeire is a munkának a munkabéreken túl. Sokkal komolyabb a kísérlet korlátozni a segédek számát, amit, dacára Lord James eljárásának az angol cipő- és csizma-iparban (482-489. 1.), mi teljesen célra nem vezetőnek és tévesnek tartunk. Kételkedünk továbbá, vajjon lehetséges lesz-e, hosszú időre, külön munkabérhatósággal dolgozni a számtalan különböző és gyakran rosszul körülhatárolt iparágakban. Végezetül ellenvetésünk van annak a régi felfogásnak megtartása ellen az egész törvény alapjául, hogy minden egyes iparágban a munkabér összege oly tárgy, amit minden iparág határozzon el külön-külön magának, tekintet nélkül a közönség érdekére. A mi felfogásunk szerint a törvény beavatkozásának igazi jogosultsága a közönségnek, mint egésznek, okozott sérelem, amely az ipari tengődés bármely formájából ered, mint például: elégtelen bérek fizetése az önfentartásra egészséges viszonyok közt a munkások és családjaik részére. Ennélfogva mi jobban szerettük volna ezen elvnek világos kimondását a törvényhozás által, ép úgy, mint ahogy megtörtént a Factory Actban az alkalmazás bizonyos más feltételeire nézve, együtt egy határozott törvényes minimális bérrel és maximális szabványos munkanappal, meghatározva élettani okok alapján, és amelyet egyetlen egy iparág sem sérthet meg.¹ Akkor aztán lehetséges lett volna oda korlátozni a munkabér-hatóságok megalakítását azon foglalkozásokra, amelyekben a munkások állítólag bármely tekintetben rosszabb feltételek alatt dolgoznak, mint a nemzeti minimum – ami sokkal korlátoltabb feladat, mint megállapítása a szabvány-munkabéreknek minden munkaágban – és odaszorított volna feladatuk azon aránylag könnyű feladatra, hogy a törvényes minimumot alkalmazzák azon iparágak különleges viszonyaihoz.

¹ Az egy ily minimum útjában álló szembeszökő nehézségek tárgyalva vannak a 774-95. 1.

Érdekes megjegyezni, hogy ámbár New-Zeeland a kérdést a másik oldaláról fogta meg, első sorban arra törekedve, hogy megelőzze a strikeokat, ez mégis kifejlődött a gyakorlatban a victoriái megoldásra: törvény útján reá-kényszeríteni bizonyos meghatározott minimális alkalmazási feltételeket az egyes iparágakra. Az 1894-iki Industrial Conciliation and Arbitration Act által, amelyet ma az 1900-iki összefoglaló törvény magába olvasztott, az ipari törvényszékek egy egész rendszere szerveztetett és hatalmaztatott fel arra, hogy mindennemű ipari viszálylyal bánjon el. Úgy véve a törvényt, amint az most áll, úgy találjuk, hogy a két kerület mindegyikében, amelyekre a gyarmat geografiailag van felosztva, van egy helyi egyeztető hatóság, amely áll két tagból, akiket a bejegyzett munkaadók társasága és két tagból, akiket a bejegyzett munkásegységek választanak, egy általuk választott elnökkel. Ha nem, választanak tagokat vagy elnököt, a kormány nevez ki. Ez a hatóság nem kezdeményez semmi eljárást, hanem bármely helyi ipari viszályt, bármely iparágához tartozzék is, csak akkor tárgyal, ha hozzá utasítja vagy egy munkásegység, vagy a munkaadók egylete, vagy egy munkaadó egyén. Mihelyst bármely ilyen vi-

¹ A new-zeelandi rendszer legutolsó és legpártatlanabb leírása megvan a new-south-walesi Report of Royal Commission of Inquiry into the Working of Compulsory Conciliation and Arbitration Laws (Sidney, 1901.) Judge Backhouse-tól. W. H. Reeves (a new-zeelandi általános ügynök Londonban), aki javasolta és vitte keresztül az 1894-iki törvényt, szépen írta le annak hatását a *The Long White Cloud* (London, 1899) és más műveiben; a kidolgozott részletben *Experiments of Seven Colonies*, rövid időn közzé teendő művéből. Lásd továbbá „*A Country without Strikes*” és „*Newest England*”, mind a kettő H. D. Lloyd-tól; és „*Le Socialisme sans Doctrines*” Albert Metintől. A törvény legügyesebb ellenséges megbírálása tekintetéből, eltekintve, pusztán elméleti megítélésektől, a tanulmányozó nézze meg az *Otago Daily Times*-ben 1901. szeptemberén közölt cikksorozatot Dr. John Macgregortól.

szály barmely fél részéről így a hatósághoz került, minden, ami strike vagy kizárás természetével bír, határozottan megtiltatik 50 font sterling bírság terhe alatt. A hatóságoknak joga van teljes vizsgálatot tartani a viszonyok felett, kivéve, hogy a könyvek előmutatására nem kötelezhet. Azután ajánlatokat tesz a megoldásra. Ha ezen javaslatok elfogadtattak mindkét fél által, akkor befoglaltatnak egy munkaegyezségbe, amely változhatatlanná tehető minden meghatározott időre, mely három évet túl nem halad, és amely mindenesetre köti a feleket, míg valamely más egyezség vagy ítélet nem jó helyette. Minden ily egyezség most már kényszeríthető törvényes eljárással, ugyanazon hatályos erővel, mintha törvényként volna becikkelyezve. Ha a felek nem akarnak megegyezni, a hatóságnak kell elkészíteni egy határozott ajánlatot arra nézve, hogy az ő véleménye szerint milyennek kell lenni a megoldásnak. Bármely meg nem elégedett félnek joga van aztán egy hónap alatt az ügyet a Court of Arbitration elé vinni, Ha ily felebbezés nem jó közbe, akkor a hatóság javaslata oly kötelező lesz a felekre, mintha munkamegegyezés jött volna létre.

A Court of Arbitration három tagból áll, akiket a kormány nevez ki: az elnök, a legfőbb törvényszék egy bírāja, és két egyén, akiket a munkaadók egyesülete és a munkás-egyletek ajánlanak. Ezen törvényszéknek meg van mind az a hatásköre, mint bármely rendes törvényszéknek, megvizsgálni minden ügyet, amely felebbezés folytán eléje hozatott a kibékítési hatóság ajánlata ellen; és szabad a méltányosság és jó lelkiismeret szerint járni el anélkül, hogy törvényes formasághoz volna kötve. Ítéletét oly módon hozza meg, amint helyesnek találja, kiterjesztve, lehet esetleg egy egész üzletágra, vagy csak egy meghatározott kerületre vagy az egész gyarmatra és beleértve belátása szerint minden rokon- vagy versenyző iparágat is. Az ítélet megszegéseért való büntetés lehet bármely összeg, amely nem halad túl 500 font sterlinget egy egyesületre, amelynek fizetésénél az egylet tagjai is egyenként 10 font sterlingig szavatolnak. így, mi-

helyt egyszer egy vitás kérdés felterjesztetett a békéltetési hatósághoz, akár a munkaadó, akár a munkásegylet által, bizonyos, hogy az akár a felek megegyezése útján, akár a hatóság ajánlata, vagy pedig a Court of Arbitration döntő Ítélete által egy törvényesen kötelező közszabályzat megállapítására vezet az iparágnál, mely aztán mindaddig érvényben marad, míg hasonló módon létrejött további eljárás útján meg nem változtatatik.¹

A new-zeelandi rendszer átalakulása 1894-től 1900-ig nekünk nagyon is telve látszik tanulsággal. Első alakzatában a törvény szembeszökőleg és első sorban arra törekedett, hogy alkalmat szerezzen arra, hogy a munkaviszályok bárátságosan végeztessenek be, vagy szükség esetén hatóságiilag fejeztessenek be ítélet útján, amely aztán, hogyha bizonyos lépések megtétettek a felek által, törvényes utón végrehajtható legyen. A békéltetési helyi hatóság képtelen volt az eléje terjesztett esetek kétharmadában bármely megoldást eszközölni, az egyik vagy másik fél készségesen vivén föl

Hogy mily kiterjedésű ezen törvényszékek hatásköre, az látható hatáskörük megállapításából. Hivatva vannak eldönteni minden vitás kérdést munkásügyekben és

„A munkás ügyek” alatt értetik nemcsak minden munkások által megteendő vagy megtett munkára vonatkozó kérdés, vagy a munkások és munkaadók kiváltságai, jogai és kötelességei mindenféle munkánál, amennyiben nem foglalnak magukban oly kedvesekéit, amelyek büntetendő sérelemért való keresetek tárgyai lehetnek; és a fentebbi meghatározás általános természetének korlátozása nélkül magában foglal minden kérdést, amely vonatkozik:

a) a bármely munkában levő munkások béreire, fizetéseire vagy jutalmazására, vagy az ily elfoglaltatásnál fizetendő vagy fizetett árakra;

b) a munkaórak neme, kora, minősítése vagy állapotára a munkásoknak és a foglalkoztatás módja, ideje és feltételeire;

c) munkások vagy fiatal emberek, vagy bármely személy vagy személyek, vagy bármely személy-osztály alkalmazására bár-

ügyét a Court of Arbitration-höz. Ez úgy látszik, hogy részben a munkaadók elégedetlenségének volt tulajdonítandó a hatóság szervezetével, akik abba eleinte megtagadták megválasztani tagjaikat. De csakhamar nyilvánvalóvá lett, hogy a munkások is többre becsülték a Court of Arbitrationt, mint a hatóságokat, azon igen fontos ok miatt, mert a Court ítéleteit törvényesen kötelezővé lehetett tenni az iparágra, amint 1900. előtt nem volt az eset a hatóság bármely határozatával sem. A munkásegyletek, melyek eleinte némileg tartózkodók voltak, a törvény lelkes híveivé lettek, amikor úgy találták, hogy az képessé tette őket arra, mikép az iparág részére közös szabályzatok oly törvényes erővel, mint maguk a gyári törvények, jöjjenek létre, s nemcsak a strikeok megelőzésére szolgál. Tényleg, amint Mr. Reeves, a törvény szerzője maga elismeri, „inkább túlságosan is lelkes hívei lettek, mert nagyon is túlzott használatára irányuló áramlatba éstestek bele.”¹ Mindegyik iparág törekedett, hogy közös szabályzata törvényes erőre jusson. Ez, azonban oly áramlat,

mely munkánál, vagy bármely bizonyos személy vagy személyek vagy személy-osztály elbocsátására vagy a munkára be nem fogadására;

d) a munkaadók valamely munkás egyesülete tagjainak igényére munkaelsőbbség adására a munkások egyesületének nem alkalmazott tagjai felett;

e) a munkások ipari egyesületei tagjainak igénye elsőbbség adására az alkalmazásban nem tagok felett;

f) minden megállapított szokás vagy gyakorlatra bármely iparban, általában, akár csak az illető érdekelt kerületben.

„A munka” jelent minden oly ügyletet, ipart, kézművességet, vállalatot, hivatást vagy alkalmazást, amelyben munkások alkalmaztatnak.

„Munkás” jelent minden korú vagy bármely nemű személyt, akit bármely munkaadó alkalmaz, hogy képzett vagy nyers kézi vagy irodai munkát végezzen el bármely iparban béliért vagy jutalomért. – Az 1900-iki törvény.

¹ The Long White Cloud.

amely valószínűleg kimerül maga magában, amint egyik iparág a másik után viszonyait döntő Ítélettel rendezettek fogja találni, amely minden esetre csak egyes pontokon fog igényelni módosítást és három évi időszakra megváltoztathatatlaná lesz téve. Az eredmény az, hogy az elkeseredett ellenfél szavait használjuk, „szükséges teljesen félre tenni azt a felfogást, hogy a mi törvényünk egyszerűen a strikeok megelőzésére kigondolt eljárás. Semmi ilyenféle nem. Oly eljárás az, amely az iparágak, foglalkozások és munka szabályozását egy döntő törvényszék ellenőrzése alá helyezi.”¹

De a munkaadók sem tesznek kifogást. Először ők rendszeren félreállottak, engedték, hogy a kormány nevezze ki az ő tagjaikat választás hiánya miatt, és tényleg tekintetbe sem vették a törvényt. De ezt a felfogást elejtették, jobban megismerkedve a törvényt és annak hatásával. Egy bizonyos idő múltán a munkaadók nagy többsége kijelentette, hogy helyesli a törvény alapelvét, és megvan elégedve a Court of Arbitrationnal. Egy nagy iparos vállalkozó, akit csúnyán megverték a Court of Arbitration előtt és kényszerítettek arra, hogy oly Ítéletet fogadjon el, amelyet keserűen ellenzett, őszintén megvallotta nekünk 1898-ban, hogy ő azóta azt találta, hogy az ítélet folytán teremtett béke és a béke biztonsága azzal a biztonsággal összekötve, hogy őt nem versenyzik túl versenyző munkaadók, neki teljesen megéri azon munkabértobletet, melyet fizetni kötelezve lett. ő most, úgy mondta, nyugodtan alhatik éjjel, biztosan abban, hogy nem lesz megakadás üzletében. Tényleg úgy találtatott, hogy közszabályzatok törvényesítése mindegyik iparágban nemcsak növelte a termelést, hanem nem is zavarta meg az egyes munkaadók képességét abban, mikép helyzetők, összeköttetések, vagy képességeik teljes előnyét kihasználják. És így úgy találjuk, hogy csak egy példát említsünk, hogy mikor az 1900-iki törvény volt a törvényhozás előtt, amelyben a tör-

¹ Dr. John Macgregor Wellingtonból, New-Zealand.

vényes minimális munkabér becikkelyezése határozott kifejezéssel benne van, akkor a canterburyi munkaadók egyesülete, mely egyike a gyarmatban a legbefolyásosabb testületeknek, óhajtotta kifejezni a kormánynak, mikép „ők teljesen egy véleményben vannak a Conciliation and Arbitration Actban lefektetett elvekkel. Mindaz az ellenkező felfogás, amelyet a múltban napfényre hoztak, főleg azon ténynek volt tulajdonítandó, hogy a törvény úgy volt fogalmazva, mikép az ipari közönségnek csak bizonyos osztályait érintette. A kormány most ezt meg akarja változtatni, és ha a most a törvényhozás előtt levő javaslat az egyesület által javasolt irányban módosíttatik, ők határozottan azon véleményben vannak, miszerint lehetetlen egy hasznosabb rendszabályt képzelni, s hogy az, helyesen hajtva végre, végtelen hasznára fog válni az ipari közönség minden osztályának.” Azonban, nem teljesen szabatos azt mondani, mikép a törvény meggátolt minden strikeot. Volt mintegy féltucat kisebb strike New-Zeelandban 1894 óta, de mindez oly munkások között, akikre azon időben a törvény nem vonatkozott. Ha nincs semmi munkaegyezség vagy Ítélet érvényben bármely iparágban, a strike még mindig előfordulhat, de rögtön megállítható, hogy ha a munkaadó helyesnek véli a helyi békéltető hatósághoz fordulni. A munkások nem fordulhatnak a hatósághoz, csak munkásegyesületi vagy bejegyzett ipari egyesületi minőségökben, úgy hogy teljesen szervezetlen iparágakban, amelyekben a munkaadók helyesebbnek vélik nem fordulni a hatósághoz, viták még mindig vannak. Mivel azonban bármely foglalkozásban hét munkás már képezhet egy bejegyzett egyesületet, az ilyen eset ritkán történik meg most már. Soha sem volt strike egy a törvény értelmében létrejött ítélet ellenében. „Nehezen szükséges utalni arra, – írja Judge Backhouse – hogy a törvény nem tesz kísérletet arra, hogy szorítsa a munkaadót üzlete folytatására, vagy a munkást arra, hogy oly feltételek mellett dolgozzék, amelyeket ő helytelennek tart. S mindaz, amit mond, annyi, hogy ahol a hatóság vagy a Court közbelépett, az üz-

letet, ha egyáltalán folytatják, a meghatározott módon kell folytatni; hogyha a munkás dolgozik, az így kimondott feltételek mellett kell dolgoznia. Nincs semmi sem, ami meggátolná a részleges strikeot; semmi, ami meggátolná a munkást, hogy kérje esedékes munkabérét és távozzék.” Ez azt jelenti, hogy new-zeelandi Court által megállapított alkalmazási feltételek, épúgy, mint a victoriái munkabér hatóságaié, a munkaadókra csupán, mint szabványos minimális feltételek kötelezők, hasonlólag a gyári törvények rendelkezésével. Az 1901. év végén e rendszer hétévi kikapasztalása után, a földmivelés kivételével minden fontos munkaág, akár védi őket védvám, akár sem, beleértve a kőszén- és aranybányászatot, a kereskedelmi tengerészetet, az építő-, szövő- és gépipart, nyomdákat, vasúti szolgálatot, juhnyírást, húsfogyasztást és sok apróbb foglalkozást, mind önkénytesen behozta önmagát a törvény keretébe. Csak azt tehetjük hozzá, saját személyes tapasztalatunkat is hozzáadva a new-zeelandi viszonyok minden gondos kutatójához, hogy eddigelé még semmi nyoma sincs annak, hogy kár okoztatott volna az ipari haladásnak; hogy hét évi kísérlet után nincs egyetlen párt sem – alig van egyetlen pártnak egyetlen töredéke, – amely a törvény eltörlését javasolná, vagy óhajtaná; hogy, ellenkezőleg azt csaknem általánosan helyeslik mind a munkaadók, mind a munkások; és hogy megvan minden jel arra nézve, mikép működése nagy és tartós jótétemény volt a közönség egésze részére. A világ bizonyára hálára van kötelezve New-Zeeland – és különösen Mr. W. P. Reeves-nek – egy eredeti és nagy mértékben jelentős tanúságért a munkástörvényhozásban. Hozzátehetjük, hogy New South Wales és Western Australia, alapos kutatás és hosszú vita után 1900-1901-ben a new-zeelandihoz szorosan hasonló szövegű törvényeket hoztak.

A victoriái és new-zeelandi rendszerek közt levő különbségek telve vannak érdekességgel. Victoriában a munkabér-hatóság, ha egyszer fel van állítva, maga teszi a kezdeményezést és rögtön munkához lát, anélkül, hogy vizsályko-

dást várna, az egész iparágra elkészíti a közszabályzatokat. A new-zeelandi törvényszékeknek nincs joguk kezdeményezni az eljárást, várniuk kell, míg egy vitás kérdés, - amely gyakorlatilag csak a munkaadó vagy munkásegyesület pusztá visszautasítását jelenti a másik fél kérelmével szeriben – világosan hozzájuk utaltatik. De hogyha New-Zeelandban bármely foglalkozás egyszer munka-egyezség vagy ítélet alá került, ámbár annak feltételei végzetlenül változtathatók időről-időre; gyakorlatilag azon iparágakra nézve közös szabályzatok örökre fognak létezni. Victoriában továbbá, a munkabér-hatóság döntése sohasem lehet inás, mint egy minimum. Az nem foglalhat magában semmit, meggátolni egy munkaadót abban, hogy jobb feltételek végett strikeoljon. New-Zeelandban a törvény eredetileg említést nem foglalt magában a minimum-bérről, és ámbár most már ez határozottan fel van véve a törvényben, semmi sem gátolja meg a törvényszékeket (mint a bírákat az Erzsébet-kori törvényekben), hogy szabatos munkabéreket vagy feltételeket szabjanak ki, amelyek maximumok és minimumok legyenek egyszerre, hogy megtiltsák a munkaadóknak többet ajánlani, és kötelezzék a munkásegyesületet nemcsak arra, hogy tartózkodjék a striketől, de arra is, hogy tartózkodjék közösen kérni jobb feltételeket, vagy összejárni, oly módon nyerni meg azokat, hogy közösen vonakodjanak a munka-szerződés megújításától. Gyakorlatilag azonban a new-zeelandi döntések mindig úgy vannak fogalmazva, mint minimumok, nem mint maximumok – megkülönböztetés, amelyet mi ép oly életbevágólag fontosnak tartunk a közönség, mint szintén a munkabér-nyerők érdekeire nézve, mert bármely maximum törvényesítése elkedvetleníti az eredményességet és megállít minden haladást. Tényleg ezen tekintetben nincs valódi különbség a gyarmatok között, mivel kezdettől fogva az volt a feltevés New-Zeelandban is, hogy az egyezségeknek és ítéleteknek csak a minimális feltételek formáját kell adni, úgy vélvén, hogy az eredményesség legelső foka felett levő minden egyes mun-

kás, még a maximum mellett is, mindig nyugodtan fordulhat a „részleges strikehoz”, amely eszköz útján kiszoríthatja az ő „ügyességének járadékát”. Ez a pont azonban oly életbevágó fontosságú, hogy mi óhajtanok látni, mikép a törvényszék kifejezetten kötve legyen minimális, és nem maximális feltételek megállapítására. Egy gyakorlatibb különbség a két gyarmat között az, hogy Victoriában a meghatározott minimum keresztülvitele a kormány kötelessége az ő gyári felügyelői útján, és a döntés megtörése ellen közkölségen a rendőri hatóságok előtt járnak el. New-Zeelandban a döntés keresztülvitele az érdekelt felek éberségére van bízva és a szükséges törvényes eljárások az ő saját költségükön a Court of Arbitration előtt folynak. Victoriában minden iparágak meg kell lennie saját hatóságának, amely most ezen iparág egészére kiterjed az egész gyarmatra. New-Zeelandban ámbár van intézkedés kivételes módon, különös esetekben, különös hatóságok alkotására, ennek nem véték hasznát igénybe, és minden kerületnek meg van a maga helyi hatósága, mely azon kerületben minden inaragat ellát, míg egyetlen Court of Arbitration dönt az egész gyarmat minden iparágában. Végezetül meg van az a nagy jelentőségű különbség, hogy míg Victoriában a munkáltatást feltételek megállapítása úgy tekintetik, mint egy tisztán az illető iparágat illető ügy a felebbezés minden lehetősége nélkül, New-Zeelandban azok az első fokú hatóságok és egy felebbezési törvényszék által láttatnak el, melyek mindegyike képviseli, nem az illető iparágat, de a közönséget egészében és így köteles tekintettel lenni azon fontos érdekre, melylyel a közönség bír úgy a munkás életmódjának, mint az ipari termelésnek fentartása és fokozatos haladásában. Ezen utóbbi elvnek öntudatos elfogadása oly három jelentékeny állam közvéleménye és törvényhozása által, mint New-Zeeland, New-South-Wales és Western-Australia az, amit mi ezen események legjelentékenyebb jellegvonásának tartunk.

Merjük jósolni, hogy a munkáegyesületek szerveze-

tében és működésében több változás lesz, amit ezen környezetüknek táján létrejött változások okoznak. Első és legfontosabbnak tartjuk a munkásegysületek tagjai körében létrejött felfogásváltozást a közös alkuvás és törvényi becikelyezés viszonylagos értékének meghatározásában (253-57.1.). A közös alkuvás szükségképen magával hozza a közös vonakodás alternatíváját a megegyezéstől, vagyis a strikeot vagy kizárást. Be a bírák döntvényei nagyon messze mennek azon irányban, hogy a strikeot lehetlenné tegyék. A munkásegysület, igaz, még mindig folytathat törvényesen strikeot, feltéve, hogy az a béke megzavarása nélkül folytattatik; anélkül, hogy bármely munkaadót fenyegetne azzal, hogy üzlete ideiglenesen megakad; anélkül, hogy bármely kárt okozna harmadik feleknek; anélkül, hogy közzétenne bármit, ami ha igaz is, a törvény szerint rágalmazás; anélkül, hogy elzárna az utcát, vagy felügyelne és ellenőrizne bármely helyet; és anélkül, hogy még csak meg is kísérelné csak két ember is, egyetértésben, békésen rávenni valamelyik settenkedőt, hogy maradjon híve saját osztályának. Lehet egynéhány munkásegysület, mint aminő a lancashirei gyapotfonóké, a northumberlandi szénbányászoké, vagy a hajóépítő kazánkovácsoké, amely (mivelhogy oly ügyesek rákényszeríteni a kényszerülő tagságot minden emberre, aki iparágukban dolgozik, és oly magas képzettséggel bírnak, hogy lehetetlen helyettesíteni őket) képes lesz ezen viszonyok közt is sikeresen folytatni strikeot anélkül, hogy pénzalapjaikat a törvénykezési költségek és kártérítések tönkre tennék. De a munkásegysületek túlnyomó nagy része az iparágokban levő munkásoknak csak egy részét foglalja magában, és sok esetben lehetséges lesz szükség esetén a munkaadóknak más iparágak munkásaival helyettesíteni őket. Az ilyenmű munkásegysületnél minden strike kikerülhetetlenül oly viszonyokra vezet, amelyek bár nem bűnügyiiek, ma kereset alá foghatóknak tartathatnak. Aztán a munkásegysületek napról-napra jobban tudatára jönnek azon ténynek, hogy a kézi munkások azon nagy tömegére

nézve, amely a szegénységi vonal alatt van. az együttes cselekvésnek még ezen mennyisége is lehetetlen. A rosszul táplált, rosszul lakó és túlcsigázott férfi vagy nő, akinek nincs meg a szervezkedéshez szükséges szabadideje vagy ereje, a magánálló külső munkás vagy a segéd a kis műhelyben - mindezekre nézve a közös alkuvás egyáltalán és örökre kérdésen kívül álló dolog. Mind ennek megfontolása elvágja gyökerénél a régi munkásegyesületeknél mutatkozó dagályos hitet az összjátászás jogában, amelylyel ők a munkaadókkal való szabad küzdelem jogát értették. Más oldalról a gyarmati tapasztalatok eredménye gyorsan felnyitja az angol munkaadók és munkások szemét azon új módok felől, amint felhasználják a törvényi becikkelyezés módjából és az ennek alkalmazásából eredő új előnyök iránt. Például az arbitratio szó, négy év alatt teljesen elvesztette közönséges eddigi jelentését. Mikor mi írtuk az Arbitratorról szóló fejezetünket. (222-245. 1.) még mindig úgy használhattuk e kifejezést kizárólagosan, mint önkényes odavitelét egy önkényt választott bírósághoz a kérdésnek, amelynek Ítéletét csak önkényt fogadták el. Ma az arbitratio munkáskérdésekben a legtöbb ember elméjében csupán egy oly különös formáját jelenti a társadalmi gépezetnek, mely által a munka feltételeit hatóságilag meg lehet állapítani és a strikeokat meg lehet előzni, akár szervezik azt az egyes munkaadók vagy egyes munkások, akár nem. A new-zeelandi- és Victoria-rend szerek közt levő érdekes különbségek, a magok hasonlóan érdekes utánzataikkal New-South-Walesban, Western-Australiában és South-Australiában mutatják, hogy az egykor merev törvény milyen ruganyossá és az egyes iparágak és városok részleteihez milyen szorosan hozzásimulóvá válhat.

Áttérve már most a módszerekről a munkásegyesületek szabályzataihoz, még nagyobb változásokat látunk előre. Ezen szabályzatok megvizsgálásakor megmutattuk, hogy minden sokféleségök dacára, mégis csak két osztályba: – a közös szabály és a megszorítás elve köré – csoportosít-

hatók, melyek élesen meg vannak különböztetve egymástól, amelyek teljesen különböző feltevéseken alapulnak, és amelyek különösen ellentmondók társadalmi eredményeikben. Megmutattuk, hogy a gazdasági tudomány nem talált semmi kárhozható valót a közös szabály elvében; hogy tényleg minden ezen elven alapuló szabályozás által – különösen amelyek a szabványos munkabérre, a szabványos munkanapra, az egészségügyi és biztonsági szempontból követelt feltételekre vonatkoznak – a munkásegyesületek határozottan előmozdították az eredményességet, buzdították mind a munkásokat, mind a munkaadókat nagyobb termelésre és segítettek állandóan javítani mind az emberi jellemet, mind a technikai munka menetét. Más oldalról megmutattuk, hogy a megszorítás elve – akár a számra vagy termelvényre, akár a gépek használatára vagy a munkamenet átalakítására vonatkozzék – teljesen ártalmas nemcsak az érdekelt iparágaknak és a közönségnek, mint egésznek, de magának a kézi munkásnak is. Úgy említendő fel, mint egyike a britt munkásegyesületi mozgalom nagy érdemeinek, hogy az utolsó száz év alatt, tényleg minden külön támogatás nélkül, állandóan alárendelte és félretette a megszorítás elvét, amelyet részben a régi céhek szabályzataiból és részben a szervezetlen bérmunkások ösztöneitől örökölt; helyettesítve a helyett, amint beigazoltuk, egyik iparágnál a másik után, a maga által jellegzetesen feltalált közös szabályzat elvét. Már 1897-ben képesek voltunk kimutatni, hogy a britt munkásegyesületi mozgalomban a közös szabályozás elve volt az uralkodó, mint az emelkedő elem, míg a megszorítás elve csak az iparágak kisebb részében húzta meg magát, és ott is folytonosan jobban és jobban elejtette vált.

Ezen szembeszökőleg kívánatos irányzat fog most, az világos, nagy támogatást nyerni. A közvélemény oly élesen érzi a német és amerikai verseny veszélyét az iparban, és a nemzetközi verseny oly állandó és mindenütt érezhető, hogy a termelési erő megszorításának vagy csökkenésének minden faja csaknem büntett gyanánt tekintetik. Amit tör-

vénnyel és közvéleményi helytelenítésével, és magoknak a munkásoknak jobb felvilágosításával – amihez munkásegyesületek oly sokkal járultak – el lehet érni, hisszük, hogy a megszorítás elve – különösen a számok megszorításának minden formája – gyorsan el fog tűnni a munkásegyesületi világból. Az erőfeszítés megszorítása és a vonakodás, hogy a gépeket lehető legjobban használják ki, ahol a tömegesen megegyezett darab szerinti bérek szabványos listájának van érvénye – legtovább fenn fog maradni azon foglalkozásokban, amelyekben vagy az időmunka vagy a versenyző darabáru-munka marad fent, és amelyeknél a munkaadók nem akarják vagy elhanyagolják saját agyokat dolgoztatni a munkásegyesületi tisztviselőkkel egyetemben azon, hogy a fizetés értelmesebb módjait találják fel. Az ily iparágakban a munkaadók és munkások egyrészt fogják tovább is szenvedni saját ostobaságuk következményeit.

Más oldalról, az a határozott helyeslés, amit a gazdasági tudomány ad a közös szabályozás elvének, meg van erősítve azon erősödő közhangulat által, mely nemzetközi fontosságúnak tartja a kiszípolyozás minden fajának megelőzését. Mint nemzet, élénk tudatára jövünk azon ténynek, hogy egész osztályok létezése, akik rendszeren rosszul táplálkoznak, rosszul ruházkodnak, rosszul laknak és túlszigázottak, nemcsak keservet okoz ezen szerencsétleneknek magoknak, de komoly veszedelem magának a társadalom egészségének életképessége és termelő képességére is. Az egyedüli hatásos út megelőzni azt a nemzeti veszteséget, amely ezen élődi iparágak létezésében van, az, hogy kötelezőleg kiterjesszük rájuk azon közös szabályzatokat, amelyeket az erősebb iparágak megszereztek magoknak. Egy kötelezőleg kimondott nemzeti minimum eszméje – ariiely a mi törvényeinkben már bennfoglaltatik az egészségügy és nevelésügyre nézve – úgy látszik, hogy már alkalmazható a nyugalomra és megélhetésre is. És éppen azon időben, amikor Victoria és New-Zeeland sikeres kísérletei bebizonyították előttünk, hogy a törvényes minimális munkabér egyáltalá-

ban nem egy lehetetlenség, és hogy az tényleg alkalmazásban van, és pedig jól működik, akkor jó a New-South-Walesi törvényhozás egy új törvénye kifejezett elfogadásával ezen elvnek éppen azon név alatt, amelyet mi találtunk részére négy évvel ezelőtt. Ezen törvény által, mely 1901. decemberén fogadtatott el Mr. Bernhard Wise javaslatára, a Court of Arbitration felhatalmaztatott kijelenteni, hogy minden gyakorlás, szokás, alkalmazási feltétel vagy munka-kezelés oly korlátozásokkal és kivételekkel, amint a törvényszék kijelenti, legyen közös szabályzat minden személyre, aki a szóban forgó iparban alkalmaztatik, és ezután követtessék minden munkaadó által és kényszeríttessék erős büntetések útján.

A nemzeti minimum politikájának egy valószínű alkalmazása oly sürgős szükségűnek látszik előttünk a nemzeti biztonságra nézve, hogy különös módon akarjuk itt kiemelni. Talán a legsúlyosabb társadalmi jelenség a huszadik század kezdetén a városban született, kézi-munkásfiú fizikai erejének, erkölcsi önmérsékletének és technikai ügyességének hiányos volta. A mai ipari szervezetben százazrekre menő tizennégy- és huszonnégyéves kor közötti ifjú van, akiket a munkaadók nyers és fegyelmezetlen munka elvégzésére, csupa fiúk részére aránylag magas munkabérekkel fogadtak fel, akiket nem tanítanak semmi iparra, akik hosszú ideig tartatnak egyszerű munkában, és akiket rendszeren elbocsátanak, mihelyt egy embernyi eltartást igényelnek, s akik a durva munkások sorait növelik aztán (482-85., 704-15., 768-69., 811. 1.). Négy éles bajt láttunk eredni ezen osztály létezéséből. A lelkészek sajnálkoznak a mi nagyvárosaink csirkefogói felett. Nem kevésbé szomorú a fizikai hanyatlás, amelyet a mi vezető katonai tanácsadóink úgy jeleznek, hogy a felnőtt férfilakosságnak 60 százaléka most már nem éri el az újoncozó őrmesternek különben is alacsony mérőfokát. Ugyanazon időben állandó hiány van a magasabban képzett munka ellátásánál, míg minden nevelésügygyel foglalkozó megegyezik abban, hogy

lehetetlen megfelelő technikai oktatást adni oly önkényes iskolajárás mellett, mint aminő várható tíz vagy tizenkét órai dolog után jövő fiúktól (770. 1.). Végezetül a felnőtt férfimunkás helyettesítése által egymásra következő tizen- négy és huszonegy év közt levő fiúcsoportok által, amint megmutattuk (482-89., 768-71. 1.) az ipari élősdiségnek egyik legrosszabb formája válik lehetővé. A közérdek szempontjából nem engedhetjük meg, hogy a növekvő fiú úgy tekintessék, mint független vagyonszerző, hogy a kicsi lélemmel megelégedhessen: ő, a jövő polgár és szülő, akire nézve, huszonnégy éves koráig, a növekvés és képzés megfelelő viszonyai szembeszökő fontosságúak. Mindazon ipar, mely fiúmunkást alkalmaz és nem gondoskodik megfelelő fizikai és értelmi képzésről, feléli a nemzet tőkeerejét, és azon elítélés alá esik, mint az élősdű ipar (771. 1.).

És, ámbár a filantrópok és államférfiak sajnálják ezt a sokféle irányú bajt, ennek eddigelé semmi rendszeres orvoslása nem kezdetett meg. A munkásegyséletek, amelyek elé főleg úgy állítatik ez, mint a fiúmunka megszaporodása, nem találtak ellene jobb orvosszert, mint az úgynevezett megszorításait a kornak és a számnak és a véletlen segédmunkásság szabályozását (482-89.). De a régi rendszer a céhbe tartozó mester egyéni segédjeivel, a maga igazolatlan műkedvelő tanításmódjával ma már csaknem minden iparágnál holt betű és nem lehet újra feléleszteni. Minden kísérlet annak felelevenítésére, szükségképen a számok pusztá korlátozására, vagy az iparágba való belépés más megszorításának formájára vezet, amely politika, mint megmutattuk, nem orvosolja a bajt és komolyan ártalmas mind a mestereknek, mind a munkásoknak, mind az iparágnak és az egész közönségnek (454-89., 768-71. 1.). Szerencsétlenségre a segédek számának az a megszorítása most bevétetett mind a new-zeelandi, mind a Victoria-törvénybe, és ennél fogva különös figyelmet akarunk kérni nemcsak arra, hogy ez az orvoslás teljesen hiába való, de arra is, hogy van egy sokkal helyesebb módszer reá.

Nem tudunk azon súlyos társadalmi bajok ellen, amelyek a fiúmunka igazolatlan használatából és az abból eredő ipari élősdiségből ered, semmi más orvoslást, mint a nemzeti minimum politikájának megfelelő alkalmazása (710-71. 1.). A nemzetnek kötelessége, minden alkalmatlanság dacára is, megakadályozni a fiúk dolgoztatásának ily feltételeit, mint amelyek kimutathatólag ellentétesek a faj fenntartásával teljes hatékonyságban, mint termelő és polgár. Ami a huszonegy év alatti ifjakat illeti, a közönség kötelezve van saját érdekében biztosítani részökre, nem, mint jelenleg, napi élelmet és zsebpénzt, de az ápolás oly feltételeit, amelyek megengedik nemzedékről nemzedékre egészséges és munkaképes felnőttekkel való folytonos ellátását. Ami kívánatos a fiúmunkás részére, ez a megfelelő alkalom fizikai fejlődésre és hatályos technikai képzés és azoknak rendszeres kötelezése törvény által. Ez jelenti, úgy gondoljuk, a mostani félidő-rendszer kiterjesztését. Nem látunk semmi okot sem rá, hogy miért ne lehetne kiterjeszteni a jelen tilalmat, mely szerint egy fiú nem alkalmazható gyárban vagy műhelyben heti harminc órán túl, minden foglalkozásra, legalább is a tizennyolcadik évig. A heti húsz vagy harminc óra így megmentve a munkásfoglalkozástól, kötelezőleg fordítottassék aztán a fizikai képzés és technikai nevelés egy külön e célra szervezett tanfolyamára, amely aztán ily körülmények közt, eddig nem is álmodott alapossággal és célszerűséggel vitetnék keresztül. Ugyanazon idő alatt a munkaadók teljesen szabadok volnának alkalmazni fiúkat, de mivel nem kaphatnák meg őket csak télidőre, nem volnának kiteve a kísértetnek, másra megfogadni őket, csakis azon igazolt célra, hogy kész munkások új nemzedékét neveljenek belőlük. Végezetül hozzáadhatjuk, hogyha bármely időben szükségesnek látszanék a haza védelmére, hogy a nemzet képezve legyen fegyverviselésre, egyszerű kiterjesztése az ilyen félidő-rendszernek a huszonegy évig lehetővé tenné minden polgárnak, hogy kiképeztesse és megtaníttassék a lőfegyver használatára a munka-

bérszerzés legkisebb megzavarása, vagy valamely kaszárnyába elzárás nélkül. Azt gondoljuk, hogy a jövő polgári hadserege az egyesült királyságban valószínűbben ezt a formát fogja választani, mintsem a sorshúzás útján való sorozás vagy bármely más egy vagy két évre szóló általános katonakötelezettséget.

SIDNEY és BEATRICE WEBB.

41 Grosvenor Road, Westminster,
London, 1901. december.

I. RÉSZ.

MUNKÁSEGYESÜLETI SZERVEZET.

I. FEJEZET.

Kezdetleges demokrácia.¹

A tizennyolcadik század helyi iparosegyesületeiben a demokrácia a maga legegyszerűbb formáiban jelent meg. Mint ahogy Uri vagy Appenzell² polgárai, a munkások nagyon nehezen ismertek el bármely más hatóságot, mint minden érdekelt „szavát.” Minden egyes iparág tagjai, közgyűlésbe gyűlve össze, magok készítették el a szabályokat, magok alkalmazták a különös esetekre, magok szavazták meg a pénz elköltését és magok határoztak az egyes tagok olyan cselekedetei felett, amelyek szükségeseknek látszottak a közérdekben. A régi szabályzatok ennél fogva szabályozták rend és tisztesség fentartásának biztosítását az iparág vagy

¹ Jogfentartás az amerikai Egyesült Államokban 1896. Sidney és Beatrice Webb által.

² A régi munkásegyesületi közgyűléseknek valóban sok érdekes hasonlatosságuk, mind szellemben, mind formában, a régi svájci kantonok „Landesgemeinden”-eivel, vagyis minden polgár közgyűléseivel. Ezen ősi svájci demokráciáknak legjobb leírását, amint ma vannak, adja Eugene Rambert ily) című művében: *Les Alpes Suisses: Etudes Historiques et Nationales* (Lausanne 1889.) T. M. Vincenttől a *State and Federal Government in Switzerland* (Baltimore 1892.) sokkal szabatosabb és pontosabb, mint bármely más leírás angol nyelven. Freeman festői utalása reájok a *The Growth of the English Constitution*iban (London 1872.) közismeretű.

a testület ezen közgyűléseiben. Ezen célból az elnököt, akit gyakran csak erre az egy gyűlésre választottak, nagy tisztelettel vették körül és felruházták különös, bár csak időleges hatalommal. Így a London Society of Woolstaplers szervezete, amelyet 1785-ben alakítottak, kijelenti, „hogy ezen társaság minden gyűlésén egy elnök fog választatni, fentartani a tisztesség és jó rend szabályait; és ha bármely tag nem hallgatna el az elnök által adott kellő intésre, amely abból fog állani, hogy három külön ütést tesz az asztalra, meg fog büntettetni három pennyre; és hogyha bárki is megzavar valakit bármely vitában, amikor az elnökhöz szól, meg fog büntettetni hat pennyre; és hogyha az így megbírságolt egyén bármely illetlen hanggal válaszol, bírságot fog fizetni, hat pennyvel többet; és hogyha bármely elnök is rosszul viselné magát, úgy hogy izgatottságot és zavart okoz a tárgyalásban, vagy elhanyagolja ezen és a következő cikknek pontos megtartását, letéteik és más elnök választatik helyette. Az elnök elláttatik saját választása szerinti italokkal, csak a bort véve ki.”¹ És a Society of Journeymen Brushmakers cikkelyei, akik közé egyetlen egy ember sem volt felvehető tagnak, „aki nincs jóindulattal jelenlegi felséges urunk és a protestáns örökösödés iránt és nincs jó egészsége és tiszteletreméltó jelleme”, kimondja, „hogy minden este, amikor a társaság gyűléskezik, egy elnök fog választatni a jelenlevő tagok közül a rend fentartására; egy shilling adatik neki fáradságáért; bármely tag, aki nem akar így szolgálni, megbírságoltatik hat pennyre. Ha bármely tag vitatkozik politikáról, káromkodik, fogadást ajánl, játékot indítványoz vagy másként rendetlenül viseli magát és nem hallgat el, amikor úgy rendel el az elnök, fog fizetni egy shilling bírságot.”²

¹ The Articles of the London Society of Woolstaplers (London 1813.).

² Articles of the Society of Journeymen Brushmakers, amelyeket a „hollófej” cégére alatt tartottak Drury Lane (London 1806.).

Minden régi társaság szabályzata főleg ezen közgyűlés hatályosságának biztosítékairól intézkedik főleg. Amíg a politikai vagy vallásos vitatások, lázadó érzelmek vagy dalok, káromkodás, esküdözés vagy csúnya szójárás, fogadás, bizonyítgatás, játék vagy az elhallgatás megtagadása bírságokkal volt büntetve, kidolgozott és részletes szabályzat volt bent a tagok mulattatására.

Korcsmában gyűlvén össze, mint minden társaság tette, egy, a gazda által ingyen odaadott szobában, a dolog természetében fekvőnek látszott, hogy minden ember vegye ki részét az ivásból. A szabályzatok gyakran meghatározták, hogy mennyi összeget kell elkölteni minden gyűlésen: például a vasöntők társaságánál a tagok havi járuléka 1809-ben volt egy shilling a perselybe és három penny italért „elkölthető, akár jelen van, akár nincs.” A kefekötők elhatározták, „hogy minden gyűlési estén minden tag kapjon egy korsóra jegyet nyolc óraker, egy pintre tízker és többet nem.”¹ És a manchesteri szedők elhatározták 1826-ban, „hogy dohány engedtesék meg ezen társaság azon tagjainak, akik óhajtják azt, a társaság minden gyűlésén, a tárgyalási órák alatt is.”²

¹ A kis Preston Society of Carpenters számadási könyve, melynek tagszáma 1807-ben mintegy negyvenöt volt átlag, minden gyűlésen 6 shillingtől 7 és félig való kiadást mutat fel. Egéaz 1837-ig a Steam-Engine Makers Society szabályai úgy intézkedtek, hogy a jövedelem egyharmada – a havi shillingbefizetésből négy penny, frissítőkre költessék el. Hogy a rendetlenség kikerültesék, senki se vegyen magához semmi más italt a társasági szobában a társasági órák alatt, csak azt, amit a felügyelők vagy marshalok adnak neki, akik az elnök által jelöltettek ki minden társasági estén. Némi részletek vannak adva ezen szokás kihalásáról, a mi History of Trade Unionism-munk-ban 185, 186. l.; lásd továbbá Prof. W. J. Ashley cikkét „Journemen’s clubs” a Political Science Quarterly ben 1897. március.

² Kézirat. Minutes of the Manchester Typographical Society 1826 marc. 7.

Az elnök után ennél fogva a legfontosabb hivatalnokok voltak a felügyelők, vagy marshalok, két vagy négy tag, ki-
ket rendszerint sorban választottak. Az ő kötelességök volt,
a gyapotfonók szavait használva „minden gyűlésen behozni
az összes italt a tárgyalási szobába és szabály szerint körül-
hordani”;¹ és a tagoknak némely esetben „meg volt tiltva
soron kívül inni, kivéve az asztalnál ülő tisztviselőket vagy
a városba először jöttekor a tagot.”² Pénztárnok gyakran
épen nem volt; a csekély pénz, ha nem fogyasztatott el oly
gyorsan, amint befolyt, rendszeren létbe helyeztetett a korcs-
márosnál, aki gazda gyanánt szerepelt. Azonban gyakran
három lakat van a céhek közt oly gyakori ősi perselyen; és
ilyen esetekben a tagok egymás után szolgáltak kulcsmes-
terekül, amint ma mondanók, megbízottakul. Így az edin-
burghi csizmadiák úgy intézkedtek, „hogy a kulcsmesterek
sor szerint választassanak, kezdve legfelőlről az első kulcs-
mester és a közepéről a legfiatalabb kulcsmester és így to-
vább, míg az egész sorozat kimerül. Bármely visszautasítás
esetén a kulcsmester egy s fél shillinget fog fizetni.”³ A glas-

¹ Articles, Rules, Orders and Regulations made and to be observed by and between the Friendly Associated Cotton-spinners within the township of Oldham, (Oldham, 1797; újra nyomva 1829.).

² Friendly Society of Ironfounders, Rules 1809. A liverpooli hajósok egyesületének szabályzata 1874-ben szintén intézkedik, „hogy minden tag, aki csak kér italt a felügyelők engedélye nélkül, elveszti azt és fizetni fog az italért, amelyet kért, a felügyelőnek a persely hasznára . . . Hogy a felügyelők az italtöbbletért, amely bejön minden havi gyűlésen azonfelül, ami meg van engedve, a társaság által, fizetni fognak; és a társaság egyik tagja sem kérhet dohányt vagy dohányozhat a társasági órák alatt a társasági szobában; minden ilyen sérelemért elveszti azt és fizet tétty penny bírságot a felügyelőnek a persely részére”. – Articles to be observed by a Society of Shipwrights, or the True British Society, all Freeman (Liverpool, 1874.) 8. és 9. cikk.

Articles of the Journeymen Shoemakers of the City of Edinburgh (Edinburgh 1778.); egy 1727-ben létesített társaság.

gowi kötelesek baráti társaságának, mely 1824-ben alakult, régi ládája alaposan ki volt cifrázva a társaság címerével, az elnök őrizetében tartatott, aki évenként választatik.¹ De egészen az utolsó harminc évig megtartották a szokást, hogy dékányokat választó vagy évi választó-napot tartottak s ekkor ünnepélyesen átvitték ezt a ládát Glasgow utcáin az új elnök házához, a dudás által vezetett kötélfonók menetében, persze a ceremónia mulatsággal végződött. A számadások vezetése és oklevelek írása már későbbi fejlődés volt és amikor egy írakra vagy titkárra volt szükség, annak természetesen az ezen munkára képes kis számból kellett választatni. De arra van bizonyosság, hogy kezdetben: a titkárok, épúgy, mint tisztvársaik, csak rövid ideig voltak szolgálatban, és ezen felül az elnökkel szemben nagyon alárendelt helyzetet foglaltak el.

Még az esetben is, ha szükségessé vált a tisztviselőket kiegészíteni valami bizottságfélével, ezen kezdetleges demokráciák annyira távol voltak a szavazás bálványyszerű imádásától, hogy bár nem ismerünk egyetlen esetet sem, amikor a tényleges választás kisorsolás útján történt volna meg,² a

¹ Articles and Regulations of the Associated Ropemakers' Friendly Society (Glasgow, 1836.); – ismételve a „General Laws and Regulations of the Glasgow Ropemakers' Trade Protective and Friendly Society”-ben (Glasgow, 1834.) A glasgowi nyomdász-társulat tagjai elhatározták 1823-ban, „hogy egy emberről kell gondoskodni, aki a választási estéken átvigye a ládát az elnök lakásáról a gyűlés helyére és a gyűlés után az új elnök házához.” Ms. Minutes of general meeting, Glasgow, Typographical Society, 1823 október 4.

² A tisztviselők választása sorsolás útján, alig kell mondani, gyakori volt a régi időkben. Érdekes, hogy ezt a gyakorlatot találjuk a svájci „Landesgemeinden”-nél is. 1640-ben Glarua „Landesgemeinde”-je elkezdett választani minden hivatalra nyolc jelöltet, akik aztán sorsot húztak magok között. Ötven évvel később Schwyz követte ezt a példát. 1793-ban Glarus „Landesgemeinde”-je sorsot húzott minden hivatalra, beleértve a kantoni

bizottság tagjai, úgy, mint a gőzgép-készítők társaságának, rendszeren „azon sorban szolgáltak, amint vannak neveik beírva a könyvekben.”¹ „Egy shilling bírság – mondja a Southern Amicable Union Society of Woolstaplers szabályzata – fog beszédetni mindenkitől, aki vonakodni fog szolgálni a bizottságban vagy elhanyagolja megjelenni annak megállapított gyűlésein ... és a sorban következő fog behívni ő helyette”.² A liverpooli hajósok szabályai kijelentik, „hogy a bizottság azon sorban fog választatni, amint a könyvekben vannak; és minden tag, aki vonakodik szolgálni a hivatalban, meg fog rovatni tíz shilling és hat pennyvel.”³ Egész 1843-ig úgy találjuk, hogy a nagyon régi Society of Curriers elhatározta, hogy e célra „egy három rovattal ellátott sorozata készíttessék el az összes tagoknak; felosztván korok szerint, amennyire csak lehet, a következő módon: az öregebbek, a középkorúak és az ifjak; hogy az öregebbek tapasztalata és a középkorúak józan ítélete fogja helyrehozni

titkárságot, a függő terület felügyelőseit stb. A nyertes gyakran eladta hivatalát a legtöbbet ígérőnek. Ez a gyakorlat nem töröltetett el teljesen 1837-ig, és az öreg emberek még emlékeznek a nyolc választó-golyó körüljárására, melyek mind fekete posztóba voltak göngyölve, hét lévén köztük ezüst, és a nyolcadik cifra. Les Alpes Suisses: Etudes Historiques et Nationales, Eugene Eamberttől (Lausanne, 1889.) 226., 276. 1.

¹ Rules of the Steam Engine Makers' Society 1837-iki kiadás.

Rules of the Southern Amicable Union of Woolstaplers. London, 1837.

² Articles to be Observed by the Association of the Friendly Union of Shipwright, instituted in Liverpool on Tuesday, 11-ik November 1800. (Liverpool, 1800.) 19-ik szakasz, A londoni vitorlakészítők 1836-ban elhatározták, hogy „ma estétől fogva a felügyelők behívása fog kezdődni a bizottság legutolsó emberétől és az a tizenegy ember, akik az utolsó felügyelő után vannak beírva a könyvbe a soron, fogja a bizottságot alkotni”. Ms. a közgyűlés jegyzőkönyve 1836. szeptember 26.

az ifjak részéről elkövetett hibákat.”¹ Némely esetben azonban a bizottság tagjait tényleg a hivatalnokok választották. így a Journeymen Papermakers régi társaságánál, ahol minden nagy osztálynak megvolt nyolctagú bizottsága, ki volt mondva, hogy „a bizottság, a részéről való hatalmaskodás kikerülése végett, részben minden három hónapban meg fog változni, négy régi tag kimegy és négy új jön be; hasonlóul egy elnök is fog választatni a jó rend fentartása végett, amely elnök, az írkokokkal együtt, fogja kinevezni azt a négy új tagot, aki következni fog a négy régi helyére.”²

Eszerint a régi iparos-társaság a legegyszerűbb formájú demokrácia volt, egyaránt szabad, állandóan megkülönböztetett hivatalnokoktól és végrehajtó tanácstól vagy képvisleti gyűléstől. A közgyűlés igyekezett arra, hogy ő végezzen el minden dolgot és csak vonakodva bízta teendőinek bármely részét hivatalnokokra vagy bizottságokra. Amikor ezt a megbízást már nem kerülhették el, a sorrend és rövid szolgálati rendszerek szolgáltak arra, hogy az elhatalmasodást vagy egyes tagok kelleténél nagyobb befolyását meggátolják. Tényleg a munkáséleti demokráciának ezen leg-

¹ Ms. Minutes of the London Society of Journeymen Curriers, 1843. január.

³ Rules and Articles to be observed by the Journeymen Papermakers throughout England (1823.) 18-ik függeléke a Report on Combination Lawsnak, 1825. 56. 1. Az egyedüli munkás-egyesület, amelyben ezen példa még most is érvényben áll, a Flint Glass Makers, ahol a szabályzatok egész mostanig megadták a titkárnak „a jogot, kinevezni egy köz-ponti bizottságot (kitéve az iparág ellenvetésének,) amelynek kezébe helyeztessék el a társaság végrehajtó hatalma évről-évre”. Rules and Regulations of the National Flint Glass Makers’ Sick and Friendly Society (Manchester 1890.) Ez legújabbban módosított, amennyiben most hét tag választatik, a központi titkár nevezvén ki négyet „azon környékből, ahol ő lakik, de kitéve az iparág ellenvetésének”. 67-ik szabály (Rules, reprinted with additions, Manchester 1893.).

kezdetlegesebb módjában találjuk fel a leggyermetegebb hitet nemcsak abban, hogy minden ember egyenlő, de abban is, hogy ami mindenkit érdekel, azt mindenki által kell elhatároztatni.

Szembeszökő, hogy a demokráciának ezen alakja csak a lehető legkisebb mennyiségű dologgal volt összeférhető. De a mi véleményünk szerint nem annyira az egyesületek pénzügyi és titkári teendőinek megszaporodása, mint inkább a munkaadókkal folytatott viaskodások igényei voltak azok, amelyek ezen egyszerű eszménytől való eltávolodásra vezettek először. Azon törvényes és társadalmi üldözések, aminek ki voltak téve a munkásegysületek tagjai, legalább is 1824-ig, teljesen szükségessé tették a titkolódzás és készenállást a sikeres működésre; és ehhez képest minden zivataros időkben úgy találjuk, hogy az ügyek vezetése a közgyűlés kezéből a felelős, ha nem is képviseleti bizottság kezeibe ment át. Így a londoni szabók, akiknek harcias összejátszásai 1720 és 1834 közt ismételve vonták magokra a parlament figyelmét,¹ gyakorlatilag két szervezettel bírtak, egygyel a béke és egygyel a háború idejére. Nyugodt időkben a társaság kis önkormányzattal bíró közgyűlésekből állott, amelyek olyanok voltak, mint a harminc ház összehívásai Londonban és Westminsterben. A háború idejére való szervezet, amint az 1848-ban leírja Francis Place, nagyon is különböző volt: „Minden összegyűlő helynek van egy megbízottja, akit különös alkalmakkor hallgatag megegyezéssel jelölnek meg, gyakran anélkül, hogy a nagyon nagy többség tudná, hogy ki van megválasztva. A küldöttek egy bizottságot formálnak és ismét választanak egy némileg hasonló módon egy nagyon kis bizottságot, amelynél van igen különös alkalmakkor, minden hatalom, amelytől jó minden

¹ Lásd az érdekes Select Documents illustrating the History of Trade Unionism: I. The Tailoring Trade, kiadva F. W. Galton által (London, 1896.) egyike lévén a London School of Economics and Political Science által kiadott tanulmányoknak.

rendelet és amelynek parancsainak feltétlenül kell engedelmeskedni; és soha, egyetlen egy alkalommal sem fordult elő, hogy az ő rendeleteik túlmentek volna az alkalom szükségén és valaha eltértek volna csak legkevesbbé is azon céltól, amelyért voltak ők megválasztva. Valóban oly tökéletes is a szervezet és oly jól vitték át a gyakorlatba, hogy sohasem hallatszott semmi panasz ellene; oly nagy egyszerűséggel és oly nagy biztonsággal jár szembeszökőleg a dolog kezelése, hogy a tagok nagy része inkább egyszerűen belenyugszik, semmint támogatja azt bármily módon.”¹ Hasonlóul a Scottish Handloom Weavers hosszú törvényes tárgyalásai, amelyek abban a nagy küzdelemben végződtek, amikor Garrow és Aberdeen közt 30.000 szövőszék szünetelt egyetlen napon (1842 november 10-én), egy ilyen felhatalmozott öt tagú bizottság által vezetett, amely Glasgowban ülésezett és időnként minden kerületből küldötteket hívott egybe, akik viszont megbízóiknak megvitték a rendeleteket, melyeknek azok feltétlenül engedelmeskedtek.² A Combination Laws eltörlése , előtt 1824-ben, minden szervezett iparágban a munkaadók keservesen panaszkodtak ezen „maga magokat megbízó” bizottságok ellen és ismételt kísérleteket tettek arra, hogy összejátszás vagy összeesküvés keretében oszlassák fel azokat. Az üldözés ezen folytonos veszélyének tudható be azon némi homály, amely ezen hatóságok tényleges szervezete körül; de az ő megjelenésük a színen, amikor csak az események az erőteljes működést követelték, szükséges következménye volt annak, hogy a társaságok nem hoztak létre semmi képviselői jellegű alkotmányos szervezetű tekintélyt.

Eddig főleg azon ipari társaságokat tárgyaltuk, amelyek különös városokra vagy kerületekre terjedtek ki. Ami-

¹ The Gorgon, 1818. október 3. 20-ik szám, újra nyomva a The Tailoring Trade F. W. Galton által 153., 154. 1.

Tanúskodás a képviselőházi Committee on Artisans and Machinery előtt 1824-ben, különösen Richmondé.

kor bármely iparágban, ezen helyi társaságok egyesültek egy szövetkezett társaság alakítására, vagy mikor a más városokban lakó tagokat is felvette egy közülök, akkor az iparág, vagyis annak minden tagjából álló közgyűlés és az az által való kormányzás lehetetlenné vált.¹ Ma már a képviseleti intézmény bizonyos neme, úgy látszik, hogy kikerülhetlenné lett ezen a fokon. De jelentőségteljes megjegyezni, hogy mily lassan, akaratlanul és tökéletlenül vitték be a munkásegyletet: alkotmányaikba azt, amit gyakran úgy tekintenek, mint az angol-szász demokrácia különös formá-

¹ Egy nemzeti egyesület egy ága még mindig a közgyűlésben összegyűlt tagok által kormányoztatik; és ezen és más okokért szokásos több külön fiókot szervezni azon nagy városokban, ahol a tagok száma nagyobb lett, mint amennyit könnyen lehet elhelyezni egyetlen fiókgyűlés helyén. Az ily fiókok rendszeren küldenek küldötteket a kerületi bizottságba amely így valódi kormányzási hatósággá lesz a városban vagy kerületben. De némely egyesületben az iparág közgyűlése által való közvetlen kormányzat van érvényben, annyira, hogy oly nagy központon is, mint London, óriás tömegű gyűlésekre lett így szükség. így a szédők londoni egyesülete alkalmilag meghívja a maga tízezer tagját tanácsra, elhatározni a háború vagy béke kérdését a munkaadókkal szemben egy izgatott tömeg-gyűlésben. És a csizma- és cipő-munkások nemzeti egyesülete, amely a maga szövetséges alkotmányában elfogadja a képviseleti intézmények nagy mértékét, mégis megtartja helyi szervezetében az iparág nagygyűlését, mint a legfőbb kormányzó hatóságot a kerület részére. A londoni vagy leicesteri csizmadiák gyakran tartanak oly gyűléseket, hol a jelenlevők száma ezrekre megy, oly eredménnyel, mely alkalmilag vészes az egyesületre. Így, midőn 1891-ben egy bizonyos londoni cég munkásai szenvedélyesen abbahagyták a munkát ellentétben azon egyezséggel, melyet az egyesület kötött a munkaadókkal, az ő szakaszuk összehívta a londoni tagok egész testületét tömeggyűlésre (hétezer jelent meg), amely nem akarta még csak meghallgatni sem az egyesületi tisztviselőket, elhatározta, hogy támogatja a vonakodó strikolókat, azzal az eredménnyel, hogy a munkaadók kizárták az egész iparágat. Monthly Report of the

ját – a választott képviseleti gyűlést, mely nevezi ki és ellenőrzi az állandó végrehajtó hatalmat. A jelen nemzedékig egyetlen munkásegylet sem formálta ezen minta szerint alkotmányát. Igaz, hogy hallunk¹ a régi időkben is a helyi társaságok kiküldöttjeinek gyűléseiről, ahol egyesületeknek szabályzatait fogadták el vagy módosították. Az asztalosok kilenc helyi társaságának helyi küldöttsége így gyűlt össze 1827-ben Londonban, a házi bútorosok és ácsok munkásainak társaságát megalakítani, és hasonló gyűlések tartottak évente ezen szövetség alapszabályainak átvizsgálása és pénz-

National Union of Boot and Shoe Operatives (1891. November). 1893-ban az egyesületi végrehajtók szükségesnek találták meghívni Leicesterbe az egész társaság különös kiküldöttjei gyűlését, hogy ítéletet mondjanak azon londoni tagok felett, akik azon a tömeggyűlésen elhatározták, hogy nem vetik magukat alá a nemzeti egységnek a békeltetés tárgyában. A küldöttek gyűlését összehívó köriratban van ezen tömeggyűlésnek egy élénk leírása: „A terem meg volt telve és Mr. Judge, az egyesület elnöke, elfoglalta az elnöki széket. Kezdetül fogva látható volt, hogy a nyersebb elem újra meg akarta akadályozni a meghallgatást és így lehetetlenné tenni azt, hogy nézetünket elébe tárhassuk az értelmesebb és okosabb tagok tömegének . . . Ha oly demokrata egyesületeknek, mint a mienk, gyűléseit ily eljárások lehetetlenné teszik . . . hogy ha a tagok vonakodnak meghallgatni és kakas kukorikolások és macskanyávogásokkal bántalmazták saját meghatalmazott és választott képviselőiket, akkor ideje, hogy más lépések tétessenek”. A küldöttek gyűlése 74 szóval 9 ellen szigorúan kárhoztatta a londoni tagokat és megsemmisítette határozatukat. (A végrehajtóbizottság körirata 1893 március 4.; külön jelentés a küldöttek gyűléséről Leicesterben 1893 április 17.) Azonban a legtöbb egyesületben a tapasztalat azt mutatja, hogy az összes gyűlések valóban nehézkes ülések és arra vezetnek, hogy helyettesíték őket a kerületi bizottságok vagy a küldöttek gyűlései által.

¹ A History of Trade Unionism 46. 1. leírtuk, hogy a kalaposok hogy tartottak kongresszusokat 1772., 1775. és 1777-ben az ország minden részéből összejött küldöttekkel. A tanúvallomások tóvá¹ M vizsgálata (képviselőházi napló XXXVI. k. Place

ügyeinek rendezése végett. Természetes fejlődés lett volna az ily képviselői kongresszus részéről állandó bizottságot és végrehajtó hivatalnokokat küldeni ki az egész iparág nevében való eljárásra. De mikor 1824 és 1840 közt ezen nemzedék nagy nemzeti társaságai megállapodtak szervezetökben, a választott képviselők kongresszusa vagy nem talált helyet azokban, vagy pedig csak nagy időközökben és szorosan meghatározott célokra hivatott össze. Egyetlen esetben nem látjuk úgy működni őket, mint állandó legfőbbeket. A munkásegylet a fejlődő demokrácia igényeit alkotmánya megalakításánál néhány nevezetes kísérlettel elégítette ki.

Az első lépés a különböző helyi társaságok laza összefüggésétől egy nemzeti szervezetbe való átmenetnél egy kormányzati hely vagy kormányzó fiók felállítása volt. Az egyik városban lakó tagokra bízott a felelősség az egész társaság folyó ügyeit ép úgy végezni el, mint a saját magok fiókjait. Ennélfogva ezen város fiókjának hivatalnokai és bi-

Ms. 27,799-68; Comitee on Artisans and Machinery) hajlandóvá tesz bennünket azt hinni, hogy ezen kongresszusok, mint szintén az 1816-iki, csak a londoni különböző műhelyekből küldött küldötteket foglalta magában. Egy esetet sem tudunk felfedezni a tizenyolcadik században, hogy egy munkás-egyesületi gyűlés az egész országban levő helyi egyletek küldötteiből állott volna. De ámbár a kalaposok kongresszusai valószínűleg csak a londoni munkásokat képviselték, az ő szabályzataikat szembeszökőleg másutt is elfogadták a társaságok s így nemzeti jellegűek lettek. A nemzeti szabályzat hasonló példái láthatók egy iparág főközpontja útján, azon határozatokban, melyeket Anglia gyapjú-munkásaihoz intézett a gyapjú-munkások londoni társasága és azon „a papírmunkás által egész Angliában megtartandó cikkelyekben”, amelyet ezen iparágnek Maidstoneban tartott általános gyűlése formulázott. Mindegyik iparág helyi társaságának laza összefüggése miatt, az iparág főszékhelye tényleg gyakran járt el, mint „kormányzó fiók.”

zottsága lettek a központi hatalom.¹ Itt ismét a vezető gondolat nem annyira az volt, hogy nyerjenek oly kormányt, mely képviselje a társaságot, hanem inkább az, hogy ily módon minden társaság vegye ki részét az igazgatás előnyeiből és terheiből a maga idején. Ennélfogva a kormányzás helye mindig rövid időközökben változott, gyakran sorrendben, így a gőzgép-készítők 1826-i szabályzata kimondja, hogy „a társaság központi fiókja felváltva tartatik ezen társaság különböző fiókjainál, úgy vannak feljegyezve vannak a könyvek, az 1. fiókom fiók titkára fogja,

¹ Az 1820 és 1834 közt formulázott, legjobban átgondolt munkás-gyűlési szervezetekben találunk oly hatóságok egy egész hierarchiáját, amelyek közül egyet sem választott a társaság, mint egész, hanem amelyeknek mindegyike felelős volt a közös ügykezelés egy határozott részéért. Így The rules and Articles to be observed the Journeymen Papermakers 1823-ban kimondja, „hogy legyen öt nagy kerület Angliában, ahol kell letenni minden pénzt, amikor aztán szükség van rá, onnan küldhetik bármely helyre, ahol a szükség beállott”. Ez az Öt nagy kerület volt az iparág öt fő központjában levő fiók, mindegyiknek hatásköre kiterjesztetvén a közelében fekvő megyék minden papírmalmárja’H Ezek felett állott az I. nagy kerület (Maidstone), amely fel volt hatalmazva az oly nagyon komoly természetű dolgok eldöntésére, amely nem volt más nagy kerületre hagyható. Ezen földirati hierarchia érdekes, mert szembeszökőleg ez adott mintát az ezen korszakban létrejött szervezetek legtöbbjének, nevezetesen az Owen-féle társaságoknak 1833. és 1834-ben, beleértve az építők egyesületét és a Grand National Consolidated Trades Uniont magát is. Ugyanazon geográfiai hierarchia volt a Southern Amicable Society of Woolstc^lers szervezetének is gerince az 1892iki utolsó alapszabály-midosi isig. Csak egyetlenegy esetben maradt fent hasonló hier-rcu.a. The United Society of Brushmakers, mely a tizennyolcadik században alakult, mégis geográfiai kerületre van felosztva, kormányozva öt főváros által; London lévén a közlekedés központja. A Westridingi fiókok például a leedszi bizottság által kormányoztatnak, és amikor 1892-ben a sheffieldi fióknak strikeja volt, ezt a leedszi fiók titkára vezette.

miután az előbbi év számadásai rendbehozattak, elküldeni a könyveket a társaság legközelebbi központi fiókjának.” Más esetekben a kormányzás székhelyét időszakonként a tagok összes szervezete döntötte el, akik, úgy látszik, rendszeren erősen igyekeztek arra, hogy városról-városra vigyék. Az ok erősen kitűnik a vasöntők egyik fiókjának következő nyilatkozatából: „Mi volt, kérjük, csaknem minden munkásegylet története ezen tekintetben! Hát az, hogy ha egy fiók vagy egy részlet nagyon sokáig bírta a kormányzó hatalmát, gondatlanná vált a társaság érdekei iránt, törekedett arra, hogy felelősség nélküli hatalomhoz jusson és kivétel nélkül a gondatlansága által tágranyitotta az élőkődés, csalás és lopás kapuit.”²

A kormányzó fiók rendszerének meg volt az az előnye, hogy a képzelhető legolcsóbb gépezet volt a központi kormányzatra. Általa biztosította a végrehajtó bizottságát a nemzeti társaság nem nagyobb költséggel, mint egy kis helyi társaság.³ És mindaddig, míg a nemzeti végrehajtó dolga egy

¹ 19-ik szakasz; az 1826-iki szabályzat, amint újra van nyomtatva az 1837. évi jelentésben.

² A vasöntők társasága bristoli fiókjának felhívása a tagokhoz általában (az 1849-ik évi jelentésben).

³ Mind a hivatal sorra viselésének, mint a helyi kormányzó fióknak eszméje visszavihető azon falusi betegegyletek hálózatára, amelyek egész Angliára kiterjedtek a tizenharmadik században. 1824-ben ezen társaságokat úgy írja le egy ellenséges bíráló, „mint a rendes tagok igazgatása alatt állókat, akik minden hivatalra sor szerint követettetnek; gyakran anélkül, hogy akár alkalmasak, független vagy hivatalos teendőik tekintetében való pártatlanság tekintetében arra alkalmasak volnának; „vagy gyakran oly állandó bizottság vezetése alatt, amelyek a gyűlés helyéhez közel lakó, és gyakran legkevésbé választható legtevékenyebb emberekből állanak.” *The Constitution of Friendly Societies upon Legal and Scientific Principles*, Rev. John Tomas Bechertől (2-ik kiadás London, 1824) 50. 1.

Összehasonlítván a kis dolgokat a nagygyal, mondhatjuk, hogy az angol birodalom is ily kormányzó fiók által igazgattatik.

közlekedési központra volt rábízva gyakorlatilag önálló helyi fiókok közt, a gépezet módosítására nem volt szükség. A titkár kötelességei, mint szintén bizottságáé, nem voltak túl a rendes munkások illetékes voltán, akik iparágaikban dolgoztak és csak estéiket szánták hivatalos dolgaikra. De amint a fiókok szaporodtak és egy közös pénztár alakult, egy nemzeti szövetség titkári dolga rögtön elnyelte egyetlen hivatalnok egész idejét, akinek tehát fizetést kellett adni. Mivel pedig a fizetés közös pénzből jött, a kinevezés kérdése, kérdés nélkül átment a fiókgyűléstől a tagok összes mennyiségének szavazatára. így a főtitkár egy különös helyzetbe hozott: a szövetség összes hivatalnokai közül egyedül ő választotta az összes tagok szavazatával. Időközben a legfőbb hatóság megmarad a szavazatoknál. Minden oly javaslat, mely az eredeti szabályzatban nem volt előrelátva, továbbá a béke és háború minden kérdése, a tagok szavazata alá bocsáttatott.¹ De ez nem volt minden. Minden fiók, köz-

Az egész birodalmat illető dolog nem birodalmi vagy szövetségi tisztviselők, de a birodalom egy részének, Nagybritannia és Irland egyesült királyságok embereivel végeztetik el; és őket ellenőrzi nem egy birodalmi tanács vagy szövetségi gyűlés, de a házi törvényhozás Westminsterben.

¹ Az igen régi United Society of Brushmakers, mely a tizennyolcadik század korábbi ideiből származik, mai napig megtartja a szavazatok összeszedésének ezen ősi módját. Londonban, amelyről azt mondják, hogy minden kerület közt a legkonzervatívabb, a szabályzaton semmi változtatás nem történik, anélkül, hogy körbe, járna a szavazó láda, mint hajdan. A társaság régi vasládájában vannak eltéve mindazon okmányok, amelyek a vita alatt levő kérdésre vonatkoznak, és egy munkanélküli tag van kiküldve, hogy vigye a ládát műhelyről-műhelyre, míg csak körül nem járt az egész iparágon. Mikor az megérkezik egy műhelybe, minden munkás megszűnik dolgozni és körébe; fülnek; a ládát nyitják, tartalmát elolvassák és megmagyarázzák, és a műhely küldöttei akkor és onnan utasíttatnak, hogy mint szavazzanak a legközelebbi küldöttek gyűlésén. Akkor a ládát újra lezárják és viszik a legkö-

gyűlésbe összegyűlve, igényelte a jogot, hogy bármínemű javaslata van, az a társaság egészének szavazata alá bocsáttassák. És így úgy találjuk csaknem minden munkás-egyesületnél, melynek egyáltalán van története, hogy a Referendum gyakorlata, kinövése és korlátozására meg van nálók sok tanulságos kísérlet.

Ilyen volt a múlt század rendes munkás-egyesületi szervezete. Kevés esetben túlélte azt, csaknem változatlanul egész a mai napig, ép úgy, mint ahogy elődje, az ősi helyi egyesület, melyet a közgyűlés kormányzott, még mindig talál követőre a munkás-egyesületi világban. De mindenütt, ahol csak a régi munkás-egyesület megtartotta életképességét, szervezete folytonosan módosult, míg az újabb szövetkezések leg-hatalmasabbjai másféle alapon szervezkedtek. Ezen fejlődési méret vizsgálata meg fog bennünket győzni a jelenleg létező szervezeti formák átmeneti jellegéről és benne útmutatásokat fog nekünk adni arra, mint lehet megoldani 'szélesebb területen is, azt a kérdést, hogy a hatásos igazgatást össze-egyeztessük a népszerű ellenőrzéssel.

Már megjegyeztük, hogy amikor átment a helyi szervezetről a nemzetire, a munkás-egyesület önkénytelenül maga mellett hagyta a kezdetleges demokrácia eszményképét. Az, hogy egy emberre bízták az irodai dolgot, lehetlenné tette minden tagnak egyenlő és ugyanazonos szolgálatát és lerakta egy elkülönített uralkodó osztály alapjait. Az a gyakorlat, hogy a tagokat sor szerint vonták be a szolgálatba, hallgatólagosan elhagyatott. A főtitkár, egyszer megválasztva helyére, bizalommal lehet arra nézve, hogy ha csak nem bizonyul be szembeszökőleg képtelennek vagy tisztán ahhoz nem értőnek, évről-évre újra megválasztatik. Egész napját ott töltve a L. italos munkában, hamar oly szakszerű képzettségre tesz szert, amely sokkal felülhaladja a

zelebbi műhelybe. 1829-iki régi jegyzőkönyvek igazolják, hogy ez szokás változatlan maradt a legkisebb részletig legalább egy pár nemzedéken át. Valószínűleg már kétszázados.

padnál vagy kohónál foglalatосkodó tagtársaiét. És még akkor is, hogy ha valamely más tag ép oly vagy még nagyobb természetes tehetséggel bír, mint a létező hivatalnok szerzett ügyessége, egy nemzeti szervezetben nincs alkalma arra, hogy ezen tulajdonságait megösmertesse. Más részről a főtitkár mindig felszínen tartja nevét és személyiségét a tagok ezrei előtt nyomtatott köriratok és pénzügyi jelentések útján, amelyek az egyedüli kapcsolcsá lettek a szétszórt fiókok közt és rátermettsége iránt a hivatal rendes munkának elvégzésére lényeges bizonyítékokat ad azokban. A társaság tagszámának minden növekedése, az ő pénzügyi rendszerének vagy ipari politikájának minden kiterjesztése vagy tervezése ennél fogva a fizetett hivatalnok helyzetét mindinkább biztossá teszi. Magok a főtitkárok is megváltoztak hivatalaik fejlődésével. A munkát már nem lehetett hatályosan elvégeznie a rendes kézművesnek és némi előleges hivatali képzettség csaknem nélkülözhetetlen lett. A köszvénybányászok például, amint azt kimutattuk a munkáséleti világ leírásánál, nagy mértékben egy különösen képzett osztályból, a mérlegellenőrző emberekből szedték titkárait.¹ A gyapotmunkások pedig éppen a versenyző vizsgák rendszerét hozták be az ő hivatali állásaikra pályázók közzé.² Más egyesületekben mind az a jelölt, aki nem bizonyította be képességét a hivatali munkára és ipari tárgyalásokra, nagy hátrányba kerül a választásnál, ahol a siker minden nap világosabban a kisebb hivatalnokok kis csoportját éri. A hatályos igazgatás szembeszökő szüksége együtt ezen állandósággal fokozatosan megteremtette a hivatalos uralkodó osztálynak erősödő megkülönböztetését, mely hovatovább jellegzetes lett mind jelleg, mind képzettség, mind kötelesség tekintetében a tagok nagy tömegétől. A főtitkár-

¹ History of Trade Unionism 291. 1.

² Ugyanott 294. 1.; lásd továbbá a lentebb következő fejezetet a közös alkuvás módszeréről, ahol egy minta vizsgálati okmány is le van nyomtatva.

nak a közönség szavazatával való évenkénti választása, ahelyett, hogy a hivatalok gyakori változtatására és minden tag egyenlő szolgálatára vezetett volna, tényleg kivétel nélkül a hivatalnok oly állandósítását eredményezte, amely még az angol kormány hivatalnokaiét is felülmúlta. Ennélfogva érdekes megjegyezni, hogy a leghatalmasabb létező szövetségek némelyikének újabb alapszabályaiban a hivatalos állások gyakorlati állandósága hallgatólagosan el is van ismervé, azáltal, hogy az új választásról való minden intézkedés ki van hagyva. Valóban, az Amalgamated Association of Operative Cottons Spinners egész annyira megy, mikép kifejezetten kimondja szabályzataiban, hogy a főtitkár „mindaddig hivatalában fog maradni, ameddig csak közmegelegedésre működik.”¹

Míg e szerint minden dolog arra működött közre, hogy a fizetett hivatalnok helyzetét emelje, a végrehajtóbizottság, melynek vezetése alá ő helyeztetett, oly emberekből állván, akik iparágaikban dolgoznak, megtartotta lényegesen gyenge voltát. Ámbár módosítva lett némely lényegtelen részletben, csaknem minden régiebb társulatban azt továbbra is csak egy geografiailag meghatározott része választotta a tagoknak. Eleinte minden fiók-sorban volt a kormányzás székhelye. Ez azonban csakhamar annak a rendszernek adott helyet, hogy a kormányzó fiókot az iparág jelentékenyebb központjaiból választották. Sőt, ámbár az az óhajtság, hogy időszakonként megváltoztatták ezen hatalom helyét, sokáig nyilvánult és még most is lappang némely iparágnál,² a hivatalos személyzet megszorodása és annak szüksége, hogy hosszabb tartamú bérletben biztosíttassék a helyiség, tényleg lassanként állandóvá tette a főhadiszállást

¹ 12-ik szakasz a szabályok 1891. és 1892-iki kiadásában.

² Nevezetesen a bádigosok és vaskovácsok. 1877-ben a téglavető társaságának közgyűlésén az a javaslat, hogy a végrehajtó bizottságot változóvá tegyék, minden harmadik évben megváltoztatván a főhadiszállást, csak a döntő szavazat által esett el. Operative Bricklayer's Society Trade Circular 1877. September.

még akkor is, hogy ha e változás nem volt kifejezetten ki-
mondva a szabályokban. Így a vasöntők társasága 1846 óta
folyton Londonban tartotta főhivatalát és a munkálkodó kő-
művesek társasága 1883-tól. A kazánkovácsok egyesült tár-
sasága, amely sokáig vándorolt kikötőről-kikötőre, 1880-tól
Newcastleben maradt; és 1888-ban végleg eldöntötte e kér-
dést, ott egy tulajdon telken építvén palotaszerű hivatalt.¹
Így újra egy, a munkásegyletek demokratáinál mélyen
gyökerező vágy, hogy minden egyes fiók részére egyenlő és
ugyanazonos részesedés biztosítsák a társaság kormány-
zásában, kellett, hogy meghajoljon a hatályos kezelés bizto-
sításának szüksége előtt. A végrehajtó-bizottság, megszün-
vén változó lenni, még azt az erkölcsi befolyást is elvesz-
tette a főtitkárra, amelyet a társaság többi részének egy
különös és fix megbízatása mindig adott. A fizetett hiva-
tálnok, minden tag szavazata által választva, tényleg több
képviseleti tekintélyt igényelhetett, mint egy oly bizottság,
amelynek hatásköre, mint végrehajtóé, pusztán azon vélet-
lenül fordult meg, hogy a társaság hivatalai azon városban
épültek, amelyben dolgoztak véletlenül a bizottság tagjai.
Némely társaságban továbbá a hivatal sorrajrásának esz-

¹ Együtt járt ezen változással az országos dolog elkülönítése
a fiók dologtól. A nagyobb társaságok bizottsági munkája többre
gyülemlett, mint amit a fiók igazgatásán felül el lehetett végezni
oly embereknek, akik csak estéiket fordíthatták erre. Ennélfogva
úgy találjuk, hogy a központi végrehajtó teljesen külön testületté
vált a fiók bizottságától, ámbár néha (mint a tényleges bádigosok
egyesült társaságában) ugyanazon választók választották, de ren-
desebben mindazon fiókok összes tagjai, amelyek a központi hiva-
tálhoz megfelelő közel vannak. Így az asztalosok egyesült társasága
a választójogot megadja azon tagoknak, kik tizenkét mértföldre
laknak a központi hivataltól – vagyis a Manchesterben és környé-
kén levő harmincöt fióknak és a vasöntők társasága a londoni ke-
rület hat fiókjának. A kazánkovácsok egyesült társaságában 1897-
ben a Tyne kerület húsz páholya, sorban mindegyik nevezte meg
azon hét tag egyikét, akiből állott a végrehajtó bizottság.

méje annyira fenmaradt, hogy a bizottsági tagok rövid időre választottak és az újraválasztatásból kizárattak. Ilyen gyakorlatlan és részlegesen választott bizottságok fáradt kézimunkás tagjaikkal, akik csak este gyűltek össze, rendszeren képteleneknek találták magokat ellentállani, vagy akár csak bírálni is azt, bármi gyakorlati javaslat esetén is, amelyet az állandó képzett szakember hozott elő, akit ő nekik kellett volna irányítani és ellenőrizni.¹

Ily gyenge végrehajtó-bizottsággal szemben a fizetett hivatalnokok túlnyomó hatalma ellen a legszembeszökőbb megszorítás volt az írott alkotmány elemi módszere. A rendes munkás, akinek sem tapasztalata, sem képzelőtehetsége nincs, természetesnek találta, hogy egy nagy nemzeti szervezet végrehajtó kormányzása beszorítható nyomott szabályzatoknak való mechanikai engedelmességre. Ebből eredt mindegyik társaság szabályzatának állandó átdolgozása abban a hiábavaló igyekezetben, hogy semmit se hagyjanak a hivatalnokok vagy bizottságok belátására. Ezen kezdetleges demokraták hitének lényeges része volt az, hogy a nehéz és részletes munka ezen szabályzatok szerkesztésében és módosításában nem bízható rá semmi bizonyos személyre vagy személyekre, hanem csak a közgyűlésen összegyűlt iparág testülete által végezhető el.²

A munkásegyleti világon kívül az egyedüli szervezet, amelyben a végrehajtó-bizottság és a kormányzás székhelye évente változik, azt hisszük, az Ancient Order of Foresters, a világra kiterjedő szövetkezett jótékony társulat.

A munkás egyesületek ezen előszeretete arra, hogy saját szabályzataikat maguk csinálják, emlékeztetni fogja a politikus kutatót, hogy a nép által való közvetlen törvényhozásnak régibb és szélesebb története van az alkotmányok tervezete és módosítása, semmint a rendes törvényhozás körül. Így Massachusetts polgárai már 1779-ben kívánták annak népszavazat útján kimondását, hogy alkotmány dolgozandó ki, és szintén azt, hogy az elkészített javaslat így fogadtassák el. 1818-ban a Connecticuti alkotmány intézkedést foglalt magában arra, hogy minden részletes módosítása

Amikor egy társaság széteszlott városról-városra és minden tag összegyűlése gyakorlatiatlanná vált, a szabályzatokat, amint említettük, a küldöttek egy gyűlése állapította meg, és minden módosítást ugyanezen testület végzeü. Ennélfogva úgy találjuk oly társaságok kezdetleges történetében, mint a vasöntők, kőművesek, asztalosok, kocsikészítők és gőzgépkészítők, hogy a különböző fiókok küldötteinek gyűlése gyakran jött össze, kiegészíteni vagy módosítani azon némileg kísérleties szabályokat, amelyeken alapult a társaság. De komoly tévedés lenne ezen összejöveteleket olyan parlamentfélének tartani, amelyek teljes joggal bírnának a társaság által követendő politika meghatározására. A küldöttek csak különös és szorosan meghatározott célokért jöttek össze. Sőt még ezen célzatokra nézve sem hagytak, hogy saját belátásuk szerint végezzék azt. Mindazon esetben, amelyekről tudunk, a küldöttek kötelezve voltak azon szavazatok szerint határozni, amelyek az ő illető fiókjáikban már megadattak. Sok társaságnál a küldött egyszerű posta volt, amely útján szedettek össze a tagok szavazatai. Így a tényleges kőművesek társasága, azon időben a legnagyobb és leghatalmasabb munkásegyesület, évente tartott küldöttek gyűlését 1834 és 1839 közt azon egyedüli célból, hogy módosítsa szabályait. Hogy mily korlátolt volt ezen gyűlés jog-

népszavazás alá bocsáttassék. Európában az első alkotmány, amely egyenesen ítélőszék elé volt bocsátandó, az 1793-iki francia alkotmány volt, amely azonban, bár az ösgyűlések elfogadták, sohasem lépett hatályba. Ez a gyakorlat a svájci cantoni alkotmányok tekintetében az. 1890-iki francia forradalom után jött gyakorlatba. St. Gallen vezetvén 1831 júliusán. Lásd Charles Borgeaud tudós értekezését *The Adoption and Amendment of Constitutions* (London, 1895), Brycenak *The American Commonwealth* (London, 1891.) és *Le Referendum en Suisse* Simon Deploigetól (Brussels, 1892.), lamelynek egy angol fordítása C. P. Trevelyan és Lilian Tommtól, hozzátartozó jegyzetekkel és függelékekkel, rövid időn fog kiadni a London School of Economics and Political Science által.

köre, az megítélhető a központi végrehajtó-bizottság jelentésének következő kivonatából: „Miután a küldöttek gyűlésre össze fognak jönni, a nagybizottság minden páholyak ajánlja a következő határozatokat a küldöttek magokviselését illetőleg. Szembeszökő, hogy a küldöttek kötelessége a választók többségének utasítása szerint szavazni, ennél fogva nem szabad nekik javasolni semmi oly határozatot, amelyet az általok képviselt páholyok vagy kerületek nem ajánlanak. Ennek biztosítására a következő határozatokat ajánljuk: hogy mindegyik páholy lássa el írott utasítással küldötteit, hogy mint szavazzanak minden kérdésben, amelyet ők letárgyalnak, és egyik küldött se szavazzon ellentétesen utasításával, és amikor úgy tűnik ki az utasítások megvizsgálásából, hogy bármely javaslatnak megvan a többsége, az vita nélkül elfogadható legyen.”¹ Az 1838-iki küldöttek gyűlése elfogadta ezt a felfogást. Mindegyik páholyak be kellett küldeni két hónappal a küldöttek gyűlése előtt a szabályok megváltoztatása tárgyában hozott határozatait; ezeket ki kellett nyomtatni a kétheti jelentésben és megvitatni minden páholyban; akkor aztán utasítani kellett a küldötteket a többség szavazatával, hogy mi a tagok felfogása; és csak akkor, ha nem volt meg bármely pont tárgyában a határozott többség, akkor volt meg a, küldöttek joga, saját belátások szerint szavazni. De még az a megszorítás sem elégítette ki a kőművesek demokratikus felfogását. 1837-ben a liverpooli páholy azt kívánta, „hogy mindazon változtatások, melyeket szabályainkban a kiküldöttek nagygyűlése elhatározott”, közöltessenek minden páholylyal, „hogy társaságunk által megfontoltassanak, mielőtt kinyomtatnának.”² A központi végrehajtó szelíden ellenezte ezt az eljárást azon az alapon, hogy ily viszonyok közt az és a szabályok módosítása és elfogadása a társaság összes idejét felemésztené,

¹ Stonemasons' Fortnightly Return, 1836 május (a körlevél kéthetenként küldetett szét minden fióknak a végrehajtó bizottság által.)

² Ugyanott 1837 május.

míg csak az új kiküldöttek gyűlésének nem érkezik el ideje. A kérelmet azonban magokévá tették más fiókok és már 1844-ben úgy találjuk, hogy az a gyakorlat jött létre, hogy a szabályokban való minden szükséges változás létrejött úgy, hogy a javaslat közzétetett a kétheti jelentésben, és az egyes páholygyűlésen arra adott szavazatok összeszámítottak. Hasonló változás jött létre oly nagy más társaságoknál, mint a vasöntőké, gőzgépkészítőké és kocsigyártóké. A tagok nagy része egyáltalában nem látott semmi hasznot abban, hogy az igen jelentékeny költséget, mely állott a küldöttek útiköltségéből a központi városban és ott napi hat shillingbe kerülő ellátásokból,¹ magokra vállalják, amikor a penny porto-rendszer behozatala lehetővé tette egy kétheti vagy havi körirat szétküldését, amelynek útján az ő szavazataik mindennemű javaslatra gyorsan és költség nélkül összegyűjtethettek. A küldöttek gyűlését, tényleg helyettesítette a referendum.²

A referendum kifejezés alatt a politikai intézmények modern tanulmányozója érti az egész nép szavazata alá bocsátását minden javaslatnak, amelyet a kép viselési gyűlés

¹ 1838-ban a tényleges kőművesek társasága páholyainak nagy többsége megszavazta, hogy „minden javaslaton, ami a mi társaságunk megfontolása alá bocsátatik, a javaslat mellett és ellen szavazó tagok száma minden páholyban feljegyeztessék és a kerületi páholyok által a kormányzási székhelyhez juttatassék, és a páholyok száma helyett az összes tagok többsége fogad el vagy ejt el bármely ily javaslatot”. *Fornightly Eeturn*, 1898 január 19.

³ Érdekes dolog, hogy legalább egy munkás-egyesületnél azt találjuk, hogy a referendum behozatala egyenesen annak tulajdonítatik, hogy Angliában 1850 és 1860 közt közrebocsátattak fordításban Kittinghausen és Victor Consideraux röpiratai. A *Typographical Circularban* 1889 márciuson az állítatik, hogy John Kelson, egy liverpooli nyomdász a nép által való egyenes törvényhozás eszméjét ezen röpiratokból merítette és szorgalmazta annak elfogadására a szövetséget, eleinte sikertelenül, de az 1861-iki kiküldöttek gyűlésén azon eredménnyel, mikép a referendum fogadtatott el a törvényhozás ezutáni módszeréül.

megvitatott, ugyanazon elvnek egy másszerű kifejlődése az, ami kezdeményezésnek neveztetik, vagyis a köz egy részének joga arra, hogy javaslatainak az összes választóközön-ség szavazata alá bocsátását követelhesse. Mivel a régibb munkásegyleti szervezeteknek a képviselői gyűlés nem képezte részét, mind a referendum, mind a kezdeményezés náluk a legdurvább módon jelent meg. Bármily új szabályzat, vagy szabályzat-módosítás, bármi javasolt politikai eljárás vagy különös alkalmazása annak, egyenesen szavazatai alá voltak bocsáthatók a tagok összességének. A tagok megkérdezésének ez a módja nem volt pusztán a központi végrehajtóra szorítva. Mindegyik fiók vihetett bármely javaslatot szavazás alá a társaság hivatalos körlevele útján. És ámbár tökéletlenül volt a kérdés megoldva, ámbár nem fért össze ez eredmény a társaság szabályaival és régi gyakorlatával, a tagok szavazatai útján adott válasz végleges volt és rögtön életbe lépett. Azok, akik azt hiszik, hogy a tiszta demokrácia magában foglalja a közvetlen döntést a néptömeg által, minden kérdés felett, ami felmerül, ezt az eszményt minden gát vagy korlát nélkül megvalósítva fogják találni a nagyobb munkásegyletek történetében 1834 és 1870 közt.

Az eredmény jelentékeny volt és tele politikai tanulással. Ahol az egyesület élénk életet élt, mindenütt azt találjuk, hogy a javaslatok vad özöne következett. Minden működő fióknak volt valami új szabály javaslata és a hivatalos körlevél minden kiadása tele volt nyers és gyakran önmagának ellentmondó módosítási javaslatokkal. Az egyesült királyságok kocsigyár osai egyesületének végrehajtó-bizottsága például, egyetlen körlevélben egyszerre nem kevesebb mint negyvennégy javaslatot volt kénytelen szavazat alá bocsátani.¹ Nehéz dolog bármely megfelelő képet adni ezen javaslatok változatos és sok esetben képtelen voltáról. Hogy csak azokat vegyük, amelyek a kőművesek évkönyveiben foglaltat-

¹ Quarterly Report, 1860 június.

nek 1838 és 1839 közt; ott egy-egy fiók, amely azt javasolja, hogy az egész társaság követelje a fizetést óraszámra, a másik, amely azt kéri, hogy a, főtitkár állása versenyajánlattá tétessék, „a legolcsóbb ajánlatot tevő tekintessék az ezen fontos állásra megválasztottnak.”¹ Van egy kiküldött gyűlésük, amely kéri a tagok szavazatát arra a fontos kérdésre, vajjon a központi végrehajtó-bizottságnak engedélyeztessék-e „egy pohár sör mindegyiknek esténkét”, és hogy a központi végrehajtó bocsássa szavazás alá, ha vajjon nem kellene-e az összes irlandi fiókokra rákényszeríteni a Home Rület. A tagok, a bekövetkező parlamenti vizsgálatról féltőkben megszavazzák eltörlését minden „díszjelnek, beiktatásnak és jel-szónak”, de elvetik a new-castlei páholy javaslatát a munkaórák megszorítására „mint a mi sérelmeink orvoslásáriak egyedüli gyökeres módjára”. A központi végrehajtó kénytelen tiltakozni „azon folytonos zaklatott állapot ellen, amelyben tar tátik a társaság az utolsó tíz hónap alatt azon számos határozat és törvénymódosítás által, amelynek eredménye csak az lehet, hogy a szabályok és a társaság tekintélye megcsökken”.² Amint más szövetségek a fejlődés ugyanazon fokára jutottak, hasonló eredményeket látunk. „Szembeszökőnek látszik – panaszodik a vasöntők társulatának végrehajtó-bizottsága – hogy egy valódi javaslat-mánia szállott meg bennünket. Egyik fiók csak azért tesz javaslatokat, mert a másik is azt teszi; innen származnak azon képtelen és nevetséges javaslatok, amelyek tétetnek.”³ Ez a rendszer legvégzetesebben működött az adózás és segélyezés összegei körül. Nem meglepő, hogy a munkások többsége képtelen volt *megértem* ezen pontok felett a szakértő tanács szükségét,

A közhivatalok eladása nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek gyakori eset volt a svájci Landsgemeindeneknél a tizenhetedik században. Lásd Eugène Rambert művét: *Les Alpes Suisses: Etudes Historiques et Nationales*, 225. 1.

² Fortnightly Return, 1838 július.

³ Ironfounders' Monthly Report, 1885 április.

vagy hogy minden számszerű megfontolást figyelmen kívül hagytak. Ennek folytán úgy találjuk, hogy a tagok sohasem akarták elhinni, hogy a hozzájárulás összegét fel kell emelni és rendesen nagyon is készek voltak hallgatni a segélyezések kiterjesztésére irányuló minden javaslatra – oly népszerű tévedés, amely sok társaságot tett tönkre. Még sokkal feloszlatóbb hatású volt irányzatában az a hajlam, hogy a tagok szavazására felebbeztek a végrehajtó-bizottság döntésével szemben, akkor, ha egyes bizonyos személyek nem nyertek meg bizonyos segélyeket. Például az egyesült királyságok kocsigyártóinak egyesületében úgy találjuk, hogy a végrehajtó keservesen panaszkodik, mikép ők hiában tartják meg a szabályokat és hiába utasítanak el baleseti segély végett oly munkásokat, akik tisztán csak betegek; aminthogy csaknem minden esetben, az igénylőnek felebbezése a tagokhoz, támogatva barátainak ékesszóló körlevelei által, azt eredményezte, hogy határozatok megsemmisítették.¹ A vasöntők társasága nem kevesebb, mint tizenkilenc szavazatot szedett be egyetlen év alatt, amelyeknek csaknem mindegyike a segélykezelés részletei körül forgott.² És a kőművesek végrehajtó-bizottságának korán volt alkalmá tiltakozni azon növekvő gyakorlat ellen, mely szerint a fiókok, a szavazategyűjtésre előkészítő módon, körleveleket küldtek szét az egész társaságban igényeik tájriogatására oly sérelmek ellen, amiket ők személyes sérelmeknek tartottak.³

A referendumhoz való szabad hozzáférés hátrányai csakhamar szembeszökőkké lettek gondolkodó munkásegyleti tagok előtt. A tagok többségének dicsőségére válik, hogy a vad és képtelen javaslatok csaknem mindig elvették; és sok társaságnál a hasonló sors szokásossá vált minden javaslatra nézve, amely nem a felelős végrehajtótól származik.

¹ United Kingdom Society of Coachmakers' Quarterly Report. 1859 September.

² Jelentés 1869-ről.

³ Fortnightly Return 1849 január 18.

zott.¹ Ebből a kezdeményezés gyakorlati elhagyása következett be. A fiókok belefáradtak oly javaslatok fölküldésébe, amelyek mindig elvették. De a tagok egész tömegének joga eldönteni minden felmerülő kérdést, sokkal jobban össze volt kötve az ő fogalmaikkal a demokráciáról, semmint megengedte volna, hogy az egyenesen eltöröltessék vagy csak kifejezetten is megbíráltassék. Ahol a gyakorlat nem halt ki egyszerű belefáradás útján, ott nyugodtan kimúlt más utakon. Egyik társaságban a másik után a központi végrehajtó és a főtitkár azok az emberek, akik gyakorlati összeköttetésben vannak a közigazgatás kérdéseivel – hallgatólagosan vetették latba befolyásokat azon gyakorlat ellen, amely a tagok szavazatára apellált. így az egyesült királysági kocsi-gyártók társaságának végrehajtó-bizottsága határozott állást foglalt el a tagok azon szokása ellen, hogy az ő határozatokat a szabályok szerint való segélynyújtás tekintetében megszorítsák. A végrehajtó-bizottság igényelte a kizárólagos jogot elhatározni, hogy ki segélyezhető a szabályok szerint és nem engedte meg nem elégedett igénylőknek az ő hivatalos körlevele útján való felszólalást. Ez nagy és visszatérő elégedetlenséget okozott; de a végrehajtó-bizottság szilárdul ragaszkodott állásfoglalásához és végre is fentartotta azt. Amikor a tényleges téglavetők társulatában három fiók 1868-ban azt javasolta, hogy a nyugdíjazás életkora szállíttassák le és a hivatali költségek csökkentessenek, a főtitkár kereken megtagadta ezt a célra nem vezető javaslatot a tagok szavazata alá bocsátani azon ürügy folytán, hogy a kérdést lehet a legközelebbi küldöttek gyűlése által tárgyalatni.² A legközelebbi lépés az volt, hogy az alkalmak számát csökkentésék, amikor bármely kérdésben felebbezni lehet. A ko-

¹A politikai kutató emlékezni fog azon igen kis számára az eseteknek, amelyekben tényleges törvényhozásra vezetett a kezdeményezés joga Svájcban, még oly kantonokban is, mint Zürichben, ahol hatályban van több, mint húsz év óta. Lásd Stüssi: Referendum und Initiative im Canton Zürich.

² Monthly Circular 1868 April.

csiggyárosok végrehajtó-bizottsága kijelentette, hogy jövőben csak az évi jelentés alkalmával fognak kérdések szavazásra felvételni, nem mint eddig, negyedévenként és ez a megszorítás pár év múlva felvétellett a szabályokba.¹ Még ennél is hathatóssabb volt oly szabályzat alkotása, amely azon fiókra háritotta a szavazatszedés költségeit, amely indítványozta azt, mindazon esetben, amikor a társaság döntése a javaslat ellen következett be.² Egy más módszer volt megállapítani a szabályok rendszeres átvizsgálásának alkalmát, úgy hogy egy meghatározott ideig azok megváltoztatására javaslat nem volt tehető; egy évig, mondta az asztalosok főszoövetsége 1863-ban; három évig, jelentette ki a könyvkötők állandó egyesülete 1869-ben és a tényleges kőmívesek társasága 1878-ban; tíz évig, rendelte el a tényleges téglavetők társasága 1889-ben.³ Végül, a referendum teljesen eltöröltetett legalább a szabályok megállapítása és módosítása körül. 1866-ban az asztalosok egyesült társasága küldötteinek gyűlése elhatározta, hogy a végrehajtó-bizottság „ne szavaztassa meg a tagokat az alapszabályok módosítása vagy kitoldása íránt, csakis nagy szükség esetén és akkor is csak a főtanács rendelése alapján.”⁴ 1878-ban magok a kőmívesek, akik negyven évvel azelőtt lelkes hívei voltak a minden kérdésben szavazásnak, oly szabályt fogadtak el, amely az újra átvizsgálás munkáját egy különösen választott bizottságra bizza.

így azt látjuk, hogy a kezdeményezési jog és referendum gyakorlati tapasztalata félszázad alatt nem annak kiterjesztésére, de alkalmazásának mindig erősebb korlátozására vezetett. Az a kísérlet, hogy minden egyes tag részvétele biztosíttassék társaságának igazgatásában, a törvényhozásnál állhatatlanságra, a pénzügyeknél veszélyes egészségtelenségre és az igazgatásban általános gyengeségre ve-

Quarterly Report, 1859 November; 1857-iki szabályok.
 Rules of the Associated Blacksmith's Society (Glasgow
 1892) és több más.

³ Moutlüy Report, 1889 October 1.

⁴ Mouthly Circular 1866 April.

zetett. Az eredmény volt a kezdeményezési jog korai elhagyása akár kifejezett szabály, akár a végrehajtó állandó befolyása útján. Ez a munkásegyleti szervezeteknél a hatalom mérlegének további eltolására vezetett. Amikor az a jog, hogy szavazásra kérdéseket tegyenek fel, gyakorlatilag a végrehajtóra szorított, a referendum megszűnt a tagokat bármily hatályos ellenőrzés lehetőségével ellátni. Hogyha a végrehajtó választhatta meg a felteendő kérdéseket, az alkalmat, amikor felteszi a kérdést és a formát, amelybe öltözteti azt, a Referendum, ahelyett hogy bármely ellensúlyozót szolgáltatna a végrehajtónak, csakhamar úgy találtatott, hogy nagysúlyú hozzáadás az ő hatalmához. Minden változást, amit a végrehajtó kívánt, a legtetszetősebb alakban lehetett elmondani és oly meggyőző érvekkel kísélni, amelyek csaknem kivétel nélkül biztosították az elfogadást nagy többség által. így minden végrehajtó-bizottsági határozatnak lehetett, amikor a körülmények kívánták, a népszavazat útján hatalmas erkölcsi érvényt szerezni.¹ A munkásegyleti demokraták hite a referendumban tényleg azt eredményezte, hogy a, tagok általános tömege tényleg kizárattott a kor-

¹ Lecky (Democracy and Liberty I. köt. 12., 31., 32. 1.) jelzi, hogy Franciaországban „mily korán megtanulták az egymásután következő kormányok, hogy mily könnyű módon nyerhető meg és irányítható a népszavazás egy erős végrehajtó közeg által, és hogy milyen hasznos lehet az, elfedni vagy igazolni a jogtiprást. Az 1795-iki alkotmány, amely a direktorok hatalmát adta meg; az 1799-iki alkotmány, amely a tíz évre választott három konzul kezébe tette le a végrehajtó hatalmat; az 1802-iki alkotmány, mely Buonanapartét életfogytiglan konzullá tette és újra módosította a választási rendszert; a császárság, mely 1804-ben állapított meg, és a Napoleon által 1815-ben közzétett pótló alkotmány törvény, mindez a közvetlen népszavazás alá bocsátott.” III. Napóleon kormányzatát 1852-től 1870-ig négy különböző népszavazás hagyta helybe. Lásd Laferrieretől: Constitutions de la France depuis 1789; Jules Clèretől: Histoire du bouffrage Universel.

mányzás minden részéből. És ha megemlékezünk arról, hogy a végrehajtó-bizottság gyakorlatilag alá van vetve a fizetett állandó hivatalnoknak, könnyen meg fogjuk érteni, hogy az oly Referendum végső következménye, amint mi leirtuk, a főtitkár befolyásának további erősítésére vezetett, aki szerkesztette a javaslatokat, írta az azok mellett szóló érveket és szerkesztette a hivatalos köriratokat, amelyek a tagokkal való érintkezésnek egyedüli eszközei voltak.

Ennélfogva azt látjuk, hogy a munkásegyleti szervezetben csaknem minden befolyás oda irányult, hogy növelje és erősítse a főtitkár hatalmát. Ha a demokráciának nem volna más eszköze a népies ellenőrzésre, mint a tömeggyűlés, a közhivatalnokok évenkénti választása, a kezdeményezési jog és a referendum, a munkásegyletek története teljes világosságba helyezi, hogy az igazgatási szükség egyszerű nyomása kikerülhetlen arra vezette a polgárok nagy tömegét, hogy elveszítsenek a kormány felett való minden valóságos ellenőrzést. Nem volna nehéz rámutatni mai nap tekintélyes munkásegyletekre, melyeknek csak egyetlen egy állandó hivatalnokuk van és mégsem haladtak túl azon állásponton, ami tényleg egy személyes diktátor helyzete. De úgy történik, hogy maga a szövetség fejlődése és ügyköre, amely, mint láttuk, arra irányul, hogy növelje a főtitkár befolyását, maga állít egy új korlátot az ő személyes hatalma ellen. Ha megvizsgáljuk egy bank vagy részvénytársaság, vagy bármely más, nem a munkásosztály által létesített szervezetnek működését, csaknem kivétel nélkül azt a szabályt találjuk, hogy a fő végrehajtó hivatalnokok nem a tagok által összeségökben, hanem a kormányzó bizottság által vannak kinevezve és ezen hivatalnokoknak szabad kéz, ha nem teljes hatalom, adatik alárendeltjeik kiválasztása és elbocsátásánál. Úgy mondják, hogy minden más eljárás komolyan nehezítené a szervezet hatásos működését. Hogyha a munkásegyletek elfogadták volna ezt a felfogást, a főtitkár teljesen legfőbb lett volna. De Angliában a munkásegyletek csaknem kivétel nélkül, mereven ragaszkodtak

minden hivatalnoknak a tagok testülete által leendő választásához. Akár a segédtitkár állása volt betöltendő a főhivatalnál vagy a kerületi küldötté, aki az ország egy részében működik, a tagok féltékenyen fentartották a kinevezést saját kezeikben. Mai nap a nagyobb munkásegyleteknél a főtitkár ennél fogva élén áll nem egy tanulékony alárendelt hivatalnoki karnak, akik a hivatalt és előmenetelt neki köszönhetik, hanem egy külön választott tisztviselők csoportjának, akiknek mindegyike a tagok összességétől kapta hivatását.¹ Ily módon a személyes diktátorságra való minden törekvés azonnal meggátoltatik. Nagyobb a veszedelem abban, hogy súrlódás és személyes féltékenykedések kelletén túl meggyengítik az igazgatást. De a rendes eredmény az, hogy a fizetett hivatalnokok mind szorosan összetartanak a társaság dolgait úgy vezetni, amint ők ezt legjobbnak tartják. Személyes diktátorság helyett ennél fogva van nekünk egy szorosan összetartó és gyakorlatilag ellenállhatatlan bureaucrátiánk.

Ilymódú szervezés mellett a munkásegyesület a hatékonyság magas fokát érheti el. A kazánkovácsok és vashajóépítők egyesült társasága (létrejött 1832; tagok száma 1896 decemberén 40,776) például egyike az angol munkásegyesületek leghatalmasabbjainak és legjobban vezetettjeinek. Az utolsó húsz év alatt története, ép úgy a jó, mint a rossz időkben, állandó virágzás volt. Sok éven át uralkodott minden hajóépítő-kikőíőben és ma tényleg minden vashajóépítő az egyesült királyságban tagja. Mint biztosító-társaság képes volt, még egy oly iparágak, mely a legélesebb válságoknak

¹ Még a hivatalnoki kar is, egész a legújabb időkig, kivétel nélkül a tagok közül volt szedve a tagok által; és csak egy kevés egyesületben kezdték megérteni, hogy egy gyorsíró írnok vagy képzett könyvvezető, akit a főtitkár vagy a végrehajtó bizottság ajánl, valószínűleg jobb szolgálatot képes tenni az íróasztalnál, mint a kézi munkában képzett munkások közül a leginkább arra való. A tényleges téglavető társasága azonban újabban megengedte végrehajtó bizottságának egy gyorsíró írnok alkalmazását.

van kitéve, legrosszabb éveiben is, fizetni rendkívülig körültekintő és pazar jellegű segélyeket. Dacára ezen bőkezű segélyeknek, tartalékalapot gyűjtött, nem kevesebbet, mint 175,560 font st. És ez összeg nem úgy éretett el, hogy a munkásszervezetek hadakozó feladata bármiképp elhanyagoltatott volna. Ellenkezőleg, a társaságnak az a híre, hogy erősebb ellenőrzést gyakorol tagjai munkafeltételei felett, mint bármely más szövetség. Például egy más iparágnál sem találjuk hosszabb és általánosabban elfogadott korlátozását a segédek számának, vagy merevebb megtagadását a nem egyesületi munkások dolgozásának. De, amint másutt leírtuk, egy társaság sem kötött vagy kényszerített ki sikeresebben kidolgozott nemzeti egyezményeket, amelyek a királyság minden kikötőjében alkalmazhatók. Ezenfelül ez a pezsgő és sikeres igazi politika összefüggő volt a strikeoktól való feltűnő tartózkodással, amely tény nemcsak a társaság pénzügyi erejének és teljes összejárásának, hanem azon feltétlen engedelmességnek is tulajdonítandó, mely rá van kényszerítve tagjaira és azon széles fegyelmi hatalomnak, amely a központi végrehajtó-bizottságra van ruházva és általa gyakoroltatik.¹

Ezen nevezetes szövetség hatásos és befolyásos volta, semmi kétség rajta, nagy mértékben tulajdonítandó azon előnyös stratégiai helyzetnek, amely a vashajóépítés rendkívüli kiterjedéséből következett. Azonban érdekes megjegyezni, hogy mily tökéletes példáját mutatja az egy oly alkotmánynak, amely megtartja a legnyersebb demokrácia minden jellegét és gyakorlatilag mégis egy egyszerű bureaucratia, amelyben a hatályos népszerű ellenőrzés a minimumra csökkent. A kazánkovácsok társaságának formai alkotmánya még magában foglalja a kezdetleges munkás-egyesületnek minden jellegzetes vonását. Ezen nagy nemzeti társaság végrehajtó kormányzata egy szüntelenül váltakozó

¹ Lásd ezen szervezet lelkes leírását Zum Socialen Frieden (Leipzig; 1890.) 2. k. Dr. von Schulze-Gaevernitztól, lefordítva a Social Peace (London, 1893.) 239-243. 1.

bizottságra van bízva, amelynek tagjai, egy egyedüli kerület által választva, csak tizenkét hónapot szolgálnak és aztán újra nem választhatók három éven át. A fizetett hivatalnokok mindegyike külön választatik a tagok egész tömege által és hivatalokat csak az előre megállapított ideig, kettőtől öt évig viselik. Ámbár van intézkedés arról, hogy a küldöttek összejöjjenek, ha a társaság úgy kívánja minden szabály, beleértve a hozzájárulási és segélyezési kulcsokat is, megváltoztatható összesített havazás útján; és még akkor is, ha egy küldöttek gyűlése jön össze, annak módosításai is elértesztencnök a fiókok ak tömeggyűléseken adott szavazata elé. Továbbá minden fióknak joga van követelhetni, hogy bárminemű javaslat ezen összesített szavazás alá bocsáttassák. Röviden, a társaság még mindig fentartja a legnyersebb formáját a munkásegyleti demokráciának.

De ámbár a végrehajtó-bizottság, a fiókgyűlés és a Referendum foglalja el a társaság szabályainak fő részét, az egész politika irányítása és az egész közigazgatás vezetése hosszú idő óta van kizárólagosan az állandó hivatalnokok belső ügykörének fentartva, melyről a nyomtatott szervezet nem tud semmit. Húsz év előtt a társaság oly szerencsés volt, hogy megválasztotta főtitkárául Mr. Robert Knightot, egy nevezetes képességű s nagy jellemerejű embert, aki ezen kis királyság állandó kormányelnöke maradt. Hosszú kormánya alatt körülötte egy rakás ifjabb hivatalnok nőtt fel, akik ámbár mindnyájan a saját egyéni értékek alapján választattak meg, egyáltalán nem voltak képesek vezérökkel versenyezni a tagok bizalmában. Ezek a kerületi küldöttek névleg csak két évi időre választattak, ép úgy, mint maga a főtitkár csak öt évi időre választatott. De azon okok folytán, amelyeket már fentebb elsoroltunk, mindezen hivatalnokok oly állandóknak tekinthetik tényleg magokat, mint egy bíró. Mr. Knight kérdésbe nem vonható felsőbbsege a munkásegyleti államférfiúi felfogásban, együtt a végrehajtó-bizottság megváltozhatlan támogatásával, képessé tette őt, hogy a névleg független kerületi küldöttekből egy valódi kabinetet alkot-

son, felváltva szolgálván majd mint tanácsosok a politika nagy kérdései felett, ma jel mint miniszterek, végrehajtva saját körökben azt, amit a tanácsban elhatároztak. A társaság írott szabályaiból nem képzelnők, hogy ezen munkás emberektől a kis newcastlei bizottság esti gyűlésein származnak mindazon nemzeti szerződések és kidolgozott együttes alkuk az összetársult munkaadókkal, amelyek a gazdaságot tanulóknak bámulatát költötték fel. De tagjainak nem képviseleti jellege, szolgálatok rövid ideje és a gyakorlati sorbajárási természete a hivataloknak lehetetlenné teszi a folyvást változó végrehajtó-bizottságnak bármely lényeges befolyást gyakorolni oly nagy társaságnak még csak rendes, szokott üzletmenete felett is. A nemzeti egyezményekkel összekötött komplikált tárgyalások pedig teljesen kívül esnek képességén. Ami tényleg történik, az, hogy minden magasabb politikai kérdésben Mr. Knight összehívja kerületi küldötteit, hogy üljenek vele tanácsot Londonban vagy Manchesterben, megállapítani vagy épen vezetni is, vele együtt azon fontos tárgyalásokat, amelyeket formailag a newcastlei végrehajtó-bizottság magáévá tesz. És ámbár a segélyek tényleges kezelése a fiókbizottságok által történik, ez alapok teljes központosítása és a végrehajtó-bizottságra ruházott legfőbb fegyelmi jog, azt a bizottságot, helyesebben a főtitkárt a pénzügy terén ép oly uralkodóvá teszi, mint az ipari politikában. Az egyedüli valódi alkalom a népies akarat hatásos kifejezésére csak akkor áll be, amikor a kérdések a népgyűlésekbe összegyűlt fiókoknak összes szavazata alá bocsáttatnak. Szükségtelen reámutatni, hogy egy ilyenmű referendum, amely a hivatalos körlevélben oly módon van előadva, amint a főtitkárnak tetszik, és amelyet az állandó hivatalnokok minden kerületben támogatnak, tényleg csak eszköz arra, hogy a hivatalos véleményt rásózza a tagok összeségére. Tényleg a főtitkár és az őt támogató kabinet az 1895-ki változásig, teljesen legfőbbek voltak.¹

1895-ben, azután, hogy az a fejezet meg volt írva, a szervezet megváltoztatott, a Londonban és néhány más városban lakó

A kazánkovácsok eseténél a fizetett hivatalnokok-benső kabinetje által való kormányzás a jelen időig nagyon sikeres volt. Azonban szembeszökő, hogy egy kevésbé arra való államférfi, mint Mr. Knight, nagy nehézségre talált volna abban, hogy egy egyesült kabinetbe olvassza azt át a kerületi hivatalnokok testületéből, akik egyenként felelősök az egész társaságnak és csak névlegesen vannak alávetve az ő külön kerületi bizottságaiknak. Ily viszonyok közt bármely személyes súrlódás vagy eltérés könnyen ellensúlyozhatná az egész ipari politikát, amelytől függ a társaság virágzása. Továbbá, ámbár Mr. Knight egyenes és okos kormányzata alatt bármi felügyelő hatóság hiánya nem vált érezhetővé, mégis világosan a szervezet hiányául tudható be, hogy az nem gondoskodik egy megvesztegethető, hanyag vagy képtelen főtitkár ellenőrzéséről. Az egyedüli személyek, akik abban a helyzetben vannak, hogy hatályosan megbírállhatják a társaság ügykezelését, magok a fizetett hivatalnokok, akik természetesen nem lesznek hajlandók hivatalaikat kockáztatni oly módon, hogy hivatali főnökök ellen apelláljanak a közös szavazás bizonytalan döntéséhez. Végezetül ezen szervezet, a demokratikus forma minden mutogatása mellett is, valószínűleg kevés részvétet biztosít a rendes kézi munkásnak munkásszövetségének központi igazgatásában; nincs neki valódi alkalom adva, hogy kifejezze véleményét; és nem is tétetik hozzá felhívás, hogy bármely vélemény formálásán jártassa esztét. Röviden, a kazánkovácsok, amíg megelégedve maradtak kormányzások ezen formájával, a hatásos ügy-

tagok azon növekvő érzelmei folytán, hogy az ő hivatalnokaik, a régi formák mellett, teljesen kívül estek az ő hatalmi körükön. Az új szabályok a főkormányt hét fizetett tagból álló képviselői végrehajtóra ruházta, akiket azon hét választókerület választott, amelybe osztatott fel az egész társaság, három év tartamára, egy harmadrész évente új választás alá esvén. Rules of the United Society of Boilermarkers, etc. (Newcastle, 1895.) Még most nagyon korán volna e változtatás hatásáról beszélni, amely csak 189Y-ben jött érvénybe.

kezelést azon az áron biztosították magoknak, hogy a demokrácia minden nevelő befolyását és politikai biztosítékát elveszítették.

Anglia északi jól szervezett köszénbányászai közt a nép által való közvetlen törvényhozás elmélete még mindig teljes erőben fennáll. Így a Northumberland Miners Mutual Confident Association (keletkezett 1863-ban) 19.000 tagja a politikai kérdések mindegyikét, sőt még némely közigazgatási kérdést is az összes páholy-gyűléseiben beszedett szavazatokkal döntenek el;¹ és ámbár minden negyedévben tartatik egy küldöttek gyűlése és egy 1897-i szabályllyal kifejezetten kimondatott, hogy „gyűlést kell tartani abból a célból, hogy szabadon és megzavarás nélkül tanácskozzanak a programm egésze felett”, annak működése tisztán arra szorítkozik, hogy véleményt fejezzen ki, mert aztán a javaslatok egész sorozata „visszatéteik a páholyokhoz, hogy szavazzanak felette.”² A végrehajtó-bizottság az egész testület által választatik; és a tagok, akik már hat havi szolgálat után kiléptek, nem választhatók meg újra. Végezetül az a tény áll előttünk, hogy magok a fizetett hivatalnokok is az összes

¹ Lásd például azon huszonöt külön javaslatot, amely felett egyetlen egy csomóban szavaztak 1894. június 8. Northumberland Miners' Minutes, 1894. 23-26. 1.

² 15. szakasz. Egy érdekes példáját látjuk itt a tanácskozó tevékenység teljes elválasztásának a törvényhozóitól, amely a parancsoló megbízás használatának kényelmetlen eredményeiből származik. Az 1893-94-ben az alapszabályok átvizsgálására kiküldött bizottság azt jelentette, hogy „a küldöttek gyűlésében az ügymegbeszélés jelen módja hosszú idő óta igen ki nem elégítőnek ismertetett fel. Javaslatok küldettek be programm végett, melyek kinyomattak és kiküldettek a páholyokhoz és aztán küldettek igen kemény és határozott utasítással küldöttek szavazni mellette vagy ellene. Nem ritkán történik, hogy a küldöttek oly megbízással küldetnek, hogy szavazzanak valamely javaslat ellen, melyről később kiséül, hogy teljesen más volt célzata és esetleg igen különböző hatás várható tőlük, mint aminőt képzelt a páholy, mikor szavazott felettök. Hogy elkerültessek ez a baj, amely

tagok által választottak. A szervezet különböző részei »közt való szerves összefüggés ezen hiányának fogja talán tulajdonítani azt a tanulmányozó, hogy a két egymásra következő népszavazatban a politikai állandóság hiánya mutatkozott. 1894 júniusán az összes tagok szavazata kéretett ki a bányászok szövetségéhez való csatlakozás tárgyában és igenlő eredmény éretett el 6730 szóval 5807 ellen. De mindjárt a következő hónapban, amikor a páholyok megkérdezték aziránt, vajjon hajlandók-e hatályba léptetni a szövetség jól ismert politikáját és igényelni azon tizenhat százalékos tevő bérleszállítás helyreállítását, amelyet 1892 óta elfogadtak, több mint kettő egy ellen volt a tagadólagos többség; és amellet hasonlóan határozott megtagadását jelentették ki annak, hogy a többi kerületek ellentállási költségeihez hozzájáruljanak. „Hozzá csatlakoztak egy szövetséghez, ismerve annak elveit és politikáját és közvetlenül azután, hogy csatlakoztak, rögtön megtagadták azon elveket, amelyeket ép most fogadtak el” – ezt jegyezte meg eljárásokra egyik tagja az ő saját végrehajtó-bizottságoknak.¹ Ez a következtelen eljárás sok villongásra adott alkalmat és arra, hogy a northumberlandi tagok eljárása, akik meg-

gyakran annak volt eredménye, hogy a tagjaink¹ nem kielégítő felvilágosítás után határoztak² a javaslat felett, azt javasoljuk, hogy azután, hogy a kérdések kiküldettek a páholyokhoz, a páholyod küldjék el küldöttjeiket egy a. kérdést megfontoló³ gyűlésre, amely után azok visszatérnek; jelentést testnek a megbeszélés eredményéről és aztán szavazataikat írásban küldik be a hivatalhoz. Ezen elv keresztülvitelére, amelyet mi a lehető legnagyobb érdekűnek és fontosságúnak tartunk tagjainkra nézve, sem több gyűlés nem kell, sem több küldött nem igényeltetik, mint a jelen rendszer mellett, míg más oldalról a páholyoknak⁴ módjuk lesz szavazataikat a különböző javaslatokra teljes felvilágosítás után adni le, ahelyett, hogy ily felvilágosítás hiányát éreznék, a legtöbb esetben, mint most” – Northumberland Miners Minutes 18T4., 87-88. 1. Jelentés 1894. február 3-ról.

¹ Northumberland Miners Minutes az 1893. szeptember 23-iki értekezletéről való jelentés.

tagadták engedelmeskedni a külön tanácskozmány határozatának, mely pedig a szövetség legfőbb testülete, összeférhetetlennek mondatott ki azzal, hogy ők a szervezet tagjai maradjanak. Ennek dacára 1894 júliusán ismét megszavazták 844,5 szavazattal 5507 ellen, hogy csatlakoznak a szövetséghez, dacára végrehajtó-bizottságok ellenkező hatalmas befolyásának. A szövetségi hivatalok nem természetellenesen, azt kérdezték, vajjon a tagságért most megújított lépés nem úgy vehető-e, mint amely magában foglalja azt a készséget is, hogy csatlakoznak azon szervezet politikájához is, amelylyel egyesülni akarnak. Erre aztán a páholyok újra szavaztak, amikor a csatlakozási javaslat elesett, több mint ötszörös többséggel egy ellen.¹

Az vethető ellen, hogy a bányászok szövetségéhez való ezen csatlakozási példában a kérdésben álló ügy igen nehéz és az egyesületre fő fontosságú volt és hogy a tagok részéről némi ingadozás csak várható volt. Mi azonban képesek vagyunk számos hasonló példáját sorolni fel a northumberlandi munkások egymással ellenkező szavazatának, mind politikai kérdések, mind benső igazgatási ügyek felett. Azt hisszük, hogy az ő gyakorlatok csak egy további bizonyíték arra, hogy bármely előnyt tulajdonítsunk is a referendum

¹ Meg kell jegyeznünk, hogy a referendum a northumberlandi bányászok közt két különböző módon jelentkezik a „ballot” és az úgynevezett „proxy” szavazás. A strikeokra vonatkozó, vagy a küldöttek gyűlése által különösen elrendelt bármely más kérdést a tagok egyenkénti szavazása (ballot) útján döntenek el. A küldöttek gyűlésétől a páholyokhoz leküldött rendes üzleti dolgot mindegyik páholy közgyűlésén vitatja meg és a páholy szavaz és a szavazat (proxy) kiállítatik a jelenlevők egyszerű többsége szerint, mint egy egész. A páholy szavazata aztán egytől haimincig számíttatik be, a tagok számának pontos arányában. Érdekel megjegyezni, (ámbar nem tudjuk, vajjon lehet e tényből bármily következtetést is levonni), hogy a szövetség mellett adott két szavazás a tagok ballotja útján történt, míg az ellene leadott határozatok a páholyok proxyja útján hoztak.

útján való kormányzásnak, megvan annak az a fő hátránya, hogy nem látja el a végrehajtó-bizottságot semmi politikával. A northumberlandi bányászok egyesületének esetében az eredmény volt az ő befolyásoknak komoly meggyengítése, és több mint egy alkalommal a legnagyobb veszély a szétdarabolásra.¹ Szerencsére az egyesület teljesen becsületes és rendkívüli képességű és tapasztalatú végrehajtó hivatalnokokkal rendelkezett. Ezen hivatalnokoknak meg volt végig a magok világosan meghatározott és állandó politikájuk, amelyet a tagok fel nem világosított és egymással ellentétes szavazatai sem nem vezethettek, sem nem módosíthattak.

Nem lesz szükséges részletben adni a Durhami bányászok egyesületének (felállítva 1869-ben) alapszabályait, miután az, lényeges vonásaiban, hasonló a northumberlandi bányászokéival.² De érdekes megjegyezni, hogy a durhami tapasztalat a referendum útján való kormányzás eredményéről ugyanazonos volt a northumberlandival,³ sőt még károsabb a szervezetre. A durhami bányászok társasága, dacára annak, hogy szorosan együttlakó 60.000 tagja van, képtelen bárminemű jelentékeny befolyást gyakorolni a munkásegyleti világra, sőt még a munkaadók részéről is

Lásd például az 1893. szeptember 23-iki külön értekezletről szóló jelentést, mely kimondottan azért hivatott össze, hogy ellentálljon „egyesületünk szétdarabolásának.” Northumberland Miners Minutes 1893.

² A durhami bányászok egyenleténél a hivatalnokok választása tényleg a tanácsra van bízva, de külön intézkedés tétellett minden egyes páholy szabályaiban, hogy utasítsa küldöttségét, hogy miként szavazzon.

³ Ez látható például az egyes utalásokból a durhami szavazatokra, melyek adva vannak a Miners Federation Minutes-ben 1893-1896-ig; vagy a nagy 1862-ki durhami Strike történetében, mely végzetes volt; vagy az 1891-iki Silketoni Strikénál. A Durham Miners Minutes-hez nem lehet hozzáférni senkinek sem, aki nem tag.

sajnálkozást idéz elő „benső gyengeségét illetőleg.” A durhami széntulajdonosok azt jelentik ki, hogy mert a tanács meghazudtolja a végrehajtó-bizottságot és a szavazás (szokott útján) felforgatja a tanács határozatát, ők soha sem tudják, vajjon elvégeztek-e már velők valamit, vagy hogy azt a bevégzést mily sokáig tudják érvényben tartani egy vonakodó páholy ellen.

Jelentőségteljes dolog, hogy azon újabb szervezetek, amelyek ugyanazon vidékeken támadtak, egyenes utánczásában a bányászok egyesületeinek, sokkal kevesebb jogot adnak a tagoknak általában. Így a Durham Cokemens and Laborers Association, amely a durhami bányászok társaságából 1874-ben vált ki, szabályaiban az anyaegylet szervezetének tényleges állapotát követi, mégis végrehajtó-bizottságának és hivatalnokainak megválasztását nem a tagokra bizza általában, hanem egy legfőbb tanácsra. Nagyon ugyanaz mondható a Durham County Colliery Enginemens' Mutual Aid Association-ról, mely 1872-ben létesült; a Durham Colliery Mechanic's Association-ról, mely 1879-ben jött létre; és (amennyiben a hivatalnokok választását illeti) a Northumberland Deputies Mutual Aid Association-ról (alapítva 1887-ben).

Ha ennél fogva a demokrácia azt jelenti, hogy minden, ami „mindenkire tartozik, mindenki által döntendő el”, és hogy minden polgárnak egyenlő és ugyanazonos részt kell élvezni a kormányzásból, a munkásegyesületi történet világosan mutatja a ki nem kerülhető eredményt. A tömeggyűlés, a referendum és kezdeményezési jog, vagy az ő parancsoló természetű megbízásával való küldött, egyenesen vagy hatástalanságra és szétdarabolásra, vagy pedig egy személyes diktátor vagy szakértő burocrata ellenőrzetlen uralkodására vezet. Lassan és csaknem öntudatlanul világossá lett, egy teljes század kísérlete után, ez a következmény a jobban előre haladt iparágaknál. A demokrácia régi elmélete még mindig hitcikkely, és mindig előtérbe kerül, amikor bármely szavazat megalkotásáról van szó új célok-

ra;¹ de a munkásegyleti szervezetek egy hallgatóságos forradalmon mentek át. A hivatal sorbajárásának régi eszményképe a tagok között lassan-lassan teljesen elhagyatott. Az összes gyűléshez való fordulás folyton csökken, számban és jelentőségben. A kezdeményezés és referendum használata hallgatóságosan abbahagyatott minden fontosabb ügynél és fokozatosan egy kevés különös kérdésre szorítottatott, amelyek különös alkalmakkor kerültek elő. A küldöttek évről-évre mind számosabb és szövevényesebb kérdéssel szemben találják magukat és ennél fogva kikerülhetlen az irány a képviselő nagyobb szabadságát gyakorolni. Végezetül, megvan a munkásegyleti világnál a demokrácia valóban modern formájának, a választott képviselői gyűlésnek látszata, amely maga választ és ellenőrzi a végrehajtó-bizottságot, amelynek irányítása alatt végzi munkáját az állandó hivatalnokok testülete.

¹ Utalhatunk, felvilágosítás gyanít azon gyakori vitákra, amelyek 1894-1895 előtt a független munkás-pártnak nevezett politikai társaság tagjai közt folytak. A Hackney fiók megalakításakor például, a tagok elhatározták „hogy sem elnököt, sem végrehajtó bizottságot nem választ a fiók, a kezelés a havi gyűléseken résztvevő tagokat illetvén.” (Labour Leader, 1895. január 26.) És ez a felfogás nem pusztán az egyszerű tagok közt terjedt el. A Clairon szerkesztője maga, talán a legértékesebb ember a pártban, határozottan kijelentette 1894 november 31-iki vezércikkében: „A demokrácia azt jelenti, hogy a nép uralkodjék maga felett; hogy a nép igazgassa saját dolgát; és hogy tisztviselői vagy közszolgák vagy küldöttek legyenek, hivatva a nép akaratát végrehajtani . . . Jelenleg nagyon is sok jel van arra, hogy a nép nagy tömege hajlandó túlbecsülni hivatalnokai tehetőségét és hasznos voltát . . . Tűrhetően biztos, hogy amennyire a hivatalnokok és a kiküldöttek, mint a bizottsági tagok és országos, képviselők rendes kötelességeire vonatkozik, egy átlagos polgár teljesen eléggé okosnak tartható volna, hogy ha teljesen becsületes, megtenni mindazt, ami szükséges . . . Hadd lépjen vissza minden hivatalnok egy évi szolgálat után és választassanak újak helyeikre

II. FEJEZET.

Képviselési intézmények.

Azon két szervezet a munkásegyleti világban, amely a képviselési intézményeket legnagyobb mértékben használja, a leghatározottabban modern gyarapodásában és elsőbbségében. Számban, politikai befolyásban és évi bevételben a köszénmunkások és gyapot-munkások nagy szövetkezett egyletei túlszárnyalják mind a többieket és ma magokban foglalják az összes munkásegyleti tagszám egy ötödét. Másutt már utaltunk rá, hogy ez a két iparág mind a kettő kitűnő abban is, hogy szakértő hivatali szolgálatot rendezett be, amely számban és eredményben felülmúlja mindazt, amit bármely más iparág elért.¹ Egymáshoz is hasonlítanak, amint most fogjuk látni, azon eredményben, amint megoldották a demokrácia legnagyobb kérdését, az igazgatás eredményes voltát összhangba hozni a népies ellenőrzéssel. Mindkét esetben a megoldás a képviselési intézmények őszinte elfogadásán alapult.

A tényleges gyapotmunkások egyesült társaságánál, amely például vehető a gyapotmunkás szervezeteknél, „a törvényhozó hatalom” kifejezetten odaadott „egy gyűlésnek, amely a társaságban foglalt különböző tartományok és vidékek képviselőiből áll.”² Ezen „gyapotszövők parlament-

¹History of Trade Unionism 298. 1.; lásd hasonlóan a közös alkuvás módszeréről lentebb következő fejezetet.

²Rules of the Amalgamated Association of Operative Cottonspinners (Manchester, 1894.) 4. 1., 7-ik szakasz.

jet” évente választják szoros arányban a tagszámmal, és mintegy száz képviselőből áll. Összeül rendszeresen minden negyedévben Manchesterben, de a végrehajtó-tanács által összehívható bármely időben. Ez a gyülekezet, mint a britt parlament, ha egyszer megválasztott, teljesen legfőbb. Hatásköre és működése nincs alávétve semmi kifejezett korlátozásnak és határozatai ellen nincs felelősség. A szabályzatokban nincs intézkedés, hogy a tagok szavazása kikérsék; és ámbár a negyedévi gyűlések tárgysorozata köröztetik a kerületi egyletek végrehajtóival meggondolás végett, oly kevésbé fért még a gondolat is ahhoz, hogy valami szükség volna a képviselőknek utasítást kapni választóiktól, hogy kifejezett gondoskodás van arról is, mikép bármely más ügyet is tárgyalhatnak, ami nincs bent a tárgysorozatban.¹

A társaság tényleges „kormányzását” vezeti egy végrehajtó-tanács, melyet az általános képviselői gyűlés választ és elnökből, pénztárnokból és titkárból áll tizenhárom más taggal, akikből legalább hétnek dolgozó szövének kell lenni, míg a másik hat, változatlan gyakorlat szerint a főbb kerületi szervezetek által választott és fizetett állandó hivatalnokok. Ezek ezen érdekelt szervezet kabinetje – az a testület, amely vezeti tényleg a társaság összes ügyeit és amely nagy súlylyal bír a törvényhozótestület tanácsaiban, mert az készíti előre a tárgysorozatot és vezeti minden tárgyalását. Az igazgatás napi munkáinak elvégzésére ez a kabinet a szabályok szerint jogosítva van egy bizottságot, az úgynevezett „altanácsot” nevezni ki, amely gyakorlatilag a hat „úrból” áll, amint rendszeren nevezik a kerületi tisztviselőket. A tény-

¹ 9-ik szakasz, 5. 1. Az általános képviselői gyűlés abban is hasonló a britt parlamenthez, hogy maga képes megváltoztatni az alkotmány lényeges alapjait, beleértve a saját maga megbízásának időtartamát is. Azon szabályok, amelyek az egyesült társaságnak alapját képezik, megváltoztathatók az általános képviselői gyűlés által oly ülésszakban, mely külön e célra hivatott egybe, a megbízók minden megerősítése nélkül. 45. szakasz, 27-28. 1.

leges végrehajtó munkát a főtitkár végzi, aki maga szerződ-
tet oly hivatali segéderőket, mint aminőkre szükség van
időről-időre. Szembeszökő ellentétben mind a többi munkás-
egyesületi szervezettel, amit eddig leirtunk, a gyapotszövők
szabályai nem engedik át ezen fővégrehajtó hivatalnok meg-
választását sem a tagok általánosságának, de kifejezetten
kinyilvánítják, hogy „az állandó titkár megválasztásának
egyedüli joga a tartományi és kerületi képviselőkre ruház-
tatik, amikor gyűlésre vannak összegyűlve, akik állapítják
meg és határozzák meg fizetését is.”¹ Továbbá, amint már em-
iítettük, az ezen tisztségre jelöltek egy versenyvizsgán men-
nek át és amikor agyszer megválasztatott a főtitkár, hivata-
lában állandó mai. i, ép úgy, mint az angol állami szolgál-
Mban, a szabályzatok kimondván, hogy „ki fog nevez-
tetni és hivatalban maradni addig, amíg eléggé megfelel
annak.”²

A tényleges gyapotszövők egyesült társasága ennél-
fogva szabad a népszerű kormányzás biztosítására való
minden korábbi kísérlettől. Az általános vagy tömeggyűlés
nem foglal helyet szervezetében és a szabályok nem tartal-
maznak intézkedést e Referendum vagy kezdeményezési jog-
ról. Egyáltalán említés sincs a hivatal sorbajárásának esz-
méjéről. Egy hivatalnok sem választatik magok a tagok ál-
tal. Végezetül teljesen el van hagyva a küldött és helyettesíti,
úgy tényleg, mint névleg a képviselő. Más oldalról a társa-
ság egy modern jellegű, teljesen felszerelt demokratikus ál-
lam. Van választott parlamentje, amely a legfőbb és ellen-
őrzetlen hatalmat gyakorolja. Van kabinetje, melyet ez a
parlament nevez ki és csak neki felelős. És fővégrehajtó
tisztviseelője egyszer mindenkorra választva a hatékonyság
kedvéért, élvezzi az állami hivatal állandóságát.³

¹ 12. szabály 6. 1.

² Ugyanott.

³ A gyapot-ipar többi ágai., nevezetesen a szövők és szövő-
széki munkások szövetségei a választott képviseleti gyűlés ugyan-
azon elvén vannak szervezve, mely maga nevezi ki a hivatalno-

Figyeltük ezen nevezetes szervezetnek működését az utolsó hét év alatt és igazolhatjuk azt a sikert, amint biztosították mind a hatékonyságot, mind a népies ellenőrzést. A hatékonyságot a megfelelő, igen jól képzett és aránylag jól fizetett állandó hivatalnok-testületnek tulajdonítjuk.¹ De azt, hogy ez a hivatalnoki szolgálat hatályos közellenőrzés alatt áll, mutatja az a pontosság, amelylyel készen módosít-

kokat és a végrehajtó bizottságot, ámbár vannak köztök kisebb különbségek. Az United Textile Factory Workers' Association, amelynek a fonók egy részét képezik, ugyanazon mintára van alapítva, egy „törvényhozó tanács”, tényleg egy végrehajtó-bizottság választatván az értekezlet vagy képviseleti gyűlés” által. (Ez a szervezet 1856-ban ideiglenesen felfüggesztette működését). Továbbá a tényleges gyapotszövők egyesült társaságának minden kerületi társasága ugyanazon alkotó befolyást árulja el. A kisebb társaságokban, amelyek egy-egy falura terjednek ki, az egyszerű kormányzást a közgyűlésben találjuk, mely bizottságot és tisztviselőket választ. Állandó hivatal azonban a szabály, gyakran kifejezetten ki lévén mondva, hogy a titkár és pénztárnok mindkettő „megtartja hivatalát addig, amíg eléggé megfelel annak”. Több mint fele az összes tagszámnak van, továbbá benne a két fontos „tartományban”, Oldham és Boltonban, amelyek saját magok kidolgozott szövetségi szervezettel bírnak. Ezek fővonásokban a szövetkezeti szervezetet követik, de mind a kettő megtartotta a régibb formának némely jellegét is. Így Oldhamban, ahol a hivatalnokoknak meg van a hivatalok állandósága és csupán a képviseleti gyűlésnek felelősök, minden üresedés a tagok általános szavazata útján töltetik be. És ámbár a képviseleti gyűlésnek van meg legfőbb törvényhozási és végrehajtó hatalma, mégis megkívántatik, hogy minden tag szavazata vétessék, mielőtt a strike kimondatnék. Más oldalról Bolton, amely mindent a maga képviseleti gyűlésére biz, még mindig mutatja vonzódását a hivatal sorbajárására, kimondván azt, hogy végrehajtó tanácsának kilépő tagjai nem választhatók meg újra tizenkét hónap alatt.

¹ A tényleges gyapot-szövők egyesült társaságának tizenkilencezer tagja rendelkezésére tart tíz állandó hivatalnokot, azon számos helyi hivatalnokon kívül, akik még mindig dolgoznak iparágukban.

ják hozzá a gyapot-tisztviselők politikai és ipari politikájukat azon tagok haladó nézeteihez, akiket szolgálnak. A népies kívánalmak iránt való ezen fogékonyság a választott képviselők valódi kitűnő volta által van biztosítva. Mert a gyapotszövők parlamentje egyáltalán nem pusztá formai összejövetele oly esetleges tagoknak, akik az uralkodó bureaucratia határozatait törvényesíteni vannak hivatva. Ellenkezőleg az egy jól szervezett tanácskozó gyűlés, amelyben a különböző helyekről oly tevékeny képviselők vesznek részt, akik mindnyájan tudatában vannak küldőik különböző, és egymástól gyakran eltérő érdekeinek. Az ő élénk részvételük mutatkozik a különböző osztályok állandó pártgyűlésein, ahol mindegyik kerület hivatalnokai és munkásai együtt tanácskoznak azon, hogy micsoda politikai magatartásra szoríttassék a közgyűlés. Az ily tanácskozás és megfontolt együttes működés legalább is az oldhami képviselők esetében, még tovább is megy. Az oldhami tényleges gyapotszövők tartományi gyűlésének szervezete, amennyire ismerjük, egyetlen a demokráciák évkönyveiben, amely határozott intézkedést tartalmaz a „caucus” tárgyában.¹ Az 1891-iki szabályzatok elrendelik, hogy „amikor a képviselők által, akik a szövetség rendes negyedévi vagy különös gyűlésein megjelennek, tárgyalandó ügyek a társaságra nézve oly fontosak és nagyérdekűek, hogy az eljárás együttességét igénylik az ezen tartományból való képviselők szavazásánál, a titkár utasíttatik, hogy az említett képviselőknek egy külön

¹ A „caucus”, ezen értelmében a szónak, úgy véljük először ezen század kezdetén hozott be az Egyesült Államok kongresszusába, a demokrata-párt által. Lásd Statesman's Manual (köt. 294.. 338. 1.; Woodrow Wilson: Congressional Government, 12-ik kiadás (Newyork, 1896) 327-330. 1.; Lator: Cyclopedia of Political Science (Newyork, 1891) I. k., 357. 1. A „caucus” az ösgyűlés értelmezésében több amerikai állam által törvényesen rendeztetett, különösen Massachusettsben. Lásd Nominations for Elective Office in the United States; F. W. Dallinger által (London, 1897).

gyűlését hívja össze, megjelölve a havi köriratban, amely magában foglalja az ily gyűlés idejét és helyét és annak legalább hat nappal meg kell tartatnia a tanácskozó teremben az előtt, hogy a szövetségi gyűlés megtartatik. A szövetségi tanácsra küldött tartományi képviselők felhivatnak részt venni ezen a gyűlésen, megadni minden kívánt felvilágosítást és minden határozat, amely a jelenlevők többségével hozatik, kötelező lesz minden képviselőre, aki az oldhami tartományból van jelen a szövetségi negyedévi vagy különös gyűlésen, és mindaz, aki ezen utasítások ellen jár el, megszűnjék képviselője lenni azon kerületnek, amelyet képviselt és nem fog megengedtetni, hogy jelölt legyen a társasággal összekötetésben levő bármely hivatalra tizenkét hónapon belül. Az ezen különös gyűléseken való részvételért megállapított díjazás azon mérvű lesz, mint a tartományi végrehajtótanács gyűlésein.¹ De még ezen olyan szigorú törvény nélkül is csak nagyon kis veszély forogna fent arra nézve, hogy a képviselők ne fejeznék ki a tagok óhajtásait. Ugyanazon életet élve, mint megbízóik, és alá lévén vetve az évi választásnak, alig képzelhető, hogy kevés érintkezésben volnának a tagok általános tömegével. A rendes gyakorlat, amely megkívánja, hogy minden képviselő jelentést tegyen működéséről választói legközelebbi gyűlésén, akik azt az ő jelenlétében vitatják meg és a széleskörű közzététele a nyomtatott jelentéseknek a tagok közt a napi sajtó helyett hatásos helyettesítőt ad. Más oldalról az a tény, hogy a képviselői gyűlés oly állandó intézmény, mely a legfőbb hatalmat kezeli, és hogy gyakorlatilag tagjai keveset változnak évről-évre, annak igen nyomatékos tekintélyt kölcsönöz a végrehajtótanács felett, amelyet minden hat hónapban választ, és a hivatalnokok felett, akiket ő nevez ki. A gyapotfonók parlamentjének tagja rendszeren nemcsak abban járatos, hogy

¹ 64-ik szakasz, 41-42. I. Rules and Regulations for the Government of the Oldham Operative Cotton-spinners' Provincial Association (Oldham, 1891).

hangot adjon választói kívánalmainak, hanem aránylag nagy mértékben bír elegendő ismerettel az igazgatás részleteiről és a folyó ügyekről arra, hogy képes legyen hivatalnokai eljárását megérteni és ellenőrizni.

A köszénbányászok, mint már említettük, nem oly egyértelműek, mint a gyapotmunkások, a képviseleti intézmények elfogadásában. A két nagy megyében, Northumberlandban és Durhamban vannak egyesületek, amelyek a régi módi rendszerű szervezeteket tartották meg. De amikor más megyébe megyünk át, amelyekben a bányászok teljesebben alá voltak vetve a modern szellem befolyásának, úgy találjuk, hogy a képviseleti kormányzás a szabály. A Yorkshire, Lancashirei és a midlandi hatalmas egyesületek mind oly választott képviseleti gyűlések által vannak kormányozva, amelyek nevezik ki a végrehajtó-bizottságokat és az állandó tisztviselőket. De a képviseleti intézmények elfogadásának legszembeeszkőbb példáját adja a köszénbányászok közt az ISST¹ben megalkotott Miners' Federation of Great Britain. Ez a nagy szövetségi szervezet, amely ma az egyesületbe lépett köszénbányászok kétharmadát magában foglalja, kezdetől fogva egy teljesen képviseleti szervezetet fogadott el. A legfőbb hatalom egy „értekezletre” bízott, amely oly sokszor hivatik össze, amint szükséges, és az egyes megyei vagy kerületi egyletek által választott képviselőkből áll. Ez az értekezlet korlátlan hatalmat gyakorol a politika megállapításában, a szabályok megváltoztatásában és korlátlan megadóztatás! joga van.¹ Ennek döntésétől nincs felelősség. Egyáltalában nincs intézkedés arra, hogy a tagok egészének szavazata vétessék és az értekezlet maga választja a végrehajtó-bizottságot és a szövetség minden hivatalnokát. Az ér-

¹ Ez különösen is kimondatott, kétségen kívül azon régi módi megyei egyesületek némelyikére való tekintettel, akik még mindig ragaszkodtak a referendum vagy az utasító megbízáshoz, az 1893-iki júliusi fontos értekezletet egybehívó köriratban: „a küldötteket úgy kell megnevezni, hogy ők az értekezleten teljes felhatalmazással jelenjenek meg a munkabér-kérdés tárgyalására”.

tekezlet ülészései közt a végrehajtó-bizottságnak kifejezetten adatott felhatalmazás, hogy tegyen bármit a szövetség érdekeinek előmozdítására és a hivatal sorbajárására emlékeztető semmiféle szabályzat sem fosztja meg ezen végrehajtóbizottságot tapasztalt tagjainak szolgálatától.

A bányászok parlamentje, amint ezen értekezlet nem helytelenül volna nevezhető, sok tekintetben a legfontosabb gyülekezés a munkásegyleti világban. Rendes évi gyűlése, melyet valamely középanygliai városban tartanak, gyakran egész hétig tart, míg egy pár napi tartamú más gyűlések is tartatnak, amint az ügymenet kívánja. Az ötventől hatvanig menő tag, akik az összes alkotó testületeket képviselik, egy rendkívül hatályos tanácskozó gyűlést alkot. Köztük találhatók a megyei egyesületek állandó hivatalnokai, a mérlegellenőrző munkások legtapasztaltabbjai közül sok és a bányász falvakban a közvélemény legbefolyásosabb vezetői. Amint várható is, a hivatalos *elem* előkelő szerepet játszik a tényleges javaslatok indítványozása, fogalmazása és módosításánál s a nem hivatalos elemek gyakran lépnek hatásosan közbe a tárgyalási vitákban. A közönség és a sajtó ki van zárva, az értekezlet rendesen bocsát ki egy rövid és óvatos jelentést a meghozott határozatokról, amelyet odaadnak az újságoknak és a tárgyalásokról szóló teljes jelentés – amely gyakran többre terjed száz nyomott lapnál – utólagosan szétküldetik a páholyoknak. A tárgyalás ügyek magokban foglalják az ipari és közpolitika egész szerepét, egy különleges kerület technikai sérelmétől kezdve, fel egész a bányák „állami tulajdonba vételéig.”¹ Az értekezlet által el-

¹ Így az 1894-iki évi értekezlet tárgysorozata magában foglalta a *formaszerű tárgyakon túl, a szabályok némely* módosítását, a végrehajtó bizottság jelentését, a nyolc óráról szóló törvényjavaslatot, a köszén rakását, a szombatnak teljes szabadnappá tételét, egy közhivatal fölállítását az ipari becstelen versengés meggátolására, a módosítását a Miners Regulation and Employers' Liability Actsnek, a nemzetközi viszonyokat külföldi bányász-szervezetekkel és a bányák állami kezelésbe vételét. Itt

fogadott politika tényleges keresztülvitele feltétlenül rábizatik a végrehajtó-bizottságra, de az értekezlet elvárja, hogy összehivassák mindannyiszor, amikor a politika valami új irányzatára van szükség. Szükségben a végrehajtó-bizottság azzal mutatja meg a népies gyülekezetre való valódi reász-

megjegyezhetjük, hogy a szövetségi értekezleten a képviselőknek szavazatai az ő saját társulataikban levő tagok arányában számítottak. Ez a gyakorlat, melyet gyakran proxy szavazatnak, vagy szabályosabban akkumulatív szavazatnak neveztek, rég idő óta jellegzetes a kőszénbányászok szervezeteiben, bár ismeretlen a munkás-egyleti világ bármely más ágában. Így a Miners Federation of Great Britain szabályai hallgatnak a legfőbb értekezletre küldendő képviselők számáról, de kimondják, „hogy minden megye, szövetség vagy kerület minden kérdés felett következőleg szavaz t. i. egy szavazat minden fizető 1000 tag, vagy 1000 tag egy töredéke után és hogy minden esetben a szám után vétesék a szavazat” (10. szakasz. Rules of the Miners' Federation of Great Britain 1895). Hasonló elv alkalmaztatott mindig a nemzetközi bányász értekezleteken, és az a gyakorlat minden megyei egyesület vagy szövetségben fenáll. A lancashirei és cheshirei szövetség az értekezletre küldendő képviselők számát 500 tag után egyre teszi, de határozottan gondoskodik, hogy proxy-szavazat adassék ugyanezen arányban. A közép-angliai szövetség ugyanezen szabályt fogadta el. A Yorkshire, Nottinghamshire, Durham és west-cumberlandi társulatok minden egyes fióknak vag>páholynak csak egyetlen képviselőt engednek, akinek szavazata azonban az általa képviselt tagszám arányában számít. Ezen akkumulatív szavazat használtatik mindig a hivatalnokok választásánál, a politika minden fontosabb eldöntésénél, de nem ritka, hogy kisebb szavazatok vétetnek azon elven is, hogy „egy ember egy szavazat”. Nem könnyű megérteni, hogy miért ragaszkodnak úgy a kőszénbányászok ezen szavazási módhoz, különösen akkor, amikor gyűléseik, mint jeleztük, gyakorlatban sokkal képviselietibbek jellegekben és sokkal kevésbé van bennök nyoma az utasításos megbízásnak, mint bármely más iparágnál, a gyapot-munkásokat kivéve. Igaz, hogy ez a gyakorlat könnyíti a gyűlések tömegének csökkentését, de úgy látszik, ez az egyedüli előnye. Nem lévén benne semmi rendszere az arányos képviseletnek, nem

rultságát, hogy minden néhány hétben összehívja.¹ És az a siker, amivel a bányász-szövetség fejt ki nagy ipari és politikai hatalmát Fifetól Somerssetig terjedő nagy területen és kétszázezerig terjedő tagszám mellett, ékesen szóló bizonyítékot szolgáltat arra, hogy mily módon tudta összeegyeztetni a hatályos igazgatást a valódi népies hozzájárulással.

A gyapotmunkások és kőszénbányászok nagy szövetséges szervezetei felette állanak a többi munkásegyesületnek azon teljesség és siker tekintetében, amelylyel elfogadták a képviseleti intézményeket. Azonban könnyű dolog hasonló irányzat nyomára akadni az egész munkásegyesületi világban. Már reautaltunk azon ma már csaknem általános újításra, hogy a szabályok átvizsgálásának feladatát egy különösen azért választott bizottságra bízták. Először általánosan elfogadottnak vették azt, mikép az ilyen átvizsgáló-bizottság munkája csak arra szorítkozik, mikép a fiókok által javasolt módosításokat megfelelő alakba öntsék és néha válaszszanak azok közt. Ámbár még mindig szokásban van, hogy az átvizsgált szabályok formailag a tagok szavazata útján hagyatnak helyben, az átvizsgáló-bizottságnak folyvást szélesbedő hatáskör adatott, míg most már a legtöbb egyesületben teljesen joguk van gyakorlatilag bármely vál-

ad semmi valódi felvilágosítást a vélemények valódi szétágazására; a yorkshirei képviselők például, beadva a megye szavazatát, legjobb esetben is csak küldöik többségének véleményét fejezik ki, és így nincs valódi igényök arra, hogy leszavazzanak egy kisebb kerületet, amelynek nézetével esetleg az ő küldöiknek csaknem fele rokonszenvezhetik. Hogyha más oldalról, a bányászok egyesületének egész tagszáma meglehetősen egyenlő választó-kerületekre volna szétosztva, s mindegyike egyetlen tagot választana, úgy nagyobb esélye, volna annak, hogy minden véleményármalat képviselve volna, míg a nagy és kis kerületek közt levő pontos mérleg mindezek dacára fent volna tartható.

Az 1893-iki nagy strike alatt az értekezlet nyolcszor gyült egybe hat hónap alatt.

toztatást is megtenni belátásuk szerint.¹ De a központi végrehajtó-bizottság szervezetében jön leginkább napfényre a képviseleti intézmények iránti előszeretet, a kormányzó fiók régi gyakorlatát helyettesítvén egy végrehajtó-bizottság, mely a tagok összességét képviseli.²

Ez a forradalom következett be a National Union of Boot and Shoe Operatives (37.000 tag) és az Amalgamated Society of Engineersnél (87.313 tag) azon két társaságnál, mely – a gyapot és kőszénbányáknál. Kivéve – csaknem minden többit felülmúló tagszám tekintetében. Egész 1890-ig a National Union of Boot and Shoe Operativest egy helyi végrehajtó-tanács kormányozta, mely egyetlen városé volt, csak alkalmi szavazataival ellenőriztetvén egy kiküldöttek gyűlése által, mely eleinte minden négy, később minden két évben tartott. Hét évvel ezelőtt a szervezet teljesen átalakított. A társaság felosztott öt egyenlő szavazó-kerületre, amelyeknek mindegyike választott egy tagot, hogy két évig szolgáljon egy végrehajtó-tanácsban, amely csupán ezen öt képviselőből állott, hozzáadva a tagok általános szavazatá-

¹ Hasonló irányzat nyilvánul meg az utasító megbízás elejtésére a fő jótékony társaságoknál. A Friendly Societies' Monthly Magazine 1890. áprilisről megjegyzi, hogy „a páholyok azt a tanácsot kapják . . . hogy utasítsák küldötteiket, hogy miként szavazzanak. Ezt mi egyáltalán helytelennek tartjuk. Egy javaslat, míg csak kellőleg nincs kicsépelve és megmagyarázva, homályban marad és egész értéke elmosódik. Azon küldöttek, kik utasításokkal vannak ellátva, egyszerűen mechanikus szavazógépei lesznek a szükségképen setétben tévelygő páholyoknak, amelyek küldik, és ennél fogva a rend törvényhozását ép oly jól el lehetne látni postai utón is.”

² Így a vasúti szolgák egyesült társasága – alapított 1872-ben – negyvennégyezer tagjának ügyét egy tizenhárom tagból álló végrehajtó-bizottság intézi el (három hivatalnokkal) akiket évente titkos szavazattal választanak tizenhárom egyenlő kerületben. Ez a bizottság Londonban gyűlésezik legalább negyedévenként és ha szükséges, gyakrabban is összehívható. E felett van a hatvan küldöttből álló évi gyűlés legfőbb hatósága, akiket

val választott három más hivatalnokot. Az így alakított képviseleti végrehajtó-testületre bízott nemcsak a társaság összes rendes ügymenete, de az egyéni tagoknak egy fiók határozata ellen való felfolyamodása esetében a végleges döntés is. A küldöttek gyűlése vagy „nemzeti értekezlet” azon célból gyűl össze, hogy megállapítsa a politikát, átvizsgálja a szabályokat és döntései aztán nem igénylik azt, hogy a tagok szavazata erősítse meg. Ámbár a referendum és a tömeggyűlés a kerületben még mindig benne vannak formailag a szervezetben, azon zavar és nehézség a kérdések körül, melyek az utolsó években tapasztaltak, arra vezették a végrehajtó-tanácsot, hogy inkább gyakori időközökben hívja össze a nemzeti értekezletet, semmint a tagok szavazása alá bocsássa a kérdéseket.

Az Amalgamated Society of Engineers esetében ez az alkotmányforradalom még sokkal nagyobb terjedelmű volt. A gépészek szabályainak különböző kiadásaiban 1851-től 1891-ig ott találjuk a rendes megnyugvást a tömeggyűlésben, a referendumban és minden tisztviselőnek a tagok ál-

hatvan egyenlő kerület választ, és négy napot ülésezik eldönteni a felebbezéseket, megváltoztatni a szabályokat és elhatározni az egyesület politikáját. Hasonló szervezete van az Associated Society of Locomotive Enginemen and Firemen (felállítva 1880-ban). Ez az a minta, amelyet követtek igen lényegtelen változtatásokkal a részletekben, azon állandóbb természetű munkás-egyesületek, amelyek az 1889-iki nagy felfordulás alkalmával keletkeztek, amelyek közt a gázmunkások és dockmunkásoké a legismeretesebb. Az a gyakorlat, hogy a végrehajtó-bizottság a kerületek által választatik, amennyire mi tudjuk, csaknem ismeretlen a politikai világban. Pennsylvania államának végrehajtó tanácsát a tizenyolcadik században az egy-tag kerületek választották rendszeren (Federalist, LVII. szám) és hasonló berendezés fogadtatott el alkalmilag egy vagy két svájci kanton folyton változó alkotmányában. (Lásd State and Federal Government in Switzerland, J. M. Vincenttől Baltimore 1891). Nem tudunk egy esetet sem, ahol még ma is érvényben volna. (Lowell: Governments and Parties in Continental Europe, London 1896.).

tal való közvetlen választásában. Látjuk azt is, hogy a végrehajtó ellenőrzését rábízták egyetlen kerület által választott bizottságra, sőt az elnöknek tiltva volt több, mint két évig szolgálni egyhuzamban. A kazánkovácsok egyesült társaságának esetében már leírtuk, hogy mily eredménye volt egy lényegileg hasonló természetű alkotmánynak sikerben és hatékonyságban, de a tagok minden valódi ellenőrzésének feláldozásával. A kazánkovácsok történetében 1872-től kezdve látjuk az erős és egyesült központi igazgatás kedvéért, gyakorlatban tényleges elhagyását mindennek, ami a végrehajtó hatalom gyengítését célozza. A gépészek, ellenkezőleg, szívósan ragaszkodtak minden intézményhez vagy formasághoz, ami az egyes tagot a központi végrehajtó ellenében védelmezte.¹ Időközben, ámbár az 1851-iki összeolvasás valóságos célja az volt, hogy biztosítsa az ipari politika egységességét, sikertelenné válván bármely fizetéses hivatalról gondoskodni, a központi bizottság nagyon kevés gyakorlati ellenőrzést fejthetett ki bármely helyi fióknak

¹ Pénzügyi dolgokban például, bár az alapok minden fillére az egész társaságé volt, minden fiók megtartotta saját bevételeit, alávetve a szövvényes évi egyenlősítésnek. Ennélfogva a fióknak jogában volt bármely kiadást megtenni, amit akart, a központi végrehajtó döntése sem volt semmi módon sem végleges. A helyvégrehajtó döntésre sem volt semmi módon sem végleges. A helytelenítéssel sújtott fiók felelősséget, és rendesen meg is tette – nem a tagokhoz általában, akik rendesen pártolták volna a végrehajtót, – hanem egy más testülethez, a főtanácshoz, mely mindig három évben ép azon célból gyűlt össze, hogy ily felelősségeket eldöntsen. Sőt még a főtanácstól is volt egy további felelősség az időszaki küldöttek gyűléséhez. Ezen idő alatt a kifogásolt kifizetést nem kellett helyre tenni, és ennélfogva könnyen meg lehet érteni, hogy a végrehajtó döntéseinek nagy többsége ellen rögtön felelősséget. És ha hozzáadjuk, hogy ezen különböző felelősségi hatóságok mindegyike igen gyakran törte össze a közvetlenül alatta állóknak döntéseit, könnyen el lehet képzelni, hogy ezen gyakori felelősségnek következménye volt minden tekintély megdöntése.

vagy kerületi bizottságnak határozatai vagy az általok folytatott tárgyalásokkal szemben. Az eredmény nemcsak az volt, hogy lehetetlen lett ellátni legéletbevágóbb kérdéseit is az ipari politikának, amelyek a munka változó feltételeivel jártak, hanem azonfelül az igazgatás folyton hanyatlott, ami ellen a hivatalnokok és bizottsági tagok hasztalan küzdöttek. Amikor 1892-ben Leedsben a küldöttek összegyűltek, hogy ezen bajok ellen orvoslást találjanak, két vezérjavaslatot hoztak a fiókoktól. Egyik párt sürgette a központi végrehajtó-bizottság segítségére kerületi küldöttek fizetett hivatalnokait, akiket, egyenes utánzása szerint a kazánkovácsoknak, az összes társulat választott volna. A másik része a végrehajtó-bizottságnak képviseleti testületté való átváltoztatását sürgette és javasolta az ország felosztását nyolc egyenlő választókerületre, amelyeknek mindegyike válaszszon egy képviselőt egy állandóan Londonban üléselő fizetéses végrehajtó tanácsba, amely aztán egész idejét a társaság ügyeinek szentelje. Valószínűleg ezen orvoslások úgy képzeltek, mint vagylagosak, mert a baj különböző részét ragadták meg. Jelentőségteljes azon mély benyomásra, amelyet tettek a küldöttek gyűlésére, hogy az elfogadta végre is mind a kettőt, ily módon aztán egy csapással felemelte a fizetett tisztviselők számát háromról tizenhétre.¹ Az idő még ezután fogja megmutatni, hogy mennyit fog használni a gépészek egyesült társasága alkotmányának ez a forradalma, akár a hatékony igazgatásra, akár a valódi népies ellenőrzésre. Könnyű belátni, hogy egy ily jellegű végrehajtó-bizottság útján való kormányzás lényegesen különbözik egy oly képviseleti gyűlés által való kor-

¹ Érdekes megjegyezni, hogy a kazánkovácsok egyesült társasága, elfogadván 1895-ben a képviseleti végrehajtást, formailag alkotmányát csaknem ugyanazonossá tette a gépészek egyesült társaságáéval. Ezen két társaság közt a legfontosabb különbség most a központi végrehajtó és a helyi fiókok és kerületi bizottságok közt levő viszonyban fekszik; lásd a kormányzat egységességéről szóló következő fejezetet.

mányzástól, amely maga nevezi ki saját kabinetjét és hogy bizonyos szembeszökő hátrányok járnak vele. Az a nyolc tag, akik társaik szavazatával a gépészműhelyből átplántáltatnak a Stamford Street! hivatalba, életük ezen lényeges átváltozása folytán tökéletesen elszakadnak választóiktól. Minden idejüket hivatalos munkában töltve, szükségképen elveszítik azon munkás érzelmeinek élénk méltatását, aki a gyaluasztalnál vagy a kohónál dolgozik. Állandóan Londonban élve, új helyi befolyásoknak van kitéve és öntudatlanul jut ahhoz, hogy megszűnik élénk tudata azon különös nehézségek vagy a közvélemény azon új irányzatai felől, amelyek a Tyne vagy a Clyde mellett, Belfastban vagy Lancashireben keletkeznek. Igaz, hogy a képviselő hivatalát csak három évre kapja, amelynek letelte után új választás alá esik; de a lehető legnagyobb ellenszenv volna aziránt a tagok közt, hogy ismét visszaküldjenek a kézimunkához oly embert, aki már egyszer, mint fizetett hivatalnok, szolgálta őket. Ennél fogva tehát, hacsak a gépészek közt az érzelmeiben teljes átváltozás nem következik be maga az intézmény iránt, a képviseleti végrehajtó-bizottság jeles tagjai némi bizalommal nyugthatnak meg abban, hogy gyakorlatilag állandó hivatalnokok.

Ezek az ellenvetések nem alkalmazhatók hasonló súlyal a képviseleti végrehajtó más példáira. A Stamford Streeti hivatal szokása – az tudniillik, hogy a jótékony egyleti ügyek egész mennyisége, minden részletével együtt, magok a végrehajtó-bizottságai tagjai által látassanak el – magával hozza mindennapi ottlétüket és teljes elmerülésöket a hivatalos dologba. Más munkásegyleteknél, amelyek ugyanezen alkotmányos formát fogadták el, a képviseleti végrehajtás tagjai a magok választókerületeikben laknak továbbra is és sok esetben dolgoznak tovább is iparágaikban. Egybehivatnak, mint egy képviseleti gyűlés tagjai, negyedévenként vagy más időszakokban határozni csak a legfontosabb kérdések felett, a részletes hivatalos napi munka egy helyi albizottság vagy a hivatali személyzet

dolga lévén. Így a National Union of Boot and Shoe Operatives végrehajtó-bizottsága rendszeren csak egy napot ülészik havonta; az Associated Locomotive Engineers and Firemen végrehajtó-bizottsága csak akkor hivatik össze, ha szükség van rá, rendszeren nem többször, mint egyszer vagy kétszer havonta; az Amalgamated Society of Railway Servants végrehajtó tanácsa csak egyszer gyűl össze negyedévenként Londonban és ugyanazon gyakorlatot követi a National Union of Gasworkers and General Laborers végrehajtó-bizottsága is. Szembeszökő, hogy mindezen esetekben a képviseleti végrehajtó, akár a kerületek fizetett hivatalnokaiából, akár iparokban dolgozó munkásokból áll, több eséllyel bír, hogy érintkezésben maradjon választóival, mint a gépészek egyesített társaságánál.

De van, a mi véleményünk szerint, egy lényeges hátrány a képviseleti végrehajtó útján való kormányzásnál, még a legkedvezőbb viszonyok között is. A képviseleti kormányzótestület legfőbb kötelességeinek egyike az, hogy bírálja, ellenőrizze és utasítsa azt az állandó hivatalnoki kart, amelynek kell tényleg megvalósítani a szervezet politikáját. Tényleg főfeladata valódi és állandó felügyeletet gyakorolni az igazgatás felett. Már most minden gyakorlat azt mutatja, mikép lényeges feltétel, hogy az állandó hivatalnokok függjenek ezen képviseleti testülettől és tényleg alája legyenek rendelve. Ezen feltételnek elég van téve az oly szervezetekben, mint a tényleges gyapotszövők egyesült társasága és a bányászok szövetsége, ahol a képviseleti gyűlés maga nevezi ki a hivatalnokokat, határozza meg kötelességeiket és állapítja meg fizetésöket. De az teljesen hiányzik mindazon munkásegyesületi szervezetekben, amelyek a képviseleti végrehajtáson alapulnak. Ezen rendszer szerint a végrehajtó-bizottság sem nem nevezi ki a hivatalnokokat, sem nem állapítja meg fizetésöket. Mivel a képviseleti végrehajtó, nem úgy, mint a régi kormányzó fiók, igényelheti, hogy a testületi vezetőségében minden tag nevében beszél, ép úgy teheti maga a főtitkár és gyakran minden segédtitkár is.

Mindnyájan egyformán ugyanazon legfőbb forrásból – a tagok szavazataiból – kapják hivatalaikat; és az ő illető kötelességeiket és fizetésöket ugyanazon írott alkotmány szabályozza: a társaság szabályai.

Az alkotmány különböző részei közt levő szerves összefüggés ezen hiánya gyakorlatilag a két dolog egyikében tör utat magának. Származhatnak féltékenykedések az egyes hivatalnokok közt, vagy azok közt és a végrehajtó-bizottság némely tagjai közt. Ismertünk eseteket, amelyekben egy arra nem való és önkényes főtitkár löketett félre egy vagy több tisztvársa által, akik egyszerűen következni akartak az ő helyére. Az a gyanú, hogy a tagok szavazataira lehetnek megfelelő versenyzők, lehet, hogy csökkent némi tényleges hibaelkövetést, de azt is eredményezi, hogy hasznos politikai rendszabályokat gátol meg, vagy épen nem hűségös támogatás miatt vesztésre vezet. Rendesebben ennél a végrehajtó-bizottság képtelennek látván magát a hivatalnokok ellenőrzésére, arra törekszik, hogy hallgatolagos és félig öntudatos egyezséget kössön velők, amely a közös választóik bírálataival szemben való kölcsönös támogatásra van alapítva. Ha a bizottság tagjai magok is fizetésös hivatalnokok, akkor nemcsak természetes rokonérzelmeik vannak hivatalnokvársaik gyengéik iránt, hanem egyúttal élénken érzik a személyes kockázatot is, hogy ellenök a közönység szavazatára utaljanak. Ha pedig, más oldalról, a tagok tovább is iparágaikban dolgoznak, reménytelen hátrányban érzik magokat minden ily felebbezésnél. Nem lehet meg nekik sem az az ügyviteli tapasztalatok, sem az a részletismeretök, ami szükséges egy oly hivatalnok sikeres megtámadásához, akit ismernek a társaság egyik végétől a másikkig és akinek megvan az az előnye, hogy annak gépezete az ő kezén van. Így aztán sok oly egyesületben, amely képviseleti végrehajtó által kormányoztatik, bekövetkezik egy uralkodó klikk képződése, félig hivatalnokokból, félig képviselőköl. Ennek megvan mind az a hátránya, mint annak a bürocratiának, amelyet a kazánkovácsok egyesült tár-

sulatánál írtunk le, azon hatályosság nélkül, melyet annak hierarchikus szervezete és a kar fejének túlnyomó tekintélye tesz lehetővé. Összefoglalva, ha vannak a fizetett képviselők vagy hivatalnokok közt nyugtalan jellemek, lelkiismeretes bírálatok vagy nem egyenes bajtársak, a tagok általánossága biztos lehet arról, hogy fel lesz világosítva állandóan arról, ami történik, de azon az áron, hogy folytonosan keverve fogják látni kormányzatok gépezetét keserű kellemetlenségek és felszólalások által. Hogyha, más oldalról, azon emberek, akik a főhadiszállásokon egy vagy más minőségben össze szoktak jönni, jó bajtársak, a gépezet csendesen fog működni oly hatálylalyal, aminőt képes esetleg munkásságok és tehetségök előidézni, de minden népies ellenőrzés ezen uralkodó klikk felett el fog tűnni.

Látjuk tehát, hogy bár a képviseleti végrehajtás útján való kormányzás valódi haladás a régi kísérletekhez képest, mégis valószínűleg alsóbb fokúnak fog az bizonyulni egy oly képviseleti gyűlés által való kormányzásnál, mely maga nevezi ki saját kabinetjét és hivatalnokait. De egy oly nagy nemzeti munkásegylet, mely a királyság egyik végéről a másikig terjed, nem könnyen fogadhatja el a jobb formát, még akkor sem, ha a tagok óhajtják is azt. A gyapotmunkásoknak megvan az a különös előnyök, hogy gyakorlatilag összes tagjaik harminc mértföldnyi környezetben laknak Manchestertől. Ennélfogva száz küldött gyakori összejövele, amelyet rendszeren szombat este tartanak, nem hozza magával a munkaidő elvesztését és kevés költséget okoz a szervezetnek. Ugyanazon megfontolás áll a bányászok szövetsége tagjainak nagy tömegére, akiknek három negyede Lancashire, West Yorkshire és az iparos Midlandban van együtt. „Sőt még a bányaterületen kívül fekvő kőszénbányáknak is megvan a szoros helyi összeköttetés előnye, úgy hogy egyetlen küldött is hatályosan képviselheti saját megyéje páholyainak százait. És nem kevés súlyú annak megfontolása sem, hogy a bányászok szövetségének egész tagszáma oly nagy, hogy az ötventől hetvenig menő küldöttek gyakori összejö-

vetele csak kis arányban veszi igénybe az egyesület jövedelmét. Egészen különböző a nagy egyesületek helyzete a gépész és építő iparokban. Az Amalgamated Society of Carpenters in the United Kingdom 46.000 tagja például 623 fiókra van felosztva, akik 400 külön városban és faluban vannak szétszórva. Minden városnak megvan a maga munkaszabályzata, a maga saját szabványmunkabére és szabványmunkaideje és hiányzik a benső összeköttetés a tőle jobbra vagy balra eső városokkal. A newcastlei fiók által választott képviselő esetleg nagyon el lehet merülve abban az izgató helyi kérdésben, hogy a hajósokkal mint húzassák meg a határvonal arra, hogy nagy figyelmet fordíthasson a hexhami fiók egyszerű sérelmére a szombati fél-napi szünidő tárgyában, vagy Darlingtonban az ácsműhelyekben a segédek számának megszorodására. Hasonló megfontolás alkalmazható a gépészek egyesült társaságának 497 szakaszára, akiknek 80.000 tagjok az egyesült királyságban 300 különböző városban dolgozik. A munkafeltételek növekvő egyformaságára tekintettel az egész országban, a munka összefoglaltságára a városokban, az utazás növekvő könnyűségére és a fizetett helyi hivatalnokok folytonos szaporodására tekintettel, mi magunk nem látjuk a geográfiai nehézséget leküzdhetetlennek. De könnyű megérteni, hogy az elszigetelt fiókok ily nagy száma mellett miért nem látszott gyakorlatinak az alkotmány reformálónak a gépészi és építő iparágakban a képviseleti testületek gyakori gyűléseit létesíteni.

Azon lassúság és tökéletlenség, amelylyel fogadták el a munkásegysületek a képviseleti intézményeket, főleg egy még általánosabb oknak tulajdonítandó. A munkás lassan ismeri fel a képviselő különös működési körét egy demokráciában. A munkásegysületek korábbi alkotmányi eszményeiben, amint láttuk, a képviselőnek épen nincs helye. A hivatal sorbajárása elvén választott bizottsági tagok vagy küldöttek, akik azzal bíztattak meg, hogy a szabályok átvizsgálásában részt vegyenek, rendesen úgy tekintettek, mint

posta, amely úton a szavazatok tényleg beszállíthatnak. Ennélfogva az ő feladatok nem igényelt semmi különös minősítést annyi értelmén kívül, hogy megértsék utasításukat és annyi engedelmisségen kívül, hogy teljesítsék azt. Nagyon különböző ettől az a kötelesség, amely a képviselőkre vár oly modern munkásegyleti alkotmányokban, aminők a gyapotmunkásoké és a kőszénbányászoké. Főfeladata most is az átlagos tag felfogását fejezni ki. De nem egyszerű postája a külön tárgyak felett leadott szavazatoknak, mint a küldött. A rendes munkásegyleti embernek kevés könnyedsége van óhajainak kifejezésében; nem lévén járatos az igazgatás részleteiben, képtelen megítélni, hogy milyen különleges eszközzel orvosolhatók meg legjobban sérelmei. Szakértő képviselő hiányában a rendes igazgatótól függ teljesen. És ezen különös ff 'adatra a rendes igazgató egyáltalán nem képebb, mint a közönséges munkás, ámbár különböző okból. Az ő életének épen az az elzártága az átlagos munkától maga megfosztja őt a nép tömege tényleges bajaival való szoros megismerkedéstől. Belemertülve a hivatalos gyakorlatba, könnyen megszűnik megérteni az ő összefüggéstelen panaszaiából és gyakorlatiatlan javaslataikból azt, amit ők tényleg óhajtanak. Ennélfogva a képviselő első teendője tolmácsul szolgálni a nép és az ő szolgálai között.

De ez csak fele része a kötelességeinek. Rá van bízva az a nehéz és kényes feladat, hogy ellenőrizze a szakembereket. Ebben, mint láttuk, a rendes munkás teljesen reménytelen helyzetben van. Ez a feladat, hogy azzal kezdjük, bizonyos ismeretét feltételezi a kormányzás gépezetének, és oly időáldozatot és gondolat-összpontosítást, amely kívül esik a napi kenyér megkeresésével elfoglalt munkás szellemi körén. Amennyire ez az oka akkor, ha az az igazgatás szövevényes, hogy ilyenkor egy további külön megbízás találtatott szükségesnek és maga a képviseleti gyűlés választ egy kabinetet vagy végrehajtó-bizottságot oly emberekből, kik különösen alkalmasak erre a feladatra. A belátó képesség nagy mértéke kell annélfogva szükségszerűleg még a rendes kép-

viselőnél is ahhoz, hogy helyesen válaszssa meg az embereket. Végül jó az a fontos kötelessége, hogy politikai és taktikai kérdésekben döntsön. A rendes polgár, nem tud másfelől határozni, csak széles vonalakban felállított világos kérdések felett. A képviselő azonban, folytonosan azon nehézség elé állítva látja magát, hogy a gyakorlati élet összezavarodott tényei által szükségelt megegyezés meglehetősen egyenértékű lehetőségei között válaszson. A gyakorlati körülmények helyes megítélésétől függ az, hogy sikerülni fog-e neki elérni, nem mindazt, amit választói óhajtanak, – mert azt hamar fel fogja ismerni, hogy lehetetlen – de azon óhajok legnagyobb részét, ami akkor és ott lehetségesek.

Ennélfogva egy tökéletes képviseleti gyűlést összealkotni sohasem lehet könnyű feladat, és egy oly közönség körében, amely kizárólag a maga heti béréből élő kézimunkásokra szorítkozik, a feladat rendkívüli nehézségű. Egy bankárokból vagy üzleti vállalkozókból álló közönség könnyűnek fogja találni, hogy oly végrehajtó-bizottságot szedjen össze magának, amely igazgassa és ellenőrizze azon fizetett hivatalnokokat, akiket érdekei védelmére felfogadott. A választók a képviselők és a hivatalnokok mindnyájan csaknem ugyanazt az életmódot folytatják, ugyanazon értelmi légkör veszi őket körül, körülbelül ugyanazon nevelésben és elmei képzésben részesültek és állandóan egyik vagy másik változatában dolgoztak annak, ami lényegileg az igazgatás és ellenőrzéssel ugyanazonos munkakört. Ezenfelül nincs is hiány oly emberekben, akik képesek odaadni a szükséges időt és gondot, akik saját osztályaik óhajtásait képviselik és ügyelnek arra, hogy azok kielégíttessenek. Ennélfogva nem meglepő, hogy a képviseleti intézmények legjobban a középosztályu közönségekben fejlődtek ki.¹ Mindezen tekintetben a kézimunkások súlyos hátrányban vannak. Bármily nagy

¹ Ezen irányban lásd Achille Loria érdekes javaslatait: *Les Bases Economiques de la Constitution Sociale* (Paris 1893). 150-154. 1.

legyen is a társai által arra választott munkás természetes képessége arra, hogy képviselőül szolgáljon, mikor elindul, nincs felszerelve azon különös képzéssel és az igazgatással való általános megismerkedéssel, amely egyedül fogja őt képesíteni arra, hogy a szakértő hivatalnoknak megfelelő ellenőrije és bírálója legyen. Mielőtt egy színvonalra helyezkedhetnék a képzett hivatalnokkal, akit ellenőriznie kell, összes idejét és gondját rá kell fordítani új kötelességeire és ennél fogva abba kell hagynia régi munkáját. Ez szerencsétlenségére arra készíti, hogy változtassa meg életmódját, gondolkozásmódját és rendszeren értelmi légkörét is oly nagy mértékben, hogy fokozatosan elveszítse a gyalupad vagy kohónál dolgozó munkás érzelmeinek azt az élénk átérzését, amit ép az ő kötelessége kifejezésre juttatni. Van valami kegyetlen irónia ebben a kérdésben, amely megmagyarázza, amint mi gondoljuk, a bérmunkások öntudatlan elkeseredésének egy nagy részét az egész világon a képviseleti intézmények ellen. Mihelyest a munkás-képviselő teljesen képessé lesz téve kötelességei egyik felének elvégzésére, azonnal megszűnik különösen képesítve lenni a másik felére. Ha megmarad lényegileg kézimunkásnak, nem lesz képes elbánni az elmei munkás-hivatalnokokkal; ha magára ölti az értelmi munkás jellegét, csakhamar hajlandó lesz érintkezés nélkül lenni a választókkal szemben, akiknek óhajait neki kellene tolmácsolni. Ennél fogva érdekes lesz megvizsgálni, hogy az egyes munkások Lancashireban, Yorkshireban és Midlandsban mint küzdöttek meg ezen alkotmányi nehézséggel. A gyapotszövők és kőszénbányászok parlamentjeiben rendszeren két osztályát találjuk a tagoknak, a különböző kerületek fizetett hivatalnokait és a szövöszéknél vagy a bányákban még mindig dolgozó képviselő bérmunkásokat. Csaknem úgy látszik, mintha ezen modern szervezetek öntudatosan felismerték volna annak lehetetlenségét, hogy bármely egyéni képviselőben lehetetlen mind azt a két kelléket megtalálni, amelyre utaltunk volt. Amint a dolog áll, azon emberek nagy arányának jelenléte gyűléseikben, akik még

mindig folytatják iparokat, behozza tanácskozásaikba a munkásérzelem teljes áramlatát. És az együttműködés az egyes ipari falvakból kiválogatott emberekkel, a minden megyéből való hivatalnokoknak biztosítja azt az ismeretet, ügyességet és gyakorlati tapasztalatot az igazgatásban, amely, mint már érintettük, teljesen nélkülözhetetlen a szakértő hivatalnokok felett való ellenőrzés gyakorlatára. Ha a választókerületek nem választanának másokat, mint pusztán munkástársaikat, több, mint kétséges, vajjon az így létrejött képviseleti gyűlés képes volna-e a feladatára. Ha más oldalról, a gyűlés pusztán csak a fizetett hivatalnokok értekezletéből állana, akik saját magok közül bíznának meg egyet, vagy többeket a szövetség országos munkájának elvégzésével, az kikerülhetetlenül arra vezetne, hogy elvesztené a bizalmat még akkor is, ha azután is állandóan a tagok nagy tömegének óhajait fejeznék ki. A két elemnek összehozatala ugyanazon képviseleti gyűlésben, a gyakorlatban egy igen hatékonyan dolgozó testületet eredményezett.

Fontos dolog megjegyezni, hogy ezen iparágak mind-egyikénél a kísérlet sikere azon ténytől függött, hogy a szervezet szövetségi alapon állítottatott fel. A bányászok szövetségének és a tényleges gyapotszövők egyesült társaságának alkotó testületeinek megvan a magok külön szervezetük, a magok külön pénztára és a magok külön hivatalnoki kara. Azon fizetett hivatalnokok tehát, akiket ők választanak arra, hogy ott üljenek, mint képviselők a szövetséges parlamentben, egészen más érdekekkel, kötelezettségekkel és felelőségekkel bírnak, mint magának a szövetségnek hivatalnoki kara. A nottinghamshirei bányászok egyesületének titkára, például, képesnek érzi magát, ha úgy ülésezik, mint a bányászok szövetsége értekezletének tagja, szabadon megbírálni a szövetségi végrehajtó-tanács, vagy a szövetségi hivatalnoki kar eljárását, anélkül, hogy bármely módon is veszélyeztesse fizetett hivatalnoki állását. Hasonlóul, amikor a rochdalei gyapotfonók titkára elmegy a negyedévi gyűlésre Manchesterbe, nincs szüksége semmi habozásra, hogy elle-

nezzen, és ha lehetséges, megbuktasson a tényleges gyapot-szövők egyesült társaságának végrehajtó-tanácsa által beadott bármely oly javaslatot, amelyet ő ártalmasnak vél a rochdalei szövők szempontjából. A képviseleti végrehajtó formája mellett a fizetett tisztviselők ilyen felhasználása képviselői minőségben, amint láttuk, valószínűleg oda vezet, hogy egy lényegileg felelőtlen kormányzó klikk jöjjön létre. De a szövetségi képviseleti gyűlés formája mellett, amikor a szövetségi végrehajtó és hivatali kar nem a tagoktól általában, hanem magától a gyűléstől függ, és ahol a képviselők teljesen más választóközönségeknek felelősök, és köztük nagy arányban van meg a nem hivatalos elem, ez a veszedelem a minimumra van szorítva.

Most az olvasó elébe tártuk a munkásegyesületi demokrácia alkotmányi kifejlődésének részletezését. Ezeket a tényeket különböző módokon fogják megmagyarázni a különböző vérmérsékletű kutatók. Nekik ezek jelzik azt a hosszú és öntudatlan küzdelmet, amit tudományosan nem képzett emberek folytattak, megoldani azt a kérdést, hogy mint egyezzenek meg az igazgatásban a hatékonyságon a népies ellenőrzéssel. A hozzájárulás volt az első kívánalom. A folytonos összejátszásnak magának alakbaöntése, szemben a törvényes üldözéssel és az általános helytelenítéssel, attól függött, hogy minden tag tényleg együtt működjék. És ámbár képzelhető, hogy egy erős munkásegyesület képes rákényszeríteni egynéhány egyént a munkások közül, hogy tagjai közt maradjon akarata ellen is, az ily kényszerítő befolyás természetesen nem volna érvényesíthető a megelégedetlen többség ellen, vagy nem gátolhatná meg, akár egyenként, akár testületileg való kiválását bármely jelentékeny számú tagnak sem, akik komolyan elégedetlenek volnának. Ennélfogva az volt a kérdésen kívüli követelmény, hogy mindig alávettesék az egész testület szavazatának, és hogy minden tag egyenlő és ugyanazon részt vegyen a közös cél elérésében. Amikor az egyesület kifejlődött egy izgatott tömegből, amely valamely különös sérelem orvoslását egyhangúlag

követelte, egy országos terjedelmű biztosító társasággá, amelynek valami határozott ipari politikát kell követelnie, az igazgatási hatályosság szüksége jobban és jobban világossá lett a tagok között. Ez a hatályosság magával hozta a működésnek folyvást növekvő elkülönítését szakokra.¹ Az ügyek folyton növekvő tömege és a tárgyalt kérdések nehéz és szövevényes volta magával hozta egy hivatalnoki osztály felnövekvését, amely képesség, képzettség és életmód tekintetében elütő volt a tagok átlagától. Ha nem szakgatták külön a végrehajtó működést, az csakhamar csaknem végzetessé vált. Más oldalról maga ezen széttagolás aláásta a népies ellenőrzést, és így kockáztatta a nélkülözhetetlen népies hozzájárulás elvesztését. A hivatal sorbaj árasának, a tömeggyűlésnek és a referendumnak régi eszközei a gyakorlatban teljesen képteleneknek bizonyultak a valódi népies ellenőrzés biztosítására eszközül. Minden egyes külön válság alkalmával az egyes tag túlszárnyalva érezte magát azon hivatalos gépezet által, amelyet ő teremtett. Ezen fokon úgy látszott, hogy a felelősség nélküli burocracia lesz a kikerülhetlen eredmény. De a demokrácia mégis talált más eszközt, amely némely szerencsés egyesületben elég sikeresen megoldani látszik a kérdést. A végrehajtás elkülönítése egy állandó szakértő hivatalnoki karra ellensúlyoztatott a törvényhozás elkülönítésével egy legfőbb képviseleti gyűlésre, amely magára vette az irányítás és ellenőrzés azon munkáját, amelyre a tagok teljes egészökben képteleneknek bizonyultak. Látuk, hogy mily nehéz dolog egy kézi munkásokból álló kö-

„A munka fokozatos felosztása, amely által felvirágozik mind a tudomány, mind a kormányzás.” Lord Acton: *The Unity of Modern History* (London 1896.) 3. 1. „Hogy ha van egy valamely elv, amely világosabb, mint más, az az: hogy minden ügykezelésnél, akár a kormányzásnál, akár az egyszerű kereskedésnél: valakiben kell bízni ... A felhatalmazottság és a szoros számadás kötelezettsége annak felhasználásáról, lényeges kellékei a jó kormányzásnak.” Woodrow Wilson: *Congressional Government* (New-York 1896.) 12-ik kiadás.

zönség szempontjából egy ily gyülekezet létrehozatala, és hogy mily nagy szerepet visz abban kikerülhetetlenül a fizetett hivatalnokoknak folyton szaporodó száma. De a képviselői gyűlésen ezen hivatalnokok új minőségben ülnek. A munka, amit tőlök várnak munkaadóik, nem a végrehajtás, hanem a bírálat és irányítás. Ennélfogva a szakszerű hivatalnok ellensúlyozására megvan a szakszerű képviselő.

A szerény munkásosztályú szervezetek ezen részletes fejtegetése sok olvasóra nézve csak annyiban fog érdekelni, amennyiben politikai általánosításokra fog anyagot szolgáltatni. Ennélfogva fontos megállapítani, hogy a munkásegyesületi demokrácia alkotmányi kérdései mily mértékben hasonlatosak a nemzeti vagy helyhatósági politikáival.

A kormányzásnak lényeges kellékei ugyanazonosak egy demokrata államban, mint a munkásegyesületnél. Mind a két esetben a kérdés az, hogy mint lehet összeegyeztetni a hatályosságot az igazgatásban a népies ellenőrzéssel. Végfokon mind a kettő egyformán az általános hozzájárulás állandóságától függ. Egy önkényes társulásnál, mint a munkásegyesület, ez az általános hozzájárulás, amint látuk, a legfőbb kívánalom; a demokrata államban a polgárság elhagyása ritkán lesz gyakorlati alternatíva, míg a változó kormányzók működése nem könnyű. Ennélfogva még a legdemokratább államokban is a kormányzottak állandó hozzájárulása nem oly parancsoló szükség, mint a munkásegyesületnél. Más oldalról, az állam egészséges életére szükséges igazgatási hatékonyság fokozata sokkal nagyobb, mint a munkásegyesület életében. De amíg megengedjük is a viszonylagos fontosságnak ezen kicserélését, megmarad igaznak, hogy a demokrata államban ép úgy, mint a munkásegyesületnél, a kormányzás nem maradhat fent állandóan anélkül, hogy a népies hozzájárulás valamely mértékét ne kötné egybe a megfelelő igazgatási hatékonysággal.

Sokkal fontosabb az a tény, hogy a népies hozzájárulás mindkét esetben ugyanazonos természetű. A demokrata

államban ép úgy, mint a munkásegyletnek, a nép semleges Ítélete nem a javaslatok, hanem az eredmények felett mondatik ki. Nem az a fontos, hogy valamely javaslat megnyerte-e már valamely különös népies szavazás helybenhagyását; hogy ha az eredmények nem olyanok, mint amiket a nép kíván, a végrehajtó nem kapja meg továbbra annak támogatását. Nem hozza ez azt magával, a demokrata államban sem inkább, mint a munkásegyletben, hogy egy körültekintő kormányzás szükségképpen biztosítsa azt a népies hozzájárulást. Hogyha a polgárosodás haladásának valamely bizonyos foka véletlenül ideiglenesen nem lesz ízlésére a polgárok nagy tömegének, az a végrehajtó, amely merészel ezen irányban haladni egy lépést is, ép oly könnyörtelenül el fog bocsáttatni, mint hogyha tettei volnának rosszak. Ennélfogva mindaz, amit mondtunk a referendum logikai helytelenségéről és a képviselő szükségéről, úgy hisszük, még jobban alkalmazható a demokrata államokra, mint a munkásegyletekre. Mert mi az a tanulság, amit a munkásegyleti történetből lehet megtanulni? A referendum, amelyet ép azon különös célból hoztak be, hogy a népies hozzájárulást biztosítsák, csaknem minden esetben képtelen volt ezt a feladatát teljesíteni. Ez a lehetetlenség, mint az olvasó emlékezni fog reá, az átlagos munkás állandó képtelenségében gyökerezett annak megítélésére, hogy mi lesz valamely javaslat eredménye. *Amit a demokrácia megkövetel: a hozzájárulás az eredményekhez; amit a referendum ad: az hozzájárulás a tervezetekhez.* Például egyetlen munkásegylet sem óhajtotta megfontoltan a csődöt; de sok munkásegylet szavazott meg állandóan oly hozzájárulási és segélyezési kulcsokat, amelyek kikerülhetetlenül csődbe vezettek. Ha ilyen az eset a munkásegylet aránylag egyszerű kérdéseinél, még jobban alkalmazható az a nemzeti politika végtelenül összegömbölyödött kérdéseinél. De ámbár a referendum esetében a hasonlat elegendőleg találó arra, hogy igazolja a munkásegyleti történelem gyakorlati tapasztalatainak átváltoztatását politikai

általánosításokká, csak az igazságnak tartozunk reámutatni néhány kisebb különbségre a két eset közt. Volt alkalmunk leírni, hogy a munkásegyleti történelemben a referendum használása némely esetben, távol attól, hogy a népies ellenőrzést emelte volna, azt eredményezte, mikép az állandó hivatalnoki kar uralkodó hatalmát növelte és annak állását gyakorlatilag megtámadhatatlanná tette minden újra emelkedő nézet által a választók között. Ezen kölcsönös veszedelem, úgy képzeljük, aligha fog előfordulni egy demokrata államban. A munkásegyletben a végrehajtó-bizottság különös helyzetben van. Csak az fér hozzá a hivatalos felvilágosításhoz; csak annak van szakértő ügyesség és tapasztalat rendelkezésére; és – legfontosabb mind között – teljesen az ő hatalmában van a társaság hivatalos körlevele, amely megfelel a napi sajtónak. A politikai pártok létele, amelyek meglehetősen egyenlők tudás, ügyesség és választási szervezetkedés tekintetében, amelyek mindegyikének megvan a maga sajtója, mindig meg fogja menteni attól a demokrata államot, hogy a referendummal való ezen különös visszaélés a létező kormányzás előnyére használtassék fel. De minden párt vagy vélemény árnyalat, amely pénz, nevelés vagy társadalmi befolyás hiányában nem hívhatja segítségül az általunk most megnevezett erőket, azt hisszük, ép oly tehetetlennek fogja találni magát a referendummal szemben, mint egy erős munkásegylet elégedetlen része.

Láttuk továbbá, hogy van a munkásegyleti kormányzásnál egy bizonyos különös része a kérdéseknek, amelyekben a referendum különösen használatban van. Amikor valamely döntés magával fogja hozni valamely jövő időben a tagok személyes hozzájárulását valamely pozitív ténynél, amely a dolog lényegében az ő akaratoktól függ, – még inkább, ha az a tény esetleges önkényes személyi áldozattal jár, vagy ahol nemcsak a többség, de gyakorlatilag a tagok összeségének kell hozzájárulni, mert ellenkező esetben az egész elesik – a referendum hasznos lehet, nem mint törvényhozási tény, de mint jelzője annak a valószínűségnek,

hogy a tagok tényleg megteszik azt, amit követelnek tőlök. A strike elhatározása szembeszökőleg egy ily eset. Egy mas eset található a munkásegyesület vagy más testületnek döntéseiben, amikor minden tag felhasználhatja parlamenti vagy helyhatósági választási jogát különös módon. Itt a szervezet politikájának sikere vagy bukása nem a tagok passiv belenyugvásától függ a végrehajtó-bizottság vagy a hivatalnokok dolgaiba, hanem minden tag tényleges részvételétől egy személyes munkában. Nem tudunk ilyenmű esetet képzelni a modern demokrata állam keretében. Ha azonban, amint Mr. Auberon Herbert javasolja, minden egyes polgár belátására bizatnék időről-időre meghatározása az ő hozzájárulásának az állampénztárba, vagy annak felhasználásának, a pénzügyminiszter valószínűleg helyesnek találná, hogy mielőtt előirányzatát elkészítené, egy referendumot venne az iránt, hogy tájékoztassa, mennyit fognak valószínűleg befizetni neki. Vagy hogy egy nagyon közel álló példára mutassunk, akkor, amikor a munkásegyesület elhatározza a strikot, hogyha a hadseregben levő minden katonának joga volna otthagyni azt bármikor, egy napi felmondással, akkor valószínűleg helyesnek tartatnék a legénységnek szavazatát beszédni, mielőtt egy külföldi háború elhatároztatik. A modern demokrata államban azonban, amint az ma áll előttünk, nincs az egyes polgár szabad akaratára biz va, hogy akar-e ő vagy nem az egyszer elhatározott dologban résztvenni. Ennélfogva a politika sikere vagy bukása nem függ attól, hogy magára; a kérdésre nézve biztosíttassék az általános hozzájárulás vagy a személyes résztvétel. Akár akarja a polgár, akár nem, köteles fizetni az adókat és engedelmeskedni a törvényeknek, amelyeket az illetékes hatóság hoz. Az pedig, hogy meg fogja-e hagyni vagy nem azt a hatóságot hatalmában, nem attól fog függeni, hogy minő az ő első hirtelen ítélete az adó vagy a törvény helyes voltáról, hanem az ő végleges helyeslésétől vagy helytelenítésétől a bekövetkezett eredmények felett. Hogyha a munkásegyletek történelme kételyt borít a

referendum előnye felé, még kevésbé helyesli a küldött intézményt, megkülönböztetőleg a képviselőtől. Még a munkásegyleti igazgatás aránylag egyszerű kérdései körül is gyakorlatilag teljesen lehetetlennek találtatott határozott utasításokat kapni a tagoktól mindazon kérdések felett, amelyek döntés alá kerülnek. Amikor például 1892-ben a gépészek egyesült társaságának hatvan küldöttje egybe gyűlt, hogy társaságok szervezetét és ipari politikáját megbeszéljék, azt tételezték fel rólok, hogy oly módosításokra szorítkoznak, amelyek már előzetesen megnyerték a fiókok egyikének vagy másikának szentesítését. De ámbár az így megerősített módosítások már többet tettek ki ötszáz nyomtatott lapnál, úgy találtatott, hogy lehetetlen pusztán ezen anyagból összeállítani bárminő politikai magatartást vagy összefüggő alkotmányt. A küldöttek szükség szerint kényszerítve voltak nagyobb szabadságot venni igénybe és oly szabályzatot állapítani meg, mely részben a fiókok egyike által sem javasoltatott. És a gépészek ezen tapasztalata csak egyike azon eseteknek, amelyek az egész munkásegyleti világban be szoktak következteni. Egy oldalról a közlekedés megnövekedett könnyebbségei, más oldalról a képviseleti intézmények megerősödése a küldötteket túléltekké tette. Ahol csak egy munkásegylet fentartotta régi eszményét a nép által való közvetlen kormányzatról, természetesen mindenütt elébe tette a küldöttek gyűlésének a referendum kevésbé költséges és még mélyrehatóbb rendszerét. A legtöbb esetben a modern ipari kérdés növekvő szövevényes és zavaros volta, amint láttuk, a képviseleti intézmények behozatalára vezetett. Ennek megfontolása még nagyobb súlylyal alkalmazható a demokrata államra.

Ennélfogva a munkásegyleti történelem kevés támogatást ad a referendumnak vagy a küldöttek gyűlésének és inkább a képviseleti gyülekezet által való kormányzatra mutat, mint a demokrácia utolsó szavára.¹ Ennélfogva fon-

¹ Két egymással együtt létező eleme van az emberi dolgok vezetésének – a politika és az igazgatás, – de, ámbár az ő illető

tos azt megvizsgálni, vajjon ezen munkásegyleti parlamenteknek van-e valami tanúsága a politikai kutató számára. Még a legdemokratikusabb államok kormányzó gyűlései is eddig, nem úgy, mint a munkásegyleti parlamenteké, csaknem kizárólag a felső- vagy középosztályokból állították össze és ennél fogva mentesek voltak a bérmunkás közösségek különleges nehézségeitől. Ha azonban feltesszük, hogy a kézimunkások, akik számban a lakosság négy ötödét képezik, fokozatosan az uralkodó befolyássá nővik ki magukat a választó közönségnél és egy fontos és növekvő csoportját fogják adni a képviselőknek, akkor a mai köszvényá- szok vagy gyapotmunkások kormányzó gyűlései nagy mértékben megjósolhatják minden angolul beszélő közönségnél a jövő törvényhozó testület képét.

Egy következtetés előttünk világosnak látszik. A bérmunkásosztály bármely valódi részvétele a nemzet tanácsában egy új hivatásnak, a hivatásszerű képviselőnek létrejöttét tételezi fel. A községi vagy városi tanácsba lehet választani oly embereket, akik azután is dolgoznak iparokban, ép úgy, amint egy munkásegyleti fiókot lehet igazgatni teljes munkában levő bizottsági tagokkal és hivatalnokokkal. A rendes szövetkezeti és munkásegyleti gyakorlat elfogadása, hogy az utazási költségek és a közügyekben eltöltött tényleges időért némi kártalanítás fizettetik, képessé teszi a munkásokat a kerületi vagy megyei tanácsban résztvenni.

hatáskörük mesgyei összevágának, mindegyik teendői szükségszerűleg saját hatáskörében, saját közegei által gyakorlandók – az egyik állván képzett szakemberekből és oly férfiakból, akik teljesen ismerik a magok osztályának történeti hagyományait és azon ügyek legkisebb részleteit is, amikben dolgoznak; a másik, mely alaposan kell, hogy tudja mindazt, ami eredményre vezet vagy helyez saját haza jókban vagy az európai szárazföldön és mindenek felett parlamenti képzettséggel és a közvélemény tapintatos megérzésével bír arra, hogy elhatározhassa azon főirányt, amelyen vezesse hazája sorsát.” Dufferin marquis beszéde. Times, 1897. június 12.

De bármely jelentékeny államkormányzó tanács szükségképpen tényleg egész idejét igénybe fogja venni a tagoknak. A képviselőházban ülő munkásképviselő ennél fogva a legteljesebben hasonló helyzetben van, nem azon dolgozó bányászhoz vagy takácshoz, aki a köszén- vagy gyapot-parlamentben vesz részt, de azon állandó és fizetett hivatalos képviselőkhöz, akik ezen gyülekezetek mindegyikében túlnyomó befolyást gyakorolnak és ellenőrzik a végrehajtó munkát. Ennél fogva úgy látszik, hogy a hasonlatosság a képviselőházba való beválasztásnál ama képzett képviselőre mutat, akinek sikere volt saját iparának parlamentjében.

Az ily feltételezés a munkásegyleti történet egész morálját eltéveszti szem elől. A takács vagy köszénbányász hivatalos képviselőjének sikerül befolyást gyakorolni saját iparára, mert ismeri minden elébe kerülő ügynek összes technikai részletét; mert egész élete hosszú képzés volt azon kötelességekre, amelyeket teljesíteni kell; mert, röviden, egy állandó szakemberré lett és maradt abban, hogy megtudja és képviselje választói óhajait és azoknak teljesítése fölé haladni tudjon. De vigyük át ezt az embert a képviselőházba és oly tényekkel és kérdésekkel találja szemben magát, amelyek oly idegenek az ő tapasztalata és képessége előtt, amint volna az ő saját dolga a bankár vagy a vidéki földesúr előtt. Amit a munkásosztály nem ismer el, az, hogy egy parlamenti képviselő kötelességei ép úgy új világ a munkásegyleti tisztviselőnek, mint ahogy a főtitkár kötelességei új világ a rendes kézimunkásnak. Ha a munkások ép oly hatályosan akarnak képviselve lenni a nemzet parlamentjében, mint ahogy vannak a saját magok ipari gyűléseiken, kénytelenek lesznek szakértő parlamenti képviselők osztályát teremteni, ép úgy, mint ahogy meg kellett teremteniök a szakértő munkástisztviselők osztályát.

Nem szükséges bármely részletben gondolkozni azon, hogy ezen új minőségű munkásképviselők bevonulása mily hatást fog valószínűleg gyakorolni a britt képviselőházra. Mindenki, aki figyelemmel kísérte a köszén- vagy gyapotmun-

kás parlament tárgyalásait, vagy a többi nagy egyesület időszaki átvizsgáló bizottságaiét, kell, hogy megjegyyezze légyen a hivatásos képviselő ellenszenvét a pusztá beszéd iránt, türelmetlenségét a huza-vonó eljárás iránt és az ő elhatározottságát, hogy keresztül hajtsa a dolgot a tárgyalási idő alatt. Rövid beszédek, szigorúan megtartott cloture és egy csaknem pazarló helyettesítése a nyomtatott anyagnak a hosszas, vezető padi magyarázatok helyett ezen gyülekezeteket a demokrata testületek leghatékonyabbjaivá teszik.¹ Sokkal fontosabb annak megfontolása, hogy a munkás-egyesület hasonlóságából ítélve, mily tekintetben fog különbözni a szakértő hivatásszerű képviselő azon nem fizetett politikustól, akihez szoktak eddigelé hozzá a közép és felső osztályok. Leírtuk már, hogy a munkás-egyesületi világban a képviselőnek kettős feladata van, amelyek közül egyik sem hanyagolható el büntetlenül. Ép annyira az ő dolga kipuhatólni és kifejezni saját választóinak valódi óhajait, mint saját iparágában a hivatalnokok működését ellenőrizni és irányítani. A képviselőházba való bejutások által ezen minőségű embereknek, a választók óhajai megállapításának és kifejezésének munkája sokkal nyomatékosabban volna elvégezhető, mint most. A mai képviselő rendszeren oly tényleges vélemény kifejezését várja, amely tiszta és határozott formában jő hozzá választókerületéből, de nem tekinti a saját dolgának, hogy igyekezzék felfedezni azt, hogy a hallgató és csendes választók mit óhajtanak. Meglátogatja választókerületét ritka alkalmakkor és akkor aztán saját nézetét jól megrágott beszédekben elmondja nyilvános gyűlésekben, míg személyes érintkezése csaknem teljesen a saját osztályabeli személyekre vagy politikai vezetőkre szorítkozik. Bármilyenek legyenek is szándékai; ritkán van érintkezésben mással, mint a közép és felső osztály, együtt minden osztály-

¹ Ezen képviselői gyűlések egy nagy ellentétet mutatnak fel a munkás-egyesületi kongresszussal szemben, erre nézve lásd a törvényi becikkelyezés módszeréről szóló lent következő fejezetet.

nak azon sovén rétegével, akiknek a politika állandó érdeke. A nép tömegének, az alsó, közép és a bérmunkás osztály tényleges sérelmeivel és ki nem fejezett vágyairól tényleg nincs semmi fogalma. Ha a munkásosztályi vélemény képviselése szakpályává válik, itt is, mint a munkásegyleti világban, teljes átváltozást fogunk látni a képviselő viselkedésében választóival szemben. Annak kitalálása, hogy mit óhajtanak választói, lényeges része lesz az ő munkásságának. Nem fog várni vele, míg azok Írnak neki, mert a munkás nehezen veti tollát a papírra. Ezért a szakszerű munkásegyleti képviselő maga csinál lépéseket, kitudni, hogy mit gondolnak a hallgató tagok. Egész idejét, amikor nincsenek tényleg ülései, választókerületében tölti. Kevés átgondolt beszédet mond nyilvános gyűléseken, de szorgalmasan látogatja a fiókok gyűléseit és figyelmes hallgatójává lesz a helyi bizottságoknak. Hivatalos helyén hozzáférhető minden egyes választójának. Továbbá az ily tisztet viselő rendes gyakorlatának egy részét képezi az, hogy állandó közlekedésben legyen választói mindegyikével gyakori körlevelei által oly kérdések felett, amelyekről azt gondolja, hogy különösen érdeklik őket. Ha ennél fogva a hivatásos képviselő, a miként mi ismerjük őt a munkásegyleti világban, a képviselőházban is meg fog jelenni, a jövő képviselő úgy fogja érezni magát, hogy ő nem csak hiteles átadója választói szavzatának, de egyúttal az ő londoni levelezőjük, az ő parlamenti ügynökök és az ő szakértő tanácsadójuk a törvényhozás vagy általános politika minden kérdésében.¹

Lehetetlen előre megjósolni mindazon következményeket, amelyek fognak következni abból, ha felemeljük (vagy amint sokan fogják mondani, lesülyeszítjük) a parlamenti képviselőt műkedvelőből hivatásszerű emberré. De más dolgok közt

„A képviselőknek kell adni világosságot és vezetést a népnek ép úgy, mint a nép adja az ösztönzést és az alkalmat képviselőinek”. J. Bryce: *The American Commonwealth* (London, 1891) I. kötet, 297. 1.

a helyzet egész színezete meg fog változni. Jelenleg, tisztesség kérdése, hogy egy képviselő ne fejezze ki választói óhajait, ha ő lelkiismeretileg különbözik tőlök. A politikai gentlemannek az egyedüli út lemondani helyéről, vagy úgy szavazni, amint ő helyesnek tartja. Ez a kényesség ismeretlen lesz bármely fizetett hivatásszerű ügynök előtt. Az építész, ügyvéd vagy állandó hivatalnok, elmondván véleményét és támogatván nézeteit összes szakszerű tekintélyével, végezetül is azt a politikát támogatja, melyet munkaadója helyesel. Ez az a felfogás is, amelylyel veszi saját kötelességeit a munkásegyleti világ hivatásos képviselője. Az ő dolga nem csak az, hogy választói elébe vigye azt, ami az ő hite szerint legjobb politika és hogy támogassa ezt a véleményét összes érvelő tehetségével, amelyet csak ki tud fejteni, de az is, hogy teljes erejével igyekezzék leküzdeni azt, ami szerinte azoknál tudatlanság és hogy így a saját maga politikájának erélyes terjesztője legyen. De ha, mikor megtett minden tőle telhetőt az irányban s nem tudja áthozni a többséget a maga nézetére, becsületesen elfogadja a döntést és választói óhajainak megfelelőleg adja le szavazatát. Úgy képzeljük, hogy a munkásosztályi vélemény hivatásos képviselői a képviselőházban ugyanezen eljárást fogják követni.²

Ez, első pillanatra úgy látszik, mintha a hivatásos képviselő visszahelyezése volna a küldött helyzetébe. Azonban a munkásegyleti gyakorlat, épen ellenkezőre mutat. Az esetek nagy többségében a választókról nem lehet mondani, hogy egyes javaslatok felett bármely tiszta és határo-

¹ Érdekes megjegyezni, hogy azon országban, ahol a nép souverénitása” legteljesebb szívvel elfogadtatott, a munkás-egyleti gyakorlat uralkodik. A svájci „Bundesrath” (Szövetségi kabinet) tagjai nem köszönnek le, ha valamely javaslatot nem hagy helybe a törvényhozás, sem a „Nationalrath” tagjai nem mondanak le törvényhozási teendőikről, hogy ha valamely javaslatot a Referendumon elejtenek a választók. Mind a kabinet-miniszterek, mind a törvényhozók hozzá látnak a népies akarat megvalósításához.

zott nézetök volna. Amit kértek képviselőjüktől, az az, hogy ő oly módon járjon el, ami az ő véleménye szerint legjobban elő fogja mozdítani az ő általános óhajait. Csupán ritka esetekben, rendszeren akkor, ha valami jó szándékú javaslat közvetlenül kellemetlen eredményeket hoz létre, történik meg, hogy egy hullámszó a megállapodott véleménynek ingatja meg a munkásosztályi választókat. Egyenesen ily esetek aztán olyanok, ahol egy hivatásszerű vitaközvetítő által véghez vitt felvilágosító körjárat, aki minden tényt ismer, a legnagyobb haszonnal jár. Az ily körjárat a legutolsó dolog, amire a jelen minőségű képviselő rámerészkednék, amikor tudja, hogy választói ellene vannak. Azt fogja érezni, hogy az ő saját biztonsága szempontjából annál jobb, mennél kevésbé hozatnak előtérbe a nézeteltérés csúcsai. Le ha egyszer megérti mindkét rész, hogy a választók végleges akarata teljesítve lesz, a képviselő nem fut abba a kockázatba, hogy elveszítse megbízását tisztán azért, mert legjobb belátása szerint igyekezett megtéríteni választóit. A munkásegyleti tapasztalatból Ítéelve képes lesz, tíz eset közül kilencben, megtéríteni őket a saját nézetére és így a politikai nevelésből egy becses részt elvégezni. A tizedik esetben a körjárat nem kevesebb becses fog bírni nevelési szempontból, bár más irányban; és bármelyik volt is a helyes felfogás, a kérdés egészen tisztázva, a tények megállapítva és az út megnyitva lesz a küzdő felek egyike vagy másika részéről az esetleges megtérésre.

A munkásegyleti gyakorlat ezek szerint, egy még további haladásra mutat reá a képviselő fejlődésében. A munkásosztály demokrácia nemcsak azt várja tőle, hogy képes legyen megérteni és tolmácsolni választóinak óhajait, és hatásosan irányítani és ellenőrizni az igazgató végrehajtást: de abban is számít reá, hogy kötelességében állónak tartsa szakértő parlamenti tanácsadója lenni választóinak, és időnként ügyes terjesztője saját véleményének. Így, hogy ha a munkásegyleti történetből vont bármely következtetés megáll a nagyobb körben, a munkásosztályi demokrácia

egész irányzata az lesz, öntudatlanul emelni a képviselő valódi hatalmát és mindjobban megkülönböztetni az ő ügykörét egy oldalról a rendes polgár, más oldalról a szakértő igazgatóétól. A jövő szabályos képviseleti gyülekezete, lehet képzelni, ép oly távol fog állani a mai képviselőháztól, mint amilyen távol áll ez utóbbi a puszta küldöttek gyűlésétől. Már nagyon messze eljöttünk attól, amikor egy-egy ember sorba vétetett ki a névsorból és rábízott, hogy postaszerűleg vigye el az egész testület szavazatát. Ép úgy ily távolra hagyhatjuk a jövőben a mai képviselőt, akinek a gazdagság, állás vagy ismét biztosít, csaknem véletlenszerűen helyet a képviselőtestületben, amelyben ő aztán oly időközönként, amint üzlete vagy szórakozása megengedi, elhatározhatja, amit legjobbnak gondol a nemzetre nézve. Ehelyett várhatjuk növekvő számokban megjelenését a hivatásos képviselőnek, – oly embernek, akit természetes képességei alapján választanak, aki határozottan úgy képeztetett új munkájára, mint különös hivatásra, aki egész idejét sokféle kötelességei teljesítésére fordítja és aki buzgón fentart egy benső és kölcsönös értelmi rokonságot a maga választóival.

Hogy mennyire lesz képes aztán a képviselő ilyen ki-fejlődése hozzásimulni a pártrendszerhez, amint mi ismerjük; hogy mennyire fogja az emelni a parlamenti élet állandó és folytonos folyamát; hogy mennyire fogja előmozdítani az egységes működést és a bürokrácia megszaporodását; hogy más oldalról, mennyire fogja bevezetni az átlagos embert a tényleges politikai polgárságba, és visszaállítani a képviselőház tekintélyét a népies megbecsülésben; hogy ennél fogva mennyire lesz képes gyarapítani a népnek valószínű hatalmát a képviseleti gyülekezet felett, és a képviseleti gyülekezetét az állandó hivatalnoksereg felett; hogy végezetül mennyire lesz képes megadni nekünk az igazgatási hatályosságnak azt az összeműködését a népies ellenőrzéssel, amely kelléke és egyszersmind eszménye minden demokráciának – mindezek oly kérdések, amelyek a jövőt érdekessé teszik.

III. FEJEZET.

A kormányzás egysége.

A tizennyolcadik század munkásegyletei a középkortól átörökölték a szorosan helyhez kötött testületek hagyományát, a kormányzás egysége szükségszerűleg összeesvén, ép úgy, mint az angol ipari céheknél, azon város területével, amelyben éltek a tagok. És jól tudjuk elképzelni magunknak, hogy egy egykorú észlelője ezen kis demokráciák szervezetének és politikájának, teljes bizalommal megjósolhatta, hogy ezeknek, ép úgy, mint az ipari céheknek, állandóan szorosan helyhez kötött testületeknek kell maradniok. A népies kormányzásnak azon nyers és kezdetleges formája tudniillik, amelyhez, amint láttuk, oly makacsul ragaszkodtak, csakis egy kis és helyhez kötött testület igényeinek felelhetett meg. Oly kormányzás, melyet az összes tagokból álló közgyűlés vezetett, s oly igazgatás, amelyet a névsorból sorba kikapott egyes tagok kényszerített módon láttak el, szembezőkőleg lehetetlen minden más társaságban, csak ott, ahol a tagok, mint közeli szomszédok gyakran és bizalmasan találkoznak. És mégis a szervezeti gépezet minden nehézségei dacára, a történetíró folyvást azt észleli, hogy ezen helyi munkásegyletek, szembezőkő ellentétben az ipari céhekkal, ellenállhatlanul terjeszkednek nemzeti szervezetű és kiterjedésű társulatokká. így az a kis jótékony társaság, amelyet huszonhárom boltoni vasöntő állított fel 1809-ben, folytonosan terjeszkedett az egész Anglia, Irland és Wales

területén, amíg mai nap tagjainak száma felül van 16.000-en, szétszórva 122 különálló fiókba. A malomgépészek és gőzgép-készítők, felszerelők és kovácsok kis egyleteinek nagy száma, mintha csak valami felettök álló ösztön hajtotta volna őket, 1840 és 1854 közt egybe állott, hogy a gépészek nagy egyesült társaságát alkossa meg. Az ácsok és asztalosok egyesült társasága (létesítve 1860-ban), életének harmincöt éve alatt, magába olvasztott egy pár tucat helyi ács-társaságot és ma már magába foglalja az ország szervezett ácsainak négy ötödrészét. Végül láttunk oly szervezetekeket létesülni, melyek, mint a vasúti munkások egyesült társasága 1872-ben, azzal a határozott szándékkal indulnak meg, hogy magokba foglalják az egész ipart az ország egyik végétől a másikig. Már leírtuk, hogy mily lassan, nehezen és kedvök ellenére módosították a munkások a demokráciáról való nyers fogalmaikat azon célból, hogy a nemzeti szervezkedés igényeinek képesek legyenek megfelelni.

De nemcsak a munkások egyszerű felfogása a kormányzás kérdései körül volt az, ami megnehezítette a nemzeti szervezkedés haladását. Az angol város céheinek hagyományos politikája – a munkához való jognak megszorítása csak azokra, akik megszerzik a testület „céhjogát”, a „kontárok” határozott kizárása és az a törekvés, hogy az ipar ne menjen ki a városból – mély nyomokat hagyott az angol ipari életben, ép úgy a boltosoknál, mint a munkásoknál. A munkás szervezkedésnek állandóan küzdeni kellett a helyi monopólium ezen szelleme ellen, amely különösen szembeötlött a tengeri kikötővárosokban.¹

Égész a jelen század közepéig a hajóácsoknak független helyi társaságaik voltak minden kikötőben, amelyeknek mindegyike teljes erővel küzdött, hogy kizárjon a kikötőben mindenkit minden munka lehetőségétől, aki nem a városban

¹ Érdekes megjegyezni, hogy a monopolisztikus szellem új formái is különösen jellegzik a hajóépítési ipart; lásd a munkához való jogról szóló fejezetet.

tanulta iparát. Ez a monopólium-rendszer állandó súrlódást idézett elő az egyes kikötők munkásai közt. A munkanélküli hajóácsok egy városban nem tartathattak állandóan kívül oly városból, ahol több munkásra volt szükség. Az ujonnan jövők, akiket nem vettek be a régi kikötői társaságban esetleg új helyi egyletet képeztek magok közt és természetesen arra törekedtek, hogy a monopolisták által felállított üzleti szabályzatokat áttörjék. Abból a célból, hogy a dolgoknak ezen szerencsétlen állapotát megorvosolják, 1850 és 1860 közt fokozatosan egy laza szövetség keletkezett a helyi társulatok közt azon határozott céllal, hogy évi kongresszusokon vitassák meg, mily módon lehetne kielégítőbb viszonyokat hozni létre a kikötők között. Ezen kongresszusok adataiból láthatjuk közel harminc év óta, a monopolisztikus társulatok küzdelmeit azok ellen, akik mint a glasgowiak és newcastleiek, viszonyaik által rávezettettek a munka teljes mozgékonyságának elvére egy ipar keretén belül. Végre is a nyílt társaságok elvesztették türelmüket a többiek konzervatív felfogásával szemben és 1882-ben egyesültek megalkotni a nemzeti egybeolvadt egyesületet, amelynek alapelvei a közös pénztár és a kikötő és kikötő közt való szabad mozgás volt. Ez a szervezet, ez egyesült hajóács társaság aztán, tizenöt év alatt képes volt elnyelni hármon kívül az összes helyi társaságokat és ma kiterjed az országban levő minden kikötőre. „A nagy tőkével ellátott óriás cégek ezen korszakában – írja a főtitkárjuk – a helyi társaságok hasznos voltának ideje elmúlt és remélhető, hogy az egybeolvadt társaság keretén még kívül maradt egynéhány is nemsokára félretesz minden helyi felfogást és felületes ellenvetést vagy személyi indokot . . . iparok szembeszökő érdekeivel szemben.”¹

A hajóácsok szervezetének története ráillik a többi kikötői egyesületekére is. A vitorlakészítők számos társasága,

¹ Twelfth Annual Report of Associated Shipwrights' Society (Newcastle, 1894.)

kik hajdan mereven monopolistikusak voltak, ma egy oly szövetségben vannak egyesülve, amelyben a teljes szabad mozgás a vezérelv.¹ Az ácsok társaságai, amelyek a kikötővárosokban korábban sok összeköttetésben állottak a hajóácsokkal, ma, egyetlen kivétellel, befogadnak tagul minden megfelelőleg segédmunkáskodott ácsot bármely városból. D; a munkásegyleti világban a helyi monopóliumok fölérségei mindig a dublini, corki és limericki munkásegyletek voltak. A dublini ácsok, még mai nap is, szigorúan zárt társaság, mely megtagad minden érintkezést más szervezetekkel és egy elmés rendszer útján, szoros monopóliumot tart fenn ezen fontos ács-központban;² és a corki kőművesek, akik egy régi helyi egyesületbe vannak szervezve, ám-bár követelik, hogy dolgozhassanak Fermoyban, amikor csak tetszik nekik, nem engedik, mint halljuk, egy kőművesnek sem, akár Fermoyból, akár más helyről, hogy munkát kapjon Gorkban.

Azonban még Irlandban is ellenséges a munkásszervezetek terjedése a helyi monopóliummal szemben. Minden

¹ Rules for the Guidance of the Federation of the Sailraakers of Great Britain and Ireland (Hull, 1890.)

A rendszer a következő: a dublini ácsok nem gátolják meg az idegeneket dolgozni Dublinban, ha több ácsra van szükség. Ily esetekben a titkár ír a más városokban, különösen Burtonban székelő ácssegyleteknek, megállapítva a kívánt munkások számát. Minden ilyen külső munkásra hetenként egy shillingnyi adó vettetik ki, mint „munkásdíj”, amelynek fele a dublini társaság javára van, a másik fél felgyűjtetik, hogy a bevándorló visszatérő útját fizessék belőle. Mihelyt a munka a bekövetkező hanyatlás jelét mutatja, az „idegen” utasítást kap, hogy rögtön utazzék el: azt mondják, hogy visszatérési jegye adatik át neki, és minden maradék, mi a heti félshillingből marad. Gyakran 200 „idegen is fizettetik ki ily módon és küldetik el egyetlen hét alatt. Ily módon a dublini ácsok a) saját tagjaik részére a teljes állandó munkát biztosítják; b) gondoskodnak a szorgos időkben szükséges külön munkáról; és c) megtartják saját rendelkezésök alatt azon feltételeket, amelyek mellett tétetik meg ez a dolog.

fellendülő ipart hamar eltöntenek a nagy angol társaságok tagjai, akik felállítják a magok helyi fiókjait és kényszerítik a helyi társaságokat, hogy megegyezzenek velök. Egyenként fordulnak aztán a régi ír egyesületek azzal a kéréssel, hogy vétessenek fel fiókokul a gazdagabb és hatalmasabb angol társaságokba, és így aztán el kell fogadniok ennek folytán a munka teljes mozgékonyságának elvét. A híres „Dublin Regulars”, egy szigorúan monopolistikus helyi asztalosegylet, amely úgy hirdette, hogy egyenes leszármazója a céhnek és mindig arra törekedett, hogy a tagul felvételtől kizárjon mindenkit, kivéve a tagok fiait,¹ 1890-ben mégis a fiatalabb tagok zaklatására egyikévé vált az asztalosok és ácsok egyesült társasága 629 fiókjának, amely kötelezve van a világ minden részéből való munkástagokat munkához bocsátani. Az ír hajóácsok közt is, akik egykor a legridegebb monopolisták voltak mindenek közt, ez az irányzat rendkívüli gyorsasággal terjedt. Az egyesült hajóácsok társaságának 1893-ra szóló évi jelentése² ebben az egy esztendőben nem kevesebb, mint hat régi irlandi kikötői egyesület beol-

úgy látszik, hogy a munkaadók meg vannak elégedve e rendszerrel, amely, amennyire mi megállapíthatjuk, egyedüli megmaradt példája annak, ami korábban rendes gyakorlat volt a kikötői szervezetekben. Így a queenstowni hajósok társaságának szabályai (egész az egyesült hajóácsok társaságába való beolvadásig 1894-ben) egy pontban kimondták, hogy „egy idegen hajó ácsnak” sem szabad megengedni dolgozni a városban, míg egyetlen tag munka nélkül van. s a liverpooli vitorlások társasága (alapítva 1817-ben) a régi jegyzőkönyvben foglal kézirati szabályok közt egyet tartott, mely szerint „idegeneknek” szabad dolgozni „szabályos vitorla-feszítőknél”, de ha tagok nem tudnak munkát kapni másutt, „az idegent el kell bocsátani és a tagot fogadni fel.”

¹ Lásd például a részletes jellemzést erről a Report on Trade Societies and Strikes of the National Association for the Promotion of Social Science (1860) 418-423. 1.

² Twelfth Annual Report of the Associated Shipwrights Society XI. 1. (Newcastle 1894.)

vadását jelenti, amelyeknek idáig mindegyike törekedett tagjai részére tartani fent saját kikötőjében minden munkát.

De ámbár a nemzeti szervezkedés haladása sokat tett, hogy letörje a helyi monopólium ezen szellemét, nem akarjuk úgy érteni ezt, mint hogy ha már teljesen kitépte volna azt. A munkás, akár munkásegyletbe tartozzék, akár sem, még mindig osztja a boltossal és a kisiparossal a régi ösztönszerű ellenvetést az ellen, hogy „a munka kimenjen a városból.” A helyhatóságok jegyzőkönyvei gyakran elárulják előttünk a „kis mestert”, a szatócsot és a helyi kézművest, akik mind azt sürgetik, hogy „az adózók pénzét” úgy kell elkölteni, hogy a helyi iparnak közvetlenül hasznára legyen az. Magok a munkásegyletek sem merték felhasználni ezt a közönséges tévedést mindannyiszor, amikor belevág szándokaikba és a városi vagy megyei tanácsok „munkás tagjai”, nagyon ritkán tartózkodnak attól, hogy amikor csak arról van szó, hogy „vidékre küldjenek ki munkát”, ne hangoztassák ezt az érvelést, amelyet oly meggyőzőnek találnak középosztályú tagtársaik nagy része előtt.¹

De hogyha követjük a munkás-tagot a tanácskozó teremből az ő munkásszervezeti szakgyűlésébe, fel fogjuk ismerni, hogy az ő munkásszervezeti választói által érzett sérelem nem a boltos és a kisiparos „helyi védelmi” érzésére van tisztán, vagy nem is főleg alapítva. Amit a munkásegyleti tag a városban ténylegesen sérelmesnek tart, nem az, hogy elvész egy bizonyos helyiségre, valami munka, de a vállalkozók folytonos törekvése arra, hogy kijátszszák a munkásegyleti szabályzatokat, oly kerületekben tétetvén meg

¹ A londoni megyei tanács első nyolc éve alatt (1889-1897.; számos kísérlet tétetett arra, hogy a szerződések csak londoni cégeknek adassanak. Érdekes megjegyezni, hogy mindezek a mérsékelt párt középosztálya tagjaitól származtak, és hogy ellenetettek John Burns és a munkástagok és haladók nagy többsége, valamint a mérsékelték öntudatosabb tagjai által.

a munkát, ahol a munkások vagy egyáltalában nincsenek szervezve, vagy amelyekben alacsony munkabérek dolgoznak, így a tényleges kőművesek jótékony társasága jelentékeny neheztelést von magára azért, mert sok nagy városban fiókjai beiktatnak szabályzataik közé tilalmat arra nézve, hogy használjanak bármily külső kerületből már feldolgozott állapotban behozott követ. De ez az általános tilalom azon tényből ered, hogy tényleg nincs csak két eset, vagy ott dolgozzák fel a követ, ahol használják, vagy ott, ahol bányászszák. Már most, bármely foka a műszaki vagy gazdasági előnynek hangoztatik is az utóbbi rendszer javára, a tény az, hogy a kőbánya-vidékek azok, ahol a kőművesek legkevésbé vannak szervezve. Ezen kerületekben legnagyobb részben, egyáltalán nincs szabályos munkabér, a munkaórák hosszúak és változók, és rendszeresen divatban van a versenyző darabmunka, amelyet nem szabályoz bármely közös megegyezés. Sőt a nagyvárosok kőműveseitől, ahol a szerződések rendszeresen egyensúlyban vannak, a munka átvitele a kőbányák falusi munkásaihoz, akik a nagyritkán szervezett faragott kőre való megrendelések tárgyában teljesen ki vannak szolgáltatva a bányatulajdonosoknak, szükségképen együtt jár azzal, hogy nagyobb lesz a munka szabálytalanságának kített kőművesek száma, akik aztán megyéről-megyére* „kóborolni kénytelenek.”¹

¹ Például a „portsmouthi építőmesterek és tényleges kőművesek által megtartandó munkaszabályok”, melyeket négy építőmester Ss tíz munkás irt alá megfelelő társulatuk részéről, a következő szabályzatot foglalja magában: „semmi darabszám-munka nincs megengedve, sem kifaragott követ hozni a városba, kivéve négy-szegletes lépcsőket, szeglet-köveket és kikötő-köveket, és semmi téglavető ne állítsa be a kifaragott követ”. A londoni szabályzatok nem oly határozottak. Amint 1892-ben tényleg megállapították a munkaadók és munkások egyesületei által, gondoskodnak arról, hogy a darabmunka és a munka alvállalatba adása semmi szín alatt nem engedhető meg, kivéve a gránitidomítást, yorki járdázást és megfojtást.” A londoni kőművesek azonban azt vitatják, például a lon-

Hasonló felfogás nyomaira akadunk a National Union of Boot and Shoe Operatives fiókjai által gyakran emelt panaszkokban az ellen, hogy a munkát kiküldik a megyei falvakba, vagy pedig oly helyről, ahol a munkabérek magasak, oly helyre, ahol alacsonyabb fizetés mellett dolgoznak. Hogy ez nem pusztán egy álcázott „helyi védvámosság”, látható azon tényből, hogy a northamptoni fiók 1888-ban tényleg elhatározta a strikeot, nem a northamptoni munkaadók ellen, akik kiküldték volna a munkát a városból, hanem egy londoni gyáros ellen, ki a munkát Northamptonba küldte volna.¹

doni megyetanács közmunka-osztálya ellen 1894-ben beadott panaszkban, mikép ezen szabályt úgy kell magyarázni, hogy az Londonban eltiltja a kőbánya-kerületben feldolgozott kő használatát. Ezen felfogást sikeresen visszautasították azon munkás-szervezeti küldöttek, akik a közmunka-osztályban ülnek. Később mi kutattuk magunk ezt az esetet, visszanyomozva a követ (egy hosszú homokkő-szegély park-kerítéshez) Derbyshireig, ahol bányásztatott és feldolgoztatott. Úgy találtuk, hogy ez a kerület teljesen szervezetlen, a kővágó-munkát nagyrészen fiúk végzik versenyző darabszámra, megállapított egyezség nélkül, szervezetlen munkások szabályozatlan és gyakran túlságos munkaidőt dolgozván. Lehetetlen volt nem érezni, hogy ámbár a londoni kőművesek kifogásaikat helytelen módon fejezték ki s ennél fogva nem sikerült nekik orvoslást kapni, mégis, a megyei tanács és a képviselőház alatt elfogadott „Méltányos munkabér”-politika mellett igazoltak voltak panaszaikban. Szerencsétlenül, ahelyett, hogy a bizottság tudomására hozták volna azon tényleges körülményeket, amelyek közt dolgozták a követ, arra az érvre fektették a fősúlyt, hogy a londoni adózók pénze londoni munkásokra költessék. Ez az érv, amint ők később magyarázták nekünk, leghatásosabbnak látszott nekik a vidéki városi tanácsokat; előzőnlő boltosok és kisiparosoknál. A londoni megyei tanács munkás-egyesületi tagjai ezen gazdasági eretnokség ellen szilárdaknak bizonyultak be.

¹ Shoe and Leather Eecord, 1888 jul. 28. Hasonló módon ha tározta el 1862-ben a manchesteri kőművesek nagygyűlése, hogy támogat egy srikeot egy manchesteri munkaadó ellen, aki Altrinchamban, négy mértföldnyire, vezetvén egy építési vállalatot, ko-

1889-ben ugyanazon egyesület végrehajtó-bizottsága kényszerítve látta magát sorompóba lépni bizonyos munkaadók rendszeres kísérletei ellen oly munkabér-egységek kijátszására, melyeket korábban elfogadtak, elküldvén a munkát, hogy bizonyos munkarészletek alacsonyabban fizetett kerületekben végeztessenek el. Ezen munkaadók ennél fogva nem arra szólítottak fel, hogy a munkát a városban kell tartani, de arra, hogy ha bárhol végezik is el, azt a munkabér-megállapítást, amelyet aláírtak, meg AΘII tartani. Ugyanakkor határozottan kijelentették nekik azt is, hogy ha ezeknek a munkaadóknak úgy tetszik, hogy saját magok állítanak fel máshelyütt műhelyeket, „teljes szabadságok van úgy tenni” az egyesülettől való minden kifogás nélkül, még akkor is, ha egy alacsony fizetésű munkavidéket választanak is, „kikötve, hogy azon vidéknek, ahova mentek, a legmagasabb munkabért fogják fizetni.”¹

Idéztük a legerősebb eseti munkásegyesületi ellenvetésnek az ellen, hogy kimenjen a városból”, abból a célból, hogy kihámozzuk a gazdasági előítélet általános tárháza jól azt a felfogást, amely magának a munkásegyesületnek jellegzője. Rendes szokása azon embereknek, akik érdekelve vannak, egy intézmény, egy város vagy egy kerület boldogulásában, az, hogy óhajtják megtartani az üzletet azon különös intézmény, város vagy kerület javára. Hogy ha a munkásegyesületek megmaradtak volna, mint a középkori céhek, szigorúan helyi tagok szervezeteinek, akkor csaknem kikerülhetetlenül hasonló helyi előítéletek lettek

vét Manchesterben faragtatta, és nem Altrinchamben, amint az Altrincham-i fiók szabályzatai kívánták volt. Ezen esetben a manchesteri komi vesék oly munka ellen strikeoltak, amely magasabb óradíjjakkal jött volna nekik, mint aminőket az altrinchami küinivesek igényeltek. – Stonemason's Fortnightly Return, 1862 September.

¹ If „ban hasonló határozatot hozott az egyesület országos értekezlet .Jonthly Report of the KV'onal Union of Boot and Shoe Opera lives. 5887 január és 1889 február.

volna uralkodók benne. De a munkásegyleti történet egész irányzata minden egyes iparágnak, mint egésznek, egységessége felé tört. A helyi fiókok természetes önzését ennélfogva mindig csökkentette a központi végrehajtók és az országos küldöttek tanácsa útján a tagok egész testületének szélesebb érdeke, akárhol dolgoztak is azok. Épen azon arányban, amint erős és jól szervezett a munkásegylet, találjuk azt, hogy a helyiség régi szokásos előszeretetének helyét elfoglalja a minden vidékre egyformán kiterjedt azonos munkafeltételek pártatlan szorgalmazása, Amikor például az Amalgamated Association of Cotton Weavers, küldöttek gyűlésében összegyűlve véglegesen elhatározta, hogy a darabszám munkabérekre ugyanazonos tételeket állítson fel, a Great Harwoodban akkor dolgozó tagok egyáltalán nem találkoztak semmi rokonszenvvel azon kifogások tárgyában, hogy egy ily rendszabály leszállítaná az ő saját rendkívül magas béreiket. És ámbár előre látták és ki is jelentették, hogy az egyformaság arra fog vezetni, hogy az ipar össze fog gyűlni a legkedvezőbb fekvésű kerületekbe, a távolabb eső falvak ebből következő veszteségével, a küldöttek azon falvakból csaknem egyhangúlag támogatták azt, amit jónak vélték az iparra nézve teljes egészében.¹

Egy más iparágban, a régi „helyi védvámosság”, és a munkásegyleti felfogás közti ellentét a választási taktikának egy érdekes változatát eredményezte. A London Society of Compositors and the Typographical Association, a legutolsó tíz év alatt, több választói nyomást használt a helyi munka felosztása tárgyában, mint bármely más munkásegylet. Ameddig a parlamenti választók főleg a középosztályhoz tartoztak, a parlamenti jelöltet arra tanácsolta ügynöke, hogy nagy nyomtatványi megrendeléseit méltányo-

Az Amalgamated Association of Cotton Weavers főtanácsának rendkívüli gyűlésén, 1892 április 80-án, jelen volt a szerzők egyike is; lásd más eseteket idézve a szabványos munkabérről szóló fejezetben.

san ossza fel választó-kerülete minden része között, és semmi körülmények közt se szerződjk annak határain kívül eső nyomdával. Most az ügyes ügynök, aki törekszik megkapni a kerület szervezett munkásainak egész tömegét, nyomtatószükségletét a legjobb munkásegyleti nyomdákra bizza, ámbár ez rendesen azt jelenti, hogy mellözi a legtöbb helyi nyomdát és esetleg azt is, hogy a kerületén kívül eső cégeknek adja a munkát. A munkásegyletek vezetőinek befolyása rendesen nem arra irányult, hogy fentartsák megfelelő iparaikat mindazon helyeken, ahol véletlenül már ott vannak, hanem arra, hogy megerősítsék, a többinek rovására, azon intézményeket, azon városokat, sőt azon kerületeket, amelyekben a munka feltételei a legkedvezőbbek.

Ennélfogva azt látjuk, hogy dacára a kormányzás nehézségeinek, dacára a helyi kizárólagosság erős, örökölt hagyományának, sőt dacára azon természetes önzésnek is, hogy mindegyik fiók óhajtja megtartani a maga helyi monopóliumát, a kormányzás egysége a munkások szervezeteiben, teljes ellentétben a mesterek céhjeivel, az alap az ipar lett a város helyett mindenütt.¹ A kiterjesztésre való ezen ellenállhatlan iránynak fejtegetése már némileg megmutatta annak okát is, a munkásegysületek azon óhajában, hogy a minimális munkabéreknél egyöntetűséget biztosítson mindegyik iparban mindenütt. Részletes vizsgálódásainkban a munkásegysületi ügy módszerei és szabályozásai körül, mint szintén gazdasági hatásaik vizsgálatánál, látni fogjuk az eszközöket, amelyekkel akarják a munkabérnyerők elérni ezt a célt, és az okokat, amelyek meggyözik őket annak fontosságáról. Munkánk utolsó részében azt fogjuk vizsgálni, hogy gazdaságilag mennyire lehetséges vagy kívánatos az ily egyenlőség. E pillanatban az olvasó csak fogadja el azt

Ahol mai nap egy nagy angol ipar egy hatalmas országomunkás-egyesület nélkül van, az egyszerűen a tökéletlen szervezkedés jele. így a festők, hasogatók és csiszolók számos kis munkásegysületei csak kis részét foglalják magokban azoknak, akik ezen iparokban dolgoznak,

a tényt, hogy ez a minimum-egyenlősítés, akár helyesen, akár nem, a legállandóbb a munkásegyleti vágyak közt. Azonban érdekes megjegyezni, hogy az érdekközösség ezen felfogása mindegyik ipar keretében egészben véve korlátozva van a faji különbségek által. A gépészek és asztalosok nagy országos egyleteit nem találunk semmi nehézséget abban, hogy kiterjesztik szervezeteiket az országos határon túl, és könnyen nyitnak fiókokat az Egyesült-Államokban vagy a délafrikai köztársaságban, Francia- vagy Spanyolországban, feltéve, hogy ezen fiókok brit munkásokból állanak.² De felesleges azt mondani, hogy még nem látott gyakorlati dolognak bármely brit munkásegyletnek még csak javasolni is, összeolvadást bármely más ország munkásegyletével. A törvényes helyzetben, politikai helyzetben, ipari módszerekben és gazdasági helyzetben levő különbségek a francia és angol munkások közt, – hogy ne is említsük a nyelvben levő akadályt – eléggé okadatolják a gyakorlati brit munkás részéről a hajlandóság hiányát még csak fontolóra is venni egy nemzetközileg egyesült egyletet. És jelentőségelteljes az a tény is, hogy még magában a brit szigeteken is, az országos egyletés felé vezető haladás nagy mértékben volt gátolva a faji érzet különböző volta és a társadalmi fejlődés felől való eltérő nézetek miatt. Az angol ács, ónozó vagy kovács, aki egy skót városban dolgo-

Az Amalgamated Society of Engineersnek 1896-ban 82 fiókja volt kívül az egylets királyságon, az Amalgamated Society of Carpenters and Joinersnek nem kevesebb, mint 87. Ezeknek mintegy fele van az Egyesült-Államokban és Canadában és a többinek legnagyobb része az ausztráliai gyarmatokban vagy Délafrikában. A gépészeknek volt egy fiókjok Franciaországban, Croixban, és korábban egy másik Spanyolországban, Bilbaoban, ahol a kazán kovácsok egylets társaságának is volt egy fiókja 1894-ig. 1880-1882-ig a kazánkovácsok egylets társaságának volt egy fiókja Konstantinápolyban is. Az egyedüli, másik angol munkás-egylet, amelynek van fiókja a tengeren túl is, a gőzgép-kovácsok társasága, melynek New-Yorkban, Montreálban és Brisbaneban vannak párhelyei.

zik, hajlandó úgy nyilatkozni az ő iparában meglevő skót egyesületről, hogy az csak kevéssel jobb, mint egy jótékonyági egyesület, és panaszkodni afelett, hogy a skót munkások nagyon is érzékenyek a közvetlen nyereség és személyi előnyök mellett arra, hogy eléggé képesek legyenek ellentálandani oly veszélyes újításoknak, mint a versenyző darabszám-munka csökkentés a szabványos munkabéren vagy rendes túlidó. A skót azt válaszolja, hogy az angol munkásegylet tékozló a költségekben, különösen a főhivataloknál Londonban vagy Manchesterben, és szükségen túl szigorú szabályzataiban és eljárásában. Sok esetben az egybeolvadás felé való hajlandóság nagyobb volt, mint a véleményeltérés afelett, hogy mi a gyakorlatilag helyes. A kazánkovácsok egyesült társasága, amely versenytárs nélkül kiterjed tengeről tengerig, képes volt 1889-ben, skót tagjai nagy zömének ragaszkodása folytán, kiirtani egy fenyegető válságot, amely a Clyde partjain egy külön társaság szervezésére törekedett, ami a skót nemzeti érzelm támogatásával találkozott volna, amit a glasgowi ipari tanács hangoztatott. Más esetekben a skót kitartás hódította meg Angliát. A hajóácsok egyesült társasága, amelynek emelkedését és országossá fejlődését már leírtuk, a glasgowi hajóácsok egyesületéből származott, amely a szélesebb szervezkedésnek engedte át ügyes és erélyes titkárát, Mr. Alexander Wilkiet. A britt acélovasztók társasága (felállítva 1886-ban) Glasgowból özönlötte át Anglia északi és közép kerületeinek egész iparát. Mind e két esetben a skótok küldték ki hódító útra a skót titkárt, aki egy angol városba költözött át, amint a tagok központja lejjebb csúszott dél felé. De más iparokban ismét az uralgó törekvés a teljes országos egybeolvasztás felé még mindig meg van akasztva a makacs skót elhatározás által – amely részben az igazgatás különböző voltából, de főleg faji érzelemből ered - hogy „nem kell kormányzás Angliából.”¹ Az asztalosok,

¹ Hasonló irányzatok észlelhetők a Friendly Society mozgalmaknál is, ámbár kisebb mértékben. A manchesteri Oddfellows skót páholyainak meg van a magok külön szabályzatuk. Az 1894-iki

kézműves cipészek, ónozók és téglavetők hatalmas angol nemzeti egyletei vagy sohasem kíséreltek meg, vagy képtelenek voltak rábírní skót munkástársaikat arra, hogy szüntessék meg külön skót egyesületeiket, A szabók versenyző nemzeti társaságaik állandóan harcban vannak egymással, alkalmi kirándulásokat téve a határon túl, amely fiókok állítása aztán egymás területein tüzes szemrehányásokra vezet. Sok jelentékeny iparban, mint aminők a szedők, kőművesek és vasöntők, a valóságos munkásegysülési ügy oly régi Skóciában, mint Angliában és a két országos társaság mindegyik iparban, megtartva a teljes önkormányzatot, úgy állapodott meg, mint testvéri viszony, amely hallgatólagos, ha nem is formális szövetséggel egyenértékű.

Irland a faji különbségeknél hasonló esetet jelent, amely azonban egy némileg elütő módon nyilvánul. Amíg az angol munkásegysületek őszintén óhajtottak a skót helyi egyletekkel egyesülni, egész a legutolsó időkig határozott ellen-szenvet mutattak arra, hogy valami közük legyen Irlandhoz.² Ez sok esetben legalább, a tapasztalat eredménye volt. 1832-től kezdve 1840-ig az ír páholyok felvétettek a tényleges

edinburghi nagygyűlésen a Foresters skót küldöttjei, a leglelkesebb ellenzői voltak azon Javaslatnak, hogy a főhadiszállás (mely most évről-évre városról-városra költözik) megállapodjék Londonban vagy Birminghamben. És ámbár e kizárólag skót rendek még” eddig soha sem tudtak sikeresen szélesesen elterjedni, nem ritka dolog, hogy a skót páholyok elszakadással fenyegetnek, mint például 1889-ben, amikor az Oddfellows régi nemes rende boltoni szakaszának öt skót páholya törekedett egy új skót szakaszt létesíteni (Oddfellows’ Magazine, 1889 március, 70. 1.). Egy ily elszakadás a manchesteri szakasztól eredményezte az „Oddfellowk skót rendét”, amelynek azonban nincs 200C. tagja sem. Van továbbá egy „St. Andrew’s Order of Ancient Free Gardeners of Scotland” 6000 taggal és egy „United Order of Scottish Mechanics” 4000 taggal, amelyek nem akarnak nagyobb rendekbe beleolvadni.

² A munkás-egyletek titkárai azt tartják, hogy a skót fiókok hasznos jövevények pénzügyi szempontból, mert rendszeren takarékosak és nagyon óvatosak a jótékonyági alamizsnák megadásánál.

kőművesek jótékony társaságába ugyanazon feltételek mellett, mint az angolok, míg a skót kőműveseknek meg volt már a magok független szervezete. Ezen évek alatt azonban a kétheti jelentések állandó súrlódásokról adnak számot a központi végrehajtó és az ír fiókok közt, akik nem tudnak egyetértésre jutni magok között, és akik állandóan strikeolni akarnak a más ír városokból jövő tagok ellen. 1839-ben a küldöttek gyűlésén az ír fiókok különösen megfosztattak attól a jótól, hogy strikeoljanak előleges engedély nélkül még azon esetekben is, amelyekben a szabályzatok megengednék az angol fiókoknak a munkának tüstént abbahagyását, ha megállapított szokások megsértésének kell ellentállani.¹ De még ezen elővigyázat mellett is az ír páholyoknak terhe az angol tagokra elviselhetetlen lett. Végre 1840-ben az állandó titkár egy különös kutatással bízott meg, amely a pénzügyi szabálytalanságok minden nemét feltárta. Az ír páholyok úgy találtattak, hogy javíthatlan hajlamot mutattak mindenkinek és minden ürügy alatt segínyt adni figyelmen kívül a szabályokra, és legyőzhetlen ellenszenvet az angol számadási rendszer iránt. A dublini páholyt fel kellett oszlatni ezért büntetésből, mert magánál tartott oly pénzeket, amelyeket a központi bizottság más ír páholyolynak küldött. A központi végrehajtó, mely 1837-ben sikeresen ellentállott egy javaslatnak, mely egy Warwickshirei kerületből került fel az irlandiak részére adandó önkormányzat tárgyában, „mivel az ily szétválasztás károsan hatna a társaság állandóságára”,² most annak javára tett javaslatot. „Meg vagyunk győződve – így szól a jelentés – hogy igen nagy összeg küldetett Irlandba csavargók stb. felségelésére . . . amihez nem volt semmi törvényes jogok . . . Bármily nagy mértékben sajnáljuk is az elválást, meg vagyunk győződve arról, hogy míg nem lesznek nagyobb mértékben reá utalva saját erejökre, nem fogják kellően megbecsülni az ily intézményből

¹ Rules of the Friendly Society of Operative Stonemasons (1839-i kiadás).

² Az 1837-i küldöttek gyűlésének határozatai.

eredő előnyöket annyira, hogy magokat megerőltetnék annak támogatásában.”¹ Az összes bevételek Irlandból ezen évben 47½ font St. volt, míg a küldemények Irlandba nem kevesebbre rúgtak, mint 545 font St Nem meglepő tehát, hogy a társaság készségesen szavazta meg az összes irlandi fiókok kizáratását.

1850-ben a vidéki nyomdásztársulat végrehajtó-bizottsága „kedve ellenére kénytelen volt kijelenteni azon meggyőződését, hogy egyetlen angol végrehajtó-bizottság sem kezelhet egy oly társulatot, melynek tagjai oly távol vannak földrajzilag és oly lényegesen különbözők szabályzataikban és fizetési módozataikban, mint aminők a testvér királyság egyletei.” Ennélfogva az egyesület megszüntette azon egyetlen irlandi fiókját (Waterford), amelyik még nem törekedett önállóságra és visszautasított minden új csatlakozási tárgyalást.² Más társaságok, amelyeknek a legutóbbi években voltak irlandi fiókjai, úgy látszik, hogy hasonlóul súlyosoknak és állandó zavarok forrásaiul találták azokat. A szabók egyesült társaságának jegyzőkönyvei telvék az ír fiókok tékozlása és pénzügyi rendetlenkedése tárgyában kelt jelentésekkel. 1892. évben nem kevesebbet, mint négyet rovott, meg e címen a végrehajtó tanács a társulat fő ír fiókjai közül. Ezek közül később egyet be kellett zárni, a végrehajtó-bizottság azt jelentvén, hogy „jelentése egyáltalán helytelen és nem létesít egyensúlyt. A járulékok nem rúgnak fel tagonként tíz pennyre és a társaság helyiségének bére magasabb, mint a fiók összes jövedelme. Hogy ha kielégítő felvilágosítás nem adatik rögtön: a fiókot be kell zárni.”³ Vé-

¹ Stonemasons' Fortnightly Return. 1840 jan. 2.

² Half-Yearly Eeport of the Provincial Typographical Association. 1850 december 31.

³ Quarterly Eeport of the Amalgamated Society of Tailors 1892 April. Az ennisi fiók jelentése. Ezzel kapcsolatban a Foresterek régi rendjének közgyűlésének jegyzőkönyvéből 1894-ből a következő kivonat érdekes lesz. A végrehajtó-bizottság szükségesnek találta, hogy különös vizsgálatot tartson a dublini kerület dolgaiban; és

gezetül 1896-ban az egyesült hajóácsok társaságának végrehajtó-bizottsága azt jelentette, hogy kényszerítve volt „bezárni a dublini fiókot, dacára annak, hogy a végrehajtó-bizottság utasította úgy a főtitkárt, mint a humberi küldöttest, hogy látogassák meg őket. Nem voltunk képesek kapni már darab idő óta egyetlen korrekt jelentést sem tőlök, és az egyedüli hang, amit hallottunk tőlök, az volt, hogy nincs munka és nincs pénz, és mégis, amikor a kiküldöttek meglátogatták őket, a tisztviselők oly szorgos munkában voltak, hogy nem volt idejük összehívni a tagokat gyűlésre ... A végrehajtó-bizottság ajánlotta, hogy minden heverő munkás a kikötőkbe szállíttassák el, ahol munka lesz található részökre, de azt az értesülést kaptuk, hogy ahol ez megtörtént egynéhány esetben, ezek a munkások, dacára mindannak, amit tettünk értök, megtagadták hátralékaik kifizetését és semhogy kifizetnék azt, inkább elhagyták a munkát és haza szédedtek . . . Amikor a fiók könyveit átvizsgáltuk, úgy találtuk, hogy fizettek mind betegségi, mind munkahiányi támogatást oly tagoknak, kik nem voltak jogosítva arra, és hogy a fiók tisztviselői kaptak fizetést oly munkáért, amelyet vagy nem teljesítettek, vagy egyenesen, megtagadtak

azt ajánlották, hogy bizonyos előnyöket szavazzanak meg a reform feltétele mellett. Ez a javaslat élénk vitára adott alkalmat. „Hajlandók legyünk-e mi – így szólott egy előkelő forester – felbátorítani a tékozló, tekintet nélküli és csalárd rossz igazgatást? A nekünk előterjesztett jelentés világosan mutatta, hogy itt tékozló, tekintet nélküli és csalárd rossz igazgatás esete van... Nem kevesebb, mint 997 font str. szavaztatott meg a korábbi közgyűlések által a dublini fiókok támogatása céljából... A rendnek fő hivatalos becselője azt mondta, hogy „e tagok soha sem teljesítették kötelességüket.” Ez a hivatalnok aztán közbevágott azzal a megjegyzéssel: „Azt hitték, hogy a betegséggel kapcsolatban volt egy jc csomó heverés is.” Egy másik előkelő forester azt mondta, hogy ő hozzácsatolná a dublini kerületeket a glasgowi kerülethez ... Csak egyetlen egy eleme forog fenn a veszélynek, és ez az, hogy nagyon is sok irlandit hoznának így együvé.” *Foresters' Miscellany* (1894 September) 180. h

teljesíteni. Látván, hogy a dublini fiók teljesen semmibe sem vette az elfogadott szabályokat, a végrehajtó-bizottság előtt nem volt semmi más választás, mint bezárni a fiókot. A különböző fiókoknak kell ellátni ezen munkások dolgát, hogy ha azok az ő kikötőikbe mennek.”¹

Oly erős azonban az uralkodó áramlat egy-egy ipar teljes egyesítésére az egyesült királyság egyik sarkától a másikig, hogy úgy látszik, miszerint az utolsó néhány év alatt lassanként le fogja győzni úgy az angol, mint az ír szervezetek vonakodását. 1889-től kezdve úgy találjuk, hogy oly nagy országos szervezet, mint az asztalosok, vasúti szolgák, gépészek, szabók és hajóácsok, szabadon nyitnak fiókokat az ír városokban és magokba olvasztják a még megmaradt munkás társaságokat a helyi mesteremberekből.² A Provincial Typographical Association, mely most Typographical Association lett, 1878 óta tizenhat fiókot nyitott meg Irlandban, és most ezen sziget részére egy fizetett szervezőt alkalmaz, akinek működése számos új tagot szerzett. Ezt az irányzatot nagyban támogatta, különösen a gépészeti és hajóépítő iparokban, Belfast rendkívüli ipari fejlődése. 1860 óta Angliából és Skóciából egy állandó folyamata a képzett mesterembereknek telepedett le ezen városban, azaz az eredményyel, hogy most mindkét ország összes nemzeti egyesületének erős fiókjai vannak ott. Az által, hogy az ír munkás szervezkedésnek valóságos központja átcúszott Dublinból .Belfastba, előállott a csaknem ellenállhatlan iránylat elfogadni az angol vagy skót vezetéset. Más oldalról azon kísérletek, hogy az ír városok egyes helyi társaságai egyesítenek Irlandra szóló nemzeti munkásszervezetekbe,

¹ The Fifty-eighth Quarterly Report – 1896 júliusától szeptemberig – of the Associated Society of Shipwrights, 8. 1.

² Az Amalgamated Society of Railway Servants most (1897) nem kevesebb, mint 56 írlandi fiókkal bír, az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners 56, az Amalgamated Society of Tailors 35, az Amalgamated Society of Engineers 19 és az Associated Shipwrights Society 9 fiókkal.

csaknem kivétel nélkül meddők maradtak, az ír társulatok sokkal nagyobb készséget mutatva arra, hogy a britt egyesületeknek legyenek fiókjai, semmint arra, hogy egyesüljenek magok között.¹

A britt munkásszervezkedés korábbi tapasztalata ennélfogva oda látszik mutatni, hogy minden iparágnak egész területe a britt szigeteken fogja képezni azon iparágban a bér munkások minden szervezkedésének a kormányzati egységét. Minden kisebb területre vonatkozó egység nem állandó jellegre vezet, mert vagy folytonosan törekszik terjeszkedni, vagy ki van téve egy más versenyző társaság megnövekedésével az elnyomatásnak. De van egy szembeeszkő ellentét Skóciának egyesülése esetén Angliával szemben azzal, amikor ezek bármelyike Irlanddal egyesült. Az angol vagy skót munkásegységek szöveteznek vagy egyesülnek egymással, egyenlő feltételek mellett. Hogy ha teljes egybeolvadás határoztatik el, gyakran a skót ember az, aki – magával hozva a skót eljárást és a skót hagyományokat, – megválasztatik, hogy kormányozzon Angliában, a kormányzás központja csaknem gépszertűleg oda tolatván, ahol az iparágnak főközpontja van. Az Irlanddal való egyesülés kivétel nélkül jelenti az írlandi fiók egyszerű felszívását és az angol vagy skót szabályzatok és szervezet feltétlen elfogadását. Ezt rendszeren az Irlandba bevándorló angolok vagy skótok által hozzák létre, oly ír tagok által támogatva, akik a benső egyenetlenség gyengeségéből óhajtanak menekülni, és akik biztosítani akarják magoknak a hatásos igazgatás áldásait együttesen egy aránylag vagyonos és hatalmas szervezet támogatásával.²

¹ Csaknem az egyedüli ír nemzeti munkás-társaság az Operative Bakers of Ireland National Federal Union, melyet 1889 novemberén alakítottak. Egy ír munkás-egyesületi kongresszus tartatik évente 1894 óta.

„ Talán nem lesz helytelen megjegyezni az angol politikai olvasókra való tekintettel, hogy a szerzők meg vannak oszolva véleményekben arra nézve, hogy adassék-e helyi önkormányzat Ír-

Áttérve már most az önkormányzati helyzet hatásaitól azon viszonylatra, amely a központi és helyi hatóságok közt áll fenn, úgy találjuk, hogy a munkásegysületek szakítanak a britt demokrácia hagyományaival. Az angol-szász faj politikai terjeszkedésével a helyi intézmények fejlődése legalább is lépést tartott a birodalom terjeszkedésével. A britt munkásosztályok más nagy szervezeteiben, melyek a munkásegysületi mozgalommal egyenlően, apró helyi kezdeményezésekből nőttek ki hatalmas országos, vag-j épen nemzetközi testületekké, a munkások megtartották sikeresen minden helyi egységnek teljes függetlenségét. A szövetségi mozgalom a britt szigeteken bír oly nagy tagszámmal, mint a munkásegysületi, pénzügyi műveletei pedig sokszorta nagyobb összegekre rúgnak. Az 1700 külön szövetkezet egyesült, az angol és skót nagyban vásárló társaságok óriási üzleti szövetségeiben és abban a nevelésügyi és politikai szövetségben, amelyet Cooperative Unionnak nevezünk. De ám-bár a szövetségi mozgalom sok változáson ment át 1844-i újjászületése óta és felépített egy „államot az államban”, a nagy szövetségi testületek minden esetben nem maradtak semmi mások, mint a helyi társaságok ügynökei és szolgái.¹ És hogy ha egy más mozgalomhoz fordulunk, amely még hasonlatosabb a munkásegysületihez, úgy fogjuk találni, hogy a „csatlakozó rendek” csodálatos kiterjedésében a jótékony társaságok körében oly világra terjedő munkásosztályi szervezkedés van, amely az egyes „páholyoknak” csaknem teljes önkormányzatára van alapítva mindegyik „rend-

landnak, és ennél fogva védve vannak attól, hogy politikai következtetéseket vonhassanak le az e tekintetben fennlevő munkás - egysületi tapasztalatokból. Ha azt gondolhatják is, hogy az ezen fejezetben felsorolt tények az ír önkormányzat ellen szólanak, a következő fejezetben felhozott érvelés olybá tekinthető, amely * Nagy-Britanniával fennálló teljes unió politikája ellen szólhatna. The Co-operative Movement in Great Britain, Beatrieb Potter (Mrs. Sidney Webb).

nél.”¹ Egy Oddfellows’ Court vagy egy Foresters’ Lodge tagjaira nézve minden olyan javaslat, hogy egy politikai kérdés a szövetségi végrehajtó-bizottság elé vitessék, hallatlan ujitás volna. De főleg az ő pénzügyi rendszerök az, ahol leghatározottabban mutatkozik ezen teljes helyi önkormányzatra törekvés. Bármily erősen uralkodnak is a Foresterek vagy Oddfellowok közt a jótékonyság vagy adakozás hajlandóságai, sohasem jutott eszükbe sem az ő gazdag Gourtjaik vagy Lodgeaiknak, hogy úgy tekintsék felesleges vagyონokat, mint amely szabad rendelkezésére állana azoknak, akik képtelenek eleget tenni kötelességeiknek. Mindegyik megtartja és kezeli a saját vagyónát a saját maga céljaira és felesleges vagyónok úgy tekintetik, mint saját különös tagjaiknak magántulajdona, mint az ő egyéni befektetéseik.

Külső tekintetre úgy látszik, hogy egy országos munkásegylet szétszórta tagjai nem kevesebb helyi önkormányzattal bírnak, mint a Foresterek régi rendjének vagy a manchesteri Oddfellows tagjai. Hogy ha az olvasó meglátogatná egy ipari központ valamely vendéglőjében a Foresterek vagy az asztalosok, az Oddfellowok vagy a kazánkovácsok helyi gyűléshelyiségét, első pillanatra talán nem találna semmi lényeges különbséget a munkásegyleti fiók és a jótékonysági társulat courtja vagy lodgea között. Az Oddfellowok, akik igénybe veszik a gyűlés helyiségét, hétfőn, az asztalosok, akik itt gyűléseznek, kedden, a Foresterek, akik összegyűlnek ugyanacsak itt, csütörtökön és a kőművesek vagy kazánkovácsok, akik az egymásután jövő pénteken jennek, mindegyik saját ügyeit kezelő clubnak tűnik fel. Minden este úgy látjuk, ugyanazon véghetetlen sorozatát látjuk a tagsági díjakat hozó férfiak, nők és gyermekeknek. Amikor a tanácskozás megkezdődik, ugyanazon hagyomá-

¹ Lásd: *The Friendly Societies¹ Movement* (London 1885) és *Mutual Thrift* (London, 1892), Kev. Frome Wilkinsontól és *English Associations of Working Men*, Dr. J. Baernreithertől (London, 1892).

nyos titokzatosságot mímelik mindnyájan, „zárassék be az ajtó” és megtartják a hosszú várakozást odakint, míg az ideges jelöltet beengedik a „felavatásra”; mindnyájan ugyanazon óvatos ünnepélyességgel „nyitják meg a páholyt” és ünneplik különös címekkel és formális megszólításokkal azon hivatalnokokat, akiket folyvást választanak és újra választanak. De ha a látogató gondosan figyel, úgy fogja találni a munkásegyleti ügyek tárgyalásánál, hogy állandóan hivatkoznak valami titokzatos kívül eső hatóságokra. Esetleg az egész fiók hajlandónak mutatkoznék egy bizonyos segílyt megszavazni valamely kérelmezőnek, de a titkár megjegyzi, hogy minden ily kifizetés a fiók saját számláját terheli, mert a központi végrehajtó-bizottság kijelentette, hogy az illető eset nincs összhangban a szabályzatok helyes magyarázatával. Esetleg a fiók pénztárosa jelentheti, hogy a kéznél levő pénz hirtelen lecsappant egy pár fontra, mert a központi iroda azt rendelte, hogy küldjenek el száz font sterlinget egy, az ország más végén levő fióknak. És amikor kérdés támad valamely munkaadóval szemben, a látogató meglepetésére úgy fogja találni, hogy ez a jellegzetesen munkásegyleti ügy sincs egyáltalában a fiók kezeiben, de egy más, kívül álló hatóság, „a kerület”, illetékes azt ellátni, még pedig a főtitkártól kapott utasítások értelmében.¹

A munkásegyleti ügy tényleg kezdettől fogva az egész iparág solidaritásának elvére volt fektetve. Még a

¹ A munkásegyletek fiók-gyűlései zártak, de nem lehetetlen a munkásszervezeti ügy jóhiszemű tanulmányozójának, a hivatalnokok egyikének vagy másikának barátjaként bemenetelt szerezni oda. A szerzők a különböző ipari központokban csaknem minden iparágban részt vettek ily fiók-gyűléseken, és nagy érdekűnek találták a tárgyalásokat, nem csak azért, mert feltárták a munkásszervezetek benső működését, hanem azért is, mivel napfényre hozták a bércapó osztályok különböző részei közt levő fizikai, értelmi és jellemi különbségeket, amelyeket gyakran hibásan egyformáknak tartanak. Némely ily különbség részletezve van a munkásegyleti ügy céljairól szóló fejezetben.

mesteremberek tizennyolcadik századbeli társasága is, amely pedig egyáltalában nem bírt országos szervezettel, rendesen hozzájárult legalább felesleges pénzével egymásnak időleges szükségeinek fedezésére. Amikor a társaságok egyesültek egy országos egyesületbe, úgy vélték, hogy a dolog természetéből folyik, mikép valamely fiók birtokában levő pénz felhasználható bármely más fiók szükségleteire, így azt találjuk egy a kőművesek küldötteinek gyűlésén 1833-ban hozott határozatban, hogy az összes páholyoktól elváratik, mikép önkéntesen elküldik felesleges pénzüket bármely más, strikebe keveredett kerület támogatására.¹ Ez az összerű bizalom az emberi testvériségben még mindig kielégít egy olyan konzervatív gondolkozású iparágat, mint az ácsoké, akiknek kölcsönös társasága csupán laza összeköttetést állít fel a helyi társaságok között, amelyek egymás küzdelmeit önkénytes adományokkal támogatják.² De a nagyobb iparoknál ugyanazon szellem csakhamar formailag is beilleszkedett a gépezetbe. A kőművesek közt a kezdetleges renclezkedés – nem meglepő ezt hallani – a nagy központi bizottság véleménye szerint „teljesen képtelen volt”, mindegyik kerület csak oly összeget küldvén be, amennyit akart és maga választván ki azt, hogy a több strikeban levő kerületek közül melyiket akarja támogatni. A legközelebbi lépés, amely az első kéziratot szabályzatban (valószínűleg 1834-ből) megjelenik, az volt, hogy mindegyik fiók köteleztetett „azonnal befizetni egy aránylagos részt” valamely strike költségeinek fedezésére, ezen arány a nagy bizottság által állapíttatván meg. Végül 1837-ben már ezt találjuk, ami

¹ A nagy központi bizottság körlevele, 1833 november 28-án Manchesterben tartva, a Friendly Society of Operative Stonemasons jegyzőkönyveiben megőrkítve.

² Lásd a különböző havi jelentéseket az ácsok kölcsönös egyesülete által kiadva. Most egy oly javaslat van tárgyalás alatt, mely javasolja egy központi alap létesítését, amely állandó hozzájárulásokból tartatik fenn bármely megtámadott fiók segélyezésére.

azóta a rendes munkásegyleti gyakorlat lett: felállítása egy alapnak, amely nem a fióké, de az egész társaságé, amit nem lehet másra használni, csak a szabályzatok által meghatározott célokra, de ezen célokra nézve aztán közös tulajdona az egész szervezetnek.

Könnyű megérteni, hogy miért fogták fel oly hamar a közös „hadi pénztár” eszméjét épen a kőművesek, akik az egész országban szét vannak szórva aránylag kis csoportokban, amelyeknek mindegyike tudatával bír saját elszigeteltségének és gyengeségének a nagy tőkés vállalkozóval szemben. Az asztalosok, akik nagyon ugyanazonos viszonyok közt dolgoznak, ezt a felfogást a következő szavakban fejezik ki: „Ámbár óceánok választanak el bennünket egymástól, érdekeink azonosak; és hogy ha egyesülve leszünk egy szervezet alatt, uralma alatt ugyanazon szabályzatoknak, birtokában egy közös alapnak, melyhez nyúlhatunk, ha szükség van reá, ily módon oly hatalomra teszünk szert, amelyet ha megfontolva használjuk fel, meg fogja védelmezni érdekeinket hatályosabban és nagyobb előnyöket biztosíthat nekünk, mint aminők származhatnak bármely részleges egyesülésből.”¹ De ugyanazon fejlődését találhatjuk meg a pénzügyi központosításnak oly iparágakban is, amelyek szűk területen sűrűen vannak elhelyezve. Az Oldhami és a körülfekvő városokból való gyapotfonók 1879-ig úgy voltak szervezve, mint tíz pénzügyileg önkormányzott testület, mindegyik maga szedvén, költvén vagy befektetvén saját pénzalapjait. Az 1877-1878-i nagy ipari küzdelem megmutatta ezen szervezkedési forma gyengeségét. Hogy idézzük az iparág egyik hivatalnokának szavait:² „A következő az volt, hogy amikor egy strike kitört, a fiókok némelyike

¹ Előszó a Rules of the Amalgamated Society of Carpenters and Joinershez (Manchester, 1891).

A néhai John Fielding, a boltoni tartományi tényleges gyapotfonók társaságának titkára, egyike a gyapotfonók leghatékesebb vezetőinek.

már a bukás szélén állott, míg mások a pénz tekintetében jó helyzetben voltak arra, hogy tovább folytassák a harcot. Hamar kitalálták, hogy valódi küzdelmi erejüket nem a leggazdagabb, hanem a legszegényebb fiók ereje szabályozta. Egy másik példája volt az a mechanika régi törvényének, hogy a lánc ereje a leggyengébb kapocs által határoztatik meg. A küzdelem után úgy orvosolták a hibát, hogy bevették, miszerint minden felesleges pénz egy közös számlára vitessék át.” Ezen idő óta a lancashirei gyapotfonók minden kerülete elfogadta a központosított alap elvét. „Azt tartjuk – mondja a boltoni fonók főtitkára – hogy ahol bármely számú munkás munkája az üzlet ugyanazon hullámszásainak van alávetve, hogy ha munkájuk terménye ugyanazon piacra megy, és ha az árak és feltételek, melyek szabályozták munkabéreiket, ugyanazonosak: feltétlen szükséges ily munkások részére, amennyiben védelmezni óhajtják munkájukat, egyetlen társaságba állani össze. Nem elegendő, hogy csatlakoztunk különálló kerületi társaságokba, amelyek talán akkor dicsekedhetnek, hogy van jelentékeny tartalékalapjuk, teljesen az ő rendelkezésük alatt. Egyáltalán nem habozunk kimondani, hogy minden ily felhalmozott pénzmennyiség kevés hasznot hajt arra, hogy az ő tisztán ipari természetű érdekeiket előmozdítsák vele.”¹

Oly központi alap feltétlen szükséges volta, amely bármely fiók védelmére felhasználható, ha ipari háborúba keveredik, oly világossá vált minden munkásegyleti ember előtt, hogy egyik társaság a másik után fogadta el a közös pénztár elvét. De a közös pénztár, amint egy vagy két szembeszökő eset is igazolja, erős jótékonyági társulatok között is, nem hordja szükségképen magával egy uralkodó központi végrehajtó hatalom felállítását, amely minden végrehajtási jogot magának követel. Ahol a dolgot lehet elintézni határozott szabályok alapján, amelyeknek végrehajtásához a politikai célsze-

¹ Annual Benort of the Bolton Provincial Cotton Spinners Association, 1882.

rűségnek semmi köze nincs, és semmi különös elhatározás nem szükséges, a tapasztalat azt mutatja, mint rögtön látni fogjuk, hogy a helyi fiók igazgatás ép oly hatásos és gazdaságos lehet, mint a központi kezelés. De a munkásegyesületi pénztárak kiadásai nem kizárólagosan a tagok törvényalkotása, de nagy részben a végrehajtók belátása szerint vannak megszabva. Az ipari védelem minden tárgyában, legyen az akár a darabszám-munka s irányárainak kidolgozása, akár egy új gyári törvényjavaslat támogatása, akár egy országos egyesség tárgyalása a munkaadók társaságával, akár egy strike vezetése, túlhaladja egy ember képességét bármely írott szabályzattal állapítani meg akár a módját, akár az összegét pontosan az esetleges költségeknek. Ebből az következik, hogy a munkásegyleti ügykezelés nagyobb és legjelentékenyebb részét, nem úgy, mint a jótékony társaságok segélyeit, nem lehet előre meghatározni bármely törvény vagy tabella útján, de oda kell hagyni a végrehajtó hatalom belátására. Ezt a belátást pedig teljesen és kizárólag ráruházni a központi végrehajtó-bizottságra, mely a tagok összességét képviseli, szembeszökőleg az egyedüli mód arra, hogy azok, akik hozzájárulnak a bevételhez, megtarthassanak valami befolyást annak elköltése felett. De ez a fejlődés szükségképen magával hozza elvonását a fiókoktól minden valóságos önkormányzati jognak a politikai kérdésekben és a közös bevétel megfelelő részének elköltésében. Szükségképen következik aztán abból, hogy a fiókok pénze befolyik az egész társaság közös pénzalapjába, és hogy ezen alap az összes tagokra egyaránt kivetett adókból telik meg újra, hogy egyetlen helyi fióknak sem lehet megengedni, hogy az egész szervezetet háborúba keverje. A pénzügyek központosítása magával hozza, egy háborúskodó szervezetben, az igazgatás központosítását is. Azon munkásegyesületek bizonyultak be a legerősebbeknek és ennél fogva legszilárdabbaknak, amelyek legteljesebben látták be ezt aényt. Ahol a pénzalapok központosítottak, és a hatalom mégis úgy hagyatott, a helyi hatóságoknál, a szabályzatok készítőinek figyelmetlensége vagy ügyesség-

hiánya folytán, az eredmény volt gyengeség, különböző vitás kérdések és pénzügyi zavar.

A demokratikus pénzügy ezen sarkalatos elvét csak lassan és tökéletlenül tanulták meg a munkásegyletek emberei, és ezen dolog tiszta belátásának hiánya gyakran idéz elő végzetes eredményeket nagy és hatalmas szervezetekben is. Vegyük például a gépészek egyesült társaságát, mely kitűzött céljául vallotta azt, hogy egy központi végrehajtó vezetése mellett egyöntetű ipari politikát fog létesíteni. Az volt a szándék, hogy ezen eredmény biztosíttassék úgy, hogy a strike-idő alatt a fizetést csak a központi végrehajtó-bizottság engedélyezze, a fiókok azonban a többi, a szabályok által meghatározott adományokat adják magok. Szerencsétlenségre azonban ez a strike-fizetés csak öt shillingre rúg hetenként, az tételeztetvén fel, hogy a munkáját elhagyó munkás fog kapni hetenként tíz shillinget, melyet a fiók ad munkanélküliség esetén. Ez az összefüggése az ipari politikának a jótékonyági adományokkal arra vezetett, hogy a központi végrehajtó-bizottság tekintélye az ipari politikában komolyan megrendült. Ahol bármely gépész-műhelyben a munkások nincsenek megelégedve munkaadójuknak bármely elhatározásával, fordulhatnak azonnal saját fiókjokhoz, és hogy ha annak engedélyét megkapják, letehetik azonnal szerszámaikat azzal a bizonyossággal, hogy meg fogják kapni még pedig az egész társaság terhére a heti tíz shillingnyi munkanélküliségi adományt.¹ A dolog aztán kellő időben

¹ Ez a sérelmes gyakorlat nagyban megerősített azon tény által, hogy a „hozzájárulási alap”, amelyből korábban egyedül volt megszavazható a strike-fizetés, gyakran eltöröltetett, és később ismét visszaállított a tagok szavazatai által. Azon korszakokban, amelyek alatt a hozzájárulási alap nem létezett, a társaságnak nem volt más eszköze a támadások visszaverésére, mint az, hogy megadta a munkanélküliségi járulékot azon tagoknak, akik megtagadták azoknak engedni. De az aztán a döntést a fiókra bízta, ámbár az alap, ami elköltetett, egyenlően szedetett be az egész társulattól.

felterjesztetik a kerületi bizottság által a központi végrehajtó-bizottsághoz, még akkor is, ha a fiók nem vesz magának fardadságot kérni engedélyt a további heti öt shillingnyi adomány kifizetésére. De időközben a háborút kijelentették, és az tényleg meg is kezdődött; a helybeli munkaadók esetleg egy kizárással válaszoltak, sőt talán az egész kerület harc-sorba állhatott már munkástársainak támogatására; és a társulat is talán már összekötve látja becsületét és tisztességét egy nagy ipari támadás támogatásában, mind anélkül, hogy a központi végrehajtó-bizottság még csak határozott volna is afelett, hogy a szőnyegen forgó kérdés egyáltalában olyan-e, amely felett küzdelmet helyes-e egyáltalán kezdeni. Valóban épen ez az, ami történt az újabb ipari küzdelmek legszerencsétlenebb és legigaztalanabb esetében: a gépészek és ónozok hosszú strikejában a Tyneparti hajóépítő műhelyekben 1892-ben, amikor több ezer ember volt munkanélkül több mint három hónapig, nem azért, hogy emeljék a saját magok vagy munkástársaik bármely részének életviszonyait, hanem azért, mert a helyi gépészek és ónozok nem tudtak megegyezni arra nézve, hogy melyikök szereljen fel két és fél hüvelyes vascsöveket. Könnyű volna a gépészek egyesült társasága jegyzőkönyveit tanulmányozó bármely embernek is összeszedni sok más oly esetet, amikor az egyes fiókok, azáltal, hogy a munkát megtagadó tagoknak kifizették a munkanélküliségi járulékot, megkezdték saját szakállokra fontos ipari mozgalmakat anélkül, hogy a központi végrehajtó-bizottság előzetesen beleegyezett volna, vagy csak tudott volna is róla.

Ezen szerencsétlen összezavarása, a munkanélküliségi járuléknak és a strike fizetésnek nem az egyedüli zavar, ami kínozza a gépészek egyesült társaságának vezetőit. Ámbár minden felhatalmazott küzdelem támogattatik a társaságnál, mint egésznek pénztárából, mégis a helyi tagokra bizatik az ő kerületi bizottságaik útján, hogy megkezdjék a szakítást. Ez úgy látszik, hogy egyértelmű a teljes helyi önkormányzással és mint ilyen, nagyon is kedvez a tevékenyebb fiókok-

nak. De a szabályzat azt is mondja, hogy a kerületi bizottságok határozatai alá vannak vetve a központi végrehajtó-bizottság helybenhagyásának, s ilyen módon, ha nem is a politika vezetése, de legalább a végleges veto-jog a főhadiszállásra van bízva. A gépészek képtelenek voltak arra, hogy elhatározzák, miképp akarnak-e vagy nem helyi önkormányzatot az ipari politikában, több, mint egyszer helyezte a társaságot zavaros, sőt épen nevetséges helyzetbe. Így 1895 őszén a belfasti fiókok, a központi végrehajtó-bizottság beleegyezésével, strikeoltak béremelésért. A szövetkezett munkaadók erre kizárással feleltek, nem csak a belfasti gépészeket, de a Clyde-partiakat is kizárván. Azon tárgyalások alkalmával, melyek következtek erre, természetesen a központi végrehajtó-bizottság képviselte a társaságot, és sikerült neki egyességet kötni, melyet elfogadtak a Clyde-menti fiókok. A belfasti fiókok azonban megtagadták az egyesség elfogadását, és a strike befejezését és továbbra is teljes strike-fizetést adtak minden tagjoknak az egész társaság pénzéből. A központi bizottságot természetesen keserűen vádolták a szövetkezett munkaadók azért, ami csalárdságnak látszott, és a közvélemény megbotránkozott a szavahihetőség és fegyelem ekkora hiányán. Végre is a zavar úgy végződött, hogy a központi végrehajtó-bizottság magára vállalta határozottan felszólítani a belfasti tagokat, hogy menjenek vissza a dologba, anélkül, hogy bevárta volna a kerületi bizottság határozatát. Az, hogy vajjon a központi végrehajtó-bizottságnak volt-e egyáltalában joga közbelépni másként, mint megerősíteni vagy helyteleníteni a kerületi bizottság határozatát, heves vitára adott alkalmat; és az 1896-iki küldöttek gyűlése nemcsak elfogadott egy határozatot, mely rosszalotta ezen eljárást, de szerkesztett egy új szabályzatot is, mely kimondottan elveszi mind a központi végrehajtó-bizottságtól, mind a kerületi bizottságtól a jogot bezárni egy vitát azáltal, hogy a helyi tagoknak – tehát azoknak, akiknek nagyobb része vagy mindnyáját épen az érdekelt személyek teszik – kétharmad többségének hozzájárulását mondja ki szükségesnek egy

strike megszüntetésére.¹ Ezen fanatikus ragaszkodása a gépészeknek a legszélső helyi önkormányzatban – állhatatos feltételezésük, hogy minden egyes szakasznak, bármily kicsiny és jelentéktelen legyen is, meg kell engedni azt, hogy utalványozhasson az egész társaság pénzére oly politika támogatására, amelyet a tagok többsége esetleg helytelennek tart – kiszámíthatlan kárt okozott a gépészek egyesült társaságának. Ez volt a forrása a társaság vagyonára vezetett folytonos és szükségtelen utalványozásnak. Több, mint egyszer vitt ez be ezerszámra tagokat egy-egy kizárásba, amikor nem volt egyáltalán semmi panaszra okuk. Ez az, ami megfosztja a szövetkezett munkaadókat minden bizalomtól azok iránt, akik velők a munkások részéről tárgyalnak. És – mindenek felett – ez az, ami ténylegesen meggátolja a társaságot abban, hogy valami hatásos védelmet fejtsen ki tagjai alkalmazásának feltételei körül. Oly országos egyezmények, mint amilyenek köttettek a kazánkovácsok egyesült társasága, a tényleges gyapotfonók egyesült társasága és a kézmű és cipőmunkások nemzeti egylete által, amelyek folytán a munkafeltételek általános javítása biztosított, szükségképpen kívül esnek egy oly szervezet hatáskörén, amely nem képes megadni kiküldött tárgyalóinak az általános akarat megbízását.

A pénzügy központosítása és a fiók megmeredő helyi önkormányzata közt levő ugyanezen összeütközés olvasható ki az építőipar egyesületei legtöbbször alapszabályaiból. Itt a hagyomány az volt, hogy megkívántatik az egész társaságnak, vagy a központi végrehajtó-bizottságnak, mint képviselőjének hozzájárulása, mielőtt bármely fiók strikeba lépne vagy még csak tárgyalna is béremelés vagy új ipari előnyökért. De nem kevésbé szilárdan meggyökerezett az építőiparok gyakorlatában minden fiók, vagy még minden egyes munkásnál is az, hogy rögtön abbahagyja a munkát,

¹ Rules of the Amalgamated Society of Engineers (London 1896), 54. 1.

anélkül, hogy megkérdézné a központi végrehajtó-bizottságot, mihelyt egy munkaadó megsérti azon város létező munkaszabályait. Az ily esetekben, ezen iparok országos egyleteinek legtöbbjei szabályzata szerint a strike-fizetés megadatik a fiók által azonnal, mint egy természetszerű dolog. Ennélfogva a fiók kifejezetten fel van hatalmazva bevinni az egész társaságot a háborúba, valahányszor csak a létező szokásokról való saját magyarázata vonatik kétségbe egy munkaadó által, bárha a legkisebb részletkérdésben is. Könnyen elképzelhetjük, mily nagy mértékben elszaporodnának a nemzetközi háborúskodások, hogy ha fel volna hatalmazva minden egyes gyarmat vagy távol eső telepítvény kormányzója, rögtön hadat üzeni az egész birodalom nevében és hatalmával, valahányszor megtörténék a nemzeti jogok bármely megsértése az ő magánfelfogása szerint. És ámbár a munkásegylet esetében, egy részleges fiókviszály sem fontos, sem nem hosszantartó, az eredmény mégis egy szeszélyes és esetleges ipari politika, amely gyakran egész a nevetségességig egymásnak ellentmondó, de amelyet a központi végrehajtónak tényleg nincs hatalma meggátolni. A tényleges komi vesék jótékony társasága és a tényleges téglavetők társasága, a legutóbbi évekig, különösen szenvedett apró veszekedések állandóan következő sorával egyes munkaadókkal, amelyeknek legnagyobb része el lett volna kerülhető, hogy ha a szőnyegen forgó kérdés nyugodt megbeszélés tárgya lehetett volna egy, az egész társaság nevében tárgyaló hivatalos személy részéről.¹ Ezt tisztára belátták az építőiparok vezérei. A téglá-

¹ Gyakran megtörténik, hogy a munkásszabályok magyarázatánál két fiók által azoknak egyike vagy mind a ketteje eltérő. A Friendly Society of Operative Stonemasons kendali fiókja 1873-ban munkaszabályai közé felvett egy szakaszt, amely követeli a munkaadóktól gondoskodni ebédre azon munkások részére, akik városi lakásoktól egy bizonyos távolságnál messzebbre küldetnek el. Egy kendali munkaadó a kendali fiók néhány tagját húsz mérföld távolra oly helyre küldte munkába, amely oly fiók területére

vetők és kőművesek közt, a fiók hagyományos joga strikeolni megtámadások ellen a központi végrehajtó-bizottság felhatalmazása nélkül is, nagyon erősen áll arra, hogy eltörölhető legyen; de a szabályok újabb kiadásai kifejezeti önkorlátozzák e jogot a támadások bizonyos fajaira és követelik a fióktól, hogy szerezze meg az egész társaság felhatalmazását, mielőtt bármely másnemű megtámadásnak ellenszempülne. Az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners még egy lépéssel tovább ment a politika összpontosításában. Az utolsó busz év alatt szabályzatai kifejezetten eltiltanak minden fiókot strikeolni, „anélkül, hogy előbb megszerezték volna a végrehajtó-bizottság engedélyét . . . még pedig akár új előnyért, akár a létezők megtámadása ellen.”¹ Nem pusztá véletlen, hogy az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners, ámbár fiatalabb, mint sok más társaság az építőiparban, most a legnagyobb és legvagyonosabb mindnyája közt.

Azon nehézségek, melyek rásulyosodtak az Amalgamated Society of Engineers és az Operative Bricklayers' Societyra, sikerrel leküzdettek az United Society of Boiler-makers által, amely egyesület megtalálta útját annak, hogy a jótékonyági adományok helyes kezelését egyesítse egy erős és egyöntetű ipari politikával. Itt a kérdés mind névleg, mind alkalmazásban, teljes szétválasztásával oldatott meg a jótékonyági és ipari kérdéseknek. Az „adomány jótét” a munkanélküli felsegülésére odaszorítottatott „arra a

esett, ahol nem volt ily szabály. A kendali kőművesek követelték munkaadójuktól, hogy tegyen eleget a kendali szabályoknak, amikor aztán ő kicserélte őket a helyi fiókhoz tartozó munkásokkal, akik azt vitatták, hogy a kendali szabályok nem állanak az ő kerületükben végzett munkára. A magyarázatban való ezen éles megkülönböztetés végnélküli veszekedésre adott okot a két fiók közt, és sok helyi súrlódásra. Végül e kérdés az egész társaság szavazatára utaltatott, amely a kendali fiók ellen hozta meg a döntést. – *Fortnightly Return*, 1873 október.

¹ 28. szabály, 10. pont, az 1893-iki kiadásban, 66. 1.

munkásra, aki kidobott munkájából az ipar pangása vagy más okból”, amelyek igazolva vannak „egy bizonyítványban, melyet aláír vagy a munkavezető, vagy pedig három tag, aki azon üzletben vagy műhelyben dolgozik, melyet ő elhagyott”, és amely kielégíti a fiók tisztviselőit. Ezt a segélyt nem lehet adni oly munkásnak, aki munkáját bárminemű vitás kérdés miatt hagyja el. Strike-fizetés egy teljesen másnemű jótétemény, melyet, még egyetlen munkás esetéjén is, csak a központi végrehajtó-bizottság ítél oda és amely csupán annak kijelentett és részleges utasítására fizethető.¹ Ebből az következik, hogy ámbár a fiókok kezelik a tisztán jótékonyági segélyt, nincs semmi jogok elbírálni az ipari kérdéseket. Ha bármi vitás kérdés merül fel a munkaadó és munkásai között, vagy közte és akár egyetlen munkása közt, a dolgot rögtön a kerületi küldött és egy az egész társaság által kinevezett és nevében eljáró hivatalnok veszi kezébe, állandó összeköttetésben a főhadiszálláson levő főtítkárral. Egy munkás sem teheti le szerszámaint, vagy csak nem is mondhat fel munkaadójának bármely kérdésén az ipari politikának, kivéve a kerületi küldött előzetes felhatalmazásával; és hogy kettősen is bizonyíttassék, miszerint e törvénynek feltétlenül fognak engedelmeskedni, ilyen esetben egy fillér segély sem fog adatni a fiók által, kivéve a központi végrehajtó-bizottság határozott utasítására.

Mindennek dacára a munkásegyleti fiók, még a legközpontosítottabb társaságban is, egy nélkülözhetetlen dolgot végez a munkásegyleti igazgatásban. Mint kölcsönös biztosítási, betegsegélyezési, temetkezési és aggkori ellátást biztosító társaság a munkásegylet, ép úgy, mint a Friendly Society, határozott szabályok és megállapított táblázatok által vezérli működését, mely szabályok ma már mint egy törvényhozási tény meg vannak állapítva az egész társaság által. Maga a munkanélküliség segélye – az „ado-

¹ Rules of the United Society of Boilermakers (Newcastle, 1895).

mány” vagy „rest pénz”, amit senki más nem talált lehetségesnek szervezni, mint csak a munkástársaságok, ugyanazon szabályok szerint kezeltetik. A rendes egyesület nyomtatott szervezete apró részletekben meghatározza, hogy mily összegek fizetendők betegség vagy munkanélküliség ségélye gyanánt és kidolgozott szabályokban igyekszik gondoskodni minden lehető esetről. A központi végrehajtó-bizottság mereven ügyel, hogy a szabályok az utolsó betűig tartassanak meg és első pillanatra úgy látszik, hogy semmi teendő nem maradt hátra a fióknak. Ez azonban nagyon távol áll az igazságtól. Védeni az alapot csalástól, arra feltétlenül szükséges a helyi, sőt személyes ismeretség is. Beteg-e az ember vagy tettető? Egy munkanélküli tag a munka? Iő üzletének lanyhasága miatt vesztette el munkáját vagy az ő szorgalmának lanyhasága miatt? Oly kérdések ezek, melyekre legjobban azok az emberek válaszolhatnak, akik együtt dolgoznak vele a gyárban, akik ismerik a munkavezetőt, aki elbocsátotta őt és a munkaadót, aki nem akarta visszafogadni és akik ismerik életének egész folyását. Ebben találjuk meg azt a gyakorlati hasznosságot, amely a munkásegyleti fiókot életben tartotta, mint a munkásegyleti szervezkedés életbevágó részletét. Úgy szolgál ez, mint valami esküdtszék, hogy eldöntse nem a politikai kérdéseket, de a ténykérdést.¹

¹ Ezen esküdtszéki rendszer hasznos volta, ha így írhatjuk le a fiók-működést, megérthető más jótékonyági szervezetek gyakorlatából. Jelentőségteljes, hogy azzal kezdjük, mikép a nagy részvényes biztosító-társaságok, a gyűjtő társaságok, dacára millió és millió munkás tagjaiknak, és dacára hogy fizetett hivatalnokaik mindenütt ott vannak, de nincs jury-rendszerük, pénzügyileg lehetetlennek találják vállalkozni arra, hogy betegségi, még inkább arra, hogy munkanélküliségi segílyt adjanak. A Prudential Assurance Company, mely legnagyobb és legjobban kezelt köztök, megkezdte ezt, de iel kellett hagynia vele, mert, mint a titkár mondja a Friendly Societies tárgyában ült királyi bizottság előtt 1873-iban „öt évi tapasztalat után úgy tapasztaltuk, hogy képtelenek va-

És hogy ha egy pillanatra kívül hagyjuk a helyi önkormányzás kérdését és tekintetbe vesszük a fiók minden teendőjét, el fogjuk ismerni ezen intézmény gyakorlati jelentőségét, még a leginkább összpontosított társaságban is. Nem kis nyereség egy demokrata szervezetben, hogy ha biztosítjuk a tagok nagy csoportjának összejövetelét oly viszo-

gyunk legyőzni a csalást, ami gyakoroltatott”. A Friendly Societies közt, amelyekben a betegsegélyezés a fő dolog, érdekes azt találni, hogy a Foresterek és Oddfellowk közt, ahol minden szék vagy páholy pénzügyileg önálló, van a legcsekélyebb betegszám. Egy érdekes társaság, a Rational Sick and Burial Association (alapítva 1837-ben, Robert Owen és az ő „Rational Religionist”-jai által) ép úgy van szervezve, mint egy országos egybeolvadt munkás-egyesület, fiókokkal, amelyek kezelik a közös alapból fizetendő adományokat. Ezen társaságban, úgy tudjuk betegség aránya alig nagyobb, mint a csatlakozott rendekből s minden páholy nem csak azt határozta el, hogy adassék-e, de maga köteles megkeresni rá a pénzt is. Végezetül, amikor a Hearts of Oak jótékony társaságra jövünk, amely a legnagyobb és legelismeretebb a központosított jótékony társaságok közt, és nincs egyáltalán fiókja, és a segélyt egyenesen a főhivatalból adja, úgy találjuk, hogy a betegarány rendesen sokkal felette van a Foresterek vagy Oddfellowk, vagy éppen a Rationálok tapasztalata felett, amely feleslegesen a számvevő ismételt nyilatkozatai szerint nem lehet másnak tulajdonítani, mint a csalás és tettetés ellen való ki nem elégitő védelemnek. 1884-91 közt eső nyolc év alatt például a várható betegedés volt a manchesteri Oddfellowk esetében az 1866-70. évi tapasztalat szerint (az összes kerületekből) 1,111.553 hét; a tényleges hetek száma, amelyre segély fizettetett, nem volt kevesebb, mint 1,452.106, több, mint 30 százalék túllépés (An Enquiry into the Methods etc., of a Friendly Society, R. P. Hardy 1894, 36. 1.). „A központosított társaságok – mondja Rev. Frome Wilkinson – soha sem lesznek képesek elkerülni, hogy meg ne csalassanak; azonban nem így áll egy csatlakozott társaság jól szabályozott fiókjával, ha gépezete jól működik” (The Friendly Societies Movement, 193. 1.). Lásd szintén ugyanazon szerzőtől a „Fifty Years of Friendly Society Progress” az Oddfellows Magazineban 1888. évről.

nyok közt, amelyek közös szükségleteik megbeszélésére vezetnek. De a fiókgyűléseknek nem egyedül az ő nevelő hatások egyedüli igazolások. Minden munkásegyletben, akár kormányoztassák az a referendum által, akár egy képviseleti gyűlés által, a fiók kiegészítő részét képezi a törvényhozó gépezetnek. Hogy ha a törvények a tagok szavazatai útján jönnek létre, a fiókgyűlés az, ami a tárgyaló gyűlés és rendesen egyúttal a szavazó helyé is. Ha a társaság teljesen kifejlődött képviseleti intézményeknek örvend, a fiók lesz egyszerre a természetes és megfelelő választási kör és ez szolgáltatja, – amit oly szomorúan nélkülözünk a politikai demokráciánál – azt az eszközt is, amelyen át a képviselőnek szabályosan érintkeznie kell választói minden rétegével. Más iparokban szokásos azt követelni, hogy a társaság szabályainak semmi fontos megváltoztatása ne vitesse a képviseleti gyűlés elé, míg az előzetesen meg nem vitattatott és néha szavazás is nem történt rája, a fiókok egyike vagy többje által. Mikor a fiókgyűléseken megjelenünk, azt a részét találtuk az estének a legérdekesebbnek, amikor tárgyaltattak a jelentések, melyek beérkeztek a fiók képviselőitől a helyi ipartanácsban, vagy az iparág kerületi vagy vegyes bizottságában, vagy magában a társaság képviseleti gyűlésében. Gyakran felvillant előttünk, hogy mennyire emelné vagy erősítené a politikai demokráciát, ha a képviselőnek vagy városi tanácsosnak rendesen kellene jelentést tenni és megvitatni választói minden vezérével, támogatóival és elleneseivel egyaránt mindazon közügyet, amelyben érdekelvék. Teljesen eltekintve ennél fogva minden igazgatási teendőktől, a fiókok szervezetének sokféle haszna van még a legközpontosítottabb társaságban is. De ezen haszonnak kevés összeköttetése van a központosítás és helyi önkormányzat kérdéseivel. Mindezen tekintetben a fiókok nem elvált kormányzati egységek, de tényleg egyetlen nagy gyűlést képezik a tagoknak, akik földrajzilag megfelelő nagyságú csoportokra vannak felosztva.

Így aztán abban a vitatott kérdésben, hogy mint kell

megosztani az igazgatást a központi és helyi hatóságok közt, a munkásegyletek tapasztalata nem ad vezető fonalat sem más önkéntes társulatoknak, sem a politikai demokráciának. A pénzügyek és politika teljes központosítása, amelyet a munkásegyletek a tevékenység feltételeinek találtak, reájok csupán az ő működési teendőik különös jellege folytán lesz rákényszerítve. Az a tékozló bőkezűség, amelylyel adták oda a régiebb ipari társaságok felesleges pénzeiket jobbra és balra más városok társaságainak, melyek segélyre szorultak, nem pusztán a testvéri önzetlenségnek fellobbanása volt. Mindegyik társaság élénk tudatában volt annak, hogy a munkabérek leszállítása egy központban valószínűleg hamar át fog terjedni más városokra is, mint eredménye vagy a munkaadók közti versenynek, vagy a munkások vándorlásának. És amikor a különböző helyi társaságok összeállottak országos egyesületbe és egymásután fizetett hivatalnokokat alkalmaztak, hogy a központi végrehajtóbizottság rendelkezéseit végrehajtsa, az nem a közönyösségnek volt tulajdonítható a helyi önkormányzat iránt, vagy a hajlamlak a bürocratiára, sőt nem is valami emberbaráti hajlamlak, hogy segítsenek gyengébb testvéreiken, hanem annak világos felismerésének, hogy főfontosságú reájok nézve egyöntetű ipari politikát folytatni az ország egyik végétől a másikig. Ez a vágy minden tapasztalt munkásegyleti ember elméjében határozott meggyőződéssé vált, amely azóta már rég beélte magát a tömegekbe is. Szembeötlő, hogy egyöntetű politika csak úgy érhető el és tartható fent, ha egy központi testület működik az egész iparág nevében. És így jön ki aztán eredményül, hogy a központosított és bürocraticus kormányzatra való hajlandóság a munkásegyleti világban el van fogadva, sőt örömmel látva oly emberek által is, akik minden más szervezetben, melyhez tartoznak, a helyi önkormányzat makacs védői.¹

¹ Ez az általánosítás teljes egészében csak az egyesületek ipari pénzalapjaira és ipari politikájára áll meg. Amennyiben

IV. FEJEZET.

Egyletek közti viszonyok.

Az előző szakaszok folyamán mindig azon feltevésből indultunk ki, hogy van valami olyan dolog, mint egy „ipar-ág”, amelynek határai felől nem támadhat kérdés soha. Csaknem minden munkásegyleti alapszabály bevezetésében ezen irányban a következő értelmű részletet találunk: „Minden meghatározott foglalkozást űző iparosnak érdekében fekszik, együttesen azokkal, akikkel együtt dolgozik, hogy

Friendly Society eljárás a munkás-egyesületek részéről csak csalogató eszköznek használtatik tagok szerzésére, nincs semmi nehézség arra, hogy minden egyes helyi fiók, oly minőségben, mint jótékonsági társulat, maga állapítsa meg hozzájárulási arányait, maga tartsa meg saját pénzeit és maga igazgassa saját ügyeit, míg ugyanekkor képezze részét, minden munkavédelmi célokra, egy szorosan központosított országos egyletnek. Rendesen azonban a munkás-egyesületi mozgalom Friendly Society oldalát nagyrabecsülik azon nagyon jelentékeny segély miatt is, amelyet felgyűlt pénzalapjuk nyújt a hadi kincstárnak. Így azt találjuk, hogy az országos munkás-egyesületek igen csekély kivétellel központosították ma már nemcsak ipari, de jótékonsági vagytonokat is, minden tag összes befizetése egy oly közös alapba tétetvén, amely a társaság összes céljaira szolgál. A következmény természetesen az, hogy még több hatalmat összpontosítanak a központi végrehajtó-bizottság kezei közé.

létesüljenek oly szabályzatok, amelyek irányítják azt a különös iparágat.” De hát mi az az iparág és mint vannak annak határai körülírva? Egy újságíró vagy szaktudor minden mechanikust, aki csak Armstrongnál vagy Whitworthnál van munkában, természetesen gépésznek nevezze, aki-ről felteszi, hogy a gépészek munkásegyletében tartozik; és bizonyára világosan megkülönböztetné őt az ónozó, ács vagy a hajóácsból. És mégis ezen mechanikusoknak különböző szervezetekbe foglalása és ezen szervezeteknek viszonya egymáshoz, okozták a brit munkásegyleti ügynek a legkomolyabb nehézségek egész sorozatát.

Jobb lesz azonban először úgy állítani fel a kérdést, amint az látszik némely fő iparágban. Egyetlen iparág gyakran foglal magában oly munkásosztályokat, akik nagyon különböznek egymástól, mind rendes keresetökre, mind azon védelem rendje és mennyiségére nézve, melyet viszonyaiknál fogva igényelnek, és azon stratégiai erejére nézve különleges helyzetökre a munkaadóval szemben, amelytől függ végelemzésben az ő ipari politikájuk. így egy gyapotfonó malom, 40 pár szövőszékkel, foglalkoztat mintegy 90 kártyaszobás munkást, főleg nőket, a férfiak keresvén hetenként 18-30 shillinget és a nők 12½-19½ shillingig; 40 felnőtt férfi gépfonót, akik darabszámra megkeresnek 30-50 shillinget hetenként; 80 fiút és férfit, mint darabszámot, kiknek a gépfonót hetente 6½-20 shillinggel fizetnek; és 2 felügyelőt, akiknek heti fizetése 42 sh. és még több. A mellette levő gyapotszövő-műhely 800 székkel, mintegy 260 férfi és nő szövők dolgoztak, akik darabszámra vannak fizetve és hetente 14-20 shillinget keresnek; 8 felügyelőt (férfit), akik a szövők keresetének százalékában vannak fizetve, mintegy 32-42 sh. hetente; 10 tisztítót és húzót, akik darabszámra 25-35 shet keresnek hetenként; 5 csomózót és elrendezőket, akik darabszámra dolgoznak, hetenként 20-30 shet keresve; 3 vagy 4 kárpitost, akiknek heti munkabére 42 sh; egy csomó gyereket 1-50 változó számmal, akiket a szövők használnak segítségül, és akik csak kis összeget keresnek;

és egy igazgatót az egész felett, akinek a fizetése 200-300 font sterlingre rúg évente.¹

Mindezen munkások egyesülten egyetlen munkaadó alkalmazásában vannak, ugyanazon nyers anyagból dolgoznak és ugyanazon piac részére is. Szembeszökő, hogy sok közös érdekek van. De mindemellett nem képezik a kormányzásnak egyszerű egységét. Lehetetlen feltalálni bármely oly szervezetet, amely képesítse a gyapotmunkásoknak ezt a hat vagy több osztályát egy oly egybeolvasztott egyesületet képezni, amelynek közös politikája, közös pénztára, közös végrehajtó-bizottsága és közös hivatalnoktestülete van, anélkül, hogy ne áldoztassák fel egy, vagy esetleg az összes különböző osztályoknak pénzügyi és ipari éreke. Teljesen lehetséges a jól fizetett osztályoknak, mint aminők a falikárpitosok, a csomózók, rendezők és felügyelők, fizetni magas heti hozzájárulásokat, amelyek teljesen lehetetlenek a kártyás munkásokra vagy a szövőkre nézve. De az a mód, ahogyan óhajtja felhasználni pénzalapjait mindegyik osztály, még jobban eltér egymástól, mint maga az összeg. A kárpitosok, akiknek stratégiai ereje onnan ered, hogy nagymértékű különleges ügyességgel bírnak, s így igen nehéz helyettesíteni őket, s hogy az ő munkabérek csak elenyésző csekély részét képezi az összes termelési költségnek, képesek arra, hogy pénzalapjaikat széles mérvben fordíthatják beteg- és temetkezési-segélyekre. Nekik ugyanazonos munkaidéjük van minden kerületben és kevés alkalmuk vizsálya keveredni munkaadójukkal, ennél fogva egyáltalán nincs szükségök sem központi hivatalra, sem fizetett hivatalnokokra. Más oldalról a fonóknak és szövőknek nagyon is kifizeti magát, hogy egy igen ügyes szakember hivatalnoki kart tartanak arra a célra, hogy kiszámítsák és fentartsák keresetöket a darabszám-bérek komplikált rendszere mellett

¹ Vesd össze a munkások még részletesebb osztályozásával, aim adatok a Board of Trade Report by Miss Collet on the Statistics of Employment of Women and Girls, C. 7564. 1894.

De emellett a szövőknek még az a hátrányok is megvan, hogy üzetett beszédők nagy csoportjával kell biztosítani a hozzájárulások beszédését a leányoktól és férjes asszonyoktól, akik nem hajlandók heti pennyjeiket magok hozni el a korcsmákba, ahol a fiókgyűlések még most is rendszeren tartatnak. Ugyanez áll a kártyaszoba-munkásokról is, de ezek rendszeren időszámra dolgozva, nem szükségelik a szövők egyes számítóját. Hasonlóul megvannak a csomagolók és rajzolóknak, más oldalról pedig a felügyelőknek is a magok különlegességei. Egyesíteni már most a hozzájárulások és a segély szempontjából bármely közös rendszabályban mind képességek, mind szükségleteik szempontjából oly annyira különböző osztályokat, teljesen lehetetlennek látszik. Még nehezebb volna gondoskodni, hogy hatályosan képviseltesse nek egy közös végrehajtó-bizottságban olyannyira elütó számú osztályok. Hogy ne is említsük a kárpitosokat és felügyelőket, akiknek teljesen el kellene merülniök a többiek közt, nehéz volna rábírní a 19.000 jól fizetett, jó hivatalnokokkal ellátott és jól fegyelmezett fonót arra, hogy odabocsássák ipari politika jókat a 22.000 rosszul fizetett kártyaszoba munkás vagy a 85.000 szövő eldöntése alá, akiknek két harmada nő. Más oldalról a szövők nem volnának hajlandók állandóan lemondani számszerű nagy többségök előnyeiről, sem a fonók nem engednének a kárpitosoknak egyenlő szavazati jogot magokkal. De még ha valami csodamódon egy képviseleti végrehajtó-bizottság össze volna is hozható, nem formálhatna az alkalmas testületet, mindenik osztály sajátos sakkérdéseinek eldöntésére. Minden pont felett, mely felvettetnék, az ahhoz értök kisebbségben volnának és a határozatok, bármily igazságok legyen is, szükségképen elégedetlenséget keltenének fel egyik szakaszban vagy a másikban. Továbbá, egészen eltekintve a műszaki részletektől is, a stratégikus helyzet is különböző osztályról-osztályra. Célirányos lehet esetleg a fonóknak megmozdulni béremelés dolgában akkor, amikor a szövőipar nyomott, és mind a kettő készebb lesz megmozdulni, mint a

felügyelők. A kárpitások, más oldalról minden nyílt strike helyett helyesebbnek tartanak hallgatagon visszavonulni egyik munkás a másik után egy vonatkozó munkaadótól, amíg csak az kész lesz elfogadni a munkásegylet! feltételeket. Szembeszökő, hogy oly tanács, amely ily különböző elemeket képviselne, igen nehéznek találná azt, hogy tevékeny és összhangzatos irányt fogadjon el. Más oldalról, a gyapotmunkásoknak számos érdekek van közös is. Minden gyári törvény, mely szabályozza az egészségügyi követelményeket, a munkaórákat, gépezetet, gyermekek korát és a gyárak felügyeletét, közvetve vagy közvetlenül érdekel minden munkást a gyárban. Olyan ipari visszaélések, mint a liverpooli „gyapot cornerek”, vagy a munkaadók kölcsönös megegyezése arra, hogy a készletet leszállítsák, rövid időre dolgozván, mindegyiket egyaránt érdekli. Az indiai titkár, a közoktatásügyi vagy pénzügyi miniszter politikája mindnyájukat bármely pillanatban életkérdésekben érintheti. Ha tehát a gyapotmunkások hatásos szóhoz akarnak jutni ezen lényeges ipari kérdések eldöntésében, szervezetüknek bizonyos formában ki kell terjeszkednie az egész gyapotiparra. Ezen nehézségeknek egy másik példáját mutatja fel a gépészet nagy ipara. Egy századdal ezelőtt a malomszerelők kis ügyes csapata látott el mindennemű gépészeti munkát, attól fogva, hogy a famintákat elkészítették, addig, hogy beállították a gyárba azon gépeket, amelyeket saját kezeikkel készítettek. A gépészeti ipar rendkívüli kifejlődése már régidő óta behozta a munkafelosztást, és a mechanikusok ma egy nagy gépészeti gyárban számos különböző osztályú munkásokra vannak feloszolva, akik csak nagyon ritkán képesek elvégezni egymás dolgát. A mintakészítők, akik fából dolgoznak, élesen meg vannak különböztetve a kazánkovácsoktól és vasöntőktől. A kovácsok ismét meg vannak különböztetve a szerelőktől, forgatóktól és felállítóktól. Egy más formája a különlegességnek származott abból, hogy fokozatosan több más érc is használtatik, mint vas és acél, és vannak rézöntők, bádogszerelők és rézkovácsok. Mind-

egyik nemzedék nagy haladást lát a gépek felhasználása
ban gépek gyártására, úgy hogy egy modern gépészeti mii-
hely, az idő által tisztelt ülön kívül, egy zavarba hozó soro-
zatát foglalja magában a csiszoló, formázó, egyenesítő, haj-
lító, őrlő és fúró és más gépezeteknek, amelyeket egészen új
fajtájú gépjavitó és szerszámcsináló munkások kezelve,
mindennemű fokát mutatván a képességnek. Végezetül van-
nak oly újfajtájú munkák is, a specialisták új osztályaival,
amelyek együtt járnak a vas és acél számtalan alkalmazá-
sával a modern civilizációban, mint aminők a vashajók és
hidak, fegyverkészítés, hidraulikus szerkezetek és villamos
világítás, varrógép és kerékpárok. Felfedezni már most egy
iparág pontos határait ezen közel rokon, de mégis változa-
tos foglalkozások közt bizonyára szerfelett nehéz feladat.
Mindnyájan ugyanazon iparban dolgoznak és ugyanazon
nagy gyárakban, esetleg ugyanazon munkaadó munkásai.
A terjeszkedés és összehúzódás visszatérő ugyanazon hul-
lámai előbb vagy utóbb mindnyájukat egyformán érintik.
Más oldalról, a különböző foglalkozások közt nagy különb-
ségek vannak a fizetés módszerére, a szabványos keresetre
és a stratégiai helyzetre nézve egyaránt. A szorosan kíta-
nult kazánkovácsok (hajófedél-lerakók), akik szoros cso-
portokban, szövetkező módon, darabszámra dolgoznak,
gyakran keresve naponta egész egy font sterlingig, helyes-
nek tartják, hogy jó időkben nagy megadóztatás útján egy
nagy tartalékalapot képezzenek, hogy képesek legyenek egy
különös iparági szakhivatalnokai kart tartani fent, akik sza-
bályozzák az ő darabszám áraikat minden kikötőben, és
hogy teljesen el legyenek látva az iparág nyomott helyzeté-
nek újra meg újra előforduló eseteire. A lépcső másik végén
találjuk azt az értelmes munkást, aki majdnem gépies gép-
kezelő lett, aki viszonylagos állandóságát nyerte rosszul
fizetett munkájának úgy, hogy képes minden egyszerű gépet
kezelni bármilyen gépészeti gyárban vagy műhelyben, és
aki főleg abban van érdekelve, hogy az ezen kívülálló ne
juthasson hozzá minden új helyhez. A mintacsináló ismét,

aki fából dolgozik, magas, időszerinti munkabérek mellett, alig van érdekösszeköttetésben az üllónél dolgozó darabszámra fizetett kovácscsal. Amikor az iparág kezd javulni, a mintacsinálók, utánnok aztán a vasöntők, hamarabb megindulnak, mint a kovácsok, szerelők és fordítók, és hogy ha vissza akarják szerezni az előbbi válságban elvesztett munkabéereket, hamarabb is kell nekik megindulniuk a béremelésért, mi g a gépészipar összes többi része még csak rövid időn dolgozik. Végül ott van a képviseltetés módszerének és alapjának nehézsége. Hová helyezték el a kormányzás központját? Valami vashajóépítő kikötőbe, ahol a kazánkovácsok lesznek döntők, vagy valamely belföldi gépészközpontban, ahol viszont a felszerelők és forgatók fognak hasonló nagy többséggel bírni? Hogy fogják fentartani a mintázok, akik az egész országban elszórtan csak kis csoportot képeznek, megvédelmezni a magok külön érdekeiket, hogy ha más osztályok túlnyomó többsége közt fogják azt tenni? Minden kísérlet, amely arra célozna, hogy a végrehajtó tanácsban minden külön foglalkozás, hogy ne is szóljunk minden külön nagy központról, kellően legyen képviselve, vagy minden aránylagos számbavételt kénytelen volna kívül hagyni a számítás, vagy pedig oly testület alakítására vezetne, amely lehetetlen volna tág köre és nagy költségessége által egyaránt.

Azt látjuk tehát, hogy annak keretén belül, amit közöségesen egy iparágnak neveznek, gyakran vannak különös munkára utalt munkásoknak kisebb csoportjai, amelyeknek mindegyike eléggé különös jelleggel bír arra, hogy különös figyelembevételt igényeljen. Az első felfogás mindig az, hogy a legjobb mód ezen gordiusi csomó keresztülvágására, ha nem vesszük tekintetbe ezen különbségeket és a nagyobb körzetet vesszük a kormányzás alapjául. Annyira megkapó az egybeolvasztásnak ez az eszméje, hogy csaknem mindegyik iparágban megkíséreltetett. A History of Trade Unionism olvasója fog emlékezni arra a nevezetes kísérletre, amely 1833-34-ben tétetett arra, hogy egy országos

„Builder’s Union” alkottassák, amely magába foglalta volna az építőmunkások hét különböző ágazatát. Ugyanazon években jött létre a ruházati iparokban egymásután egy rakás egyesülés. 1844-ben és újra 1863-ban a kőszénbányászok törekedtek összefogni egy egybeolvasztott egyesületbe minden embert, aki csak a bányában vagy akörül dolgozik, az ország egyik végétől a másikig. Hasonló módon voltak 1840 és 1850 közt a vasiparok tárgyai megszámlálhatlan mennyiségű helyi egybeolvasztás! kísérleteknek, amelyekben nemcsak a mechanikusok öt iparága, de még a kazánkovácsok és vasöntők is mind bele voltak foglalva. Nincs szükség arra, hogy elmondjuk mindezen kísérletek megghiúsultát. Talán többet lehet tanulnunk azon nagy új példából, amelyet a gépészek egyesült társaságának tapasztalata nyújt.

Úgy látszik, hogy eszébe sem jutott William Newtonnak, amikor megpendítette ezen híres egybeolvadás eszméjét, hogy bármi nehézség is származhatik a befoglalandó munkások különböző osztályai révén. Ami legjobban érdekelte őt, az volt, hogy egy országos szervezetbe tömörítse a gépészkedő mechanikusok minden különböző helyi társaságát, akár mintázók, kovácsok, forgatók, szerelők, felállítók voltak is azok, akár vassal vagy bádoggal dolgoztak. De „a részletesség elve” kezdettől fogva útban állott. A kovácsok és mintázók helyi társulatai erősen ellenezték azt, hogy az ő különállásokat beleolvasszák a nagy gépész egyesületébe. Ugyanazon módon a még különlegesebb gőzgépkészítők egyesülete, amelyben hajóácsok, szerelők és esztergályozók voltak a főcsoportok, megtagadták, hogy beleolvadjanak a szélesebb keretbe. Newton és Allan előtt úgy látszott, hogy mindezen ellenvetések azon természetes vonakodásból származtak, hogy a helyi társaságok nem akarták elveszteni önállóságukat az országos egyesületben. Úgy gondolták, igen helyesen, hogy ezen vonakodásnak elébb-utóbb engedni kell a nemzeti egyesülés magasabb előnyei előtt. De a későbbi tapasztalat azt igazolta, hogy az egybeolvadástól való vonakodás

sokkal mélyebb okokra volt visszavezethető. A pusztán helyi társaságok, egyik a másik után, végre is engedtek erősebb ellenfelüknek. De ez csak egy sokkal komolyabb szakadás feltárására vezetett. A gépészek egyesült társaságának mai ellenfelei többé már nem helyi gépészek klubjai, hanem oly országos társaságok, amelyeknek mindegyike a maga részére igényli az iparág különböző osztályainak kizárólagos csatlakozását. Például a mintázók 1872-ben arra a meggyőződésre jöttek, hogy érdekeik elhanyagoltattak a gépészek egyesült társaságában, és így megalakították az United Pattern-makers' Associationt, amely ma már magában foglalja ezen, különösen képzett munkásosztály nagy többségét, mely folyvást növekedik. Az Associated Society of Blacksmiths, mely eredetileg egy glasgowi helyi társaság volt, ma már kiterjeszti iparága ezen különleges osztályát a Clydera és Belfastra, sőt megvannak fiókjai Észak-Angliában is. A bádigosok, rézművesek és gépjavitók mindnyájan szerveztek már országos kiterjedésű külön társaságokat. A végeredmény az, hogy a gépészek egyesült társasága nem felel meg Newton eszményének bármelyik osztályra nézve sem. A kazánkovácsoknak, akik kezdetől fogva ellentállottak az egyesítési kísérletnek, és állandóan arra fordították figyelmüket, hogy a saját külön iparágokat szervezzék, amint említettük, szintén sikerült egy fel osztatlan, megállapodott és központosított társaságot képezni az egész országra nézve. Egészen más a gépészek helyzete. Sem a szerelők, sem a kovácsok, sem a mintázók vagy gépjavitók, a bádigosok vagy rézművesek nincsenek egyesülve egy társaságban, s nem képesek fentartani ugyanazonos iparpolitikát, még csak saját magok szakiparára nézve sem. Mind ezen zavar mellett az egyesült társaság lelkes hívei mindenfelé azt hirdették, hogy egyedüli orvosság a mind nagyobb és nagyobb egybeolvadás. „Az egyesült társaság jövő alapjának – hirdette Mr. Tom Mann 1891-ben – olyannak kell lenni, amely magába foglaljon minden munkást, aki összeköttetésben áll a gépésziparokkal, és aki munkája elvég-

zésére mechanikai ügyességet kénytelen fordítani. Ez magába fogja foglalni az őrlő- és csiszológépeket, szerszámokat csinálókat, festőket és villamos gépészeket és szükségessé fogja tenni, hogy megfelelő állandó hivatalnoki kar lássa el az ily nagy tömeg ügyeit, bajait, mert hát legalább 250,000 munkás foglalkozik az egyesült királyságban a gépész és gépíparban, ennél fogva a gépészek egyesült társasága az, amelynek ezen testület szervezésének munkáját magára kell vállalnia.”¹ Némileg a tapasztaltabb hivatalnokok javaslata ellenére, az egymásután következő küldöttek gyűlései bevették a társaságba a munkások egyik szakasza után a másikat. Az 1892-iki küldöttek gyűlésén, amely nyitotta meg voltaképpen a társaságot minden arra való munkás előtt a legvegyesebb természetű gépészeti gyárakban is, azt sürgették egyes fiókok, hogy a határvonalakat még kijebb kell tolni, úgy hogy lehetővé tétessék a bádogosok és vasöntők bevonása is. Ezen javaslat némi habozás után elesett ugyan, de csak azon az alapon, mert így az egyesülés közvetlen összeütközésbe került volna a vasöntők jótékonysági egyesületének (alapítva 1809-ben) 16,278 tagjával; és az egyesült tényleges bádogosok összetartó és harcias társaságával (alapítva 1848-ban, tagszám 8758), amelyek nagyon is hatalmas ellenfelek lettek volna arra, hogy szembeszálljanak velők. Minden egymásra következő kiszélesítése az egybeolvadásnak tényleg összeütközésbe hozza azt más egyletek nagyobb és nagyobb számával, akik aztán elkeseredett ellenségekké válnak. Maga az a versengés a versengő társaságok közt, amelynek megszüntetése volt Newton összeolvadási tervzetének célja, ezen mindent magába zárni törekvő politika által, még inkább tüzeesebbé és elviselhetetlenebbé vált. És itt aztán feltétlen szükség, hogy az olvasó teljesen elképzelje magának az ilyen versenyzés és ellentétesség egész vészes hatását a különböző munkásegyletek között. A baj egyformán szembeszökő lesz, ha akár csak úgy tekintjük a

¹ A londoni keleti részen levő fiókjához intézett felszólítás a gépészek egyesült társaságától. Trade Unionistban, 1891 okt. 10.

munkásegyletet, mint pusztá jótékonyági intézetet, amely biztosítja a heti munkabérkeresőt az életfentartás elvesztése ellen akár betegség, akár aggkor, akár az ipar nyomott helyzeténél fogva, akár úgy, mint azt a harcoló szervezetet, amely képessé teszi a kézimunkást jobb feltételeket csikarni ki a tőkepenzes munkaadótól.

Vizsgáljuk először azt az oldalát a munkásegyleti ügynek, amelyet kezdettől fogva mindenki csodált és dicsért, „azt a régi és nagyon dicséretes szokását a különböző mesterebereknek az egyesült királyságban, hogy összejönnek és társulatokba alakulnak azon egyedüli célból, hogy támogassák egymást betegség, öregkor és más gyengeségek esetében, és hogy eltemessék halottaikat.”¹ Már most, bármely súly tulajdoníttassák is a kereskedelmi dolgok körül azon vezérelvnek, hogy caveat emptor – bár mily teljes mérvben nyugodhatunk is bele személyes fogyasztási cikknél abba, hogy a vevő örködik legjobban saját érdekei felett – mégis elvitathatlan, hogy a biztosítás egész mezején, a verseny gyakorlatilag semmit sem tesz a biztonság előmozdítására. A feltételezés, amely a korlátlan versenybe vetett hitnek alapját képezi, az, hogy a fogyasztó képes megítélni annak a minőségét, amiért fizet, vagy legalább képes lesz megítélni azt a fogyasztás folyamán. Pénzügyi biztosítás kérdéseiben ily feltételezést észszerűen nem lehet indokolni. Eltekintve a rendtelenségek és sikkasztások veszélyeitől, a megbízhatóság meglétének vagy hiányának egész kérdése a jótékonyági társulatok igazgatásában a helyes számadási tényezők összeválasztásával van egybekötve, a társaság saját számitási tapasztalatának gyűjtése és igazolásával, és ennek alapján aztán a befizetések és kifizetések arányba hozatalával. Amikor versenyző társaságok egymással szemben keresnek tagokat, a verseny kikerülhetlenül azon formát veszi fel,

¹ Bevezetés a „Rules of the Friendly Society of Ironmoulders (Manchester, 1809) és sok más egyesület szabályzataihoz ezen korszakban.

hogy vagy olcsóbb áron kínálják a rendes tételű kifizetéseket, vagy pedig rendkívüli fizetéseket ígérnek a befizetés rendes tételei mellett. A közönséges ember, aki nem ismeri a számvevői tudományokat, teljesen képtelen megítélni az elébe helyezett versenyző tételek valódi értelmét. A friss, új tagra a heti befizetés alacsonyabb volta majdnem ellenállhatatlan vonzerőt gyakorolt. És az ily jogosulatlan verseny a társaságok közt nem is hozza magával, amint fel lehetne tételezni, önmagának gyógyszerét is. Az a társaság, amely nem szed elegendő díjakat arra, hogy fedezze kötelességeit, igaz, hogy utoljára is meg fogja buktatni önmagát. De a számszerű nemezis lassan érkezik meg, mert sok esztendőnek kell elmúlnia, amíg szem előtt fog állani, a mikor a halál esetére és aggkor elérésére kilátásba helyezett igények megnyílnak. És amikor a kikerülhetlen összeroppanás bekövetkezik is, az erélyes társaság keveset nyer azáltal, hogy egészségtelen versenytársa összeesett. Az a társaság, amely képtelenné vált beváltani kötelességeit, azokat, akik tagjai voltak, gyanakvókká tette minden szervezkedési forma iránt és hajlandóságokat elvette attól, hogy újra kezdjék járulékaik fizetését. Az a tény, hogy kevés időn át esetleg magas arányú kifizetéseket tettek alacsony hozzájárulások ellenében, a várakozás mértékét meghamisította a társaságokkal szemben. Azok, akik elvesztettek pénzüket, a bukást a tisztviselők becsület vagy képességhiányának, a munkások érdekeltséghiányának, tényleg inkább minden más oknak tulajdonítják, mint saját magok igazolhatlan felfogásának, amely egy shilling áru kifizetést vár egy félshillingnyi befizetés után.

A valódi jótékonyági társaságok és a biztosító társaságok életében a versengés megbízhatatlan volt, a pénzügyi biztonság biztosítéka gyanánt teljesen felismertetett a közönség által és aszerint járt el a törvényhozás is.¹ A munkás-

¹ Szükségtelen többlet tenni, mint utalni azon alapszabályok hosszú sorozatára, amelyek 1786-tól kezdve elrendelik a bejegy-

egyesületek azonban, jó és elegendő okokból, ezen rendelkezések keretén kívül hagyattak.¹ Tényleg azonban a verseny a munkásegysületek közt az ő jótékonyági társulati oldalokról még sérelmesebb egészséges voltokra nézve, mint magoknak a tulajdonképeni Friendly Societiesnek. Üzletkörük nem egy különösen összeszedett takarékos emberre terjedvén ki, hanem az ő iparágukban dolgozó emberek egész tömegére; képtelenek lévén más dolgaikra való tekintetek folytán, tagjaiknak figyelmét folytonosan felvontan tartani a számviteli ügyek tárgyában; és nem lévén semmi biztos adatok vagy tudományos hozzávetőleges számítási alapjok oly fizetések tárgyában, mint például a munkanélküliség esetén való támogatás: a munkásegysületekre nézve szükségképpen különösen nehéz dolog ellentállani oly követeléseknek, melyek vagy a kifizetések emelését, vagy a befizetések lejjebb szállítását célozzák. Hogy ha már most két egylet ugyanazon osztályú tagokra versenyez, a nyomás ellenállhatatlan lesz.

zést, számadások közzétételét, nyilvános számadást, sőt kényszerült felbecslést is a Friendly Societyknak és az ipari biztosító társaságoknak. Minden módon igyekeznek most az állam, az egyenes eltiltáson kívül, gátat vetni az „alálicitálásnak”, és, hogy Mr. Reuben Watson szavait használjuk, a National Provident Insurance tárgyában 1885-ben ülésezett választott bizottság előtt (893 kérdés), lehetetlenné teszi „a korábbi idők egészségtelen alapjain új társaságok alakulását”. A két nagy fiókos rendjében az Oddfellowknak és Forestereknek, amelyek együtt legalább felét képezik a Friendly Society világnak, ezen törvényes kellékeknek azzal van megadva a súly, hogy teljesen tiltva van valamely új páholyt vagy széket nyitni anélkül, hogy minimum gyanánt ne fogadják el a végleg megállapított tarifát a befizetéseknél és kifizetéseknél. Még a középosztályu életbiztosító társaságokra nézve is, a parlament nem csak követelte a pénzügyi helyzet különös elszámolását és közzétételét, de 1872-től kezdve gyakorlatilag elzárt minden új versenyzőt, követelvén 20.000 font str. biztosítékot minden új társaságtól, mielőtt megkezdi üzletét.

Lásd a kölcsönös biztosítás módszeréről szóló fejezetet.

A munkásegyleti ügy története ezen állítás hosszú bizonyítása. Egyik iparágban a másik után látjuk a gombaszerű egyesületek felburjánzását, heves vetélkedését a régibb szervezetekkel és az ebből folyó örült versenyt a tagokért; és végül, egy néhány évi ingadozó élet után, szegyénteljes bukását és feloszlását. Időközben valószínűleg a régibb társaságok felelős hivatalnokainak volt mit küzdeniök a küldöttek gyűléseivel és felügyelő-bizottságaikkal, hogy fenttartsanak egy viszonylagosan egészséges táblázatot a kifizetéseknél és befizetéseknél. Minden kísérlet a pénzügyi megszilárdulásra bizonyára ellensúlyoztatott a fiókok tisztviselőinek jelentései által, hogy az egyedüli eredmény volna az, hogy minden új jövevény átmenne gyorsabb és bőkezűbb versenyzőikhez. Minden jelentékeny egyesület jegyzőkönyvei keserű panaszokat tartalmaznak ezen veszedelmes verseny felől. A vasöntők jótékony társulata például, mely 1809-ből származik, egyike a legrégebb és legszilárdabbul megállapodott munkásegysületeknek. 16,000 tagja magában foglalja az illetékes vasöntők túlnyomó többségét Angliában, Írlandban és Walesben. Több mint hatvan éven át bámulatos statisztikai adatot szedett össze és tartott fent az ő különböző jótéteményeiről, amelyeket, hogy fedezni tudjon, egy aránylag magas hozzájárulási és befizetési fokozatot tart fenn. 1891 augusztusban egy vezető tag felhívta a figyelmet azon tagkeresésre, amely azon időben folyt némely vidéken az ő iparágában. „Észrevettem, – így végezte felszólalását – három különböző társulatot, aki belép oly öntők (vasöntők) közé, akik a mi tagjaink is lehetnének. Többé vagy kevésbé mindnyájan nagyarányú kifizetéseket helyeznek kilátásba alacsony arányú befizetések ellen. Azt, hogy képesek lesznek-e beváltani ígéreteiket, rábízom minden gondolkodó ember ítéletére, aki hajlandó leülni és összehasonlítani az ő befizetési és kifizetési táblázataikat a mi társaságunk statisztikai adataival, amint azok állandóan láthatók az évi jelentésekben. Ezen számokat a gyakorlat adta nekünk, ami a legigazibb számítási alap a jövőre is, és én ajánlanám azokat

mindazoknak figyelmébe, akik azt a feladatot vállalják magokra, hogy kikeressék a legnagyobb összegét a jótéteményeknek, mely a befizetés legkisebb táblázata mellett is elérhető.”¹ Nem is volt felesleges az intés. Amikor a legközelebbi hónapban a vasöntők küldöttek gyűlésében jöttek össze szabályzataik újra átdolgozása végett, egyik fiók a másik után javasolta, azon célból, hogy tékozló ellenfeleik vonzóerejét ellensúlyozzák, a kifizetések felemelését, anélkül azonban, hogy a befizetéseket emeljék. Így Gateshead, Keighley és Greenwich javasolták, hogy a munkanélküliségi segély emeltessék több, mint tíz százalékkal; Huddersfield és Oldham javasolta, hogy emeltessék a minden évben kapható maximális segélyt; Barrow, Halifax és Liverpool azt kérte, hogy az utazóknak adassék éjjente hat penny az eddigi négy penny helyett; Oldham törekedett arra, hogy az agkori járulékok fokozata emeltessék, és a baleseti segély 50-ről 100 font sterlingre emeltessék; St. Helens és több más fiók tíz százalékos emelést kérte a betegsegélynek; míg Brighton, Keighley és Wakefield a temetkezési segélyt javasolta tízről 12 font sterlingre emelni. Más oldalról, Chelsea javasolta a belépési díjat leszállítani egy harmaddal, míg Gloucester egy egész felével; Liverpool hajlandónak mutatkozott bevenni a tagokat 45 éves korukig, ahelyett, hogy 40 évnél álljanak meg; és Wakefield azt javasolta, hogy a belépésnél szüntessenek meg egyáltalán minden orvosi vizsgálatot.² Szerencsénk a vasöntőknek, hivatalnokaik, támaszkodva a statisztikai táblázatokra, képesek voltak ezen javaslatok legnagyobb részét elmellőztetni. De magok ezen felelős hivatalnokok is gyakran kényszerülve vannak helyt adni az ilyen veszett versenyzőknek, így 1885-ben, amikor a gőzgépcsinálók társaságának bizonyos fiókjai megrémültek az agkori nyugdíjak tár-

¹ H. G. Percival levele a Monthly Report of the Friendly Society of Ironfounders (1891, augusztus). 18-21. l.

² Suggestion from Branches of the Friendly Society of Ironfounders ... for consideration at the Delegate Meeting to be held in September 1891 (London, 1891).

gyában és javasolták, hogy a nyugdíjbiztosításra a befizetés emeltesék, a központi végrehajtó-bizottság elleneszegült a befizetések emelésének, utalva az élénk versenyre, amelyet a taggyűjtésnél tapasztalnak „éppen oly nagy mértékben, mintha kereskedők volnának. Minden műhelyben – így folytatják, – számos társasággal kell megküzdenünk, amelyeknek némely tagja valóban azt látszik gondolni, hogy elvinni egy munkást egy más társaságból és bevinni az övékbe, egy dicső dolog. Sok eset történt mindnyájunk tudtára, de mégis mondunk egy példát. Úgy tudjuk, hogy a mintázók társasága tagokat hódított el tőlünk öt shilling belépődíjjal, rögtön adván nekik igény jogosultságot, sőt azonnal megszavazva nekik tíz évi tagsági igényt arra az esetre, ha jövőben nyugdíjt fognak kérni.”¹ Ezek a példák megértetik aztán velünk, hogy miért van az, hogy azon munkásegyséletek, amelyek a legnagyobb tartalékalapokat gyűjtik össze kilátásban levő kötelezettségeik teljesítésére, éppen azon iparágakban található, ahol egyetlen egyesület terjed ki az egész iparágra. Így a nagyobb szervezetek közt, a kazánkovácsok egyesült társasága, 1896-ban 175,000 font sterling vagyonnal, vagyis 41,000 tagnál, fejenként 4 font 7½ shillinggel, messze magasan áll a gépészi és hajóépítési iparágakban levő minden más társaság felett.

Némileg részletesen mutattunk rá azon bajaira a munkásegyséletek közt levő versenynek, amelyek származnak reájok, mint pusztán jótékonyági társulatokra, azért, mert működésük ezen része általános helyeslésre talált. De feltételezve azt, hogy a munkásoknak igazok van, ha azt hiszik, hogy az ipari szervezkedés is hasznos nekik gazdaságilag - feltételezve így hát egyszóval azt, hogy a munkásegyséleti ügynek egyáltalában van valami igazoltsága – a verseny ellen való kifogás az egyesületek közt valóban rendkívül erős. Ha az iparág fel van oszolva két vagy több versengő társaságra, különösen, hogy ha azok nem egyenlők tagjaik

¹ Steam-Engine Makers' Society; Executive Council Eeport on Revision of Rules, 1885 július 25.

száma, céljai és jelleme dolgában, akkor gyakorlatilag lehetetlen, hogy bármely közös politikát kövessenek összes fiókjai, vagy hogy állandóan támogassanak bármely irányú eljárást. „A mi társaságunk általános helyzete Liverpoolban – így jelenti a gépészek egyesült társaságának egyik kerületi küldöttje 1893-ban – távol áll attól, hogy kielégítő legyen, az iparág szervezésének munkája rendkívül nehezé tétetvén, nem csak azáltal, hogy egy nagymennyiségű elem van benne, amely nem tartozik egy egyesülethez sem, hanem azáltal is, hogy egy rakás részleges társaság is van itt. Itt ép úgy, mint másutt, ezen kicsiny és szükségtelen szervezetek véghetlen zavarok és kellemetlenségek forrásai. Hogy hány ily képtelen és boszantó társaság létezik itt, még nem vagyok képes megmondani, de a következők azok, amelyekkel már eddigelé megismerkedtem: kovácsok és vontatók (egyesülve), Mersey hajókovácsok, gőzgépkészítők, egyesült mintázók, liverpooli rézkovácsok, bádogos finomítók (Liverpool), bádogos szerelők (Birmingham), egyesült gépmunkások, ércfinomítók, nemzeti gépészek. Mindezen társaságok természetesen ellenségesek velünk szemben, és mégis egész más kérdés, hogy mily hosszú időig leszünk eltérni kénytelenek létezésüket ... A kazánkovácsok soha sem engednék meg, hogy iparágok valamely része ő nélkülök szervezkedjék; hogy miért járjunk mi ily módon el, ez oly kérdés, amit előbb vagy utóbb bizonyosan el kell döntenünk.”¹ A „kis és szükségtelen szervezetek” természetesen másként fogják fel a dolgot. Az egyesült mintázók társaságának főtitkára egy körlevélben, mely tele van keserű panaszokkal a gépészek egyesült társasága ellen, így írja le a helyzetet: „Azoknak felvilágosítására, akik esetleg még nem teljesen ismerik a gépészipar állását, elmondhatjuk, hogy a mintázók csaknem legkisebb részét képezik ezen iparágaknak – a szer-

¹ A gépészek egyesült társaságának szervező kerületi küldöt-
tének (2-ik kerület) jelentése a Quarterly Reportban, az 1893
márciusán lejárt évnegyedről.

vezett rész nem kevesebb, mint négy különböző szakaszba (ugyanannyi társaságba) lévén feloszolva – az egyesült mintázók társaságán kívül a legnagyobb rész a gépészek egyesült társaságához tartozván. Könnyen meg lehet érteni, hogy ez a megoszlás igen nehezzé teszi a mi társaságunknak, hogy a támadásban azon gyorsasággal járjon el, ami gyakran lényeges valamely mozgalom sikerre juttatásához, mert kénytelenek vagyunk megbeszélni a dolgot három más társasággal is magunkon kívül és megnyerni azok közreműködését is; és miután ezen társaságokban a mi iparágunk jelentéktelen kisebbségben van, talán csak természetes, hogy amennyire a gépészek egyesült társasága van érdekelve, oly rendszabályok hozatala, amelyek a tagok nagy többségét érdeklik, elsőbbséggel bír oly kérdések tárgyalása felett, amelyek csak oly kevés embert érdekelnek, mint az ő társaságokhoz tartozó mintázók.” * Egy tényleges példa egy munkásegyesületi fiók mindennapi életéből meg fogja mutatni, hogy mily valódi az így okozott nehézség. „A mi darlingtoni tagtársaink – így jelenti a mintázók végrehajtó-bizottsága - belement egy bérküzdelembe, amely egy tekintetben a legrosszabb kimenetelű volt. A „Maisok”² és a szervezetbe nem tartozó munkások kötelezték magokat támogatni a mi tagjainkat a pénz összehozásában, amíg csak el nem érkezett a válságos pillanat, amikor a felmondásokat be kellett adni. A nem szervezett elemek és a „Maisok” ekkor egy gyalázatos

¹ Az United Pattern Makers' Association körlevele (a belfasti versengés felett) 1892 június 22. Ugyanez a levél fordul elő a Report of the Proceedings of the Sixth Annual Meeting of the Federation of Engineering and Shipbuilding Trades-ben (Manchester, 1896). „A jelenlegi megosztott állapotnak egyik következménye ez – szöjt Mr. Mosses, a mintázók egyesült társaságának főtitkára, ezen a gyűlésen, – hogy egyik kerület talpra áll béremelésért, esetleg követik más kerületek is; és egy csomó ember strikeba áll másoknak a javára, akik bentmaradtak a munkában.”

² A gépészek egyesült társaságának tagjai.

megállapodást csináltak és megtagadták, hogy továbbmenjenek a dologban, a Maisok darlingtoni fiókja azt írván tít-kárunknak, hogy ők nem engedik meg az ő mintázóiknak a strikeot. Szerencsére ők csak hárman voltak és a nem szervezett munkások kétszer annyian, és így a dologban nem sok kárt tehettek. A béremelés megadatott minden cég által, kivéve a darlingtoni vas- és acélműveket, ahol a mi tagjaink kivonultak, két „Mals”-t és jelenlegi szövetségeseiket, a nem szervezett munkásokat hagyván ott a munkánál. Az önök főtitkára írt a „Mais” végrehajtó-bizottságának e tárgyban több, mint három hete, de oly jelentéktelen dolog, mint ez, szembeszökőleg alatta áll ezen felséges testület figyelmének, mivel még semmi válasz sem érkezett.”¹

A munkásszervezeti versenyésnek van azonban egy még sötétebb oldala is. Amikor a két szervezet tisztviselői hajszolnak tagokat, és élénken érzik egymásnak versenyét, alig lehetséges, hogy kikerülhetők legyenek a súrlódásokra és ellenségeskedésekre vezető alkalmak. Nem egyenes és nem méltányos eljárásról vádolják egymást mindkét oldalról, ez a vád visszhangzik és melegen éreztetik a tagok nagy tömege által. Most aztán valami vitás kérdés merül fel a munkaadó és a szervezetek egyikének tagjai között. Ezen munkásokat esetleg elbocsátja a munkaadó vagy letéteti velők a munkát saját kerületi bizottságok rendelete. A versenyző társaság hivatalnokai hamar hallanak a munkakeresletről a szóban forgó cég által. Az ő saját társaságok tagjai közül többen sétálnak az utcán munkakeresésben és húzzák a munkanélküliségi segélyt az ő pénztároból. Hogy ezekkel engedjék elfoglalni az üresen hagyott helyeket – elárulni a versenyző társaságot – az a legnagyobb bűn volna a munkás-egyesületi hit ellen. Szerencsétlenségre sok esetben a kísértés ellenállhatatlan. A súrlódás a versengő társaságok közt, hivatalnokaik személyes ellenszenve, a múlt sérelmek ha-

¹ Monthly Report of the United Pattern-Makers Association. 1889 September.

gyom anyai, az anyagi nyereség kísértése mind a munkásoknak, mind az egyesületnek javára, mind közreműködnek arra, hogy ezt az alkalmat „kivételé” tegyék. Ebben az esetben aztán minden ürügy elégséges. A másik társaság kívánóságának túlzott volta, az a tény, hogy nem beszélte meg a dolgot a versenyző társasággal, mielőtt a küzdelembe belement volna; sőt még az is, hogy nem érkezett meg a levél, amely hivatalosan jelezte volna a strikeot, elegendő ürügyül szolgál a későbbi szemrehányásoknál. Alig múlik el egyetlen egy év is, anélkül, hogy a munkásegységek kongresszusa ne volna színtere egy szenvedélyes vádnak egyik társaság részéről vagy a másik részéről, hogy egy más társaság elárult egy küzdelmet, amelyet ő kezdett és ily módon megfosztotta az ő tagjait együttműködések minden hasznától.¹

¹ Ahol csak a versenyés és a tagokért való küzdelem meg volt ugyanazon iparban az egyesületek közt, számtalan ily eset van árulásra. Például a gépészek egyesült társasága és a többi részletes társaságok közti viszony bővelkedik ily esetekben egyik vagy másik oldalról. A téglavetők két társasága a múltban gyakran vádolta egymás tagjait ugyanezen bűnnel. A szabók és bádogosok angol és skót társaságainak „kirándulásai a határon túlra” hasonló vádaktól voltak követve, amelyek aztán általános munkások több társaságára is kiterjedtek. A kőszénbányászó és gyapotfeldolgozó iparok tiszteltreméltóan mentesek ezen vádtól. Egy rendkívüli rossz eset, amikor egy szervezett egyesület az árulás folytán egyszerű eszközévé vált a munkaadóknak, napfényre került az 1892-iki munkásegyséleti kongresszuson és személyesen általunk nyomoztatott végig.

A Glasgow Harbour Laborers' Union, amely 1853-ban szerveztetett a clydei kikötőmunkások közt, 1889-ig tiszteletben állott mind állandósága, mind sikerei miatt. Az utóbbi évben, alig 230 taggal, megsemmisüléssel látta fenyegetve magát a National Union of Dock Laborers in Great Britain and Ireland gyors keletkezése által, amely azon az alapon szervezkedett, hogy mindenemű dock- és raktármunkást egy országos egyesületbe foglaljon. A kis, régi divatú és helyi társaság, a maga kizárólagos és sajátob hagyományával, nem akart beolvadni, de felajánlott nagy ellen-

A megelőző, részletes leírás az olvasót azon helyzetbe hozta, hogy láthatta a munkásegyleteknek tagfogásért való versengésének végzetes eredményeit. Amíg komolyan fenyegeti pénzügyi szilárdságokat, mint jótékonyági egyesületekét, ez a versengés minden hatásos ipari összemunkálásnak gyökérszálaát vágja el. Egyáltalán nem túlzás azt állítani, hogy a munkásegyletségi világ hatástalanságának

felének egy „legközelebbi előnyös” munkásegyletséget – vagyis, amíg mindegyik társaság fentartotta tagjai részére az előnyös jogot arra, hogy felfogadtassanak a raktárakban vagy műhelyekben, ahol ők szoktak dolgozni, megengedik a másik társaság tagjainak azt a jogot, hogy minden üresedést azon műhelyek vagy raktáraknál ők töltenek be idegenekkel szemben. Erre a válasz az országos egyesülettől egy határozott visszautasításos volt elismerni kis elődjének létezését, amelynek tagjai ehhez képest egyáltalán kizárva érezték magukat a munkából. Az országos egyesület kétségkívül úgy számított, hogy ily módon kényszeríteni fogja a kisebb társaságot a feloszlásra. De ugyanezen időben egy nagy küzdelembe keveredett mind Liverpoolban, mind Glasgowban az egyik fő hajózási céggel. Csakhamar érintkezés indult meg ezen cég és a Glasgow Harbour Laborers’ Society közt azon eredménynyel, hogy az utóbbi magára vállalta a cég munkáit ellátni, és így egy csapással nem csak megverte a National Union támadó bántalmait, de biztosította saját magának is a létet. Ezen eljárás aztán ismétlődött, valahányszor csak viszály keletkezett a munkaadók és a Clydeon valamely egyesület között. Amikor a Blast-furacemen strikeban lévén, sikeresen szólították fel a National Amalgamated Sailors’ and Firemen’s Uniont, hogy ne rakják ki a spanyol nyers vasat, a Glasgow Harbour Laborers’ Union késégesen jött a munkaadó segélyére. A Scottish Railway Servants’ Union strike ja alatt, ugyanazon társaság jött, előállítván segédmunkásokat. Végso elsülyedése munkás-egyletségi szempontból, volt a szövetség a Shipping Federationnal, azon hatalmas egyesülettel, amelylyel óhajtották 1892-ben a munkaadók tönkretenni az egész munkásegyletségi szervezkedést a tengerparti iparokban. Ez az eljárás aztán, ugyanezen évben, a munkásegyletségi kongresszus elé vitetett, mely véletlenül Glasgowban tartatott és a kongresszus csaknem egyhangúlag szavazta meg küldötteinek kizárását.

kilenc tizedrésze az egymásra törő egyletek versengésének tulajdonítandó. Például a gépészeti munkások nagy hadserege, ámbár rendkívüli képzettségben és értelmességben és állandó és jól vezetett társaságokba van szervezve, még eddig nem tudott sem tárgyalni a munkaadókkal valami egyenlő hatalmi alapon, vagy magok között valamely közös politikában állapodni meg. Egy még nagyobb osztálya a munkabérből élő világnak – az, amely a szállítás nagy iparában talál foglalkozást – még mind ez ideig, hasonló okokból képtelen volt valami valóban hatásos munkásegyletet teremteni. A munkások milliói, kiknek minden esetben nehéznek kell tartaniok egyetlen közös szervezet fentartását is, folytonosan gátolva vannak haladásokban egymással versenyző társaságok létezése által, amelyek különböző iparokból indulva ki, gyorsan általános egyesületekké nővik ki magokat, magokba foglalván egymás tagjait. Valóban, a kőszén és gyapotiparok nevezetes kivételével, és részben a házipí-tési iparának is, alig van oly nagy iparág egyetlenegy is az egész országban, amelyben a munkások szervezkedése ne volna igen komolyan megbénítva ezen végzetes huza-vona által.

Már most, a tapasztalat azt mutatja, hogy ezen folytonos versenyzés és összeütközés állandó oka az egyesületek között az, hogy egymással össze nem illő alapokon vannak szervezve. Ha két társaság kölcsönösen magába foglalja és kizárja az épen ugyanazonos osztályú munkásokat, a versengés köztök rendesen rögtön elveszíti keserűségének felét és a nehézség megoldása tisztán idő kérdésévé válik. Így látjuk például 1862 óta, hogy az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners gyorsan fölébe kerül idősebb versenytársának, a General Union of Carpenters and Joiners-nek (alapítva 1827-ben). De mivel mindkét társaság tagjai teljesen ugyanazon iparághoz tartóznak, ugyanazon módszer szerint vannak fizetve, ugyanazon béreket kapják, ugyanazon időhosszat dolgoznak, ugyanazonosak szokásaik és szükségleteik, és semmi módon nem különböztethetők meg

egymástól, az egyes városokban létező fiókoknak egyáltalán nem kerül nagy fáradságokba egy vegyes bizottság útján, ugyanazonos ipari politikát folytatni. És ámbár a két társaság fennállása ép úgy megnehezíti egyiknek, mint másiknak pénzügyi helyzetét, a tagok bevételeinek és szükségletének ugyanazonossága és folytonos érintkezések állandóan arra vezet, hogy mind befizetésekben, mind a kifizetéseknel ugyanazonos táblázat állapíttassák meg. Ily viszonyok közt aztán az egybeolvadásra való törekvés, amint már láttuk az előző fejezetben, csaknem ellenállhatatlan lesz és rendesen csak egyik vagy másik hivatalnok természetes vonakodása által késleltetik, aki nem akarja vezető szerepét letenni.

Az a kérdés, amelyet a szállítási munkások, a gépészek és más munkások még eddig nem tudtak megoldani, az, hogy mi is az ugyanazonos iparág. A gépészek közt például nincs állandó egység arra, hogy a munkások mely csapatainak van eléggé megkülönböztethető érdeke a többitől arra, hogy szükséges volna részökre valamely szakaszos szervezkedés; és még nincs megfelelő érzéke ezen részletes érdekek viszonyának felismerésére azokkal szemben, amelyek közősek minden mechanikussal. Az egybeolvadás lelkesült hívei folyvást azt hajtogatják, mennyire szükséges az egyesülés a gépésmunkások minden osztálya közt arra, hogy eltöröljék a rendszeres túlidőt, hogy leszállítsák a rendes munkaidőt és hogy a kormánnyal szemben elérjék a munkásegyleti kívánalmak elismerését. Azonban az United Patternmakers' Association vagy az Associated Blacksmith tagjai előtt ezek a célok, ha kívánatosak is, de nem oly fontosak, mint némely változtatás az ő sajátos foglalkozásokban divó fizetési módozatokban vagy összegekben. A kérdés megoldása oly szervezkedési formában van, amely biztosít teljes belkörü kormányzást minden csoportnak, amelynek érdekei eltérők az iparág egészétől, míg ugyanakkor fentartja a teljes és hatályos összeműködését az egész iparágban azon érdekek támogatására, amelyek közösek mindegyik osztálylyal.

Szerencsére nem vagyunk pusztán saját képzeletünkre utalva, ha keresünk oly szervezeti okmányt, amely megfelelően ezen feltételeknek. Egy másik iparban ezt a kérdést csaknem teljes sikerrel megoldva találjuk. Már leírtuk azt a fél-tucat külön osztályt, amelybe a gyapotmunkások természet-szerűleg vannak eltagolva. Ezek mindegyikének meg van a maga különös egylete, amely vezeti a maga saját tárgyalá-sait a munkaadóval, bár bizonyára erősen ellenállana min-den egybeolvasztási javaslatnak. De azon túl, hogy ezen hat osztály mindegyikének meg vannak a maga részleges érde-kei, vannak oly tárgyak, amelyeket illetőleg két vagy több osztály is egyetért, és olyanok, amelyek mindnyájukat érin-tik. Ennélfogva ahelyett, hogy egybeolvadást választanának, az egyik végleten vagy elzárkózást a másik végleten, úgy találjuk, hogy az osztályos egyesületek egymással nagy ha-tályosságú különböző szövetségi szervezetekben tömörülnek. A gyapotfonók és a kártyaszobai munkások például, akik folyton együtt munkálkodnak ugyanazon munkaadóknál és ugyanazon gyárakban, megalakították a Cotton-Workers' Association amelynek szükségleteihez mind a két társaság hozzájárult. Mindegyik alkotó egyesület a saját maga közös alkuja szerint dolgozik és meg van a maga saját pénztára. De beleegyeznek abba, hogy tagjait felhívhassa a küzdelembe a másik küzdelmének támogatására, valahányszor csak fel-szólítják rá, hogy azt tegye, és az így munkát hagyó tagok a közös alaptól tartatnak el. A gyapotfonók így biztosítják aztán a munka részére szükségelt nyers anyag megakadá-sát, amikor csak abbahagyják a munkát és ezáltal egy to-vábbi akadályt gördítenek a munkaadó útjába arra, hogy céda fonókat kapjon. Más oldalról a kártyaszoba munkások, akiknek munkája csaknem nyers munka, és akiket könnyen lehetne helyettesíteni, ily módon megnyerik a nélkülözhet-len gyapotfonók támogatásának előnyét. Ezen célokra egy-általában nem volna semmi szövetségből haszon várható a gyapotszövökre nézve, akik gyakran dolgoznak oly munka-adóknál, akik kizárólagosan csak a szövést csinálják és

akiknek terményei más vásárookra mennek. De a gyapot-szövők csatlakoznak a gyapotfonókkal és a kártyaszobai munkásokkal az United Textile Factory Workers' Associationen, egy kizárólagosan politikai szervezetben, amelynek célja az, hogy az egész iparágra közös hasznú gyári és más törvényhozási intézkedéseket, szorítson ki.¹ És érdekes megjegyezni, hogy a gyapotmunkások nemcsak attól tartózkodnak, hogy ezt az erős és állandó szövetséget egybeolvadássá változtassák át, de attól is, hogy ezt a szövetségi formát behozták iparágok különböző szakaszaiba is. Például a 19.000 gyapotfonó a maga egyesületét egybeolvadásnak nevezi ugyan, a nagyobb „tartományok” azonban megtartják magoknak azt a jogot, hogy magok válasszák meg tisztviselőiket, magok állapítsák meg befizetéseiket a helyi célokra és különös jótékonyságokra, sőt ezen felül a törvényhozás terén is bizonyos önkormányzatot tartanak fent magoknak. Az a kutató, aki ezen szervezetek felől benyomását csakis az ő szervevényes külön szabályzataikból és jelentéseikből meríti, hamar arra a következtetésre juthatna, hogy az Oldhami és Boltoni „provincia” és az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners „képviselési gyűlése” közt valóban egy igazi helyi és központi kormány közötti viszony esete áll fent. A dolog azonban nem így áll. Az oldhami és boltoni „provinciáknak” részleges autonómiája nem a földrajzi, hanem az ipari különállóság esete. Mindegyik „provinciának” meg van a maga sajátos iparága, különböző mintákat fonva nagyon különböző piacokra. Mindegyikben a darabszámi árak külön sajátos táblázata van meg, amelyet különböző alapokon állított fel. És ámbár az uralkodó irányzat az, hogy még nagyobb egyformaság legyen a bérekben és módoszatokban, mégis meg van az elegendő különbség az oldhami és boltoni iparok és a kisebb kerületek ipara közt arra, hogy bármely egybeolvasztás kockázatos kísérletnek tartassék. Hasonló megfontolások voltak eddigelé uralkodók

szervezet időlegesen felfüggesztett 1896-ban.

a gyapotszövőknél is, akik tényleg csak legújabbán egyesültek egyetlen testületté. Ipari dolgokban való ily különbségek, amelyeket nem könnyű megmagyarázni a kívülállóknak, választottak el ez ideig várost várostól, mindegyik a maga darabszámát táblázata alapján dolgozván. Ezek az osztályos különbségek aztán egész legújabb időkig azt eredményezték, hogy lazán szövetkezett önálló csoportok létesültek. Legalább is érdekes véletlen, hogy a feltételek növekvő egyformasága, amely 1884-ben megengedte ezen csoportoknak egyesülését a Northern Counties Amalgamated Association of Cotton-weaversé, eredményezte 1892-ben az ugyanazonos darabszám ártáblázat megállapítását Lancashire egyik végétől a másikig. ⁴

A munkásegyleti ügy története a kőszénbányászok közt hasonlóul érdekes eseteket mutat fel a szövetkező eljárásra. Northumberlandban és Durhamban a jelenlegi egyesületek magokban foglalták, létezésök tíz éve alatt, nemcsak a tényleges kőszénbányászokat, hanem a Deputykat (felügyelőket), a gépészeket, a kemencemunkásokat és a bányákkal kapcsolatban alkalmazott mechanikusokat is. Ez még mostan is az egyesületnek képe az újabban szervezett kerületek némelyikében. Azonban mind Northumberlandban, mind Durhamban, a gyakorlat megmutatván az ily különböző munkások együttjárásának nehézségeit, különböző egyesületek szervezésére vezetett a felügyelők, kemencemunkások és a bányászati mechanikusok részére. Ezeknek mindegyike teljes függetlenséggel működik, amikor saját külön foglalkozása különös viszonyaival foglalkozik, de az ugyanazon megyében levő többiekkel egy erős szervezetbe egyesült általános bérmozgalmak idején.¹ És hogy ha tovább

¹ A Durham County Mining Federation, felállítva 1878-ban, magában foglalja a durhami kőszénbányászok, gépészek, kemencemunkások és mechanikusok egyesületét. A northumberlandi egyesületek nem létesítettek semmi formális szövetséget, de azért állandóan összeműködnek.

megyünk a megyei szövetségektől, amelyek annyira jellegzetesek ez iparágnál, azon kérdésekre, amelyek a kőszénbányászokat egyetlen országos szervezetbe igyekeztek beolvasztani, úgy fogjuk találni, hogy e kísérletek eddigelé csak akkor sikerültek, hogy ha szövetségi formát vettek magokra. 1868-ban és ismét 1874-ben a teljes egybeolvadásra irányzott kísérletek hamar meghiúsultak. Más oldalról az összes szervezett kerületek hatásos szövetsége egész 1863-ig fentállott.¹ Mi a szövetségi forma iránt megnyilvánuló ezen előszeretettel, nem a földrajzilag elkülönített kőszéntelepek egyesítésénél fennálló nehézségeknek, de a köztök levő érdekkülönbözéseknek tulajdonítjuk. Northumberland, Durham és Dél-Wales, amelyek főleg külföldi kivitelre dolgoznak, érzi, hogy az ő iparágának kevés közös érdeke van a középangliai kőszéntelepekkel, melyek a hazai piacot látják el. A Somersetshirei vékony rétegeknél különböző munkarendszerekre, különböző fizetési fokokra és különböző állandó javadalmakra van szükség, mint amelyek Yorkshire gazdag bányáiban divatosak. A Monmouthshire „büszke” bányáknak más munkaszabályzatokra van szükségök, mint a Cannock Chase vékony rétegeinek.² Ennélfogva egészen természetes volt, hogy 1887-ben, amikor szükség támadt egy erős és erélyes országos szervezkedésre, ez nem az egybeolvadt testület formáját öltötte magára. A Miners' Federation, mely ma 200.000 tagot foglal magában Fifetől Somersetig, össze van állítva különböző egyletekből, amelyek mindegyike megtartja a saját dolgaiban teljes függetlenségét, és csak oly ügyekben kér segílyt a szövetségi testülettől, amelyek közősek az egész országra, vagy oly helyi küzdelemben, amely tagjainak több, mint 15 százalékát érdekli. Valószínűleg

¹ Lásd History of Trade Unionism, 274., 287., 335., 350., 380. 1.

² Lásd például a heves vitát, amely folyt a lövő tüzelés megszorítását célzó szakasz felett a bányászok országos értekezletén Birminghamben, 1893 jún. 9-12-ig.

minden oly kísérlet, hogy ezen szövetség kötelékei szorosabbra vonassanak, magával hozná a skót bányászok egyleteinek kilépését és bizonyosan lehetetlenné tenni a northumberlandiak, durhamiak és dél-walesiek csatlakozását.¹

¹ Más iparok is mutatnak a szövetségi egyesületekre példákat. A nagy londoni napilapok nyomdáiban különösen magas bérekkel és teljesen rendkívüli feltételekkel alkalmazott szedők 1853-tól kezdve alkotó részét képezték a London Society of Compositorsnak. De meg voltak nekik kezdettől fogva a magok negyedéves gyűlései, ők választották a saját külön végrehajtó bizottságot és a fizetett titkárt, akik ellájtják az ő külön üzleti ügyeiket, és függetlenül az általános testülettől, magok indíthatnak mozgalmat előnyök és béremelések végett. Egy vagy több küldött választatik a ujságszedő részről, hogy képviseljék azt a köz- vagy küldöttek gyűlésén, míg a könyvszedők részéről (akik a társaságnak mintegy kilenctizedrészét teszik ki) kettő bír ülési joggal az ujságszedők végrehajtó bizottságában. Sőt arra is van hajlam, hogy hasonló viszony állapíttassák meg a betűszedők külön osztályával. A National Union of Boot and Shoe Operatives pedig egy kezdődő szövetség példáját mutatja. Az egyesület több városban levő nagy fiókokból szerveződik, amelyek mindegyike el van látva helyi pénztárral, és maga nevezi ki fizetett hivatalnokait. Amennyiben a tagok ugyanazon foglalkozáshoz tartoznak, az irányzat a növekvő központosításra mutat. De szokássá vált a mindegyik városban levő tagoknak szakaszokba osztása, nem földirati szétosztás szerint, de azon munka minősége szerint, amit végeznek. Így, minden városban a „No. 1. fiók” kizárólag a Rivetterekből és finisherekből áll; a „No. 2. Branch” a Clickerek, és ahol külön zsidó munkások vannak, azok képezik a No. 3. fiókot. A központi végrehajtó bizottság a tagszám szerint alkotott választói kerületenként választatik, és eddig rendszeren kizárólag a Bivetterek és Finisherek túlnyomó osztályaikból szedetett. De a Clickerek, akiknek érdekei eltérnek társaikétól, darab idő óta külön képviselést követeltek, amely végre kifejezetten megadatott nekik azáltal, hogy az ő fizetett főhivatalnokuk választatott meg az egész egyesület pénztárosává. Hasonló mozgalom látható a Finisherek közt is a Bivetterekkel (most Lastereknek nevezik) szemben, és valószínűnek látszik, hogy e részleges képviseltetés után való ez a vágy, melyet

Ezen példái a sikernek és a sikertelenségnek abban, hogy a munkások több csomója egyesíttessék egyetlen egységébe a kormányzásnak, arra utaltak, hogy az egybeolvasás folyamatánál van egy felső és egy alsó határ. Egyike a hatásos ipari szervezkedés feltételeinek az, hogy az egyesület mindazon munkásokat magába foglalja, akiknek foglalkozása vagy előkészültsége olyan, hogy képesek rövid idő alatt elfoglalni azon helyeket, amelyeket most a tagok foglalnak el. Így például a legnagyobb mértékben helytelen volna, hogy ha oly kicserélhető mechanikusok, mint a sze-

követ aztán a részleges osztály-önkormányzat, végre is formális elismerésre fog találni a szervezetben.

Az építő iparok érdekes esetet mutatnak arra, hogy hagyták el az általános egyesülés kísérletét a külön országos társaságok kedvéért, amelyek ma nincsenek semmi országos szövetségbe egyesülve. Az építők egyesülete 1830-1834-ig azon eszményre törekedett, amelyre vágyott később a gépész-ipar. Az építő-ipar hét szakaszában foglalkoztatott minden munkásnak egyetlen országos egyesületbe kellett volna beolvadni. Ezt a kísérletet sohasem ismételte meg senki. Ennek helyén megvan nagy országos egyesülete a kőműveseknek, asztalosoknak, téglavetőknek, bádigosoknak és csatornázóknak, míg a festők és építőmunkások még nem emelkedtek túl a helyi ipartársaságok állapotán. Ezen társaságok központi végrehajtó bizottságai közt nincs semmi szövetséges viszony. Csaknem mindegyik városban keletkezett azonban az építő-iparoknak egy helyi szövetsége, amely a helyi fiókok által szerveztetek hogy együttes eljárást biztosítsanak a közös munkaadó ellen, a munkaórák és helyi bérek emelése vagy leszállítása tárgyában, amely két dolog rendszeren mindegyik városban egyszerre és ugyanazon módon történik mindegyik osztályra nézve. Már reámutatunk másutt azon nehézségekre, amelyek az, egyes városokban elkülönítve folyó ily mozgalmakból származnak, és legalább is nyílt vita tárgya, vajjon nem volna-e helyesebb az építő-iparoknak is oly országos szövetségbe lépni, közös iparpolitika céljából, amelynek szövetségi hivatalnokai volnának a nagy városokban, akik aztán, mint a kazánkovácsok egyesült társaságának kerületi küldöttei, képviselnék az egész szervezetet, megbeszélvén a teendőket a helyi bizottságokkal.

relők, esztergályozók és felállítók külön munkásegyleteket tartanak fel, külön ipari politikával. És hogyha a kártyaszobai munkások könnyen tudnák kezelni a gyapotfonók önműködő székét, lehetőleg kívánatos volna az utóbbiaknak összeolvadását hozni létre a két társaság között, ép úgy, amint a Rivetterek helyesnek találták elnyelni a fentartókat a kazánkovácsok és vashajóépítők egyesült társaságában.¹ Úgy látszik, hogy semmi előny nem származik belőle, hogy ha az egybeolvasztást (ellentétbe helyezve a szövetkezéssel) ezen a ponton túl visszük. De gyakran komoly nehézségek származtak abból is, hogy idáig mentek. Egy összeolvadt társaság hathatós működése megköveteli, hogy a tagok minden szakasza lehetőleg egyforma legyen fizetése, rendszere, munkája feltételei és rendes keresményök végösszege tekintetében. Sőt biztosan megmondható előre, hogy egy egybeolvadás sem lesz állandó, amelyben az egyes osztályok feltűnően különbözők stratégiai helyzetükben, annyira, hogy az előnyössé azt teszi nekik, mikép különböző időkben, vagy különböző eszközökkel kezdjék a mozgalmat. Végezetül a tapasztalat arra látszik utalni, hogy egy iparágban sem fog állandóan belenyugodni egy jól fizetett és jól szervezett, de számszerűleg gyenge osztály abba, hogy alárendeltségben maradjon nálánál gyengébb munkások alatt, már pedig egy nagy és változatos iparág minden osztályának minden egybeolvadása azt szükségképpen hozza magával.

Alkalmazzuk most már ezen elveket az egymással versenyző társaságok életére a gépészeti iparágban. A szerelők, esztergályozók és felállítók, akik ugyanazon műhelyben ugyanazon tárgyakat dolgozzák fel, ugyanazonos munkaviszonyok mellett, megközelítőleg azonos összegű munkabérek

A fentartók a társaságba 1881-ben bocsáttattak be, a főtít-kár javoslatára, aki azt adta elő, hogy a fentartók nélkülözhetlen tármunkások és esetleges helyettesítők, akiket ennél fogva be kell vonni a szervezet ellenőrzése alá, különösen azért is, mert már elkezdének önönmagok részére különálló társaságokat alakítani.

mellett, és a kik nehézség nélkül képesek elvégezni egymás dolgát, kétségkívül egy természetes kormányzati egységet képeznek.¹ Talán hozzáadhatjuk ezekhez a kovácsokat, ám- bár egynéhány külön kovácstársaságnak állandó létezése és új közös kovács és reszelő közös társaságnak keletkezése kü- lönböző álláspontra mutat. A mintázok tekintetében könnyű megérteni, miért képes az United Pattern-makers Associa- tion most nagyobb részét vonzani magához az ez iparágba belépő munkásoknak. Ezen nagy képzettségű és felsőbb fokú mesteremberek elenyésző kisebbséget képeznek a nagy gé- pész hadseregben; ezek rendszeren magasabb szabványos munkabért élveznek, mint bármely más szakasz; és minden emelkedése vagy leszállása béreiknek csaknem mindig szuk- ségszerűleg más alkalmakkor következik be, mint magok a gépészeké. Sőt nyílt kérdés, hogy vajjon az együttes meg- alkuvásra a mintázok nem erősebbek-e tényleg akkor, ha magokban járnak el, mintsem akkor, ha szövetségben van- nak az egész gépészeti iparral. Ennélfogva mi hajlandók vagyunk igazat adni az United Pattern-makers' Association állításának, hogy „amikor a mi saját különös szakunknak érdekei forognak szóban, első alapelvének tartjuk társasá- gunknak, hogy ezen érdekeket teljesen csak mi tudjuk meg- érteni és csak mi tudjuk hatályosan képviselni.”² Ugyan- azon következtetés áll, ám- bár kisebb mértékben, néhány más szakra is, amelyek most benne vannak az egyesült tár- saságban és ezen szervezetek is határozottan megtagadnák azt a feltevést, hogy magokba olvaszszanak oly különös és jól szervezett iparágakat, mint a bádogosoké és vasöntőké.³

¹ 1896-ban, ám- bár az Amalgamated Society of Engineers az eddig« el nem ért magassággal 13.321 tagot vett fel, ezek mind- nyájan, csak 1803-nak; kivételével, a szerelők, csiszolók vagy esz- tergályosokhoz tartoztak.

² Előszó a Eules of the United Pathern-Makers' Associatione. hoz (Manchester, 1892).

³ A mi vizsgálatunk ennélfogva határozottan ellene szól azon feltevésnek, hogy a gépészek és bádogosok, a hajókovácsok és ácsok

Ez a következtetés nem azt jelenti, hogy a gépész iparnak mindegyik ága tartsa meg teljes függetlenségét. „Mi teljesen elismerjük – mondják a mintázók – hogy nem volna sem politikai dolog, sem lehetséges teljesen megszüntetni összeköttetésünket a gépészipart képviselő szervezettel és készek vagyunk mindig közreműködni az együtt létező társulatokkal oly mozgalmakban, amelyek az általános terület érdekeit érintik.”¹ Tényleg van is egy rakás oly dolog, amelyben az egész gépésziparnak egyhangzóan kell eljárni, ha egyáltalán akar valamit csinálni. Egy oly nagy vállalat,

közt levő veszekedések elkerülhetők volnának az egymással szemben álló egyesületek egybeolvadása által. Ez a két iparág fedi egymást egynéhány hajóépítő-vállalatnál, de munkájuk kilenc-tizedrészében lehetetlen volna egy gépésznek elfoglalni egy bádogos helyét, vagy a hajókovácsnak az ácsét, vagy megfordítva. Sztratégiai helyzet tekintetében is a bádogos alaposan különbözik a gépészek, és az ács a hajókovácsától. A gépész- és hajóépítő-iparok erős hullámzásoknak vannak alávetve, amelyek a nemzeti kereskedelem változatos fellendüléseivel és visszaeséseivel vannak összeköttetésben. Az építő-iparok pedig, amelyekhez számítható az ácsok és bádogosok kilenc-tizedrésze, jelentékenyen változik az év szakai szerint, de aránylag kevésbé hullámzik egyik évről a másikra; és azon általános hullámzás, ami alá van vetve, nem esik össze a hajóépítő és gépész-iparokéival. Abban az időben, amikor a fellendülés hulláma már eléri az építő-iparokat, az ország főiparai már a következő hanyatlás sodrában vannak benne. Nehéz lett volna rábeszélni egy newcastlei gépészt vagy hajókovácsot 1893 tavaszán, amikor társainak 20 százaléka már nem volt munkában, hogy a bádogosok és asztalosok jól választották ezt a különös időpontot arra, hogy jobb béreket követeljenek. Végezetül ott van az a csaknem legyőzhetetlen nehézség, hogy a megfelelő képviseltetést biztosítsuk a 9000 bádogosnak, akik minden városban fel vannak oszolva 87.000 gépész közt; és más oldalról a 14.000 hajókovácsnak, akik egynéhány kikötőben vannak együtt a 49.000 ács közt, akik szét vannak oszolva az egész ország területén.

^x Előszó a Eules of the United Pattern-Makers Association-hoz (Manchester, 1892).

mint Elswick, amely az iparág minden szakában 10.000 munkást foglalkoztat, tűrhetlenné találná, hogy külön tárgyalásokat folytasson és például különböző étkezési időket vagy különböző munkaszüneteket állapítson meg a gyár különböző szakaszaira. Tényleg az északkeleti part egyesült munkaadói határozottan panaszolkodnak 1890-ben „azon nagy kényelmetlenség és nehézség felett, amelyet tapasztalnak a munkabérek és más általános kérdések eldöntésénél a munkaadók és munkások közt”; és annak tulajdonítják az állandó súrlódást, mely tapasztalható, hogy „nincs meg az eljáráásban az egyformaság és a kérelem hasonlósága a képzett gépészeti munkát képviselő különböző társaságok közt, mikor ilyenekkel állanak elő.” A közös alkudozás lehetlenné válik, amikor különböző társaságok oly új szabályzatokat javasolnak a túlmunka tárgyában, amelyek ellentmondanak egymásnak, és amikor egymással szemben álló társaságok, amelyek mindegyike ugyanazon iparágszakasz nevében emeli az igényeket, egymással ellentétes követeléseket jelentenek be a fizetés módszerére és mennyiségére nézve. A munkaadók kényszerítve voltak azt követelni, „hogy a hozzájuk küldött küldöttségek . . . képviseljék a tárgyalás alatt álló kérdésben érdekelt minden társaságot.”¹ És amikor az alkalmazásba veendő eljárás nem közös megalkuvás, hanem törvényhozási befolyás, a szövetségi egye-

¹ Körlevele az Iron-Trades Employers' Association-nak a túlmunka-kérdésben 1891 októberében. Mi annak tulajdonítjuk a gépész-munkások tényleges sikertelenségét, korlátozni a rendszere» túlmunkát, amely baj ellen ők mindig küzdöttek 1836 óta, hogy az iparág bevezetésében zűrzavaros volt a helyzet. Hasonló hiánya a szövetségi egyetértésnek állott útjába a londoni könyvkötőknek 1893-ban, amikor nagy nehézség nélkül sikerült nekik megkapni a nyolcórás munkanapot azon munkaadóktól, akik csupán könyvkötők voltak. A nagy nyomdavállalatoknál, mint Waterlownál vagy Spottiswoodenál tényleg lehetetlen volt nekik megkapni a könyvkötő-osztályokban a nyolcórás munkanapot, amíg a nyomdászok továbbra is hajlandók voltak több időn át is dolgozni.

sülés még sokkal szükségesebb. Hogy ha a nagy kormányi fegyvergyárakban és gyárakban lévő mechanikusok változtatásokat óhajtanak foglalkoztatások feltételeiben, a gépész választók eétlen az eredményre.

Addig azonban, amíg a gépészek egyesült társasága maga soraiban törekszik fentartani a gépészmechanikusok minden faját, és maga törekszik belátása szerint megállapítani a követendő politikát, egy állandó és hatásos szövetségi szervezet lehetetlen. Minden kísérlet, hogy ugyanazon iparban együtt tartassék az egybeolvasztás és szövetkezés egymást kölcsönösen kizáró alapelve, csak növelni fogja esetleg a súrlódásokat. Így úgy találjuk, hogy 1888-ban, - hogy ismét idézzünk az United Pattern-makers' Association jelentéséből, - „a szakegyesületek (az északkeleti tengerparton) megsokalva azt az önkényes módot, amelylyel eljár a gépészek egyesült társasága, egyesült egymással azon bevallott céllal, hogy meggátoljon minden ily eljárás ismételtetését ezutánai béremelési mozgalmaiban és követelje azt a jogot, hogy meghallgattassanak, mielőtt döntő lépés tétetik . . . . Lehetetlen – így folytatja tovább a jelentés – elválasztani ellenlábásaink (az Amalgamated Society of Engineers) ezen eljárását azon sikertelen kísérletektől, hogy egybeolvasszák a különböző szaktársaságokat; és valóban „úgy látszik, hogy ők, lehetetlennek találván beolvasztani gyengébb testvéreiket egyenes utón, azt határozták el, hogy megingatják azt a bizalmat, melyet azok mutatnak egyesületeik iránt, oly módon, hogy megmutassák nekik, mikép magokra hagyatva azok képtelenek befolyást gyakorolni a munkaadók és munkások közötti viszonyokra.”¹ A „Federal Board”, amelyet így képeztek a Tyne-parti kisebb gépészegyletek hatalmasabb ellenlábásokkal szemben, három évig fennállott, de felesleges mondani is, hogy képtelen

¹ Monthly Report of the United Pattern-Makers Society. 1889 január.

volt biztosítani az iparág békéjét. Egy sokkal fontosabb és többet ígérő kísérlet indult meg az Amalgamated Society of Engineers állhatatos tartózkodása folytán. 1890-ben Mr. Robert Knight, a kazánkovácsok egyesült társaságának tehetséges főtitkárának sikerült, ismételt meghíúsulások után, összevonni egy hatalmas országos szövetségbe a gépészi és hajóépítő iparokkal összeköttetésben lévő egyesületeknek nagy többségét. Ezen „Federation of Engineering and Shipbuilding Trades of the United Kingdom” magában foglal oly hatalmas szervezeteket, mint az United Society of Boiler-makers 40.776 taggal; az Associated Shipwrights’ Society 14.235 taggal; és az Amalgamated Society of Carpenters and Joiners 48.631 taggal, akik megelégednek azzal, hogy hasonló alapokon szövetkezzenek oly kisebb egyesületekkel, mint a Steam-Engine Makers’ Society 7000 taggal; az United Operative Plumbers’ Society 8758 taggal; az United Pattern-makers’ Association 3636 taggal; a National Amalgamated Society of Painters and Decorators, és más fél-tucat még kisebb részleges társaságot. Ez a szövetség már most több mint hét éve tart és igen hasznos dolgot műveit, eldöntvén a különböző egyletek közt felmerült vitás kérdéseket. De úgy, mint eszköz arra, hogy közös alkuvást csináljon a munkaadókkal, vagy valami együttes eljárást indítson meg az egész iparág érdekében, mindaddig hasztalan, amíg az Amalgamated Society of Engineers, a maga 87.455 tagjával, határozottan távol tartja magát. És a gépészek egyesült társasága, még mindig ragaszkodva az egy, osztatlan egyesülés eszményéhez, nem tudja rávenni magát, hogy állandó munkatársul fogadja maga mellé a részleges társaságokat, amelyeket úgy tekint, mint az ő saját tekintélyének aláásására való igazolatlan törekvéseket.¹

¹ Az Amalgamated Engineers’ Monthly Journaljának – egy hivatalos közlöny, amely akkor indult meg, mikor Mir. George Barnes vette át a főtitkárságot – első számai mutatják, hogy az egyesület gondolkodó tagjai rájönnek a szövetségi egyesülés hasznára a szakipari és más, a gépész- és hajóépítő-iparral összekötte-

Ha most, visszatekintve a szervezkedés egész történetére a gépésziparban, lehetünk bölcsek utólagosan, azt véljük, hogy jobb lett volna, ha a helyi társaságok mindegyike

tésben álló társulatokkal. Így, Mr. Tom Mann, az első számban (1897 január, 10-11. l.) kijelenti, „hogy a gépészek egyesült társasága tagjainak nagy tömege szégyelli ... jelen tehetetlenségüket. – Honnan jön ez a gyengeség? Minden kétségen kívül főleg azon ténynek tulajdonítandó, hogy a különböző egyesületek által semmi együttes lépés nem tehető ... Vagyis, a gépészek egyesült társasága még nem tanulta meg szükségét annak, hogy az egy különös foglalkozással összekötött minden iparág valódi szövetkezésének részesévé kell lenni... Melyik tag az, aki, ha visszatekint a legutóbbi néhány évre, nem pirul el a szégyentől afelett, ami történt a gépészek egyesült társasága és az órásook, kazánkovácsok és hajóépítők közt; és ki érezhet megnyugvást, ha látja a barátságos viszonyok hiányát a gépészek egyesült társasága ... és a mintázók, hajókovácsok és gőzgépkészítők stb. közt? Küzdő erőre van szükség ... és ez csak úgy érhető el, ha az érintett iparokkal összekötött társaságok igazi szövetsége létesül... A szövő-iparosok (gyapot) szövetkezették a különböző társulatokat, és Így képesek egyesített eljárást követni, amely határozottan felette áll a gépészipari felett.” És a következő számban Mr. John Burns erősen üti meg ugyanezen hangot. „Hogy igazán meggátoljuk ezt a halálos és szétfosztó küzdelmet, az első lépés az egyesült gépészekre nézve ezen évben az, hogy egyszerre fogjanak kezét a gépésziparok minden más egyesületeivel egy szövetségben/” Két hónappal később (1897 április, 12-14. l.) jön aztán a javaslatnak egy dühös lerántása, „Primitive” aláírás mellett, amely felhívja „Allan szellemét és Newton ékesszólását” ezen kísérlet ellen, ami tönkreteszi az 3 művöket. „Épen azért, mert egynéhány érdekelt munkás szövívő fejébe vette, hogy képesek paprikajancsi-mutatványt játszani a mi iparágunk minden osztályával ugyanazon hatással, mint a mi nagy szervezetünk, kellene, hogy mi hajtsuk el fegyvereinket, húzzuk le cipőinket, hajtsuk be farkunkat, és kiáltsuk a „pec-cavit”-t... Részletes társaságok küzdő célokra haszontalanok, és ennél fogva ahol léteznek, pusztán segélyezési célokra szolgálnak... Az egybeolvadás a mi címünk, jelszavunk és elvünk; és ha egyszer megengedjük, hogy szükséges szövetkeznünk a részleges tár-

a gépészeti munkásoknak csak egyetlen szakaszára szorított volna, és hogy ha hasonló célú országos társaságokká fejlődtek volna ki. Ha ez lett volna az eset, ha Allan és Newton előre láthatták volna iparáguk végtelen fejlődését és növekvő eltagolását, bizonyosan nem egyetlen, mindent magába foglaló egybeolvadást, hanem a részleges, országos kiterjedésű társaságok szövetségét sürgették volna minden oly célokra, amelyek közösek az egész gépészeti iparral. Ez a szövetség magában foglalta volna egy oldalról a szerelők, csavarok, felállítók nagy országos társaságát, más oldalról pedig a kovácsok és mintázók kis társulatait is. És amint a szervezkedés előrehaladt volna a pléhművesek, rézkovácsok és gépmunkások közt, és amint további új osztályok származtak volna, mint például a villamos munkások, mindezeket fel lehetett volna ruházni az önkormányzat eleendő mértékével és bevenni, mint külön szakaszokat, a szövetségi egyesületbe. Ez a szövetségi egyesület akkor aztán még szélesebb és lazább szövetkezésben meghatározott külön célokra együtt működhetett volna az United Society of Boilermakers, a Friendly Society of Ironfounders, az Associated Shipwrights' Society és mindazon más szervezetekkel, amelyek érdekelve vannak a vashajóépítés és felszerelés nagy iparában.¹

saságokkal, egész ügyünket az ellenfél kezébe játsztuk . . . Oly iparágakkal szövetkezni, amelyekben munka gyakorlása teljesen különböző a miénktől, jó célra jó dolog. Szövetség oly iparágakkal, amelyeknek műhelyi gyakorlata hasonlatos, amelyeknek érdekei ugyanazonosak és akiknek velünk kellene lenni minden küzdelemben, haszontalan eszköz egy általános csalódásra.” Ez a kérdés most (1897 augusztusán) igen élénk megvitatás tárgya a társaságban.

¹ Mindazon országos társaságok, amelyek vannak az asztalosok, bádigosok, festők, bútorosok stb. között, a magok tagjai érdekében, akik a hajóépítésnél foglalkoztak, szintén csatlakozhatnának az ily szövetséghez; míg ugyanekkor lehetnének' továbbra is szorosabb szövetségi egyesülésben a téglavetőkkel, kömívesekkel és az építőmunkások más társaságaival.

Egy gyakorlati utasítás jegecesedik ki a társulás ezen különböző formáinak tanulmányozásából. Az állandó és sikeres szövetségi működésnek alapfeltétele az, hogy az alkotó testületek közötti egyesülés foka teljesen megfeleljen annak a foknak, amelyben az érdekeknek egysége áll fent közöttök. Ezt a legkönnyebben fel lehet ismerni a pénzügyi téren. Már többször utaltunk arra a tényre, hogy oly táblázata a befizetéseknek és segélyezéseknek, amelyek megfelelnek egyik osztály kívánalmainak, teljesen kívül esnek más osztályok igényein, akiknek segédkezése azonban mégis nélkülözhetetlen hatályos közös eljárásra. De még ez nem minden. Szem előtt kell tartanunk, hogy nemcsak oly osztályokkal van közünk, amelyek különböznek egymástól illető jövedelmeik összegére nézve, hanem nagy különbségek vannak azon módzatokban is, amint az egyes osztályoknak szükségök van jövedelmeik beosztására. Ennélfogva a közös pénztár javára a szövetségi testület által kivetett összegnek nemcsak szorosán kell azon szolgálatok költségéhez szólnia, amelyekben az összes alkotó elemek egyenlően vannak érdekelve, de azon felül semmi esetben sem haladhatják túl azt az összeget sem, amelyet a legszegényebb szakasz is előnyösnek tart ezen szolgálatokra elkölteni.

De a mi tanúságunknak pontosabb alkalmazása is van a szövetségi testület céljaira és politikájára, és azon módzatra nézve is, amely után hozta meg határozatait. A szövetség állandósága komolyan fenyegetve lett, hogyha bármely módon oly mozgalomba kezdett bele, amely, ámbár hasznos alkotó elemei többségének, azok közül ha csak egyre nézve is káros. Az alkotó elemek azért állottak kezdetben össze, hogy előmozdítsák azon célokat, amelyeket köztök nem csupán a többség, de minden egyes tag is kívánatosnak tartott; és az a megegyezett szerződés megsértése köztök, ha a szövetségi erőt, amelynek megteremtésére mindnyájan közreműködtek, bármelyikjöknek is ellenséges módon használják fel. Ez azt jelenti, hogy ahol az érdekek elágaznak, minden szövetségi határozatnak lényegben az összes osztá-

lyok képviselőivel azon célból folytatott tanácskozások eredményének kell lenni, hogy felismerjék a legcélravezetőbb közös eljárást. Ezen dolgokat tehát sohasem szabad eldönteni tisztán a szavazatok megszámlálása útján. Addig, amíg a tárgyalt kérdések minden alkotó tagot megközelítőleg ugyanazon módon érdekelnek, azon pusztá véleménykülönbségek, amelyek a tervekre vagy eljárásokra vonatkoznak, nyugodtan döntethetnek el a többség szavazatával. Ha tényleg az eredmény kedvező, a kisebbség helytelenítése csakhamar el fog gőzölni; hogy ha más esetben, az eredmény kedvezőtlennek fog bizonyulni, az azzal ellenkezők lesznek uralkodó erővé. Egyik esetben sem fog okoztatni állandó szakadás. De hogy ha a véleménykülönbség a többség és a kisebbség között az osztályi érdekek valódi különbségéből ered, és ennél fogva csak megerősödik a következmények folytán, minden oly kísérlet a többség részéről, hogy reerőszakolja akarátát a kisebbségre, egy önkénytes szövetség-nél, szakadásra vezet.

Így észrevétlenül oda vezetettünk, ahol a szövetségi alkotmányokban az aránylagos képviseltetés egész elmélete nyugszik. Egy egyszínezetű társaságban, ahol a tényleges érdekekben nem lehet jelentékeny eltérés, a legfőbb kormányzó tekintélyt biztosan megválaszthatjuk és a legfontosabb kérdéseket biztosan eldönthetjük a fejek egyszerű megszámlálása útján. Egy ily testület természetesen oly képviseleti rendszert fogad el, amely az egyetemes szavazatjogon és az egyenlő választási kerületek elvén alapul. De hogy ha bármely szövetséges testületben oly szakaszok összejátszásával van dolgunk, amelyek nem egyenlő számszerű erővel bírnak, különböző érdekeik lóvén, ott a döntéseket nem lehet biztosan oly képviselőkre bízni, akik úgy választatnak vagy úgy szavaznak, amint az alkotó testület tagjainak száma állapítja meg az arányt. Mert ez tényleg gyakran egyértelmű volna azzal, hogy a legnépesebb szakasz kapja meg a döntő szót, vagy legalább is a két vagy három legnagyobb szakasz együttvéve, anélkül, hogy a kisebb szakaszoknak

volna bármely szavazati befolyása az eredményre. Minden ily szervezkedés ritkán téveszti el, hogy szakadásra és esetleges felbomlásra ne vezessen, mert az uralkodó szakaszok tagjai természetesen a magok érdekei szerint szavaznak. Ennélfogva helyesebb, és egyúttal a szövetség állandóságát is biztosítja az, ha az alkotó testületek képvisellete nincs pontos arányban az őt illető számviszonyokkal. A szövetség képviselati rendszerének tényleg, ép úgy, mint pénzügyeinek, váltakozónak kell lenni azon fokozattal, amennyire azonosak tényleg az alkotó testületek érdekei. Ahol az érdekek elütök, a fokozatnak mindenesetre úgy kell felállítva lenni, hogy egyik alkotó tag, bármily nagy legyen is, ne legyen képes leszavazni a többi együttvéve; sőt úgy, hogy ezen nagyobb alkotó tagok ketteje vagy hármaja se legyen képes, közös egyetértéssel, minden társokat háttérbe szorítani. Ha például javasolva van, hogy minden országos egylet a gépészeti iparban szövetkezzék, oktalan volna a gépészek egyesült társaságának aránylagos képviselati jogot követelni az ő 87.000 tagja után, kik főleg 'szerelők és esztergályosok, szemben a 10.000 mintázó, kovács és gépmunkással, akik három osztály-társaságban vannak felosztva. És amikor egy szövetség egész különböző alkotó társaságokból nagy számot foglal magában és olyannyira korlátolt közös célokra alakul, hogy azok csak kis részét érintik az összes szakok különleges érdekeinek, kívánatos lehet egyáltalában felhagyni a tagok száma szerint való képviseltetés eszméjét és megadni az egyenlő szavazati jogot mindegyik társegyletnek, így a mi véleményünk szerint a gépész és hajóépítő iparok szövetségének alapítói bölcs belátást tanúsítottak, amikor a bádgosok társasága 9000 tagjának ugyanazon képviselati és szavazati jogot adták meg, mint amelyet a kazánkovácsok egyesült társaságának 41.000, vagy az asztalosok egybeolvasztott társaságának 49.000 tagja élvez. Egy ily természetű szövetséges testület, amely csupán néhány meghatározott célra szolgál, és önálló és néha eltérő érdekű társaságokból áll, épen a fokozat ellenkező végén áll az egytermészetű egy-

beolvadt társasággal. Az alkotó testületek képviselői azért gyűlnek össze, hogy a kölcsönös felreértéseket eloszlássák és közös érdekeket állapítsanak meg. Tényleg azon nagykövetekhez hasonlítanak, akik a magok illető önálló államaik óhajait tolmácsolják, hozzáadják a magok különös ismereteit a közös tanácskozáshoz, de képtelenek megígérni az engedelmességet a szövetségi határozatnak, hacsak az nem úgy ajánlja magát, mint egy elfogadható alku, vagy magával nem hozza egy csaknem egyhangú véleményegyezés döntő súlyát.¹

A kérdés, hogy találtassák a kormányzásnak egy szilárd egysége és meghatározottassék a felsőbb és az alárendeltebb hatóságok közt lévő viszony minősége, tehát úgy látszik, hogy a megoldás helyes útján van a munkásegyesületi világban. Az ipar folyvást növekvő kiterjedésével és a munka folyvást növekvő mozgékonyásával, a helyi munkástársaságoknak helyet kellett adni országos terjedelmű szervezkedéseknek. Ameddig a céh vagy foglalkozás meglehetősen egyforma az ország egyik végétől a másikig, az önálló állam földrajzi határainak végre is össze kell esni a munkásegyesületi világban is magának az államnak határait. Láttuk azt is, hogy mily kikerülhetetlenül hozta magával a nemzeti munkásegyesületek megnövekedése stratégiai és amit úgy lehetne nevezni: katonai okokból, a helyi önkormányzat leszállítását egy minimumra, és minden pénzügyi, és ennél fogva minden végrehajtó kormányzás teljes központosítását az országos főhaditanácsban. Ezen iránylatot csak megerősítik a gazdasági érdekek, amelyeket egy további fejezetben fogunk tárgyalni. Hogy ha a munkásegyesület vár valami sikert az ő fő feladatában, hogy t. i. javítsa tagjainak foglalkoztatási viszonyait, fel kell

Visszatérünk még ezen fejtegetésekre, amikor leírva a munkás-egyleti gépezetet a politikai működés terén, arra térünk, hogy írjunk le oly szövetségeket, mint a munkás-egyesületi kongresszus és a helyi ipari tanácsok.

neki építeni egy általános minimális feltételek védőgátját ugyanazon munkára az egész országban. A feltételek ezen egyformasága, sőt tényleg bárminemű ipari befolyás egy bizonyos egyenlőséget és következetességet feltételez az ipari politikában is, ami csak a kezelés összpontosítása által válik lehetővé. Eddigelé, úgy látszik, hogy a mi következtetéseink odavezetnek egy mindent elnyelő központosított önkényuralom teljes egyszerű kérdéséhez. De a munkásegyleti világban az a kérdés, hogy a helyi igazgatás és a központi ellenőrzés összhangba hozassák, amely nehézségtől mi, úgy látszik, szerencsésen megszabadultunk, egy még tűrhetlenebb formában kerül elénk. A feltételek egyenlőségére való törekvés maga, maga az a tény, hogy az ipari politika egyformasága nélkülözhetlen a hatályosságra, csaknem képtelenséggé teszi, hogy egyetlen szervezet bekapcsoljon közös pénztárral, közös végrehajtó-bizottsággal, és a fizetett tisztviselők közös karával oly különböző foglalkozású, oly különböző előképzettségű, annyira eltérő életmódú és ipari szükségletű, vagy annyira elütő számnagyságú és stratégiai helyzetű embert. A munkásegylet lényegileg oly szervezet, mely biztosít bizonyos tényleges és határozott előnyöket minden tagja részére – oly előnyöket, melyek különböznek iparról-iparra azon műszaki kezelés, gazdasági helyzet és esetleg földrajzi fekvés szerint, amelyekben az gyakoroltatik. Ennélfogva minden kísérlet „általános egyletek” szervezésére, a mi felfogásunk szerint kikerülhetetlenül bukásra vannak szánva. Azon százezeréi a munkásosztályoknak, akik csatlakoztak a „nagy országos állandó munkásegylet” 1833-1834-ben, igaz, hogy az emberi testverieség közös alapján és a társadalom gyökeres átalakításának szükségébe vetett közös hittel jöttek össze. De ahelyett, hogy létesítették volna az „új erkölcsi világot”, akár elméletben, akár politikai forradalom útján, oly állapotba kerültek, mint egy munkásegylet, küzdve a lancashirei gyapottalmok munkaadóival, hogy kapjanak rövidebb munkanapokat, a leedszi szövetségben, hogy kapjanak meghatá-

rozott darabszámi béreket, a londoni építőiparban, hogy megszüntessék a darabszámmunkát általában, Liverpoolban, hogy kiküszöböljék az alvállalkozókat, a pamutiparban, hogy a jancsibankóktól és a levonásoktól megszabaduljanak. Röviden, minden ipar lefordította az emberi testvériséget gyakorlatban az ő saját különleges sérelmeinek orvoslására, és a központi végrehajtó-bizottság képtelen volt meglazítani ezen lefordítás pontos voltát. A munkásegyleti ügy egész története megerősíti azt a feltevést, hogy egy munkásegylet, amely azért van alkotva, hogy különös célja legyen tagjai foglalkozási feltételeiben határozott anyagi javításokat érni el, nem képes a maga legegyszerűbb formájában biztonsággal kiterjeszkedni azon téren túlra is, amelyben ezen ugyanazonos javítások kiterjednek mindegyik tagjára, azaz, nem képes egyetlen egy foglalkozás határain kívülre kiterjeszkedni. De a kormányzás ezen egyszerű egységének felfedezése nem meríti ki a kérdést. Amíg az osztályok közti különbözőségek a teljes egybeolvadást lehetetlenné teszik, más érdekekben való ugyanazonosság némi kötelékét az egyesülésnek feltétlenül megköveteli. A munkásegyleti szervezkedésnek leghatályosabb formája tehát az, amelyben az összes szakaszok képesek egyesülni oly célokra, amelyek közösek, oly kiterjedésben, ameddig az érdekazonosság terjed és nem tovább, míg ugyanekkor mindegyik szakasz megtartja a teljes önállóságot, amikor csak érdekei vagy céljai elütők szövetségeseiktől. De ez csak más formája a legfőbb és az alárendelt hatóságok közötti viszony nehéz politikai kérdésének. Amíg a politikai demokrácia kutatója küzdök az azon kérdéssel, hogy mint lehet megosztani az igazgatást a központi és helyi hatóságok között, a nem tanult államférfiai a munkásegyleti világnak annak a még sokkal nehezebb kérdés eldöntésén törték fejőket, hogy kell megosztani a hatalmat az általános és szaki iparos szervezetek között, ha mindkettő országos kiterjedésű. A megoldást egy sorozatában találták a folyton szélesbülő és egymást keresztül-vágó szövetségeknek, amelyek mindegyike, de csupán

saját különleges céljai terjedelméig, összeköti azon szervezeteket, amelyek öntudatára jutottak céljaik azonosságának. A demokrata szervezkedés egyszerű formája helyett tehát egy végtelen összekuszáltat állítottunk fel. Ahol a kérdés nehézségeit helyesen értették meg, és ahol az egész ipar mintegy egy egységes terv szerint szervezkedett, az eredmény lehet, mint ahogy tényleg úgy is van a gyapotmunkások esetében, nehézkes, de összhangban működő, meglepőleg hatásos és állandó demokratikus gépezet. Ahol más oldalról az ipar helytelen alapokon szervezkedett, mint a gépészek közt, egy zavaros zagyvalékát találjuk a viszonyoknak, amely versengést és ellentéteket szül, amelyek közt hatásos közös működés még oly célok tekintetében is csaknem lehetetlenné válik, amelyek közösek minden osztályra nézve.

A munkásegyleti szervezkedésnek tehát, ha el akarja érni lehető legnagyobb erejét, szövetségi alakot kell magára öltetni. Ahelyett, hogy egy legfőbb központi kormány szerveztetnék, amely hatáskörének némely részét alárendelt helyi hatóságokra ruházza át, azt várhatjuk, hogy a munkásegyleti világ át fog változni a szövetségek egy kidolgozott sorozatává, amelyek közt nehéz lesz elhatározni, hogy hol van hát valóban a döntő akarat. Ahol az összes szakok szorosan hasonlítanak egymáshoz viszonyaikban és szükségleteikben, ahol közös céljaik aránylag számosak és fontosak, és ahol, ezeknek folyamánya gyanánt, az egyénekenkénti elszakadás és ebből következő elszigeteltség veszedelmes dolog volna: ott a szövetségi kapcsolat erős lesz, és a szövetségi kormányzat lesz tényleg a legfőbb hatalom. A lépcső másik végén fogjuk találni azon szövetségeket, amelyek kevéssel többek csak, mint alkalmi tanácskozások, amelyekben a szövetkező felek mindegyike megtartja valóságos önkormányzatát, és a szövetségi végrehajtó-bizottságot csak mint egy alkalmas, de szorosan alárendelt gépezetet használja fel azon körülhatárolt célok érdekében, amelyek közösek köztök. És bátrak voltunk, mint érdekes végkövetkez-

tetést, azt javasolni, hogy a képviselet alapjának mindezen szervezetekben módosulni kellene a szervezeti kötelék jellege szerint, a tagszám arányában való képviseltetés teljesen alkalmas csak egy egyforma szervezetnél lévén, és folytonosan fogyatkozóbb hasznossága az azt alkotó testületek különbözőségének minden emelkedésével arányban. Ahol a szaki érdekek nemcsak eltérők, de egyes esetekben egyenesen ellentétesek is lehetnek, mint például azon iparágakban, amelyekben határvonal elválasztási viták forognak fenn, ott a többségek szavazása útján való igazgatást őszintén el kell vetni, és a számszerű erőben nagy mértékben különböző társulatok képviselőinek, a közös bukás büntetése terhe alatt, bele kell egyezniök, hogy egyenlő hatalommal gyűléskezzenek, felfedezni a tanácskozás folyamán azt, hogy mint lehetne legjobban kiegyeztetni mindegyiknek érdekét.

II. RÉSZ.

MUNKÁSEGYESÜLETI MŰKÖDÉS.

Bevezetés.

„A mi társaságunk főcélja emelni tagjaink társadalmi helyzetét” ez az az összefoglaló igazság, amivel a rendes munkásegylet megállapítja munkakörét. Ez az egyszerű állítása annak, amit mi „testületi önszegélynek” nevezhetünk, a régibb egyesületek nagy részében fel van cifrázva szónoki felhívásokkal az emberi testvériségre és a heti bér-munkás bizonytalan helyzetének nyers leírásával. Így az a „főelv”, amely vezette a vasöntők segélyegyletének „kezdeményezőit”, a „szerves egyesülés elve volt, és az a vágy, hogy képezzenek egy testvéries és baráti köteléket az egész iparágban, avégből, hogy azok, akik becsületes munkával az ipar ezen különös ágában találták meg életmódjukat, képesek legyenek, együttes eljárásokban sikeresebben szembe szállani a tőke szükségtelen és méltánytalan erőszakoskodásaival, mint ahogy lehetséges ez a munkások bármely számárák is, ha egyéenként állnak szemben.”¹ „Készek vagyunk elismerni – írják a gépészek egyesült társaságának í utói – hogy míg tagjaink állandóan munkában vanne setleg képesek megszerezni minden szükséges dolgot, é án némi fényűzését is az életnek . . . Dacára azonban mindannak, mégis ott nehezedik lelkére egy neme

¹ Rules of the Friendly Ironmoulders' (most Ironfounders') Society, szervezve a kölcsönös segélyezés céljaira aggkor, betegség és gyengeség ellen és a halottak eltemetésére: Elkészítve Boltonban, 1890 június 19; és elfogadva a negyedévigyűlésen Boltonban, június 19 (Bolton, 1809); lásd az 1891-iki kiadást; előszó.

a zaklató félelemnek mindegyiknek, ha a jövőre gondol, hogy ez esetleg nem lesz továbbra is, hogy esetleg a holnapi nap úgy virrad fel reá, hogy nem lesz már munkában, hogy az ő jól berendezett házi nyugalma fel van dülva, az ő szép reményei, hogy képes lesz kevés év alatt, folytonos munka és takarékoság útján állandóbb helyzetre vergődni, pusztá álomnak bizonyulnak. Mennyi sok dolog foglaltatik ebben a szóban, hogy állandóság, és mennyire szükséges azt tenni a mi társaságunk vezérelvével!”^x

De a munkásosztályi szervezkedés végcéljainak ezen leírásai kevés magyarázatot adnak nekünk a munkásszervezetek tényleges működéséről. A mi nemzedékeink szervezett munkásai sokkal világosabbak. Száraz és körül nem irt határozottsággal megmondják a nagy modern egyesületek céljaik gyanánt a különös teendők hosszú sorozatát, amelyben esetleg teljes nyíltsággal bent foglaltatnak azon eszközök is, amelyekre támaszkodnak ezen célok elérésére. Az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners „azon célból alakult, hogy biztosítsa minden tagjának munkája méltányos bérét; gondoskodjék a munkaadó és bér-munkás közt felmerülő viták elintézéséről békés módon úgy, hogy a munka abbahagyása kikerülhető legyen; hogy a munka védelmére gyártörvényeket vagy más törvényhozási intézkedéseket létesítsen; hogy pénzsegélyt juttasson mind-egyik tagjának, aki vagy boszúból van eleresztve, vagy munka nélkül van valamely küzdelem vagy kizárás folytán, vagy végül szerencsétlenség miatt munkaképtelen.”² A nagybritanniai bányászok szövetsége kijelenti, hogy egyesülésüknek céljai következők, hogy „megvitassák az iparág és a bérek kérdését, és védelmezzék a bányászokat általában;

¹ Az eredeti szabályai és szabályzatai a gépészek egyesült társaságának (London, 1851), amelyeket Birminghamban fogadtak el 1850 szeptemberén.

² Eules of the Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners (Manchester, 1891).

hogy igyekezzenek oly bányatörvényeket hozatni, amelyek az ezen szövetségben levő bányászokat érdeklik; hogy értekezleteket hívjanak össze, amelyek a bányászokat érdeklő kérdéseket, akár ipari, akár munkabéri, akár törvényhozási vonatkozásúak legyenek azok, megvitassanak; hogy igyekezzenek elérni a nyolc órás napi munkaidőt felszintől felszínig számítva minden bányában, minden a föld alatt dolgozó munkás részére; hogy beszéljenek meg és ügyeljenek fel minden oly vizsgálatra, ahol a bányában dolgozó munkások közül háromnál több halt meg egy baleset folytán; hogy igyekezzenek kártérítést szerezni, ahol több mint három ember sérült meg vagy öletett meg bárminő baleset folytán, minden oly esetben, ahol a megyék, szövetségek vagy kerületek megfélebbezik vagy megfélebbezték az alsóbb törvényszékek döntéseit.”¹ A National Union of Boot and Shoe Operatives (létesült 1874-ben) kijelenti, hogy: „Az egyesület céljai: egy közös pénztár létesítése a tagok védelmezése és a bérek emelése céljából; egészséges és tiszta műhelyek biztosítása; hogy a munkaadók adják a helyiséget, hozzákészítést, tüzet és világítást ingyen; felállítása, amennyire lehetséges, azonos bérszabályzatnak ugyanazon minőségű munkára az egész egyesületben; eltörölni a kiszípolyozókat és ellenőrizni a segédmunkások rendszerét; leszállítani a munkaórákat; segíteni azon tagokat, akik kénytelenek vándorolni munkakeresés céljából; az ipari szövetkezés behozatala a mi iparágunkba; minden törvényes eszköz felhasználása a tagok erkölcsi, társadalmi, nevelési és politikai előhaladására; gondoskodni arról, hogy az együletet egy parlamenti ügynök képviselje; pénzalapot gyűjteni a tagok kölcsönös támogatására betegség esetén, és az elhalt tagok és feleségeik eltemetésére; egy közlekedési eszköz lenni más országok cipész és csizmadia munkásaival.”² Végezetül idézhetjük az úgy-

¹ Miners' Federation of Great Britain. Alapszabályok (Openshaw, 1893).

² Rules of the National Union of Boot and Shoe Operatives. (Leicester, 1892).

nevezett új egyesületeknek, amelyek az 1889-iki nagy ébredéskor alakultak, legjelentékenyebbjének és legsikeresebbjének szabályait. A National Union of Gasworkers and General Laborers szabályzatai megállapítják, hogy „az egyesület célja a munkaórákat rövidíteni, egy nyolcórás munkanap és negyvennyolcórás munkahét rendszerét törvényesíteni; eltörölni, ahol csak lehetséges, a túlidőt és a vasárnapi munkát, és ahol ez nem lehetséges, ez időre magasabb munkabért kötni ki; eltörölni a darabszám szerinti fizetést; emelni a munkabéreket, és ahol a nők ugyanazon munkát teljesítik, mint a férfiak, biztosítani részökre ugyanazon béreket, melyeket a férfiaknak fizetnek; keresztülvinni egész teljességükben a Truck (jancsibankó-rendszer elleni) törvényeket; eltörölni a jelen szerződés és megegyezési rendszert a munkaadók és bérmunkások közt; elintézni minden munkakérdést barátságos megegyezéssel, ahol csak lehet; megnyerni a munkaadók és bérmunkások közt az egyenlőséget a törvény előtt; elérni a munkásosztály életének javítására szolgáló törvényeket; biztosítani azt, hogy az egyesület tagjai választassanak meg a községi tanácsok, iskolaszékek, szegényatyák, városi testületek és képviselőházba, feltéve, hogy ezen jelöltek kötelezik magokat a termelés, felosztás és csere eszközeinek közös tulajdonjoga mellett; félretenni évente legfeljebb 200 font st. összeget, amelyet pusztán arra a célra használjanak fel, hogy ily tagok választassanak meg és tartassanak fent a közképviselői testületekben; végül segíteni azon hasonló szervezeteknek, melyek ugyanazon célokat szolgálják, melyek itt elmondattak.”^x

Ennélfogva nem a formális szabályzatok vagy szónoki as bevezetésekhez kell fordulnunk, ha keressük a munkásegysületek működésének tudományos vagy teljes megismerését. A munkásosztályi szervezkedések nyomtatott szabályzatai, amelyeket eredetileg lelkes előfutárok állítottak

¹ Rules of the National Union of Gasworkers and General laborers of Great Britain and Ireland (London, 1894).

össze, aztán egymásra következő újra átvizsgáló bizottságok másoltak le újra és újra, inkább a vágyakat jelezték, semmint a tagok mindennapos működését. Sokkal megbízhatóbb adatok szerezhetők a pénztári számadások vizsgálatából, vagy a társulatok terjedelmes benső irodalmának – a havi, negyedévi és évi jelentései a központi végrehajtó-bizottságoknak, a gyakori hivatalos körlevelek különös kérdések felett és a gondos szószerinti jegyzőkönyvek az értekezletek és vegyes bizottságok üléseiről – beható tanulmányozása útján. A némely társaság által körlevelekben szétküldött nyomtatott okmányok magokban foglalják az ő fő iparági hivatalnokaiknak naplóját, amely részletezi nap-nap melletti alkudozásait a munkaadókkal.¹ Más egyesületek közzéteszik tagjaiknak azon kerületi küldötteiktől származó időszaki jelentéseiket, akik a fő ipari központokban vannak elhelyezve, amely jelentések becses felvilágosításokat adnak az iparág fejlődéseiről, részletes leírását a küzdelmeknek munkaadókkal és más társaságokkal, és javaslatokat arra nézve, hogy minő politika követtessék. A sociologia tanulmányozójának az irodalom ezen neme – mely száz és száz kötetre megy évenként – lebilincselő érdekű. Hűséges képet nyújt az a gyáripar modern világának tényleges szervezete és működése felől, az eljárás és az üzleti hullámzás folytonos változataival. Tisztára elibünk állítja, sokkal teljesebben, mint bármi más előttünk ismert előadás, az angolszász fajban megnyilvánuló demokata szervezkedés valódi természetét és működését. És, ami még fontosabb jelenlegi célunkra, a siker vagy sikertelenség teljes hangulatával feltárja előttünk a különböző munkásegyesületi módszerek és szabályzatok működését a bennök rejlő igazságokkal azon társadalmi igazoltságra, amelyen vannak felépítve.

De az okmányok, ámbár őszinték és bizalmasak, ép úgy alkalmasak elcsavarni, mint felvilágosítani a tényeket.

¹ Lásd a szabványos munkabérről szóló fejezetben közölt kivonatokat.

Egy tüzes szemrehányás a helyi tisztviselő és a főtitkár között, egy vitás kérdés a bérek vagy valami új eljárás felett, mely a tagoknak csak kis részét érinti, vagy egy parlamenti izgatás valami új szakasz felett a gyártörvényben nagy részt foglalhat le egy év adatai közt, és úgy tűnhetik fel, mintha az egyesület tevékenységének zömét képezné. Már pedig ezalatt a fiókok fődolga az lehetett, hogy békés, de sikeres módon fentartsák a régi keletű munkaszabályzatokat, vagy hallgatólagosan ez idő alatt valami új szabályzatot tettek szokássá, vagy valami régit helyeztek hallgatólagosan hatályon kívül, anélkül, hogy a tagok többsége részéről ez az egész változás bármely nyilvános vagy magánokmányban napfényre jutott volna. Ezért az okmányok által nyújtott ismeret kiegészítése céljából a tanulmányozónak meg kell figyelni a munka közben az embereket, és meg kell beszélni a különös szabályzatok alkalmazását a munkaadókkal, igazgatókkal és előmunkásokkal – nem feledve el a gyárfelügyelőt és a munkaadók társaságának titkárát sem, – meg kell hallgatni a kismester és az esetleges munkás ellenvetéseit; mindenképp figyelni kell belőlről a fiókok és kerületi bizottságok gyűléseit, ahol a kérdésben forgó ügyek apró részleteiben megbeszéltetnek őszinte nyíltsággal, melyet nem zavar sem a tömeg előítélete, sem az ellenségtől való félelem.

Az okmányok tanulmányozásának és az illető emberek megfigyelésének ezen összekötött tervszerű eljárása volt az, amit mi, a magunk hat évi kutatása ideje alatt, igyekeztünk követni. A következő fejezetekben igyekezni fogunk az olvasó elé helyezni részletes leírását azon módszereknek és szabályzatoknak, amelyek tényleg gyakorlatban vannak a brit munkásegyesületi világban. Látni fogjuk, hogy a munkásegyesületek, a tizenharmadik század kezdetétől le egészen a mai napig, mint próbálták sikerre juttatni szabályzataikat három külön eszközzel vagy emeltyűvel, amelyet így különböztetünk meg: a kölcsönös biztosítás módszere, a közös alkuvás módszere, és a törvényes becikkelyezés módszere.

A szabályzatok keresztülvitelére vonatkozó módszerekről fogunk aztán áttérni magokra a szabályzatokra. Ezeket úgy találjuk, hogy dacára az apró részletek csaknem végtelen változatának, mégis hét különböző fejezet alá csoportosulnak: a szabványbér, a szabványmunkanap, egészségügy és biztonság, új eljárások és gépezet, a munka állandósága, a belépés az iparágba, és a jog az iparághoz – mindezeket különböző fejezetekben fogjuk megvizsgálni. Ez fog vezetni bennünket a munkásszervezeti ügy zavaraihoz - a munkásegyleti politika némely gyakorlati kinövéséhez és szükséges következményeihez, amelyek felvilágosításokat igényelnek. Végül világosságba helyezzük a munkásegyleti ügy alapvonásait – a munkásegyleti politika gyökerén fekvő alap előítéleteket, véleményeket vagy ítéleteket, amelynek taglalása egyszerre ki fogja magyarázni és összesíteni a munkásszervezeti eljárás különböző formáit.

A munkásegyleti ügy ily összevont leírásának folyamán nem fogunk tartózkodni attól, hogy alkalmasszerűleg ne bíráljuk meg a különböző módszereket és szabályzatokat, és a munkásegyleti politika különböző irányait, tekintettel arra, hogy képesek voltak-e vagy nem a munkásegyletek alkalmazni azokat a modern élet tényeire. De könyvünk ezen részében gondosan törekedtünk elkerülni minden vitát afelett, hogy mily hatással van a munkásszervezeti ügy az iparra, és mindenekfelett, nem teszünk kísérletet sem arra, hogy eldöntsük, vajjon volt-e vagy nem sikere abban, hogy ténylegesen emelte volna a munkabéreket, vagy más-képen javította volna a munka feltételeit. Mi azt gondoljuk, hogy nem lehet hasznos semmi vita a munkásegyleti ügynek gazdasági igazoltsága felől mindaddig, míg a tanulmányozó nem mérte át annak valódi tartalmát. A mi bírálattunkat az ipari egyesülés elmélete, – annak valószínűsége felett, vajjon lehetséges-e, elhatározott közös működéssel, megváltoztatni a munka feltételeit; a különböző módszerek és szabályzatok hatása felett a vagyon termelésének hatályossága és a vagyon szétosztása tárgyában; és azon végleges

társadalmi lehetőség felett, hogy a zabolátlan egyéni verseny változtassék-e át a közös szabályozás rendszerévé – egy szóval bírálatunk és ítéletünk a munkásegyesülési ügy, mint egy egész felett – ezen könyv harmadik és utolsó részére hagyjuk.

I. FEJEZET.

A kölcsönös biztosítás módszere.

Egy bizonyos értelemben nem volna nehéz a munkás-egyesületek összes tevékenységét úgy tekinteni, mint a kölcsönös biztosítás formáit. Legyen bár a cél akár egy darabáru ártáblázatot állítani fel, akár egy új gyári törvényjavaslatot sürgetni, akár egy tagot védelmezni zendülés címén való üldözés ellen, úgy fogjuk találni, hogy a hozzájárulások, melyeket a múltban minden tag egyformán fizetett, felhasználtnak oly módon, amely egyenlőtlenül válik javára némely egyéneknek vagy némely osztályoknak köztük, függetlenül azon összegektől, amit ezen egyének vagy osztályok magok fizettek be esetleg. De ez az értelmezése a biztosításnak magában foglalná nemcsak a munkás-egyesületi ügyet, de tényleg a közös működés minden formáját, magát az állampolgárságot is. Ezen kifejezés alatt: „kölcsönös biztosítás”, mint a munkás-egyesületi ügy módszereinek egyike, csupán egy közös befizetés útján oly pénzalap teremtését értjük, mely esetlegességek ellen biztosít; vagyis, amely biztosítja az életfentartást oly esetekben, amikor egy tag meg van fosztva életfentartásától oly okok által, amik felett sem ő, sem az egyesület nem rendelkezhetik. Ez szembe-szökőleg magában foglalja a munkás-egyesületi ügy jótékony vagy segélyező oldalát, aminő a betegfizetés, baleseti segély és agkori járulék biztosítása, együtt a temetkezési pénzzel, és az oly segélyekkel, amilyenek adatnak a szabók egyesült

társasága azon tagjainak, akik eltiltatnak a munkától a közegészségügyi hatóságok által, azért, mert ragályos betegség jelenléte állapítottatott meg lakásaikban. De magában foglalja azt is, amit gyakran ipari segélynek neveznek; segélyek, melyek adatnak a lopás vagy tűz folytán elvesztett szerszámok pótlására és munkanélküliségi fizetések, a régi modorú vándorló-kártyától a modern adományig, amelyet akkor adnak, ha egy tag elveszti munkáját vagy a gépezet időleges megromlása, vagy a bányahely hiánya, vagy munkaadója bukása vagy egy gyár beszüntetése, vagy pusztán az iparág pangása miatt. „Az ipari társaságok legegyszerűbb és legáltalánosabb működése – így szól az 1860-i jelentés – az, hogy képesítse a munkást magamagát fentartani, míg esetleg munkanélkül van, vagy utazik keresésében annak”.¹ Más oldalról, a mi meghatározásunk kizár minden, az egyesület által teljesített kiadást, mely az általa önkényt vállalt eljárás eredménye, mint aminők az ipari alkudozások, az áldozatok fizetése, amelyet oly tagoknak adatnak, akiket izgatás miatt bocsátottak el, és a munkások fentartása a strike alatt. Ezeket itt mellőzzük, mert inkább helyén vannak a közös alkuvás módszere tárgyalásánál. Hasonlóan elhagyjuk most, – hogy majd a törvényi becikkelyezés módszerénél tárgyaljuk, azon törvényes segítségét a munkásoknak, mely a munkaadók szavatossága, a jancsibankók eltiltása, vagy a gyári törvények szerint illeti őket.

Ha így magyarázzuk a munkásegyleti törvényes biztosítást, az két külön osztályát a segélyezésnek foglalja magában: a jótékonyágát és azt, a mely munkanélküliség esetében adatik. Lényeges különbség van azon biztosítás közt, amely oly fizikai és személyi eseteken alapul, mint a betegség, baleset és aggkor az egyik oldalon, és a jövedelem-meg-

¹ Report of the National Association for the Promotion of Social Science on Trade Societies and Strikes (London, 1860).

szüntetés a másik oldalon, azon egyszerű okon, mert lehetlenség munkát kapni.

A jótékony kölcsönös biztosítás, sok iparban a legrégibb alakja a munkásegyleti tevékenységnek, gyakorlatilag mindegyik társaság által felkaroltatott, mely állandóságra törekedett. Itt és ott minden időben egyik vagy másik iparág, szervezetének első idejében helyesebbnek vélte működését csak a közös alkuvásra, vagy pedig a törvényes becikkelyezés sürgetésére szorítani.¹) De mihelyt hozzákezdett a társaság a mindennapi élethez, úgy találjuk, hogy rögtön hozzáadta a biztosítás egyik vagy másik fajú segélyét, és gyakran a legteljesebb ipari segélyező társaság fejlődött ki belőle. Az elmúlt száz esztendő alatt ez a biztosítási üzlet folyton terjeszkedett, még pedig nemcsak kiterjedésében, de elhatározott voltában és szabályosságában is.

Azzal, hogy jótékonyági segélyeket ad, a munkásegylet közvetlen versenybe jő a rendes segélyösszegekkel és az ipari biztosító-társasággal. Az a gépész vagy asztalos, aki a maga munkásegyletében belép, épen úgy biztosíthatja magát a betegség, aggkor vagy temetkezési költségek ellen, hogy ha az Oddfellowk friendly Society-ja, vagy a „Prudential” biztosító-társaságnál teszi azt. És pusztán számvevői szempontból, a gépészek vagy asztalosok egyesült társasága egy pillanatra sem hasonlítható össze egy jó állapotban levő segélyegylettel. A munkásegylet, még ha be is van jegyezve, nem köt semmi törvényesen kötelező szerződést, mint ahogy megteszi a bejegyzett segélyegylet. A munkásegyletet nem lehet beperelni, és a tagoknak egyenként nincs semmi törvényes védelmök ellene. Egy tag, ha egész életfolyásán mindig befizetett is a betegség és aggkori alapokhoz, bármely pillanatban kizárathatik és elvesztheti minden igényét, oly okok miatt, amelyek egyáltalában semmi összeköttetésben nem állanak az ő óhajával,

¹ Lásd az úgynevezett „New Unionism” végett 1889-ből a History of Trade Unionism. 401., 406. 1.

hogy biztosítsa magát öreg korára. Tagtársainak határozata ellen semmi esetben sincs felebbezése. Sőt a befizetések és kifizetések skálája barmakor megváltozatható, még a kifizetések teljes megszüntetéséig is; és az ily változtatások tényleg gyakran meg is történnek a régi tagokból álló kisebbségek minden tiltakozása dacára is. És ez nem csekély hátrány az egyes tag biztosítására nézve, hogy épen az iparág pangása idején, épen akkor, amikor ő valószínűleg a legkevésbé képes rá, rendesen követelnek tőle külön befizetéseket, hogy fedezhessék a munkanélküliség folytán beálló nagy segélyeket, azzal a fájdalmas záradékkal, hogy ha nem teszi, magamagát kizárja a tagsorból és így elveszti összes biztosítását. Egy további súlyos teher az, hogy a munkásegylet, nem úgy, mint a segélyzőegylet, minden válság alkalmával úgy tekint a maga betegségi és aggkori segélyeinek pontos teljesítését, mint egy határozottan másodrendű kérdést. Szembeszökő kötelessége volna oly szervezetenek, amely a betegség és aggkor eseteire akar biztosítani, a feltétlen biztonság arra nézve, hogy összegyűlt alapjai kizárólagosan a megnövekvő kötelezettségek fedezésére tartassanak fenn. De egy munkásegyletben sincs biztosíték arra nézve, hogy alapjai ezen célra tartatnak fel. Az ipari pangás hosszú tartama esetén esetleg az összes összegyűjtött tőke a munkán kívül levő tagok fentartására igénybe vétetik. Egy tartós strike bármely időben teljesen pénztelen állapotba hozhatja a társaságot. Például a kőművesek segélyegylete, hatvan évi fennállása alatt, kétszer teljesen kimerült, 1841-ben egy hosszú strike és 1879-ben az iparágban beállott szigorú pangó-állapot miatt. Egy még régibb és még gazdagabb egyesület, a vasöntők segélyegylete, nemcsak elköltötte alapjainak utolsó fillérét is 1879-ben, de sok ezer fontot is kénytelen volt kölcsön venni tagjai egyéni megtakarításaiból azon célból, hogy képes legyen kötelességeinek legégetőbb részét fedezni.¹ Ezen üres zse-

¹ History of Trade Unionism, 157, 334. 1.

bet aztán nem mentheti az, hogyha a jövedelem bizonyos része, vagy a tőke bizonyos hányada névleg külön oda adatik a beteg és aggkori kötelezettségek fedezésére. Egyetlen munkás-egyesület sem álmodta soha sem azt, hogy alapjainak bármely részét is törvényesen és hatályosan kívül helyezze akkori tagjainak rendelkezési körén; és mikor a szükség ideje elérkezik, az ilyen névleges különszakítás egyáltalán nem képez akadályt abban, hogy a folyó szükségletekre a külön céllal megjelölt pénz egyrésze vagy egésze „kölcson” igénybe nem vétetik. Röviden, a munkásegyleti tagok a pénzt első sorban saját munkabéreik vagy más munkafeltételeik biztosítására vagy javítására fizetik be: és csak azután, ha az a cél már elérték, óhajtanak vagy adnak bármely beteg- vagy más segélyeket, és alapszabályaik mindig azon feltevésből indulnak ki, hogy az ilyen segélyek csak akkor és úgy fizettetnek, ha van pénzfeleslegük arra.

A törvényes és pénzügyi biztonság ezen teljes hiánya eddigelé meggátolta a számvevőket abban, hogy a munkásegyleti biztosítás kérdéseit komolyan fontolgassák.¹ A kö-

¹ Ezen hiánya az ismeretnek és a komoly tanulmánynak nem gátolt meg sok vezető számvevői tekintélyt abban, hogy állandó és jól kezelt munkás-egyesületeket úgy mutassanak be, mint pénzügyileg egészségteleneket, még a segélyegyleti oldalról is, és mint amelyek kikerülhetlenül gyors bukásra vannak rendeltetve. Az 1867-68-iki királyi bizottság előtt például, a két legjelentékenyebb számvevő kimutatta, hogy mind az Amalgamated Society of Engineers és az Amalgamated Society of Carpenters fizetéképtelen sok százezer font sterling erejéig, és hogy szükségképpen bukásra vannak kárhóztatva. Dacára ezen jóslatok nyilvános meghazudtolásának és a nagy egyesületek folytonos emelkedésének, hasonló leszólások és jóslatok még mindig ismételtetnek számvevői tekintélyek által, akik nem tudják saját tudatlanságukat.

Egy munkás-egyesület alapján különbözik egy segélyegylettől vagy biztosító-társaságtól, amely meghatározott díj mellett meghatározott fizetések teljesítésére kötelezi magát. A munkásegylet nem csak jogosult bármely időben módosítani, vagy fel-

vétkezés az, hogy a munkásegyleti befizetések és kifizetések távolról sem nyugosznak semmi számvevői alapokon, és lényegében csakis a tagok tapasztalatain alapuló találmokra történtek. Alig tétetett még valaha kísérlet, összegyűjtötték a számításra a szükséges adatokat; és még oly elemi tények is, mint a tagok átlagos kora, vagy az iparág különös halálozási vagy betegségi arányszáma gyakran ismeretlen. Nincs is a befizetésben semmi fokozatosság a kor szerint, gyakorlatilag semmi kísérlet arra, hogy a tagok orvosi vizsgálat útján vétessenek fel, és teljes tájékoztatlanság afelett, hogy mily kamat szedessék a tőkék után, vagy csak arra nézve is, hogy a tőkék kamatozólag helyeztessenek-e el. Röviden, a munkásegylet, ha pusztán, mint segélyegyletet tekintjük, nem kötelezi magát, hogy tagjainak bárminő törvényes biztonságot, vagy biztos

függeszteni segélyeit, hanem jövedelmét is képes, és rendszeren meg is teszi, új kivetéssel emelni. Így, míg az Amalgamated Society of Engineers, részleges befizetése hetenként egy shilling, a tagok tói tényleg beszedett összeg az 1886 és 1895 közti tíz év alatt, az egész időszak alatt, hetenként átlag egy shilling 2,½ pennyre rúgott (Eighth Report by the Chief Labour Correspondent on Trade Union, C. 8232, 1896, 404. 1.) és a szabályok kifejezetten kimondják, hogy „amikor az alaptőke tagonként 3 font sterlingre száll alá, a befizetések fel fognak emeltetni oly heti összeggel, amely a tőkét megtartja ennél nem kisebb összegben” (Az 1896-iki kiadású alapszabály XXV. szakasza 121. 1.). Egy ily szabályokkal bíró társaság szembeszökőleg soha sem lehet fizetésektelen, míg csak van tagja és akarja teljesíteni kötelességeit.

De van egy más és nem kevésbé fontos különbség, számvevői szempontból a munkás-egylet és a segély-egylet közt. A segély-egylet helyesen tekinthető egészségtelennek, ha a tagok által fiatal korokban befizetett összegek nem engedik meg oly tőke gyűlését, mely képes fedezni a betegség, aggkor és temetkezési növekvő szükségleteket, mire megvénülnek. Egy társaságnak lehet elég pénze és mégis vitorlázhatik a bukás s akkor is, hogyha tagjai átlagos életkora növekszik, vagy időlegesen (új tagok hiánya folytán) növekvés áll be. A kötelezettségnek ezen gyors növekvést!

óvadékot nyújtson betegség vagy aggkor esetén beálló inség ellen. Ígérete az aggkori segélyre, vagy még betegségi segélyre – írja Daniel Guile 1869-ben a vasöntők végrehajtó tanácsa nevében – csak addig áll fenn, amíg a társaságnak van tehetsége fizetni. Azon összegnek pontos meghatározása, amelyet egy tag jogosan várhat egy bizonyos befizetés után, oly természetű átlagoktól függ, amelyeket alig lehet elmagyarázni, és amelyek megállapítására valóban még az alapvető munkát is hiányzik”.¹⁾ Ezen biztonság hiánya, sőt minden számítási alap hiányával szemben első pillanatra meglepőnek látszik, hogy mégis egyik egyesület a másik után hozzácsatolja a maga tisztán ipari dolgaihoz a rendes segélyező társaság üzletét is. De amint Professor Beesly megjegyezte 1867-ben: „Sokkal gazdaságosabb egy társaságtól függeni, amely mindenféle támogatást összefoglal, mint befizetni a beteg- és temetkezési-segély

a haladó koral lésésíti azt, amit a biztosító szakértők úgy neveznek, hogy az „asementizmus” hibát az a téves feltételezés, hogy az évi fizetések biztosan kitelnek az azon időben létező tagok’ befizetéseiből. De ahol a tagság általános, az átlagos kor, és ennélfogva a kötelezettségek nem emelkednek és nem emelkedhetnek. Ha betegségély, aggkori és temetkezési segélyről az állam gondoskodnék minden polgárra nézve, az esetek száma évről-évre, számvevői szempontból, állandó maradna, vagy csak az országos egészségügyben beálló lassú és fokozatos változások által volna érintve. Egyetlen iparág ezen tekintetben, nagyon hasonló helyzetben van, mint a nemzet, és ha a munkás-egyesület rendszeren magában foglalja az iparágban levő minden munkást, a segélyezési esetek százaléka meglepően egyforma. Sőt még a kevésbé általános szervezetekben is, ahol a csatlakozási indokok igen nagy mérvben nincsenek összeköttetésben a segélyekkel, és ahol nincs versenyző egyesület, az eredmény tényleg ugyanaz. Tényleg a jól szervezett munkás-egyesületek tagjainak átlagos kora, amennyire az megállapítható, meglepőleg állandó marad és úgy látszik, csak az egészségügy általános javulásával halad előre.

¹⁾ Monthly Report of the Friendly Society of Ironfounders, 1896 október.

kedvéért egy segélyező társaságba és a szerszám és baleseti biztosítás és ipari célok tekintetében egy munkásegyesületnek”.¹ Akár tudja méltányolni a rendes munkás azt a gazdaságosságot, amely „a kezelés összesítése és az ettől függő csökkenése az üzleti költségeknek” által áll elő, akár nem, azt mindenesetre tudja, hogy sokkal kevésbé nehézkes egy társaságnak fizetni be, semmint többbe. De ez mégis nehezen magyarázza meg, hogy miért védelmezik annyira a betegsegélyt és az aggkori támogatást gyakorolt munkásegyleti hivatalnokok is. Az ő hitük abban, hogy előnnyel jár a munkásegyleti ügy segélyzőegyleti oldalát kifejleszteni, nyilván azon jelentékeny segítségben van, melyet az okoz a munkásosztály szervezkedésének. A segélyzési egyleti oldal első sorban is hatalmas vonzó erőnek bizonyul be a habozó újoncoknak. A fiatal embernek, aki épen belép az életbe, az a kilátás, hogy támasztékot biztosít magának betegség vagy munkanélküliség esetére, nagyobb csábítás az egyesülethez való csatlakozásra és hozzájárulásainak pontos befizetésére, mint azon kevésbé szembeszökő előnyök, amelyek az ipari együttműködés útján érhetők el. „Az segít – mondja Mr. George Howell – odakötni a tagokat az egyesülethez akkor, amikor esetleg más szempontok arra vezetnék, hogy a pusztán és kizárólag munkásegyleti buzgalom inkább csökkenne”.²

Továbbá, hogy ha, amint rendszeren az is az eset, az egész befizetés egy közös alapba megy be, a társaságnak egy további pénzügyi tartaléka van, amelyet szükség idején felhasználhat ipari politikája támogatására és visszaadhat, amikor megengedi a helyzet. Az oly nagy ipari segélyző egyletek, mint a kazánkovácsoké, gépészeké, kőműveseké és vasöntőké, amint láttuk, sohasem kételkedtek elkölteni pénzeiket arra, hogy képesítsék tagjaikat ellent-

¹ E. S. Eesly: The Amalgamated Society of Carpenters and Joiners (London, 1867), 4. 1.

² Trade Unionism, New and Old: George Howell (London, 1892), 102. 1.

állani életviszonyaik minden megtámadása ellen. Így a segélyző társasági segélyek, nagy mértékben felemelt befizetéseket hozván magokkal, képessé teszik a munkásegyleteket számbavehető tartaléktőkét gyűjteni össze, amelyet még akkor is hatalmas erkölcsi befolyásnak találtak a munkaadókkal való alkudozások közt, ha tényleg nem is szorultak reá.

„Úgy látjuk ennél fogva, hogy a segélyző egyleti elem a munkásegyletnek mind jelentékenyebb vonzerőt, mind számbaveendő támogatást nyújt. Be ez még nem minden. Egy erős és jól szervezett egyesületben jelentékeny segélyző adományok létele hatalmas eszköz lehet a tagok közt a fegyelem fentartására és a többség minden határozatának elfogadtatására. Hogy ha a társaságból kirekesztés az eshetőleges segélyösszeg elvesztésével jár együtt, olyannak például, mint az aggkori nyugdíj, az nagyon szigorú büntetéssé válik. Hasonlóképen, amikor a kilépés magával hozza azt, hogy egy jelentékeny összegyűjtött tőkére való minden igényről le kell mondani, egy pillanatnyilag a többség valamely döntésével meg nem elégedő fiók kétszer is meg fogja gondolni, hogy szakítson-e és létesítsen egy független társaságot. Így a segélyező működés hozzáadása egészben véve nagy összekapcsoló erőnek mutatkozott a munkásegyleti ügyekben. Ennél fogva teljesen megérthetjük, miért támadták meg az ipari és segélyező társaságok egyesülését, mint törvénytelen és veszélyes dolgot, oly élesen az ipari összejárások gyökeres ellenesei, mint azon egyesült munkaadók, akik az 1867-iki királyi bizottság előtt megjelentek.¹

¹ „Az ipari és jótékonyági hasznok célul kitűzése eszesen volt átgondolva azon célból, hogy növelje az ipari szervezeteknek erejét. A jótékonyági elem először arra való volt, hogy vonzzon, aztán, hogy ellenőrizzen. Az eshetőleges segélyek csalátke odavonzván a tagokat, az elvesztéstől való félelem az engedelmességet biztosította.” – Trade Unionism: James Stirling (Glasgow, 1869), 43. 1.

A segélyosztásnak még egy más előnye is van a munkás-egyesületi hivatalnok szempontjából. Egy nagy egyesület áliandó fizetett hivatalnoka előtt, kinek összes ideje teljesen el van foglalva mindennapi teendőivel, nem kis nyereség, ha a betegsegély és aggkori nyugdíj nagy nagy hatást gyakorol arra, hogy „nyugton tartsa a tagokat.” Ezt már 1867-ben észrevette a nagy egyesült társaságok, az akkori „New Unionism” egy eszes barátja. „Ezen elvnek (gondoskodni a segélyző társaságok által ajánlott minden szokásos segélyről) fontosságát legjobban meg fogjuk érteni – jegyzetté meg Professor Beesly – akkor, ha rátekintünk a régi módi egyesületek jellege és működésére, amelyekben nincs az elfogadva. A munkások pusztán ipari célokra állanak össze a befizetés jelentéktelen, gyakran csak egy penny hetenként. A tagok valószínűleg az Oddfellowok vagy a For esterekhez tartoznak segélyezési célokra; és pénzügyi kötelekők az egyesülésökhöz oly gyenge lévén, egyenlően megfontolás nélkül csatlakoznak hozzá vagy válnak ki belőle. Ennek dacára, bármily csekély legyen is az aláírás, idők folyamán

¹ Egyáltalában nincs semmi bizonyíték arra – a még mindig gyakran ismételt – vádra, hogy az összes munkás-egyesületi alapok felhasználása strike-célokra, ha a tagok úgy határozzák el, annyit tenne, mint legalább is erkölcsi, ha nem is törvényes sikasztás. A segélyző-egyletek fő Eegistrarja, épen ezen pont felett kérdezettvén meg a munka tárgyában ülésezett királyi bizottság által, határozottan támogatta a munkás-egyleti gyakorlatot. „A munkás-egyesület főcélja – szolt Mir. Brabrook – a munka védelme, és minden más pusztán mellékes ... A munkás-egyesületek tagjainak nagy tömege teljesen jól tudja, hogy nem fogják megkapni a segélyt betegség esetén, ha pénzüket előbb ipari célokra elköltötték és teljesen készek arra, hogy így elköltessék, ha alkalom vagy szükség támad” (1561-63. kiadás). Mr. J. M. Ludlow, ki elődje volt a hivatalban, teljesen megerősíté ezt a felfogást. „Bármely munkás-egyleti tőkét lekötni segélycélokra, adta hozzá, lehet a munkás-egyesület romlása és ennélfogva azon munkásoknak is romlása, akik ezen alapokhoz hozzájárulnak” (1873-8. kérdések).

mégis összegyűl egy tőke. Akkor aztán nincs mit tenni ezzel a tőkével. Ott van, hogy úgy szóljunk, megenni a fejét. A tagok nyugtalanodni kezdenek, hogy mint használják fel; így követelést formálnak a munkaadók ellen, talán kellő tekintet nélkül az iparág viszonyaira. Következik a strike. A tagok elélősködnek egy pár hétig a tőkéjükön és mikor azt kimerítették, megadják magokat. Az ily társaságokat strike társaságoknak lehetne nevezni, mert semmi más hasznuk nincs.”¹ „Egy munkás társaság segélyezési célok nélkül - gyakran mondta így Mr. John Burnett – olyan, mint egy állandó hadsereg. Állandó fenyegetése a békének.” És így azt találjuk, hogy ezen nemzedék munkaadói nem bírálgatják már úgy e dolgokat, mint elődeik tették 1867-ben, és legkeserűbb panaszait a tisztán munkás társaságok ellen hangoztatják.

A munkásegyletek kölcsönös biztosítási ügyleteik másik ágával szemben különös helyzetet teremtettek magoknak. Ámbár a munkásegyletek esetleg tőkéletlenül teljesítik azt a feladatokat, hogy fentartsák tagjaikat, ha nincsenek munkában, e téren mégis oly szolgálatot vállalnak magokra, amelynek, ha ők nincsenek, egyáltalában nem volna képes senki megfelelni. Semmi más szervezet, akár kereskedelmi, akár emberbaráti alapon, nem kísérletté még meg, hogy megvédje a bérmunkást a foglalkozás hiányából eredő nyomortól.² A gyakorlat arra látszik utalni, hogy a

¹ E. S. Beesly: The Amalgamated Society of Carpenters and Joiners 3. 1. (London, 1867).

² Bizonyos kísérletek tétettek már 1894 óta Bern, Basel és St. Gáliban (Svájc), Kölnben (Németország) és Bolognában (Olaszország) abban az irányban, hogy helyhatósági biztosítás hozassék be a munkanélküliség ellen, vagy önkéntes, vagy kényszer alapon. Ezen kísérletekről, amelyek, úgy látszik, nem nagyon sikeresek voltak, tudósítás található a Rapport sur la Question du Ohômageban, közzétéve a francia kormány által, Conseil Supérieur du Travail (Paris, 1896, 398. 1.) és a Musée Social Circulaireiben (2 és 5, Series B) Parisban, amely egy kidolgozott biblio-

munkanélküliség esetén való segély nem gyakorolható helyesen, csupán oly munkások testülete által, akik ugyanazon iparághoz tartoznak és ugyanazon gyárakban dolgoznak. Ennélfogva nem természetellenes, hogy a munkásegyesületek legnagyobb figyelmüket az ő munkanélküliségi segélyeikre fordítják. Tényleg úgy találjuk, hogy ámbár a temetkezési segély csaknem általános és a baleset esetén ellátás nagyon nagy mértékben van elfogadva, ezek, mint szintén a szerszámok biztosítása együttvéve is csak igen kis részét képezik az összes költségnek. És ámbár a betegsegély és nyugdíj jelentékeny összegeket köt le, mégis a munkanélküliségi segély az, amely a legfontosabb helyet foglalja el a kölcsönös biztosítási üzletben, annak határai gyakori esetben kiterjesztetvén, míg a többiek leszállítatnak.¹ Egy közeposztályi testület előtt természetesnek látszanék az, hogy elsőbbséget adjanak a heti segélyek kiutalásánál azon beteg és nyugdíjas tagoknak, akik ilyenekül már el vannak fogadva. A munkásegyesület nemcsak tartózkodik e felfogást elfogadni, de tényleg valósággal előnyt ad a munkanélküliségi fizetéseknek, rendszeren teljes mértékben folytatván azt, még akkor is, amikor pénztára gyors kimerüléssel fenyeget, míg csak oda nem adta utolsó pennyjét is. Ezen különösség titka nem kizárólag abban az óriás különbségben van, amely állandó a közeposztályi és a munkásosztályi foglalkozás között. Az egyéni tag főcélja lehet az, hogy gondoskodjék azon

grafiát is foglal macában; amikhez hozzáadhatjuk Charles Raaijmakers: Verzekering tegen Werkloosheid (Amsterdam, 1895).

¹ Így a Rules and Regulations of the Operative Bleachers, Finishers, and Dyers' Association (Bolton, 1891) betegségi fizetés fejezete alatt (24. szakasz) csak egy oly esetről gondoskodik, amelyet a pusztán segély társaság nyitva hagy. „Hogyha bármely tag, azért, mert családjában himlő vagy más járványos betegség ütött ki, időlegesen el van zárva attól, hogy gyakorolja foglalkozását, az ily tag jogosítva lesz a rendes munkanélküliségi segélyre. De ha ez az ember személyesen kapja meg a járványt: a fizetése meg fog szünni.”

személyi nyomor ellen, amely máskülönben sújtja őt és családját heti bevételének elmaradása által. De az egyesülés célja, az együttes szempontból, az, hogy gátolja meg őt abban, hogy az éhség fenyegetése mellett munkát vállaljon oly feltételek mellett, amelyek az iparág közös ítélete szerint, ártalmára volna az ő érdekeiknek. Ez úgy ismertetett fel a legrégebbi idők óta, mint a vezérlő célja a munkanélküliségi fizetésnek. Már 1741-ben megjegyezték, hogy a gyapjűfésűlők „támogatják egymást annyira, hogy egy társasággá váltak az egész országban. És hogy fentarthassák munkabéereiket, hogy támogassák inkább a restséget, semint a munkát, hogy ha társaságok bármelyik tagja nincs munkában, adnak neki egy jegyet és pénzt, hogy nézzen munka után a legközelebbi városban, hol egy gyűjtő társaság van, ahol őt szintén támogatják, hagyják élni egy darab ideig velők és használják, mint előbb; ezen módon ő átutazhatik az egész országon, elláttatik mindegyik társaság által és nem költ egy fillért sem a sajátjából vagy nem nyúl semmi dologhoz. Ezt utánozták a szövők is, ámbár nem az egész országban, hanem csak azon helyekre szorítkoztak, ahol dolgoznak.”¹ Úgy találjuk, hogy ezen vándorlórendszer gazdasági eredményei foglalkoztatták a segéd szegényügyi biztosok elméit is 1834-ben. Egy bőrkészítő „egy bekebelezett vagy

¹ A Short Essay upon Trade in General, egy hazáját szeretőtől (London, 1741), idézve a History of the Worsted Manufacture in England, John Jamestől (London, 1857). Hogy mennyire érezték a munkaadók az ily módon a munkásoknak adott függetlenséget, azt lehet következtetni a Leicester Herald-ban 1792 júniusán megjelent következő hirdetményből. „A gyapjűfésűlő mestereknek. A gyapjűfésűlő munkások Kendalban elhagyták a munkájukat és törvénytelenül összeállottak bérük emelése végett, amely már egyenlő azzal, ami ez iparágban fizettetik az egész ország minden részében; és adtak jegyeket vagy igazolványokat E. Hewitsonnak, aki munkás Mr. Pooleynál; T. Parkinsonnak Mr. Bartontól; és W. Wilkinsonnak Mr. Struttól, akiknek ily jegyek vagy igazolványok nélkül ott kellett volna maradniok munkaadóiknál.”

rendszeres iparághoz tartozik; ezen szervezet igazgatói igazolványokat adnak ki tagjaiknak. Ezen jegyek megújítatnak időről-időre. Egy ilyennek birtokosa aztán vándorol egyik helyről a másikra, de nem szabad neki megtenni ugyanazon utat csak egyszer hat hónap alatt. Ezen időszakokban ő ismét és ismét részesül segélyben . . . Ezen jegy érvényes az egyesült királyság minden helyén, ahol ezen iparág egy társasága vagy páholya működik. A kérdéses egyén kaphatott volna munkát hetenként 1 font st.-ért, de vonakodott elfogadni azt, sőt 30 shillinget is hetenként; 2 font st. alatt semmit sem volt hajlandó dolgozni; és amikor szorították arra, hogy mondja el okát annak, hogy ily ajánlatokat visszautasít, amikor azt kérdezték tőle, nem volna e jobb hetenként 1 fontot keresni, semmint esetleges forrásokra bízni megélhetését, azt válaszolta, hogy nem szeretne megcégéztetni, ami volna az eset, ha a meghatározott ár alatt dolgoznék.”¹

Fokozatosan magok a munkásegyletek előtt is világosabb lett a kölcsönös biztosítás ezen rendszerének valódi jelentősége. 1844-ben a Spring Knife Grinders' Protection Society Sheffieldben kijelenti, „hogy az elérendőül kitűzött cél az, hogy segélyt adjunk mindazon tagnak, aki nincs munkában; hogy egyik se legyen kitéve azon fájdalmas szükségnek, mikép vagy a községhez forduljon segélyért, vagy pedig kénytelen legyen munkaadóink vagy azok megbízottjainak igaztalan óhajait vakon teljesíteni.”² A Flint Glass Makers ugyanazon eszmét fejezik ki. „Béreink a munka kínálatától függnék a piacon; ennél fogva érdekünk az, hogy ezen kínálatot szorítsuk meg, a felesleget szállítsuk le, a munkanélküli társainkat kényelmes hely-

¹ Report of Poor Law Commission 1834-ből; függelék, 900. lap a.

² Kéziratban a Rules of the Spring Knife Grinders' Protection Society of Sheffield egy régi, 1844-ből származó számadási könyvben.

zetbe hozzuk, a holnaptól való rettegés nélkül – ha ezt meg tesszük, és van módunk ellátni a munka feleslegét, – akkor nincs miért félnünk a méltánytalan munkaadótól.”¹ Négy évvel később az egyesült gépészek küldötti gyűlése elhatározta, hogy kilenc hétre terjeszti ki azt az időszakot, ameddig a tagnak állandóan joga van munkanélküli segélyt nyerni. Sikerrel hozták fel, hogy „amikor az iparág nehéz viszonyok közé jön, – az magával hozza a folytonos segélyezés feltétlen szükségét; mert azon munkások, akik oly sok ideig vannak munka nélkül, kizárólag ezen segélyre vannak utalva, másként kénytelenek volnának vagy községi segélyre szorulni, vagy oly feltételeket fogadni el a munka elvállalásánál, amelyek kárt okoznának az egész iparág-
nak. Abban az esetben, hogy ha erre az utóbbira szánnák rá magukat, a társaságnak nagyon kevés befolyása maradna rajok, ha semmi segélyben nem részesítette őket. Ennélfogva az iparág védelmében feltétlenül szükségesnek látszott a segélyt állandóvá tenni, úgy, hogy a társaság tagjai teljesen képesek legyenek ellentállani minden csábításnak arra, hogy a kerület általános szabályaival akármi módon ellentétbe jöjjenek.”² Végezetül idézhetjük az Associated

¹ Flint Glass Makers’ Magazine, a beköszöntő szerkesztői nyilatkozat. 1-ső szára. 1850 szept.

² Minutes of the Second Delegate Meeting of the Amalgamated Society of Engineers, 38. 1. (London, 1854). Az Associated Ironmoulders of Scotland szervezete és szabályai (Glasgow, 1892) kifejezetten ismerik el, hogy a munkanélküliségi segélyt olyannak ismerik el, amely az ő szabványos munkabérek fentartását segíti elő. „Minden tag, aki munka nélkül marad... segélyeztetik heverő pénzzel... de, ha saját tetszése szerint hagyja ott a munkát, nem lesz igénye segélyre. Az a kifejezés, hogy munka nélkül marad, magában foglal minden, a tagnak hibája nélkül való eleresztést – ipari pangás, alacsony munkabér, a munkabérek leszállítása, vagy igazolatlan visszaélés, vagy a munkaadó vagy munkavezető rossz bánásmódja ellen való ellentállást. A saját tetszése szerinti elhagyás magában foglalt minden elbocsátást pontatlan-

Shipwrights' Society esetét, amely csak a legutóbbi években fogadta el rendszeresen a munkanélküli rendes segélyezést. Az az érv, amelyet a főtítkár használt az 1885-iki küldötti gyűlésen, amely döntötte el véglegesen a kérdést, a következő volt: „Teljesen lehetetlen – szólott Mr. Wilkie tagjaihoz – biztosítani az iparág védelmét, amikor az iparághoz tartozók egy harmada vagy fele sétál munka nélkül és koplalva. És ha csak az iparág tagjai nem hajlandók többé vagy kevésbé megszánni a piacon levő munka feleslegét, soha sem lehet meg a kívánatos iparági védelem.”¹

A munkanélküliségi segély mélyebben fekvő célzatának ezen történeti megmagyarázását igazolja a mai tapasztalat is. Amíg egy munkásegylet minden tagja kötelezi magát, hogy legjobb erejét megfeszíti, hogy munkánkívüli társaiknak munkát szerezzen, és amíg ezeknek szigorú büntetés alatt tiltva van be nem állani munkába, ha van hely: de más oldalról ez alá van vetve egy olyan alapfeltételnek, amely annyira szembeszökő minden munkásegyleti elemének, hogy nincs is szükség arra, hogy külön is felemlítessék a szabályzatokban. A tagnak nemcsak joga van elutasítani egyik munkát a másik után, hogy ha az, a bér szabványos összege alatt vagy a szabályos feltételeket másként megsértő módon ajánlatik; de általában tiltva van neki másként fogadni el munkát, mint az iparágát kielégítő feltételek mellett. A gépészek vagy asztalosok bármely fiókgyűlésének látogatója gyakran fogja hallani az egyes, munkanélküliségi segélyt kapó tagok jelentését a fiókhoz, hogy ajánlottak nekik munkát ilyen és ilyen feltételek mellett és kérdezni őket, vajjon azok kielégítőeknek tartatnak-e általuk és ennek folytán elfogadhatják-e ők az ajánlatot. A fiók

ság, engedély nélkül való távollét betegség esetén kívül, részegeskedés és szeszélyes és önkényes elhagyás esetét (30. szabály 4. rész).

¹ Adress of General Secretary at Delegate Meeting of Associated Shipwrights' Society, 1885.

megvitatja aztán a kérdést azon szempontból, mi lesz annak valószínű hatása a szabványos munkabérre; és bár megengedheti egy beteges vagy idős tagnak, hogy heti öt shillinggel kevesebbet fogadjon el, mint a kerület szabványos munkabére, rendszeren mégis inkább meg fogják tartani egy teljesen arra való és épkézlábú tagjokat a segélypénz élvezetében, semmint, hogy megengedjenek az általános szabályzattól való bárminemű eltérést.¹

Itt aztán kívül vagyunk a számvevői tudomány területén. Még akkor is, ha lehetségesnek bizonyulna be a befizetések és segélyezések közt felállítható számtani viszony valamely formuláját alkalmazni azon bevételi veszteségekre, amelyeket az iparág egyszerű pangása okoz, még akkor is kérdésen kívül állana meghatározni azt, hogy a munkanélküliségi segély mily fokozata adható meg biztonsággal egy adott befizetéssel szemben, hogy ha a munkábalépés azon politikádtól függ, amelyet a társaság követ a szabványos munkabér kérdésében. Ily feltételezés aztán teljesen kívül áll azon biztosítási módozatokon, amelyeket fentebb elsoroltunk. A munkanélküliségi segély, ahogy azt minden munkásegyesület értelmezi és gyakorolja, nem pusztán, sőt nem is főleg, azért becsültetik, mintha az az egyest védelmezné az eshetőlegesség ellen. Gondolkodó vagy tapasztalt munkásegyesületi elmében annak legfontosabb feladata az, hogy megvédelmezze a szabványos munkabért és más szabványos munkafeltételeket attól, hogy elfogyasztassanak a rossz időkből azon tagok versenye folytán, akiket a szükség kényszerítene a munkaadók feltételeit elfogadni.

Az olvasó most már meg fogja érteni, miért kell ezt a

¹ A „Rules to be observed by the members of the Bury and District Tapesizers' Friendly Protective Society (Bury, 1888) ki mondják (T. 1.), hogy „ha bármely tag, aki munkán kívül van és ilyen segélyt kap, keres munkát vagy ajánlatik az neki, és neki kevesebb munkabér ajánlatik, mint amennyit kapott azelőtt, neki joga van azt elfogadni vagy nem, de hogyha visszautasítja, nem fogja elveszíteni az eddig kapott segélyezést.”

kölcsönös biztosítást nem úgy tekinteni, mint a munkásegyleti ügy végcélját vagy irányító gondolatát, hanem csak úgy, mint módszerei egyikét. Első látásra semmi sem látszhatik egyszerűbbnek, mint az a kölcsönös támogatás, mely a célra adatik, hogy egy munkás keressen munkát másutt és ne legyen feltétlen kényszer alatt elfogadni bármilyen feltételt, amit egy munkaadó esetleg ajánl. Gazdasági hatásában a munkapiacra nem látszik az semmi többnek, mint ami volna eredménye annak, hogy az egyeseknek van egyéni megtakarítások egy takarékpénztárban. De a munkásegylet, amint Fleeming Jenkins jelezte, sokkal hatalmasabb e tekintetben, mint bármely takarékpénztár, „mivel ezek a munkások összességét teszik képessé arra, hogy vagyonhoz jussanak . . . Az egyes munkás tudja, hogy az ő tartalékvagyonra közel haszontalan, hacsak szomszédainak is nincs hasonló tartalékvagyon. Ha strike alkalomával minden egyes munkás csak saját vagyonában bízna, a szegényebbeknek először kellene megadni magukat; és ezek munkához jutnának, míg a gazdagabbak, amikor már elköltötték tartalékerejük egy részét, úgy találnák, hogy helyöket máris elfoglalták a szegényebb versenytársak és hogy áldozataikat hasztalanul hozták meg. Egy egyesült tartalékalap nagy hatalmat teremt annak biztosítása folytán, hogy mindenki egyenlően szenved. A munkásegyletnek ennél fogva állandó hatása nyilvánul meg a bér. emelésében, mert képessé teszi a munkásokat egy közös tőke létesítésére, amely aztán képessé teszi őket fentartani elhatározásokat, hogy nem dolgoznak, ha csak nem kapnak oly fizetést, amely nagyobb jólétet nyújt.”¹ Ha ezen közös tartalékalap együtt létezik a közös megegyezéssel azon feltételekre nézve, amelyek nélkül egy tag sem lép munkába, szembeszökő, hogy a kölcsönös biztosításnak egy határozott és öntudatos felhasz-

¹ „Graphic Representation of the Laws of Supply and Demand”: Fleeming Jenkinstől a Recess Studiesban (Edinburgh, 1870), 183-£. J.

nálásához értünk, nem az egyéni nyomor enyhítésére, de a munkásegyleti szabályzatok elfogadtatására.

A kölcsönös biztosítás módszerét követi, nagyobb vagy kisebb mérvű öntudatossággal, minden egyesület, mely egyáltalában ad segílyt. Amíg a közös alku nem volt megengedve a munkaadók által, és amíg a törvényes becikkelyezés nem volt a munkások hatalmában, a kölcsönös biztosítás volt az egyedüli módszer, amelylyel képesek voltak törvényesen elérni céljaikat a munkásegyletek. Innen van az a nagy előszeretet, azon kitűnő vezetők egész sorozatánál iránta, akik vezették a munkásokat 1845 és 1875 közt. Dunning tényleg úgy mutatja be azt, mint a munkás-szervezetek fő módszerét. „Egyenként a munkaadó tovább ki tudja állani a küzdelmet, mint a munkás; és mivel ő az, aki legtovább ki tudja tartani a várást, bizonyos arról, hogy elfogadtatja feltételeit, a munkások összeállanak és magokat munkájok eladásánál az alkuba lehetőleg egyenlő feltételekre helyezték munkaadójukkal szemben. Ez a munkásegyletek létoka ... A célbavett dolgot úgy biztosítják, hogy létesítenek egy alapot tagjaik ellátására, ha munkánélkül vannak, évente egy bizonyos számú heten át. Ez a szokásos és rendes mód, ahogy védi meg a munkás társaság tagjainak munkáját, hogy a munkás sürgető szükségei ne kényszerithessék őt elfogadni alacsonyabb béreket, mint amelyekre vezetett előbb ugyanazon iparágban a munka keresete és kínálata.”¹

Ugyanezen nézetet fejezte ki William Allan, a gépészek egyesült társaságának első titkára. „Mi nagyon kevésé foglalkozunk azzal, hogy szabályozzuk a munkabéreket – szólt az 1867-iki királyi bizottság előtt – ha szabad használnom

¹ T. J. Dunning: Trades Unions and Strikes; their Philosophy and Intention (London, 1860), 10. 1. Lásd továbbá Dunning cikkeit a „Wages of Labour and Trade Societies”; a Bookbinders' Trade Circular (1851) második, harmadik és negyedik ezámában; History of Trade Unionism, 179. 1.

ezt a kifejezést, szabályozzák azok magokat.” „Ha egy ember azt hiszi – folytatja – hogy nem kapja meg az őt megillető munkabért, a társaság bátorítja őt arra, hogy szálljon szembe, tudniillik megfizeti neki a segélypénzt, amíg munkán kívül áll. A munkás ekkor elmegy azon fiókhöz, amelyhez tartozott, és ott elmondja, hogy csak egy bizonyos munkabért kap; ha óhajtja, hogy elhagyja munkáját, azt fogja kérdezni, vajjon ily viszonyok közt lesz-e igénye azon segélyhez, amelyet mi munkanélküliségi segélynek nevezünk, ha elhagyta munkáját; és minden valószínűség szerint a társaság azt fogja mondani, elhagyhatod a munkát és mi folyósítjuk neked a segélyt. Vagy mondhatják azt, hogy mi azt hisszük, mikép te kapsz annyit, amennyit munkád megér”.¹

Némely kis és jól szervezett iparágban ügyes mesterembereknél, ez az eljárás kölcsönös biztosítás útján követte ki a munkásegyesületi szabályzatokat, hallgatólagosan hatályos fegyverré képződött ki, nemcsak a védelemre, de a támadásra is. Például hozhatjuk fel a Spanish and Morocco Leather Finishers' Society, egy kicsiny, de hatalmas egyesületet, amely tényleg kiterjed az egész iparágra, amely már teljes ötven év óta nem rendelt el egyetlen formális strikeot sem, vagy semmi más módon nem avatkozott bele nyíltan a munkaadó és munkás közti viszonyba. Ennek dacára köztudomású, hogy tudta, mint kell reá erőszakolni az egyforma munkaár-táblázatát minden régi vagy új helyre, ahol az iparág gyakoroltatott; képes volt fenntartani gyakorlatilag változatlanul ezen darabáru táblázatot ötven éven át, dacára a munkában létrejött sok javításnak; ennél fogva képes volt fenntartani tagjainak keresetét bizonyára magasabban, mint 2 font sterling hetenként; és képes volt keresztül vinni a segédek merev arányo-

¹ First Report of the Commissioners appointed to enquire into the Organisation and Rules of Trades Unions and other Associations (London, 1867). W. Allan kihallgatása, 787-789. kérdés.

sítását, sehol sem lévén magasabb szám, mint egy segéd hét munkás után. És mégis sohasem indított egyetlen közös mozgalom sem. Hogyha egy munkaadó vonakodik elfogadni a szabályzatokat, hacsak a legkisebb mértékben is, a tagok egyenként elhagyják őt és megkapják az ő munkanélküliségi járulékaikat, amely harminckilenc héten át folytatható.¹ Rendszeresen aztán úgy találják, így mondták nekünk, hogy a munkaadó kiigazít minden sérelmet, ha szüksége van arra, hogy egy új munkás jöjjön minden héten, vagy kettő egy néhány hónapra. 1845-ben az Old Smiths' Society, amely 1827 és 1844 közt számos kis strikeot keservesen szenvedett át, szabályaiból kitorölt minden gondoskodást ezen zaklató háborúviselés tárgyában munkaadóikkal szemben, a nyomás ezen csendesebb formájának érdekében. A szabályok bevezetése, amelyeket a küldöttek gyűlése 1845-ben állapított meg, azt mondja, hogy „a vitakérdéseket a munkaadók és munkások közt, a kölcsönösen felvilágosított tények alapján barátságos tárgyalással kell eligazítani oly célzattal, hogy egymáson segítsenek; hogy ha ez, kölcsönös és érdektelen barátok segítségül vonása mellett sem sikerült, akkor azt mondjuk, hogy váljanak el a munkások a mesterektől; ne ellenkezzenek egymással; a munkások, akár nagy, akár csekély legyen számok, láttassanak el fenntartási segélyekkel, míg csak más munkát nem találnak, a társaság pénzeiből; és a munkaadók keressenek más munkásokat úgy, ahogy tudnak; és mi úgy tartjuk, hogy ez a csendes, nyugodt eljárási mód, a tagok száma szerint, hasonlíthatatlanul több valódi hasznot hoz, és fog hozni a jövőben is, az iparágak minden ágazatában, a tagok minimális megterhelhetése mellett, mint bármely más társaságnak bárminő más eljárási módja.² Ugyanazon álláspontra

¹ Rules to be observed by the Members of the Leeds Friendly Society of Spanish and Morocco Leather Finishers (Leeds, 1879).

² A munkásegyletek szabályzatai felől való jelentés G. Shaw Lefevretől a Social Science Association közleményeiben: Report on Trades Societies and Strikes (London, 1860).

törekedtek a Flint Glass Makers 1850-ben, amikor az o évkönyvök szintén ugyanezen névtelen fegyver használatát javasolta, amelyet saját magunk kényelmére, részleges siókénak nevezhetnénk el. „Amint egyik munkás a másik után elmegy . . . lassan-lassan az elnyomó büszke és gögös szelleme is megtörik, és oly hatalmat érez, amelyet nem képes látni”.¹

A kölcsönös biztosításnak ezen alkalmazása lehet bármilyen közös szabályzat kivívására szolgáló módozat és nagyon hatásos eszköz is erre. A munkaadó, akit munkásai kellő felmondás után egyenként hagynak el, csak kevés nehézséget talál esetleg abban, hogy betöltse helyeiket. De hogy ha az újonnan jöttek, kevés idő múlva egyenként újra felmondanak, hogy menni akarnak, akkor komoly zavarba jő. Nem csukhatja be műhelyét és nem fordulhat segélyért munkaadó társaihoz, mert hát nincs strike, és nincs is nyílt megtagadás a munkásegyséletek részéről arra, hogy elfogadják, vagy nem feltételeit. Ennek dacára az, hogy állandóan képtelen munkásra szert tenni tovább, mint egy vagy két hét, esetleg oly kellemetlenné válhatik reá, hogy kénytelen lesz gondosan kutatni, hogy mi tekintetben rosszabb az ő munkásainak helyzete az iparág szabványos helyzeténél és ahhoz alkalmazni azt. Más oldalról a munkásegysélet nem teszi ki magát a visszaütés veszélyének, és, miután csak egy pár munkás lesz mindig a segélylisztán, a lehető legkisebb költségbe keveredik be. A részletes strike, mint megfontolt iparági politika, attól függ, hogy milyen mértékben volt képes az egyesület magához vonzani az iparágban dolgozó összes arra való munkásokat, és mennyire képesek ezek egy közös célt állhatatosan és önmegtartóztatás árán is érvényre juttatni. Ennélfogva sohasem lehet kizárólagos módszerré másutt, mint egy kis, gazdag és szorosán összetömörült társaságnál; de egy ily társaságnál az-

¹ Flint Glass Makers' Magazine, 1850 július.

tán, abban, hogy a munkaadóra kényszerítő hatást gyakoroljon, könnyen felülmúlhatja még az országos törvényt is. A részleges strike csak egy határozottabb és öntudatosabb alkalmazása annak a módszernek, amely által tartatik fent a kölcsönös biztosítás által a munkásegyleti tagok közt a megszokott életmód. Lehetetlen bárminemű logikus megkülönböztetést tenni a bőrmunkások kis egyletének vagy a gépészek egyesült társaságának működése közt, amint azokat William Allan és T. J. Dunning kifejtik, vagy egyáltalában bármely egyletét közt, amely készebb a tagot munka nélkül eltartani, semmint megengedni neki, hogy „az iparág érdekeivel ellentétben levő” munkát vállaljon el. A munkásegyletek makacs ragaszkodása a munkanélküliségi segélyhoz, és az, hogy csak másodsorban fogadják el azt, amit mi segélyző egyleti üzletnek nevezünk, egy teljesen következmény és egyöntetű politika színében tűnik fel azon pillanatban, amint az ipari munkásegyleti szempontból tekintjük azt. Minden gondoskodás, amely az iparág tagjait a nyomor ellen biztosítja, meggátol egy-egy munkaadót abban, hogy előnyt merítsen az ő szűk helyzetéből.¹ Nemcsak a munkanélküli segély, de a betegsegély, az elvesztett vagy elégett szerszámok vagy bútorok pótlá-

¹ Idézhetünk egy érdekes kis esetet a tímárok közt. A londoni tímármunkások határozottan mindig ellenálltak a munkaadók azon kísérleteinek, hogy ők a cipő-bőröket átlagos súlyban vegyék át, ahelyett hogy egyenként mérjék meg külön-külön mindegyiket. 1854-ben egynéhány tag azt adta elő az egyletnek, hogy munkaadójuk a téli időben beállott lanya üzletmenetet előnyért! akarván kihasználni, reájok akarja ezt az eljárást erőszakolni; és hogy ha az egylet adna nekik mindnyájoknak egy kis kölcsönt, nem volnának kényszerülve a hét végén jelentkezni bérökért, ami jó hatással volna, mert mutatná képességüket arra, hogy abba hagyhatják esetleg a munkát. Az egylet kész volt mindegyik munkásnak egy font sterlinget kölcsön adni oly feltétel mellett, hogy a munkás azon a héten nem veszi ki munkabérért. Kézirat a jegyzőkönyvből, 1854.

sára adott segély, a feleség vagy gyermek temetésére adóit pénz, és különösen a balesetben és aggkorban nyújtott támogatás mind arra szolgál, hogy támogassa a munkás igényét „mikép úgy bánjanak vele, mint értelmes lénnyel és nem csupán úgy, mint egy csomag áruval vagy kereskedelmi cikkel. Ez – jelenti ki nyomatékosan a vasöntők segélyező társasága – a fő és alaposzlopa a mi szervezetünknek. Ezek közé vannak csoportosítva azon pénzbeli segélyek, melyeket fentebb részleteztünk, és ezen nagy szempontból kell mind-ezen segélyeket megbecsülnünk; mert csak ezen szempontból lehetséges egyáltalán valódi és igaz következtetést vonni le arra nézve, hogy mi ezeknek valóságos értéke az egyes tagokra nézve”.¹

A kölcsönös biztosítás még akkor is, ha pusztán úgy tekintjük, mint a munkásegyletek egyik módszerét, egyáltalán nincs felette a kritikának. A jótékonysági segélyek törvényes vagy pénzügyi biztonságának hiánya esetleg elnézhető a bér munkás részéről az iparágnak, mint egésznek érdekei szempontjából; de ezen szempontból mégsem szűnik meg az komoly baj lenni. Sőt még a bér munkások sikerre vezető részleges strikejének is meg vannak az ő saját szempontjaikból is a magok nagy hátrányai. Egy munkásegyleti tag sem fogja tagadni, hogy a meggondoltan felállított közös szabályoknak, amelyekhez alkalmazkodniuk kell munkásoknak és munkaadóknak egyaránt, csak komoly megfontolás után kell megszerkeszteniök, nemcsak egyik

¹ Előszó a „Rules to be observed by the Members of the Friendly Society of Ironfounders (London, 1891). Érdekes úgy találni, hogy a kölcsönös biztosítás ezen felhasználása a munkások közt alaposan ki volt fejtve és védelmezve 1819-ben a jól ismert baptista lelkész, Robert Hall tiszteletes úr által; lásd röpiratait: *An Appeal to the Public on the Subject of the Framework Knitters' Fund* (Leicester, 1819) és „*A Reply to the Principal Objections advanced by Cobbett and others against the Framework Knitters' Friendly Relief Society* (Leicester, 1821), mind a kettő benne foglaltatik összes műveiben (London, 1832), III. kötet.

osztály kívánalmi, de minden szempont figyelembevételével. A kölcsönös biztosítás módszere nem ad helyet a munkaadókkal való megvitatásnak. Mindegyik párt maga határozza el magát, a maga saját erejére támaszkodik, hogy győzelemre jut, és a kimenetel természetesen pusztán a titkos kitartáson fordul meg. Egy őszinte és teljes megvitátás pedig esetleg addig ismeretlen oly tényeket hozhatott volna napirendre, amelyek megváltoztathatták volna a felek fel fogását. Napfényre kerülhetett volna, hogy némely kérdés, melyre élénken utalt az egyik fél, teljesen mellékesnek tekintetik a másik által. A közvélemény befolyása mérséklőleg hatott volna az alkudozásra. Ezen iránylatok a közös alkunál gyakran vezetnek oly egyezségekre, amely valódi hasznot jelent mindkét félnek. Minderre azonban a kölcsönös biztosítás módszere nem enged alkalmat. Ennélfogva nem meglepő, ha úgy találjuk, hogy a legjobban kifejlődött és legsikeresebb modern szervezetek kevés alkalommal használják a kölcsönös biztosítást, mint a munkaszabályozás módszerét. A kőszénbányászok és gyapotmunkások közt, kik együtt a munkásegyleti világnak egy ötödét képezik, a jótékony-sági segélyek, sőt még a munkanélküliségi segély is, csak a legelenyészőbb kis részt képezik. És jellemző, hogy a kazánkovácsok egyesült társasága, mely pedig sok tekintetben a legsikeresebb a nagy egyesületek közt, ámbár felhasználja a legteljesebben a kölcsönös biztosítást egy legteljesebben kidolgozott rendszerben, mégis az elkerülhetetlen eshetőségek ellen való gondoskodást teljesen elkülöníti ipari céljaitól. Mindarra nézve, ami a munkaadás feltételeinek fentartását és javítását illeti, a kazánkovácsok ép úgy, mint a kőszénbányászok és a gyapotmunkások, a munkásegyleti szervezkedés további módszereinek, a közös alkuvás vagy törvényi becikkelyezés egyike vagy másikára támaszkodnak.

II. FEJEZET.

A közös alkuvás módszere.

A közös alkuvás módszerének természetét legjobban meg fogja magyarázni egy csomó példa.

Nem szervezett iparágakban az egyes munkás, munkát keresve, elfogadja vagy visszautasítja a munkaadó által ajánlott feltételeket, anélkül, hogy közlekednék munkástársaival és minden más megfontolás nélkül, mint saját helyzetének követelményei. A munkájának eladására nézve a munkaadóval egy szoroson egyéni alkut köt.¹ De ha a munkások egy csoportja megállapodásra jut és képviselőket küld az alku folytatására az egész csoport részére, a helyzet rögtön megváltozik. Ahelyett, hogy a munkaadó egy rakás külön szerződést kötne elszigetelt egyénekkel, egy közös akarral találkozik és egyetlen szerződésben megállapítja azon vezéreket, amelyeknek alapján azon időben, egy különös

¹ A kifejezés: „egyéni alkuvás” először alkalmaztatott C. Morrison által az ő, *Essay on the Relations Between Labour and Capital*”-jában (London, 1854), mint egyenértékű azzal, „amit lehetne a kereskedelmi elvnek nevezni, amely szerint a munkás igyekszik eladni munkáját olyan drágán, és a munkaadó igyekszik azt megvenni olyan olcsón, amint csak lehetséges” (9. L).

Tudomásunk nincs arról, hogy a kifejezés: „közös alkuvás” használtatott volna előbb, mint „The Cooperative Movement in Great Britain”-ben (London, 1891), 217. 1. Beatrice Potter (most Mrs. Sidney Webb) által, ahol a jelen értelemben használtatott.

csoportja, osztálya vagy fokozata az összes munkásoknak szerződésre lép. Például egy bútorkészítő-műhelyben, hogy ha egy új minta hozatik be, a műhelyben levő összes munkások egy rövid és tanácskozó gyűlést tartanak avégből, hogy megvitassák azt az árt, amely mellett ők megcsinálhatják azt, a nyers kiindulási pont az lévén, ha vajjon, tekintetbe véve a munka ismeretlen voltát és a feladat természetét, képesek lesznek-e ők óránként nem kevesebb munkabérral megdolgozni azt, mint amennyit eddig szereztek. Időközben a munkavezető megfontolgatta a munkát a maga módja szerint, nagyon valószínűleg ugyanazon az alapon, mint a munkások, de valószínűleg valamivel alacsonyabb tételre lyukadván ki. A munkások megbízottja megbeszéli a dolgot a munkavezetővel és valami megállapodás jó létre, a dolog aztán ezen az áron készül az egész műhelyben. Ez az eljárás abban különbözik az egyes munkásokkal létrehozandó különös szerződések sorozatától, hogy mind-egyiknek különös igényei kikapcsoltnak a tekintetbe vételből. Ha a munkavezető egyénileg tárgyalt volna minden munkással, úgy találhatott volna köztök néhányat oly kényyszerhelyzetben, hogy kénytelen lett volna a munkát elvállalni tényleg bármely áron inkább, semmint munka nélkül maradni, akár csak egy fél napra is. Ismét mások különös erejökre vagy kitartásokra támaszkodva, úgy akarták volna megállapítani darabszámra alkalmazva az átlagos keresetet, amely mellett az átlagos munkás képtelen volna megélni is. A közös alkuvás módszere mellett a munkavezetőnek nem lehet előnyt szerezni ezen osztályok versenyéből arra, hogy a többi munkások keresetét nyomja le. Az éhező munkás ugyanazon darabárúsám szerint kapja a munkát, mint az a munkás, aki rendes keresetéért is képes abbahagyni a munkát. A jobb munkás megtartja minden előnyét társai felett, de anélkül, hogy jobb volna eszközül szolgálna arra, hogy a rendes munkás hetibérét leszállítsák.

A közös alkuvás módszerének ez a példája a viszonylag szervezetlen iparban létező „műhelytársaság” gyakorla-

tából vétetik. Az építő iparágakban lévő képzett mesteremberek nyújtanak egy szokásos példát a második osztályból. Egy oly iparágnak, mint a bútorkészítőknek „műhelyi alkuja” egyszerűen a szakszerű munkások igényeit egyetlen szervezetbe tömöríti. De ez a szervezet ki van téve az ugyanazon városban létező más szervezetek versenyének. Egy munkaadó például adhatott esetleg rendkívülig kedvező feltételeket az ő műhely társaságának sürgős megrendelések hirtelen rohamra alatt, mi g a többi cégeknél lévő munkások tényleg a munkaadó kegyelmétől függhetnek a rossz üzletmenet miatt. Mihelyest megalakul bármely városban egy munkásegylet, rögtön kísérlet tétetik arra, hogy a feltételekre való befolyástól kizárassék az egyes munkaadók igénye ép úgy, mint az egyes munkásoké. Így az építőiparosoknál azt találjuk, hogy az asztalosok, téglavetők, kőművesek, bádigosok és gyakran a festők, fedélcsinálók és építő munkások egyesületei formális munkaszabályzatokhoz jutnak, amelyek kötelezők a város vagy kerület minden munkaadójára és munkására. Ez a közös alkuvás, amelyet értekezleten állapítanak meg a helyi építőmesterek és az országos egyesületek helyi tisztviselői, megállapítja egy meghatározott időre a munka megkezdésének és bevégzésének óráit, a minimális munkabérek, a túlidőért való fizetés összegét, a felfogadható segédek korát és a számát, a darabszám munkára való egyezséget, a megadandó munkaszüneteket, a munkaadók vagy munkások részéről a szerződések felmondására való bejelentések idejét, az étkezésekre fordítandó helyiséget, a szerszámok biztos őrizetéről gondoskodást, és számos jutalmat vagy külön fizetést utazás, lakás, sétaidő, pénzszerzés stb. céljából. Ezen kidolgozott törvénykönyvek aztán, amelyeket nem lehet másként megváltoztatni, csak bármely részről a szervezetek részéről való felmondás útján, így egyenlő helyzetbe hozta a munka beszerzésére nézve a leggazdagabb vállalkozót a tönk szélén álló építővel, a megrendelésekkel elhalmozott és az alig munkaképes céget. Más oldalról, a jobb munkás megtartja szabadságát magasabb

bért követelni különös munkájáért, míg a nagyobb üzleti képességű munkaadó vagy ügyesebb gyakorlati ember, és a legjobb gépekkel vagy felszerelésekkel ellátott cég ily módon megtartja, úgy állítják, előnyét a legteljesebb mértékben versenytársai felett.¹

Az építő iparágak, amelyekben egyik, város legalább szembeszökőleg nem versenyez a másikkal, eddigelé megállottak a közös alkuvás ezen állapotában. Ahol azonban a különböző városok termelése ugyanazon vásárra megy, a legjobban szervezett iparágakban egy még messzebb menő fejlődést látunk. A gyapotfonás és gyapotszövés nagyfontosságú iparágai, megszabályozták nem pusztán az egy gyárban dolgozó egyes munkások, nem csupán az egy városban dolgozó egyes gyárak, hanem mindazon különböző városokban levő összes gyárak igényeit is, amelyekben csak ily iparágak vannak. Minden gyapotfonó városban például a munkabérek általános alapja országos egyezmények által van megállapítva az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners és a Master Cotton-spinners' Association közt. Egyetlen munkaadó, egyetlen csapatja a munkásoknak, egyetlen kerületi munkaadó-egylet, vagy egyetlen kerülete a munkásegyletnek sincs jogosítva felemelést kérni vagy bárminő leszállítást elfogadni a kereset megállapított mértékéből. Általános emelések vagy leszállítások hosszú időszakonként tárgyalatnak és nagy meggondoltsággal, mind-

¹ Az ily jelenleg az egyesült királyságban érvényben lévő munkaszabályzatok száma soha sem volt megállapítva, de igen. nagyinak kell lennie, mert alig van egyetlen város is, amelyben az építő iparágak egyike vagy másika ne jutott volna formális meg-egyezésre a munkaadókkal. A mi saját gyűjteményünk ezen szerződésekben, magokban az építő iparágakban, több százra megy. Példák: található a Board-of Trade által kiadott Labour Gazette-ben 1894 novemberben; és a Paul de Bousiers által kiadott Le Trade Unionisme en Angleterre (Paris, 1897, 68-70. 1. A British Library of Political Science (10 Adelphi Terrace, London) bír ily más más munkás-egyleti okmányokkal.

két fél országos meghatalmazottjai által. Így aztán azt találjuk, hogy kívül esnek a kereten nem csupán minden személyi vagy helyi igények, de a piac időleges felduzzadásai vagy elpetyhüdései is ép úgy a nyers anyagnál, mint a kész árunál. Az egy kerületben levő minden cég, és az iparágban levő minden kerület, amennyire lehet, ugyanazon alakra helyeztetvén azon árra nézve, amint megszerezhetik az emberi munkát, versenyök, így vitatják, arra szorítkozik, hogy javítsák a gépeket, szerezzék be a legjobb és legolcsóbb nyers anyagot, és kapják meg a legelőnyösebb piacot készáruik részére.

A közös megegyezéseknek hasonló sorozata létezik némely más iparágban is. Például a vashajóépítőknél, a kovácsok a magok első munkása útján csoportszámra alkusznek meg azon pontos feltételekre nézve, amelyek mellett vállalkoznak egy vashajó építésének felvállalására. De a munkavezető nem ajánlhat, sem a munkások nem fogadhatnak el oly feltételeket, amelyek bármely módon összeütközésben vannak a „kerületi szabályzatokkal” – egy részleges törvénykönyvvel, mely szabályozza az órákat, túlidőt, különös fizetéseket és igen gyakran még a darabszám-munkabéreket is a rendes munkára, amely formálisan helybenhagyatott a kerületi munkásegyleti bizottság és a munkaadók helyi bizottsága által. Továbbá a kerületi szabályzatok, mivel egy meghatározott időn belül nem változtathatók meg, kizárják bármely hirtelen előzőnlés vagy elapadás, vagy bármely időleges ipari hullámmás befolyását a munkapiacra. De ez még nem minden. A kerületi szabályzatok magok is alá vannak vetve oly tárgyak felett hozott formális szerződéseknek, mint aminő a segédmunkások és a bérösszegek szabványos magassága tárgyában kötött az United Society of Boilermakers and Iron-shipbuilders közt egyrésztől és az Employers' Federation of Shipbuilding and Engineering Trades közt másrésztől. Ezen szerződés, eldöntvén bizonyos kérdéseket az egész országra nézve, kívül hagyja az egyes helyiségek igényeit ezen kérdésekre nézve a vita körén és az

összes kikötőket egy szempont alá helyezi. Így aztán a szerelők egy csoportja által egy különös munka tárgyában egy bizonyos város egy műhelyében kötött közös alku már közös szerződések egész sorozatát hozza magával, amelyek a szerződő felek képviselői között kötöttek az ő fokozatosan szélesbedő hatáskörökben.

A közös alkuvás ezen gyakorlata egyik vagy másik formájában, feleslegessé tette a régi egyéni szerződést a mester és munkása közt az ipari tevékenység igen nagy részében. „Minden egyes munkással külön akarok szerződni az ő szüksége vagy érdeme szerint, és nem akarok tárgyalni senki mással, csak saját munkásaimmal” – a régi, csaknem általános válasz a munkaadó részéről – ma már nagyon ritkán hallatszik bármely jelentékeny iparágban, kivéve néhány távoli zugban vagy különösen önkényes munkaadóktól.¹ De érdekes megjegyezni, hogy a közös alkuvás nem egyforma kiterjedésű a munkásegyesületi szervezkedéssel, sem nincs kizárólag arra szorítkozva. Egy néhány korlátolt számú taggal bíró régi fennállású, gazdag egyesület helyesebbnek tartotta, amint láttuk az előző szakaszban, célját a kölcsönös biztosítás rendszere útján érni el, míg mások, minden időszakban, azon határozott céllal alakulnak, hogy céljaikat a törvényi becikkelyezés módszere útján fogják elérni. Más oldalról, a munkabérért dolgozó osztály egész csapatai, akik egy munkásegyesülethez sem tartoznak, rendszeren közös alkuvás útján állapítják meg munkabéroleket és gyakran némely más feltételeit is munkaszerződéseiknek. Nem csupán az oly eseteket értjük jelenleg, mint a fentebb részletezett műhely-alkuk. A londoni építő iparok 1859-iki és a newcastlei gépészek 1871-iki történelmi strikejai, mind

¹ Lecky megjegyzi (Democracy and Liberty, II. k. 361. 1.), hogy a közös szerződések „válnak, sokkal inkább, mint az egyes munkaadók és az egyes munkások közt létrejövő munkaszerződések, azon formává, amely felé halad szemmeláthatólag az angol ipar”.

a kettő oly, az iparág tagjainak nagygyűlése által választott bizottságok vezetése alatt folytak le, akik közt a munkásegysületekhez tartozók csak jelentéktelen kisebbséget képeztek.¹ Az építő és gépészeti iparágak történetében számos eset van arra, hogy az egész kerület részéről kötettek szerződések munkásegysületekhez nem tartozó időleges bizottságok által, és ahol magok a munkásegysületek kezdik és vezetik is végig a tárgyalásokat, a létrejött megegyezések rendszeren érvényesek az egész iparágra, nem csak a tagokra, de a kerületben levő hasonló munkások nagy tömegére nézve is. Itt és ott akadhat egy különös munkaadó, aki helyesnek találhatja eltérni a szabályos feltételektől, de a nagy többség helyesebbnek tartja beérni azzal, ami csakugyan tényleg „az iparág gyakorlatává” lesz. Oly teljesen elismertett a közös alkuvás az építő iparokban, hogy a megyei törvényszéki bírák ma már rendszeren azt tartják, hogy a kerület „munkaszabályzatai” magoktól értető kiegészítő részei a munkaszerződésnek, ha csak külön kikötés nem létezett az azokban foglalt pontozatok tárgyában. A közös alkuvás ezek szerint az ipari tevékenység sokkal nagyobb területére terjed ki, mint a munkásegysületek. Szabatos statisztika erre nem létezik, de a mi véleményünk az, hogy minden képzett iparágban, ahol a munkások együtt dolgoznak a munkaadó helyiségében, a munkásoknak kilencven százaléka úgy fogja találni, hogy akár munkabéreik, akár a munkaórák száma és gyakran sok más részlet is, már előre meg van határozva egy közös alku útján, amelyben ők személyesen nem vettek részt, de amelyben az ő érdekeik már meg voltak védve az ő osztályuknak akkori képviselői által.

De ámbár a közös alkuvás-rendszer egy sokkal nagyobb területen uralkodik, mint a munkásegysületek, mégis a munkásegysület egyedül az, amely képes gondoskodni annak alkalmazásáról minden tekintetben, kivéve a legeset-

¹ History of Trade Unionism, 210., 299. 1.; hasonlítsd össze 302., 305, 1.

legesebb és legkorlátoltabb alkalmazást. Anélkül, hogy az iparágban léteznék egy munkásegylet, csaknem lehetetlen volna oly közös szabályzathoz jutni, amely az egész kerületre kiterjedne, és reménytelen dolog volna csak megkísérteni is egy országos egyetértést. Ha ennél fogva a közös alku arra törekszik, hogy kizárja az alkura való minden befolyásból az egyes cégek vagy egyes kerületek igényeit is és nem csupán az egyetlen műhelyben dolgozó különleges munkásokéit, akkor a munkásegyleti szervezkedés nélkülözhetetlen. Továbbá csupán a munkásegylet az, amely képes gondoskodni a gépezetről, mely az általános megegyezés természetes magyarázatát és békés megváltoztatását lehetővé teszi. A közös megalkuvásnak tényleg csak a munkásegyleti szervezkedés-gépezet adhatja meg mind állandóságát, mind rugékonyságát.

A közös alkuvásra szükséges határozott és különös gépezet kifejlődése a munkásegyleti világban, mint várható is volt, összeesik annak kiszélesedésével a műhelytől az egész városra, és a várossal az egész iparágba. Mihelyest a munkásegylet, mely valóban annak nevezhető, létrejött elnökével és titkárával, jobban és jobban gyakorlatba jő, hogy ezek a tisztviselők szerepeljenek, mint a munkások képviselői, a munkás tárgyalásoknál. Ez az az állapot, amelyben találunk csaknem minden egy fiókos-egyletet, mint amilyenek a sheffieldi iparok, a dublini helyi társaságok, az ácsok, vitorlakészítők és más kis és összetartó munkástestületek az egész országban. Még ott is, ahol a helyi egylet megnövekedése országos társasággá szükségessé tette egy fizetett főtitkár alkalmazását, aki teljes idejét ezen kötelességének szenteli, csak rendkívüli esetben találjuk, hogy az vezetné a tagok tárgyalásainak egészét vagy csak nagy részét is a munkaadókkal. Például az United Operative Plumbers' Association-nál tényleg a közös alkuvás teljes munkáját a fiók hivatalnokai végzik, vagy pedig képviselő munkások, akik különösen vannak küldöttekül megválasztva. Egy további lépést jelez előre állandó bizottságok

választása, akik egyáltalán nincsenek összefüggésben a rendes fiók ügyvezetésével, hanem pusztán a helyi munkáskérdéseket tárgyalják. így a gépészek egyesült társasága tagjainak közös megalkuvásánál a nagy rész 1892-ig a társaság kerületi bizottsága által láttatott el, amelyeknek mindegyike a helyi ipari kerület egésze nevében tárgyal, amelyben pedig gyakran sok fiók volt. Ezen tárgyalók pedig, ép úgy, mint a fiókok tisztviselői, az iparágban dolgozó munkások voltak és csak szórványosan bírtak tapasztalattal az ipari tárgyalás különös dolgában. Még oly országos jelentőségű küzdelmek is, mint a Tyneparti gépészek drága és szerencsétlen strikejai 1891-ben, a helyi kerületi bizottságok és azok tisztviselői, vagyis oly munkások által indítottak meg és vezettek, akiket csak a társaság dolgában kívánt idő tartamára vontak el a műhelytől. Több mint egy harmadában a munkásegyleti világnak, – beleértve oly régen létesült és szélesen kiterjedt egyesületeket, mint a Friendly Society of Operative Stonemasons, a Friendly Society of Ironfounders és az Operative Bricklayers' Society, a munkások nem bírtak még kifejleszteni a közös alkuvásra semmi jobban szervezett gépezetet, mint a műhelyökben dolgozó munkások fiók vagy kerületi bizottságát, akiknek képviselő munkaadókkal kell tárgyalniok aztán, ha az alkalom úgy kívánja. Ennek a kezdetleges gépezetnek, habár nagy előhaladás is a műhelytársasággal szemben, megvannak szembeszökő hátrányai. Hogy ha, amint gyakran megtörténik, a küzdelem gyökerén valami személyes veszekedés vagy helyi keserűség van, az a jó munkás, aki társait képviseli, nehezen képes kikerülni, hogy az reá befolyást ne gyakoroljon. És eltekintve a személyes ellenszenvektől és a szenvedély kérdéseitől, az a tény, hogy saját magának életfeltételei is ott vannak a tárgyalásban, nem vezeti őt a bátorság és belátás azon együttségéhez, amely legvalószínűbben szokott állandó megállapodásra vezetni. Hogy ha maga a tárgyaló jó helyzetben van, vagy személyesen sok kárt szenvedhetne egy strike által, nagyon is kísértetbe jő, hogy oly feltételeket fogadjon el,

amelyek nem előnyösek az egész iparágra nézve. Ellenkező esetben – amely talán sokkal többször fordul elő – az az erélyes és tette kész munkás, akit társai választanak a magok képviselőjére, a küzdelem örömet okozván neki, esetleg abban változatosságot talál a kézi munka egyhangúságától. Ha a strike bekövetkezik, az ő reá nézve legalább is meghozza azt az elégtételt, hogy egy pár hétre, vagy talán egy pár hónapra, ő lesz az egyesület fizetett szervezője, aki, igaz, túl lesz halmozva kétséges és zaklatott munkával, de legalább egy időre mégis kicseréli a passzív engedelmesség eddigi állapotát az aktív vezető szerepével.

De egyáltalában eltekintve a személyi érvényesülés zavaró befolyásától, szembeszökő, hogy a kézimunkások nagy hátrányba kerülnek, ha nem rendelkeznek egy szakértő tárgyaló szolgálataival. Szerencsétlenül saját érdekeikre, a munkásoknak megrögzött hite van abban, amit ők gyakorlati embernek neveznek, vagyis egy olyan ember, aki tényleg munkás az érdekelt iparágban. Rendesen nem látja be, hogy a tárgyalás maga egy külső munka, amelyben egy embernek különös képzésre van szüksége, míg gyakorlati embernek lesz tartható a kérdésben forgó dologra. A munkabér helyes megállapítása egy adott műhelyben feltétlenül megkívánja, hogy azzal kezdjük az ipari és gazdasági ismeretekből egy nagy mennyiségét. Ha a munkások tárgyalója nem ismeri pontosan a más műhelyekben és más kerületekben dívó munkabéreket és szabatos feltételeket, képtelen lesz megbírálni az állításokat, amelyeket a munkaadó fog mondani, és képtelen tanácsot adni megbízóinak azon tekintetben, hogy észszerű-e kívánságuk. Anélkül, hogy ismeretei volnának az iparág gazdasági viszonyairól, az ipar helyzete, a kapott vagy várható megrendelések számáról és a munkapiac helyzetéről, ítélete arról, vajjon alkalmas-e az idő, vagy milyen a munkás stratégiai helyzete, nem fog semmit sem érni. Az a kézműves, aki hetenként ötven vagy hatvan órát dolgozik egyetlen műhelyben és egyetlen szűk keretű munkában, rendkívüli lángész volna, hogy ha bírna

ezen ismeretekkel. De a tényeknek ismerete magában véve még nem is elegendő. A legjobb szerszámok sem fogják a munkást jó asztalossá kiképezni azon kiképzés nélkül, mely felhasználásokra szükséges, és melyet csak a gyakorlat adhat meg. A tények felhasználása mesterségének nagyobb részét a gyors felfogás és elmei frissesség adja meg, amelyet pedig nem nevelnek meg a fizikai fáradozásokban eltöltött napok. Végül az ügyes tárgyaló, mint a jó asztalos, képzettségét csakis mesterségének szüntelen gyakorlata által nyeri meg. És itt aztán a munkás különös módon hátrább áll, ha az ipar mesterével áll szemben. Az alkuk és egyezségek kötése, amely a munkás életének és gondolatvilágának csak elenyésző töredékét képezi, a kereskedelmi ember mindennapos foglalkozását teszi ki.

Ezen megfontolások lassan aztán leküzdötték a munkás ellenszenvét, és azt eredményezték, hogy a közös alkuvás nagyobb része fokozatosan rábízott a nemfizetéses tisztviselők helyett a mozgalom fizetett hivatalnokaira. Különösen a darabszámra fizetett iparágaknál mutatta be legvilágosabban a műkedvelő tárgyaló a maga képtelensége. Amikor a munkás fizetése sok különböző és folyvást változó tényező egybehatásától függ – a minta újdonsága, az anyag természete, a gépeknél eszközölt változtatások, a gép gyorsasága, stb. – az alkudozásnál a siker feltétlenül megköveteli minden más minőségen felül, azt a különös képességet, mely gyorsan fel tudja fogni a tényezők egyikében vagy legtöbbszörében javasolt változtatásoknak tiszta eredményét. Ennélfogva éppen a darabszám szerint fizetett iparágakban találjuk a közös megalkuvásra való gépezetet a legjobban kifejlesztett formában. A gyapot-, kőszén- és vasiparok együtt a cipő- és csizmakészítő, az öltözés- és csipkeiparágak al vannak leginkább kifejlesztett és összefüggő szervezetekkel ellátva a közös alkuvásra, ami az egész világon felköltötte a gazdasági tanulmányozók bámulatát.

Itt bele kell ereszkednünk a részletes technikai részletek tömkelegébe ezen iparágakra vonatkozólag, amelyek-

nek mindegyike a maga saját módja szerint fejlesztette ki a maga gépezetét a közös alkuvásra, és kétségbe vagyunk esve, hogy képesek leszünk-e megértetni az olvasóval akár fejtegetéseinket, akár bírálatunkat, hacsak nem lesz ő képes folyvást elméjében tartani egy alapmegkülönböztetést, amely a legfontosabb. Ez az alapmegkülönböztetés meghúzó egy új szerződés megkötése és egy már létező feltételnek magyarázata között. Ahol a közös megalkuvásra hivatott gépezet csütörtököt mondott, rendesen azt fedezzük fel, hogy ez a megkülönböztetés nem tétetett meg; és csak ott működik a gépezet súrlódás vagy nehézség felköltése nélkül, ahol ezen alapmegkülönböztetés világosan érvényre jutott. Nézzük először egy létező szerződés magyarázatát. Mihelyst egy általános megegyezés vagy formális szerződés megkötöttet bármely iparágban, egy oldalról a munkaadók köztestülete, és más oldalról a munkások köztestülete között, mindjárt származik egy gyakorlatilag soha meg nem szűnő sorozata a vitáknak afelett, miként alkalmaztassák az egyezség a különös esetekre. így, amint látni fogjuk, az English Cotton-spinners alaposan kidolgozott és szabatosan részletezett szabályzatai nem gátolják meg azt, hogy az általok érintett ezerszámra menő gyárak egyike vagy másikában csaknem mindennap elő ne forduljon véleménykülönbség a munkaadó és a munkás közt, az esedékes munkabérekre vonatkozólag. Hasonlóul a csizma- és cipőiparágban az egyforma megállapodásokat illető egyhangú egyezség mégis végtelen kérdést hagy nyitva arra, hogy mily módon osztályoztassanak az egyes idények divata által életre hívott, folyton változó minták. A northumberlandi vagy durhami köszénbányászok megyei átlagának meghatározása még mindig eldöntetlenül hagyja, hogy mily tonnadíj fizetendő egy bizonyos aknában arra, hogy a munkások megkeressék a szabványos munkabért. Ezen esetekben a kérdés lényege nem azon hetiösszeg, amelyet a munkásnak valamely különös munkában meg kell keresniök, – mert hiszen ez elvileg már el van döntve, – de az a mérték, amelylyel kell azon

helyiség tényleges viszonyai és a szóban levő árák osztálya szerint, átszámítani a darabáru után fizetett bért arra, hogy a munkások egy részleges csoportjának átlagos keresete se többre, se kevesebbre ne rúgjon, mint a megállapított szabvány. Ez, látható, kizárólag egy ténykérdés, amelynél a közvetlenül érdekelt feleknek mind óhajai, mind taktikai ereje teljesen tekintet nélkül hagyandó. Mert egyeztetésre, megalkuvásra és az esélyek mérlegelésére itt egyáltalában nincs semmi szükség. Más oldalról nélkülözhetetlen, hogy a tények megállapítása egy csaknem tudományos szabatosságot érjen el. Továbbá, a döntésnek magától következőnek, gyorsnak és ingyenesnek kell lenni. Az esetek ezen osztályára nézve az eszményi gépezet egy vándorló számológép volna, felruházva a műszaki ismeretek nagy mennyiségével, amely szabatosan képes volna tekintetbe venni minden érdekelt tényezőt és tévedésmentesen kiörölné a számtani eredményt.

Ha odaérünk azon feltételek megállapításához, amelyekre egy új általános egyezés lesz megállapítandó, egy teljesen különböző fajtája lép előtérbe a megfontolásoknak. Az oly kérdések, – hogy vajjon az iparágban levő általános munkabér-színvonal emelendő-e vagy leszállítandó-e tíz százalékkal; vajjon az egyugyanazon munkaadó által alkalmazandó fiúk száma leszállíttassék-e, és ha igen, milyen arányban; ha vajjon a munkaórák száma leszállíttassék-e, és a túlidő szabályoztassék-e vagy tiltassék el – nem olyanok, amelyek még a legtokéletesebb számító-gép által is megoldhatók volnának. Itt semmi sem határoztatott el, sem nem fogadtatott el előzetesen mindkét fél által, és a lehető legteljesebb játék hagyatott a diplomatikus ügyességnek. Amennyiben a döntés a közös alkuvásra hagyatott, még csak valami elvi kérdés sincs érintve általa. A munkások őszintén törekednek megnyerni magok részére a legjobb feltételeket, amelyeket állandóan nyerhetnek a munkaadóktól. A munkaadók más oldalon törekednek, az üzleti elvekkel összhangzólag, a legolcsóbb piacon szerezni be a munkát. A kimenetel

az erő kérdése a felek közt. A nyílt háborúviselés – a munkaszünet az iparágban – drága, sőt veszedelmes mindkét félnek. De ámbár egyik fél sem óhajtja a háborút, mindig fenforog az eshetőség, hogy ki kell küzdeni az eredményt. Ennélfogva mindkét fél ereje és taktikai ügyessége hatalmas befolyást gyakorol az elhatározásra szükségszerűleg. A meghatalmazottaknak alkudozni kell és keresni az elfogadható alternatívákat, törekedni, mint a nemzetközi értekezleteken a nagykövetek, nem azt állapítani meg, hogy mik a tények, nem azt, hogy mi volna az igazságos döntés valami etikai alapelv vagy a társadalmi érdek szempontjából, hanem találni egy oly közös alapot, amelynek elfogadására mind a két fél hamarabb rávétetheti magát, semmint háborúba menne. Végezetül, bármily bölcs legyen is önmagában az elért döntés, melyre végezetül ráálltak, annak elfogadása és keresztül vitele azon mérvtől függ, mint voltak képesek a tárgyalók kifejezni az egész érdekelt osztály érzelmeit és mennyire bírják azok bizalmát. Mindezen megfontolásokat gondosan tekintetbe kell venni, ha a közös alkudozásra sikeres gépezetet akarunk képezni.

A közös alkuvásra képzett állandó gépezetnek legszembeszökőbb formája egy közös bizottság, amelyben egyenlő számmal vannak képviselve a munkaadók és a munkások is. Ezt csaknem úgy lehet nevezni, mint az ipari filantrópok által felállított orthodox gyógyszer. Mert több, mint harminc év óta, Sir Rupert Kettle és Mundella kísérletei óta, a munkaadók és munkások állandóan sürgettettek arra, hogy fogadják el a békéltető és ítélező bizottság formáját, amely áll mind a két fél képviselőiből, és egy pártatlan elnök, vagy pártatlan bíróból, avagy e nélkül. Egy ily vegyes bizottság, az volt a feltevés, barátságos megvitatással minden kérdésben levő kérdést kicsépelhet, és barátságos egyetértésre jöhet. Megoldhatatlan esetekben a pártatlan döntése vágná ketté a gordiusi csomót. A History of Trade Unionism olvasói fognak reáemlékezni, hogy mily lelkesen kapták fel ezt az eszmét a szervezett munkások némely nagy

iparokban, és mennyire megnyerte az azóta mind a munkaadók, mind a munkások tetszését, különösen a szénbányászok, vas- és acélmunkáknál. Nem szükséges mindazon eseteket felsorolnunk, amikor a gépezet ezen formája fogadtatott el időről-időre. Legjobban megérthetjük működését, ha leírunk egy párt a fő példából, a csizma- és cipőipar „vegyes székét”-, és a northumberlandi és durhami kőszénbányászok „vegyes bizottságát”.

A cipő- és csizmakészítés nagy gépipara sok év óta már elvan látva egy formális és kidolgozott alkotmánygyal, amelyet mind a munkaadók, mind a bérmunkások elfogadtak, és amely kifejezetten arra van szánva, „hogy meggátoljon minden strikeot és kizárást, és hogy biztosítsa minden ipari vitának választott bírósághoz vitelét”.¹ A közös megalkuvásnak így megállapított gépezete szabatos formába foglalja az ipari béke lelkes szószólóinak minden óhaját. Először is megvan az iparág minden jelentékeny központján a békítési és döntési helyi bizottság. Ezen bizottsághoz, melyet egyenlő számú választott képviselői képeznek a helyi munkaadóknak és a helyi munkásegyesületi tagoknak, hozzá kell utalni „minden kérdést, vagy csak látszatát is az oly kérdésnek, amely a munkaadók és munkások közti viszonyokra vonatkozik akár egyénekenként, akár együttesen”. Ha a bizottság nem tud megegyezni, a kérdés egy pártatlan, mindkét fél által elfogadott bíróhoz megy. Az egész iparágat érdeklő nagy kérdések, 1894-ig egy nagy méltósággal és jelentőséggel bíró országos értekezlet által tárgyalattak. A Fe-

¹ Rules for the Prevention of Strikes and Lockouts, etc., 1892 aug. 16., hozzáfűzve az értekezlet jegyzőkönyvéhez 1892-ben. Ezen szabályok, amelyeket a magok illető társulataik megbízásából három munkaadó és három munkás irt alá, tizenöt szakaszból állanak, amelyek magokban foglalják, mind a helyi kibékítési és ítélkező bizottságnak, mind az országos értekezletnek szervezetét és munkarendszerét. Feltalálhatók a Board of Trade által kiadott Report on Strikes and Lockouts-ban, 1903, C, 7566 1894-ből, 253-257. 1.

derated Associations of Boot and Shoe Manufacturers of Great Britain kilenc választott vezére gyűlt össze a leicesteri városháza tanácstermében tanácskozni a National Union of Boot and Shoe Operatives hasonló számban választott képviselőivel. Ezen alapos vitatkozások felett, amelyek egy államügy minden szertartása mellett folytak le, egy kitűnő és általánosan tisztelt ügyvéd elnökölt, néha a város polgármestere. Hogy ha nem tudtak egyezsége jutni, az értekezlet rendelkezésére állott, mint páratlan bírónak, nem kisebb tekintélynek, mint Sir (most Lord) Henry Jamesnek, a korábbi főügyésznek tekintélye, aki előtt, ő maga bírói minőségben ülve, a kérdés alaposan kidolgozott érvekkel letárgyalatok mindkét fél megbízottja által. Végezetül azon célból, hogy az iparág közvéleménye felvilágosíttassék, nemcsak az értekezlet és a páratlannak szabatos és döntő végzése nyomattak ki, de az egész tárgyalásnak szószerinti folyama is.¹

Képzeltetjük, hogy mennyire tudta volna gyönyörködtetni ezen részletes és gondosan kieszelt gépezet a közös megalkuvásra, szívet a kibékítési és ítélkezési bizottság lelkes híveinek. Nem is lehet elvitatni, hogy ez képes volt az iparág keretén belül számos békés eldöntést eredményezni. De nem gondoljuk, hogy bárki, aki ismeri ez iparágat vagy a tárgyalási terjedelmes jelentéseket végig tanulja, képes volna tagadni, hogy a bizottság végtelen súrlódás, elégedetlenség és erőpazarlás forrása volt egyformán a munkások és a munkaadók közt. Alig múlik el negyedév anélkül, hogy a munkások egyik vagy másik kerületben ne lázadjanak fel helyi bizottságaik ellen, ne kárhoztatnák vagy vissza ne léptetnék képviselőiket, sőt esetleg ne mennének arra is, hogy a páratlan bíró ítéletének vonakodnak enge-

¹ Az 1892 augusztusi értekezletnek a gyorsírók után adott jelentése és a pártatlan bíró előtt ezután lefolyt pernek lefolyása egy 152 lapra terjedő kötetet képez, amely gazdag anyagot nyújt az ipari szervezkedés tanulmányozójának.

delmeskedni.¹ Más oldalról a munkaadók egyáltalán nincsenek jobban megelégedve, mint a munkások, és 1894-ben az országos értekezlet úgy végződött, hogy a szövetkezett gyárosok kétfelé váltak, és határozottan vonakodtak a felforgó kérdéseket választott bíróság elé vinni. Az eredmény az volt, hogy 1895-ben tényleg az egész iparág az ország egyik végétől a másikig megállott, és a szünetelést utoljára is a Board of Trade félig parancsoló beavatkozása volt képes csak megszüntetni.²

Ha vizsgáljuk ezt az általános elégedetlenséget, úgy találjuk, hogy az különböző formákban nyilvánul a munkások, és illetőleg a munkaadók közt. A munkások azt panaszzolják, hogy amikor egy általános szerződés létrejön, azt ők nem képesek gyorsan és biztosan keresztülvinni a helyi bizottságokon, így, az 1894-iki évi kiküldött gyűlésen a bristoli kiküldött keserűen panaszolta azt a húzó-vonó módot, amelylyel járt el a magyarázat körül a helyi bizottság. Egyes kérdések „hattól kilenc hónapig vándoroltak a bizottság és a páratlan bíró közt. Döntések adtak ki a páratlan bíró által nyolc vagy kilenc havi késedelem után a csizmákról... Egy esetben azon gyárban, ahol ő dolgozott, egy csizma elküldetett a békéltető bizottsághoz, és onnan a páratlan bíróhoz. Az utóbbi által hozott döntés a munkások javára szólt. Mintegy hét shilling volt az összeg, ami két vagy három munkást egyenként illetett volna meg ezen különös csizma béréből. De ezek közül az egyik elhagyta a várost időközben, és az eredmény a késedelemből az lett, hogy őt

¹ A helyi bizottságok, amelyekből tizenkettő volt működésben 1894 végén, 1875-ben kezdődtek. A staffordi bizottság 1878-b an és a leeds-i 1881-ben szétoszlott. 1892-től 94-ig nem kevesebb, mint hét felozlás következett be, és a staffordi, manchesteri és kingswoodi fontos központok még mindig bizottság nélkül vannak. Az 1892-ben létesített országos értekezlet a következő három év alatt ötször gyűlt egybe, az ülés felfüggesztetvén a munkaadók kilépése által 1894 decemberben.

² Lásd a Labour Gazette-t, 1895 április és május is.

kijátszották az öt illető hét shillingből. Az év kezdetén új minták hozattak be, és a cipőket tiltakozás dacára oly áron készítették, aminőt a munkaadó ajánlott, az idény végéig. Akkor aztán, mikor már az idénynek vége volt, megkapták a javokra szóló döntést, de szemben állottak mindazon nehézséggel, mely vele járt az őket illető pénzek utólagos kikapásával ... Ez a folytonos késedelmezés mindnyájukat bántja Bristolban, és ámbár nem is volt szavazás a békéltető eljárás kérdésében Bristolban, ő biztosan meri állítani, hogy a munkásoknak több, mint kilencven százaléka ellene van annak”¹

A kingswoodi helyi bizottság 1894-ben szétment, mert a páratlan bíró elkedvetlenedése miatt lemondott tisztéről. A vita a könnyű csizmák egy faja felett folyt, és a kérdésben levő vita a bizottság által a páratlan bíró elé bocsáttatott. A gyárosok nagy része erre kereken megtagadta a kérdésben levő csizmákból mintát küldeni, és így lehetetlenné tette a páratlan bírónak, hogy az elébe hozott kérdést eldönthesse.² Ez a lehető legnagyobb izgatottságot keltette a munkások közt, akik azt kívánták, hogy mivel a munkaadók így nem vitték a páratlan bíró ítélete elé a kérdést, a munkások igénye teljesítendő. Ily eseteket végtelenül lehetne felsorolni az iparág minden központjából. De a késedelmeskedés nem az egyedüli kifogás, amit a munkások hoznak fel a helyi bizottságok működése ellen. Amikor utoljára aztán meghozatott a páratlan bíró ítélete, az gyakran nem találkozott a munkások helyeslésével és gyakran még azok engedelmességét sem volt képes biztosítani. Ez, azt hisszük, abból származik, hogy mily osztályú páratlan bírót kell nekik szükségképpen megválasztani.

A magyarázat kérdései szükségszerűleg nem valami általános elv körül forognak, hanem végtelenül szakszerű

¹ Az 1894-iki májusi edinburghi értekezlet jegyzőkönyve: (a National Union of Boot and Shoe Operatives kiküldöttéi gyűlése).

² Shoe and Leather Record, 1894 november 30,

ipari részletek felett, amelyeket senki sem ért meg, aki kívül áll az iparágon.¹ Minden oly fizetett hivatásos szakember nélkül, aki állandóan épen ezen munkára van fel-fogadva, a pártatlan bírót gyakorlatban a munkaadók közül kell választani, a bizottság rendszeren megegyezvén egy más kerületben lakó vezető gyáros személyében. Egy nem helyben lakó ember ilyen ingyenes szolgálatára való támaszkodás csak növeli a késedelmeskedést. De ami még fontosabb, bármily általánosan tisztelt egyén legyen is az ilyen pártatlan bíró, kikerülhetetlen, hogy ha döntését a munkások igényei ellen hozza meg, ezek öt osztályi előítéletekkel fogják vádolni. A másik mód, hogy tudniillik a munkásegylet hivatalnokaiából válaszszerzőkkel együtt, alig szükséges mondani, époly kevésbé lenne ínyökre a munkaadóknak.

A munkaadók elégedetlensége főleg a szervezet egy másik jellegző sajátossága ellen fordul. A helyi bizottságok munkája oly fáradságos és szüntelen, hogy az iparág nagy folytatóinak nincs kellő idejük arra, hogy megjelenjenek. A magyarázás kérdéseiben készségesen hagyják az ügyet igazgatóikra vagy kisebb munkaadókra. De a magyarázás kérdésein kívül a helyi bizottságok elé állandóan hoztatnak oly viták, amik oly kérdések körül forognak, amelyeket a munkaadók „új elvek” felállításának neveznek. Ha a helyi bizottság, munkaadó tagjai hozzájárulásával, elhárítja a kérdést, a kerületben levő minden más munka-

¹ Így a Norwichi helyi bizottság pártatlan bírójának dönteni kellett a következő esetekben fizetendő munkabérek felett, melyeket egyetlen gyűlésből terjesztettek fel hozzá: 1. a női ötös számú, hanem saját anyag borjúbőrré változtatik; 2. a leányok négyes számú, ha a saját anyag glacébőrré változtatik; 3. a női négyes szám ugyanez esetben; 4. a leányok bőrgombja, ha gummival vegyes; 5. a leányok glacé bőre egy ujas fűzővel; 6. a nők ruganyos bőrgombos elől körül varrott cipője.” A döntést, amelyet ép úgy nem ért meg a közönséges olvasó, feltalálhatni a Shoe and Leather Record Annualban, 1892-93-ra, 121. 1.

adó, akik közt lehetnek igen nagyszabású gyártulajdonosok is, úgy találják, hogy egy új szabályzat jött létre, amely köti őket annak vezetésében, amit ők saját dolgoknak tartanak. Ha más oldalról a helyi bizottság ezen kérdéseket – melyek tényleg új általános szerződések kötőerei – oda utasítja az országos értekezlethez, akkor az országban levő minden munkaadó hasonló nehéz helyzetbe kerül. Továbbá, egy nyilvánosan vezetett országos értekezleten, amely mindegyik félből egyforma számmal van megalakítva, sem a képviselő munkások, sem a képviselő munkaadók nem mernek semmit sem engedni ellenfeleiknek, sőt még egyezsége sem hajlandók. Az eredmény az, hogy minden fontos kérdés kivétel nélkül az értekezlet által a pártatlan bíróhoz utasítatik. Lord James eszerint aztán abban a különös helyzetben találta magát, hogy az egész csizma- és cipőiparra törvényeket szabott, nem csak a minimális munkabéreket szabta meg például, hanem azon tanoncfiúk számának is szabatos számszerű meghatározását, akiket minden munkaadó alkalmazhatott, azon feltételeket, amelyek mellett adhat ki egy nagyban iparos munkát az alvállalkozóknak, és azon kiterjedést, ameddig kötelesek a munkaadók gondoskodni a műhelyi kényelemtől és azon időszakot is, amire el kell készülni ezen építkezéseknél. Ez, szembeszökőleg messze túl megy a közös alkuvás keretén. Lord James döntvényei tényleg magában foglalják az iparág törvényhozási szabályozását, a törvényhozó ez esetben nem az egész közönség nevében cselekvő képviseleti gyűlés, hanem az iparág által választott diktátor lévén.¹

¹ A munkaadóknak egyik kisebb sérelme az, hogy egy előkelőbb jogászt sem tudnak találni arra, hogy a pártatlan bíró fizetés nélküli és fáradságos szolgálatát teljesítse, aki egyúttal nem politikus is. Lehetetlen a munkaadók szempontjából elkerülni azt a gyanút, hogy minden politikus öntudatlanul is el van foglalva a választók legszamosabb osztálya javára. Lásd azt a jelentőségteljes idézetet, amely a 240. lap jegyzetében foglaltatik.

Ennélfogva nem meglepő, ha úgy találjuk, hogy a munkaadók csakhamar tiltakoztak ezen oly erős és messzenyúló rend ellen. De ez olyan volt, amire kifejezetten és fenntartás nélkül kötelezték magokat. Az 1892 augusztus 16-iki szabályzatokban megígérték, hogy „minden oly kérdés vagy csak a látszata is oly kérdésnek, amely a munkaadók és munkások közti viszonyt egyénileg vagy együttesen érinti, véleménykülönség esetén oda fog bocsáttatni döntésre”, elsősben a helyi bizottsághoz, azután az országos értekezlethez, és végezetül, ha szükség van reá, a páratlan bíróhoz. Hogy ez az ígélet nem szorítkozott csupán a magyarázati kérdésekre, az nyilvánvalóvá lett ugyanazon okmányban, ha oly kifejezetten felemlítik az új elveket magokban foglalt viták eldöntését. Azon hosszú viták folyama alatt, amely a szabályzatok aláírására vezetett, tényleg ők követelték, hogy fogadják el „becsületesen és fenntartás nélkül az egyszerű és tiszta választott bíróságot, még pedig minden vitára és feltételekkel”.¹ Abban az óhajukban, hogy iparágukban a munkafennakadás minden lehetőségét kiküszöböljék, tekintet nélkül hagyták azt az alapkülönbséget, amely van egy már létező szerződés magyarázatából eredő kérdések és egy új megállapodás létezésének kérdései közt. Hogyha hallgattak volna saját iparágok közlönye eszes szerkesztőjének intelmére, ezt a hibát nem követték volna el. Az 1892-iki értekezletet közvetlenül megelőző hónapban ő ugyanis épen azt a megkülönböztetést javasolta, amire mi fektetjük a súlyt. „A munkaadók – így irt – sohasem vitatták, hogy a választott bírászkodás döntse el a toké és munka közt levő viszálgodás minden képzelhető fajtát. De azt vitatták, hogy ahol már elismertettek bizonyos felállított elvek mind-

Mr. Galenek, a vezető munkaadónak beszéde az 1892-iki augusztusi értekezlet harmadik napján. A munkások óhajtották a munkabérek általános leszállítására vonatkozó minden kérdést mellőzni, amire aztán a munkaadók azt követelték, hogy egyáltalán semmi kivétel ne tétessék.

két rész által, a részletek ahhoz igazítása jobban dönthető el választott bíróság útján, mint bármely más módon... Szembeszökőnek kell lenni, hogy bármit hozzon is a jövő, a munkaadók nem engedhetik meg észszerűleg, hogy munkásaikkal való minden vitájok harmadik személy által döntessék el. Hogy semmit se szóljunk a fiú-munkáról, amely most van kérdésben, egy rakás mást lehet felhozni, amelyek tekintetében a munkaadó nem egyezhetik bele, hogy az ő belátásának és felelősségének bármely részlete is feláldoztassék”.¹ A bekövetkező események hamar igazolták, hogy az átlagos munkaadó elmeállapotának ez a felfogása volt a helyes, és hogy a Federated Associations of Boot and Shoe Manufacturers választott képviselői nem értették át teljesen azon szavakat, amelyeket egész ünnepélyességgel használtak. Amikor a munkások oly tényleges vitaeseteket hoztak fel, amelyek felmerültek a fiú-munka, gépesetek, páros rendszer, és a szakszervezetbe nem tartozók befogadása körül, a munkaadók kifogásolták, hogy ők sohasem gondolták, miszerint az ezekhez hasonló kérdések egyáltalában tárgyalás alá kerüljenek. Ennélfogva az elnöknek nem volt természetesen más lehető Ige, mint kötve tartani őket saját kifejezett akarathoz és figyelembe nem venni tiltakozásait. Hosszú elégedetlenkedés után, az egyesült munkaadók fellázdáltak és visszahívták képviselőiket az országos értekezletről, okul hozván fel mindenekelőtt, hogy a munkások némely esetben vonakodtak engedelmeskedni a páratlan bíró döntésének és továbbá, hogy az országos értekezlet valódi „törvényhozó törvényszékké vált az iparagra nézve”.²

¹ Shoe and Leather Record, 1892 július.

² Manifesto of Federated Associations of Boot and Shoe Manufacturers of Great Britain, 1894 december 20. Az erre következő vita okmányaira és pontos részleteire lásd az 1895 április és májusi Labour Gazette-t; továbbá a Shoe and Leather Recordot; és a Monthly Reports of the National Union of Boot and Shoe Operativest, 1894 októbertől 1895 júniusig. A dologgal itt nem lényegében foglalkoztunk, hanem csak annyiban, amennyiben a kö-

Határozottság és részrehajlatlanság tekintetében ezen törvényszék semmi kívánni valót nem hagy fent. A tagok, akiknek mindegyike gyakorlati módon ismeri az iparágat, nem képviselik a bármely vitában közvetlenül érdekelt felek egyikét sem, és nincs más érdekek, mint az, hogy az egyöntetűséget biztosítsák a közös megegyezés alkalmazásában. A törvényszék fő hátránya az, amelyet már hallottunk panasolni a csizma és cipőipar helyi bizottságainál. Mindegyik eset szükségli mindkét oldalról a tanuk leutazását Newcastlebe és kihallgattatásokat a bizottság minden tagja által. Ez oly sok időt igényel, hogy gyakran ott függnek egyes esetek a tárgyalási soron több hónapon át, míg sor kerül rájuk, amely tény nagy elégtelenséget okoz az érdekelték közt.¹ Továbbá, gyakran lehetetlen bármely döntésre jutni anélkül, hogy a réteget személyesen megtekintsék, és ennél fogva nehéz esetek állandóan odautasíttatnak döntés végett egy munkaadóhoz és egy munkáshoz, jog adatván nekik, hogy válasszanak egy páratlan bírót. Ez ugyan a tények szabatosabb megállapítására vezet, de csak növeli a késedelmet és a költséget. Végül ily esetekben nincs biztosí-

cashire, Derbyshire, és más vidékeken a bányászok szövetségének például nincs jobb biztosítéka a szabványos munkabérnek, mint az akna-listák, amelyek az egyes bányáknál állapítják meg a tonna-számot. Nincs semmi gépezet arra, hogy biztosítsa az egyformaságot (a munkabér arányát a munka mennyiségéhez) ezen listák között, vagy még csak arra sem, hogy módosítsák e számokat az egyes rétegek változó viszonyaihoz képest. Ha egy bányász úgy találja, hogy nagyon kevés pénzt keres naponta, hozzá fordul saját páholya gyűléséhez, engedelmet kér, hogy abbahagyja a munkát és kapjon strike-segélyt. Többé vagy kevésbé felvilágosító tárgyalások nyílhatnak meg ilyenkor a bányaaigazgatóval, aki gyakran új összeget állapít meg, tanácskozás után vagy a bányászokkal magokkal vagy a páholy tisztviselőivel, vagy némely esetben az egyesület fizetett hivatalnokaival.

Ez különösen az eset Durhamban, ahol a kezelt bányák száma igen nagy.

ték arra, hogy a döntések, melyek különböző fajta székek által hozatnak, meg fogják-e tartani azt a pontos egyformaságot, amelynek létesítése a székek különös feladata volna.

Így hát az a sokat dicsért módszer, hogy tudniillik a munkaadók és bérmunkások egyesült egyetlen bizottsága tárgyaljon le minden oly kérdést, amely csak felszínre jön közöttök, nem bizonyult be egy teljesen kielégítő gépezetnek a közös alkuvásra. Annak a célszerűsége, hogy külön gépezet legyen arra a lényegesen különböző eljárásra, mely van egy létező szerződés magyarázása és egy új szerződés megkötése közt, úgy hisszük, világosan be van bizonyítva. Mert ezen két eljárás egyikére, a létező szerződés magyarázása és alkalmazására, egy vegyes bizottság lassú és nehézkes eljárás. Egy jobb megoldása találtatott meg a kérdésnek a lancashirei gyapotiparban. A gyapotmunkások, ép úgy, mint a northumberlandi és durhami kőszénbányászok, világosan és élesen tettek megkülönböztetést egy új általános egyezség alkotása és egy létező egyezségnek a különös esetekre való alkalmazása között. De többet is tettek, mint ez. Öntudatlanul és mintegy ösztönszerűleg megtalálták útjokat a közös alkuvás gépezetének oly formájához, amely felhasználja a képviseleti elemet ott, ahol a képviseleti elemre szükség van, m ig más oldalról hivatásos szakértőt alkalmaz oly munkára, ahol a pusztá képviselő nem volna valódi helyén.

Először le akarjuk írni a létező szerződés magyarázására szolgáló gépezetet. Azon tényezők, amelyek tekintetbe veendők a lancashirei gyapotmunkások darabszámú béreik megállapításánál, oly kuszáltak, hogy mind a munkaadók, mind a munkások már régen elismerték annak szükségét, hogy fizetett hivatásos szakértőket tartsanak, akik egész idejüket arra használják fel, mikép a munkaadók egyletének vagy a munkásegyletnek legyenek szolgálatára. Egy gyapotfonó keresete például oly tényezők együttes közremunkálásától függ, mint a szövőszék „húzása”, az orsók száma és a gyorsaság, amivel a gépezet működik. A munkás kerestetét kiszámítani, azon részletes nyomtatott táblázatok

segélyével is, amelyeket tiszta név alatt ismernek, a számvetési képesség nem közönséges mértékét igényli. De mégis különösen az a szokás, hogy a munkásnak kárpótlásra számítanak a hiányos anyagért vagy a régi szerkezetű gépezetért és a munkaadónak megfelelő előny jár a javításokért; az, ami a közös alkuvást, ami a magyarázatot illeti, teljesen hivatásos szakértők kezeibe játszott. Így, ha egy oldhami munkás úgy találja, hogy keresetealáhanyatlik a rendes összegben, vagy azért, mert a nyers gyapot rosszabb, vagy mert a gépezet elavult, vagy ha a munkaadó megújítja gépét, vagy más javításokat hoz be, mindkét oldalról a szakértők meglátogatják a gyárat és együtt megbeszélik, hogy mi a változtatás tiszta eredménye. Hogy ha a kereset romlása okának a nyers anyag fogyatékoságát vagy a gépezet régi módi jellegét találják, a munkaadót felszólítják, hogy a rendes darabszám szerinti bérhez adjon hozzá egy megállapított százalékot úgy, hogy a munkás ne szenvedjen. Más oldalról, ha a munkaadó különös javításokat létesített, amelyek által a termelés szaporodott, anélkül, hogy a munkás fáradtsága növekednék, neki megengedik, hogy a liszta szerinti árból egy megfelelő százalékot levonhasson. A gyapotszövőknél szervezetük lényegében ugyanazonosak arra, hogy iparágokban a jellegző műszaki részleteket magok számítsák ki.

A gyapotszövők és gyapotfonók egyesületeinek fizetett hivatalnokaira így reábízott kötelességek fontos és kuszált volta egy érdekes módszer elfogadására vezetett a munkás-egyesületi hivatalnoki kar ezen ágának megszerzése körül. A gyapotszövők 1861-ben, a főtitkár akkor üresedésben levő hivatalára pályázókat versenyvizsga alá vetették.¹ Ezt a

¹ Mr. Thomas Birtwistle, aki ezen alkalommal a győztes jelölt volt, több, mint 30 évi tiszteletreméltó szolgálat után az Ő munkás-egyesületénél, a belügyi kormány által a gyári osztályban felügyelővé neveztetett ki, mint az egyedüli ember, aki képes megérteni és magyarázni a fizetés kuszált módszerét a szövő-iparban.

gyakorlatot fogadták el a gyapotfonók is, és ez most a rendes mód mindazon hivatalnokok megválasztására, akik zavaros ipari számolgotásokra vannak rendelve. A fiókok megtartják a jogot, hogy megnevezzék a jelölteket, és a tagok, a magok képviseleti gyűlésök útján megtartják a választás-jogot. De a jelölés napja és a választás napja közt mindig jelölt átmegy egy versenyvizsgán, melyet az egyesületek legtapasztaltabb hivatalnokai vezetnek. Egy meglehetősen nehéz feladat adatik az iparágban szükségelt számtani és műszaki számításokban, és mindegyik jelölt ír egy tanulmányt. De igen előkelő szerepet játszik a szóbeli vizsga, amelyben a vizsgálók veszik magokra a munkaadók szerepét, kikérdezik a jelölteket egyenként az állított sérelmekre nézve, amelyeket jött ő – úgy teszik fel, – panasználni, és nem tartózkodnak attól sem, hogy elmeéllőket és türelmőket megállapíthassák, – hogy kövessék a legrosszabb munkaadók lenéző modorát. Az összes jelölteket mutató részjegyek aztán teljes részleteikben kimutattaknak, a később „népies vezető” nevet gyakran követve „hiányzott” vagy „nem dolgozott” minden számtanilag nagyon gyenge jegyek a helyesírásban, fogalmazásban való magaviseletről. Az eredmény többnaire azon jelölt megválasztása, aki a legtöbb jegyet kapta, de a képviseleti gyűlés alkalmilag használja jogát, hogy előnyben

Fia, ki szintén munkás-egyleti hivatalban nőtt fel, azóta szintén gyári felügyelőnek neveztetett ki. A gyapotfonók boltoni versenyvizsályánál 1895-ben győztes jelölt, két évi szolgálat után, mint munkás-egyleti titkár, ugyanazon minőségben alkalmaztatott a helyi gyapotszövő mesterek társasága által. Amennyire mi tudjuk, ez az első eset, hogy egy munkás-egyleti hivatalnok átment szolgálni a munkásoktól a munkaadókhoz, és érdekes világitást vet a munkásvezető átalakulására hivatásos számvevővé. A munkás-egyleti hivatalnokok napi munkájának zöme a gyapot-iparban tényleg abban áll, hogy biztosítsa egy közös szerződés egyenlő megtartását, amely szolgálat, ép úgy, mint az ügyvéd vagy orvosé, egyenlő jogossággal megtehető bármely megbízó részére.

részesítsen egy ismert jellemű vagy jó szolgálatokat teljesített oly jelöltet is, aki talán egynéhány érdemjeggyel hátrább esett, mint a vizgázók legjobbika.¹

¹ Operative Cotton-Spinners' Provincial Association of Bolton and District.

Hivatal: 77, St. George's Road, Bolton.

Vizsgálati feladat azon jelöltek részére, akik a fentebbi egylet főtitkárságáért folyamodtak.

1895 január 25.

I. Tárgy. Számítás.

1. Kiszámítandó a fonalak száma és ára százanként hétszámra, amely kívántatik arra, hogy nyers munkabérül 3 font 9 sh. 7 pennyt adjon páros vetélőn, a következő részletekből: Az orsók száma egy vetélőn, 1090. 56½ órából levonandó 2¼ óra tisztogatásra és esetleges megállásra, és egy óra és tíz perc pihentetésre. Mindegyik vetélő gyorsasága 4 húzás 75 másodperc alatt.

2. Az előző kérdésben megállapított húzásokat 64½ hüvelyk hosszúaknak véve fel, mennyi csomóra fog menni a heti termelés és 1000 csomónként mily ár fog igényeltetni arra, hogy kiadja az előbb jelzett munkabért?

3. Feltéve, hogy egy bizonyos mennyiség előállítására 12 sh. 7 penny százfontonként, mi lesz ennek ára 7-9 százalékos leszállítás után, és mennyi százalékos fog igényelni, hogy a leszállított árat az eredeti összegre vigye vissza?

4. 0.3364502 osztandó 0.001645-tel.

5. Kivonandó 80-nak négyzetgyöke három tizedesig, és akkor megállapítandó, hogy hány forgatás kell hüvelyenként.

6. Ha a jó, valódi egyiptomi gyapot ára felmegy $4\frac{5}{64}$ -ről $4\frac{3}{8}$ pennyre fontonként, mi lesz az emelkedés százaléka? Továbbá mi lesz az ügynök százaléka egyenkint 480 fontos 1000 bál után, egynegyed százalékkal, és mi lesz az ő jutalékának különbözete, ha egyik vagy másik áron ad el?

7. Egy emelkedő motolla percenként 80 fordulással forog, s egy 70 fogas kerék van rajta, mely egy 40 fogas kereket forgat, Mindegyik vetélő páron van egy dob 40 hüvelykes átmérővel, egy 16 hüvelyk átmérőjű ellenemelyűvel. Az ellenkező oldalon van egy 30 hüvelyk átmérőjű dob, mely 15 hüvelyk átmérőjű szij-emeltyűt forgat, mennyi lesz percenként a szij motolla mozgása.

A választás ezen módszere az, aminek tulajdonítjuk mi azt a meglepő sikert, amelyet a gyapot ipari egyesületek tisztviselői mutatnak fel tagjaik részére a lehető legjobb

8. Feltéve, hogy e motolla 680 fordulást tesz percenként 20 hüvelykes szíjjal, egy $11\frac{1}{2}$ hüvelykes bádogemelyűvel, egy 6 hüvelykes hengerrel és $\frac{13}{13}$ hüvelyk átmérőjű orsókkal, mennyi lesz az orsók fordulata percenként, ha $\frac{1}{06}$ hüvelyket adnak hozzá a henger és az orsóhoz átmérőben a hajtószalagok csúsztatására.

II. írás, fogalmazás és helyesírás.

Írandó egy tanulmány a munkás-egyesületekről, különös figyelemmel az ő hasznos voltukra. A tanulmány nem terjedhet túl mintegy 1200 szón, és a figyelembe jövő pontok a kézírás, helyesírás, fogalmazás és a tiszta, szabatos előadása minden felhozott ténynek vagy érvek.

III. Szóbeli vizsga.

Mindegyik jelölt külön vizsgáztatik meg azon képességére nézve, hogy képes tárgyalni szóbelileg munkavítákat. Ezen a téren kell nekik formulázni valamit, amit panaszolni akarnak, rögtönös orvoslást kérve, és a vizsgálók kérdezik őket és eshetőleg felsorolnak némely érvet az előadott okoskodás ellen.

A jelölteknek meg lesz engedve reggel tíztől délután ötig befejezni vizsgátaikat a két tárgyból, egy óra adatván ebédre. A jelölteknek nem lesz szabály semmi könyvhöz vagy íráshoz fordulni segítségért. A harmadik tárgy (a szóbeli vizsga) nem veszi kezdetét vasárnap, 27-ike, egy óráig.

*Thomas Ashton.
Jas. Mawdsley,
vizsgálók.*

Összesen tizenhárom jelölt vett részt ezen a vizsgán. A vizsgálók 50 érdemjegyes maximumot engedtek minden összegre, és 100 érdemjegyet egyenként az írás, helyesírás, fogalmazás és szóbeli vizsgára, így az elérhető maximum 800 érdemjegy volt. A jelöltek által elért érdemjegyek váltakoztak 195-től 680-ig. Végre a hivatal oda adatott a sorozatban a második jelöltnek (610 érdemjeggyel), aki az egyesületnek egy régi és tisztelt hivatalnok volt, és akinek második helye a vizsgánál főleg annak volt tulajdonítandó, hogy alacsonyabb érdemjegyeket nyert a kézírásból, mint a legtöbb sikerű jelölt.

feltételek elérésénél. Nagy hátránynak tekintjük a munkás-egyesületi világra, hogy ez a rendszer még nem ragadt át a többi egyesületekre, úgy tetszik nekünk, hogy ez egyesíti a versenyvizsga és népies választás előnyeit, és biztosítja az egyesületet azon komoly szerencsétlenség ellen, hogy egyszer csak egy nem arra való tisztviselő ül a nyakán.

A gyapotmunkások közt a közös alkuvásra szóló gépezet ezen része – a fizetett hivatalos szakértők egybetulése mind a két oldalról – amint már mondtuk, csupán a magyarázás kérdéseit tárgyalja, vagyis a mindkét részről elfogadott tényleg létező általános egyezségek alkalmazását különös esetekre vagy különös eljárásokra. Mikor arra kerül a sor, hogy magát az általános szerződést kell megkötni vagy módosítani – amely dologban nem csak egy cég vagy egy munkás egyedül van érdekelve, de a. munkaadók és munkások egész tömege – úgy találjuk, hogy a közös alkuvásra szervezett gépezet egy vegyes bizottság formáját ölti magára, amely mindkét párt. bizonyos számú képviselőjéből áll. Így a gyapotfonók, amíg minden az egyes gyárakra vagy egyes munkásokra vonatkozó kérdést oda hagynak a kerületi munkás egyesület és kerületi munkaadók egyesülete titkárainak döntése alá, addig lisztáik részleteit időszaki értekezleteken nézik által, amelyben az érdekelt kerület, vezér-munkaadói tárgyalják meg a dolgot a vezető munkás egyesületek tisztviselőivel és képviselő munkásaival. És amikor a kérdésben forgó vita nem a liszta műszaki részleteinek megváltoztatása, hanem a munkabéreknek felemelése vagy leszállítása ennyi vagy annyi százalékkal az egész iparágban, vagy pedig a munkaidőnek általános megrövidítése, úgy látjuk, hogy a dolog megvitattatok a munkaadók egész testületének kiküldött képviselőivel, akik mellett ott vannak ügynökeik és ügyvédek és az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners központi végrehajtó-bizottságával, amely képviselője az összes kerületi egyesületeknek.

Az angol gyapotfonók esetében a munkáarak lisztája oly gondosan és részletesen ki van dolgozva, hogy még a ke-

rületi értekezletek is csak alkalmilag fordulnak elő. Mind a munkaadók, mind a munkások általános politikája ellene van annak, hogy sok, hanem csak ritka és mérsékelt változás tétessék a szabványos keresetben. Oly kérdések, mint a munkaórák vagy egészségügyi dolgok, a gyapotmunkások közt oly okok miatt, miket egy következő fejezetben fogunk kifejteni, nem tartoznak a közös alkudozás módszere alá. Az egész iparág közös értekezletei ennél fogva csak rendkívüli válságok idején fordulnak elő, és azzal az ünnepélyességgel és érdeklődéssel járnak, mint minden oly gyűlésé, amelynek döntésétől függ a béke vagy a háború kérdése.

Érdekes megtekinteni ezen fontos értekezletek egyikét munka közben. Az a történeti egész éjjeli ülés, amely befejezte a gyapotfonók nagy viszályát 1893-ban és azon meg egyezésre vezetett, amely azóta uralta az iparágai, élénken íratott le azon munkásegyesület! vezértisztviselők egyike által, akik részt vettek abban. A munkaadók kértek egy tízszázalékos bérleszállítást, míg a munkások azt állították, hogy helyesebb volna a heti munkaórák számát leszállítani. A munkaszünet nem kevesebb ideig, mint busz hetet tartott, tényleg az egész ipa ragba, η minden gyár be lévén zárva. A szenvedély mind a két oldalon magasra csapott, de gyakori tárgyalások és folytonos hírlapi magyarázások után, a szóban forgó kérdések szűkebbre szorultak s mind a két párt érezte szükségét annak, hogy a küzdelemnek véget vessen. Hogy a hírlaptudósítók csoportját kikerüljék, a gyűlés helye titokban tartatott és délután 3 órára egy vidéki vendéglőbe tüzetett ki, ahova az egész társaság együtt utazott ugyanazon vonaton.

„A munkaadók részéről ott volt Mr. A. E. Rayner, aki a lehető legjobb színben volt, most térvén vissza pihenéséből Bournemouthből. Vele volt valami tizenhat vagy tizenhét más munkaadó, akik közt voltak Mr. Andrew, Mr. John B. Tattersall és Mr. James Fletcher Old hámból. Ott volt Mr. Jolin Fletcher, Mr. B. S. Buckley és Mr. Smethurst az asthoni kerületből, aki magával hozta Mr. Dixont is, hogy összeköt-

telesben tartsa őket. Stockportból Mr. Sidebottom egy nemét a katonai színezetnek adta társainak, mi g Mr. John Mayall Moseleyből azért jött, hogy nézze o be és valamely tekintélyességét adjon az alkalomnak, amelynél segítségére volt Mr. W. Tattersall, a szövetség titkára. A munkások részéről Mr. Áshton, Mr. Mellor és Mr Jones tették meg köteleseképviselték az ashtoni kerületet; míg az általános kérdést ségöket Oldham részéről; Mr. Wood, Mr. Rhodes és Mr. Garr Mr. Mullin, Mr. Mawdsley, Mr. Fielding és néhányan vagy tizen, mások képviseltek,amíg Mr. D. Holmes, Mr. Wilkinson és Mr. Buckley a munkások egyrészének érdekeire bíztattak meg ügyelni. Talán nem szabad elfelednünk megemlíteni, hogy a munkaadók magokkal hozták Mr. Hesketh Boothot, aki az oldhami hatóság titkára, akit aztán ellensúlyozott Mr. Ascroft, aki szintén oldhami ügyvéd, aki a kártyaszobai munkások érdekében jött el.

„Azok, akiknek neveit említettük, másokkal, egy mintegy harminc és negyven fő közti társaságot képeztek, és egy más pillanatot szentelve arra, hogy kipihenjenek a vonat elhagyása után, mindjárt dologhoz láttak. Mr. A. E. Rayner egyhangúlag megválasztott elnöknek . . . Mind a két fél előre elkészített és kinyomatott egy javaslat-sorozatot, és a munkaadók . . . úgy nyomatták össze azokat egymás mellé ugyanazon ívén. Sokban ezek közül nem volt semmi eltérés, kivéve a szövegezésben, mert a célul kitűzött eszme ugyanaz volt mind a két oldalon. De a leszállítás magában foglaló szakasz volt az első, és a munkaadók a magok ívén az összeget kihagyták, míg a munkások 2½ százalékkal jelezték. A munkaadók azt óhajtották, hogy a vita ezen tárgy felett az ülés végére hagyassák, de a munkások attól félve, hogy ha ezen kérdésben nem jó létre döntés, a többi kérdések felett eltöltött egész idő el lesz tékozolva, azt követelték, hogy az vétessék fel először. A munkaadók ekkor félrevonultak és távol lévén egy kis ideig, visszatértek és ajánlották, hogy 3 százalékos leszállítás fogadtassák el. Ekkor a munkások vonultak vissza és hosszabb távollét után ajánlották, hogy

egy font sterlingben 7 penny elfogadását fogják javasolni.¹ Ekkor jött közbe a pihenés teára és ugyanezen tárgy feleit. tovább folyt a vita, amely azonban az egyik párttól a másikhoz küldöttségek útján folyt, mert úgy találták, hogy sokkal nagyobb haladás történt ezen után, mintha mind együtt lennének, az azzal járó hosszú beszédek miatt, amelyek rendszerint semmi hasznot nem okoztak. Végre ez a kérdés elintéztetett a hét penny javára, néhány kisebb kérdés keresztül ment, a legközelebbi vita azon időszakok megállapítása lévén, amelyek közt a béreket lehet bolygatni. Ez a vita elfogta az időt egész tíz óra utánig és mindenki fáradt volt és igyekezett volna haza menni ... De mivel jó kilátás mutatkozott arra, hogy utoljára is képesek lesznek megegyezni, úgy gondolták, hogy nem kellene bele menni a kockázatba, s hogy az eloszlás folytán a gyűlés hasztalan marad. Aból a célból, hogy a fáradt tagoknak alkalom adassék a fel-frissülésre, egy félórás szünet adatott, amely alatt a tea hideg maradékai tűntek el. Ez együtt a dohányfüsttel és a szabad ég alatt való sétával, mindenkit helyreállított és amikor újra kezdték a tárgyalást, az simán folyt. Kevés szót fogyasztottak a munkaadók azon szakaszok felett, hogy az egyesületi tag munkások barátságosan dolgozzanak a nem egyesületi tag munkásokkal, és azon másik felett, hogy minden a munkabérek megváltoztatására irányuló javaslatnál az iparág állapota a megelőző három évben tekintetbe veendő . . . Amikor az megtörtént, a hátralévő szakaszok, melyek kimondják kívánatos voltát annak, hogy a munkaadók és munkások közreműködjenek oly javaslatok előmozdításánál, amelyek az iparág általános érdekeit elősegítik, könnyen keresztül mentek, és közel négy órakor reggel az elfáradt vitatkozók kirohantak egy kissé szellőzni, míg az egyesség részletei összeszedettek a papíroszlopokból és megfelelő alakba vonattak össze. Ezen állapotban voltak, mikor egy kis kitérést engedett meg egy bérkocsi megérkezése,

¹ Egyenlő 2.910 százalékkad.

amelyben a manchesteri lapok egyikének tudósítója volt, aki vadászva az egész délkeleti Lancashireban a gyűléshelyre, végre megtalálta a valódi helyet. Ezen vállalkozás megjutalmaztatván, mintegy hat sorban, ő visszarohant, hogy még elérje lapja nyomtatását, Épen öt óra után (tizennégy óra után) az okmányok készen voltak, a szükséges aláírások megtétettek és egy pár, szembeszökőleg szívből érzett örvendező megjegyzésekkel az elnök részéről és azzal, hogy a köszönet megszavaztatott az ő részére is, a tárgyalás berekesztetett.”¹

Az a gépezet, amelyet a gyapotmunkások állítottak fel a közös alkuvásra, a mi véleményünk szerint megközelíti a tökéletest. Először is vannak itt bizonyos általános elvek, amelyeket tartalék nélkül elfogad az egész iparág. A fizetési fokozat, mely ezen elvekre van alapítva, ki van dolgozva pontos részletekben nyomtatott lisztákon, amelyek (habár még nem is azonosok az egész iparágra) automata módon uralják az összes kerületek tényleges keresetét. Az alkalmazás, mind az általános elvekre mind a lisztákra nézve, az egyes gyárokra és az egyes munkásokra nem az érdekelt felek által, de két érdekeletlen hivatásos szakember egysült döntése útján jön létre, akiknek egész életükre szóló dolga az, hogy biztosítsák, nem azon különös munkaadó vagy munkások előnyét, akik őket megbízták, hanem a közös megegyezés alkalmazásában az egyenlőséget minden munkaadó és munkás részére. A közös megegyezések magok ritka időközökben módosítatnak képviseleti közös bizottságok által, amelyekben mindkét részről a hivatásos szakemberek gyakorolnak nagy és épen túlnyomó befolyást. Az

¹ „Hogy rendeztük a dolgokat,” Cotton Factory Times, 1893 március 31; lásd az 1893-iki májusi Labour Gazette. A formális szerződés, amely úgy nevezetik, hogy a „Brooklandi egyesség” feltalálható a Board of Trade által kiadott Report on Wages and Hours of Labour-ben II. rész. A szabványos darabszám bérek 1894, C. 7567. 10. 1.

egész gépezet úgy látszik, hogy csodálatra méltóan képes a legnagyobb megfontolást, biztonságot, állandóságot és gyorsaságot hozni az alkalmazásban. És míg egyáltalán nem hagyatik semmi hely arra, hogy befolyást gyakoroljanak a tárgyalásra egyéni elfogultságok, szenvedély, a dolog nem ismerése vagy az alkuvási tehetség hiánya, épúgy a munkaadó vagy a munkás részéről, addig a bérfizetés ugyanazon módszerének egyforma alkalmazása az egész iparágban megengedi az ügyes tőkésnek vagy jó munkásnak teljesen kihasználni maga részére jobb voltának teljes előnyét.¹

Az olvasó, ha volt türelme követni az előadott rendszert, fogja látni, hogy egy egységnek véve fel a munkás-egylet! világot, a közös alkuvásra alkotott gépezetet még szerfelett tökéletlennek kell tartanunk. Nem akarunk itt vitatkozni afelett, vajjon a közös alkuvás gazdaságilag előnyös-e a munkásoknak vagy a közönségnek, avagy nem. Azonban feltehetjük azt, hogy kívánatos, ha már létezik, miszerint súrlódások kikerülésével kezeltessek. És hogyha egyelőre a munkás-egyesületi szempontra helyezkedünk, és elfogadjuk egy oly közszabálynak célszerű voltát, mely a

¹ Az United Society of Boilermakers, akiknek fokozatos szerződését leírtuk, tényleg hasonló gépezettel bír a közös alkuvásra. Új szerződések a munkaadókkal együtt tartott gyűléseken kötöttek, amelyekre a szakértő fizetett hivatalnokait, legalább formailag képviselői munkások kísérik el. A magyarázatra való gépezet tényleg egy együttes helyszíni tárgyalásból áll a fizetett hivatalnokok részéről, az egyik az egyesült munkaadókat, a másik a munkás-egyesületeket képviselve. Megkísérlettek a Tyne parton is – mondotta Mr. Robert Knight – egy vegyes bizottságot; de a munkaadók nem tudtak kellő időt szakítani arra, mert csaknem minden helyi vita főleg a helyszíni tárgyalást igényelte, és így utoljára is rájöttek, hogy helyesebb egy küldöttre bízni a dolgot, aki őket képviseli, és az tanácskozzék aztán a munkások küldöttjével a legjobb eredménnyel. – Newcastle Leader „Extra” a munkásviszályokban gyakorolt békéltetésről. (Newcastle, 1894), 15 1.

részleges igényeknek befolyását kizárja, akkor lényeges az, hogy ez a közszabály bölcsen és meggondoltan állíttassék fel, egyformán alkalmaztatok és rendszeresen vitessék keresztül. Erre oly gépezet szükséges, amilyen a munkásegysüleli világ nagyobb részében még nem fejlődött ki. A nagy gépészi és építő iparokban, sőt csaknem minden időmunkás iparágban, a közös alkuvás, bár gyakorlatilag általánosan, el van fogadva, csakis esetleges módon a legelemibb gépezetnek és rendszeren a tárgyalás mesterségében pusztá műkedvelők által gyakoroltatik. A darabszámra fizetett iparágak kényszerülve voltak rá elismerni fontosságát annak, hogy fizetett szakemberek szolgálatára számíthassanak az ő összekuszált ártáblázataik tárgyalásánál. Mégis csakis a gyapotfonóknál és gyapotszövőknél találunk idáig bármily gondoskodást arra, hogy biztosíttassék, műszaki vizsga útján is a szakértő szolgálat állandó volta. Végezetül, úgy látjuk, hogy a közös alkuvásra szervezett egész gépezet komolyan megvan fékezve, kivéve két vagy három iparágban, azáltal, hogy nem tették meg azt az életbevágó megkülönböztetést, amely van egy már létező munkabérszerződés magyarázata, és az ezután létrehozandó új általános szerződés feltételeinek tárgyalása közt. Tényleg azt kell következtetnünk, hogy a nagy egyesületek közt csak a gyapotfonók, gyapotszövők és a kazánkovácsok, és kisebb mértékben csak az észak és középanyliai vasmunkások³ és a northumberlandi és dur-

¹ Ezen székek szabályzatai, történelme és működése felől lásd „Industrial Conciliation”. Henry Oronrpton; „Industrial Peace” L. L. F. R. Price (London, 1887); Sir Bernhard Samuelson értekezését a britt vasipar-egyesületben 1876-ban; a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság előtt tett tanúvallomásokat 1892-ben, különösen Whitwell és Trowét az A) csoportban, 14.974.-től 15.482-ig; és a szabályzatok összeállítását a c. 6795, XII. parlamenti okmány 368. lapján. Az ő tárgyalásokról szóló jelentések megvannak a havi Ironworkers’ Journal-ban, amely a nagybritanniai vas- és acélmunkások közlönye. Ámbár ezen szökeket gyakran leírták, a mi véleményünk szerint meg-

hami bányászok mondhatók olyanoknak, akik kellőleg fel vannak szerelve megfelelő gépezettel a közös alkuvásra. A közös alkuvás rendszerének és azon gépezetnek, amely azt átviszi a gyakorlatba, előre bocsátott boncolása megértethette az olvasóval az ő magával járó két jellemvonását, amelyek sok ember előtt végzetes hibáknak, mások előtt pedig pusztán sajtyszerű hiányoknak tűnnek fel. A merev individualista a kényszerítésnek egy elemét fogja kiszimatolni az úgynevezett önkéntes egyezményekben, amelyek egy egész iparág feltételeit szabályozzák. Az ipari béke tüzes szószólója pedig nem fog bármely biztosítékot is fedezni arra, hogy a jól szervezett osztályok közt folytatott alapos tárgyalások nem fognak-e végződni inkább háború üzenetben, semmint egyességi szerződésben.

figyelők inkább a formai, semmint a valódi szervezetre, inkább az el őt tők lebegő célokra, semmint a szervezet tényleges eredményeire fektessék a fősnlyt. Egy fontos, de alig észrevett elem e kérdésben az a tény, hogy a munkások egy bizonyos része maga is munkaadó az alájok rendelt munkásokra nézve, az, hogy a munkások mily osztályai – az előkészítők, molnárok, műszakiak, gépészek, munkások stb. – vannak jogosítva a képviselők választásánál szavazni, és hogy mily különböző módon vannak tényleg az összes fokozatok képviselve e székeken, sohasem volt tárgyalva. Azt állítják, hogy legalább a középangliai szék által tárgyalt eseteknek nagy része oly vitákra vonatkozik, melyek nem a cég és a bérmunkások, hanem a kézi munkás alvállalkozó és alárendeltjei közt fordult elő, az utóbbiak nem lévén képviselve a széken. A székek tényleges eredményei szempontjából, a tanulmányozónak meg kell vizsgálni, ha vajjon az időről-időre megállapított fokozatok nem képeztek-e inkább maximumokat, mint minimumokat; vagyis, vajjon mind a munkaadók, mind a munkások szervezeteinek tökéletlen és tekintélytelen volta nem vezetett-e sok cégnél arra, hogy a szék döntéseiből merítsen erőt arra, hogy munkásai magasabb igényeit visszatartsa, míg más időben saját stratégikus helyzetét arra használja fel, hogy a munkásokat kényszerítse alacsonyabb béreket fogadni el, mint a szék eldöntötte. 1893 januárján például az egyesület

Azt, hogy a kényszerítés némi mértéke benne foglal-
tatik a közös alkuvás rendszerében, egyik munkásegyleti
tag sem fogja tagadni. A munkásegyletek, amint elmondot-
tuk, ép azért becsülik a közös alkuvást, mert az kizárja az
egyed munkások vagy műhelyek különös igényeit. Természe-
tesen ezen igények kizárása magával hozza a személyes haj-
lamok bizonyos megszorításai, amelyet némelyek úgy tün-
tetnek fel, mint a szabadság korlátolását. Amikor például,
egy lancashirei városban a munkaadók és a munkások
egyértelműleg megállapítják, hogy melyik hetet fogják az
évi vakációra fordítani, még a rendkívüleg szorgalmas
gyapotfonó vagy szövő is kényszerítve látja magát munka-
szünetet tartani, akár tetszik az neki, akár nem. Lehetetlen
közös megállapodást létesíteni egy rakás emberre nézve,
anélkül, hogy az közülök némelyeknek óhaja ellenére tör-

egyik hivatalnok a tagok gyűlésében panaszolta „azon magán
leszállításokat, amelyet ők mindnyájan eltűrték” szemben a Kö-
zéppanglia szék által eldöntött bérekkel (Ironworkers¹ Journal.
1804 január). Néhány évvel később a munkások elégedetlensége,
a következő felhívásra vezetett: „A munkások nagy száma közt
növekszik az a vélemény, hogy a szék nem kielégítő és a mun-
kások érdekében volt feloszlatni azt. Megállapítottuk, hogy a
munkaadók a munkabér-székekhez csak akkor fordulnak, ha ne-
kik úgy kényelmes, és hogy elveit és szabályait mellőzik, ha úgy
téves utón igaztalan előnyöket csikarnak ki munkásaiktól, úgy hogy
a munkabérszékek fenntartása csak a munkaadók haszna, és a
munkások érdekeinek ártalma . . . Még a munkaadó rész is fél
a szabályok keresztyülvitelét megkövetelni, mert így megsérti azon
munkaadókat, akik egyszerűen úgy tekintik a székét, mint ké-
nyelmes eszközt arra, hogy rásózzon igaztalan feltételeket mun-
kásaira”. (Hivatalos körlevél az egyesült vas- és acélmunkások
végrehajtó-bizottságától 1896 augusztus 10-ről, az Ironworkers¹
Journalban, 1896 szeptember). Hasonló esetek végett az észak-
angliai szék alatt, a tanulmányozó nézze végig a Strockton
Malleable Iron Company eljárását (lásd az Ironworkers' Journal-
ban 1894 január-ról) és a Barrow Steel Works esetét. (Ugyan-
ott 1896 január-ról).

ténjék. Mennél szélesebb a közös szabályzás kerete, és mennél tökéletesebb az alkalmazására és keresztülvitelére szolgáló gépezet, annál nagyobb lehet az a kisebbség, amely kényszerítve látja magát oly feltételek elfogadására, melyeket nem kíván. Ebből az következik, hogy a munkásegyesületnek gondoskodni kell szervezetében bizonyos eszközökről, amely biztosítsa minden tagjának engedelmisségét a többség által elhatározott szabályzatokra. Mindegyik egyesület szabályzatai, a legrégebb időktől kezdve le a mai napig, foglaltak magokban szakaszokat, amelyek felhatalmazták a nem engedelmeskedő tagok bírságolására, a bírság megfizetésének elmulasztása az egyesületből való kizárást jelentvén. Már utaltunk arra, hogy a munkásegyesületi ügy segélyzőegyleti oldala esetleg ezen büntetést igen nagy súlyú büntetéssé teszi, és olyanná, amelyet könnyen végre lehet hajtani. Ezen pénzbeli veszteséghez azonban hozzáadható a kizáratás és magára hagyatás kellemetlensége. Amikor az egyesület bármely iparágban magában foglalja a munkások zömét, tagjai kivétel nélkül megtagadják együtt dolgozni oly munkással, aki kizáratott az egyesületből, mert „ellentétesen járt el az iparág érdekeivel”. Ily esetben az egyesületből való kizáratás könnyen jelentheti az iparágból való kizáratást. De míg a munkásegyesületnek így nagyon is erős büntetések vannak rendelkezése alatt, az egyes tag rendszeren meg van védve a zsarnokság vagy szeszély ellen egy részletes felebbezési rendszer által, amely biztosítja őt, hogy nem fog másként elítéltetni, csak saját társainak pozitív törvényei alapján. Ezen fegyelmezési rendszer természetesen rendszeren azon munkások ellen alkalmaztatik, akik határozottan megsértik a közszabályzatot, alacsonyabb munkabéreket fogadván el, mint amiket közösen állapítottak meg.¹

¹ A munkásegyesületi felfogás oly munkások ellen, akik „a munkabér alatt” dolgoznak, ki van fejezve az Amended General Laws of the Amalgamated Society of Cordwainers (London, 1867)-ből, mely egyike a legrégebb egyesületeknek, vett idézetben:

„Egy főreg a saját iparának az, ami az áruló hazájának,

De rendszeren alkalmazták oly munkások ellen is, akik az egyezséget más irányban törik meg. „Hogy példát mondjak el, – mondta a munka ügyében tartott királyi bizottság előtt a kazánkovácsok egyesült társaságának főtitkára, – volt egy esetünk Hartlepoolban, kevés idővel ezelőtt, amikor egy hajó jött oda helyreállítás végett, és a munkások tudták, hogy a hajó siet, és azt gondolták, most igen jó kilátás van emelést érni el béreikben, elmentek az előmunkáshoz és kértek heti 2 shilling bérjavítást. Az előmunkás, ismervén a mi társaságunk és a munkaadók társasága közt létrejött megegyezést, megtagadta az emelést és rögtön sürgönyözött nekem Newcastleba, és a tanács rendeletére én azt választottam, hogy a munkaadó adja meg a munkásoknak a javítást, amint azok kérték, mert nem szeretnők megállítani a munkát, mivel a hajó sietett és óhajtjuk, hogy menjen az el. A munkaadó megadta a munkásoknak a javítást, amint kérték, és mi egyszerre küldtünk a céghez, kérve őt, hogy mondja meg nekünk a pénzösszeget, amelyet fizetett bérjavítás címén ezen munkánál a munkásoknak. Amikor a munka bevégződött, ezen részletek és elszámolások elküldettek hozzánk Newcastleba, és azon munkások nevei is, akik dolgoztak ebben és akik a javítást kérték. Mihelyest ez megtörtént, a mi tanácsunk elrendelte, hogy azon tagok, akik ezt a pénzt kaplak, fizessék vissza azt ismét a társaságnak, mi pedig ugyanolyan összegről szóló utalványt küld-

és ámbár mind a kettő lehet hasznára az egyik pártnak zavaros időkben, amikor a béke visszatér, mindenki gyűlöli őket egyaránt; hogyha a segélyre szükség van, az ily főreg az utolsó hozzájárulni a segélyhez és az első, aki kinyúl a segélyért, melyet megszerezni sohasem sietett; ő csak magára gondol, gondolata nem terjed túl a mai napon; és pillanatnyi és értéktelen dicséretért megcsal barátot, családot és hazát. Röviden, ő áruló kis mértékben; először eladja a munkásokat és aztán ő maga is eladatik a maga idejében gazdája által, míg utoljára is megveti őt és elhagyja mind a kettő és mindenki. () ellensége magamagának, a jelen kornak és az utókornak egyaránt”

tünk el azon cégnek, amely az általa adott bérjavításoknak felelt meg”.¹ Egy más esetben a munkások tudván, hogy munkaadójuk időhatárhoz van kötve egy hajó elkészítésében, hirtelen munkabér-javítást követeltek. Teljesen ugyanazon eljárást követte az egyesület, sőt a munkásokat meg is bírságotta, mert „tiszteletlenül módon viselkedtek a szállításra kötelezett munkaadóval szemben”.

A modern ipar világában ezen alárendelése a személyes felfogásnak a közszabály alá messze kiterjed azoknak soránál, akiket úgy lehet tekinteni, hogy tagul lépve be a munkásegységetbe, már előre lemondtak az egyéni elhatározásról. Amikor bármely iparágban is az egyesült munkaadók szerződést kötnek a munkásegységettel, az így létrejött közszabályzat rendszeren kiterjesztetik a munkaadó által, mint egészen természetes dolog, a műhelyeikben dolgozó minden munkásra, akár tagja az egyesületnek, akár nem.²

A munka tárgyában dolgozó királyi bizottság A) elsőportja, 20.718 kérdés. Az a gyakori eset, amelyben ezért a fegyelmi jogot gyakorolják, megítélhető az 1897 májusi Monthly Report - hói, mely csupán egyes kerületre vonatkozik. Ez a névsor rendszeren nem közöltetik.

„A következő emberek bírságotattak meg a bizottság által áprilisban:

F. F., vezérmunkás, két munkát fogadott el Hevesen 40 sh.

T. B., sínrakó, kovácsmunkát végzett 10 sh.

E. T., kovács, elhanyagolta munkáját ivás miatt 10 sh.

J. J., sínrakó, kovácsmunkát végzett 20 sh.

H. R. túlságos túlmunkáért 30 sh.

T. C., sértő hangot használt, a strike-titkárral szemben 10 sh.

R. D. csúnya és illetlen hangot használ W. H. vezérmunkással szemben. 10 shilling”.

Ez a gyakorlat újabban hiteles hivatalos megerősítést nyert. Egy néhány csizmagyáros Bristolban és Northamptonban, amíg kötelezetteknek tartották magukat arra, hogy a National Union of Boot and Shoe Operatives tagjainak megadják a közös megegyezésben megállapított föltételeket, igényelték azt a jogot.

Ezen általános alkalmazása a közös alknak oly munkásokra is, akik sem személyesen, sem képviselőik által nem vettek semmi részt benne, különösen jellegzetes a simuló munkabéreknél. Az északi és középangliai vasművekben a munkaadók és munkások vegyes bizottságai által alkalmazott számítgatok döntései rendszeren érvényre jutnak az érdekelt gyárban felmerülő minden munkabérszerződésben, bármennyire nincs is ínyére az egész eljárás esetleg a munkások egy bizonyos részének. A dél-walesi kőszénbányászok gyakorlata még szembeszökőbb. A 120.000 munkásnak egy harmada sem tagja bevallottan bármely munkásegyesületnek, sem nincs semmi módon képviselve a tárgyalásoknál; a szervezett munkásokból pedig egy jelentékeny rész, három különálló együletet képezve, melyeknek mindegyike egy különös kerületre terjed ki, határozottan vonakodott elismerni az 1803-iki simuló skálát, sőt visszavonta képviselőit a vegyes bizottságból. Ennek dacára a 120.000 munkás összegego, végtelenül csekély különös kivétellel, minden fizetőnapon úgy találja, hogy a bére a számítgatok döntése alapján van megállapítva. Ez esetben az egyesült munkaadók, szövetségben a munkások kisebbségével, rákényszerítik egy közönyös vagy ellenkező véleményű többségre azon büntetés mellett, hogy vagy kiszorítják az iparágból vagy száműzik a kerületből, egy oly fizetési módra és skálára, amelyet kö /ülök sokan makacsul elleneztek. Az ily természetű esetekben a munkaadók azok, akik eszközei a kényszernek. Más iparágokban úgy találjuk, hogy a munkásegyesület, egyetértésben járva el a munkaadók egyesületeivel, saját nyo-

hogy annyit fizessenek a nem tagoknak, akiket alkalmaztak, amennyi nekik tetszett. A kérdés a munkás-egyesület által felterjesztetvén, a Board of Trade állandó titkárához, mint pártat hm bíróhoz, az úgy határozott, hogy a helyi bizottságok határozatai, hacsak nincsenek kifejezetten korlátolva, alkalmazandó az egyesületi tagokra és nem tagokra egyformán, habár az utóbbiak semmi módon nem folytak be a megegyezésre. Lásd az 1896 május 6-iki döntést a Labour Gazetteben 1896 május.

mási módozatait alkalmazza a vele egyet nem értő munkaadók ellen, akik nem akarnak csatlakozni az egyesülethez vagy meghódolni az iparág, mint egész által elfogadott megállapodásoknak. A helyi székek jegyzőkönyvei a csizma és cipő iparágban, sok felszólítást tartalmaznak az egyesült munkaadók képviselőitől a csizma és cipőmunkások országos egyesületéhez, amelyben az egyesület arra ösztönöztetik, hogy minden befolyását használja fel arra, hogy a versenyző cégeket kényszerítse az iparági megállapodásokhoz alkalmazkodni. Itt a munkások többsége, a munkaadók többségének felszólítására és ezzel szövetségben, tényleg kényszerítette mind a mesterek, mind a munkások kisebbségét, elfogadni azon közszabályzatokat, amelyek az iparág nagy zömének tetszetősek voltak. Röviden, a tapasztalás azt mutatja, hogy minden sikeres kísérlet arra, hogy közös felletelek állapíttassanak meg egy jól kifejlődött modern iparban, kikerülhetlenül oda vezet, bármily önkénytes legyen is az érdekelt egyesületek alapja, egy tényleg kényszerítő belenyugváshoz ugyanazon feltételekbe, ha nem is az egész iparágban, de legalább is sok oly cégnél és sok oly munkásnál, akik egyáltalában nem önkénytesen fogadták el azokat.

Ez a kényszerítés még szembeszökőbb formát ölt magára, mikor arról van kérdés, hogy gondoskodjanak azon gépezet költségeiről, ami által a közös megállapodások létrehozatnak és alkalmaztatnak. A dél-walesi kőszénbányákban, ahol, mint láttuk, a simuló munkabér gyakorlatilag általános, évente hat penny kényszerítő levonás van érvényben, mintegy 40.000 munkás keresetéből, akár belenyugosznak ők, akár sem, a simuló bérfokozatba, akár tagjai vagy nem bármely munkásegysülethez. A Rhondda-völgyben és egy-néhány más kerületben is, ezen kényszerítés még egy lépéssel tovább megy. A munkaadók kényszerítőleg levonnak havonta egynéhány pennyt munkásaik keresetéből, mint hozzájárulást a munkásegysülethez. Egy bizonyos megállapított százalékot ebből visszatart a munkaadó, saját maga és hivatalnokai részére fáradságokért és a fenmaradó

rész átadatik a munkásegysületek hivatalnokainak. Dél-Walesben a túlnyomóan legnagyobb és legfontosabb bányászegysületeknél nincs semmi más tagdíj, mint ezen kényszerítő levonás a munkaadó pénztáránál és nincs is nekik semmi páholyok, fiókhivatalok vagy más szervezett gépezetek. Minden irányban és minden tekintetben ennél fogva a munkásegysület! tagság, amely ezen kényszerű hozzájárulással fizeti a. hivatalnokait, akikkel tárgyalhatnak a munkaadók, a dél-walesi kőszénbányák nagy részében, teljesen kényszerült természetű.¹

De míg a dél-walesi kényszerült munkásegysület szabályzata a kőszénbányáknál, rászorítva a munkaadók által, kiterjer a közös megállapodásra és azok által szükségelt költségekre. nincs gondoskodásban nők arra nézve hogy a köze-

¹ Hasonló kényszertagság jellemzi a kovácsolt vasipart is. A Midland Iron and Steel Wages Board elhatározta, hogy a munkaadók kötelezőleg szedjék minden munkásoktól azt a hozzájárulást, amely a bizottság költségeihez a munkások részéről szükségeltetik. Néhány munkaadó elhanyagolta ezt megtenni és a munkások titkára által emelt panasz folytán a bizottság elnöke kijelentette, hogy minden munkaadó köteles megtenni a levonást. (Ironworkers' Journal, 18&5 march's). V North of England Manufactured Iron. Bonrd ugyanezen gyakorlatot fogadta el. Az 1896-iki Truck Act minden ily levonást eltilt, és azon célból,, hogy azt képesek legyenek tovább folytatni, Mr. Trow, a munkások titkára indítványozta és keresztül is vitte azt a határozatot, hogy a Home Secretary! kérnék fel oly rendelet kibocsátására, amely kivegye az ő iparokat a törvény hatása alól (Ironworkers' Journal, 1897 márc). A Midland Board egyhangúlag elfogadta ennek alkalmazását azon kifejezett indokból, mert amint az elnök mondta, a törvénynek „azon hatása lett volna, hogy meggátolta volna őket a munkások hozzájárulásainak levonásában a bérbizottság költségeihez”. (Ironworkers' Journal, 1897 ápr.). Érdekes lesz látni, vajjon a Home Secretary hozzáadja-e helyeslését a kényszer-hozzájárulás elvéhez azáltal, hogy eleget tesz a kérelemnek, és kibocsát oly rendeletet, mely az egész iparágai kiveszi a Truck Act hatása alól.

nyös vagy ellenkező nézetű munkásoknak legyen bármely alkalmuk óhajaik nyilvánítására, vagy arra, hogy a dolog ő reájok vonatkozó részét bármely módon is ellenőrizhessék. Amint azon munkások nagy része, akiktől a simuló bérskála pennyjei levonatnak, még csak névleg sincs bármely munkásegylet lajstromán, egyáltalában soha sem zavarthatnak azzal, hogy bármely kérdés felett szavazzanak, és a simuló bérskála-bizottság munkástagjai, akik csak egy csekély kisebbségét képviselik az összes egyesületek tagjainak, oly egyezségeket kötnek a munkaadókkal és oly rendelkezéseket tesznek a kötelező hozzájárulásokra nézve, amilyenek legjobbaknak látszanak az ő saját vagy közvetlen választóik szemeiben. Tényleg ezen figyelmet érdemlő esetben a közös kormányzásnak esetét látjuk fenforogni, demokrata ellenőrzés nélkül. Ugyanazon iparágban egy más esetben, hogy ha a törvény közös eljárást és kényszerfizetést rendel el, legalább gondoskodás van arról, hogy titkos szavazás vétessék ki a tagoktól. Leírtuk már másutt,¹ hogy a Miners' Trade Unionok mily hosszú és állandó küzdelmet folytatnak azért, hogy megnyerjék azt a jogot, mikép 'saját ügynökeik üljenek ki a bánya szájánál, ellenőrizni azt, hogy tagjaik ne csalassanak meg tonnaszámú keresményök összeszámításánál; és rámutattunk arra is, hogy mily mérhetetlen szolgáltatásokat tettek ezen súlyellenőrök, mint testületi hivatalnokok.² Az 1887-i Goal Miners' Regulation Act kimondotta, hogy ahol

¹ History of Trade Unionism 289., 453. 1.

² A bányászok szövetsége által most javasolt törvénymódosítások közt van egy, mely felhatalmazta a valamely bányában dolgozó bányászokat, hogy egy segéd mázsaellenőrt válasszanak az egész bánya költségén, aki töltsse be a helyet mindannyiszor, amikor „az említett mázsaellenőr bármely más minőségben van elfoglalva a bányamunkások érdekében”. „Amint akarnak tenni, az az – mondták a bányászok értekezletén 1896-ban a Yorkshiri kiküldöttek – hogy a bármely bányában munkálkodó bányászok egy segéd mázsaellenőrt választhassanak, aki ellássa a dolgokat akkor, ha a rendes ellenőr a társaság dolgaiban másutt jár”.

csak bármely kőszénbányában a munkások egyszerű többsége titkos szavazás útján megkérdezve, elhatározza egy ellenőrző mázsáéit alkalmazni, ennek bérei egészében megosztandók a bányában munkálkodó összes munkások közt, akik a kitermelt szén súlya szerint vannak fizetve, és hogy azt kényszerítőleg le kell vonni az ő keresményeikből, akár mellette, akár ellene szavaztak is az ily kinevezésnek.

Általánosabb azonban az, hogy a munkásegysületekre van hagyva, oly lépések megtétele, amelylyel életbe léptetik a közös munkamegállapodásokat és az azzal járó költségeket összegyűjtik. Ez két módon történhetik meg. A dél-walesi kőszénbányatulajdonosok példáját követve, a munkásegysület keresztül szoríthatja az egész iparágban a munkaadók és a munkások egy része közt kötött egyezményt azért, hogy egy kényszerítő adót fizettet arra minden munkában levő munkással. Így a dublini ácsok régi zárt testülete, ám-bár megengedi az idegeneknek, hogy dolgozzanak, nem ereszti be őket tagokul, de megköveteli tőlök, hogy az egyesület minden szabályzatának engedelmeskedjenek és hetenként járuljanak hozzá annak pénztárához, mindaddig, míg a városban dolgoznak. De ez az „adózás képviselt nélkül” ellenkezik a munkásosztály érzelmeivel, és a munkásszervezeti mozgalomnak csaknem általános gyakorlata az, hogy az iparág minden egyes tagjától elvárják, mikép viselje a maga részét nemcsak a kezelés költségében, de a kormányzás munkájában is. „Azt hisszük – mondják a Flint Glass Makerek, – hogy feltétlen kötelessége azon embereknek, akik egy iparágból élnek, támogatni, védeni és tisztességes állapotban fentartani azt. Azon munkások, akik nem akarnak hozzájárulni a munkásegysületek pénztáraihoz, sohasem vétetnek azok által, akik az ily egyesületek tagjai, azon barátságos és tiszteletteljes érzelmekkel körül, amelyek minden embert boldogítanak annak tudatában, hogy az eljárás együttesége mindenkinek vágya egymás javára.”¹ Ennél-

¹ Ö központi bizottság jelentése. Flint Glass Makers' Magazine, 1889 május.

fogva itt már nemcsak az iparági szokások kényszerítő elfogadása, de a munkásegylet kényszertagsága is tekintetbe van véve. A régi időkben, amikor minden munkásegyleti eljárás büntetőjogi sérelem volt, ez a kényszerítés könnyen személyes erőszakolásba fajult át.¹ De a brit munkásegyleti tagok ma már megelégszenek a munkaadók által gyakorolt békésebb módszerekkel. A munkaadó rendszeren nem fogad fel egy oly munkást sem, aki nem fogadja el az ő gyári szabályait, vagy a munkaadók testülete által elfogadott szabályokat. Ép ily módon, a munkásegyleti tag is, ha képes reá, nem fogadja el a munkát oly intézetben, ahol nem munkásegyleti taggal volna kötelezve együtt dolgozni; „dolgozni egy nem munkásegyleti tag mellett, – mondja a Flint Glass Makarek szabályai, – eléggé rossz dolog már egy eszes és elvhú munkásra nézve anélkül is, hogy azt a méltatlanságot szenvedje el, mikép kénytelen legyen őt segíteni munkájában ... Ez így lévén, nem habozunk kimondani, hogy mielőtt egy munkaadó felfogad egy munkásegyleti tagot, köteles minden nem munkásegyleti tagot kipusztítani műhelyéből. Ahol követeltük azt, ott meg is történt az”. Ezt még határozottabban megteszik a kőszénbányászok. A Derbyshire, Miners jegyzőkönyvei például 1892-ben azt tartalmazták, mikép „ezen végrehajtó-bizottság ajánlja tagjainak, hogy ahol a többség egyleti tag, használjon fel minden törvényes eszközt másokat reá bírni arra,

¹ A History of Trade Unionism-ban leírtuk már a „rat-tening” gyakorlatát, amelyről egész 1867-ig, szerencsétlenül híresek voltak Sheffield némely munkás-egyletei. A század kezdő éveiben a dublini és glasgowi munkás-egyleteknek hasonlóul rősz hírük volt a személyes erőszakoskodás miatt (lásd History of Trade Unionism, 3, 31, 79, 149, 154, 242. 1.) Amint növekedett a munkás-egyletek törvényes joga, békés és tényleg hathatósabb biztosításokat venni igénybe, ezen rövid utóboszúálláshoz való fordulás kihalt. Személyileg mi nem tudunk a jelen nemzedék korában egy esetet sem, ahol fizikai kényszer alkalmaztatott volna a munkás-egyleti tagságra szorításnál.

hogy csatlakozzanak, és ha ez nem sikerül, azt tanácsoljuk a mi tagjainknak, hogy se ne munkálkodjanak, se ne mozgósítsák velők együtt magokat, hanem minden esetben kellő értesítést adjanak az ily irányú szándékaikról az igazgatóságnak, még mielőtt tényleg megtennék azokat”.¹

Egy csodálatos tévedés van a hírlapírók agyában afelől, hogy ezen kényszerítő munkásegyleti tagság, amely a nem munkásegyleti munkásokkal együtt dolgozni vonakodással vitetik keresztül, egy új találmány, amelyet az 1889-iki új munkásegyleti áramlat teremtett. Így Mr. Lecky ténykép állítja,² hogy a monopóliumok felállítása, és a „gyakran nagy erőszakoskodás és zsarnokság mellett” való kizárása „a nem egyesületi tagoknak azon iparágakból, melyeket befolyásolnak”, különösen az „új munkásegyleti áramlatnál” tűnik szembe. De a munkásegyleti évkönyvek minden tanulmányozója tudja, hogy ellenkezőleg, a nem tagok kizárására egyidős magával a munkásegyleti mozgalommal, és hogy ez a gyakorlat sokkal jellegzetesebb régibb formáiban, mint a jelen nemzedékben alakult bármely társaságnál. A tizennyolcadik század céheinek ipari társaságai teljesen lehetetlennek tartották volna azt az eszmét, hogy bárkinek is megengedjék dolgozni az ő saját iparágukban, aki nem volt a társaságnak tagja. És a jelen időben is főleg a régi módú és régen fennálló egyesületek azok, ahol a tagság legmerevebb kötelezettségét feltaláljuk. A köszén-

¹ Minutes of Executive Meeting, Derbyshire Miners' Association, 1892 július. Ezen vonakodással vagy a munkaadó, vagy a bérmunkás részéről, beleegyezni, hogy dolgozzék együtt oly emberekkel, akiknek magokviselését nem helyeslik, függ. egybe az, hogy a munkaadók nagy súlyt fektetnek a „jellemről való értesülésre” a munkások a cégeket „méltányosokra” és „nem méltányosokra” osztják, és az egyesületek mindkét oldalról köröznek tagjaik közt „fekete listákat” oly munkásokról, akik kifogás alá esnek egyik esetben a munkaadók, a másik esetben saját munkástársaik szempontjából.

² Democracy and Liberty. II. köt, 348. 1.

munkások közt a Northumberland, Durham és West Riding of Yorkshirei munkások, akik egy egész nemzedéken át szorosán együttesen jártak el, azok, akik példát mutattak arra, hogy teljesen megtagadják az együtt mozgósítást (a sülyesztőn való lejárást) a nem. egyesületi tagokkal.¹) Valóban, a legjobban szervezett iparágakban, akár nagyok, akár kicsinyek azok, mint a kazánkovácsok, Flint üvegtészítők, szegélyzők, vagy anyag-tömörítők, – akik a régi egyesületeknek valóságos arisztokráciáját képezték, – a kényszerítés annyira teljes, hogy megszűnik látszólagosnak lenni. A munkás, hogy ha csak nem tagja az egyesületnek, még csak nem is gondolhat arra, hogy munkát kérhessen, vagy nincs is semmi kilátása arra, hogy kaphasson. Tényleg ép oly lehetetlen egy nem egyesületi tagi szakmunkásnak egy Tyneparti hajógyárban munkát kapni, mint amilyen lehetetlen volna neki Newcastleban házat bérelni adófizetés nélkül. Mind-

¹ Ezen bojkottnak egy szélső alkalmazására nézve a nem tagok ellen, lásd William Crawfordnak, a durhami bányászok vezérének azon nevezetes levelét, amely teljes terjedelmében van közölve a History of Trade Unionism 280. l., és amely, úgy hisszük, 1870 körül íratott. „Úgy tekintétek őket – írja Crawford – mint méltatlan társakat magatokhoz és fiaitokhoz, és méltatlan férjeket leányaitokhoz. Bélyegezzétek meg őket a Kain átkával, mint méltatlanokat arra, hogy rendes, becsületes és tisztességes társaságba jussanak”. De a számkivetésnek ezen kiterjesztése a műhelyből az otthonig, a munkásviszonyoktól a társadalmi életig, ellenkezik a britt munkásosztály érzelmeivel és sohasem gyakoroltatott nagyban. Ámbár logikátlan is e megkülönböztetés, úgy hisszük, most növekvőben van az az általános felfogás a társadalom más osztályai közt is, hogy helytelen kiterjeszteni a társadalmi száműzést a sérelem körén kívül. Üzletemberek rendesen kötnek üzleteket másokkal, akiknek magánéletekben rász jellemét tudják, mindaddig, amíg üzleti viselkedések nem esik kifogás alá. Más oldalról, az angol társadalom érintkezik ebédeken oly államférfiakkal, kik magánéletben jó jelleműek, de akik közéletben a legnagyobb mértékben nem válogatósak. A Crawford által ajánlott logikusabb politikát fanatizmusnak tartják.

egyik munkásegyletnek eszményképe ez a hallgatólagos és láthatatlan, de azért feltétlenül teljes kényszerítés. Igaz, hogy itt és ott egy nem teljesen- szervezett iparág egy-egy hivatalnokja büszkélkedhetik a közönség vagy egy-egy királyi bizottság előtt azzal, hogy az ő tagjai egyáltalán nem óhajtják, hogy bármely munkás is csatlakozzék az egyesülethez másként, mint saját szabad akaratából. De bármily jóhiszeműek legyenek is az ily nyilatkozatok egyesek részéről, mégis különbség nélkül azt látjuk, hogy az ilyen egyesület mihelyest biztosította magának iparága többségének csatlakozását, rögtön elfogadja a kényszerítő tagság vezérelvét és még folyton nagyobb erélylyel alkalmazza azt, amint a szervezet ereje növekedik.

Bármit gondoljunk is a kényszerítés ezen különböző formái felől, fontos megjegyeznünk azt, hogy azok semmi tekintetben sincsenek ellentétben a „szerződési szabadság” régi eszményével, – a minden egyént megillető törvényes joggal, hogy a munka megvétele vagy eladása tárgyában oly szerződést kössön, amelyet legmegfelelőbbnek tart saját érdeke szempontjából – és hogy ez tényleg ezen törvényes szabadság szükségszerű folyománya.

Ha egy munkaadó, vagy egy kerületben minden munkaadó, a csökkenő skála szerint való fizetést minden munkás felfogadásának feltételévé teszi, az azzal egyet nem értő kisebbségnek joga van az ily feltételeket el nem fogadni. Tehát joguk van megtörni otthonaikat és elhagyni lakóhelyeiket vagy egy más iparágat tanulni meg. A bér-munkásoktól nem lehet elvenni az efféle szabadságot. Hogy ha a munkás a munka elfogadásának feltételül egy valamely cégnél azt akarja kikötni, hogy ne követeltessék tőle, mikép oly munkatársakkal dolgozzék együtt, akiket ő nem szeret, csakis azt a jogát gyakorolja, mikép oly feltételeket köt ki alkuvásában, amelyeket érdekében állónak tart. A munkaadó jogosítva van nem fogadni fel őt ezen feltételek mellett, és hogy ha a munkások nagy többsége ugyanezen véleményben van, neki joga van áttenni agyát

és tőkét egy más iparágra, vagy elhagyni a vidéket. De mindenki előtt, akit nem tesz elfogulttá ezen szabadság fogalma, szembeszökő, hogy egy bizonyos szerződési feltételek visszautasítására való törvényes jogosultság nem mentség a kényszerítés ellen. Ahol tényleg minden arra való munkás egy iparágban szorosan egyetért, egy elszigetelt munkaadó, ha nem támogatják őt tőkés társai, lehetetlennek fogja teljesen találni, hogy szakítson az iparág gyakorlatával. Az elszigetelt munkás, akinek kifogása van a munkásegyesületek ellen, ugyanazon helyzetben találja magát. A köszénbányamunkásnak egy northumberlandi faluban ép úgy nincs valódi szabadsága annak megválasztásában, hogy csatlakozzék-e vagy ne az egyesülethez, mint egy glamorganshirei bányatulajdonosnak nincs abban, hogy a simuló skála szerint dolgozzék-e vagy sem. Úgy a munkások helyzete az egyesületekkel szemben, mint a munkaadók helyzete azokkal szemben, mind a kettő ugyanazon feltevésekből származik.¹ *Ahol az érdekelt felek gazdasági viszonyai nem egyenlők, a szerződés törvényes szabadsága a stratégiai erőben túlnyomóbb felét teszi képessé arra, hogy diktálja a feltételeket.* A közös alkuvás nem szabadít meg ezen tényleges kényszertől: csak enyhíti annak súlyát. Ahol nincs semminemű egyetértés, az egyes bérmunkás stratégikus gyengesége, mivel képtelen megszabni munkája végső árát, kényszeríti őt arra, hogy a lehető legalacsonyabb árakat is elfogadja. Ha a munkások egyetértenek, az esély javul, sőt esetleg az elszigetelt munkaadóval szemben, a bérmunkás javára is billenhet. Hogy ha a munkaadók az egyetértésre egyetértéssel felelnek, az egyes tőkésekre vagy egyes bérmunkásokra gyakorolt kényszer oly ellenállhatatlan lehet, hogy észre sem lehet többé venni. A közös alkuvás legtökéletesebb formájában a kényszerült tagság ép oly természetszerűvé válik, mint a kényszerű polgárság fogalma.

¹ Ezt a feltevést részlegesen vizsgáljuk meg „A vásár alakulásáról” szóló fejezetünkben.

Valóban, hogy ha közelebbről megvizsgáljuk az ezen tényleges kényszerítés ellen felhozott érveket, úgy fogjuk találni, hogy e szokásos ellenvetés nem is annyira maga a kényszerítés ellen van irányítva, hanem inkább csak azon személyek ellen, akik azt gyakorolják, vagy azon különös forma ellen, amint gyakoroltatik. A rendes középosztályú ember, aki nem tanult gazdaságtant, teljesen kívül esik tudatán annak, hogy van kényszerítés azon munkaadó helyzetében is, aki önkényesen állapítja meg, hogy mint fogja vezetni a „saját maga üzletét”.¹ De maga annak tudata, hogy a munkások követelik maguknak a jogot, hogy önmaguk állapítják meg, hogy mily feltételek mellett töltik el munkanapjaikat, úgy hat rá, mint valami felforgatása a társadalmi rendnek. Hasonlóul más oldalról a lelkes munkásegyesületi ember, zokon veszi a munkaadó műhelyszabályzatainak „zsarnokságát”, de egyáltalán nem lát semmi sérelmet abban, ha egy erős egylet kíméletlenül rászorítja akarát a tőkésekre, anélkül, hogy méltóztatnék neki előlegesen megbeszélni velük azt. Ezen tökéletesen ellentétes felfogások közt a modern megegyeztetés, amely most a közhelybenhagyás folyton növekvő emelkedését biztosítja magának az, hogy a feltételek megállapítása sem a munkások, sem a munkaadók által ne hozassék létre egyoldalúlag, hanem a köztük létrejött közös megegyezés útján. Ez az az érzelem, ami megmagyarázza az egyeztetési és választott bíróságok és mindennemű vegyes bizottságok iránt folyton növekvő rokonszenvet. A közvélemény más szóval, mint kikerülhetetlent. elfogadja az egyén alávetését a közös szabály alá, és csak arra igyekszik, hogy biztosíttassék, mikép ezen alávetés a közvetlenül érdekelt személyek kellő képviseltetése

A tőkések vagy a mester-osztály . . . azt gondolja, hogy a műhelyeik belső berendezése, a munkások, a fizetés vagy a szerződés módja époly kevésbé tartoztak a közönségre, mint bárkinek saját háztartási módja”. „Trade Unions and their Tendencies”. Edmund Potter F. E. S.-tól. Social Science Association Transactions 1860. 755. 1.

után jöjjön létre. Ezen közös megalkuvásnak legbuzgóbb védelmezői a munkaadók és bér munkások képviselői közt szívesen látják az ipari béke érdekében ezen közös megegyezések alkalmazását egy iparág egész vidékei felett és meghatározott hosszú időszakokra is, ámbar az szükségszerűleg magával hozza az egyes cégek és egyes munkások kényszerült belenyugvását, azokét is, akik szívesebben kötöttek volna egyéni szerződéseket. És így jövünk aztán, lépésről-lépésre, a munka tárgyában ülésezett királyi bizottság elnökének, Devonshire hercegnek, aki maga is nagy munkaadó, azon nevezetes javaslatára, amelyhez hét más kitűnő tag is hozzájárult, hogy a munkásegyletek és munkaadók társulatainak egész iparágakra kiterjedő egyletei felbátorítandók arra, hogy változzanak át véglegesen szervezett testületekké, akik kimondottan fel legyenek hatalmazva közös megállapodásokat kötni küldőik részére, és felhatalmazva arra, hogy összes tagjaik engedelmisségét törvényesen végrehajtható büntetésekkel biztosíthassák ezen új ipari törvények részére „egy ily – kellően cégjegyzett – társaságnak mindegyik tagjáról az tételeztetvén fel, hogy tagsága ideje alatt szerződésben áll a társasággal a közös megegyezés megtartása végett”, a társaságnak megadatván „a jog, hogy kártalanítást szedhessen tagjai közül azoktól, akik megtörték a közös szerződést”.¹

De az angol közvélemény ismert méltányossága határokat szab a számolás és gazdasági kényszerítés törvényes szabadságáról szóló mindezen formáknak, legyen az akár a tőkepenzes „vállalkozási szabadsága”, akár a bér munkás „összejátszás! szabadsága”, akár a képviselő vegyes bizottságok szabad megállapítási joga arra nézve, hogy mik legyenek az ipar szokásai. Amikor szembeszökővé válik, hogy az egyes tőkepenzesek arra használják fel stratégikus elő-

¹ Lásd a Devonshire herceg, Leonard Courtney M. P. és más hat tag által aláírt jelentést C. 1421, 117. 1. Ezen javaslatot behatóbban vizsgáljuk „A munkás-egyleti ügy nehézségeiről” szóló fejezetünkben.

nyeiket, hogy kényszerítsék a bérmunkásokat oly feltételeket fogadni el, amelyek szemmel láthatólag veszélyesek az életre, egészségre vagy jellemre, a középosztályú közvélemény támogatja az óhajaik megtörésére szükséges törvényhozást. Amikor a munkások egy csoportja strikeol a gépbehozatal ellen, vagy azért, hogy valami nyilvánlagosan társadalmilag helytelen szabályzatot hozzon be, rendszeren elhagyva találják magokat a munkásegyleti tagok nagy tömegétől, gyakran saját iparágok legtöbb tagjával szemben lévén törpe kisebbségben, sőt saját egyletök végrehajtótanácsa is ellenök foglal állást. És amikor a munka felett ülésező királyi bizottságban Devonshire herceg és Leonard Courtney javasolták, hogy a munkaadók és bérmunkások szabad egyesületeinek adassék jog az iparág szabályozására, ők is azon ellenkezésre találtak, hogy az egyes iparágokban létrejövő ily közös megegyezések könnyen válhatnak sérelmesekké más iparágak, vagy az általános fogyasztó közönség érdekeire nézve. A következetes elvek mindezen ösztönszerű alkalmazásának gyökerén ott van az a félig öntudatos felfogás, hogy sem a munkaadók, sem a munkások nem szabadok azon hibától, mikép a nagy közönségnek, mint egésznek érdekeit méltányolni esetleg nem tudják. Ez úgy állítja elénk a dolgot, mikép minden kísérlet arra, hogy az iparág viszonyai a tőkés és munkások közötti egyszerű szerződés által állapíttassanak meg, magában véve is lehetetlen dolog. A közös alknak még legtökéletesebb formáinál is, amikor a felek mindegyike teljesen van képviselve, és a létrejött egyezés valóban kifejezi mindkettő egyesített óhaját, még ott sincs biztosíték arra, hogy a módzatok olyanok, amelyek előnyére válnak a nagyközönség jólétének.

Utoljára hagytuk azt, amit rendszeren úgy tekintenek, mint a közös alku rendszerének legnagyobb hátrányát, még legtökéletesebb kifejlődöttségében is. A lancashirei gyapottmunkások által elfogadott gépezetben például nincs semmi intézkedés az esetre, ha nem sikerül létrehozni az egyezés-

get. Ezen eset beálltával az alkudozás egyszerűen véget ér, és megvan az a határozott közös visszautasítás a munkaadók részéről, hogy nem adnak munkát, vagy a munkások részéről, hogy nem állnak munkába, amit kizárás vagy strike néven ismerünk. A munka ily megszüntetése, a mi felfogásunk szerint, szükségszerűleg vele járnak a munkabérlettel járó minden kereskedelmi alkudozással, akár egyéni az, akár közös, ép úgy, mint ahogy a vásárlónak kisétálása a boltból, ha nem fogadja el az elárusító árát, együtt jár a részletüzlettel.¹ Ez, alig szükséges megjegyeznünk, egész eltérő dolog azon tudatlan állítástól, mintha valami szükségszerű összefüggés volna a strikeok és a munkásegyletek között. Már láttuk, hogy vannak oly munkásegyletek, amelyek a kölcsönös biztosítás módszerét felébb becsülik, mint a közös alkuvását, és amelyek ennél fogva egyáltalában nem mehetnek strikeokba bele; és látni fogunk másutt oly munkásegyleti szervezeteket, amelyeknek működése pusztán a törvényes becikkelyezés módszerére szorul. Más oldalról, ha közös alkuvás, amint már jeleztük, sokkal előbb létezik többé vagy kevésbé nyilvánvaló formában bármely iparban, mint ahogy létrejön a munkásegylet; ott a közös alkuvással együtt jár a munka közös megtagadásának kikerülhetlen következménye. Egyszerű történeti tény, hogy strikeok sokkal gyakrabban fordulnak elő oly iparágakban, amelyeknél megvolt a közös alkuvás a munkásegyletek nélkül, mint az olyanokban, amelyekben állandó szervezkedések állottak fent.² A munkásegyletek befolyása a strikeokra valóban

¹ A munkás-egyesületi ügy legélesebb ellenzői is elismerik ezt. „A strikeokat én úgy gondolom – mondta 1860-ban egy vezető munkaadó – mint a munkára való kereskedői alku eredményét és csaknem kikerülhetetlen következményét. Lesznek azok mindig.” „Trade Unions and their Tendencies” Edmund Potter 1860., Social Science Association Transactions 1860., 756. 1.

² Csak emlékeztetnünk kell az olvasót a folytonos bányastrikeokra Northranberlandban és más köszéntelegeken az előtt.

teljesen hasonlatos ahhoz, mint aminő befolyások a közös alkudozásokra. A „műhelyi alkudás” kidolgozása a helyi „munkásszabályzatokká”, és ezeké ismét országos egyezkedéssé természetesen magával együtt hozta a „műhelyi vita” hasonló kiterjeszkedését helyi strikekká, és ezét ismét az iparági általános munkaszünetté. Ezen tekintetben idézhetjük a munka tárgyában kiküldött királyi bizottságot, „hogy, mikor egy iparágban mind a két fél erősen van szervezve és jelentékeny anyagi eszközök birtokában van, az ipari összeütközés, ha egyszer kitör, igen nagy terjedelmű, igen hosszas és igen költséges lehet. De ép úgy, mint egy modern háború két nagy európai állam között, bármily költséges is, mégis a civilisationnak magasabb állapotát jelzi, mint a folytonos helyi küzdelmek és határvillongások, amelyek oly időkenben vagy helyeken fordulnak elő, ahol a kormányok kevésbé erősek és központosítottak, ép úgy, egészben véve, egy alkalmi nagy ipari küzdelmet, amely évek békéje után következik be, kedvezőbbnek kell tartanunk, mint a folytonos helyi versengéseket, munkaszüneteléseket és aprólékos csepetatákat.¹

De akár fogadjuk el ezen hízelgő hasonlatot, akár nem, azt lehetetlen eltagadnunk, hogy azon folytonos eshetőség, miszerint a dolog vagy strikeban, vagy kizárásban végződik, nagy hátránya a közös megalkuvás rendszerének. Addig, ameddig az alkuvó felek szabadok megegyezni vagy meg

mikor a bányászok állandó munkás-egyesületekbe szervezkedtek volt, és oly vészes lázadásokra, mint a Ludditesé volt 1891-ben.. és a „plug riots” 1842-iki és a „shop disputes” azon állandó sorozatára, amely még ma is meg van azon mesterségeknél, amelyek még nem haladtak a szervezkedésben a műhelyi alkun túl.

Fifth and Final Report of the Royal Commission on Labor, 1894. C. 7421, 36. 1. Mr. Lecky vizsgálóztatja ezen jelentést. „Kevés kétség lehet abban, hogy a legnagyobb, legvagyonosabb és legjobban szervezett munkás-egyesületek sokat tettek arra, hogy a munkaösszeütközések száma csökkenjen”. Democracy and Liberty II. k. 355.].

nem egyezni, kikerülhetlen az, hogy – az emberi természet olyan lévén, amilyen – ne álljon be itt vagy ott egy holt pont, amely aztán az erő és kitartás azon megpróbálására vezet, amely minden alkuvás mögött ott van. Nem ismerünk más orvosszert, az erők ezen megmérkőzésének kikerülésére, csakis a közönség egy megfontolt határozatában, amely törvényes becikkelyezésben nyilvánul meg. Egy szokásos és kedvelt javaslatot, amelyet már alkalmilag említettünk a csizma- és cipőipar tárgyalásánál – a vitának eldöntését egy pártatlan választott bíró által – egy külön fejezetben fogunk tárgyalni

III. FEJEZET.

Választott bírászkodás.

A választott bírászkodásnak, mint arra való eszköznek, hogy a munka feltételeit határozza meg, lényeges jellege az, hogy a döntés nem valamelyik fél akarata, vagy a felek közt folytatott tárgyalás eredménye, hanem egy pártatlan vagy választott bíró akarata. Különbözik azon szervezett tárgyalásoktól a munkásegyletek és munkaadók társulatai közt, amelyet közös alkunak nevezünk, abban, hogy az eredmény nem alkuvás útján éretik el, a felek közt levő tárgyalások tényleg feleslegessé lévén téve. Más oldalról nem is törvényes becikkelyezés az, bárha némi hasonlatossága van is ezen formához, mivel a döntés nem kényszerítő a felek egyikére sem. Az elfogadásoktól való vonakodás, vagy ha megszűnnek annak engedni még akkor is, ha megígérték, hogy végrehajtják, nem hoz magával semmi kényszerítő végrehajtást.

A választott bírászkodásnak, mint a munkaadás feltételeinek megállapítására vonatkozó egyik módszernek, ezen jellegző vonásai előtérbe lépnek minden rendes alkalommal. Látjuk, hogy a munkaadók és munkások megkülönböznek egymással. A tárgyalások, több vagy kevesebb formasággal vive, elérnek egy pontot, ahol a holtponthoz kikerülhetetlennek látszik. Hogy az iparágban munkaszünet ne álljon be, mind a két fél megegyezik, hogy „választott bíró elé” viszik. Megállapodnak egy részrehajlatlan pártatlanban, aki vagy

maga egyedül jár el, vagy mind a két felet képviselő ülönkökkel. Erre aztán mind a két fél elkészít egy kidolgozott „ügyállást”, amelyet az új törvényszék elé terjeszt. Tanuk hivatnak be, kihallgattatnak, és keresztkérdésbe fogatnak. A választott bíró kér oly további felvilágosítást, amint helyesnek tartja. Az eljárás alatt a legnagyobb szabadság van megengedve. A felvilágosítás ritkán van megszorítva részleges vagylagosságokra, vagy kifejezve szabatosan.¹ A bíró abból a célból, hogy minden kérdést felvilágosítson, folyton beszélgetésbe bocsátkozik a felekkel. Tényleg nincs kizárva semmi érvelés, bár látszólag jelentéktelen, – és a legkülönbözőbb gazdasági elméletekre alapított igények támogatására is hozathatik elő bizonyíték. Végre a bíró megadja az *ítéletet* szabatos kifejezésekben, de rendesen anélkül, hogy akár azon tényeket állapítaná meg, amelyek döntők voltak előtte, akár azon elveket, amelyekre fektette ítéletét. Az ítélet – és ez lényeges jelleg – nem hord magával törvényes szentesítést, és minden pillanatban visszautasítható vagy nyugodtan ignorálható bármely tőkés vagy munkás által.²

¹ Így a munkások követelhetik a nyolc órás munkanapot, egy igaztalan előmunkás eleresztését és az alvállalkozás eltörlését, míg a munkaadók követelhetik a bérek leszállítását és a munkások pontosabb jelenlétét. A bíró ítélete ezen kérelmek bármelyikére vagy mindegyikére kiterjedhet, és ennél fogva esetleg mindezt az illető kérelmezők javára döntheti el.

² A választott bíróságokról szóló legfőbb munkák sorozatát lásd a mi *History of Trade Unionism* munk 323. 1. Fel kell említenünk ezek közül az *Industrial Conciliation and Arbitration* felül adott jelentést, melyet Carroll D. Wright készített a Massachusetts! Labor Bureau részére (Boston, 1881); és J. S. Jeans-tól *Conciliation and Arbitration in Labour Disputes* (London, 1894); adható ehhez. A legfontosabb új művek a szárazföldön jelenték meg. Idézhetjük különösen, egy vaszkos kötetét a francia „Office du Travail”-nek, amelynek címe: *De la Conciliation et de l'arbitrage dans les Conflits Collective entre patrons et ouvriers en France et à l'étranger* (Paris, 1893); aztán Julien Weiller of Mariemont számos jelentését és röpiratát Belgiumból;

Mégis van a választott bíraskodásnak egy jellegzetes lényege, mely közös a munkaadók és munkások azon huzakodásával, amelyet feleslegessé tesz. A választott bíró ítélete egy általános rendelkezés, amely, amennyiben elfogadatik, véget vet az egyéni egyenkénti alkudozásnak, és így kizárja a munkaadási feltételek megállapítására való befolyását az az egyes munkásnak és rendszeren az egyes cégeknek is külön igényeit. Röviden ez ép úgy, mint a közös alkuvás, egy közszabályzatot teremt meg az illető iparág részére. Ennélfogva könnyen megérthetjük, miért törekedtek olyan állhatatosan a munkásegyesületek 1850-től 1876-ig a választott bíraskodásra, és miért óhajtották oly mohón az uralkodó osztályok fokozatos megnyerését az abból származó előnyök elhívására. Azon időben, amikor a munkaadók többsége ragaszkodott

és *Conseils de l'industrie et du travail* Charles Morisseauxtól (Brüsszel, 1890). Az angol gyakorlat jól meg van világítva Dr. von Schulze-Gaevernitz által *Zum socialen Frieden* (Leipzig, 1890), lefordítja *Social Peace* (London, 1893).

A tanulmányozónak meg kell jegyeznie, hogy egész újabb időig nem volt tiszta megkülönböztetés vonva a közös alku, békéltetés és választott bíraskodás közt. Sok, amit az e tárgyról való korábbi irodalom választott bíróságnak vagy békéltetésnek nevez, alig mondható többnek, mint szervezett közös alkuvásnak. Henry Crompton jeles műve (*Industrial Conciliation* London, 1876) békéltetésnek nevezi azon rendes eseteket, amelyekben képviselő munkaadók és munkások ülne kössze az ipar részére alkut kötni A Nottinghami Hosiery Board, felállítva 1860-ban, sokszor úgy íratott le, mint a választott bíraskodás mintaképe, holott tényleg semmi más nem volt, mint a közös alkuvás gépezete, egy külső ember sem lévén jelen, döntő szavazat nem adatván, és a döntés, amint a munkások mondták, holmi ásitás közt adatván meg. 1868-ban Mundella mondta egy felolvasásban: „Jó lesz megállapítani,, mit értsünk választott bíraskodás alatt. Ahogy mi használjuk e szót, annak értelme egy szervezet nyílt és barátságos alkuvásra . . . amelyben a mesterek és munkások összejönnek és megbeszélnek közös dolgaikat, nyíltan és szabadon”. *Arbitration as a Means of Preventing Strikes*: A. J. Mundella (Bradford, 1868).

azon joghoz, hogy egyenként alkudjék meg minden egyes munkásával, és rendesen vonakodott attól, hogy a munkások képviselőivel tárgyaljon, és arra törekedett, hogy a közös alkuvást egyáltalán lehetetlenné tegye kétértelmű, szabályzatok és elavult törvény alapján, rendkívüli előny származott abból a munkásegysületekre, hogy ilymódon a közszabályzat alapvető elve mégis elfogadtatott.¹ Az utolsó húsz év alatt a választott bíraskodás népszerűsége nagyon megnövekedett a közönség közt, és az egymásután jövő korirányok mindegyike dicsőségének tartotta, hogy megkísérelte annak alkalmazását könnyebbé tenni. Ahol csak egy ipari háború kitör, mai napság mindenütt érezzük egy általános óhajt a közönség soraiban, vajha mindkét fél alávetné magát önkénytelen egy pártatlan választott bíró döntésének. De bárha helyes lehet is ez a megoldás a fogyasztó-közönségnek, a két küzdő fél ritkán mutat gyors hajlandóságot arra, hogy óhajtsa azt és csak ritkán beszélhető rá, hogy megengedje a vitának eldöntését bármely külső hatóságra bízni. Ámbár a választott bíróságot kész orvosszernek hirdették az utolsó ötven év alatt, az ipar vezéreinek nagy többsége még ma is úgy tekinti azt, mint valami betolakodást abba a jogba, hogy ők kezeljék a saját dolgukat, míg a szervezett munkások vezérei, kik korábban lelkesen mellette voltak, most rendesen gyanúsán tekintenek reá. Az 1891-től 1895-ig lefolyt négy év Nagy-Britanniában négy nagy ipari harcot ért meg

¹ A választott bíraskodást ennél fogva elleneztek a munkásegyleti ügy ellenzői közül a világosabban látók. „Ami fő ellenvetésünk – mondotta a vezető bírálók egyike – mind a békítés, mind a választott bíraskodás, mint az egyletek pótlója ellen, azt hogy ezek szentesítik, sőt szükségessé teszik, az együtt-eljárás rendszerének fentállását, ellentétben az egyéni verseny rendszerével . . . Ha így teszünk, akkor a közelismerés tekintélyét adjuk az összejátszás veszélyes elvének, és szentesítését annak, hogye egy mesterséges gépezettel helyettesítsük azt a természetes szervezetet, amelyet a gondviselés rendelt az ipari érdekek összehangzatos szabályozására”. *Trade Unionism: James Stirlingtől* (Glasgow, 1896) 50. 1.

ugyanannyi vezető iparban. De sem a gyapotiparban, sem a kőszénbányászatban, sem a cipőkészítés vagy gépiparágban, sem a gépészeknél nem tudtak a tőkésék és munkások meg-egyezni abban, hogy vita jókat a pártatlan választott bíró döntése alá bocsássák. Ami ezen esetek mindegyikében megtörtént – és így volt az sok más esetben is – az volt a közös alkuvás megtörése, egy hosszú munkaszünet és kitartási küzdelem, ami végződött nem választott bírászkodásban, do a közös alkuvás újrakezdésében és egy új egyezkedés megkötésében új és kedvezőbb feltételek mellett.

Első pillanatra a munkások és munkaadók ezen vonakodása, igényeiket egy pártatlan bíróság ítélete alá bocsátani, helytelennek és megfoghatatlannak látszik. Az üzletemberek, így szólnak, rendszeren a magok közt felmerülő kérdéseket többé vagy kevésbé formás választott bírászkodás alá bocsátják és soha még csak nem is álmodják, hogy megállítsák üzletöket, vagy saját jövedelmeik forrásait szárítsák ki pusztán azért, mert nem tudnak megállapodni egy pártatlan választott bíróban. És ha ez igaz a kereskedelmi ügyletekben, ahol a választás nem lehet rosszabb, mint egy per, mennyivel szükségesebbnek látszik az ott, ahol a választás könnyen magával hozhatja a tőkés bukását, ezer és ezer munkás félig éhezését és egy fontos nemzeti iparág időleges szünetelését, ha nem állandó sérelmét? Szerencsétlenségre az a megvesztegető hasonlat, mely az üzleti cégek közt levő választott bírászkodásból vonatik le. A régi zavart foglalja magában, amely egy létező szerződés magyarázata és egy új megkötése közt van. A kereskedelmi választott bírászkodás mindig már létrejött ügyletekre vonatkozik vagy létező szerződések, vagy az országos törvények alapján. Soha egy üzletember nem engedné meg, még álmában sem, hogy választott bírászkodásra bízza azon feltételek megállapítását, amelyek alapján fogja ő új vételeit vagy jövő eladásait eszközölni.¹ A választott bírászkodás kereskedelmi dol-

¹ A gyakran idézett „Conseil de Prud’hommes Franciaországban (először felállítva 1808-ban Lyonban és azóta nagy el-

gokban ennél fogva szorosan a magyarázat kérdéseire van szorítva, amikor mind a két fél egy közös alapra helyezi igényeit, amelynek létele nem vonatik kétségbe egyik által sem. Nos, ilyenmő magyarázatkérdések folytonosan forognak fenn munkaadók és munkások közt, még a legjobb szabályozott iparágakban is. Ezen esetekben, amint ezután ki fogjuk fejteni, míg egyrésztől egyáltalában nincs legyőzhetlen kifogás a választott bíraskodás ellen, nincs semmi valódi szükség ahhoz fordulni. De nem is ezen osztálya a vitás kérdéseknek az, amelyekre rendszeren javasolják a választott bíraskodást. A nagy strikeok és kizárások, amelyek egy egész iparágat megbénítanak, csaknem kivétel nélkül nem magyarázati kérdéseken, hanem vagy a munkások,, vagy a munkaadók oly javaslatain indulnak meg, amelyek azon feltételek megváltoztatását óhajtják, amelyeken lesz jövőben a munka felfogadva.

Azon munkaadók álláspontja, akik ellenzik azt, hogy a bérfeltételek egy választott bíró döntésén alapuljanak, kezdetől fogva logikus és következetes volt. Egy nyomatékos cikkben, amely húsz év előtt jelent meg a munkaadók országos egyesületének hivatalos lapjában, a kérdést teljes világossággal találjuk tárgyalva:

„A választott bíraskodás köre az ipari vitákban szorosan és teljesen a különös szerződés eseteire van szorítva, ahol a felek különbözően magyarázzák a szerződés kitételeit és készek az egyezés kedvéért és azért, hogy kötelezett-

terjedésben minden ipari központban) szorosan csak a létező szerződésekből, vagy (a kisebb ügyekben) a törvény alkalmazásából eredő viták eldöntésére vannak szorítva. Soha sem törekednek a jövő szerződésekre állapítani meg a munkabéreket. Tényleig pusztán olcsó és alkalmas törvényszékek, amelyek nem akarnak megszüntetni egy vitát, mielőtt Ítéletet kellene mondani felette. Ezen tanácsok használható leírását lásd E. Thomas: *Les Conseils des Prud'hommes, leur Histoire et leur Organisation* (Paris, 1888). Úgy tudjuk, hogy ilyen azon hasonló törvényszékek jellege is, amelyek a különböző német államokban és másutt léteznek.

ségeiket becsületesen teljesítsék, a kérdésben levő vitás ügyeket kölcsönösen választott illetékes emberek ítélete alá bocsátani. Ahol van is egy ily alap és egyezkedési okmány a felek közt, amelyhez ők óhajtanak ragaszkodni, és amelyben a választott bírák találnak valami kézzelfoghatót, hogy ítéelkezzenek felette”, ott ritkán nehéz elfogulatlan embernek egy, mindkét félre nézve méltányos és igazságos határozatot hozni. Így aztán a választott bíróság állandóan használtatik oly üzleti dolgokban, amelyekben nézetkülönbségek merültek fel és ez úgy alkalmazható a munkások és munkaadók közötti kérdésekre is, ahol valamely különös szerződés magyarázatáról van szó, mint minden más üzletágban. Jobb, mint a törvénykezéshez fordulni; sokkal jobb, mint odahagyni a szerződést, strikeolni, kényszeríteni és polgári kártérítés vagy büntető bűnhődés alá kerülni, és aztán ily szerencsétlen következmények alapján zajos és végetlen türelmetlenkedést csapni a munkatörvények ellen. De azon esetek, amelyekre nézve már jött létre különleges megállapodás, teljesen körül is zárják a választott bíráskodás területét. Alkalmazni a választott bíráskodás elvét a jövőre a munkabérmegállapításra, ahol még nincs határozott szerződés vagy megegyezés, és amely eseteknek összes viszonyai még ösmeretlenek úgy a munkaadók, mint a munkások előtt, a legnagyobb félreértés, amit csak lehet képzelni. Bizonyos, hogy sem a munkások, sem a munkaadók nem köttethetnek le, sem nem egyezhetnek bele, hogy leköttesenek, még ha lehetséges volna is lekötni őket ily bírósági döntésekkel; és hogy ennél fogva a törvény soha sem adhat az ily döntéseknek még csak időleges végrehajtást sem, hacsak nem akarnak visszamenni azon rég elfeledt zsarnokságra, amikor a munkabéreket országos törvénnyel vagy királyi rendelettel, vagy közjóléti községi bizottsággal, vagy bármely más hatósági utón szabályozták.¹

Így a munkaadó szempontjából, a vásár alakulásának

¹ Capital and Labour, 1875 június 16.

meggátlása a választott bíró rendelkezésével, gazdasági oldalról, ép oly védhetetlen beavatkozás a gazdasági szabadságba, mint a munkabérek törvényes megállapítása. De a választott bíró döntésének vannak további hátrányai is. A törvény utoljára is egy hatósági megállapítás, amely kétséges és homály nélkül eldönti a kérdést. Más részről a választott bíró döntése, még akkor is, ha elfogadta azt a munkásegylet, esetleg nem fogadható el minden munkás által. Azon munkaadók, kik elfogadták, nem természetellenesen érezhetik azt, hogy ők feladták saját szabadságokat, anélkül, hogy biztosítékot szereztek volna arra, hogy a munkások vagy azoknak némely nélkülözhetlen része, nem kezdenek újra valami támadást, amely által az iparág megállítása jó létre. Továbbá a törvény egy közszabályzat, mely egyformán rákényszerítetik mindenkire egyaránt. Más oldalon a választott bíró döntése csak azon cégeket és azon munkásokat kötelezi, akik részt vettek benne. Csaknem minden iparágban van néhány gyár és gyakran egész kerületek, amelyek kívül maradnak a munkaadók egyesületén, és amelyben mind a gyárosok, mind a munkások állandóan a magok módja szerint dolgoznak. És nincs semmi biztosíték arra, hogy némely cég nem fog-e kilépni az egyesületből és csatlakozni ezen nem korlátolt kívülállókhoz. Hogy ha a választott bíró döntése jobb feltételeket biztosított a munkásoknak, mint aminőt a mesterek egyhangúlag hajlandók voltak megadni, a jó és tisztességes munkaadók meglesznek büntetve az erényökért. A cipőgyáros ipar „Board of Conciliation and Arbitration” tárgyalásai sok panaszt taitalm áztak a munkaadók részéről aziránt, hogy a döntések nem voltak kötelezők a versenyző cégekre, akik ennek folytán olcsóbban jelenhettek meg a piacon. Hogy ha a mi gyár vagy bánya törvényhozásunk csak megnevezett jó munkaadókra nézve lett volna kötelező, és érintetlenül hagyott volna minden oly céget, melynek kifogása volt a szabályozás ellen, az ily túrhetlen igaztalanság csakhamar az egész rendszer elvetésére vezetett volna.

Ha a munkaadóktól a munkásegyleti tagokhoz fordulunk, azt találjuk, hogy egy állandóan növekvő ellenséges hangulat van a munkások közt s nem fogadják el a választott bíró közbenjárását arra, hogy egy új munkabérszerződés feltételeit ő állapítsa meg. A választott bíráskodás ellen növekvő ellenszenv,¹ azt gondoljuk, főleg azon bizonytalanság érzetéből folyik, hogy minők lesznek azon alapelvek, amelyekre alapítja majd a választott bíró döntését. Amikor a kérdés az, ha vajjon a lancashirei gyapotfonók átlagos keresete leszállítandó-e tíz százalékkal, vagy nem, nincs semmi mindkét fél részéről elfogadott alap, csak az a határozatlan felfogás, hogy a döntés ne legyen ellentétes a közönség jóllétével. De ez nem ad a választott bíró kezébe

¹ Ezen ellenszenv bebizonyítására idézhetünk néhány újabb nyilatkozatot, mely az egyesült királyságban létező három leghatalmasabb szervezet részéről tétetett. Világosan kijelentetett (például a Derbyshire Miners Executive Council 1891 június 2-iki jegyzőkönyvében), hogy az a felfogás volt, mintha a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság szándoka volna egy „óriási választott bíráskodási rendszert” létesíteni, ami arra bírta a bányászok élgész szövetségét, hogy állhatatosan vonakodjék bármit is tenni a bizottsággal. „Ellene vagyunk e rendszernek egyáltalában” – jelentette ki Mj. Mawdsley a bizottság előtt (Group C, 776 válasz) a lancashirei gyapotmunkások részéről. És Mr. Robert Knight, tanúskodván az United Society of Boilermakers részéről (Group A, 20.833 válasz) határozottan ellene szólott a választott bíráskodás eszméjének, kijelentvén a következőket: „Hosszú tapasztalásból beszélek azon nagy szervezetben, melyet ma képviselek, és azt mondom, hogy minden közöttünk levő különbséget képesek vagyunk mi magunk rendezni, a parlamentnek vagy bárki másnak is minden beavatkozása nélkül.” Ugyanezen értelmet fejezik ki a kisebb társaságok is: „A mi tapasztalatunk a választott bíráskodásról – mondja a North Yorkshire and Cleveland (Ironstone) Miners’ Association titkára – az, hogy mindig rosszul jártunk vele, és így 1877 óta határozottan visszautasítottuk azt”. Joseph Toyn, Newcastle Leader „Extra” on Conciliation in Trade Disputes (Newcastle, 1894), 9. 1.

vezérfonalat. Ellison bíró például 1879-ben egy yorkshirei kőszénbányász ügyben tárgyalván, őszintén kifejezte egy teljesen szabad fejű választott bíró nehézségeit. „Az – mondotta – a munkaadók ügyvédének feladata, hogy oly magasan mutassa be a munkások bérét, amint csak tudja. Az a munkások ügyvédének dolga, hogy oly alacsonynak mutassa be, amint csak tudja. És mikor ez megvan téve, akkor az én dolgom az, hogy úgy döntsöm el a kérdést, amilyen jól csak tudom; de hogy minő alapon tárgyaljam azt elmémben, arról legkisebb fogalmam sincs. Nem játszik ebbe bele semmi törvényes kérdés. Nem játszik bele semmi közgazdasági elv. Mind a munkaadók, mind a munkások olyan mellett érvelnek és követelnek, ami teljesen jogkörökbe esik. A munkaadó nem köteles alkalmazni munkát csak oly áron, amelyről azt gondolja, hogy előnyös neki. A munkás nem köteles dolgozni oly bér mellett, amely nem tartja el őt és családját elegendőleg; és így tovább. Úgy hogy önök mindketten jogos alapon állanak; és ez a nehézség, amelyet látok én a kérdés megfontolásánál.”¹

De ezen hidegvérű kizárása mindennek, ami a felek törvényes jogain túl terjeszkedik, sem nem szokásos egy munkabéri választott bíraskodásból, sem nem fogadható el egyik féltől sem. A felek mindegyike ügyét határozottan egy különös gazdasági elvre, vagy épen egy rakás elvre fekteti, melyet a másik fél nem fogad el, és gyakran nem is fejez ki határozottan. A munkaadók gyakran azt tartják, hogy a legnagyobb nemzeti jólét biztosítására a munkabéreknek azon árral együttesen kell emelkedni és csökkenni, amelyet ők kapnak gyártmányaikért. Vagy azt lehet felhozni, hogy a munkabér kiadásnak semmi körülmények közt sem szabad megtámadni a tiszta haszon azon bizonyos százalékát, amelyet szükségesnek tartanak arra, hogy meggátolja a

¹ Report of South Yorkshire Collieries Arbitration (Sheffield, 1879), 49. l.; a pártatlan volt a sheffieldi megyei törvényszék bírójája.

tőkét az üzletág elhagyásában.¹ Ezek az elvek egyidőben hallgatólagosan elfogadtattak számos vezető munkás által, ámbár talán sohasem a nagy tömeg által. Be az utolsó busz. év alatt a leghatalmasabb szervezetek vezérei határozottan azt az elvet tették magokévé, hogy a piaci ár és üzleti nyereség tekintetbe vételét, a közönség érdekében, szorosán alá kell rendelni azon alapkérdésnek, hogy megélhet-e egy munkás az iparágból? Azt sürgetik, hogy a megélhető munkabér kifizetésének kell lenni minden körülmények közt az első tehernek az iparágon, amelynek elsőbbséggel kell bírnia még a bérletösszegeken és azon jelzálogi kamatok felett is, amelyet a tőkének a legrosszabb időkben is meg kell adni. A képzett munkás azonfelül azt is fogja igényelni, hogy segédidejének hosszas volta jogosítja őt, ép úgy, mint az orvost vagy ügyvédet, az ő szolgálatai után egy bizonyos oly minimális díjra, amelyen alóira ő nem szállhat le. A választott bíró döntését, ha nem pusztá kettévágása a különbözetnek, kell, hogy ezen felfogások egyike vagy másika befolyásolja, vagy mint az előtte folyó érvelés eredménye, vagy mint nevelésének és rokonszenvének megnyilatkozása. Bármennyire bírószerű legyen is az eset tényének megállapításánál, azon viszonylagos fontosság, amelyet ő fog tulajdonítani a felek egymással szemben álló felfogásának, alig s ritkán lesz

¹ Mr. Mawdsley (Amalgamated Association of Cotton-spinners) igen határozott ezen kérdésben. „Ha lett volna választott bíráskodásunk, sokkal kevesebb lett volna munkabérünk, mint amit kapunk ma. A választott bírák rendszeren elfogultak a tőke részére bizonyos nyereség biztosítására, általában beszélve, 10 százalékknak. Mr. Chamberlain mindig azt mondta, hogy a tőkének kell kapni 10 százalékot. Hogy ha a választott bíró a gyapotiparban 10 százalékkal indulna ki, igen nagy munkabér-leszállításnak kellene lenni, és még sem volna meg az.” Tanúskodás a munka tárgyában üléselő királyi bizottság előtt Group C, 774 válasz. Azt hisszük, hogy az eset, amelyre Mr. Mawdsley hivatkozott, Mr. Chamberlain döntése a South Staffordshirei vasiparnál 1878-ban.

minden megnyilatkozása nélkül azon felfogásnak, melyet osztálya és nevelése gyakorolt reá. Azon egyének, akik választott bírának megválasztatnak, csaknem kivétel nélkül az elmei munkások osztályából valók – nagy munkaadók, államférfiak vagy törvénytudók – oly férfiak, akik feladatokhoz a tanultság, részrehajlatlanság és ítéletképezés legmagasabb fokát hozzák, de öntudatlanul is sokkal inkább át vannak hatva azon osztályok gondolkodásmódjától, amelyben élnek, semmint a munkásokéival. A munkások növekvő ellenszenva a választott bírások ellen, úgy hisszük, főleg az ő mélyen gyökerező azon gyanújokon alapul, hogy a munkaadók által elfogadott bármely választott bíró, bármely részrehajlatlan legyen is személyileg, öntudatlanul is oly gondolkodásmóddal fog tárgyalni, mely meg nem egyeztethető az ő osztályuknak rendes gazdasági felfogásával.¹

¹ Gyűjtöttünk részleteket nem kevesebb, mint 240 ipari választott bírásokról, 1803-tól kezdve a mai napig. Kizárva a pusztán magyarázási kérdéseket, és a munkásoknak maguk közt folyó vitáit, csak egy esetet találtunk, amelyben a bérmunkások osztály egy tagja fogadtatott el pártatlannak a munkaadók és munkások közt kötendő új szerződés eldöntésében. 1893 májusán a northamptoni választott bírói szék a cipő- és csizmaiparnál Mr. F. Perkinst, egy dolgozó munkást választott pártatlanná. (Monthly Report of the National Union of Boot and Shoe Operatives, 1893 május.)

A pártatlan és egyedül választott bíró nehéz és gyakran hálátlan tisztét rendszeren tiszteletdíj vagy bárminemű jutalom nélkül vállalják fel. Lord James sok időig bocsátotta megbecsülhetlen szolgálatait ellenszolgáltatás nélkül a cipő- és csizmaipar rendelkezésére. Dr. Spence Watson, aki most végezte el ötvenedik választott bíráságát, azt mondta nekünk, hogy csak háromszor kapott bármely díjazást, egyszer vasúti költségeit, egyszer egy kis díjat, és egy esetben, mely több heti munkát adott, jelentékenyebb fizetést. Az ügyvéd pártatlan bíró, ha illet hívnak be, ki némi tekintetben szakember egy zavaros ügy kihámozására, rendszeren fiztetetik.

Mindazáltal van mégis egy iparág, mely huszonnyolc év óta mindig a választott bíraskodást vette igénybe az új munkabér-szerződések feltételeinek megállapításánál. Ezen egyedüli kivétel a választott bíraskodás elleni rendes ellenszenv alól, azt hisszük, hogy bizonyítani fogja az előző állítások helyes voltát. A „Board of Conciliation and Arbitration for the Manufactured Iron Trade of the North of England”, amely 1869 óta létezik, hosszú idő óta a választott bíraskodás sikerének classikus példája. Amellett, hogy egy állandó bizottságban gépezetet állít fel a magyarázási különbségek eldöntésére, és az általános kérdések megvitatására félévi gyűléseket rendel, a szabályok a megoldhatlan kérdéseket oda utalják egy külső pártatlanhoz. Húsz külön alkalommal jött alkalmazásba az utolsó huszonnyolc év alatt ezen rendelkezés a jövőre szóló munkabérszerződések feltételeinek megállapítására, és minden alkalommal a választott bíró döntése elfogadtatott mind a munkaadók, mind a munkások részéről.

Az általunk fentebb vázolt felfogásnak érdekes megerősítése ezen egyetlen iparágban, ahol a választott bíraskodás állandó sikerű volt, az, hogy itt a munkásokat és munkaadókat megegyezve látjuk azon gazdasági felfogás¹ *) amelynek alapján kell megállapítani a munkabéreket, és amelyekre kéri ennél fogva a választott bíró döntését. Több mint egy nemzedék óta hagyományos szokás volt a vasgyárosoknál, hogy a munkások béreinek változni kell az áru piaci árával.¹ A Board keletkezése óta 1869-ben ez a felfogás úgy fogadtatott el mindkét fél részéről, mint a fő, és gyakran, mint az egyedüli irányadó a munkabérek megál-

Lásd a példát idézve a History of Trade Unionism 484-486. 1. Az „Old Thorneycroft's Scale”, amely által a rakodók munkabérei emelkedtek vagy estek egy-egy shillinggel minden font sterling után, amely összegig változott a jelzett vasrudak ára, úgy mondják 1841-től kezdődik; lásd Mr. Whitwell tanúskodását a munka tárgyában üléselő királyi bizottság előtt 1892-ben, froup A.

lapításában. A választott bíraskodási tárgyalásokról való jelentésekben úgy találjuk, hogy mindkét fél ezen elvet hangoztatja folyvást, mindenik fél más bizonyításhoz csak érvelés kedvéért és csak akkor folyamodván, ha e fő felfogás pillanatnyilag, úgy látszik, hogy ellene szól. „Mi teljesen bele nyugszunk, – mondják a munkások 1877-ben – hogy béreink a vas eladási ára által szabályoztassanak”.¹ Legközelebbi alkalommal a munkaadók hangoztatják ugyanezen elvet. „A nyolc éves simuló skálái rendezés – mondta megbizottuk 1882-ben, – volt az az elv hitünk szerint, mely a munkabéreket a vas eladási ára szerint határozta meg, és szerfelett nehéz, vagy talán veszélyes is volna, állandóan eltérni attól”.² Itt hát tényleg itt van, mint egy gondos tanulmányozó megjegyzi – az az általános felfogás, mely mind a munkaadók, mind a munkások összes esetét és okoskodását állandóan befolyásolja, hogy a munkabéreknek szorosán kell alkalmazkodniok a vas eladási áraihoz”.³ Ez határozottan ki volt fejezve Dr. R. Spence Watson által azon levélben, amelyet küldött ezen Boardhoz ötödik választott birói döntése kíséretében. Még megjegyzi, hogy „a staffordshirei kerületben fizetett munkabérek, amely pedig versenyez Észak-Angliával a vasmunkások foglalkoztatásában ép úgy, mint némely tekintetben magában az üzletben is, oly tényező, melyet nem lehet figyelmen kívül hagyni”, kijelenti, „hogy az érvelések folyamán mindkét fél elismerte, hogy a vasnak tényleges ára, mint ahogy a Board számvevője által kiszedett számok mutatják, olyannak tekintendő, amit a munkabérek megállapításánál főtényezőnek tekintendő . . . Ezen alapon – folytatja – és ezen elismerések alapján hivatam én fel arra, hogy hozzam meg döntésemet”.⁴

¹ Mr. (most Sir J. W.) Peace előtt folyó választott bíraskodásról szóló jelentés 1877 júliusán, *Industrial Peace*, 63. 1.

² Mr. (most Sir J. W.) Peace előtt folyó választott bíraskodásról szóló jelentés, 1882 áprilisán. Ugyanott 63. 1.

³ *Industrial Peace*, 30. 1.

⁴ Az 1888 november 28-iki levél és döntés; *Report of Wages Arbitration before E. S. Watson, Esq., L.I. D. (Darlington, 1888)*.

Szembeszökő lesz, hogy az ilyszerű kérdések felett való választott bíráskodás valóban azon kategóriába tartozik, amely egyszerű magyarázása vagy értelmezése annak, ami tényleg, már a felek közt létrejött megegyezés. A kérdés nagyon közel jár ahhoz, hogy egyszerű ténykérdésnek tekintessék, amelyre meg van a válasz adva, mihelyt a szükséges számok megállapították a vita során. Ennélfogva nem lesz meglepő azt találnunk, hogy a Board létezése óta eltelt huszonnyolc év alatt, a munkabérváltozások automatikus módon egy valóságos simuló skála útján határozottak meg, és hogy még azon időközökben is, amikor nem fogadtatott el semmi határozott skála, a Board maga képes volt nyolc különböző alkalommal megegyezni a béremelések vagy leszállításokra nézve anélkül, hogy egyáltalában szüksége lett volna választott bíróra. Nem szükséges vitatnunk, hogy vajjon a munkaadók és munkások együttes elfogadása azon elvnek, hogy a munkabéreknek követniök kell az árat, előny-e avagy nem a munkásokra, vagy általában véve az iparágra nézve. De az szembeszökő, hogy az északangliai vasiparban a választott bíráskodás folytonos sikere, amely főleg mint láttuk, egy egyezség létező közös alapjának magyarázásával és alkalmazásával foglalkozik főleg, nem szolgáltató vezérfonalat más iparágaknak, amelyekben nincs is közös alapelv elfogadva, és amelyben az illető felek igényei ellentétes alapokon nyugszanak.¹

¹ A Midland Iron and Steel Wages Board, melynek megszakadt létezése 1872-ben kezdődött, a North of England Board mintájára volt formálva, amelyhez szorosán hasonlít. Ifivel Staffordshireban, Worcesterstshireban a munkások éppen nem voltak oly jól szervezve, nem működött mindig simán, de a bérváltoztatások a Board útján csaknem mindig formailag is vagy burkoltan egy simuló skála szerint hozattak létre, míg egy állandó bizottság alkalmazta az általános elveket a helyi kérdésekre. Lásd Mr. (most Sir B.) Hingley tanúskodását a munka tárgyában tartott királyi bizottság előtt 1892-ben és az előző fejezetben adott útbaigazítást.

A northumberlandi és durhami kőszénbányászok közt, ám-bár a választott bíráskodáshoz az új egyezségek föltételeire nézve

De a North of England Manufactured Iron Board sikere, és hasonló székeknek még szembeszökőbb sikerei a Midland vasiparában és a northumberlandi és durhami kőszénbányaiparban, míg nem adnak valódi támogatást a választott bírászkodásnak, mint közorvosszernek a strikeok ellen, először úgy látszanak, mintha a hasznosság tekintében új mezőt nyernének meg a választott bíró részére a magyarázási vagy alkalmazási kérdéseknél. A magyarázás vagy alkalmazás ezen kérdései az egyes esetekre még a legjobban szabályzott iparágaknál is folyton előfordulnak és nagyfontosságú, hogy legyen gépezet azoknak békés és végleges eldöntésére. Itt nem csak ugyanazon kiindulási pont van mindkét félnél, de egy szabatos szerződés is, melyhez mindkét fél kötve van. Szerencsétlenségre épen ezen kérdéseknél találjuk úgy, hogy gyakorlatilag a választott bírászkodás elfogadása legnehezebbnek találtatott, ámbár természetes eszköz volna. Egy általános egyezség alkalmazása az egyes munkások keresetére, vagy bizonyos minták és eljárások műszaki részletezése, nemcsak túlságosan zavaros, ha-

ismételve hozzá fordultak, az csak részben volt eredményes a strikeok meggátlására. A Northumberland Miners Mutual Confident Association öt alkalommal fordult választott bírászkodáshoz 1873 és 1877 közt. De 1878-ban a tulajdonosok rajok kényszerítették a leszállítást anélkül, hogy választott bírászkodás elé bocsássák a kérdést, az eredmény lévén kilenc hetes strike. 1879 ét 1886 közt a bérek skálája a simuló skála szerint automaticé állapotított meg. 1887-ben a munkaadók ismét sürgettek egy különös leszállítást. az eredmény volt egy szerencsétlen tizenhét hetes strike. Ezen idő óta a munkabérek változásai közösen állapították meg a közös munkabér-bizottság által, anélkül, hogy választott bíróhoz forduljanak. Az 1869-ben alakult Durham Miners Associationnek négy választott főbíráskodása volt 1874 és 1876 közt, és egy simuló skála alapján dolgoztak 1887-től 1889-ig. Ez nem gátolt meg egy hat he-SZOystrikeot 1879-ben, melyet egy más választott bírászkodás fejezett be. 1889 s 1892 közt a bérváltozások kölcsönös egyezséggel jöttek létre, de 1902-ben tört ki ez iparágban a valaha ismert leg-hosszabb és legelkeseredettebb küzdelem.

nem egyúttal túlságosan kevés pénzügyi fontosságú arra, hogy egy külső választott bíró hívassák meg.¹ A tárgyalhatóan kérdések, hogy egy iparágat vegyünk például, amelyek a cipő- és csizma-iparban zavarba hozzák a helyi Boardokat, csak egynehány shillingre vonatkoznak és igen gyakran csak egy vagy két munkást érdekelnek. És ily kérdésekért szembeszökőleg lehetetlen, akár szívességből, akár pénzért, megnyerni oly kitűnő egyén szolgálatait, aki eléggé tekintélyes a munkaadók és munkások egész testületének tiszteletét élvezni. Ahol nagy csomó munkás keresete, vagy valami komoly ipari küzdelem meggátlása van szóban, a közszellem rávisz oly minőségű embereket, mint Lord James vagy dr. Spence Watson, hogy egész napokat eltöltsenek tiszteletdíj vagy jutalom nélkül a helyreigazítást eszközölni. A kereskedelmi választott bírásokban, amelyek jelentékeny összegek körül forognak, kitűnő törvénytudósokhoz lehet fordulni, akiknek nagy díjakat fizetnek, hogy minden eset zűrzavaros részleteit jól megismerjék. Az ilyen minőségű vá-

¹ Így midőn a West Cumberland Iron and Steel Company és munkásai közt 1891-ben egy választott bírások alkalmával a bírótól (Dr. Spence Watsontól) azt kérték, hogy állapítsa meg azon tényleges béreket, amelyeket az egyes munkásoknak fizessenek, ő megtalálta ezt a feladatot, mint olyat, amely minden választott bíró hatókörén kívül áll. „Mi történt mindig – szökö Dr. Spence Watson – minden bírásoknál, melyet eddig teljesítettem? Általános kérdés volt a százalék körül ... A dolog alapelve az, ami a választott bíróságra tartozik. A dolog részlete, hogy mint fogja az érinteni ezt vagy azt, az sohasem hagyható választott bíróságra ... Ezen ügy felett már több estét eltöltöttem ezen okmányok megismerése miatt és átdolgoztam így és úgy, de nekem nincs e részletekre képességem, és Önök sem adhatják TM-azt nekem ... Az egyéni fizetés kérdése bizonyára oly mely a műhely igazgatója és a munkások közt, s nem egy harmadik fél által döntendő el.” Kézirat tárgyalás. Le vagyunk kötelezve Dr. Spence Watsonnak, hogy engedélyt adott átolvasni az írást és más okmányokat, mint szintén sok más beceses eszméért és bírálatáért.

lasztott bíró nagyon is drága személyiség arra, hogy hozzá lehessen fordulni az általános bérszerződések alkalmazásáért különös esetekre, és az államférfi vagy emberbarát nem szakíthat annyi időt. Más oldalról, ha, mint a cipő- és csizmaiparban, hogyha valaki olyanhoz fordulna, aki benne van az iparágban, nehéz elkerülni az osztály felfogás gyanúját. A más kerületből való nagy munkaadótól, akinek szolgáltatait veszik igénybe rendszeren, alig lehet várni is, hogy megnyugtassa a munkásokat. Más oldalról pedig a munkaadók nem fognak belenyugodni abba, hogy egy munkás döntéséhez legyenek kötve.

Szerencsére nem szükséges sem a munkaadóknak, seim a munkásoknak belemenni ezen dilemmába. A kereskedelmi világból a magyarázás mindezen kérdéseire nézve vehető helyes hasonlat sem a választott bíróság költséges és kidolgozott döntése, hanem az az egyszerű szervezet, hogy egy lisztát állítsanak fel a vételi vagy bérszerződéssel kapcsolatban. Ahelyett, hogy egy külső személyt hívjanak be, olyat, aki eléggé kitűnő arra, hogy ismert és bizalmat gerjesztő legyen mind a két félre, mind a két fél maga legyen képviselve egy költségbe nem kerülő szakember által, akinek rendes dolga a kérdésben forgó különös számadások vezetése. A két szakember ritkán fog bármi nehézséget is találni abban, hogy egy ugyanazonos döntésre jussanak. Ez teljesen megfelel azon gépezetnek, amelyet oly sikeresen alkalmaznak a lancashirei gyapotiparban. A két titkár, aki elmegy azon gyárba, amelyben a magyarázás szempontjából valami kérdés felmerült, minden lényeges tekintetben teljesen megfelel azon két házügynöknek, akiket alkalmaznak egy bútorozott házban, egyfelől a tulajdonos, másfelől a kijövő bérlő. A bérszerződések magyarázásában még több igazolása van ezen eljárásnak, mint egy leltár felvételének. A házügynök feladata mind a két oldalról az, hogy a legjobb feltételeket szorítsa ki ügyfele részére. De azon szakemberek, akik elmennek egy gyapotmalomba, egy munkás vagy a munkaadó részéről jövő panasz folytán, nincsenek a közvetlenül érdek-

kelt felek akármelyiké által sem alkalmazva és nem felelősek annak. És ámbár az egyik az egyesült munkaadókat és a másik az egyesült munkásokat képviseli, mind a kettő azért tartatik és fizettetik, hogy egy ugyanazon célt biztosítsanak, szerezzenek teljes egyenlőséget egyik és másik malom közt. Ami tehát a létező általános szerződéseknél a munkaadók és munkások közt alkalmazását illeti a különleges esetekre, a választott bíraskodás bár lehetséges, de egy kétes megoldás. Az egyedüli mód hatásos pártatlanra tenni szert ily műszaki dologban csak az, hogy állandóan alkalmaztassák egy magas képzettségű szakember, aki egész idejét e dologra fordítsa. De mihelyt egy iparág eléggé jól van arra szervezve, hogy meg legyen neki a szükséges költsége egy arravaló fizetett pártatlan bíróra, mindkét fél fizetett szakértőjének közös tanácskozásában egy sokkal gyorsabb, olcsóbb és egyöntetűbb módszert találnak a magyarázás kérdéseinek eldöntésére, mint aminőt tud nyújtani bárminemű választott bíraskodás.¹

Az olvasó most már oly helyzetben van, hogy megítélheti, mennyi valószínűséggel alkalmazható a választott bíraskodás kész orvosságul strikeok vagy kizárások ellen, vagy csak azt is, hogy mennyire lehet állandó tüneménye a közös alkubérré berendezett leginkább kifejlett gépezetnek. A valóban döntő kérdésekben, – azon kérdésekben, amelyek egy új egyezés létrehozása körül merülnek fel – rendes és önkéntes felkeresése a pártatlan bírónak csak azon valószínűtlen esetben várható a mi véleményünk szerint, hogyha mind

Azon ritka esetben, amikor két házügynök nem tud meg egyezni, úgy tudjuk, hogy a gyakorlat köztök az, miszerint a dologt egy más szakemberhez terjesztik privát úton, akinek döntését aztán magokénak elismerik. Ha a lancashirei gyapot-üzletben a munkaadók és munkások kerületi titkárai nem egyeznek meg egy magyarázási kérdésben, az, gyakorlatilag a központi titkárok közös elhatározása alá terjesztetik. De az ily ténykérdésekben, hogy *ha ugyanazon vezérelnél fogadtatnak el teljesen mindkét fél által*, ritkán van valami áthidalhatlan véleménykülönbség hivatásos szakértők között.

a tőkepénzesek, mind a munkások ugyanazon elveket fogadnák el a munkabérek helyes alapjai gyanánt. Láttuk, mily hátsó gondolat nélkül fogadták Észak-Anglia legjobban nevelt munkásai 1870 és 1885 között a tőkepénzesek azon vezérelvét, miszerint egyáltalában méltányos, mikép a munkabérek változzanak a termény eladási ára szerint. Húsz éven át a dél-walesi bányászok ugyanazon elvet vették alapul. Ha ez a felfogás elfogadtatnék más iparágak által is, képzelhető, hogy a választott bíráskodás népszerűbbé lenne közöttük. Más oldalról, a munkások közt erős érzelm nőtte ki magát egy megállapított minimális életfentartás mellett, amelyet úgy tekintenek, mint az ország iparára nehezedő első terhet, és amelyet az egészséges családi élet és polgársultság követelményei állapítanak meg. Hogyha a tőkepénzesek ezt a felfogást fogadták el, a választott bíráskodások közönségesekké lennének, mert minden egyes kérdésben a határozott kérdés az lenne, hogy mily feltételek kívántatnak meg az iparban arra, hogy a termelők különböző osztályai az által civilizált módon megélhessenek. De az. alapelvekre nézve nincs ma semmi ily megegyezés láthatáron. Ennélfogva kénytelenek vagyunk nem helyezni semmi nagy várakozást a pártatlan bíró döntésére, mint a küzdelem megakadályozására szolgáló módszerre a munka jövő feltételei megállapításánál. Sőt nagyon magasra nem vagyunk képesek a választott bíráskodás gyakorlati értékét becsülni a létező általános egyezségeknek a részleges esetekre való alkalmazásánál sem. Gyorsaságban, műszaki hatályosságban és olcsóságban a „részrehajlatlan kívülálló” alatta áll mindkét fél fizetett titkára együttes döntésének.

De ámbár a választott bíráskodás aligha fogja helyettesíteni a közös alkut, vagy meggátolni azt, hogy esetleg megszakadjanak a tárgyalások, megvannak neki mégis a maga előnyei a legjobban szervezett iparágak kivételével mindenütt abban, hogy magokat a tárgyalásokat viszik előre. A határossal közös alkuvás első feltétele az, hogy a felek szemtől szembe kerüljenek egymással és barátságos módon vitassák

meg egymás igényeit. De gyakran ez a kezdeményező lépés igen nehéz. Hajlandók vagyunk elfeledni, azon szabályos tárgyalásokat leírva, amelyek az oly nagyon jól szervezett iparokban folynak, mint a gyapotmunkások, kazánkovácsok vagy a northumberlandi és durhami kőszénbányászoké, hogy mily új és szokatlan dolog még mindig a tőkés és munkásoknak egyenlő joggal tanácskozni, elismerni egymás képviseltető képességét és tárgyalni egyenlő nyugodt kedélyvel, szakismerettel és érvelési ügyességgel azt, hogy minő feltételek mellett szerződtesse egy munkaadó a saját maga munkásait. Még mai nap is, az iparágak nagy többségében, a mesterek méltóságokon alólinak tartanak önkény telén tárgyalni a munkásegységek vezéreivel egyenlő joggal; és mint lehetlent utasítanak vissza azt az eszmét, hogy mutassák meg nekik az ő nyereség- és veszteség-számláikat, vagy csak azon árakat is, amelyeket áruikért kapnak. Pedig éppen ezen tények azok, amelyekre alapítják a munkabérek leszállítása, vagy a munkabérek emelésének megtagadása iránt elfoglalt álláspontjukat. Más oldalról a munkások éppen az ily félig szervezett iparágakban, tele vannak előítéletekkel, a tények nem ismerésével és teljesíthetetlen vágyakkal. Ily viszonyok közt, még ha a munkaadók hajlandók is tárgyalni egyáltalán a munkásokkal, nem lehet őszinte eszmecsere, nem lehet egymás helyzetének valódi megértése, – rövidesen, nem lehet sikeres tárgyalás. Egy részrehajlatlan pártatlan bíróhoz való fordulás az ezen nehézségekből való kimenekülés egyik útja. A munkaadó méltóságát nem sérti, hogy meg kell jelennie egy kitűnő törvénytudós vagy államférfi előtt, aki tényleg bírói minőségben áll. Csak természetesnek találhatja, hogy a választott bíró kikérdezi oly valódi tények felől, amelyekre alapítja mind a két fél igényét. Maga az a pusztán tény, hogy mind a két félnek elő kell adni szabatos formában igényét oly módon, amelyet a keresztkérdésekben igazolnia kell, már egy nagy nyereség. De ha a választott bíró tapasztatos és gyakorlott, sokkal többet is tehet arra, hogy megegyezésre vigye a feleket. Felfedezi, barátságos vizsgál-

lódás útján, hogy mi az voltaképen, amit mindegyik fél lényegesnek tart, és ügyesen félreteszi minden korábbi küzdelmek izgató emlékét vagy azon elméleti érveléseket, amelyek az eset szűk határain túlmennek. Barátságos beszélgetés közben egymásután mindkét féllel, tisztába hozni mindkét fél valóban erős érveit, elmondja azokat a legszorosabb formában és kellő időben, a legbékésebb kifejezésekkel erőteljesen közli az ellenféllel. Azok, akik olvasták az eljárást oly tapasztalt választott bíró előtt, mint dr. Spence Watson, azt hisszük, egyet fognak érteni velünk, ha azt érezzük, hogy az ő csodálatos sikere a választott bírászkodásban sokkal inkább tulajdonítható ezen békéltetési ügyességnek, semmint döntései csalhatatlan voltának. Egyik esetben a másik után meglep bennünket az a tény, hogy sokkal előbb, semmint vége volna a vitának, a kérdések nagy része már meg van oldva, a vita tárgyai már annyira megszűkültek egymás igazainak kölcsönös elismerése által, hogy mikor végre a döntés megtörténik, mindkét fél előre hajlandó azt, mint elkerülhetlent, elfogadni.

A békéltetés ezen türelmes munkájában fekszik a választott bírósági eljárás valódi értéke. Nincs semmi büvös egy választott bíró döntésében, hogy lehetetlenné tegye a strikeokat vagy kizárásokat. Ha bármelyik fél tényleg inkább akar küzdeni, semmint a legkisebb ponton is engedni ellenfelének – vagyis azon esetekben, amikor vagy a munkaadóknak, vagy a munkásoknak túlnyomó erejük van – nem lesz választott bírászkodás. Ha mind a két fél kész alkudni, és elegendőleg jól van szervezve és jól van nevelve arra, hogy képes is legyen arra, semmi külső beavatkozásra nem lesz szükség. Az oly iparágakban azonban, ahol a szervezés megkezdődött, de még nem érte el legfelsőbb fokát; ahol a munkaadók már kénytelenek elismerni a munkások egyesületének erejét, de még nem mentek annyira, hogy azok megbízottaival a valódi egyenlőség alapján tárgyaljanak; ahol a munkások eléggé erősek arra, hogy strikeoljanak, de nem rendelkeznek még gyakorolt tárgyalók szolgálataival, ily

esetekben egy kitűnő külső ember beleavatkozása a legnagyobb értékű lehet. Kevés fontossággal bír, hogy beavatkozása a választott bíraskodás vagy békéltetés formáját ölti magára – vagyis, hogy fel van-e hatalmazva úgy zárni be a tárgyalást, hogy maga ad végül, mint pártatlan, döntést, vagy pedig várnia kell addig, míg a feleket rábírná arra, hogy az általa, mint elnök által szerkesztett egyességet aláírják. Mindkét esetben az a valódi feladata, hogy a közös alkuvás menetét ne helyettesítse, hanem elősegítse. És szemben azzal, hogy rendesen lehetetlen bármely közös vezérelvben megegyezni a munkabérek valódi alapjára nézve, szemben a munkás gyanakodásával az észmunkás neveltetése iránt és a munkaadó félelmével¹ a korteskedési hajlamtól; és tekintetbe véve, hogy mily fontossága van annak, hogy az ereményhez biztosíttassék az általános belenyugvás, hajlandók vagyunk azt hinni, mikép a „kitűnő külső ember” beavatkozása, szabályképen, sokkal jobban elfogadható és valószínűen sikeresebb lesz, ha bevallottan csak mint békéltető, szerepel.²

Ezen feltevést az utolsó néhány év eseményei is igazolják. Három nevezetes alkalommal kéretett külső beavatkozás egy komoly ipari összeütközés elintézésére. 1893-ban Lord Rosebery, az akkori kabinet kifejezett óhajára, elintéztett egy oly küzdelmet, amely talán hat héten át szüneteltette Anglia közepén a kőszén-ipart. 1895-ben Sir Courtenay

¹ Így, a Tyneparti vezető munkaadók némelyike által létesített Foreman's Benefit Society szabályai közt van intézkedés arra nézve, hölgy a társaság és egy tag közt felmerült minden vita választott bírósághoz utasíttassék. A szabály jelentősen hozzátesszi: „A következők nem választhatók választott bírának: Oly egyének, akik vagy bírnak már szavazattöbbséggel szerzett politikai, helyhatósági vagy más állásokkal, vagy jelöltek ilyenekre; lelkészek.” „A békéltetésnél a vitatkozók igyekeznek meggyőzni egymást, a választott bíraskodásnál meggyőzni egy harmadik személyt. Mivel az első esetben, mindkét félnek egyenlő ismerete áll a dolognak rendelkezésre, csaknem szükségképen arra kell töre-

Boyle, a Board of Trade állandó titkára, hozta létre azt az egyességet, amely a cipő-ipar nagy strikejének vetett véget. És Lord James, a mai konzervatív kormány kitűnő tagja, 1896 januárján hozta létre hosszas tárgyalások után, egy nagy küzdelem befejezését a Clyde és Belfast hajóépítők és gépészei közt. Azonban dacára ezen előkelő emberek hivatalos állásának, jellemző tény, hogy egyik esetben sem kérték őket arra, sem ők nem kíséreltek meg azt, hogy a gordiusi csomót egy pártatlan vagy választott bíró törvényes döntése útján oldják meg. Nem az volt feladatuk, hogy a dolog értelmét vizsgálják. Nem azért fordultak hozzájuk, hogy ők fha-gok döntsék el, vajjon a munkaadóknak van-e igazságok, vagy a munkásoknak. Sőt még az sem volt dolguk, hogy azon ellentétes gazdasági elvek közt válaszszanak, amelyre fektették a felek igényeiket. Az ő működésök annyiból állott, hogy mindkét fél képviselőit beszéljék rá, hogy mindaddig tárgyaljanak, amíg csak oly alapot nem találnak, amelynek alapján lehetséges lesz rajok nézve megegyezni.

A békéltetés ezen munkája, úgy hisszük, nagy és még sok éven át folyton növekvő szerepre van hivatva ezen ország munkaküzdemeiben. A közvélemény mai állapotában, ami legalább a nem tökéletesen szervezett iparágakat illeti, egy külső békéltető közbelépése a rendes közös alku előhírnökének tekintendő. Sok iparágban magok a munkaadók sincsenek valamely társaságban egyesülve; több másban még dolyfösen nem akarnak megtárgyalni egyes ügyeket

kedniök, hogy ügyük erős oldalait mutassák fel, és csakis azokat. Egyszerű ügyvédi fogásokhoz való minden kísérlet félredobnak. Elismert tények erejéhez kell fordulniok. De a második esetben az ügyvédeskedés szükséges, és minden sokféleségében, a nem kívánatosban szintűgy, mint a tagadhatatlanul jóban is jelen van. Erős küzdelemben állanak kezdettől végig. A választott bíraskodás jobb, mint a strikeolás, vagy kizárás, de rosszabb a békéltetésnél. Az ipari béke minden formájában jobb, mint az ipari háború.” Compulsory or Voluntary Conciliation: R. Spence Watson, Ironworkers' Journal, 1898 jun,

munkásaikkal. A hosszas küzdelmek alatt a közvélemény ma már csaknem kényszeríti a feleket újra kezdeni a tárgyalásokat; és egy kitűnő kívül álló beleavatkozása a közös alkuvás legjobb úttörőjének bizonyult be. Az ő társadalmi helyzete vagy hivatalos állása biztosítja még izgatott emberek közt is a tárgyalásnál a méltóság, rend és az egymás érzelmei iránt való figyelem teljes mértékét, míg megakadályoz bármely elsietett szakítást vagy abbahagyást. Amíg Lord Rosebery hajlandó volt tovább folytatni az ülést, gyakorlatilag lehetetlenné vált akár a bányatulajdonosoknak, akár a bányászoknak megtagadni a tárgyalást. De az elnyújtott vita nem vezet megegyezésre, hacsak a felek nincsenek jó viszonyban egymással, és nem hozatnak barátságos hangulatba. A békéltető feladata gondoskodni arról, hogy ezen jó hangulat légköre meglegyen és megtartassák. Az a kitűnő ebéd, amelyet Lord Roseberry adott a tulajdonosoknak és bányászoknak együtt, valószínűleg jobban közrehatott az egyezés létrehozására, mint a megélhetési munkabér felől szóló legmeggyőzőbb érvelések. Mindez azonban csak előzetes munka az igazi dologhoz. Már leírtuk azt a jelentékeny részt, amelyet egy tapintatos és gyakorlott választott bíró játszik azáltal, hogy kiveszi mindegyik félnek érveiből a legjobb érveket, újra szóvá teszi azokat a legarábeszélőbb módon és kiszorít a vitából minden felesleges forrását az izgatottságnak, mint szintén a nem lényeges különbségeket. Az eszményi békéltető ehhez hozzáadja a szerencsés találékonyságot és termékenységet lehetséges alternatívák felállításában. A vita egész folyamata alatt ügyel azon különös pontokra, amiknek mindegyik fél valódi fontosságot tulajdonít. Gyors szeme van a megegyezés elfogadható részleteire nézve. A helyes lélektani pillanatban, amikor már a vita unalmas kezd lenni mind a két félre nézve, ő készen áll egy formulával. Ez a tárgyalás válságos pillanata. Ha a felek fizikailag és elmeileg fáradtak és mégis tetszenek magoknak és többé nem haragusznak ellenfeleikre; ha a békéltető ügyes szerkesztésében megtalálják a formulát,

IV. FEJEZET.

A törvényi becikkelyezés módszere.

Nem szükséges emlékeztetnünk a History of Trade Unionism olvasóit, hogy egy törvény minden idővel egyik olyan eszközül képzeltetett a britt munkásegyséletek által, amelylyel óhajaikat elérhetni gondolták. Az a buzgalom,

darabszámra az otthoni munkánál és akár idő, akár darabszámra a gyári munkánál. Mindazon munkaadó, aki kevesebbet fizet, mint az így megállapított minimum, pénzbírság alá esik, és harmadik megszegés esetén, az ő gyárának vagy műhelyének engedélye mely nélkül nem folytathatja az; üzletet), „minden további vagy .3 alap nélkül, mint ez a törvény, megsemmisítetik a főhivatalnok által”. Ezen valódi törvényes megállapítása a minimális munkabérek, hatásában nagy érdeklődéssel lesz kísérendő a közgazdák által. Az 1894-i New Zeelandi törvény alapján, melyet W. P. Reeves, most a. gyarmat londoni főügynöke, vitt keresztül, oly munkaviszályok, amelyekben munkásegyséletek vannak érdekelve, odaterelhetők először a nyilvános békéltető székekhez és ha ezek nem végzik el, a választott bírósághoz, amely áll a főtörvényszék egy bírójából két ülnökkel. Ezen bíróság belátása szerint döntését törvényes eljárással is végrehajthatja. Ezen törvény teljes leírása feltalálható a végző fejezetben. A New South Wales-i (1892) és délaustráliai (1894) békéltetési és választott bírósági törvények gyakorlatilag sikertelenek voltak. („Quelques experiences de la Conciliation par l'Etat en Australasie”: Anton Bertramtól, a Revue d'Economie Politique 1897 júliusi számában.)

amelylyel hittek ezen különös módszerben, és azon kiterjedés, amelylyel képesek voltak azt alkalmazni is, változott az idő politikai viszonyaihoz képest. A városi mesteremberek szoros ipari társaságai és a tizennyolcadik század gyapott munkásainak kiterjedt egyesületei főleg a törvényre támaszkodtak, abban, hogy biztosítsák iparágaik szabályozását. Annyira ez volt az eset, hogy a tizennyolcadik század munkásegyleti ügyeinek leghíresebb tanulmányozója kijelenti, mikép a törvény áthágóinak „törvényes üldözése” volt ezen szervezetek főcélja,¹ és hogy tényleg az angol munkásegyletek abból eredtek, mikép nem vették tekintetbe a munkabérek megállapítására és a segédidő szabályozására vonatkozó szabályokat. Főcéljuk volt, mondja Brentano tanár, a „létező törvényes és szokásos iparszabályzatok fenntartása. Mihelyest az állam megszűnt rendet tartani, annak helyébe léptek.”² Igaz, hogy a későbbi kutatás napfényre hozott számos régi egyesületet, mely betegegyletből, vagy szenvedélyes strikeokból keletkezve, a kölcsönös biztosítás 3S közös alkuvás rendszereihez ragaszkodott. De Dr. Brentano általánosítása a tizennyolcadik század egyesületeinek íéljait és módszereit illetőleg, nagyban csak megerősített is igazoltatott. Feltűnő lett volna, hogy ha a munkásegyletek nem így jártak volna el, még az 1799-iki nagyon zigorú törvény előtt is a munkások minden összejátszása lien, még a közös alkunak pusztá eszméjét is gyűlölték a mnkaadók és erősen ellenezte a közvélemény. Más oldalról, művelt és uralkodó osztályok többsége egészen észszerűnek sak azt találta, hogy a munka feltételeit a törvény állapítsa leg. Ehhez képest azt találjuk, hogy azok a munkások, akik-3k kifogásaik voltak a megszokott életmódjukat fenyegető iítások ellen, bizalommal fordulhattak új munkaadóikkal emben a megyei gyűlésekhez, képviselőházhoz vagy a tit-

¹ Brentano's Gilds and Trade Unions (London, 1870), XXIV. 1., vagy (110. az új nyomásban).

² Ugyanott CLXXVLT. 1. (vagy 113. 1. az új nyomásban).

kos tanácshoz. Azt látjuk, hogy a munkásegysületek szerveztek bizottságokat arra, hogy a törvényt életbeléptessék hogy ügyvédek tartsanak, akik az ő ügyeiket védelmezzék a törvényszékeken; hogy nagy összegeket költöttek munkabértabellák kidolgozására, melyet a hatóságok alkalmazzanak; hogy tanúskodásokat szerezzenek a megyei törvényszékeken ezen liszták támogatására; hogy ügyvéd kíséretében jelenjenek meg a képviselőház színe előtt és a Lordok házában bizottságai előtt, kérelmezve új törvények hozását vagy ellenezve a munkaadók által benyújtott törvényjavaslatokat; és hogy végül szervezzék meg a politikai agitáció minden gépezetét, a petíciók egész özönével, az utcákon való nagy tüntetésekkel, a parlamenti folyosózással és alkalmissal, ahol a tagok mint szabad emberek véletlenül szavazati joggal bírtak, a választások befolyásával.¹

Az által, hogy a parlament és a törvényszékek elfogadták a *laissez faire* tanát, mindez a gépezet feleslegessé vált. Csakhamar pusztá pénzfecserlőssé vált a kérvények szervezése, a küldöttek és tanúk kiküldetése, az ügyvédek vagy jogtanácsosok fizetése, mert minderre csak az volt a *doctrinaire* válasz, hogy nem bocsátkoznak be az ügy érdekébe. 1800-tól kezdve úgy találjuk, hogy a képviselőház minden bizottsága ugyanegy irányban adta véleményét. „Azon véleményben vagyunk, hogy a törvényhozásnak semminemű beleavatkozása az ipar szabadságába, vagyis minden egyes ember teljes joggal bír úgy rendelkezni a saját ideje és a saját munkája felől, amint legelőnyösebbnek találja a saját érdeke szempontjából, s így az nem történhet meg anélkül, hogy meg ne sértse a közönség jóléte és biztosítására való főfontosságú általános elveket, anélkül, hogy ne létesítse a legveszedelmesebb előző eseteket, anélkül, hogy ne súlyosbítsa igen rövid idő múltán már, az általános nyomor

¹ Példák a munkásegysületi tevékenység mindezen formájára a tizenyolcadik században található a *History of Trade Unionism*ban 27., 33., 34., 40-54. 1.

súlyát és ne gördítene akadályokat az ellen, hogy az a nyomor valaha is megszüntethető legyen.”¹ El lévén így zárva egyként a nyílt közös alkutól és a törvényes becikkelyezéstől, a század első negyedének munkásegysületei a kölcsönös biztosítás módszerére estek vissza, amelyet a titkos kényszer felhasználásával nagy mértékben módosítottak. Azokat, akik vonakodtak dolgozni „az iparág érdekeivel ellentétes módon” lelkesült áldozatkészséggel támogatták, míg az „árulókat” boycottálták, sőt épen üldözték is. Amikor a munkaadók bűnügyi üldözéssel vágtak vissza, vagy a munkásegysületi tagok elbocsátásával, a munkások hirtelen strikeokkal vagy mérges verekedésekkel válaszoltak, amiket a gépek összetörése és erőszakoskodás büntényei követtek. Főleg az a remény, hogy ezen eltakart lázadásnak véget vethetnek, vitte rá a földbirtokos urakból álló parlamentet, hogy eltörölje a Combination Laws, és így képessé tegye a munkásegysületet első ízben arra, hogy nyíltan folytassa tárgyalásait a munkaadókkal.

Az évszázad egész következő negyedében a munkásegysületi tevékenység főleg arra irányult, hogy a közös alku gépezetét építse ki.² Ez könnyen megmagyarázható. Amíg a

¹ Report of Committee on Petitions of Artisans, 1811 Junius? 13.; History of Trade Unionism, 54. 1.

Az a tény, hogy történetők ezen korszakában vonták magokra a munkásosztályok törekvései a közgazdák és a sajtó figyelmét, azt hisszük, nagy részben megmagyarázza azt a közönséges felfogást, mintha a munkásegysületi ügy kizárólag a közös alkuból állanak a velejáró „botokkal és strikeokkal.” 1824 és 1869 közt tényleg a munkásegysületi mozgalom minden bírálata és elítélése prédikációk formájában nyilvánult a közös alku lehetlensége és a strikeok rosszhiszeműsége ellen. Még magok a közgazdák is, úgy látszik, hogy nem ismerték vagy az összejátszások történetét, amelyet bíráltak, vagy azok céljainak és módszerének természetét és különböző voltát. A munkásegysületi célok és munkásegysületi módszerek ezen kancsalszemű magyarázata még mindig ott rejti az egyes vezércikkekben és népszerű gazdasági kézikönyvekben.

Philosoph radikálisok, sőt tényleg nagy része a művelt közvéleménynek is ezen nemzedékben, együttműködött az egyletekkel abban, hogy szélesbítse és biztosítsa az ő törekvéseit a közös alku rendszerére, minden oly felfogás, mely arra célzott, hogy a rendes munkás munkafeltételei törvénnyel szabályoztassanak, a középosztályú választók által kérdésen kívül állónak tartatott. Azon iparágak, amelyekben volt valamely kilátás (akár a filantrópok figyelmeztetése, akár valamely különös bajok folytán) arra, hogy különös törvény hozassék reájok, még mindig arra törekedtek, hogy közszabályzataikat a törvényes becikkelyezés útján biztosítsák. A History of Trade Unionism olvasója fog emlékezni reá, hogy mily erősen és hatásosan támogatták a szövőipar munkásainak egyesületei, 1830 és 1850 közt, a Robert Owen és Lord Shaftesbury által bemutatott tizórás törvényjavaslatokat. A köszénbányászok egyesületei, arra támaszkodván igényeikkel, hogy a földalatti élet borzalmait ismeretesek, még sokkal követelőbbek voltak 1843-tól kezdve, folytonos bányaszabályozási törvényeket sürgetve. A kéziszővők s harisnyakötőmunkások sokáig sürgették azután is szenvedélyesen a régi érvelést a törvényes munkabérek mellett, míg a szervezett munkások minden osztálya szörványosan megkísérlette törvényes védelmet nyerni keresményök részére a jancsi-bankók hatásos eltiltásában. De a képviselőházban uralkodó elemek a munkaadók lévén, azon iparágak munkásai, amelyek csupán felnőtt férfiakat foglalkoztattak és amelyeknél nem fordultak elő különös bajok, a legnagyobb részben eltertek hagyományos módszereiktől.

Úgy találjuk, hogy mikor 1867-ben a városi munkás, és 1885-ben a vidéki munkás és bányász választójogot kaptak, a három módszer között a viszonylagos elsőbbség ismét zökkent. A munkaórák törvényes szabályozásának ügye például a felnőtt férfiakra nézve, szabatosan először a gyapotszővők agitációjának kezdetén a kilencórás törvényjavaslat mellett formuláztatott. „Gyakran mondták, – mondja 1871-ben hivatalos köriratjok, – hogy a felnőtt férfi munkába

való minden törvényes beavatkozás gazdasági tévedés, és továbbá azt állítják, hogy mivel a munkásembernek egyedüli tőkéje az ő munkája, nem szabad őt korlátozni annak használatában vagy alkalmazásában . . . Nos, ámbár első pillantásra a fentebbi okoskodás, ha lehet azt okoskodásnak nevezni – eléggé tetszetősnek látszik, mégis van benne egy szembeszökő tévedés, amely annál veszélyesebb, mert nagyon ügyes modorral igyekezik a törvényhozást és a dolgozó lakosságot ferde viszonyba terelni egymással szemben . . . Egy több mint kétezer éves bölcsesség által felállított általános törvény egészséges alevelve az, hogy ahol az emberi dolgok szükségszerű tökéletlensége folytán a szerződő vagy alkuvó felek nem állanak egyenlő erőben, de az egyiknek túlnyomó ereje van elnyomni vagy félrevezetni a másikat, a törvénynek kell közbelépni a gyengébb fél támogatására... Reánk, mint munkásemberekre tartozik kikutatni, hogy mi rossz a jelenlegi gyárrendszerben és ha van szükség reá, kérni a törvényhozást beavatkozni a mi javunkra . . . hogy vajjon nem érkezett-e el az ideje, amikor a parlament hivatva van a gyári munka óráinak megrövidítését biztosítani ... Hogy ha törvényhozóink egy része azt a hajlandóságát nyilvánítaná, hogy kész lemondani törvényhozói működéséről, amennyiben mi vagyunk érdekelve, helyes lesz emlékeztetni őket, hogy újra eljön majd a választás napja, amikor aztán lemondások el lesz fogadva.”¹

A politikai helyzet ezen változása megmagyarázza nemcsak az új gyári- és bányatörvények, továbbá vasúti és kereskedelmi hajózási szabályozások, és a balesetek és

¹ Az Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners főtitkára által aláírt körlevél az 1871 december 11-iki küldöttek gyűlésére; History of Trade Unionism, 295-96. 1. Meg kell emlékeznünk arról, hogy ez a munkásegylet mindig kizárólag férfiakból alakult. A mi History of Trade Unionism munkában kifejtettük, hogy a kilencórás agitáció végre mint vezetett sikere» megoldásra „az asszonyok szoknyái megett”.

jancsibankókra vonatkozó törvények növekvő követelését, de 1868-tól kezdve oly kizárólag politikai természetű munkásegyleti szervezkedések létrejöttét is, mint az United Textile Factory Workers' Association és oly, főleg politikai társulásokat, mint a Miners' Federation of Great Britain együtt egy általános politikai gépezet teremtésével az egész munkásegyleti világra kihatólag, ipari tanácsok, munkásegyleti kongresszus és parlamenti bizottság alakjában.

Valószínű, hogy senki sem bír, aki nem ismerős a munkásegyletek történetével, megfelelő fogalmával sem azon ipari szabályozások számának és sokféleségének, amiket az egyletek törekedtek törvények útján elfogadtatni. A tizennyolcadik századi összejátszások, úgy látszik arra szorították óhajaikat, hogy megállapíttassék a munkabérek minimuma, a segédmunkásság bizonyos korszaka kötelezővé tételessék, és a segédmunkások száma helyes arányba hozassák a munkásokkal. A nagy méretekben való gyártás bejövételével látjuk, hogy a gyári munkások és bányászok magokévá teszik az egészségügyi, túlszűfoaltság!, a balesetek ellen való biztonsági és a munkanap hosszúsága iránti kérdéseket is. Amellett az általános kérelem mellett, hogy a munkaadók tétessenek felelőssé a balesetekért és eltiltassék nekik bármely levonást is tenni a munkabérekéből, nagy osztályai vannak a munkásegyleti világnak, akik nyolcórái munkanapot, a túlidő megtiltását és határozott munkaszünetek megállapítását követelik; mások sürgetik a munkabérek heti kifizetését, a „különlegesek” világossá tételét, ami a darabszámi bérfizetésen alapul, és mindenféle pénzbírságok és levonások eltörlését. A cipő- és csizmamunkások nemzeti egylete kéri az idegen bevándorlók kizárását és a műhelyhelyiség kényszerítő berendezését a munkaadó költségére; míg a szabók egyesült társasága semmivel sem elégszik meg, csakis az otthoni munka törvényes eltiltásával. A kocsisok évről-évre kérnek törvényt az ő szabályok kényszerítő elfogadtatására, hogy egy munkás csak egy kocsi kezelésével bízassék meg; a kazánkovácsok, gépfűrók és öl-

mozók azt kérik, hogy csudán bizonyítvánnyal ellátott szakembereknek engedtessek meg bizonyos állások elfoglalása; a szövőmunkások azt óhajtják, hogy szabályoztassék a fonógyárak és szövőszékek hőmérséklete és nedvessége; míg a tengerészeknek van egy saját magok által készített hosszú törvénykönyve, amely kiterjed a tengeri biztosítási törvények módosításától kezdve le egészen a tengeri szakács minősítéséig, a tengerre menő hajók jobb szerkezetétől kezdve addig, hogy az előlegekre meghatározott összegek határa terjesztessék ki, attól, hogy a tengerészeknek meghatározott száma törvényileg kötelező legyen, addig, hogy a hajó orvossági szekrénye felügyelet alatt álljon. Pedig ez a felsorolás egyáltalán nem meríti ki a sorozatot. Mindegyik parlament kész a munka feltételeire vonatkozó új szabályzatokat belevéetni a már most is nagyterjedelmű munkatörvénykönyvbe, míg minden következő munkásegyleti kongresszus új követelmények egész sorozatát állapítja meg.¹ Jóra vagy rosszra kikerülhetlennel látszik, hogy a bérmunkások növekvő részvétele a politikai életben, és szervezeteiknek emelkedő befolyása, szükségképen kell, hogy magával hozza

¹ Lásd a különböző munkásegyleti kongresszusok jelentéseit, különösen 1885 óta. Meg kell jegyezni, hogy az egyesült államok alkotmánya szerint, az angol munkásegyletek által így óhajtott törvények legnagyobb része, mint szintén a már érvényben levő törvények közül is sok, érvényteleneknek volnának tarthatók, mint a szerződési szabadság alkotmányos jogának megsértései. A törvényszékek által már ezen alapon elutasított amerikai törvények közt vannak a jancsibankó-törvények, azon törvények, melyek heti vagy kéthetenkénti bérfizetést köteleznek, vagy amelyek eltiltják a bányatulajdonosokat, hogy a munkabérek tonnaszerinti mennyiségét csak a sortirozott szén után számítsák, azon törvények, amelyek eltiltják a munkaadókat, hogy csupán azon az okon, mert munkásegyleti tagok, elbocsáthassák munkásaikat, és egy gyártörvény, amely a felnőtt nők munkaidejét korlátozza. Lásd: Handbook to the Labour Law of the United States (New-York, 1896), F. J. Stimsontól.

a törvényi becikkelyezés módszerének növekvő igénybevételét.

De a törvényhez folyamodás abból a célból, hogy a munkásegyleti célok eléressenek, a munkások szempontjából, bizonyos súlyos hátrányokkal van egybekötve. A főnehézség az a hosszú és bizonytalan küzdelem, mely minden új szabályzat előfeltétele. Mielőtt egy munkásegylet elnyeri az ország törvénye által szentesített általános szabályt, meg kell győznie általában a közönséget arról, hogy a javasolt szabályzat előnyös lesz általában véve az államra nézve és nem lesz feleslegesen terhes a fogyasztókra. Ennélfogva a munkások sérelmének közhírré kell tétetni, megvitattatni nyilvános gyűléseken, és a lapok kritikájával szembeállani. A parlament tagjait rá kell beszélni, hogy tegyék magokévá a dolgot, és annyira kell velők elhitetni az igény igazságos voltát, hogy készek legyenek zaklatni a minisztereket, vagy rámenni a képviselőházra a dologgal. Kellő időben aztán egy királyi bizottság neveztetik ki, amely kihallgat tanúkat, gyűjt statisztikai adatokat és jelentést tesz. Akkor aztán a belügyminiszter egy új gyári vagy bányatörvényjavaslatot szerkesztet, és a kormányi felügyelők, orvosi szakértők, rokonszenvező munkaadók és talán egynéhány képviselő munkások összevetett tanácsára, néhány oly szakasz is tétetik bele, amely azt eredményezi, hogy a rendelet nem az, amit a munkásegylet kért, de az a minimum, ami mindezen felvilágosítás világában nélkülözhetetlennek látszik arra, hogy a baj legnagyobb részét ki lehessen kerülni. A képviselőház bizottsági tárgyalása alkalmával aztán a szakasz darabokra szaggattatik egy oldalról, a munkaadók, és más oldalról a munkások szószólói részéről. De a tagok nagy többségének, mint magának a miniszternek is, nincs közvetlen érdeke egyik részen sem, és inkább a fogyasztók általános közönsége nevében szól, félve, hogy így tartsák az iparágat az országban és támogassák az olcsóságot, semmint abból a célból, hogy rendkívüli előnyt biztosítson az érdekelt különös osztály részére. Így minden lépést rábeszélés útján kell

megnyerni. Hogy egymásután megnyerjék a választókat, a képviselőket, a korona minisztereit és – minden feladat közt a legnehezebb gyanánt – az állandó szakértőket, az a munkásegyesület hivatalnokaitól nagymennyiségű államférfiúi belátást, és a tagok nagy tömegében bölcs mérséklet, állandó kitartást, a vezetőkhez állandó hűséget, az alkudozásban édes hajlandóságot együttesen igényel, ami rendszeren nem jellege a népies mozgalmaknak. Legjobb esetben is az eljárás lassú. A lancashirei kilencórás mozgalom, például, talán gyorsabb és teljesebb sikert ért el, mint bármely más agitáció a gyári törvényhozásban. De mégis belekerült az a gyapotfonóknak négy évi költséges és fáradságos munkájába, míg a gyári nap idejét leszállító javaslatot ki tudták csikarni a vonakodó törvényhozástól.¹ Más oldalról a gépészek kilencórás napja, amelyet 1871-ben nyertek meg a közös alkuvás módszerével, hat hónap alatt volt meg a munkaadókkal való első tárgyalástól számítva.² Sőt a győzelem sem teljes sohasem. Amit a parlament végül törvényre emel, sohasem az egész kért rendszabály. A gyapotmunkások például nem kapták meg kilencórás nap jókat, de csak egy 56½ órasi hetet. Más oldalról a közös alkuvás módszere mellett, a munkásegyesületek nem ritkán nyerték el a munkaadóktól, stratégikus előnyök idején, nemcsak egész kérelmeket, de oly rendkívüli feltételeket is, amelyeket sohasem mertek volna valami törvényhozási javaslatba felvételni. Látni fogjuk lentebb, hogy mennyire elijeszti ennek meggondolása az oly erős munkásegyleteket, mint a kazánkovácsok és vashajóépítők egyesült társasága attól, hogy a parlament elé menjenek oly eldöntetlen kérdések felett, mint a munka határvonalainak megállapítása és a segédmunkások korlátozása, amelyeknél úgy érzik, hogy jobb feltételeket tudnak ők magok elérni, mint aminőket engedélyezhetne nekik a nagyközönség, mint egész. De pusztán a munkaórák számát véve

¹ History of Trade Unionism, 295-298. 1.

² Ugyanott 299-302. 1.

is láthatjuk, hogy míg a parlament nincs megérve még a bányászok részére a nyolcórás munkanapra sem, addig a northumberlandi és durhami kőszénbányászok közös alku útján már rég biztosítottak magoknak egy 7 órásnál kevesebb munkanapot, és oly munkahetet, mely sohasem halad túl 37 órát.

Első pillantásra különösnek tűnhetik fel, hogy mind-ezen nehézségek és hátrányok dacára a munkásegyséletek oly állhatatosan, sőt növekvő módon törekesznek illető iparágaik törvényhozási szabályozására. A magyarázat az, hogy bármily unalmas és nehéz legyen is az arra vezető eljárás, mihelyt egyszer a közszabályzat egy törvénybe van belefoglalva, sokkal teljesebben kielégíti az állandóságra és általánosságra törekvő munkásegyleti óhajokat, mint bármely más módszer. Amint láttuk, még mindig ritka dolog, hogy egy munkásegységlet képes lett volna a közös alku rendszerével létesíteni valami egyenlő feltételeket az egész országra nézve. Oly előkelő és hatalmas egyesületek például, mint a gépészek összeolvadt egyesülete és az asztalosok összeolvadt egyesülete, kényszerülve látja magát elismerni a különböző városokban hetenként 48-tól 57-ig váltakozó munkaórát az egyik esetben, és 41-től 60-ig váltakozót a másik esetben.¹

De még ott is, ahol munkásegyséleti szabályzat áll fenn, már akár országos, akár helyi, mindig van, mint már említettük, néhány kiterjedt kerület és néhány fontos gyár,

¹ A Grays and Woolwich Arsenal fiókja a gépészek közt például a 48 óra mellett áll, míg a Vale of Leven fiók 57 mellett. Az asztalosok között a télközépi időt véve alapul, a Middleton fiók 41½ órát, a Bury fiók 43% és a, Prestwichi és Radclifiei fiók 44 órát dolgozik, míg Yarmouth, Yeovil és sok irlandi fiók még mindig 60-at. Lásd: Statistics of Kates of Wages, stb. kiadva az A. S. E. által 1895-ben, és az Annual Report of the Amalgamated Society of Carpenters 1894-ben. Vesd össze továbbá a Board of Trade által kiadott Reports on Wages and Hours of Labour-rel, C. 7567, 1894.

amelyben a szabályzatot vagy nem ismerik el egyáltalán, vagy rendszeresen kijátszák. A törvény ezzel szemben egyformán alkalmazható minden kerületre, akár erős a munkásegylet, akár nem is létezik, és minden munkaadóra, akár tartozik, akár nem a munkaadók egyesületéhez. Egyértelmű tényleg az a közös alku eszményi formájával, egy országos egyezséggel, mely köttetik oly munkásegylettel, mely az iparágban dolgozó minden munkást magában foglal és egy oly munkaadó társulattal, amelytől egyetlen cég sem húzza magát vissza. Mint ily egyezmény kizárja a munkabér szerződésre való befolyástól nemcsak egyes munkások vagy egyes gyárak, de az egyes kerületek külső igényeit. De még egy fokkal tovább $m < y$ ezen irányban. Egy országos egyezés, bármily állandó legyen is, mindig alá van vetve a változásnak, a munkaadók és munkások viszonylagos erejével összhangban, minden egymásután jövő fellendülés és ellanyhulás alkalmával, ami jellegzi a modern ipart. A gyapotfonók például, akiknek rendes keresete egy rendkívüli módon állandó országos egyezséggel van megállapítva, az utolsó húsz év alatt, ezen rendszer változásába tizenkét alkalommal mentek bele, ötször felfelé és hétszer lefelé. De mihelyt egyszer a munkaalkalmazás feltételeinek bármely része elegendő fontosságúnak látszik a közönség előtt arra, hogy törvénnyel biztosíttassék, az rögtön kívül fog állani még a legszélsőbb kereskedelmi válság hatásán is. Az 1879-iki legsötétebb napokban, amikor sok gyapotgyár csődbe került és a munkások húsz százalékos levonásba mentek bele béreikből, soha senki sem még csak nem is javasolta, hogy a gyárak egészségügyi állapotához szükséges drága törvényszerű felszerelésekben vagy a veszedelmes gépezetek elkerítésében valami enyhítés hozassák be. A mi History of Trade Unionismunkban kimutattuk,¹ hogy ez években mi]y komolyan volt a közös szerződés által a gépészi és építőiparokban biztosított kilencórás munkanap

¹ 333. 1.

ellensúlyozva a rendszeres túlidő gyakorlat által. De sem a túltengés, sem az ellanyhulás nem vezetett tényleg semmi változásra a gyapotfonók rendes munkanapjának hosszában, mióta 1874-ben a gyártörvény azt határozottan megszabta. Ennélfogva a törvénybe bevétele a közszabályzatnak megbecsülhetlen előnnyel jár a munkásegyleti szempontból, azzal, hogy az ellanyhulás legrosszabb idejében is kívül esik minden kérdésen. És hogy ha ítélnünk az utolsó ötven év történetéből, az ily szabályzat inkább felfelé, semmint lefelé hajlandó csusszanni. Hogy ha egyszer bármily szabályzat elfogadtatott, gyakorlatilag lehetetlenné vált egyáltalában megszüntetni, míg a közvélemény iránylata, különösen oly kérdések felett, mint a nevelés, közegészségügy, közbiztonság és rövidebb munkaidő, állandóan a rendes életviszonyok növekvő következményei mellett nyilatkozik meg.¹ A törvényes becikkelyezés rendszerének ezen jellegzetessége, amint a következő fejezetekben fogjuk látni, jelentékeny háttással van azon szabályzatok minőségére, amelyeket a munkásegyletek igyekeztek ezen különös módszerrel érvényre juttatni. De mielőtt magokat a szabályokat vizsgálnék, előbb leírjuk, hogy a munkásegylet szervezetének ezen módszer használatára mily természete és kiterjedése van.

A munkásegyletek nem fejtettek még ki a törvényes becikkelyezés módszerének alkalmazására oly annyira formás gépezetet, mint a közös alkuvás módszerére. Ezen késlekedés főleg a feladat nehézségeinek tulajdonítandó. A munkásegyletek történetében, amint láttuk, az uralkodó iránylat az volt, hogy az iparág legyen az egész országban a szervezet egysége. De arra, hogy bármely javaslatot si-

¹ Ez a „részhajlás” azonban nem velejáró tulajdonsága a törvényi becikkelyezés módszerének. Annak jelenléte a jelen nemzedékben, azt hiszszük, következménye annak, hogy a politikai hatalom átjásztatott a középosztálytól, akik a verseny minden megszorításának ellenzőivé lettek, a bér munkások kezébe, akik továbbra is bíztak a szabályozásban.

kerrel vigyenek a törvényhozás elé, vagyis hogy rábeszéljék a képviselőket, hogy a dolgot tegyék magokévá, a munkás-egyesületeknek meg kell nyerni, nem a saját magok iparában dolgozó munkaadókat és munkásokat, akárhol legyenek is azok, hanem az egyes választókerületek választóit – akár mely iparághoz tartoznak is azok. Ennélfogva kellett egy helyiséghez simuló szervezetet állítani az iparágokhoz simuló szervezetek mellé.

Két nagy iparág – a gyapot és a kőszén – képes volt ezen nehézséget legyőzni és csakis ezek fejtettek ki eddigelé valamely hatásos politikai gépezetet. A gyapotmunkások hatalmas egyesületei például, amelynek 132.000 tagjából háromnegyedrészt tíz választókerületben lakik, húsz mértföldnyi körzetben Boltontói, az utolsó huszonöt év alatt egy különös szervezetet létesített arra, hogy az általa kívánt törvényhozási szabályozást megnyerje és keresztülvigye. A szövök, fonók, kártyaszobai-munkások, rakodók és felügyelők öt társasága szövetkezett az egyesült szövőgyári munkások társaságában, amely nem létesít semmi közös alkut, és nincs semmi biztosítási oldala, hanem amelynek egyedüli célja: „minden oly sérelem megszüntetése . . . amelyhez parlamenti vagy kormányi beavatkozás szükségeltetik.”¹ A képviseleti gyűlés² ezen szövetségénél, mely száz helyi fióknak csaknem 200 küldöttjéből áll, egyesíti a gyapotmunkások mindegyik osztályát egy erős szervezetbe közös politikai céljaikra. De a szövetségi végrehajtótanács³ az, melyet évente ezen képviseleti gyűlés alkalmaz, amely vezeti a parlamenti politikát és szervezi az iparág politikai erejét. Ez a kabinet, amely főleg a különböző egyesületek fizetett hivatalnokaiából áll, rendszeren gyűléskezik az egész éven át, kizárólag politikai ügyekben. Ezen zárt gyűlésekben, melyek egy manchesteri vendéglő

¹ 1890-iki szabályzatok.

Elnevezve főtanácsnak.

Elnevezve törvényhozási tanácsnak.

társalgótermében tartatnak, minden szónoklás és formaiság ki van zárva, és a küldők panaszai cinikus egyenességgel vitattatnak meg. Hogy ha úgy tetszik, mintha azoknál valamely törvényhozási vagy közigazgatási orvoslásra volna szükség, az elnök és a titkár, – akik mindig a fonók és illetőleg a szövök vezető hivatalnokai – utasítatnak, hogy vegyék a dolgot kezökbe. Ezen hivatalnokok elég eszélyesek arra, hogy szakértő segélyét vegyék igénybe. Rendesen van valamely kitűnő jogtudós, aki egy lancashirei kerületet képvisel, aki örül, hogy agyát ingyen bocsássa ily befolyásos szervezet rendelkezésére. Egy szakasz vagy egy javaslat fogalmaztatik meg, és tárgyalásokat kezdenek meg a belügyi kormánynyal. Ha egyszer biztosak a javaslat műszaki elfogadhatósága és közigazgatási végrehajthatósága felől, a szövetkezeti végrehajtótanács egy éles politikai hadjáratot in dit meg. Nyilvános gyűlések szerveztetnek, amelyre a helyi képviselők, vagy azok vonakodása esetén az ellenzéki jelöltek hivatnak meg pártkülönbőség nélkül elnökölni. Ezen gyűlések útján aztán nemcsak a gyapotgyárakban vagy akörül forgolódo 300.000 ember, de más választók és magok a parlamenti jelöltek is, türelmesen kineveltetnek. Nem csekély segítség ezen eljárásnál az, hogy a gyapotmunkásoknak megvan az, ami tényleg saját orgánumnak felel meg a sajtóban, és hogy az ő vezető hivatalnokaik írják ezenkívül a vidéki sajtóban a munkahirek nagy részét. Amikor a parlamenti ülésszak megnyílik, a küzdelem át-tétetik a képviselőház folyosójára, Talán egy szerencsés véletlen, hogy a fonók jelenlegi főtitkára a konzervatív párt-hoz tartozik, míg a szövök főtitkára a liberálisok egyik fő-oszlopa. A gyapotkerületeknek, bármely párt-hoz tartozza-nak is, egyik képviselője sem menekülhet ki a nyomás alól. Időközben azon célból, hogy a törvényhozás útját egyenges-sék, a munkaadók is közeledhettek azzal a szándékkal, hogy valamely közös eljárásban egyezzenek meg, amelyet aztán az iparág, mint teljes egész, rászoríthasson a kormányra. A gyártulajdonosok például belátják, hogy ne ellenezzék a

további gyárszabályozást, ha a munkások csatlakoznak hozzájuk megakadályozni egy fenyegető indiai behozatali vámot, vagy támogatják őket az „ezüst visszahelyezése” kérdésében. Hogy ha az általános választás ideje közeleg, sürgős felhívás bocsáttatik ki mind a 132.000 taghoz, emlékeztetve őket; hogy csak azon jelöltekre szavazzanak, bármelyik politikai párton is, akik megígérik, hogy az iparág programját támogatni fogják. Senki sem olvashatja a gyakori körleveleket, a munkaadókkal és képviselőkkel folytatott értekezletek jegyzőkönyveit, a nyilvános gyűlésekről, a gyárfelügyelőknak adott ebédekről és a belügyi kormányhoz küldött küldöttségekről szóló jelentéseket, a Cotton Factory Timesben közölt vezércikkeket, és a lancashirei választókerületekben fellépett jelöltekhez tett kérdéseket anélkül, hogy beismerje, mikép a gyapotmunkások tudták, mint kell szervezni egy kitűnő hatályossággal bíró politikai gépezetet. Az eredmény az, hogy a gyapotipar törvényhozási szabályozása sokkal messzebb pontig halad előre, mint h mely más iparágé, míg más oldalról a törvény más keretekben nem ismert szigorú szabatosággal hajtatik be. A gyapotmunkások esetében a szorgos figyelő azt gyaníthatja, hogy a politikai gépezet jobb, mint az az anyag, amelyből vétetett. Elmerülve a vallásos szektákba és a szövetkezeti boltokba, törekedve egyéni szorgalom által kiemelkedni a bérmunkásosztályból, és hozzászokva ahhoz, hogy a helyi gyártulajdonosok és földesurak nézeteit fogadja el, a gyapotmunkás, mint osztály, nem jelentőségteljes politikai képzettsége tekintetében. Azon érdek tekintetében, amelyet mutatnak a közdolgok iránt, hátrább vannak, mint az angol északi- és középkerületek kőszénbányászai. Ezen földalatti munkások között a demokrata politikai ösztön oly élénk, hogy több mint húsz éve már, mióta saját hiva-

¹Az United Textile Factory Operatives' Association gyűlései időlegesen fel voltak függesztve 1896-ban, a hivatalnokok azt állapítván meg, hogy az idő nem alkalmas a gyári törvényhozás további kiterjesztésére.

talnokaikat küldik képviselőkül a parlamentbe. Ép úgy mint a gyapotmunkásoknak, nekik is rendkívüli politikai alkalmok van, mert az összes tagok négyötöde egy aránylag kevésszámú parlamenti választókerületben lakik. Ezen előnyök azonban nagy mértékben ellensúlyozva vannak azon tény által, mikép ők, politikai célok tekintetében megvannak oszolva két ellenséges csoportra, egy oldalról a Miners' Federationra, más oldalról a northumberlandi és durhami megyei egyesületekre.

A northumberlandi és durhami bányászok voltak, több mint egy nemzedék óta, a bányában való munka felteteleinek törvényes szabályozása mellett keletkezett mozgalom megindító és erélyes vezetői. Nem szükséges újra leírunk az 1843 és 1887 közötti erélyes törvénykezési és parlamenti hadjárat gépezetét. A „bányászok főügyvédjének” kinevezése óta egészen Alexander Macdonald haláláig az egymásután következő bányaszabályozási törvények támogatói a legerőteljesebb támogatást e két északi megyéből kapták. Leírtuk már másutt¹ az ipari viszonyok és gazdasági elméletek azon különös találkozását, amelyek a northumberlandi és durhami egyesületeket megállásra birták iparagok törvényes szabályozásának szempontjából. Még mindig tartanak fenn névleg egy külön politikai gépezetet a National Union of Miners nevezete alatt.² De ezen megyék tényleges politikai befolyása főleg azon három hivatalnok által gyakoroltatik, akik a képviselőházban ülnek. Ezen képviselők, együttesen a northumberlandi és durhami egyesületek vezető helyi hivatalnokaikkal, ellene vannak a tör-

¹ History of Trade Unionism, 284-292., 377-380. 1.

² Ezen szövetkezett testület, amelyet Alexander Macdonald kizárólag parlamenti célokra szervezett, s mely egy időben tényleg magában foglalva az ország összes bányászegyesületeit, a maga idejében, a legbefolyásosabb politikai szervezet volt a munkásegyesületi világban. Ma már csak a northumberlandi és durhami két csoportra van szorítva, és pusztán látszólagos külső életet él.

vényi szabályozás továbbterjesztésének és élénken ellenzik a nyolcórás törvényjavaslatot.

A bányászok nagy tömege azonban megtartotta hitét a törvényes szabályozás módszerében és mai napság még állhatatosabbak, mint elődek voltak ennek további kiterjesztésére irányuló kérelmeikben. A Miners' Federation of Great Britain (felállították 1887-ben és most 200.000 taggal bír), amelyet a kormányzás egységéről szóló fejezetünkben irtunk le, lényegesen politikai szervezet. Igaz, hogy foglal-kozik a közös alkuval is, amennyiben valami olyan van szóban, ami közel áll egy országos egyezséghez. De a kölcsönös biztosítás és közös alku rendes dolgát különálló me-gyei egyesületek látják el, és a szövetkezeti munka kilenc-tized része, ép úgy, mint az United Textile Factory Wor-kers' Associationnál, oly ügyekre vonatkozik, amelyeknél törvényhozási vagy kormányi beleavatkozás igényeltetik. Ép úgy, mint a gyapotmunkások, a bányászok szövetsége is egy képviseleti gyűlés és egy végrehajtó-bizottság útján mű-ködik, amely tényleg az alkotó egyesületek fizetett hivatal-nokainak kabinetje. Közismeretű dolog, hogy ezen szervezet nagy politikai hatalmat gyakorol, és parlamenti befo-lyásra nézve csak az United Textile Factory Workers' Asso-ciation által előztetik meg. Egy tekintetben még annál is emsebb. A bányászoknak vezetőikhez való ragaszkodása és demokrata buzgalma folytán, a bányászkerületekben a par-lamenti és helyi választásoknál mondhatni teljesen döntők a bányászok szervezetei. Nem választható meg oly jelölt, aki nem támogatja az ő programokat. Abban állanak csak a gyapotmunkások alatt, hogy nem tudják a képviselőházban mind a két pártot kezelni. A bányászok szövetkezetének elsősorban a northumberlandi és durhami egyesületek ha-tározott ellenségeskedése által teremtett igen komoly nehéz-séggel kell megküzdenie. Az 1892-95-iki parlamentben, hogy ha a bányászok szövetsége által óhajtott valamely javaslatot terjesztett be Mr. Pickard vagy Mr. Woods, tel-jesen biztos lehetett róla, hogy nem egy munkaadó fog

ellene felkelni, hanem Mr. Burt vagy Mr. Fenwick, akik a két északi megye bányászai nevében beszéltek. Maga az a tény, hogy az összes bányászok képviselői a képviselőházban egy ugyanazon politikai pártnak hűséges támogatói, zavarja némileg befolyásokat mind azon pártnál, mind ellenfeleinél. És ámbár ezen nagy szövetségzet tisztviselői közt igen tehetséges, gyakorolt és kétségbevonhatlan jellemű hivatalnokokkal bír, hajlandók vagyunk kétkedni afelett, vajjon a részletes és gazdasági tudás általános színvonala közöttök van-e oly magas, mint a gyapotmunkásokéi közt, ez utóbbiak versenyvizsgálatok útján lévén megválasztva. Talán ezen ténynek kell tulajdonítani, hogy a bányászok hivatalnokai még nincsenek tudatában annak a szükségnek, hogy szakértő törvénytudó és parlamenti szakember vegyen részt tanácskozásaikon, és sokkal kevésbé veszik igénybe a külső segítséget, mint a gyapotmunkások. Nincsenek érintkezésben a kormány bányafelügyelőivel, és eltérőleg a gyapotmunkásoktól, nem élvezik azt az előnyt, hogy könnyű, egyenlő viszonyban folytonos érintkezésben legyenek a munkaadók egyleteinek fizetett hivatalnokaival. Ezenfelül nincs meg saját közlönyük a sajtóban és ritkán vannak érintkezésben más lapokkal is. Bármily erősek tehát számban és abban, hogy választási erejük összesítve tényleg a bányászok eddigelé bizonyára szenvedtek eltökéltégők folytán. De mindezen nehézségek dacára, a bérszabályzati törvények folytonos javulása és haladó kidolgozottsága a hatalmas tőkepenzes ellenzés dacára, ékesszóló bizonyítékaul szolgál a bányászok politikai szervezeteinek múlt és jelen hatályossága mellett.

Egyik más iparág egyletei sem fejtettek ki – a gyapot és kőszénnel foglalkozók kivételével – semmi hatalmi gépezetet arra, hogy megnyerjék azon törvényes szabályzatokat, amelyeket tagjaik kívánatosaknak tartanak. Ez sok esetben annak tulajdonítható, hogy a nagy tömegben nincs semmi valódi óhaj külön törvények iránt. Némely hatalmas egyesület, mint a kazánkovácsok egyesült társa-

sága, amely sürgeti a segéd munkások számának szigorú korlátozását, aránylag közönyös az iránt, hogy a törvény legyen eszköze azon munkafeltételek biztosításának, amelyeket ők kívánnak. De vannak más iparágak, amelyek még erősebben érzik, mint a gyapotmunkások és a bányászok, hogy a törvényes becikkelyezés módszerére vannak utalva, mint az egyedüli hatályos útra, biztosítani azt, amit a munka méltányos feltételeinek tartanak. Hogy ne említsünk oly modern szervezeteket, mint a gázmunkásoké és a tengerészeké, amelyeknek céljaik főleg törvényhozásaiak, csak némely régen fennálló egyesületekre hivatkozunk, mint a szabók egyesült társasága, a készgárosok különböző társaságai Sheffieldben és a középmezék fehérműmunkásai, amelyek mindnyájan az otthoni munka törvényes szabályozására és a jancsibankó ártalmas szokásának meggátlására fektetik a fősúlyt. Ismert régi egyesületek, mint a vasöntőké, kőműveseké és gépészeké, folytonosan nagy többséggel szavaznak erőteljes törvényes rendszabályok hozatalára, amelyek műhelyeik jobb egészségügyi felszerelését, a balesetek ellen való további berendezéseket, az azok után adandó kényszerítő kártalanítást, akik a hanyagság által szenvednek, minden közszerződésben a rendes munkabérek elfogadását, és végül, de a legutolsó években nem legszelídebbül, a túlmunka eltiltását és a törvényes munkanap megtartását célozzák. És mégis nem túlságos sok azt mondani, hogy ami ezen kérdéseket illeti, a szervezett munkás egyesületek, a magok százezrekre menő választóival tényleg nem gyakorolnak jelentékeny befolyást a képviselőházra, és eltérőleg a gyapotmunkásoktól és bányászoktól, még nem tanulták meg támogatni vagy rokonszenves filantrópok törekvéseit, vagy erősíteni akaratkész politikusok kezeit. Az a feladat, hogy egy helyhez simuló szervezettel egészítsék ki az iparágaikhoz simulót, tényleg eddigelé nagyon nehéznek bizonyult a munkás egyesületi államtudománynak.

Legjobban meg tudjuk érteni ezt a nehézséget, ha meggondoljuk először azon nehézségeket, amelyek meggá-

tolnak minden egyes iparágat abban, hogy politikai befolyásra tegyen szert, és aztán azon nemét a szervezésnek, amely által az ily nehézségek legyőzhetőek volnának. A rendes munkásegyletnek tagjai kis csoportokban vannak eloszolva, amelyeknek mindegyike egy-egy választókerületnek csak parányi részét teszi. Az oldhami gyapotmunkások, mind felnőtt férfiak, tényleg uralják a helyi választást, de az oldhami bádigosok csak 69, az oldhami asztalosok csak 152-en vannak, nagyon kis csoportok arra, hogy nézeteiket reászorítsák a parlamenti jelöltekre. Hasonlóul Morpethben, több mint húsz év óta, a kőszénbányászok képesek voltak megválasztani tényleg egyikét hivatalnokaiknak képviselőnek. De a szabók Morpethben csak öten vannak, és így tényleg nem tudnak segíteni magokon. Még Londonban is, ahol a szabók egybeolvadt társasága uralkodik iparága ügyesebb része felett, kétezer tagja szét van szórva hatvannál több választókerületbe. Szembeszökő, hogy az egyedüli mód, amelylyel az oly szélesen szétszórt iparokban dolgozó munkások, mint az építő- és szabóiparok, egy nem szakértő közönségre vagy egy vonakodó parlamentre reászoríthatják sérelmeiket, az, hogy ha minden egyes kerület különböző iparágai között együttes eljárás jön létre. Még a gépészek is, akik bizonyos központokban nagyszámú tagokkal bírnak, megvannak gyengítve politikailag saját erősségeikben is, az által, hogy részleges társaságokra vannak oszolva. És a közös eljárás még világosabban szükséges a helyi kis iparágak nagy számának esetében, amelyeknek nincs meg az a vigasztalások, hogy számos fiókjok és végösszegben nagy tagszámok van. Már most, a gyapotmunkások és kisebb mértékben a kőszénbányászok hosszú és változatos tapasztalata igazolja, hogy, ha egy politikai szövetkezés eredményes akar lenni, három feltétel egyáltalában nélkülözhetlen. Első sorban is kell lenni egy erélyes központi végrehajtónak, amelyre az összes eljárás egész szervezése reabizassék. Ezen központi bizottsággal hatásos összeköttetésben meg kell lenni a különböző kerületekben a helyi

szervezeteknek, amelyek mindig készek engedelmeskedni a vezetők irányításának, és alárendelni más érdekeket a főcélnek. Végezetül a központi bizottságnak nem csak bírnia kell rendelkezésére egy megfelelő eszes emberekből álló hivatalnoki kart, hanem azt is kell tudnia, hogy mire képes, akár ingyen, akár pénzért, és hajlandó gyakori ízben felhasználni szaktanácsot gyakorolt szakértők részéről a törvénykezés, parlamenti eljárás és azon téren, ami általános politikának volna nevezhető.

Azt lehetne gondolni első felfogásra, hogy az évi munkásegyleti kongresszusban, a parlamenti bizottságban és a helyi ipari tanácsokban, a munkásegyleti világnak megvan az a politikai gépezete, mely ezen elemi feltételeknek eleget tesz. Ha egy képviseleti gyűlés, melyre csaknem minden szervezett iparág küld megbízottakat. Ezen gyűlésnek sincs semmi dolga a kölcsönös biztosítással, vagy közös alkuval, hanem csakis a munkásegyleti világ politikai érdeseit tárgyalja. Ez választ egy tizenhárom tagú kabinetet, amelyen részt vesz a mozgalom legeszesebb fizetett tisztviselői közül nem egy. Ezen parlamenti bizottság feladatául kimondottan az van kitűzve, hogy „ügyeljen minden, a munka kérdését közvetlenül érintő törvényhozási javaslatra, kezdeményezzen oly törvényhozási lépéseket, amiket a kongresszus helyesnek tart, és készítse elő a kongresszus tárgysorozatát.”¹ Végezetül ott vannak több, mint száz városban, amelyek együtt a képviselőház egy harmadát választják meg, a helyi munkásegyleti fiókok, vegyes bizottságai, amelyek arra valók, hogy „ügyeljenek a munka általános érdekeire – mind politikai, mind társadalmi szempontból – mind bent a parlamentben, mind kívül azon”.² De ezen szervezet alkotmányának és működésé-

¹ A parlamenti bizottság által szerkesztett és összeállított szabályzatok 1894 november.

² A londoni ipari tanács 1895 márciusán átvizsgált szabályai. A manchesteri és salfordi ipari tanács (felállítva 1866-ban) kijelenti, hogy céljai „örkődni a munka politikai és társadalmi jogai

nek rövid megvizsgálása, azt hisszük, világossá teszik, hogy bármennyi nagy külső hasonlósággal bír is az egy hatásos politikai gépezettel, nincsenek meg benne a hatályosság és sikeresség lényeges feltételei.

Vegyük fel, hogy azzal kezdjük, a parlamenti bizottságot, amelyre hárulna, a gyapotmunkások hasonló szervezete szerint az a kötelesség, hogy állapítsanak meg egy országos munkásegyesületi programot, hogy vezessék a munkásegyesületi kongresszus tárgyalásait, hogy irányítsák a szükséges politikai hadjáratot a választókerületekben és végezetül, vitessék keresztül az óhajtott javaslatokat a parlamentben. Be a parlamenti bizottságnak az utolsó húsz év alatt, tényleg nem volt módja ezen kötelességeit teljesíteni. Az egyetek központi végrehajtó-bizottságai, akiktől várható csakis az iparági nehézségek és javaslatok felelős megállapítása, ritkán álmodnak róla, hogy óhajaikat közöljék a parlamenti bizottsággal. Ez természetesen következménye volt azon ténynek, hogy nincs központi hivatal, mely képes volna feldolgozni azon javaslatokat, melyek időről-időre beérkeznek.¹ Mert minden parlamenti s más dolg ara a munkásegyesületi világnak, mint egésznek, csak egyetlen titkár van ideállítva, aki rendszeren egyike a munkásképviseleknek a képviselőházban, s így a választóközönség iránt elébbvaló kötelességei vannak. Az utolsó öt év alatt a hivatal elfoglalója saját egyesületének egy fizetett hivatalnok volt, aki alaposan el volt foglalva ennek különös részleges érdekeivel. A parlamenti bizottság beismerten csupán azért fizet, ami

és érdekei felett helyileg és országosan, de nem pártpolitikai jelleggel. Kötelessége irányítani a tagjai által bírt érőt és befolyást, indítványozni és támogatni oly javaslatokat, amelyek a nép kényelmét és jólétét emelni látszanak és általában támogatni azon célok biztosítását, amelyek végett jöttek létre a munkásegyesületek” (1890-iki jelentés).

¹ History of Trade Unionism, 356-358., 470-474. 1.

marad idejéből és figyelméből, a L 200 font st.¹ fizetés nagy része tényleg azon fiának vagy barátjának fizettetvén, aki az ő gyakori távollétében Londontól, a rendes irodai foglalkozást teljesíti. Ennélfogva lehetetlen a parlamenti bizottságra nézve megvizsgálni a sérelmeket vagy önálló véleményt formálni a részleges javaslatokról. A bizottság tagjai kétségtelenül mindnyájan teljesen illetékesek a saját iparágok dolgában, de az, hogy a bizottság, mint egy egész ezen alapon járjon el, azt feltételezi, hogy feltétlenül elfogadja tagjai bármelyikének részleges javaslatait. A nem képviselt iparágak legnagyobb többségére nézve pedig a bizottságnak egyáltalában nincs módja megállapítani, sem azt, hogy a panaszolt dolog hogyan áll, sem azt, hogy mily orvoslás helyes. Nem is fordul elő sohasem, hogy a parlamenti bizottságnak eszébe jutna megkísérlem, hogy ezt a hiányt pótolja úgy, hogy szakértő vagy hivatásszerű tanácsadást keressen, amire sohasem is kérték, hogy a kongresszus pénzt szavazzon meg. Kétségbe vagyunk az iránt, hogy bármely középosztályú tanulmányozó megérthesse a munkásegyesületek ezen vonakodásában mutatott erőt és állhatatosságot a külső tanács igénybevétele ellen. Egy vasúti igazgató-tanács vagy egy városi tanács nem képzei, hogy kockára teszi függetlenségét vagy ártalmára van saját méltóságának, ha tanácsot kér egy mérnöktől vagy egy ügyvédtől, vagy ha egy számvevő vagy parlamenti ügynököt alkalmaz. Ámbár ők magok is azok, aminek szeretik magokat a munkásegyesületi tagok is neveztetni, gyakorlati emberek, mégis rendszeren még saját magok javaslatait is hivatásos szakértők kezébe adják, hogy bírálván, megvizsgálják és kellő alakba öntsék. De, úgy hisszük, hogy a merev függetlenség, a naiv öntetszelgés és az ügyek szerfelett szűk felfogásának összejátszása folytán, a parlamenti bizottság ép úgy, mint a legtöbb munkásegyesületi szervezet, ép oly illetékesnek tartják szembeszökőleg magokat arra, hogy önmagoknak ügyvédek, önmagoknak számvevőik, sőt önmagoknak egyúttal

¹ 1896-ban felemelve 300 font st.-re.

parlamenti ügynökei is legyenek.¹ Nem szükséges hozzáadni aztán, hogy mindezen minőségben a közmondásos eredményt érik el.

Arra ennél fogva, hogy szellemi vezére legyen a munkásegyesületi világnak, már régóta elveszített minden kilátást a parlamenti bizottság. Ez magával hozta a munkásegyesületi kongresszusok elposványosodását. Az a négy- vagy ötszáz tag, aki az ország minden iparágából és részéből összejön, nagy részben nem ismeri egymást és új a dolog is előttük. Mindegyik küldött magával hozza a gyűlésre a maga kedvenc eszméit és törvényhozási tervét. Abból a célból, hogy az ily képviseleti gyűlés a demokrata gépezetnek hasznos darabja legyen, a főkéllék egy felelős vezérekből álló első sor, akik magok egy határozott és következetes politikát képviselnek. De ez, amint láttuk, a parlamenti bizottságnak képességén kívül van jelenleg, mikor nincs alapos tudása, hivatalnoki kara és szakértő tanácsosa. A mi történik, tényleg az, hogy egy rakás állandó javaslatot indítványoznak a bizottság tagjai, de a kongresszus idejének kilentizedrészét a köztagok által beküldött alkalmi javaslatokra kell fordítani. Ezek nem vizsgálatnak át, vagy nem mutattatnak be a parlamenti bizottság által, sőt nem is utasíttatnak e célra választott különös bizottságokhoz megfontolás végett. Szőröstől-bőröstől megjelennek a kongresszusnak egészében ülésező tárgysorozatában, az a rend, amiben letárgyaltainak, sorshúzás által határoztatván meg.² A nekivadult küldöttek, akik most jöttek a gyaluasztaltól vagy a bányából, szemben találják magokat száz és ötven különböző természetű javaslattal, amelyek né-

¹ Említettük már, hogy az United Textile Factory Workers Association tiszteletreméltón válik ki a többi munkásegyesületektől, nem lévén meg ez a hibája. A szövetkezeti és jótékonytársulati mozgalom nagy mértékben hasonló leckét tanult meg.

² Némi javulás történt ezen tekintetben az utolsó egy vagy két év alatt, az indítványok most már tárgyaik szerint lévén osztályozva.

melyike nagy mértékben műszaki módosítást követel némely iparágra vonatkozó szabályokban, másika pusztán kegyes óhajításokat a társadalmi reformok iránt, és ismét másik messzeható változásokat az ország gazdasági és politikai alkotmányában. Mindez egyenlő joggal jó a kongresszus elé; kifejtve ötperces beszédekben; és legalább is, ami mindegyik öt közül négyet illet, elfogadtatnak vita vagy megkülönböztetés nélkül.¹ Ahelyett, hogy egy tanácskozó-gyűlés lenne, amely megvitassa gondos meghányás után, egy felelős kabinet által felállított programot és azt fogadná el, a munkásegyleti kongresszus ma egy szervezetlen nyilvános gyűlés, mely teljesen képtelen bármely következetes vagy gyakorlati politikát állítani fel.

Így nem lévén sem egy hatályos központi végrehajtott, sem pedig valamely határozott program, kevesebb fontossággal bír az, hogy azon vegyes bizottságok, amelyeknek az összes választókerületekben kellene működniök, magok is tehetetlenek és teljesen el vannak válvá a gépezet más részeitől. Nem szükséges ismételnünk az ipari tanácsok részletes leírását és működését.² Szembeszökő, hogy ha az ily tanácsoknak valamely haszna váratik a választókerületek befolyásolására, szükség van arra, hogy mindegyik iparág központi végrehajtó-bizottságának bizalmát és támogatását bírja és hogy minden politikai lépését szorosan Összhangba hozza a parlamenti bizottságéval. De oly okok miatt, amelyeket másutt részleteztünk, az országos ipari társaságok központi végrehajtó-bizottságai gyanúsán és féltékenyen nézik a helyi bizottságoknak, amelyeknek működését nem képesek ellenőrizni, magát lételet is. A parlamenti bizottság pedig, amelynek ezt az ellenőrzést kellene gyakorolni, miután nincs semmi biztos programja, vagy valami hivatalos személyzete, már sok év óta abba hagyott minden kísérletet arra, hogy irányítsa, vagy csak befolyásolja is azon

¹ History of Trade Unionism, 467-470. 1.

² Ugyanott 440-444., 466., 467. 1.

testületeket, amelyek által volna képes egyedül hatásos választási hadjáratot vezetni. Vezérlés nélkül, hivatalos Programm nélkül és minden határozott munkakör nélkül az ipari tanácsok tényleg kisebbségi munkásegyleti kongresszusokká váltak, a szervezetlen népgyűlések minden hiányaival. Vad és következtelen határozataik, nem: kevésbé mint szeszélyes és téveteg működésök természetesen még növelte a központi végrehajtó-bizottságok és azon fizetett hivatalnokok ellenszenvét, akik vezetik a parlamenti bizottságot. Ezek 1895 óta kizárattak a munkásegyleti kongresszusokon való részvételből is. Ily módon most nincs semmi tényleges összeköttetés a központi bizottság és az összes választókerületekben működő szervezetek közt.

Azt látjuk ennél fogva, hogy dacára a politikai befolyás nagy látszatának, a munkásegyleti világ egészében tényleg minden szervezett gépezet nélkül van, a törvényi becikkelyezés módszerének igénybevételére. Ezen harmincéves kísérlet ilyen eredménye kétségeket támaszthat valóban arra nézve, vajjon gyakorlati dolog-e valami hatályos gépezetet szervezni politikai célokra az egész munkásegyleti világra nézve. Némelyek azt mondhatják, hogy a gyapotmunkások és kőszénbányászok tapasztalata inkább az egyes különálló nagy iparcsomók különleges politikai gépezetének kifejlesztésére utal. Ily elv mellett volna politikai szövetkezés a gépészi és hajóépítő-iparok, a ruházati ipar, az építő és butor-zati ipar és talán még a közlekedési és általános munkások különböző ágai között. De akár fedi a törvényi becikkelyezés módszerének felhasználására szervezett gépezet az egész munkásegyleti világot, akár csak egyes részekre szorítkozik az, nem lesz lehetséges részére oly eredményeket sem elérni, mint aminőket kivívtak a gyapotmunkások és a kőszénbányászok, anélkül, hogy gyökeres változás jöjjön létre a szel-lemben, ha talán nem is a formában. Biztosan meg lehet jósolni, hogy a munkásegyleti világnak semmiféle parlamenti szervezete nem lesz politikailag hatályos, amíg működése szűk határai végleg el nem ismertetnek, és amíg a köz-

ponti szövetségi végrehajtó-bizottság, a képviseleti gyűlés és a helyi tanácsok különös teendői világosan meg nem értetnek és nem hozatnak kellő összhangba egymással.

Nézzük először annak fontosságát, hogy elismertesse-nek azon szűk határok, amelyek közt gyakorolható ily politikai befolyás. Itt van tényleg, részletes alkalmazása azon vezérelveknek, amelyekre kell szükségképen, mint az egyesületek közti viszonyokról szóló fejezetünkben kimutattuk, minden együttes eljárást alapítani. Állandó szövetségeknek nélkülözhetlen feltétele, amint kifejtettük, az, hogy az azt alkotó testületek pusztán annyira egyesíttessenek, amennyire terjed a közös érdekeiknek határa, és minden más kérdés tekintetében tartsák meg függetlenségeket. A munkásegyleti kongresszus egy szövetkezés, amelynek célja, hogy parlamenti működéssel szerezzen nem általában véve társadalmi reformot, hanem az őt alkotó munkásegyletek által kívánt különleges rendszabályokat.¹ Ezek mindnyájan óhajtanak bizonyos tisztán saját külön iparokra szorítókozó törvényes szabályozásokat, és mindnyájan készek, ha ez a korlátozás szem előtt tartatik, támogatni egymás óhajait. Sok fontos tárgy tekintetében, mint aminők az összejátszás szabadsága, a balesetek ellen való kártérítés, a jancsiban-kók, közegészségügyi rendelkezés, a különlegesek záradéka, a heti munkabérfizetés, és a büntetési bírságok eltörlése, egyesülve vannak általános szabályokban. De mihelyst a kongresszus eltér a maga szűk munkásegylet! körétől, és bármely véleményt fejez ki akár általános társadalmi reformok, akár pártpolitikai kérdések felett szükségszerűleg elidegeníti tagjainak egész csoportját, s az egyesületek a kongresszussal karöltve járnak el az óhajtott par-

¹ Magoknak a munkásegylet! szabályzatoknak lentebb következő vizsgálatának folyamán és végső áttekintésükben fel fogjuk fedni a munkásegyleti világ politikai programját. lásd „a munkásegyleti ügy gazdasági jellegeiről” és a „munkásegyleti ügy és a demokráciáról”, szóló fejezeteket.

lamenti politika érdekében, nemcsak többséggel, de összességükkel; és az így köztök létrejött egyezségnek megsértése azt a politikai erőt, amelynek megteremtésére mindnyájan közrejárultak, bármely különös politikai párt céljaira használni fel. A northumberlandi és durhami munkásegyleti tagok főleg liberálisak. A lancashireiek nagy mértékben konzervatívok. A yorkshireiek és a londoniak ismét nagy mértékben telve vannak szocializmussal. Hogy ha a kongresszus elfogadja a jelszavait, vagy támogatja általános politikáját ezen három párt bármelyikének, amelyek most – a munkásegyleti ügyek területén kívül – megosztják a brit munkások csatlakozását, rögtön vége van minden befolyásának. Az utolsó húsz év alatt tartott munkásegyleti kongresszusok története kézzelfoghatólag megerősíti ezen felfogást. Akár a liberálisok foglalták le (mint 1878-tól 1885-ig), akár a szocialisták (mint 1893-94-ben), akár a paraszt birtokosság vagy a földbirtok államosítása mellett nyilatkozott; akár a bimetallizmus mellett szólalt fel, vagy a termelés, szétosztás és harceszközeinek államosítása mellett nyilatkozott, az egyformán megsemmisíti képességét arra, hogy saját dolgát elvégezze, és oly visszahatást idéz fel, mely tönkre teszi politikai befolyását.

Mihelyt egyszer ezt a korlátozást megértik és véglegesen elismerik, lehetségessé válik a létező munkásegyleti szervezet különböző részeit egy jelentékeny befolyású politikai gépezetté olvasztani össze. Az első kellék volna egy központi szövetségi bizottság, amely kizárólag a fentebb jelzett határozott politikai célok kedvéért gyűlne össze. Ezen parlamenti bizottsághoz hozná minden országos iparág központi végrehajtó-bizottsága a maga különös sérelmeit a javaslatba hozott orvoslással együtt, ép úgy, mint a szövők végrehajtó-bizottsága az United Textile Factory Workers' Association elé terjeszti a túlgőzfejlesztés ellen való kifogásait és az ezen gyakorlat eltörlésére való javaslatait. Semmi áron ne vehessen fel a parlamenti bizottság semmi oly javaslatot, amely nem nyerte meg az érintett iparág központi végrehajtó-bi-

zottságának külön kifejezett támogatását. Minden eltérés ezen szabálytól ellentétbe hozhatná a szövetségi bizottságot valódi megbízóival és megfosztaná őt minden biztosítéktól arra nézve, hogy a javaslatot a legközvetlenebbül érdekelt tagok nagy tömege elfogadta. De az a támogatás magában véve nem volna elég. A parlamenti bizottság, összhangban működve az érdekelt iparág hivatalnokaival, szakértő véleményt kell, hogy szerezzen be a sérelem mennyiségéről, a javasolt orvoslás lehetőségéről és a legjobb formát illetően, amelyben felvethető. Az összes iparágak elfogadott törvényhozási javaslatai akkor aztán egy szabatos és következetes parlamenti programba foglalhatók össze, amiből minden terjengős óhajok és szónoki handabanda ki volna zárva. Mikor végre az évi program gondos átvizsgálás és átgondolás után végre elkészítettett, azt az összes iparágak képviselői gyűlése elé kellene terjeszteni. Világos ellentétben a mostani munkásegyesületi kongresszus gyakorlatával, sarkalatos szabálylyá kellene tenni, hogy politikai akcióra vonatkozó semmi oly javaslatot nem szabad a gyűlés elébe hozni, amely előbb nem volt megtárgyalás végett kiadva a parlamenti bizottságnak, tanulmányozás és jelentéstétel céljából. Ily szabály mellett a minden egyes iparágból kiküldött tagok magok előtt találnák azon javaslatokat, amelyeket az ő végrehajtó-bizottságaik terjesztettek fel, befoglalva a lehető legjobb nyelvezetbe, és ajánlva a többi iparágak küldötteinek az érdekelt iparág hivatalnokainak együttes tekintélyével, mint szintén magának a parlamenti bizottság képzett politikai tisztikarának és azon törvénykezési és közigazgatási szakemberek tekintélyével, akiktől tanács kéretett. Ezen a ponton aztán az összes iparágak közt meginduló vita arra szolgálna, hogy felszínre hozzon minden lappangó érdek vagy politikai ellentétet, ami a választói siker ellen még egy teljesen jól kigondolt program ellenében is tekintetbe vételt követelne. De egy ilyen gyűlés még egy sokkal fontosabb célra is szolgálna, mint pusztán módosítására vagy elfogadására a hivatalos programnak. Alkalmat adna a

vezetőknek arra, hogy megmagyarázzák az egyes részleteket, és az egész munkásegylet! világ előtt megmutassák azok szükséges, helyes és összefüggő voltát minden munkásegyleti tag közös érdekével.

Ha egyszer a program megvan állapítva, a politikai agitáció munkája kezdődne meg. Itt aztán a parlamenti bizottságot ki kellene egészíteni minden választókerületben egy helyi szövetkezéssel. Ezen helyi testületnek természetesen, mint a jelenlegi ipari tanácsoknak a választókerületben vagy a városban levő összes munkásegyleti fiókok képviselőiből kellene alkottatni. Az ő hatályos és eredményes voltokra nézve főfontosságú az volna, hogy az összes iparágak központi végrehajtó-bizottságai azok megalakulását országos fontosságúnak tartsák; arra buzdítsák fiókjait, hogy legbefolyásosabb tagjaikat válasszák oda; és megadjanak nekik minden felbátorítást arra, hogy a helyi költségekből reájok eső részt a társaság pénztárából fizessék. Minden szó nélkül érthető, hogy ezen helyi tanácsoknak ép oly szigorúan, mint a munkásegyleti kongresszusnak, el kell kerülni minden hajlongást egyik vagy másik politikai párttal szemben, és szigorúan csak a munkásegyleti célokra szorítkozni. De eljárásokban még szorosabb határok közé kell szorítani magokat. A létező munkástanácsokkal ellentétben meg kell gondolniok, hogy nem az ő dolgok egyáltalán a parlamenti programot felállítani, még oly kérdésekben sem, amelyre nézve minden alkotó fiókjok egy véleményben van. Ez következik azon tényből, hogy mindegyik iparággal úgy kell elbánni, mint egy országos egységgel. Mielőtt a gépészek vagy a szabók azt remélhetik, hogy valamely módosítását megkapják az ő iparágokra vonatkozó törvénynek, minden fióknak az ország egyik széléről a másikig el kell készülnie az ugyanazonos kérés támogatására; és a kérést oly módon kell formulálni, hogy képes legyen arra, hogy rászoríttassék a miniszterekre és a közigazgatási szakértőkre. Ezen azonosság és szabatoság csak központi vezetés mellett érhető el. A helyi munkástanácsok működésének tehát, ami a

parlamenti akciót illeti, csak végrehajtónak kell lenni. Mindabból a célból, hogy mindegyik iparág központi végrehajtó-bizottságának bizalmát megtartsa, mind abból, hogy mint egy politikai gépezet egy része, szabatosan működjék, a helyi tanácsnak szigorúan arra kell szorítkozni, hogy a hivatalos munkásegyleti akkori programot tolja előre. Hogy ha tagjaik közül valaki ezt a programot szeretné megváltoztatni, előhozhatja javaslatát saját maga egyesületének helyi fiókjában, megszavaztathatja ugyanazon iparhoz tartozó társaival és felküldetheti saját központi végrehajtó-bizottságához. Hogy ha az nem oly kérdés, ami felett saját maga munkásegylete hajlandónak mutatkoznék akcióba lépni, a legbizonyosabban nem alkalmas arra, hogy a munkásegyletek szövetsége által elfogadtassák. A helyi munkástanács, anélkül, hogy az általános politikába beleavatkoznék, fog találni elegendő munkát abban, hogy a helyi munkásegyleti választókat szervezze és kioktassa; hogy végrehajtsa azon gyakori utasításokat, melyeket a parlamenti bizottság képzett politikai személyzetétől kap, a választókerület parlamenti képviselői működésére felügyelve és bírálva azt, bármely párt-hoz tartozzanak is azok; hogy kiegészítse és ellenőrizze a bányá, gyár és egészségügyi felügyelők helyi munkáját; és hogy, ahol helyesnek találja, vezesse a helyhatósági hadjáratot. Mert a helyi testületekbe való minden választásnál természetesen ő állapítja meg a saját programját. Itt aztán úgy működhetik, mint saját maga képviselői gyűlése. A munkásegyleti kongresszus hasonlatára az ipari tanács választhat és megbízhat egy felelős kabinetet; szoríthatja azt egy munkásegyletre, mintegy megkülönböztetésül az általános politikai programtól; gondoskodhatik arról, hogy legyenek tisztviselői és pénze elegendő feladatára; elvárhatja, hogy az csak megvizsgálás és szakértő vagy hivatásos tanács szerint fog működni; és mindenekfelett öröködhetik afelett, hogy távortartsa magát minden gyanútól, mintha bármely különös párt érdekében működnek.

Így kerülünk aztán vissza a szervezet mindenik fo-

kán, az értelmi vezérlés feltétlen szükséges voltára. Összefüggő szövetséges akció nélkül az iparágak közt, semmi haladás nem hozható létre a törvényi becikkelyezés módszeres felhasználására való kívánságok keresztülvitelénél. Egy központi bizottság nélkül, mely tényleg vezesse és összhangba hozza a helyi tanácsok akcióját, soha semmi választási hadjárat nem lesz hatásos. Felelős vezetők „első sora” nélkül egy képviselői gyűlés sem lesz képes sohasem megállapítani egy összefüggő programot, vagy egy népgyűlés méltóságán felül emelkedni. A vezető iparágak nagy hivatalnokainak meg kell érteniök, hogy az ő kötelességök nem csak az, hogy saját magok fiókjait tüzeljék fel erős és állandó agitációra azon különös törvényes reformok mellett, amelyet ők magok óhajtanak, de az is, hogy azt a szövetségi szervezetet is létesítsék, amely egyedül képes a cél elérését biztosítani. Ezen szövetségi szervezkedésben ő nekik magoknak kell elfoglalniuk a vezérszerepet. Ezen munkára jelenleg minden tehetségök és erejük mellett rendszeren teljesen képtelenek. Mindegyik ember ismeri a saját maga iparágát és a saját maga egyesületének óhajait, de mind tudatlan, mind közönyös minden más iparág szükségleteit és óhajait illetőleg. Mielőtt formálhatnának valami kabinet-félét egy határozott és következetes politikával, meg kell tanulniok, hogy tudnak felállítani egy teljes és részletes programot, amely magában foglalja a minden egyes iparág által óhajtott részletes törvénykezési szabályzatokat és amellet elkerülje mindegyik politikai párt jelszavait. És ez nem is egy lehetetlen álom. Egy időben, amint másutt leírtuk már,¹ a munkásegyleti világnak meg volt a „Juntában” és közvetlen utódaiban, egy szerfelett erélyes kabinetje, amely mind vezette a munkásegyleti kongresszusokat, mind irányította az ipari tanácsok akcióját. Szoros közlekedésben a nagy iparágak végrehajtó-bizottságaival és korlátlan használatával a szakértő-tanácsnak, az a Junta elkészített egy észszerű és gyakorlati programot;

¹ History of Trade Unionism, 215-283. 1.

elmagyarázta azt a képviseleti gyűléseknek, melyek azt elfogadták; és bevonta az ipari tanácsokat egy szervezett választási hadjáratba annak támogatására. Az eredmény látható volt az 1871 és 1878-iki emlékezetes parlamenti győzelmekben. Mikor megszűnt a Junta, és a szakítás megtörtént a parlamenti bizottság és annak ingyenes tanácsadói közt, a hatásos vezetés észrevétlenül véget ért. Hogy ha a gépezetet ismét hatásossá akarjuk tenni, a parlamenti bizottságnak meg kell gondolnia, hogy az ő kötelessége vezetni mind a munkásegyleti kongresszust, mind az ipari tanácsokat; felállítani saját politikáját; gondoskodni megfelelő fizetéses hivatalnokokról; és mindenekfelett a lehető legteljesebb módon felhasználni a hivatásos szakértőket. Egy szigorúan központosított és teljesen felszerelt politikai szövetség megteremtésével, mely munkáját kizárólag a munkásegyleti célokra fordítja, a szervezett iparágak észszerűen remélhetik, hogy munkájuk feltételeinek részletes törvényi szabályozásában a siker ugyanazon mértékét érik el, mint aminőt a kőszénbányászok és gyapotmunkások „rég parlamenti munkásai” értek el, míg ezen utóbbi egyesületeket úgy fogják találni, hogy az egész munkásegyleti világ tényleges támogatásával a saját magok iparában további szabályzatok megnyerésére meglesz elegendő erejük.¹

¹ Az egész politikai gépezetnek elsatnyulása az utolsó néhány év alatt annyira szembeszökő lett a vezető munkásegyleti férfiak előtt hogy szórványos kísérletek tettek azt reformálni. Ezen boncoló kötetben nem mehetünk bele részleges elbeszélésébe annak, hogy mint óhajtott az 1895-iki parlamenti bizottság az elnöke döntő szavazatával egészen új szervezetet adni a munkásegyleti kongresszusnak. Csak arra óhajtjuk emlékeztetni az olvasót, hogy az új házszabályokba, amelyek érvényesen lettek volna még elfogadtatásuk előtt is a Cardiff kongresszuson, a parlamenti bizottság három fontos újítást vett bele. Egy munkásegyleti tag sem lett volna megválasztható küldöttül, hacsak vagy nem fizetett hivatalnok a saját egyesületének, vagy nem dolgozik még mindig eredeti iparágában. Az ipari tanácsok kizárattak volna a

V. FEJEZET.

A szabványos munkabér.

A munkásegyleti szabályzatok közt van egy, mely úgy áll, mint tényleg általános, nevezetesen az arra való törekvés, hogy a fizetés bizonyos megállapított szabvány szerint történjék, egyformán alkalmazva. Még az oly elemi for-

kongresszuson való minden képviseltetésből és részvételből. És, mindenek felett a legfontosabb, a szavazás módja a képviselői gyűléseken eddig gyakorolt módtól eltérőleg oda módosított voltna a kongresszuson, hogy iparágak szerint szavazzanak. Ezek változások, látható, nem azon irányban mozognak, aminőkben a mi javaslatunk. Nincs semmi javaslat arra, hogy növelje erejét vagy erősítse a parlamenti bizottság tisztí karának, vagy hogy összefüggésbe hozza a politikai gépezet egyes részeit. Ahelyett, hogy értelmi vezetésről gondoskodnék, csak arra tesznek kísérletet, hogy a zajongó elemeket elhallgattassák, vagy kizárják. Nem kell csodálkoznunk a javaslatok elsején, amely csak azért vétetett fel, hogy egy vagy két befolyásos küldöttet kizárjon, akiknek kint maradását óhajtották a vezérlő hivatalnokok. Az által, hogy egyszerűen kilökték az ipari tanácsokat, akik kezdeményezték tényleg huszonhét év előtt e kongresszusokat, és azóta mindig élénk részt vettek abban, a parlamenti bizottság éppen azon testületeket akarta kizárni, amelyektől függ a kerületben minden hatásos munkásegyleti hadjárat. Az ipari tanácsok, így kilökve a munkásegyleti világból, most keserű ellenségesség fészkei a nagy iparágak fizetett hivatalnokai ellen; széthúzás és politikai gyengeség forrásai, ahelyett, hogy becses támaszok és szövetségesek volnák.

mája is az összeműködésnek, mint a műhelyi társaság, azt követeli, hogy minden tagja minimum gyanánt azt a bért kapja, amelyet a munkavezetővel a kérdéses munkára megállapítottak. A szervezett helyi vagy országos egyesület még

nak. De a legfontosabb, és amint gondoljuk, legveszedelmesebb változás az, ami a szavazás módszerében jött létre. 1895 előtt, ámbár az egyesületeknek azon arányban volt joguk küldötteket küldeni, amint tagszámuk és a kongresszus költségeihez való hozzájárulás mutatta, minden küldöttnak egyéni szavazata volt, és meghatalmazás útján szavazat nem engedtetett. Ily módon, a nagyobb egyesületek, ha helyesnek találták küldötteiket teljes számban megválasztani, gyakorolhatták szavazójoguk teljes erejét. De néhány hatalmas társaság hivatalnokai e berendezkedést kényelmetlennek találták. Némely esetben társaságaik zúgolódtak a három vagy négy küldötnél többel járó költséggel, és így sem tudták az aránylagos befolyást biztosítani. Más esetekben, amikor a küldöttek teljes száma kiküldetett, ezek közül némelyik azt akarta, hogy önálló véleményét kövesse, és a maga politikai hajlama, vagy a kisebb iparágaktól eredő rábeszélés szerint gyakorolta szavazatát. Miután a kongresszusnak, mint egésznek, semmi vezetősége nem volt, a függetlenség fejtelenséggé vedlett! A kőszén- és gyapotipar gyakorlati hivatalnokai előtt a kongresszus felületes és felelőség nélküli viselkedése úgy tetszett, hogy azon különös javaslatok sikere ellen fog fordulni, amelyeket az ő saját egyesületeik támogattak. Úgy látszik, hogy nem tűnt fel előttük annak szüksége, hogy köteleességük lett volna egész lelkükkel belemenni a dologba; úgy lépni fel, mint a kongresszus kabinetje, és (felállítani az egész munkásegyesülési világ egészére egy összefüggő politikát; és merészen kérni a bizalmat és pénztámogatást, amely nélkül semmi politika nem vihető keresztül. Az összes iparágak szükségeinek tanulmányozása és egybefoglalása szükségessé tett volna, egy alkalmi tetszetős kirándulás helyett Londonba, egy rakás komoly gondolkodást és egy rakás unalmas tanácskozást mindennemű szakértővel. Könnyebb volt oly helyzetbe hozni magokat, amely természetesen elzárta minden oly határozathozatal útját, mely az ő iparágukra nézve sérelmes lehetett. Ennélfogva a bizottságban lévő kőszén- és gyapotipari négy küldött sürgette az úgynevezett meghatalmazott általi szavazást, amelyet

tovább folytatja azt az elvet, és arra törekszik, hogy a szabványos munkabér kiterjesztessék minden tagjára a városban vagy kerületben. A szabványos bér, meg kell jegyezni, csak minimum, sohasem maximum. A működő kőművesek segély-

a Miners' Federation már behozott saját magok értekezletén. Ezen rendszer mellett minden iparágnak, mint egésznek adatik meg a szavazatok azon száma, melyre összes tagszáma jogosít, de nincs szüksége többet küldeni, mint egy küldöttet. Ha egynél több van jelen, ők maguk közt döntsék el, hogy mint adassék le az iparág szavazata, sőt reábizhatják szavazati jegyeiket egyikre és elhagyhatják a kongresszust. Szembeszökő, hogy a szavazás ezen módja arra irányul, hogy az egész hatalmat a hivatalnokok kezébe játsszi. Tényleg már az 1895-iki kongresszuson egy társaság, mely negyvenöt szavazattal bírt, csak főtitkárát küldte el képviselőül, és mivel ezen olcsó mód az egylet szavazóerejét nem csökkenti, azgy bizonyosan elfogadják mások is. Ezen rendszer mellett a nagy egyesületek hivatalnokai biztosították saját magok újra megválasztását állandóan a parlamenti bizottságba, és!, amikor csak szükség van reá, a hatalmat, hogy visszavessenek bármely javaslatot, amely a kongresszus előtt van, anélkül, hogy kénytelenek lennének akár azon „túrhetlen gondolkodási terhet” magokra vállalni, amelylyel együtt jár a kisebb iparágak bajainak kellő gondozása, vagy a kongresszusnak, mint egésznek, értelmi vezetőségével együtt járó fáradságot. Ennélfogva még kevésbé lesz szükséges, mint valaha, a nagy iparágak hivatalnokainak résztvenni a vitában, vagy törekedni arra, hogy a munkásegyleti világ kevésbe tapasztalt szakaszait vezessék. Mui Cardiffban nem hiányoztak jelek arra, hogy a jövő kongresszuson látni fogjuk ezen nagy hivatalnokokat, kezökben tartva az ő saját egyesületeik részére kiadott szavazati jegyek csomóit, megvetően hallgatják a kisebb iparágak ügyeiben folyó vitákat és csendesesen leszavaznak minden oly javaslatot, amely nem tetszik nekik.

De az új házszabályok többet is tesznek, minthogy egyszerűen semmivé teszik a munkásegyleti kongresszusoknak, mint tanácskozó gyűlésnek értékét, és megfosztják azt működésétől, mint képviseleti gyűlést, amelynek útján kellene a parlamenti bizottság politikáját és programját a munkásegyleti világgal közölni. A szavazás új rendszere a lehető legrosszabb módon ellen-

társasága például megegyezik (1897) a londoni központi építőmester-társasággal, hogy minden éptestű tagja nem fog kevesebbet kapni, mint tíz és fél pennyt egy órára. De a társaságnak nincs semmi kifogása az ellen, ha egy. munkaadó egy különös kőművesnek, kinek ügyességét vagy jellemét becsüli, bármely magasabb munkabért ad, ha neki úgy tetszik. A szabók egyesült társasága együttesen az ugyanazon városban levő szabómesterek társaságában, megállapít egy tarifát, minden egyes ruhanemért állandósítva a fizetést. De ez nem gátolja meg a nyugati részen lakó szabómestereket, hogy az egyesület teljes beleegyezésével, némely tagnak sokkal többet fizessenek, mint a londoni tarifa-árak. Tényleg, ámbár vannak bizonyos látszólagos kivételek, amelyeket külön fogunk tárgyalni, egy esetet sem tudunk, ahol a munkásegyesület eltiltja vagy nehezíti, hogy tagjai magasabb munkabért kapjanak a tényleg elvégzett munkáért, mint az

tétben áll azon képviseleti elvekkel, amelyeket az egyesületek közti viszonyokról szóló fejezetünkben a szövetséges társulás természetéből vontunk le és ennél fogva a legnagyobb veszélyt hordja magában a kongresszus fentmaradása ellen. A kongresszus, amely természetesen sok elágazó, sőt épen ellentétes érdeket foglal magában, soha sem lehet több, mint egy laza szövetkezés azon korlátolt célokra, amelyek közösek valóban minden osztályéval. Ennél fogva határozatainak nem a puszta szavazattöbbséggel kell létrejönniök, hanem az osztályok közt való tárgyalás útján azon célból, hogy a legáltalánosabb közös javaslat megállapítható legyen. De a jelen rendszer mellett a Miners' Federation és az United Textile Factory Workers' Association együttvéve a kongresszuson képviselt tagszám egy harmadát adja meg, és amennyiben együtt járnak el az Amalgamated Society of Engineers és Carpenters-el és a National Union of Boot and Shoe Operativessel minden lehetséges kongresszus feltétlen többségét képezik. Adni már öt iparágának feltétlen többséget a többi mindegyiknek egyesített erejével szemben, ennek, ha ragaszkodnak hozzá, vagy ki kell ölni az érelyes politikai összeműködés minden esélyét a többinél, vagy arra kell vehetnie, hogy ezek saját magok részére egy új szövetséget al-

egész testület részére megállapított közös szabvány-munkabér.

De ámbár a szabvány-munkabér minimum, nem maximum, ezen minimum felállítása szorosabb hozzásimulást okoz a munkabérek egyenlősítéséhez, mint aminő volna másként. Azon munkásegyleti tisztviselők, akiknek szerkeszteni kell egy darabáru-árszabályt vagy kiterjeszteni egy ily árszabályt egy műhelytől az egész városra, vagy egy városról az egész iparágra, tudják, hogy azon célból, miszerint az árak szabványos jellegét biztosítják, kénytelenek lesz állítani az egyes műhelyekben vagy éppen egyes városokban eddigelé élvezett munkabéreket. Éppen az iparág ezen szerencsésebben elhelyezett részeitől mutatott készség arra nézve, hogy a szabványos-munkabér kedvéért hajlandók lemondani azon magasabb munkabérekről, amelyek valami véletlen folytán rendesek lettek egy bizonyos munkánál, az, ami lehetővé teszi az egyformaságot. Már idéztük, amikor leírtuk, hogy a munkásegyleti mozgalom mint töri le a helyi monopóliumot, a gyapotszövők esetét, akik felfedezték, mikép azon célból, hogy a darabáru munkabéreknél egy egyöntetű tarifát létesíthessenek, – amely a tagok nagy részénél a munkabér emelését jelentette – kénytelen lesz egy vagy két kerület hozzájárulni azon bérek tényleges leszállítása az, amelyet eddig élveztek.¹ A Flint Glass Makers hatalmas társasága újabban egy még szembeötlőbb példát mutat nekünk. Amikor 1895-ben a Flint Glass Makers egyetértésre jutottak munkaadóikkal egy egyforma munkabér listára nézve, a yorkshirei összes üvegyárakban, a yorki fiók, amely magasabb béreket kapott, mint bármely más a megyében, először hevesen tiltakozott. Az egyforma munkabér, így okoskodtak, „lehetetlen, ha csak köztünk valamely rész nem hoz rendkívüli áldozatokat”, és annak keresztülvitele magával hozná azt az épületes látványt, mikép egy munkásegylet kényszeríti a tagjait olcsóbb munkabérek mellett dolgozni, amikor sem ők, sem a

¹ Lásd a kormányzat egységéről szóló szakaszt.

munkaadó nem óhajtja azt.”¹ Dacára azonban ezen tiltakozásnak, az egyesület tagjai elfogadták az egyforma liszta ki-dolgozását, amelyet aztán minden yorkshirei fiók közgyűlése elé terjesztettek. így a kérdés oda került a yorki tagok elé is, és ámbár világosan kitűnt, hogy az új liszta leszállítást hoz magával az ő saját keresményökből, az egyformaság iránt való előszeretet oly erős volt, hogy, amint a főtitkár jelenti, az azon időben ezen fióknál levő nyolcvannégy tagból „a liszta ellen való szavazás száma kilenc főnyi nyomorúságos mennyiség volt.”²

A szabványos munkabér ezen felfogása, amit alig szükséges magyaráznunk, nélkülözhetetlen kelléke a közös alknak. Valamely közös szabályzat nélkül, mely minden érdekelt munkásra alkalmazható, a munkabér tekintetében semmi általános szerződés nem volna lehetséges. De a határozott szabványok felállításának szokása nem pusztán járuléka a közös alkuvás rendszerének. Szükséges az, a munkabéreknek nagy elvek alapján való bármely általános megállapításához. A legönkényesebb és legkorlátlanabb munkaadó is önkényt elfogadja a szabvány munkabéreket a munkások osztályaira nézve, épen úgy, amint a nagy boltos árait nem az egyes vevők alkuvó képessége, de a bekerülési árra ráadott bizonyos százalékkal alkotja meg.³ A mérlegelés ál-

¹ Egy levél T. Mawsontól, a yorki fiók egy tagjától a Flint Glass! Makers' Magazinében 1895 október; II. köt, 8. szám, 427.. 428. 1.

A társaság központi titkáranak jelentése a Flint Glass Makers' Magazine-ban, 1895 október; II. köt, 8. sz, 447-451. 1.

A gyakorlati kényelem és a nagy műhelyek 'elszaporodása kétségkívül sokat tett az egyformaság elfogadására. A kis dolgozó mester vagy kis munkaadó, személyesen ismerheti minden munkád sát és nagy nehézség nélkül igazíthatja hozzájuk a munkabér fokozatos nagyságát. De a nagy méretben dolgozó modern munkaadó nem bajlódhatik, hogy az ő ezer munkása mindegyikének hozzáillő szabatos fokozatot állapítson meg. Neki is jobb valamely közöl

landó szabványának ezen fogalmát óhajtja a munkásegysület kiterjeszteni az egyes műhelyekről a kerületekre és a kerületekről az iparág egész területére az országon belül.

Ezen munkásegysületi ragaszkodás a szabvány-munkabérekhez keserű feljajdulások tárgya volt. „A rossz és rest munkásoknak oly drágán fizetése, mint azoké, akik ügyesek és szorgalmasak”,¹ jutalomadás a restségnek és képzelenségnek”, „romboló a szorgalom és érdem jogos ambíciójára”, „a legrosszabb faja a kommunizmusnak, minden munkás egyenlő díjazása” ezek példák a tőkésék és gondolkozók kárhóztató retorikájából ezen tárgy felett. Még egész 1887-ben is egy kitűnő közgazda a következő kirohásban tört ki a munkásegysületnek képzelt rosszasa ellen e tekintetben: „Még most nem, de az idők folyamán, amint lassan e gazdasági törvények a nép közt is megértetnek, látni fogjuk, hogy a munkásegysületek megtisztulnak az ő legtévesebb és legrendetlenebb igyekezetükkel, amelyekkel törekeshnek *egyenlő munkabérekre tekintet nélkül az ügyesség, tudás, szorgalom és jellem által teremtett különbségekre*. Nincsen a szocializmus egyik tana sem oly vészterhes következményeiben, mint ezen különös és tetszetős tan, – amely tan, hogyha szigorúan alkalmaztatnék, az emberek nagy osztályai által huzamosabb idő alatt, megállítana minden haladást. Világosan szólva az azt jelenti, hogy nem lesz a világon valami olyan dolog, mint magasabb tehetség és szorgalom; hogy minden művészet és mesterséget le kell húzni a legközönségesebb, legtudatlanabb és

fizetési elvet fogadni el, melynek alkalmazása könnyű az ő hivatalnokainak és amelyek könnyen megértene a munkások.

Measures for putting an End to the Abuses of Trade Unions: Frederic Hilltől (London, 1868), 3. 1. Oly állandó ez a csalódás, hogy Mr. Lecky, írván 1896-ban, naívil visszhangoztatja a munkásegysületek ellen emelt ezen vádat, azt említve, hogy „azok arra törekeshnek, mikép a legrosszabb munkás is úgy fizetessék, mint a legjobb.” Democracy and Liberty II. k. 385. 1.

legostobább emberek színvonalára, akik csak ahhoz tartoznak.”¹

Az ilyen kifogások nem találók. Egy nagyon felületes megismerkedés a munkásegyleti ügygyel megmutatta volna az ilyen íróknak, hogy egy ugyanazonos szabványos munkabér egyáltalában nem hozza magával a heti munkabérek egyenlőségét, és hogy az nem is célja. Jóra vagi rosszra érve, a rendes britt munkás egyáltalában nem kommunista és a munkásegyleti szabályzat, mint látni fogjuk, teljesen szabados minden elméleti „sóhajtozástól a nem egyenlő keresetek egyenlő megosztása után”.

A félreértés azon zavarból ered, hogy egynek vétetik a munkabér alapja és a munkás által tényleg megszerzett összeg. Amire a munkásegylet törekszik, mint a közös alkuvásnak még magára lételére is szükséges feltételre, a szabványos alap a munkáért, mely tényleg teljesített, járó fizetésnél. De az meglehet együtt a lehető legtágasabb eltérésekkel a különböző munkások tényleges heti bevételei közt. így előttünk van az a jelentős tény, hogy a munkásegyleti tagok nagy többsége által kívánt szabványos munkabér nem valami óránként meghatározott összeg, hanem a darabszámi munka egy árlisztája. Az a kiterjedés, amennyire kiterjednek ezen darabszám szerinti liszták az egész országban, ritkán vétetik észre. Még azok is, akik hallottak a vasmunkások, acélöntők és kőszénbányászok kidolgozott tonna-alapu munkabéreiről, és azon sokszorosan átgondolt gyapotlisztákról valamit, amelyek szerint fizettetik a munkásegyleti világ egynegyedrésze, gyakran elfeledik azt a megszámlálhatlan más iparágat, (amelyeknél, mint a szabóknál, csizma készítőknél, szedőknél, ácsoknál, kosárkészítőknél, kefekötőknél) a munkaadók és munkások által aláírt és időről-időre újra átvizsgált fizetési liszták vannak a

¹ Elnöki megnyitó beszéd William Newmarchtól a társadalmi tudományi kongresszuson 1871 (Transaction of Social Science Association 1871, 127. 1.).

század kezdete óta.¹ Hogyha, mint ezen esetek mindegyikében, a szabványos munkabér a darabszám-árak lisztájának alakját veszi fel, világos, hogy nem lehet ott szó sem a különböző munkások tényleges keresetének egyenlősítéséről. Egy kosárkészítő vagy egy köszénbányász kereshet két fontot egy héten, míg a másik, ugyanazon szabvány-munkabér alapján és ugyanazon számú munkaórát dolgozva, esetleg kevesebbet szerezhethet harminc shillingnél; és egy másik, csak fél időt fordítva rá, heti jövedelmét csak tíz vagy tizenöt shillingre viheti fel.

Azt sem lehet állítani, hogy azon iparágakban, amelyekben a munkásegyesületi szabvány nem a darabszámra van alapítva, hanem egy határozott szabványos órai munkabért vesz alapul, az szükségképen magával hozza a fizetés egyenlő voltát. Még ott is, ahol ugyanazon szám órát dolgoznak a munkások, az ily iparágakban heti keresetök gyakran nagyon különböző lesz. így, amíg a rendes bádogolás, téglavetés és kőművesség egyenlő összegekkel fizetetik óraszámra, rögtön, mihelyt a munka valami különös ügyességet igényel, a munkaadó előnyösnek fogja találni magasabb bért fizetni, és a munkásegyesület szívesen támogatja ezen szokást. Az ügyesebb téglavető például ritkán fizetetik a szabványos szabvány-munkabérrel, de rendszeren külön vállalatot bír a vályogkivágásnál (vagy a vágányozásnál), a kemence-építésnél vagy a csatorna-szerkesztésnél, ahol a rendes szabványos bér felett tíztől ötven százalékkal jobban fizetetik. Minden iparágnál találunk egyes cégeket, akik különös jó névvel bírnak kitűnő minőségű munkáik tekintetében, és akik rendszeren a munkásegyesület teljes jóváhagyásával többet fizetnek, mint a munkásegyesületi szabvány, azon célból, hogy a legügyesebb és leggyakoroltabb munkásokat vonzzák műhelyeikbe. Más esetekben, ahol a

Ezen darabáru munkabérlisztákat most már könnyen lehet tanulmányozni azon kitűnő gyűjteményben, melyet a Board of Trade munkásosztálya adott ki, mint a Report on Wages and Hours of Labor II. részét 1894-ben (C. 7567, L).

munkaadó mereven ragaszkodik a rendes munkabérhez, a jobb munkás megtalálja előnyét, ha nem is a tényleg magasabb pénzkeresetben, hanem a munkaadás kellemesebb feltételeiben. Egy nagy építkezésnél a munkaadó a legjobb kőműveseit fogja kiválasztani, hogy azok tegyék meg a metszéseket, amely foglalkozás nem igényel nagy erőfeszítést és megenged alkalmilag egy pipa dohányt, míg a munkások közönséges része a köveket a felügylő szemei előtt rakja. A legjobb asztalosok, ha nem kapnak is extra fizetéseket a lépcsőzésért vagy fogasolásért, azt a finomabb munkát kapják, amely változatosságot és könnyedséget igényel és a műhelyben végzendő el, míg a nyersebb munkások rakják le a padozatot és más nehéz egyszerűbb dolgokat. Ezen megkülönböztetések esetleg aprólékosoknak tetszhetnek a szakvagy az üzletembereknek, aki nagy mértékben ellenőrzi azon viszonyokat, amelyek mellett ők dolgoznak. De egyetlen munkás sem fogja elnézni a két különböző munka közt levő lényeges különbséget, amelyek közül az egyik jelenti a kitévelt az időjárásnak, a ruha rontását és szaggasztását, az egyhangú izomerőkifejtést és folytonos felügyletet, a másik pedig megengedi a személyes szabadság jelentékeny részét, a munka jellegében kellemes változatosságot és alkalmat ad kezdeményezésre és ügyesedésre. Habár esetleg lehet, hogy ily esetekben meg lesz a hét végén kapott shillingekben az egyenlőség, a ténylegesen tett igyekezet és fáradozásért tett megfizetés igen különböző alapon lesz kimagarázható a két esetben.

Nem óhajtjuk homályba szorítani azt a tényt, hogy a munkaidő alapján a szabványos munkabér gyakorlatilag közelebb megközelítése az egyenlőségnek a pénzkeresetben, mint a darabszám-alapon megállapított szabványos munkabér. Nincs is semmi kétség afelett, hogy a bér munkás-osztálynak egy jelentékeny részének mélyen meggyökerezett meggyőződése, hogy a lelkiismeretes, szorgalmas és lassú munkásnak méltányosság szerint nem szabad kevesebb bért kapni, mint gyorsabb, de ép úgy érdemes szomszédja, még

különösebben azért, mert még a leggyorsabb munkás rendes keresete sem megy többre, mint amennyi szükséges háztartása rendes fentartására. Gyakran állítják azt, hogy ez a meggyőződés a munkásegyleti világban egy alapos ellenzést teremtett a darabszám-munka ellen. Ha az lett volna az eset, különösnek tetszhetnék, hogy képesek voltunk felsorolni oly sok iparágat, amelyben a darabszám szerint való fizetés rendszeren fentáll, mint azon egyesületek típusos példáit, amelyek a szabványos munkabért eszerint megkövetelik. A mellékelt táblázat ki fogja tüntetni, hogy a míg bizonyos fontos iparágak az időmunkabért követelik, a szervezett iparágak nagy többsége vagy követeli, vagy készséggel elfogadja a darabszám szerint való fizetést.¹ Ezen táblázat vizsgálata meg fog győzni, hogy ezen jelentékeny nézeteltérés csaknem kizárólag a végzett munkálatok jellegeből származik. Amire a munkásegyletek törekednek, az, az egyik esetben, úgy, mint a másikban, a fizetés alapjának azonossága. Némely iparágban ez csak úgy tartható fent, ha az időmunkabér követeltetik, másokban, mely úgy látszik, a szervezett munkásoknak sokkal nagyobb részére terjed ki, az időmunkabérek éppen ellenkező eredményre vezetnének és eszerint a munkásegyletek egyenlő határozottsággal a darabszám szerinti fizetést követelik.

¹ Ámbár a darabszám szerinti fizetés oly régi, mint a munka adó és bérmunkás közti viszony, úgy látszik, hogy a fizetés ezen módszerének első komoly tanulmánya a Marxé (Capital IV. rész, XXI. fej.), aki felhívja a figyelmet azon rendszeren becses bepillantásokra, amelyet adnak annak hatásáról a gyárfelügyelők hivatalos jelentései és a gyermekmunka-bizottság. További felvilágosításért lásd Mr. D. F. Schloss fgondos osztályozását az ő Methode of Industrial Renumeration-ében (London, 1-ső kiadás 1891; második 1894); és az ő kimerítő jelentéseiben a Board of Trade munkaosztályához a jövedelemmegosztás, a nyereségmegosztás és a szövetkezési szerződésekről. De sem Karl Marx, sem Mr. Schloss, sem egyik általunk ismert író sem vette tekintetbe a különbség megmagyarázását a darabszámmunkával szemben elfoglalt álláspontoknak a különböző munkásegyletek közt.

Táblázat, mely mutatja az egyesült királyságban létező minden munkásegyletre nézve, amelynek több, mint 1000 tagja van (a nem képzett munkások és szállító munkások kihagyatván), vajjon rendszeresen a darabszám vagy idő szerinti munkabéreket követelik, vagy vajjon készségesen elfogadják a fizetés mindkét rendszerét.¹

1. Munkásegyletek, melyek a darabszámot követelik.

Köszénmunkások (belevéve a bányászok szövetségét, Durham, Northumberland, Dél-Wales, 1894-ben	Tagszám
Forest of Dean és West Bromwich)	322,000
Clevelandi vaskőbányászok	3,700
Gyapotfonók egyesült társasága	18,250
A gyapotszövők északi megyei egyesülete	83,600
A csipkeszövők egyesült társasága Nottinghamban	3,500
A szabók egyesült társasága (és a skót is)	19,500
A cipő- és csizmamunkások nemzeti egyesülete	44,000
A cipő- és csizmakészítők egyesült társasága . . .	4,300
Az egyesült vas- és acélmunkások	6,700
Flint üvegáru-készítők társasága	2,150
Yorkshirei üvegedény-készítők	2,450
Sheffieldi reszelővágók	1,700
Egyesült huzalkötözők	1,600
Britt acélolvasztók	2,400
Délwalesi bádogn munkások	6,000
Staffordshirei üregeáru-készítők (fazekasok)	1,350
Kidderminsteri szőnyegszövők	1,400
Harisnyamunkások szövetkezete	3,900
Nemez-kalaposok	3,150
Szivarkészítők	1,250
Bőrmunkások egyesült társasága	1,100
16 más társaság	<u>39,000</u>
49 munkásegylet	573,000

¹ A nyomtatott tábla össze van véve egy olyanból, amely az egyesült királyságban levő minden munkásegyletet magában foglal, amelynek legalább 1000 tagja van (kivéve az általános munkásokéit és a szállítási munkásokéit). A végösszeg 1,003.000 jelenti

II. Oly munkásegysületek, amelyek készséggel elismerik különböző osztályaikban mind. a darabszámi, mind az idő-alapot.

	Tagszám
A kazánkovácsok és vashajó-építők egyesült társasága	39,650
Hajóácsok egyesült társasága	13,750
Réz munkások egyesült társasága	5,100
Pléhkovácsok egyesült társasága	2,350
Vitorlakészítők szövetsége	1,250
Orsó- és kerékkészítők, Lancashire	1,150
Kártya és szelelő szobai munkások egyesült társasága	22,200
Nyomdászok egyesülete, londoni szedők társasága, skót és más szedők egylete	31,000
Könyvkötők (két társaság)	4,350
Bodnárak kölcsönös társasága	6,000
Bútorozók (három társaság)	7,100
Hat más társaság	<u>6,100</u>
24 munkásegység	140,000

(ugyanazon kihagyással) kilenczederészét a munkásegysületi világnak, a hátralevő egytized, mely sok száz apró egyesületbe oszlik fel, hasonlóul lévén felosztva. A 111 fő-szervezetből látjuk, hogy 49, amely az összes tagok 57 százalékát foglalja magában, tényleg a darabszámmunkát óhajtja, míg a 111-ből 73, amely az összes tagszám 71 százalékát foglalja magában, vagy követeli a darabszámot, vagy készséggel elismeri azt. Azon egyletek, amelyek küzdenek a darabszámfizetés ellen, számban 38, magokba foglalva az összes tagszámnak csak 29 százalékát.

Érdekes összehasonlítani a munkásegysületi mesterembernek ezen felosztását azon nyers becsléssel, amelyet a munkaosztály tett az összes bérmunkás lakosság tekintetében. Kizárva a földművelést és a házi szolgálatot, az egyesült királyságban lakó férfi bérmunkásoknak 33 százalékát számíthatjuk a darabszámú alapú iparágakban dolgozni és 67 százalékát az időalapú iparágakban. Valószínűnek látszik ennél fogva, hogy a munkásegysületi tagok közt nagyobb százalék dolgozik darabszám szerint, mint a szervezetlen iparágakban dolgozók közt.

III. Oly munkásegységek, amelyek az időalapot követelik.

	Tagszám
1894-ben	
A gépészek egyesült társasága	78,450
A vasöntők segélytársasága.....	15,200
Mintázók egyesült társasága	3,150
Rézöntők egyesült társasága	2,750
Ácsok egyesült társasága (és két más társaság).....	58,000
Dolgozó kőművesek segélytársasága (a skóttal együtt).....	25,000
Dolgozó téglavetők társasága (és egy más társaság).....	26,700
Dolgozó burkolók országos társasága	8,500
Dolgozó bádigosok egyesült társasága	8,150
Litográf-nyomdászok egyesült társasága	2,550
Bradfordi festők	2,700
Pékek (angol, skót és ír).....	8,950
Egyesült királysági kocsigyáros társaság	5,700
18 más társaság	<u>44,200</u>
38 munkásegység.....	290,000

Az első dolog, amit észreveszünk ezen táblázatban, az, hogy azon iparágak között, amelyekben a darabszámalapra vagy törekszenek a munkások, vagy készségesen elfogadták azt, ott találjuk a legnagyobb és leghatalmasabb egyesületeket. A bányászok és a gyapotmunkások, akik rögtön strikeolnának minden kísérlet ellen, mely az idő szerinti munkabért akarná behozni; erőben és magok munkásegységének terjedelme szerint egy vonalban vannak a kazánkovácsokkal és vashajóépítőkkal, akik elfogadják a darabszámot munkabérszerződéseik nagyobb részének alapjául. És annyira távol állanak a munkásegységi hivatalnokok attól, hogy ők ellenezzék a darabszám szerinti fizetést, miszerint úgy találjuk, hogy ezen iparágadban a munkásegységi gépezet túlnyomó része, beleértve a legtehetségesebb és legbefolyásosabb hivatalnokokat is, éppen azon kifejezett céllal hivatott életre, hogy a darabszám szerinti munkabéret tárgyalja le. A kazánkovácsok kerületi küldöttei, a gyapotmunkások titkárai, a cipő- és csizma-munkások nyomó-

zói és a kőszénbányászok mázsaelenőrei egész életüket abban töltik el, hogy a fizetéseket darabszám alapon rendezzék.

Más oldalról, ámbár az idő szerint fizetett munkások kisebbségben vannak, ezek közt is látunk igen erős egyesületeket, mint aminők a kőművesek, téglavetők és bádógosok, akik folyvást szenvedélyesen elleneztek a darabszám-, fizetést, mint iparágok átkát. Hogy tudjuk megmagyarázni ezt az eltérést?

Megkérdezvén a gyapotfonók egyesületének egy vezető hivatalnokát, miért van ő ellene ez idő szerint fizetett béreknek, azt felelte, hogy az ő véleménye szerint csak a darabszám szerint való fizetés rendszere az, amely megmentette iparágát a kiszipolyozás veszedelmei közül. A gyapotfonó munkája, így magyarázta, változik minőségében (és a termény minőségében) azon orsók száma szerint, amikre fel kell ügyelnie és azon gyorsaság szerint, amelylyel működik a gép, tehát oly feltételek szerint, amelyekre a munkásnak nincs ellenőrzési joga. A padok behozatala folytán, amely az orsók nagyobb számát teszi lehetővé, és a gépezetek folyton gyorsabításával, a munkásra nehezedő munka mennyisége állandóan, bárha gyakran észrevétlen módon növekszik.¹ Hogy ha ő napórái szerint fizettetnék, arra nézve,

¹ Tévedés volna, ha azt gondolnák, hogy a munka könnyebbé vált a korábbi időkkel szemben. Amennyire megtehető az összehasonlítás, az ellenkező az igaz. Egy kézi motolla-szövő 13 órát dolgozhatik naponta; az pedig fizikai lehetetlenség, hogy egy hat motollás szövő 13 órát dolgozhassák. A munka természete teljesen megváltozott. A pusztá izommegeröltetés helyébe most a gép kezelése, vagyis elmei megeröltetés lép. Azok, akik megfigyelték Oldhamban a motollafonót 2500 orsó pergetése közt, vagy Burnleyben a női munkást, akiket négy vagy hat rázó szita vesz körül, amely percenként 200 öltés gyorsaságával dolgozik, tudják, hogy az értelmi figyelésnek mennyivel magasabb foka kívántatik ehhez. *The Cotton Trade in England and on the Continent: Dr. Gr. von Schultze-Gaevernitz* (London, 1895), 126., 127. 1.

hogy ugyanazon fizetésarányt tartson meg a végzett munkával szemben, arra volna szüksége, hogy minden nap pontosan megállapíthassa, hogy mily mértékig gyorsítottatott meg a gépezet, és hogy folytonosan követeljen javítást az ő időszerinti bérében. Egy ilyen berendezkedés kétségkívül arra vezetne a munkaadónál, hogy a munkát gyorsabban szaporítsa, mint a fizetést.

A megfont anyag mennyisége szerint való fizetési rendszer szerint a munkás természetesen megnyeri az órák számának vagy a gépezet gyorsabbodásának minden növekvéséből származó hasznot. Teljes egyenlőség éretik el a fizetési alap egyöntetűségében munkás és munkás és gyár és gyár közt. Ha bármely javítás jön létre a munka menetén, amivel a munkás fáradtsága csökken, a fizetési alap megváltoztatásának terhe a munkaadóra nehezedik. Az eredmény az, hogy a gyapotfonó oly teljesen biztosítva van az ő darabszám szerint felállított fizetésében az ellen, hogy nagyobb munkát nagyobb fizetés nélkül teljesítsen, hogy ő hajlandó tudva megengedni a munkaadóknak, leszállítani a munkabér alapjait, amint az orsók száma növekszik, némely részét az ezzel járó előnyöknek, azon célból, hogy a munkás-egyesület így bátorítsa fel a vállalkozó gyártulajdonosokat a haladás útján. A gyapotszövőknak hasonló tapasztalatjuk van. A szövő munkája a szövendő vászon minőségétől függ, a szövetek számának komplikált számítása, stb. alapján. Az idő szerinti munkabérfizetés tényleg a munkaadó kegyelmére adná ki őket – a legkönnyebb kivételével – minden munkánál. De egy szerfelett részletes és áttekintő lisztája által a darabszám szerinti béreknek, minden elem, amelylyel gyarapodik a munka, magával hozza a fizetésben is az ennek teljesen megfelelő változtatást is. Csak ily rendszer mellett lehetséges a munkabér bárminő egyenlőségét fentartani.

A darabszám szerinti fizetéseket' más nagy osztályokban azért szeretik a munkások, mert az biztosítja nekik a szabványos munkabért, bár teljesen eltérő feltétel mellett. A köszénbányászoknak némely megyében hosszú tapasztala-

latok van mind az idő, mind a darabszám szerinti munkabékekről, azon eredménynyel, hogy ott, ahol csak van erős munkásegylet, mindegyik bányász a darabszám mellett nyilatkozik. A magyarázat azon viszonyokban található fel, amelyek közt történik a munka. A munkaadók lehetetlennek találták, hogy munkavezetőik vagy igazgatóik a bánya különböző üregeiben szétszórt számos bányászt ellenőrizhessék. Az egyedül lehetséges alternatíva annak, hogy a bányászokat darabszám szerint fizessék, az volt volna, hogy a bánya különböző részeit munkavállalkozóknak adják bérbe, akik aztán óraszámra fizethetnék a velük együtt dolgozó bányászokat. Ez volt a híres „Butty-rendszer”, amely ellen állhatatosan küzdöttek a szervezett bányászok. Úgy találták, hogy bármilyen volt is a napi idő szerinti munkabér rendes szabványa, a „butty-mester”, aki végezte a munkát, folyton növelte az azon bérekért elvégzendő munkamennyiséget az által, hogy maga is rendkívüli erőfeszítéssel esett neki. Szembeszökő, hogy ezen rendszer mellett, a rendes bányász a szabvány-munkabérnek minden biztonságát elvesztette. A „butty-mesternek” mindig kifizette magát, ha folyton siettette a dolgot, mert övé volt az eredmény, még pedig nemcsak a saját maga külön erőfeszítéséből, de az egész hozzátartozó csomóból. Az egyedüli mód, amelylyel a rendes bányász biztosíthatta a munkabér azonosságát, csak az volt, hogy kiküszöbölik az albérlőket, és hogy ők magok darabszám szerint dolgozzanak.

Teljesen ugyanazon előszeretettel fogjuk találni a darabszám szerinti bérek iránt más iparágakban is, azon munkások közt, akik alvállalkozó keze alatt vagy darabszám szerint fizetett más osztályú munkások keze alatt dolgoznak. A drótozók például, kik darabszám szerint fizetett kovácsokkal együtt dolgoznak, korábban idő szerint fizetettek. Az ország legnagyobb részében most már sikerült nekik elérni a darabszám szerint való fizetés előnyét aránylagosan a kovácsokéval, úgy hogy biztosítva vannak a külön fizetésről

minden a kovácsok által elért külön munkabér után. A munkások egy másik nagy osztálya, akik némileg hasonló helyzetben vannak, nem volt ily szerencsés. A hajógyarak „segítői”, akik a vasalók (vashajóépítők) keze alatt dolgoznak, napszámra vannak fizetve, míg a vasalók darabszám szerint kapják béreiket. A segítők minden összejátszásának első célja az volt, hogy darabszám szerinti béreket kapjanak, azon célból, hogy fizetésök némi arányban álljon a munka gyorsaságával és erős voltával, a vezetést mindig a vasalók adván meg. De tekintettel a kazánkovácsok egyesületének erős voltára, akikhez tartoznak a vasalók is, a segítők sohasem voltak képesek elérni céljokai.¹ A vas- és acéliparágak számos más példát mutatnak fel, ahol a napszám szerint fizetett munkások darabszám szerint fizetett munkások keze alatt vannak. Mindezen esetekben az alárendelt munkások azt óhajtjuk, hogy darabszám szerint fizetessenek avégre, hogy a tényleg elvégzett munkáért járó fizetésnél nagyobb egyenlőséget biztosíthassanak magoknak.

Áttérve már most azon iparágakra, amelyeknél a munkásoknak legerősebb kifogásaik vannak a darabszám ellen, úgy fogjuk találni, hogy az érvelés itt is a fizetési arány egyenlőségének kérdésén fordul meg. A gépészek mindig tiltakoztak az ellen, hogy a darabszám szerinti fizetés behozatala az ő iparágokba csaknem szükségszerűleg a visszavetést jelenti az egyéni alkuváshoz. Egy ügyes gépész munkája egy gépészeti műhelyben annyira különbözik egyik munkától a másikra, hogy darabszám szerinti fizetésnél minden egyes munkára egy új szerződést tenne szükségessé. Továbbá minden munkás mégis oly munkát dolgozik, amely különbözik, hacsak kis mértékben is, társai munkáitól. Ha

¹ Lásd a kazánkovácsok vagy vasalók segítőire nézve J. Lynch értekezését a Report of the Industrial Remuneration Conference-ben (London, 1885) és a vitát az 1878-iki munkásegyesületi kongresszuson. A segítők közül ma már sokan tagjai a munka országos összeolvadt egyesületének és más munkástársaságoknak; lásd az ő szempontjukból adott felvilágosításokat a munka tárgyában tartott királyi bizottság előtt 1892 május 17-én, group A.

mindnyájan óraszám szerint dolgoznak, egy közös szerződés könnyen létrejöhet és megtartható. De ahol minden következő munka eltérő az előbbtől, hacsak kis részletekben is, lehetetlen előre kidolgozni bármely oly árlisztát, amelybe minden ember belenyugodhat és ragaszkodhatik is hozzá. Minden egyes munkára nézve ennél fogva a megállapítást reá kellene hagyni a munkavezetőre és az érdekelt munkásra. Ennél fogva a közös alku lehetetlenné válnék. De ez nem minden. A bizonytalanság azon időre és munkára nézve, amit egy különleges munka igényel, lehetetlenné teszi a munkavezetőnek, még ha a világon a legjobb szándéka volna is, az egymásután következő munkák béreit úgy állapítani meg, hogy a munkás ugyanazonos keresetet kapjon ugyanazon fáradságért. És ha emlékezünk azon hátrányra, amelyben szükségképen áll a közös eljárás által nem védett egyéni munkás a tőkés munkaadóval való alkudozásnál, könnyen megérthetjük, hogy mi vezette a gépészek egyesült társaságát annak kimondásában, mikép azon rendszer mellett, hogy minden munkára nézve egy külön ár állapítassák meg, „köztudomású, mikép a darabáru-fizetés nem alkuvás, de a munkaadó által diktált és tetszése szerint leszállított ár.” És a jelentés hozzáteszi, mikép „ez a rendszer gyakran lett eszköze nagy munkabérlevonásoknak, amelyek a munkások helyzetének leromlásában végződtek . . . Ha egy ügyes munkás ügyessége és szorgalma folytán többet keres, mint szomszédja és sokkal többet, mint amire rugnának napszámjai, rögtön egy leszállítás áll be, és az ismételtetik mindaddig, míg esetleg a legügyesebb is, csak szoros szorgalommal és ügyességgel képes egy pusztá megélhetést szerezni meg, míg a kevésbbé ügyes leszoríttatik a megélhetési bérek színvonalára alá.”¹

¹ Abstract Report of the Council's (A. S. E.) Proceedings, 1860 szeptembertől 1862 áprilisig, 24-26.

Ezen eljárás a darabáru bérmegállapításánál minden munkásra nézve, egy külön nyomás alatt levő különösen ügyes munkás előldolgozása mellett, több mint egyszer öntudatlanul elárultatott

Idézhetünk a gépészek, vasöntők és asztalosok nagy országos egyesületeinek jelentéseiből számtalan hasonló kifakadásokat a darabszám behozatala ellen iparágaikba, mindnyája arra alapítva, hogy bebizonyult lehetetlenség fentartani egy szabványos munkabért, ha minden egyes munka bére külön állapítatik meg. Érdekesebb azonban megfigyelni, hogy fokozatosan hogy hatott ugyanezen meggyőződés egy rendkívülieg eszes munkaadó elméjére. 1876-ban William Denny, a jól ismert Clydeparti hajóépítő, aki

a munkaadó által. Már 1727-ben egy *The Duty of a Steward to his Lord* cím alatt Edward Laurence által kiadott kézikönyvben, naiv utasítások adatnak, hogy mint kell ezen célt elérni. „Hogy ha a következő részletekben nem említett valami új minőségű munkát kell elvégezni, a felügyelő legjobban teszi, ha egy *jó* munkást fogad és *mellette áll az egész nap folyamán*, hogy lássa, hogy jó napi munkát végez, és aztán mértékelje azt, azon célból, hogy tudja meg, mit ér.” A darabszám-munka arravalósága, hogy a munkabér leszállíttassék, le volt írva Charles Walker and Sons, egy gépészeti cégnek a Timeshoz intézett egy levelében 1852-ben. „Ha olyan munka, amely azelőtt napszámra fizettetett, átváltoztatik darabszámra, a munkaadó rendszeren a darabszám utáni árat *egy kissé annale napszám szerinti ára alatt* állapítja meg, tudva, hogy a termelés mennyivel gyarapodott általa. De úgy találja, hogy a munkások mennyiségben sokkal többet dolgoznak, mint amennyit dolgoztak napszám mellett, keresnek gyakran 10 shillinget naponként, míg napszámra sokkal kevesebbet dolgoznak, kevesebbet, mint a napi 5½ shilling felét. Annyira ez az eset, hogy a gyárosok magokban szabályul tették fel, hogy a munkások külön dologért kapjanak az időbért és egynegyedét vagy az időbért és egyharmadát és *a óért megfelelőleg leszállították*; vagyis, ahol 5 shilling volt egy munkás napibére, a bért úgy állapítsák meg, hogy ő végtére is 6½ vagy 6¼ sh.-et kapjon napjára. Ezen módszert mi nem tartjuk egészen helyesnek, és azt hisszük, az adott okot a munkásoknak panaszra” (Times, 1852 január 9.). így a munkaadó nemesak azt az előnyt nyeri, hogy ugyanazon álló tőkének termelését megszorítja, de tényleg ravaszul saját hasznára igyekszik megváltoztatni azt az arányt, mely van a munkás által adott izomerő és azon élelem mennyisége közt, amit az utóbbi kap.

egész műhelyét a darabszámrendszerre fektette, egy nevezetes felolvasást tartott a fizetés ezen rendszerének előnyeiről, mind a munkaadó, mind a munkás szempontjából, különösen ajánlva a verseny azon élénk voltát, amelyet az biztosít. Teljesen képtelen volt megérteni, hogy miért elleneznek a munkások egy ily rendszert, amely megadván nekik „egy 25-től 50 százaléknyi emelkedést munkabérekben – és az én tapasztalatom ezt a növekvést mutatja szabályosnak – egyszerre lehetővé teszi nekik egy kényelmesebb és könnyebb életmódra való áttérést együttesen a megtakarítás lehetőségével, amely, ha mértékletes és gondos ember, képessé teszi őt egy kellemes öregkor élvezésére, sőt még arra is, hogy képes legyen saját maga számlájára is visszautasítani bármely oly fizetési módot, amelyet elégtelennek gondol.”^x

Mindezen csalogatás dacára a munkásegyletek állhatatosak maradtak kifogásaikban. További tíz évi tapasztalat után a darabszám szerinti fizetés hatásáról William Denny utoljára megértette a munkások kifogásának valódi gyökerét. Egy 1886-ban írt érdekes levelében így írja le saját megtérését:

Azon időben, mikor közzétettem röpiratomat, *The Worth of Wages*, azon benyomás alatt állottam, hogy a darabszám szerinti munkabérek ép úgy fogják szabályozni magokat, amint én akkor gondoltam, hogy az időszerinti bérek szabályozzák. A darabszám-bérek nagyobb tapasztalata meggyőzött engem, hogy kivéve azon eseteket, ahol a bérek megállapíthatók és egyezség tárgyaivá tehetők az egyes gyárakban levő munkások egész testülete és munkaadói között, a darabszámú béreknek nincs önszabályozó hatások, és az erős verseny nyomása alatt, esetleg lenyomathatnak az alá, amelyet én a megfelelő színvonalnak nevezek. Meg kell értenünk, hogy van egy széles és nagyon is valódi megkülönböztetés a darabáru-munkánál, azon fajta munkában,

¹ *The Worth of Wages*: William Denny (Dumbarton, 1876.)

amelyben az rendes munkabérekké szabályozható és azon munkában, ahol az egész nagyobb vagy kisebb terjedelmű munkára a munkásokkal szerződés kötendő. A darabáru előbbi fajánál könnyen lehetséges, hogy a munkaadók és a munkások közös igyekezete hatályosan ellenőrizze a munkabéret, amint az lehetséges az időbéreknél. Az utóbbiaknál, azon tény folytán, hogy nincs határozott szabvány, nagyon is lehetséges, hogy az árak a versenyző arravalóság miatt igen magasra emelkednek, vagy igen alacsony vonalra szorítottatnak, arra, hogy a munkásokat kárpótolják a különösebb erőfajtaért és szorgalomért, mely a darabszám természeténél fogva előáll. Oly munkáknál, mint a csiszolóké, vasfaragóké és vasalóké és az asztalosok sok munkájánál a szabványos munkabérek megállapíthatók és ellenőrizhetők, és a munkások valószínűleg nem is állnának ki semmi oly be rendezést, amelyet ők méltánytalannak gondolnának. Tényleg sokkal valószínűbben hajlandók egy egész kerületre egyforma béreket megállapítva igaztalanságot tenni az eszesebb és erélyesebb munkaadón, aki új gépezetek és új munkamódok behozatalával, egyenesen befolyást gyakorol arra, hogy munkát hozzon a kerületbe. Szembeszökő, hogy ha a darabáru-bérek nincsenek úgy leszállítva, hogy az ily munkaadók által behozott javítások a gépezetben és az eljárásban teljesen hatásosak a termelési költségek leszállításában, részökről az lesz az irányzat, hogy elhagyják ezen kísérleteket, a kerület munkájának csökkenése esélyével szemben is. Ily javítások esetében lehetséges leszállítani a béreket anélkül, hogy bármely módon leszállíttatnék a munkások tényleges keresete. Azt mondhatom, hogy a mi tapasztalatunk csaknem mindig teljesen késznek találták munkásainkat, hogy a kérdéseket méltányosan és értelmesen megfontolják. Gyakran ők magok tesznek oly javaslatokat, amelyek lényegesen segítenek bennünket a termelési költség leszállításában. Az ily feltalálás és segédkezés esetei részünkről a mi jutalomrendszerünk által vannak közvetlenül megjutalmazva, amelyek részletei ismeretesek.

A darabszámú munka második fajánál, amelyek oly szerződésekre vonatkoznak, amelyeket nem lehet alapokra fektetni és ellenőriztetni a munkások egész testületével, a bérek szükségképen tárgyai az egyes munkások és egyes kis csoport munkásnak a munkavezetővel való egyezkedésének. Itt már az üzlet vezetői által gyakorolt ellenőrzéstől függ, vajjon az ily darabszám-munka tékozlást okoz-e, vagy oly leszállításra vezet a szerződési munkabéreknek, hogy vagy leszállítja őket az időszerinti munkabér értékén alólrá, vagy csak oly kevéssel felébe, hogy azok nem kárpótolják a munkásokat különös erőfeszítéseikért. Úgy találtuk az ily darabáru bérek megvizsgálásánál, hogy a legjobb módszer az ezen darabáru munkások keresetét egy adott idő alatt összehasonlítani azon időszerinti bérekkel, amit kaptak volna ugyanazon időre; és a mi üzlettársaink egyikének feladata ellenőrizni a munka ezen részét, és ő ezt meg is teszi csaknem mindig a munkásoknak előnyére. A mi felfogásunk az, hogy a munkásoknak az ilyen darabáruknál képeseknek kell lenni 25-től 50 százalékig több bért szerezni általában egy adott idő alatt, mint amennyire rúgtak volna időszerinti béreik. Vannak alkalmi és különleges esetek, amikor az eredmények többé vagy kevésbé kedvezők. Ahol kevésbé kedvezők, úgy tekintjük azokat, mint nemcsak a munkások veszteségét, de nekünk is hátrányt; és a mi okunk erre nézve igen világos, mert hacsak a munkások nem érzik, hogy erőfeszítéseik tényleg jobb béreket teremtenek, és hogy a nagyobb erőfeszítés és a munka jobb beosztása még további béremelést eredményez, vége van minden ösztönzésnek a munkásság nagy haladására.

Tudok egy esetet, amikor egy jóindulatú munkavezető, a munka árát óhajtván csökkenteni a maga osztályában, ezen darabáru-béreket oly alacsonyra vonta le, hogy nemcsak megölt a szorgalomra való minden egészséges ösztönzést a munkásokban, de komoly elégedetlenséget is teremtett köztök. A mi módszerünk a darabáru-bérek megvizsgálására és ellenőrzésére képesekké tett bennünket azt felfedezni és

orvosolni, mielőtt komoly elégedetlenség támadott volna. Ismerek egy más esetet, amelyben a munkavezető, ámbár elkerülte azt a tévedést, amit most említettem, szerződéseit oly kis és szaggatott részletekben és oly feltételekkel adta ki azon módra nézve, amint azt a munkát el kellett végezni, és a munkások által képzett társ munkásságra való tekintet nélkül, hogy nemcsak lehúzta kereseteiket igen közelre az időszerinti bérekre, hanem igen komoly elégedetlenséget is keltett köztük. Az volt a szokása, hogy kényszerítette a munkásokat ilyen társ munkásságba bevenni az ő személyes kedvelteit, akik igen természetesen terhekké váltak az ily társ munkásságokban. Mihelyt a mi kimutatásaink és vizsgálataink felfedezték előttünk ezen tényeket, rögtön elrendeltük, hogy a munkásokkal kötött szerződések elegendő pénzüsszegekről szóljanak, arra nézve, hogy ők képesek legyenek magokat és munkájukat hatályosan szervezni. . . . Megszüntettük a fentebb említett hibás intézkedéseket és kimondtuk vezérelvül, mikép társ munkásságaikat tisztán önkényök szerint szervezzék. Ezen eszközök által és anélkül, hogy egyetlen árat is megváltoztattunk volna, képesekké tettük őket, hogy egyszerre felemeljék keresetöket azon összegekről, mely kevésbé volt csak felette ennek, amit időszerinti bérül kaptak volna, egy igen kielégítő növekvési százalékra, és megszüntettünk minden elégedetlenséget. Ez a két példa mutatni fogja, mily szükséges az ilyenmő darabárubérnél egy egyenes ellenőrzés azok felett, akik végrehajtják azt. Hogy ha az üzlet fejei távol élnek vagy nem érdeklődnek, a leghatályosabb mód az iránt, hogy a munkások ellenőrizhessék az ily darabszám bért, az, hogy gond légy eu arra, mikép az időszerinti munkabér-szabvány mindig egészen világosan és hatályosan nyilvántartássék, és hogy rendszeres összehasonlítások tétessenek az óra és a darabszerinti bérek közt. Az ily összehasonlítások rögtön képessé fogják tenni ők e pontos következtetésre az irányban, ha vajjon a nekik: fizetett munkabérek elegendőleg előnyösek-e.

Van emellett a darabáru munkabérnek egy vegyes

faja, amelynél a képzett munkások időszerinti bérrel alkalmaznak munkásokat e munkájuk durva részét végezni helyettük. Itt is kívánatos valamely ellenőrzés, mert fordulnak alkalmilag elő esetek, amikor a képzett munkások munkásaikkal igaztalanul bántak, akár szándékosan, akár szándéktalanul. Én magam is tudok esetet, amelyben az ily darabáru szerinti szerződők leszállították munkásaik idő szerinti fizetett béreit a fizető napon, anélkül, hogy bármely előleges értesítést adtak volna nekik. Más oldalról vannak esetek, amikor ezen munkások viselkedtek észszerűtlen és méltánytalan módon az őket felfogadó képzett munkásokkal szemben.

Végezetül azt akarom mondani, hogy a darabszám szerinti bér-rendszer olyan, amelyet nem lehet helyeselni vagy elvetni egyáltalában, de azon szellemtől függ a reá kimondandó ítélet, amint az végrehajtatik. Feltétlenül szükséges az a darab szerinti fizetés oly nemeiben, amelyek természetök szerint nem állapíthatók meg szabványok szerint, hogy vagy a munkaadó vállalja a felelősséget magára a munkások érdekeinek megóvása iránt vagy magok a munkások kapjanak oly módszer szerint, mint azt javasoltam, hatályos ellenőrzést felette.

Amellett vannak oly viszonyok, amelyek közt még az általános természetű darab szerinti fizetés is igen nagy igazságtalanság eszköze lehet. Azon eseteket értem, amikor a munkások képtelenek hatályos ellenállásra, és amikor a munkaadók vagy magok nyögnek egy oly verseny nyomása alatt, amelylyel képtelenek megküzdeni, vagy bár a munkaadók helyzetben és tőkében szerfelett nagy erővel bírnak ugyan, de nincs meg bennök munkásaik iránt a felelősség megfelelő érzése. Remélem, hogy nincs nagyon távol az idő, amikor egy távol élő munkaadóra ép oly megvetéssel és elítéléssel fognak tekinteni, mint egy távolélő földbirtokosra. Ha egyszer valamikor ily egészséges közvélemény lesz az uralkodó, remélni lehet, hogy az leghatékonyabban fogja befolyásolni azon munkaadókat, akiknek munkája nagyrésztben vagy

egészben a darab szerinti bérfizetés rendszerével végeztetik el.¹

Ezen eszes magyarázatban a gépészek egyesült társasága egész ügyének őszinte beismerését látjuk magunk előtt a darab szerinti fizetés behozatala ellen az ő iparágokban. Egy munkásegyleti tag sem lett volna képes erőteljesebben kifejezni, mint ahogy Denny tette, annak lehetetlenségét, hogy az egyénenkénti darabáru-szerződések rendszere mellett ugyanazon bérek fiztessenek. Igaz, hogy Denny bízott egy felvilágosult és jóakaró munkaadó személyes beavatkozásában a baj enyhítésére. De nekünk nem kell csodálkoznunk, hogyha a munkások vonakodtak elfogadni egy oly rendszert, amely bevallottan az ő álláspontjuk teljes feladását jelenti. Továbbá legalább is kétséges, ha vajon az a jó munkaadó, aki védelmezte munkásait a saját maga munkavezetője abbéli buzgalma ellen, hogy csökkentse a termelés költségét, soká fog-e élni az ő kevésbé lelkiismeretes ellenfeleinek versenyével szemben, akik munkásaikkal a lehető legkeményebb szerződéseket kötik.

Érdekes megjegyezni, hogy az a William Denny által odavetett megjegyzés, hogy mily fontos a munkásokra nézve az, mikép minden darab szerint kapott munkabért mérlegeljenek a szabványos időszerinti bér által, azóta testté vált a gépészek egyesült társasága útján. Némely esetben a darab szerinti fizetés ma már el van ismervé az egyesület által még nagyon jól szervezett kerületekben is azon feltételezés mellett, hogy a műhelyben levő mindegyik munkás minden héten kapjon idő szerinti és egy negyed munkabért, *akármilyen is az ő termelése*. Hogy ha a munka végén van részére járó pénz, ő neki joga van azt elfogadni. Már most szembeszökő, hogy ezen berendezés mellett lehetséges fentartani valamit, ami hasonló az egyöntetű munkabérhez. A munkavezető természetesen törekvése levonni a béreket, ellensúlyozva van az-

¹ Life of William Denny: A. B. Bruce (London, 1889), 113. L. lásd a Dennyről szóló cikket (aki élt 1847-től 1887-ig) a Dictionary of Political Economyban.

által, hogy tudja először, mikép semmi esetben sem lesz lehetséges neki a darab szerinti bért kevesebbet megfizetni, mint az idő szerinti bér és egy negyedével még a műhelyben levő leglassúbb munkásra nézve is; másodsor, hogy ha a darab szerinti ár nem ad kielégítőleg több eredményt ezen minimum felett arra, hogy valódi ösztönzőül szolgáljon különös erőfeszítésre, a munkások, minden esetre biztosak lévén az idő szerinti bérről és egy negyedéről, nyugodtan viszsza fognak esni az idő szerinti fizetés szorgalmára. Az ily fizetési módozat azonban nem osztályozható a valódi darab szerinti fizetésekhez. Inkább egy magas skálája az idő szerinti béreknek, extra fizetéssel az extra termelésért.¹

Azon megfontolások, amelyek William Denny-t áttértették a versenyző darab szerinti fizetésért való lelkesültségéből, alkalmazhatók, nemcsak a gépész és hajóépítő iparágak különböző osztályára, de az asztalosok, bádigosok, kőművesek és téglavetők munkájára is. Mindezen iparágakban oly sok különbség van munka és munka közt, hogy a darab szerinti fizetés nem egyeztethető össze a közös alkuvással. A csöveket lerakó bádigos, aki azokat különböző nagyságban, mindennemű helyzetben rakja le, szembeszökőleg csak az idő szerint becsülhető, melyet igénybe vesz. A kőfaragók, akik különböző keménységű, különböző formájú és többé vagy kevésbé zavaró rétegekkel tele köveket metszenek, egyáltalában nem képesek oly darab szerinti fizetési listát felállítani, ami ugyanazonos fáradságra ugyanazonos bért biztosítana. Ugyanez áll az asztalos és az ács soknemű munkájára, Hogy ha a házak tényleges felállításához jövünk akár téglából, akár kőből, első pillanatra úgy látszik, hogy az egyformaság már lehetségesebb. De hogyha látjuk a téglarakókat vagy kőműveseket egymás mellett dolgozni egy fal felépítésénél, vagy felállítani egy ház vázát, látni fogjuk, hogy le-

¹ A termelésért adott fizetés más változataira nézve lásd Mr. O. F. Schloss elméleti megkülönböztetéseit a *The Methods of Industrial Kermmerations*-ban, 2-ik kiadás (London, 1894.).

hetetlen volna megállapítani határozottan azt a munkát, amelyet közülök egyik-egyik végzett el. Sőt sohasem is kísérelte ezt meg a legkövetelőbb munkaadó sem. „A darab szerint való fizetés” a falak vagy házak felhúzásánál tényleg hosszú és keserű vita tárgya volt a téglarakók közt. De a darab szerint fizetés ezen tárgynál sohasem azt jelentette, hogy minden egyes munkás darabszámra fizetessék, de azt, hogy adassék alvállalkozásba az egész munka egy „darabmesternek”, aki azután idő szerinti bérekkel fizette volna a munkásokat. Az alvállalkozás ezen rendszerét, amelyet a kívülállók félrevezetése okából darabszámnak neveztek, ugyanazon okok miatt elleneztek, amelyek miatt ellenezték a kőszénbányászok a „Butty”-rendszert. A munkás alvállalkozók siettetik a munkát azon célból, hogy megnyerjék nemcsak saját magok, de az egész csomó munkás erőfeszítésének hasznát. Tényleg az nem más, mint egy csaláskísérlet a darabszám szerinti munkával való erőfeszítést megnyerni a pusztá időszerinti bér fizetésével. És mivel ez a rendszer, a szakértők véleménye szerint, majdnem kivétel nélkül oda vezetett, hogy a munka az alvállalkozó vagy darabmester által kiaknáztatik, régen felhagytak már vele a tisztességes építészek és most már rendszeren el is van tiltva az építészek részleges szabályaiban.

Éles ellentétben az oly munkásegységekkel, mint a gyapotmunkásoké és kőszénbányászoké, amelyek darabszám szerinti fizetést követelnek, és az olyanokkal, mint a téglarakók és kőműveseké, akik időszerinti fizetést óhajtanak, állanak azon társaságok, amelyek látszó egykedvűséggel elfogadják a fizetés mindkét rendszerét. A szedők különböző munkásegységei az ország minden részében, több mint száz év óta formailag is elismerték mind a darabszámú fizetés skáláját, mind az idő szerinti fizetés szabványát. A munkaadók és munkások közötti közös egyezségek számos alkalmakor a szedők állandóan törekedtek a szabványos munkabért fenntartani. „Általában szólva – jelenti a szedők londoni társaságának újra átnézési bizottsága 1890-ben – a mi kivan-

ságunk az volt, hogy úgy módosítsuk a skálát, hogy amennyire lehetséges, minden szedőt egyenlő helyzetbe hozzunk, tekintet nélkül arra, hogy milyen minőségű munkán dolgozik, vagy arra, hogy a darab vagy időszám szerinti fizetésen van, míg természetesen a fizetés az alkalmazottak különböző képességének felel meg.”¹ Ámbár a szedő munkája igen különböző változatokat ölel fel, ezek mégis, nem úgy, mint némely gépészeti munka, mind képesek arra, hogy meglehetősen szabatosan összeszedessenek egy skálába, amely 30-tól 40 nyolcadrét lapra terjed. így a darabáru-munka egyáltalában nem ellentétes a közös alkuval, vagy a szabványos munkabérrel, és ennél fogva nincs is kifogás ellene. Más oldalról a szedőt nem lehet siettetni, sem pedig túlnyargaltatni a gépezettel, vagy egy túlbuzgó munkavezetővel, úgy hogy nincs ok ellenezni az idő szerinti béreket, hogy ha a munkaadó szereti ezt a rendszert.² Tény gyanánt legszembeszökőb-

¹A londoni darabszámú skála átnézésére kiküldött albizottság jelentése 1890.

A darab szerinti fizetés rendszere szembeszökőleg általános volt a britt nyomdákban a tizennyolcadik században. A „berendezkedés”, vagyis az időszerinti bérek behozatala a munkaadók újítása volt a jelen század kezdetén, amelyet csak nagy zúgolódással fogadtak el a munkások, és amelyet közülök némelyek azzal vádoltak, hogy a munkabérek leszállítására vezet. (Lásd Place MSS. 27,799-99/103.). A fizetés mindkét rendszerének elfogadása több pótló rendelkezés becikkelyezését hozta magával, amelyek arra voltak irányítva, hogy a bérek lenyomását célzó méltánytalan munkabéreket lehetetlenné tegyék. így a munkaadóknak nem volt megengedve az egyik rendszerről a másikra áttérni kellő értesítés nélkül, mert máskülönben a munkástól kívánhatták volna, hogy minden nehéz szedést darabszámra tegyen, a „kövér” szedés (ami fizető munka) idő szerint fizetessék. Készletes gondoskodás történt arról, hogy a „kövér” méltányosan osztassák ki, a szétosztó, aki kiosztja a különböző szedőknek a kéziratot, gyakran a „kápólna^c által lévén kinevezve és fizetve, ami jelenti a munkások régi szervezkedését minden nyomdában. Sok vita támadt abból, hogy a munkaadók igyekeztek visszatartani a „kövért” a darabszám sze-

ben a rendes könyv- és napilap-szedés darabszám szerint történik, amíg a javítások és a kiszámlálás tekintetében néhez munka az idő szerint fizettetik.

Az idő és darabszám szerinti munkabérfizetésnek részrehajlatlan elfogadásának egy másik vezérpéldáját a kazánkovácsok és vashajóépítők egyesült társasága szolgáltatja. Itt az új hajók építésénél a munka nagy tömege darabszámra, megállapodott árakon történik, amint már említettük, megállapítva az egyesület és az illető cégek vagy a helyi munkaadók egyesületének kerületi bizottságai által. Más oldalról, a javítási munka, amelyet nem lehet előre osztályozni, az idő szerinti bérekkel megy. Így a Mersey-kerület szabályai kimondják, hogy „bárminemű darabszámú fizetés nem engedhető meg, akár nedves, akár száraz dockokban, semmiféle javítási munkánál; és egyik munkás sem kötelezhető semmi módon beverni bármely meghatározott számú szeget, vagy siettetni bármely más dologban, amelyet ő napszámra végez; de minden egyes esetben, a méltányos napi munka a méltányos napi bérért elve hűségesen és becsületesen keresztülviendő ezen egyesület minden tagja által.”¹ Ugyanazon megkülönböztetést látjuk öntudatlanul befolyásolni egy más iparágat, a pléhlemezmunkásokat, akik kevésbé szerencsések lévén, mint a kazánkovácsok, nem vol-

rint fizetett szedőktől; vagy más oldalon, hogy a darabszám szerint fizetetteket arra használták fel, hogy siettették az idő szerint fizetettek munkáját. Ennélfogva a szedők egyesületei jobban szeretik azt, ha a munkaadó vagy az egyik rendszerre, vagy a másikra szorítkozik.

¹ 1876-ban a glasgowi nyomdatulajdonosok és munkásaiknak egy közös bizottsága elhatározta, hogy a kiosztó rendszer, vagyis a „kövér” méltányos megosztása egyenértékű egy negyedréz penny - többlettel 1000 után, ezen többlet engedélyeztetvén a szedőknek azon műhelyekben, ahol ez a rendszer nincs elfogadva. Ms. Minutes of Glasgow Typographical Society, 1876, december 12.

By-laws for the Mersey District United Society of Boilermakers and Ironshipbuilders (Liverpool, 1889.).

tak még képesek egész iparágokat egyetlen társaságba szervezni. A pléhlemezmunkások általános egyesülete, melynek Liverpool a székhelye, amelynek munkája főleg a hajóépítéssel van összekötve és oly különböző, hogy igen nehéz, ha nem lehetetlen, bármely darabszerinti fizetési skálát állapítani meg, az idő szerinti bérfizetést követeli. Más oldalról, a bádoglemezmunkások nemzeti egyesült egylete, melynek székhelye Wolverhampton, amely főleg a bádogedények és fazekak készítőiből áll, szabályos lisztával bír a rendes bérekre nézve, és jobban szereti a darabszerinti fizetést. Oly szorosán összeesik a politikában való ezen különbség a munkában való különbséggel, hogy az általános egyesület (hajóépítő társaság) manchesteri fiókja, amely kivételesen az edények és fazekak divatossá tételével foglalkozik, nem akarja, hogy az idő szerinti fizetés elve, melyet a kikötő fiókok elfogadtak, reá is kiterjesztessék, és a darabszám szerinti fizetéshez ragaszkodik. Mind a két esetben a cél ugyanaz, tudniillik a szabványos munkabér fentartása. De a két társaság közt levő politikai különbséget, amely, mint látható, az ő munkájuk különböző voltából származik, egyik fél sem érti meg teljesen és a kérdés állandó viszály tárgya köztök. És így történik aztán, hogy (elfeledvén az ő saját manchesteri fiókjának példáját) a bádoglemezmunkások általános egyesülete azzal vádolja a bádoglemezmunkások országos egybeolvasztott társaságát, hogy aláássa a munkásegyesületi ügy sarkalatos állásfoglalását, az által, mert nem követeli az idő szerinti bérfizetést. A másik részről az utóbbi társaság, bízva a maga darabszerinti bérlisztájában, nem lát semmi okot arra, hogy miért ne állítson fel darabszámra fizetett munkások fiókjait a kikötőkben, ahol eddig az idő szerinti fizetés volt irányadó, és ahol a darabszámú fizetés valószínűleg lehetetlenné fog tenni minden közös alkut.

Ez a példa mutatja, hogy mennyire öntudatlanok lehetnek némely munkásegyesületek azon elvekre nézve, amelyekre alapul az ő gyakorlati eljárások. Ugyanezen öntudatlanság gyakran vezet makacsságra, mely szokásossá tesz

el. Más oldalról a munkások igyekeznek több fizetést kapni ugyanazon munkaórákért. Egyidejűleg legalább az egyé-
nenkénti munkás legkönnyebben biztosíthatja ezt a darab-
számmunkával. De a tapasztalt munkás még annak ked-
véért sem fordul vissza a minden veszélylyel összekötött
egyéni alkuhoz, hogy ugyanannyi órai munkáért több fize-
tést kaphat. Ehhez képest a munkásegysületek csak ott fo-
gadják el a darabszámmunkát, ahol az összefér a közös
alkuval, vagyis amikor egy szabványos bérliszta jöhet létre
egy oldalról a munkaadók, más oldalról a munkások egész
testületének képviselői között. Mint tény az lehetséges, ami
puszta durva munka felett álló munkát illeti, a szervezett
iparok nagy részében, amelyekben ennél fogva a darabszám-
munka mind a mesterek, mind a munkások egyetértésével
fennáll. Tényleg lehetetlen eldönteni, hogy a munkásegye-
sületi mozgalom egészében véve kedvező vagy kedvezőtlen
befolyással volt-e arra, hogy a darabszámi munkabér cse-
rélje fel az időszerinti bért. Egy oldalról, minden haladása
a munkásegysületi szervezésnek, és különösen a fizetett
munkásegysületi hivatalnokok osztályának minden kiter-
jesztése, mindjobban lehetségessé tette határozott darabszám-
liszták felállítását. Ez a művelet most iparágról-iparágra
terjed. Más oldalról az ilyen lisztáknak puszta létesítése
maga csökkentette a munkaadó buzgalmát a darabszámú
munka behozatalára, míg minden oly fizetési módszer be-
hozatala ellen, amely az egyéni alkut hozta magával, mint a
becslési és átlagos munka, a munkásegysületek engesztel-
hetetlen ellenségeskedést mutattak.

És épen úgy, amint a szabványos munkabér alapvető
eszméje tett képessé bennünket, hogy megértsük a munkás-
egyletek állásfoglalását a darabszám-fizetés ellen, ép úgy
azt fogjuk találni, hogy az vet világot az egyes munkásegye-
letek különböző kisebb szabályzataira is. Különböző mun-
kások egyesületei, a kik időszerinti bérek mellett dolgoztak,
időről-időre megkíséreltek egy valódi fizetési szabványt,
megkülönböztetve a külső egyenlőségtől, az által, hogy meg-

állapították nemcsak a legkisebb pénzmunkabért, de az ezen bérért teljesítendő munka maximumát is. Ezen szabályok némelyike hírhedségre tett szert, mint a munkásegysé-
 tek ostobaságának és elfajult voltának klasszikus példái. A munkások egyesülete bradfordi páholyának 1867-i ötödik szabályzata a munkásegyleti bizottság előtt a következőleg idéztetett: „Szorosan intjük Önöket, hogy ne sértsék meg a jó szokásokat, kétszer annyi munkát végezve, mint amint követelik, és ne tétessenek másokkal sem így avégből, hogy egy mosolyt kapjanak a mestertől.”¹ És a téglarakók munkásai egyesületének leedszi páholyának következő szabálya mutattatott be ugyanakkor: „Minden egyes testvérünk az egyesületben, aki hajlandó többet cipelni, mint a rendes szám, ami most nyolc téгла, megbírságotlatik egy shillingre, ami fizetendő lesz egy hónap alatt, és a segélyből kizáratik mindaddig, míg ezen bírságot be nem fizeti.”² Ezen szabályzatok nem voltak teljesen csak a durvább munkásokra szorítkozva. A manchesteri téglarakók társaságáról 1869-ben megállapították, hogy van egy szabályzata, mely kimondja, hogy: „mindaz a munkás, aki a rendes gyorsaságnál nagyobbabban dolgozik, vagy rohan, megbírságotlatik 2½ sh.-re az első alkalommal, 5 sh.-re a második és 10 sh.-re a harmadik ízben, és ha tovább is így jár el, úgy járnak el vele szemben, amint a bizottság helyesnek találja.”³ A dolgozó kőművesek segélyző társasága 1865-ben a következő szabályt fogadta el, „oly helyeken, ahol az a legrosszabb és legártalmasabb rendszer gyakoroltatik, amit általánosan „hajszolásnak” nevezünk, a páholyoknak minden erőfeszítést meg kell tenni, hogy az megszüntetessék. Az, hogy ne vegyünk igénybe kevesebb munkaidőt, mint amit vesz igénybe egy átlagos kőműves mindenféle munka első részének meg-

¹ Mr. A. Miaultnak, a manchesteri építők társasága titkárá-
 nak tanúskodása, 3120. kérdés.

² Ugyanott 3122. kérdés.

³ W. T. Thornton: On Labour (London, 1869.) 350., 351. 1.

csinálásánál, legyen az a gyakorlat, melyet fogadjunk el, amennyire csak lehet, magunk közt; és ahol világosan látható, hogy vagy egy tagtársunk, vagy bárki más igyekszik többet dolgozni vagy hajszolni munkástársait, ez által oly módon járván el, ami arra van számítva, hogy a tagok vagy elbocsáttassanak vagy béreik leszállíttassanak, az így eljáró munkás behívandó a páholy elé, és ha a vád kielégítőleg bebizonyul, bírság vettessék ki reá.”¹

Ezen és ehhez hasonló szabályzatok, amelyeket az 1867-69-iki munkásegyesületi bizottság széles nyilvánosságra hozott, általános kárhoytatással találkoztak. Az nem látszott, mintha észrevették volna, mikép bár rosszak voltak másodlagos eredményeikben, kezdetben csak természetes védelmei voltak az időszerinti fizetés alapján létesült szabványos munkabérnek. Szükségszerű feltétele a közös alknak, hogy egyes ember ne licitálja le a másikat; és ez a túlozása ép oly könnyen veheti magára azt a formát, hogy több munkát ígér ugyanannyi munkaóráért, mint azt, hogy alacsonyabb órai bérért végzi el a rendes munkamennyiséget. Az órai mennyiségben való aláígérés által leszállította volna egy munkás mindenki bérét. Ép úgy következik az is, hogy az erőfeszítés mérvében való túligérés által ugyanazon módon mindenkiének kellett volna emelkedni. De a munkások szabályzatai arra is valók voltak, hogy egy még csalfább támadást verjenek vissza. Sok törekvő munkavezető az építési szerződéseknél, arra törekedve, hogy munkásaitól a lehető legtöbb munkát csikarja ki, gyakran megvesztegetett egyes munkásokat sörrel vagy egy jelentékenyen magasabb munkabér ígéréttel, hogy rendkívüli gyorsasággal dolgozzanak, azzal a céllal, hogy az összes többi munkásokat ugyanazon gyorsaságra szorítsa be. Ezen „csengettyús lovak”, amint nevezték őket a munkások, tényleg arra használtattak, hogy a munka minőségét azon ren-

¹ II-ik szakasz, 2. részlet, 31. 1. a Laws of the Friendly Society of Operative Stonemasons (Bolton, 1867).

des méreten felül emeljék, mely hallgatólag benne volt az alkuan, nagyon hasonló módon ahhoz, amint a Butty-mester darabszám-munkája emelte az időszerűit fizetett köszénbányász gyorsaságát. Ez a gyakorlat tényleg egy módszer volt arra, hogy az egész csoporttól külön munkát kapjanak, míg a csoportból csak egy vagy két munkásnak fizettek a velejáró külön erőfeszítéssel. Ha a munkások tudta nélkül tették azt, az a gyakorlat egyrejt a szorzódás család kiájtásásával.

A munkaadók és munkavezetőik részéről nyilvánult ily eljárások hamar lehetetlenné tettek volna minden szabványos munkabért vagy közös alkut, és nem volt természetellenes, hogy a munkások is hoztak szabályzatokat a magok védelmére. A köszénbányászok és fonalkészítők, akik, mint láttuk, hasonlóul voltak ugratva, a támadást úgy verték vissza, hogy darabszám-fizetést követeltek magoknak. A gyapotszővők és gyapotfonók úgy védték magokat a gépezet folyvást gyorsításával szemben, hogy kidolgozták darabszám szerinti lisztáikat. Az építők bérmunkásai, akiknek emelő és szállító munkájuk nehezen fizethető darabszámra, nem tudtak más kibúvót találni, mint hogy közös egyetértéssel megállapították ép úgy a munka maximumát, mint a bér minimumát.

De hogy ha a „csengős lovak” használata csalás a munkásokkal szemben, azon szabályzatok, amelyek ezen gyakorlat ellensúlyozására hoztak, könnyen válhattak csalássá a munkaadóval szemben. Ő tényleg egy közös munkabér alapján kötött szerződést munkásaival azon feltevésben, hogy ő rendes átlagos munkát kap. A munkások csoportjában természetesen meg lesz az átlagos gyorsaság valamely mértéke, együtt néhány gyorsabb és néhány lassúbb emberrel. Minden szabályozás, amely arra törekszik, hogy a gyors munkás visszatartassék, szükségképen leszállítja az egész átlagát, melyre pedig alapított magától értetőleg a közös szerződés.

Ezen gyakorlata a munkamennyiség lefelé húzásának

a legrosszabb oldaláról akkor mutatkozik, mikor azt nem védelmi, de támadási fegyverül használják. Egy dolog az, ha az egyes munkásokat eltiltjuk attól, hogy ne használtassák fel magokat eszközül arra, hogy nem fizetett külön munka hajtassék végre társaik által. Teljesen más dolog az, hogy ha a munkásegyletek nem lévén képesek felemelni munkabérokot, arra lovalnák fel összes tagjaikat, hogy csalárdul szállítsák le munkamennyiségüket anélkül, hogy bejelentenek a munkaadónak. Ez annyi volna, mint épen oly csalárd megváltoztatása a megkötött szerződésnek, mint a Butty mesterek gyakorlata. Egy ily természetű esetet ismerünk, az úgynevezett „go canny” politikát, amelyet egy rövid időre a dockmunkások országos egyesülete fogadott el Liverpoolban. A munkaadók állhatatosan visszautasították a fizetésjavítást az ő rosszul fizetett dolgok után és a munkások képteleneknek találták magokat megkapni azt, amit ők megélhetési munkabérnek tartottak. Kétségbeesésökben azt a módot találták ki, hogy semmi erőfeszítést nem tettek munkáikban. Ezen némileg, figyelemre méltó esetben a munkások azt állították, hogy ők csak utánozzák a kereskedelmi ember gyakorlatát. „Nincs ok kételkedni felette, – jegyezte meg végrehajtó bizottságok jelentése, – hogy a munkaadó viszonya a munkához egyszerűen az, biztosítani a legjobb munka legnagyobb mennyiségét a legkisebb munkabérért; és bármily kevésbé kívánatos legyen is ez a viszony a munkásra nézve, nincs menekvés előle másképp, mint elfogadni a helyzetet és alkalmazni rá azt a közérthető kereskedelmi elvet, *amely az árut az ár értékéhez arányosítva adja* . . . A munkaadó követeli az összeg meghatározását, amit ő egy órai munkáért ad, minden legkisebb tekintetbe vétele nélkül a munkásnak; ennél fogva bizonyára semmi rossz sincs abban, ha a munkás a maga részéről megállapítja azon munka mennyiségét és minőségét, amelyet a munkaadó által megállapított munkabérért egy óra alatt ad. Hogy ha a munkaadók, vagy a portéka vásárlói *nem akarják megfizetni a jó áruért járó árt, meg kell elégedniök a ronggyal*

és a maradékkal. Ez az ő saját orthodox-tanok, amelynek tanulmányozását ők sürgetik.¹

A tisztán versenyző individualizmus régi szempontjából nem könnyű megtagadni a munkások azon jogát, hogy a munkának egy meghamisított formáját adják el, ha azt előnyösnek gondolják úgy tenni. Hogy ha, amint az idézett esetben történt, a munkások nyíltan kijelentik szándékukat, semmi kérdés sem lesz a csalásra nézve; és ezen szempontból, méltányosan mondhatják, hogy úgy járnak el, mint rendkívül becsületes kereskedő, aki rongy dolgokat árulva, nem mutatja azt, hogy azok valami mások. A munkaadók megbosszulhatják magukat az eleresztéssel. A munkások viszont rávehetik utódaikat, hogy ugyanazon módszer szerint járjanak el. A vita azután a létért való küzdelem lesz, amelyben az ilyeszerű háborúban a legaraválóbb marad életben.

Mi azonban azt hisszük, hogy egy ilyen gyilkos küzdelemben a közönségnek, mint egésznek érdekei, csaknem kikerülhetetlenül szenvednek. John Bright tiltakozásának dacára, az egymás után következő parlamentek megtiltották az élelmiszerek hamisítását. De a munka meghamisítása kétségtelenül sokkal sérelmesebb a közönségre. Tényleg ezen esetben egy meglepő illusztrációját találjuk azon állítás teljesen hamis voltának, hogy „a munka egy árucikk ... egy eladható és megvehető cikk”, amelyet nem lehet logikusan másképp tárgyalni, „mint minden mást.”² Nem tudjuk elválasztani a napi munka mennyiségét vagy minőségét azon emberi lény

¹ Report of Executive of the National Union of Dock Laborers in Great Britain and Ireland, 1891 (Glasgow, 1891, 14-15. l.). A munkások a következő mondatot idézték Jevons „Primer of Political Economy”-jából: „A munkaadó, általában beszélve, helyesen jár el, ha a munkát a lehető legalacsonyabb áron szerzi be; és hogyha van munka, mely alacsonyabb munkabérek mellett kínálkozik, nem volna okos dolog az ő részéről magasabb béreket fizetni.”

² A munkás-egyletek ismert tőkés ellenfelének, Edmund Potternek beszéde Manchesterből; Social Science Association: Report on Trade Societies and Strikes. 1860, 603. 1.

egészségére vagy jellemére való hatásától, aki teljesíti azt. Az alvállalkozó gyakorlata a hajszolásban, a folytonos ugratásban egy emberre, hogy mindig az ő gyorsaságának legmagasabb mértékével dolgozzék, hamar tönkreteszi a munkás egészségét és időelőtti aggkor előállításával szegényíti a nemzetet. Más oldalról még a leghatározottabb dolgos ember jellemét és eredményességét is tönkreteszi a rendszeres lézengés. Ha meghamisítjuk a terményt, meghamisítjuk az embert is. Egy nagy város durva munkásainál, akik már is demoralizálva vannak a munka rendetlensége által és az átlag alá szorítva állandó munkára való képességekben, a „go canny” igen könnyen vezethet a személyes jellem végső romlására. Ezen igazság ösztönszerű meggondolása volt az, ami arra vezette a felelős munkásegyleti hivatalnokokat, hogy habozás nélkül elkárhoztatták a liverpooli clockmunkások új tételét. Amennyire mi tudjuk, ez egyedüli esetben maradt a munkásegyleti évkönyvekben.¹

Ha már most az idő szerint dolgozóktól a darabszámokhoz fordulunk, úgy találjuk, hogy pótlólagos szabályozások hoztak azon célból, hogy azon szabványos munkabérek megóvassanak, amelyek egy bizonyos kikerülhetetlen szavatosságon kívül nem bírnak kifogásolható jelleggel. Ezeknek *első* sorozata a mértékelésnek pontosságára vonatkozik. A munkaadók mindig igényelték magoknak azt a jogot, hogy ők állítsanak fel, akár hivatalnokaik által, akár magok, min-

¹ Csak igazság a munkás-egyleti hivatalnokok iránt, ha megjegyezzük, hogy a két vezérember, aki kétségbeesvén afelett, hogy másként nem lesz jobb dolguk a szerencsétlen munkásoknak, ezt a politikát kezdeményezte, nem tartozott a munkások osztályához, – amely tényt az olvasó az ő egyenes és ügyes érvelésekből már észre is vehette. Röviddel azután ők, mint a középosztályhoz tartozó emberek, ki is zárattak a munkás-egyleti kongresszusból Glasgowban, 1892-ben. Mikor 1896-ban azt javasolták, hogy hasonló politikát fogadjon el a hajó-, dock- és folyami munkások nemzetközi egylete, azt oly vezetők elleneztek, mint Ben Tillett és a tagok szavazata el is vetette.

den számvevést, amellyel fizetőlisztáik összeállítása jár és elvárták a munkásoktól, hogy vakon fogadják el az ő számaikat. Ezen felfogás ellen a munkásegyesületek állandóan és sikeresen küzdöttek. Mindazon esetekben, amelyekben a munkás képtelen könnyen ellenőrizni az elszámolást, szembezőkő, hogy az ily berendezkedés a szabványos munkabért teljesen a mester kegyelmére hagyta. „A mázsálásnál hogy volt lehetséges a bányásznak igazat kapni? Ő a bánya fenekén volt és nem láthatta a mester megbízottját fent – és így aztán ismét és ismét felhangzott a kiáltás, hogy meg van csalva a mérlegelésnél. Éveken át ez volt a vita magva; és a felügyeletről szóló 1860-i (Mines Regulation) törvény módosításaként a munkások küldöttei több befolyása rávette a kormányt egy oly szakasz beiktatására, mely elrendeli, hogy a köszönet kellőleg meg kell mázsálni pontos acélmértékkel a bánya szájánál és hogy a munkások, saját magok költségén, tarthatnak egy mázsaellenőrt, aki nem fog tovább beleavatkozni a dologba, hanem csak nézi és számbaveszi a munkások munkáját. Ezen szakasz ellen erős ellenzést folytattak a munkaadók küldöttei ... a mestereknek egyáltalában nem kellett semmi mázsáló záradék . . . Egy megalkuvást nyújtottak be. A mázsáló-záradék bevonatott egy más (29-ik) szakaszba, s a munkaadók által hozzáadott toldalékkal, hogy tudniillik a mázsaellenőrt az azon bányánál dolgozó munkásokból kell választani”¹.

Anélkül, hogy valami különös módon gyanúsítanék a bányatulajdonosokat, lehet mondani, hogy a bányászok gyanakvása annyira bebizonyult a tapasztalat által, hogy a parlament fokozatosan erősítette az 1860-ban így elfogadott szakaszt. Amint a törvény ma áll, minden egyes bányában a bányászok egyszerű többsége elhatározhatja, hogy válasszanak egy mázsaellenőrt a bányához, akit minden egyes alkalmazott darabszámra dolgozótól, még azokat is bele-

¹ Transactions and Results of the National Association of Cai, Lime and Ironstone Miners of Great Britain (London, 38-3). VII. 1.

értve, akik a javaslat ellen szavaztak, kényszerítőleg levont pénzzel fizetnek. Mindenki, aki bányász, vagy az volt, megválasztható az állásra, akár szereti a munkaadó, akár nem, és a törvényszékek megkövetelik, hogy engedjék neki szabad bejárás a mázsáló géphez és adassék meg minden könnyebbség a mázsálás ellenőrzésére.

Ugyanazon irányban egy további lépés tétetett a gyapotmunkások hatalmas egyesületeinek kérelmére. Amit a kőszénbányászok megkaptak, az az a jog, hogy a munkaadók számításait ellenőrizhesse a munkások hivatalnokai. A szövőmunkások megkapták nemcsak azt, hogy a munkaadó előzetesen tegyen közzé minden pontos részletet, amelyek szerint fogja számítani a darabszám szerinti keresetet, hanem egy kormányi hivatalnok alkalmazását is biztosították, aki különösen annak ellenőrzésére van hivatva, hogy ezen részletek pontosan vannak megállapítva.¹ Ezen „különleges szakasz”, amely a gyapotszövőkre nézve fogadtatott el a konzervatív kormány 1891-iki gyári törvényében, és kiterjesztetett minden szövőmunkásra a liberális kormány 1895-iki pótló törvényében, minden valószínűség szerint pár év alatt minden oly darabszám szerinti iparágra ki fog terjesztetni, amelyben a kereset kiszámításánál tévedés vagy csalás lehetséges.² Ezen szakasz kötelezi a munkaadót, hogy írásban állapítson meg, mielőtt a munka megkezdetnék,

¹ Nagy mértékben válik dicsőségére a North-East Lancashire Operative Weavers Assciatonnak és a vezető-munkaadók nyíltelméjűségének, hogy a főnökök egyesületének régi hivatalnokai, akik egy nemzedék idejében maga vívta a munkások csatáit, közös beleegyezéssel jelöltetett ki ezen fontos új hivatalra a legarravalóbb emberül. Mr. T. Birtwistle teljesen igazolta kinevezését és általános megelégedést szerzett minden félnek.

² Az 1895-iki gyártörvény felhatalmazza a Home Secretaryt, hogy alkalmazza ezen szakaszt, pusztán közigazgatási rendelettel, minden darabszámra dolgozó iparágban, és így alkalmaztatott 1897-ben a zsebkendő-, szoknya-, alszoknya- és blouze-gyárakban, mint szintén a lánc-, vasmacska- és lakatgyárakban.

minden részletet, (beleértve a fizetési skálát is), ám szükséges a munkások keresetének szabatos elszámolásához.

De vannak más módok is a nem szabatos számításokon kívül is megcsalni a darabszámra dolgozót. A köszén súlya, melyet minden bányász vág, pontosan megmértetik a bánya szájánál, de hogyha egy távoli vagy nehéz rétegbe küldetik dologra, a szabványos tonna szerinti bér nagyon távol állhat attól, hogy ugyanazon fáradtság után ugyanazon fizetést biztosítson. A gyapotfonó a maga árszabályát csalódásnak veheti, hogyha motollái gyakran megállottak, hogy a nyers gyapot rossz minősége által bekövetkezett rongálásokat kiigazíthassák. És még azok is, akik ismerik a köszénbányászok „megyei alapjait” és a kidolgozott „gyapot lisztákat” ritkán gondolják meg, hogy mily részletesek és mily aprólékosak azon szabályzatok, melyek szükségesek ezen cél elérésére, és mennyire sokféle és szüntelen a figyelmet igénylő panasz. A legjobb mód arra, hogy ezt az olvasó közönséggel megértessük, azt hisszük, az lesz, hogy némi kivonatot adunk a tényleges tárgyalásokból. Így a northumberlandi bányatulajdonosok és bányászok vegyes bizottsága egyetlen nap alatt a következő és még más számos esetet bírált el:

Burradon. – Az egyezséget helyben hagytuk. A Yard Seam, East Side, a folyó negyedév végéig, tonnánként 1 sh. 7½ penny; később tonnánként 1 sh. 6½ p.

Cramlington. Amelia bánya. Az egyezséget megerősítettük: a) Yankee Jack-rendszer el fog töröltetni, mihelyt a tulajdonosoknak helyesnek fog látszani azt tenni, és az ily eltörlés után a vágódíjak az alsó-, közép- és Yard-bányában 9 százalékkal emeltetnek. A fő szénrétegben általában az osztályozatlan vágó-díj a jelenlegi kerek köszénvágás díjainak 63 százaléka lesz, és az eltörlés után 9 százalék növekedés lesz.

Walker. Az egyezséget megerősítettük. Beaumont és Brockwell rétegekre. A hosszú falu vagy tört vágó-díj fog

fizettetni, ha a hosszú fal kezdetétől 40 yardra vannak, tudniillik a fal széléről 40 yardra.

New-Backworth. A munkások fizetést követelnek a lámpákért, ha kénytelenek folyton használni őket. Külön 1 penny fizettetik nekik tonnánként a fali és lefelé való munkáért, a megyei rendelkezéssel egyetértőleg, amikor lámpahasználatra szükség van.

Seaton Burn. A tulajdonosok óhajtják, hogy Bowes' kőszénjénél az első főtelephez a hosszú falnál a vágásiár szabályoztassék. A most fizetett szabványos munkabérekből tonnánként 3 penny levonandó.¹

Még többfélék a gyapotmunkásoknál a rendelkezések. Itt van némi kivonat a boltoni szövők titkárának naplójából:

1892 január 5. Mr. Pennington, a Hindleyben levő Hindley Twist Companytól, volt itt ma reggel. Hozzájárult a heti fizetéshez és ahhoz, hogy nem fog ezután egy fonót alkalmazni két pár motollához. Én nekem kell a legközelebbi hétfőn végigjárnom a gyárakat és hogyha a fonás nem kielégítő, olyanná változtatni; és azt is meg fogjuk állapítani, hogy mint lehetne a motollákat úgy gyorsítani meg, hogy jobb béreket eredményezzen. A munkát újra fel fogják venni csütörtök reggel.

Jan. 6. – Elmentem a Peake's Place gyárba (Tris-tram uraké) Haliwellbe és megállapodtunk, hogy a három pár motollán durva fonalakat szövő munkások hetente 2½ shilling külön díjat kapjanak, amíg a motollákon némely változtatások és javítások nem eszközöltetnek.

Jan. 6. Mr. Percivalnak (a munkaadók társasága titkárának) kíséretében elmentem Moses Gatere Mr. Robert Briercliffe gyárába. Nincsenek kisebb szíjak raktáron, és így abban állapodtunk meg, hogy az 1. számú gyárban 100 fontonként a fonási árak egy hónapra 6 pennyvel emelkedjenek, amely idő alatt helyre kell állítani a gépet. A cég

¹ Az 1891 nov. 14-én tartott vegyes-bizottság tárgyalásai (Northumberland Miners' Minutes 1891).

hasonlóul elfogadta munkásai kérelmét és elfogadja a jelző szerinti fizetést. A munka elhagyására kiadott felmondások ennél fogva visszavonattak.

Jan. 8. Panaszok érkeztek Manchesterből M'Connel és társa sedgwicki gyárából, hogy a kerekek eltörtek, nem léven elzáró pléhvel ellátva; és hogy egy pár motollánál a munkások nem képesek megkeresni az alapul vett béreket.

Jan. 12. Boltomban a Waterloo-gyárban levő munkásoktól az a panasz jött, hogy a szobák nagyon hidegek és hogy a gép is rendetlenül működik.

Jan 12. Megvizsgáltam a Melrose-gyárnál a számlálót és úgy találtam, hogy az átlagos $2\frac{1}{2}$ szám helytelen. Holnap reggeli idején a munkások hagyják ott a munkát, ha a számlálók nem igazítatnak meg.

1893 ápr. 7. Mr. Percival és én magam, James Marsden és fiai cég megkeresésére voltunk az ő 4. sz. gyárokban a kedden panaszolt számlálónál a fonást megnézni. Úgy találtuk, hogy az alatta áll az ezen cégnél szokásos minőségben és Mr. Joseph Marden magára vállalta annak rendbehozatalát.

Április 10. Az ablakfüggönyök hiányát panaszolják munkásaink a Parkside-gyárban, Golborneban.

Április 18. Robert Haworth részvénytársaságnál, Castle Hill Mill, Hindleyben, a mi munkásaink panaszkodnak felügyelőjüknek kihívó modora ellen. Megvizsgálva, úgy találtam, hogy inkább ők a hibásak, mint a felügyelő.

Május 9. A Robin Hoodi 2. sz. gyárban a drosophore nedvesítő oly rossz állapotban van a munkások egészségére, hogy fel kell szólítanom a céget, miképp ne használja azt tovább.

Jun. 12. Mr. Percival, Mr. Robinson és én magam elmentünk a Howebridges-i gyárba, hogy a 2. sz. gyárban a számlálót megvizsgáljuk. Úgy találtuk, hogy egy egész számmal finomabbak, mint ahogy fizetnek érte. A cég megígérte, hogy rendbe hozza őket, de ez nem elegendő nekünk, mert újra rosszak lesznek a hét vége előtt. Azt javasoltuk,

hogy fogadják el a jelző számító fizetést és később a cég beleegyezett, hogy egynéhányat megpróbál.¹

Ugyanazon elhatározottságot találunk az egyforma fáradságért egyforma fizetés biztosítása céljából azon munkásegysületi szabályzatokban is, amelyek a külön munka vagy kényelmesség okából külön pótlékokat követelnek. Ennélfogva azon munkaszabályzatok, amelyek csaknem minden városban az építőmesterek és az építőmunkások összes szakaszai által állapíttatik meg, határozott díjakat állapítanak meg a szabványos és rendes munkáért fizetendő szabványos béreken felül „séta időért” egy bizonyos távolságon túl, és „lakáspénzt, hogy ha elküldetnek hazulról.”² Azon iparágakban, ahol a munkások magok látják el magukat acélszerszámokkal, „élező pénz” egy rendes pótlék.³ Hogy ha valamely munkarészlet különös kellemetlenséggel vagy ruharongálással jár, „fekete pénz” vagy „piszok-pénz” van gyakran kikötve. Így a kazánkovácsok és gépészek külön pótlékokat kapnak olajszállító hajókon végzett munkáért. „Azon munkások, akik a teherrakodó hordókban, vagy a gépágyak alatt levő mély üregekben az után dolgoznak, hogy a hajó rendszeren jár a tengeren, kapnak egy-egy negyednapot vagy két és egy negyed órát pótlékul minden egész nap vagy éjszaka után, mint kárpótlást a nagyon piszkos munkáért.”⁴ Az előzőek mind oly pótlékokra való

¹ Ezen naplók a boltoni gyapotfonók vidéki társaságának évi jelentéseiben vannak lenyomat

² Lásd például a Local Code of Rules for the Guidance of Masons, amelyet a londoni építőmunkások központi társasága és a kőművesek segélyező-egylete írt alá 1892 jun. 23

³ „Mintázók, hajókovácsok és gépszerelők elbocsáttatásoknál két órai felmondással vannak jogosítva, hogy kiélesítsék szerzsámaikat, vagy ehelyett kétórai fizetésre.” London By-laws of the Amalgamated Society of Engineers, 1894 ápril. IV. Szakasz 14., szabály. 7. 1.

⁴ VI. szabályzat a By-laws for the Mersey Districtben a kazánkovácsok egyesült társaságánál 1889.

pótlék, amelyeket az időszámra dolgozó munkásegységek állapítottak meg. De egy hasonló szervezetet állapítottak meg a darabszámi alapon álló munkásegységek is. A cipő- és csizma-készítők országos egyesülete elmondja egy aprólékos és körülírt részletes hosszú lisztában azon külön munkarészleteket, amelyekért külön fizetés jár. És a szedők ismeretes skálájának hosszú és zavaros volta nagyrészt annak tulajdonítható, hogy így ők nagy súlyt fektettek arra, hogy kifejezetten megállapított pótlékok fizetessenek minden szedésért, amely több dologgal jár, mint a rendes munka. Lehetetlen bármely szabatos képet nyújtani az így a munkaadók és munkások között formailag megállapított extrák száma és változatos volta felől: „végjegyzetek”, „oldaljegyzetek”, „alá jegyzetek”, „kis terek”, „nagy lapok”, „röpiratok”, „katalógusok”, „nem külön széles ívek”, „táblázatok”, „oszlopos munkák”, „párhuzamok”, „tördelt darabok”, „felsőbbek”, „alsóbbak”, „becsúztatások”, „sarokköztiek”, „előszavak”, „tartalom jegyzékek”, „függelékek” és minden eféle. Végezetül, mintegy elriasztani a hívságos tanultságot, a héber, arab és syriai nyelvek, együtt a „család-fákkal”, „kétszeresen fizetendők, mint a közönséges szedés.”¹ Nem gondoljuk, hogy a szabványos munkabér ily hosszú és részletes megvizsgálása után azzal kellene fárasztanunk az olvasót, hogy hosszasan soroljuk fel azon munkásegyséleti szabályzatokat, amelyek az önkényes bírságokat és levonásokat, vagy a jancsi-bankók bármelyformáját tiltják el. Észszerűtlennek látszhatik az, hogy a munkások kifogásolják a munkaadók rendszerét a gyárban a fegyelem fentartására nézve. De hogyha az a rendszer megadóztatást jelent pénzbírságokban kisebb sérelmekre, és amint rendszeresen tényleg az az eset, a munkaadó saját zsebébe dugja a bírságokat, akkor világos, hogy a hetenként fizetett bírságok átlagos összege tényleg a szabványos munkabérnek éppen aránylagos levonása. Ha a

¹ The London Scale of Prices for Compositor's Work 1891.

munkaadó ezen rendszert arra használja, hogy a szükséges fegyelmet fentartsa, úgy találja, hogy a munkát olcsóbban szerzi be, mint versenytársai oly összeggel, mely pontosan azon arányban váltakozik, amint gyakoriak és szigorúak az ő maga által kiszabott büntetések.¹ Ugyanazon önkényes jellege van azon hajdan általános rendszernek, hogy a munkások fizetnek kisebb törésekért vagy munkájuk esetleges kellékeiért. „Az alacsony munkabérek, szabályozatlan munka, és szegény életmód régi jó idejében” – írja gúnyosan a gyapotfonók egy hivatalnok a munkások szoktak volt fizetni az eltörött pléh, gáz, új kefékért, nekik kellett az olajkannákat hozni, megjavítani azt a géprészt, amely eltört, és végnélkül más kis dolgokat megtenniök, amely nagy úrt hagyott maga után munkabéreiknél”² Mindezen gyakorlat ellen a gyapotfonók már rég érvényesítették tiltakozásaikat. A gyapotszövöket, akiknek nagy többsége nő, még alkalmilag megcsalják most is, és ehhez képest egyesületeik szabályai még mindig határozott eltiltását tartalmazzák annak, hogy bárminő ilyen levonást elfogadjanak: Sohase fizessenek, vagy egyezzenek bele fizetni – mondják például a prestoni szabályzatok, semmiféle tű, villa, kefe vagy bárminemű gépezet, dolog vagy tárgyért, ami a gazdáé és az ő üzletében használtatik bármilyen módon, kivéve, azért, amit önök törnek vagy rontanak el merő gondatlanságból, akarattal vagy rosszindulatból; és ha levonják azt az önök béréből, vigyék az

¹ A bírságok rendszere sokkal kevésbé kifogásolható lesz, ha a pénz a munkások betegpénztárának vagy az ő közös javukra szolgáló más pénztárba megy. De a betegségi vagy rokkantsági pénztárak egyes műhelyekkel összekötve, különösen, ha a tagság közeleső, más okokból kifogásolható munkás-egyesületi szempontból, nevezetesen, hogy csökkenti a munkások függetlenségét. Ez a tárgy bővebben van tárgyalva a munkásegyleti ügy nehézségeiről szóló fejezetben.

² Cotton Factory Times, 1892 jul. 22.

ügyet a bizottság elé már a legközelebbi gyűlésre.”¹ De nem csupán az ilyen önkényes terhek, mint a bírságok és levonások, amelyek szükségképen változnak gyárról-gyárra, hanem összeegyeztethetetlenek a szabvány-munkabér közös megállapításával még az oly egyöntetű, szabályos és határozott fizetmények, mint a gyapot, selyem vagy szőnyeg kézzel dolgozó szövőjének motollabérc a fehérnemű-munkásnak keretbére és a sheffieldi késesnek tartány- vagy kerékbére, és egyformán veszedelmeseknek találtattak hosszú és fájdalmas tapasztalat útján a munkabérek bármely meghatározott szabványára nézve. Ez abból származik, hogy ezek állandóak és idő szerint vannak számítva, míg

¹ Rules of the Preston and District Power Loom Weavers' Association (Preston, 1891), 20. 1.

A darabszámra dolgozó iparágakban, a munkaadó igyekszik megszabadulni, hogy a tökéletes árun kívül másért fizessen, ami rendesen igényli azt a jogot, hogy mindazt, ami neki nem tetszik, visszautasíthassa felebbezés nélkül. Ez egy egész sorozatára vezetett az összeütközéseknek különböző iparágakban. A munkáségyesületek felfogása az volt (1), hogy a munkás ne legyen kénytelen oly hiányokért szenvedni, amelyek az anyag tökéletlen voltak, vagy a munkamenet hiányának tulajdonítandók; (2) hogy minden esetben, ha a munkaadó vonakodik bármit is fizetni a munkáért annak tökéletlen volta miatt, akkor ne tartsa meg azt az árut a maga hasznára, hanem semmisítse meg; és (3) hogy legyen valami mód felebbezni a munkaadó önkényes ítélete ellen a saját ügyében. Így a fazekasok az utolsó hatvan év alatt egy hosszú háborút vívtak meg azon feltételek ellen, amit „jó a kemencénél”-nek neveznek, amely szerint a munkás csak oly árukért fizettetett, ami tökéletesen jött ki az izzó kemencéből. Mivel nincs joga megválasztani az anyagot, sem ellenőrizni a kemence fűtését, ezen feltétel reáhárítja nemcsak a saját hanyagsága kárát, de azt is, ami a nyers anyag tökéletlen, a felszerelés hiányos voltak, és a munkavezetők vagy más munkásoknak gondatlanságának tulajdonítható. Egy további megnehezítés az, hogy a munkaadó önkényesen határozza meg, hogy melyik áru dobandó vissza, mint tökéletlen és korábban még

a munkás munkája szabályozatlan és darabszám szerint fizetett. Mindezen esetekben a gépezet bérösszege követeltetik a munkaadó által, akár adott munkát a munkásnak, akár nem. így, amint a kereteken horgolok áhítják, amikor ők a kereteikért bért fizettek, a munkaadók tekintetbe jött sokkal hosszabb időre kihúzni a munkát, mint amint szükséges lett volna, és igen kis részletekben adni át nekik, azon okból hogy bérfizetésben tartásuk őket olyan hosszú ideig, amint csak lehetséges. És a Macclesfieldi selyemszövők azt panaszolják, hogy őket mindig csak félig tartják munkában, a munka kiadója saját hasznát találván abban, hogy amennyire lehet, külön vetőkön csináltassa azt meg, amelyeknek mindegyike útján teljes hetibér jár.

joga volt neki megtartani és eladni is sokat, amelyeknek” kifizetésétől így megmenekül. Az 1836-iki nagy strike után a Staffordshire! fazekasoknak sikerült ezen utóbbi nehézséget megorvosolni. Megegyeznek abban, hogy a tökéletlenek gyanánt visszadobott áruk töressenek össze, ezáltal a nem tisztességes munkaadónak egy nagy kijátszása megszűnt. De a „jó a kemencénél” még mindig fennáll, mint fizetési alap, mert a munkasegyesület „jó a kézben”-t még mindig nem fogadják el a munkaadók épp így az üvegkancsó-készítők, akiknek munkaadóikkal kötött szerződéseikben számos szabály van, mely apróra megállapítja a feltételeket, amelyek mellett megterhelhetők vagy nem a munkások az elromlott árukért, egy közülök kimondja, „hogy a kiválasztott (mint romlott) kancsók ne töressenek el, míg a munkásoknak nincs alkalmuk megtekinteni azokat, de semmi esetben nem tartandók tovább a következő napnál.” Az 1895-iki szerződés 10. cikkelye a yorkshirei üvegkancsó-készítők társasága és a yorkshirei üvegkancsó készítők egyesült iparvédelmi társasága közt (Castleford, 1895).

Ugyanezen sérelemnek egy, különösen megnehezített formája ellen képezett ellenállást a vasöntők segélyező társasága, a melynek tagjai mind időszámra vannak fizetve. Ennek és azon ténynek dacára, hogy a nyers-anyagot nem ők választják meg, sem a készítést nem ők irányítják, időről-időre kísérletek tétettek a munkaadók által arra, hogy tőlük vonják le a rosszul sikerült öntvények értékének egy részét.

Könnyű belátni, hogy egy ilyen rendszer mennyire nyithat utat a szeszélyes zsarnokságnak és zsarolásnak. De jobban tartozik a mi közvetlen célunkra azt jegyezni meg, hogy mennyire összeegyeztethetetlen az a közös alkuvással és a szabványos munkabérrel. Ha a munkaadó különböző munkásoknak egyenlőtlen mennyiségekben adhat ki dolgot, de mindegyiktől egyenlő összeget vonhat le a hét végén, semmiféle megállapított darabszámliszta után biztosíthat ugyanazon fáradtság után ugyanazonos fizetést. Ha A-nak harminc darabot adnak szőni és B-nek csak tizenötöt, mind a kettő fizetetik darabszámra ugyanazon összeggel egy shillinggel és mind a kettő fizetheti ugyanazonos motollabérét öt shillinggel hetenként. És mégis a hét végén a szövésért való tiszta fizetés A-nál tíz és B-nél csak 8 pennyre fog rúgni. És így a fizetés mérve ugyanazon munkáért váltakozni fog munkásról-munkásra, hétről-hétre és cégről-cégre, azon mód szerint, amint a munkaadók ellenőrzetlen tetszése szerint, szétosztatott a munka.¹ Hasonló

¹ Sok kisebb fizetség, amely elvileg hasonló a szövőszék béérével, van a különböző iparokban. Ahol a munkások nincsenek: szervezve és különösen, ha nők vagy leányok, a munkaadók: hajlandók megkísérelni megfizettetni őket a gyártási eljárás vagy velejáró áruk vagy anyagok némely részeért. Ez; néha megtörténik azért, hogy kikerültessék a költség és fáradtság a tékozlás és törés megállításának megfelelő ellenőrzésére. Más esetekben úgy áll elő, mint a gyártás növekvő specializációjával járó dolog. Így a gyapotszövők megszokták olajozni saját szövőszéküket, de a munkaadók úgy találták, hogy azt jobban elvégzik a hivatásos olajozók, akik aztán alkalmaztattak. Minden ily kísérletet, hogy akár csak egy penny is lehúzássék egy pár szövőszék után cinek béérére, ha tározottan meghíusult a szövők egyesülésén. Hasonló specializáció esete idézhető a gyapotfonóknál – a fonaldarabolók és a bádgvívók esetében. De a gyapotszövők egylete nem engedett meg w címen semmi levonást bérükből (Cotton Factory Times, 1892 jun. 10). A női gyapjuszövők azonban még mindig kénytelenek fizetni a szövőszékek rendben tartóit, akiknek munkáját a vetélők és motollák felállításánál a íférfiszövők magok végzik el.

kifogás alá esik, láthatólag a jancsi-bankó egész rendszere, vagyis a munkaadók által beszerzett élelmicikkek vagy anyagoknak kényszerű vétele a munkások által.¹ Ennek ellentállottak azon egyesületek azon szélesebb alapon, hogy az egyrejár a bérmunkás és családjának családjára rabszolgává változásával. De egyúttal összeférhetetlen azon tiszta munkabér minden egyformaságával, amelyért kapják a munkaadói a munkát, és a bérmunkás valódi bevételeinek egy határozott szabványával, dacára a munkabér névleges egyformaságának, mind a munka ára, mind a valódi munkabér változni fog mindegyik cégnél a jancsi-bankó rendszer kiterjedése, azon gazdaságosság és ügyesség szerint, amint ezen mellékes raktárkezelés vezetetik, és azon ha-

¹ A bányászok értekezlete 1863-ban ezt a panaszt különös tárgyává tette. „A jancsibankó-rendszer még mindig uralkodik Skóciában és Walesben, dacára mind a méltányos ágnak, mind a törvénynek. Hogy senki se kényszeríthetessék, a munka feltétele gyanánt a munkádó javára költeni el a szükségesekre pénzét: az; törvény is, természetes is. Skóciában ... a munkásokat csak kétheti, hónapos vagy hosszabb időközökben fizetik; és időközben adatnak jegyek élelemre és ruházatra, amelyekért bizonyos boltokban e cikkek a rendes vásári átlagáron, óriási mértékben túl az áron kiadatnak. Némely esetben a szegény bányász ritkán lát rendes fizetést, mind előre elköltetvén a fizetési ideje és a munka közt . . . Ehhez hasonlóan Straffordshireban és másutt, a buttyk és a közvetítők még mindig ránehezkednek a bányászokra és kényszerítik őket, hogy munkabérok egy részét irtalra költsék, mert a munkaadás feltétele az. Más esetekben Yorkshireban gyertyát és löport a felügyelőtől, vagy más embertől kell vásárolni a haszon rendes mértéket óriásilag túlhaladó áron.” Transactions and Results of the National Association of Coal, Lime, and Ironstone Miners of Great Britain (London, 1863), XL 1.

Ezen gyakorlat ma már megakadt a bányászok egyesülete miatt minden jól szervezett kerületben. Hasonló sérelmeket azonban még mindig panaszolnak némely más iparágban, ahol a munkások nem képesek keresztülvinni, hogy a jancsibankó-törvények keresztülhajtassanak szellemben és betű szerint egyaránt.

szon vagy ráterhel és szerint, amit az egyes munkaadó akar belőle húzni, ez az utolsó tényleg egyet jelentvén a munkás egyszerű megcsalásával.¹

Látjuk tehát, hogy a szabvány-munkabér elfogadása, – vagyis a munkának bizonyos határozott s alkalmazásában egyforma alapon való megfizetése – egyáltalában nem oly egyszerű dolog, mint ahogy első pillanatra látszik. Akár az idő, akár a darabszám szerinti fizetést fogadjuk el, a modern ipar tevékenysége oly nagy, és a kibúvársra szolgáló ajtók oly tágasak, hogy pótló szabályzatoknak egy egész hosszú sorozata találtatott szükségesnek a fő álláspont megvédelmzésére. A pótló szabályzatok ezen sorozatára az összes érvelés világosan a főállításokon nyugszik. Ennélfogva érdemesnek láttuk ismételni a munkásegysületek érvelését. Láttuk, mikép a munkásegysületi hitnek alapvető cikkelye az, mikép a versenyző ipari rendszer mellett lehetetlen megátolni az életmód lehanyatlását, hacsak a munka feltételei nem egyéni alkuvás, hanem valamely közszabályzattal állapítatnak meg. De valamely közös szabványnak egyöntetű alkalmazása nélkül ezen feltételek közös megállapítása akár alku, akár választott bíraskodás, akár törvény”útján szembe-
szökőleg lehetetlen.¹

¹ „Ahol csak a munkások árukban fizettetnek ki, vagy közlések a munkaadó boltjában vásárolni, a baj nagyon nagy: sok igazságtalanság történik a munkásokkal, és sok nyomor származik abból. Bármilyen legyen is a munkaadó szándéka az ilyen esetben, a valódi eredmény az, hogy a munkás megcsalatik azon összegre nézve, amelyet ő kap munkája fejében.” *On the Economy of Machinery and Manufactures*: Charles Babbage (London, 1832). 255 l.

¹ A munkások közti összejárás függése a szabványos munkabértől jól volt kifejezve, a munkaadók szempontjából Alexander Galloway, az ismert mérnök és francia Place barátja által. „Mindig úgy találtam, hogy azon üzletekben, ahol a munkabérek egyfőrmák voltak . . . mindig volt összetartás a munkások között. Már most minden iparágban, ahol a munkások egyen

Ahol munkaadó versenyez munkaadóval, mind-egyik azt fogja igényelni, hogy ha ő neki mellőzni kell az egyéni alkuvás lehetőségeit, kell, hogy gondoskodás történjék arról, miszerint ő ne fizessen többet a munkáért, mint versenytársai. Ezzel a felfogással a munkásegyleti ember szívesen egyetért, és így aztán közösen elfogadtatik a közös szabály alapjául az ugyanazonos fizetés elve az ugyanazon munkáért, vagy, amint rendesen neveztetik, a szabványos munkabér. Ez, mint láttuk, merő ellentéte a munkabérek azonosságának. Az, hogy mily pontosan lehet az ugyanazonos bért az ugyanazonos fáradtságért elvét alkalmazni a különböző munkások változó képességére vagy a különös munkák változatos nehézségeire, hogy vajjon a legszabatosabban az idő vagy a darabszám szerinti fizetéssel léptethető-e életbe: mindez az eljárás jellegétől és a felek értelmessége és becsületességétől függ. De szembeszökőleg hasztalan megállapítani bárminemű közös szabályozással a szabványos munkabért az ugyanazon fáradtságért ugyanazon fizetés elvét, ha egy lelkiismeretlen munkaadó szabadon kijátszhatja azt, vagy külön munkát vagy további igyekezetet és fáradtságot kívánva; vagy lehúzva bármit is a megegyezésben kikötött munkabérekből; vagy pedig nyervén munkásainak terhére, a velők való üzérkedéssel, bárminemű más pénzelőnyt. Röviden, hogy ha a munkásegyleti mozgalom alapvető célja egy közös szabályzat létesítése, és annak meg van egyáltalán bárminemű igazoltsága, a szabvány-munkabér elvét meg kell engedni, és ha a szabvány-munkabér el van fogadva, az általunk leirt pótló szabályzatok természet szerint folyományai annak.

A szabvány-munkabér javára való ezen általános kö-

ként kötöttek egyéni szerződéseket, sohasem látunk semmi összejátszáshoz hasonlót. Az, ami leghathatósabban gyökerén támadja meg a munkások közötti minden összejátszást, az, fizetni mindegyik munkást a síaját érdelne szerint és megengedni neki, azt, hogy ő maga kösse szerződését munkaadójával.” Tanúskodást: First Report of Committee on Artisans and Machinery, 1324, 27 1.

vetkeztetés azonban – amely pontra nézve minden munkás-egyesületi ember gondolkodás nélkül egyetért – a munkabérekre vonatkozó sok kérdést hagy még megoldatlanul. Ezek egyike az, hogy mily elv alapján és mily mértékig változzék városról-városra, ugyanazon iparágban, a szabványos munkabér? Az útból távol eső kerületek munkaadói azt vitatják, hogy a munkások náluk egy alacsonyabb bérrel is megelégedhetnek, mert az ő gépezetük rosszabb, a szállítás és költségek drágábbak és több más helyi hátrányaik vannak. De nem látszik semmi ok arra, hogy a munkás miért szállítsa itt le rendes életmódját és mellőzze az ugyanazon fáradságért ugyanazon bér fizetésére való igényét, pusztán azért, mert a tőkésnek kedvezőtlen környezetben tetszik folytatni üzletét. Az, hogy a munkás-egyesületek csak a névleges munkabérek egyenlőségeért küzdjenek-e (egy egyenlő országos szabványos munkabérért), vagy különbséget téve a megélhetési költségek közt, csupán a valódi munkabérek egyenlőségét követeljék (a mi helyiségekként változó béreket jelent), elvileg soha sem lesz eldöntve. Ezek szerint úgy találjuk, hogy a megyei egyesületek legnagyobb része, (különösen a gyapotmunkások és a kőszénbányászok közt) egyenlő megyei bérszabványra törekszenek a helyi viszonyoktól függetlenül. Hasonlóan a kézi papírcsinálók erős nagy egyesülete, akik mindössze csak néhány kis vidéki városban dolgoznak, könnyű szerrel ugyanazonos szabványbért tart fenn az egész iparágra.¹ De mihelyest a megélhetés szemmel láthatólag különbözővé kezd lenni, még a legerősebb egyesületek is megengednek eltéréseket a helyi munkabérekben, A kalapos-munkások méltányos munkás-egyesülete Nagy-Britanniában és Írlandban, a selyemkalap-készítők rég alapított egyesületének egyenlő munkabérű árszabálya van, de

¹ Úgy mondják, hogy egy egyenlő szabványos munkabér képezte az 1791-iki nagy francia strike főkivánalmát, amely sok iparágra és Franciaországban oly nagy mértékben kiterjedt, (Du Cellier: *Historie des Classe Laborie; an France*, 320-322 1.; az Assembly National rendelete 1791 június 14-ről.)

megengedi londoni fiókjának, hogy az általános munkabérekhez 10 százalékot adjon hozzá. Hogy ha a nagyobb és szélesebben elterjedt egyesületekre térünk át, a lehető leg szélesebb különbségeket találjuk. így az asztalosok egyesült társaságának 631 fiókja Nagybritanniában és Írlandban kevesebb, mint húsz munkabéralapot ismert el, amelyek váltakoznak Truróban óránként 5 penny tőli, Londonban óránként 10 pennyig. Itt már, mint több más esetben, nagyon is kételkedhetünk felette, vajjon a valódi munkabérek közti egyenlőség eléretett-e. Nemcsak, hogy nem tétetett meg bármely nagy egyesületben sem a kísérlet egy országos egyenlő munkabér biztosítására, de hajlandóság mutatkozik a hivatalnokoknál és a végrehajtó bizottságokban is arra, hogy tétlenek legyenek a felfelé emelés azon műveletével szemben, ami szükséges volna a valódi munkabérek egyenlőségének biztosítására. Az eredmény az, hogy a munkásegyesületi mozgalomról még nem mondható, mikép túlment volna még a helyi szabványos munkabér biztosításán. Ez aztán kiteve hagyja a munkásokat a munkaadók folytonos kísérletének az irányban, hogy lefelé szorítsák a munkabéreket a jobban fizetett kerületekben, azon célból, amint ők állítják, hogy a rosszabbul fizetett kerületek versenyével szembeszállhassanak. A mi magunk felfogása az, hogy az életmód drágaságában vélt különbségek, egyenként megvizsgálva az egyes tételeket, tényleg csak a munkások lakbéréikben levő különbségekre zsugorodnak össze. Ennélfogva a kalaposok eljárása a leghelyesebb cél, amire kell törekedni. Volna sok előnye annak, hogy ha egy iparág minden kerületében lehetne egy egyenlő szabványos munkabért elfogadtatni, minden vidéki várost és városi kerületet egyenlő alapra vonva, de hozzáadva egy százalékos mennyiséget a Londonban fizetendő magas lakbérék alapján, és ha szükséges, levonva egy százalékos mennyiséget egy tisztán földművelő kerület átlagos lakbérei alapján, oly esetben, amikor az jellemző a városra és a vidékre egyaránt, mint például a városnál. Ezen százalékok azután köny-

nyen megállapítható és kétségbe nem vont tények alapján volnának kiszámítandók.¹

A munkabérek tekintetében egy szembeszökőbb kérdést egy következő fejezetre kell hagynunk. Képzeltethetjük, hogy az olvasónak elméjében egy nem könnyű érzelem, forrong afelett, hogy mi kimenekülünk az elől, amit ő a sarkpontnak tart, nevezetesen azt a részesedést, ami adandó a közös termelésből a kézimunka megfizetésére. De a munkásegyesület]’ szabályozás, amit mi tárgyalunk – a szabványos munkabérré törekvés – nem cél, hanem csak eszköz: nem valamely különös pénzösszegre hetenként, csak egy eljárás arra, hogy a versenyzők egész testülete valami jobbat érjen el, mint amit egyéenkénti alku szerint elérhetnének. Így a sheffieldi villaköszörülők, a dockmunkások, a gépészek és az acélöntők mind törekesznek a szabványos munkabérré. De ha azon

¹ Egy egyenlő szabványos munkabér helyett minden város vagy kerület mindegyik üzletében alkalmilag találtunk kísérleteket arra, hogy két vagy három különböző alapot fogadtassanak el arra, amelyet a munka különböző fokozatának tekintenek. Így a skót szabók sok városban két, és Glasgowban és Edinburgban három műhelyosztályt különböztetnek meg: azok, amelyek jobb minőségű ruhákat készítenek, óránként, kénytelenek lévén fél, sőt egy egész pennyvel többet fizetni, mint az egyesületi Igalacsonyabb bér. A szokás az, hogy a munkaadók osztályozzák magukat, az egyesület kifogásolván, ha kísérlet tétetik például arra, hogy szalonöltözet (igen finom fekete ruha) készíttessék a második osztályú áron, vagy (Edinburgban és Glasgowban) cérnaáru a barmadik osztályban. Amennyiben ezen különböző bérfizetések a munka osztályának valódi és megállapítható különbözőségének felelnek meg, világos, hogy nincsenek ellentétben az egyöntetű szabványos munkabér elvével. Sok esetben azonban a különböző munkabérek sokkal inkább függnak a különböző műhelyek szokásaitól és hagyományaitól, mint a végzett munkából való határozott különbségektől. Így az országos cipő- és csizmamunkások egy-letének londoni fiókja régóta három különböző fokozatot különböztetett meg, amely az első, második és harmadik osztálynak tartott cégekre alkalmaztatik. Egy oly műhelynek, amely eddigelé

heti keresményt keressük, amiért küzd mindegyik iparág, úgy találjuk, hogy ez váltakozik heti huszonnégy shillingtől ezen összeg háromszorosáig. Egy dolog még a legfelületesebb vizsgáló előtt is világos lesz. A mai munkásegyleti egész világban, egyáltalában nincs semmi nyoma a munkabérek egyenlőségére való bármely törekvésnek. Egy lancashirei gyapotmalomban a kártya-szobamunkások, akik hetenként tíztől húsz shillinget keresnek, minden habozás nélkül belemenének egy strikeba a gyapotfonók segítségére, hogy fentartsanak egy, a két osztály egyesített munkájának nyereségéből fizetett oly szabványos munkabért, amelynek átlaga negyven shilling hetenként. Az építő iparágak helyi szövetkezetei, amelyeknek tagjai egymás mellett dolgoznak ugyanazon munkán, együtt törekszenek, a munkaadókkal kötött szerződéseikben, féltucat különböző óraszám fizetésre, a különböző ágak szerint, a kőművesek rendszeren ötven százalékkal

az első osztályú fokozatot fizette, nincs megengedve, hogy bármely munkát alacsonyabb fokozaton végeztesen, mert attól félnek, hogy ez ravaszul az első osztályú munkások béreinek leszállítására fogna vezetni. Más oldalról semmi sincs, ami gátolna egy eddigelé harmadik vagy második osztályba sorozott céget abban, hogy ezen alacsonyabb béreken közel azonos munkás állítasson elő azzal, amit rendszeren az első osztályú fokozatban állítanak elő. Az eredmény az, hogy az első osztályú cégek mindig le vannak versenyezve (vagy legalább is azt hiszik, hogy le vannak versenyezve) a második osztályú fokozatban levő vállalkozó cégek által. A munkaadók és az egyesület tapasztalt hivatalnokai évtizedek óta sürgetik ezen különböző fokozatok megszüntetését és egy, az összes londoni cégekre gondosan fokozott darabszám szerinti béreket mindennemű lábbelire egyformán megállapított liszta elkészítését. Eddigelé azonban az egyenlőségre való minden kísérlet megtört azért, mert az egyesület meggyökerezett felfogása az, hogy a létező munkabérekből soha sem kell sehol nem valami leszállítást megengedni. Következésképpen azt állítják, hogy az első osztályú munkaadóknál folyvást nagyobb nehézségek van megtartani helyzetüket Londonban. Ezt a vitát az utolsó tíz év alatt leghelyesebben a Shoe and Leather Recordban lehet követni.

többet kapván, mint az építők munkásai, és e munkabér-alapok a jelen nemzedékben, semmi hajlandóságot nem mutatnak, hogy közeledjenek egymáshoz. A munkásegyesületi politikában tényleg az egyértelműség nem terjed tovább a közös eljárás alkalmazásánál. Az, hogy mindegyik iparág mennyi pénzt igényel, ép úgy, mint az, hogy mindegyik mennyit kap tényleg a gyakorlatban, az egyes érdekelt iparág vagy részlet hagyományain, szokásain és tényleges erőviszonyain fordul meg. A munkások várakozásai és vágyai, az igényeik igazolására felhozott érvek, és némi tekintetben az azok elérésére alkalmazott különös munkásegyesületi módszer, amint megfogjuk mutatni a munkásegyesületi ügy feltételezéseiről szóló fejezetünkben, főleg azon társadalmi lehetőség tekintetében uralkodó tantól vagy tanoktól függ, amely vezeti azon időben az illető egyesület politikáját.

VI. FEJEZET.

A szabványos munkanap.

A szabványos munkabér után a munkásegyleti szabályzatokban a legáltalánosabb az, amit mi a szabványos napnak nevezünk, egy egyöntetű maximális dolgozó időnek megállapítása egy iparág minden tagjára.¹ Ez az óhaj meghatározni a munkanapnak határait a kézimunkás, bérmun-

¹ A szabványos nap” alatt mi Schäfte „legmagasabb munkanapját” értjük (Theory and Practice of Labour Protection, London, 1893) és Frankensteint (Der Arbeiter schütz, Leipzig, 1896), nem pedig Rodbertus részletesen egyenlősített szabványos napját (Der Normalarbeitstag, Berlin, 1871), mely váltakozik a különböző foglalatok között feltételezett munka erőssége szerint. Ez az utóbbi elméleti felfogás sohasem ment bele sem az angol munkásegyleti tagok, sem a német szociáldemokraták agyába.

Gazdasági szempontból még eddigelé kevés tudományos kutatás történt a maximális munkanap megállapításának eredményei tárgyában. The Eight Hours Day: Sidney Webb és Harold Coxtól (London, 1891) és E. L. Jaeger: Geschichte und Literatur des Normalarbeitstages (Stuttgart 1892) adják a főbb munkákat, amikhez most már hozzáadható Hadfield és Gibbins: A Shorter Working Day (London 1892); C. Deneus: La Journée de Huit Heures (Ghent, 1893); H. Stephan: Der Normalarbeitstag (Leipzig, 1893); Professzor L. Brentano: Ueber das Verhältniss vor Arbeitslohn und Arbeitszeit zur Arbeitsleistung (Leipzig, 1893), lefordítva Hours and Wages in Relation to Production (London, 1894); John Rae: Eight Hours for Work (London, 1894); és Maurice Ansiaux: Heures de Travail et Salaires (Paris, 1896).

kás különlegessége. Az ügyvédek, orvosok, építészek és más hivatásos agymunkások testületei több vagy kevesebb erővel a minimalis díjak skáláját óhajtja, amelyen alól egyik gyakorlót sem engednek munkát vállalni. De egy szabatos közszabályzat felállításának fogalma azon órák tekintetében, amelyek alatt az egyes munkásnak szabad dolgozni, teljesen idegen mind a birtokkal ellátott, mint az agymunkás-osztály előtt. Nem is volt az sohasem jellemző a bérmunkásokra nézve. A tizennyolcadik század munkásegységei követelték a munkabér a törvényi szabályozását vagy az órák szabványos megállapítását; követelték a segédmunkások korlátozását; de a század végéig sohasem találunk valamely általános panaszt a munkanap hosszú vagy szabályozatlan volta felől. A jelen század kezdete óta az a kívánság, hogy minden nap munkájára határozottan megállapított órák száma hozassék be, amely vagy közös alku, vagy törvényi becikkelyezés útján szabassék meg, egyik iparágtól a másikra ragadt át, míg mai napság a munkásegységek nagy többsége a munkaórák megállapítását egyik legfőbb gondjává teszi. Ennek dacára még ma is léteznek a munkásosztály világának oly kis részei, akik nem akarnak semmi közös szabályzatot az órák tekintetében és akik azt szeretik, hogy minden embernek szabad legyen dolgozni akkor és oly h~3zu ideig, amint neki tetszik. Ennélfogva keresni kell va: magyarázatát nemcsak a szabványos munkanap eszméjének jelen népszerűségére, de arra is, hogy az aránylag újonnan emelkedett fel, és arra is, hogy a munkásegységek némely része ma is visszaveti azt.

A modern iparban a munkaórák megállapítása egy lényeges ponton különbözik az elvégzett munkáért fizetett munkabér szabványától. A közös szabályzat minden alkalmazása hiányozván, a munkabérek a tőkés munkaadó és összes munkásai közt egyéni alkuvás útján állapíttatnak meg; és a fizetés összegére nézve egy pontos és váltakozó megegyezés jön létre sorban minden munkással. Ez ritkán az eset a munkanap hossza és elosztása tekintetében. Mindazon számos iparágban, amelyben a munka nem a munka-

adó helyiségében történik, de még mindig kiadatik, hogy otthon végeztessék el, a kézi munkás, darabszámra fizetve, oly szabad, mint a szerző, orvos, vagy szakíró, megállapítani az órák számát, és a nap vagy hét vagy év bármely részét meghatározni, amelyet ő neki tetszik munkában tölteni. Természetesen, neki, ép úgy, mint a hivatásos embernek, alkalmazkodni kell felei kívánságához. Neki ott kell lenni a helyszínén, hogy elfogadja a munkát, és azon időre kell azt elvégezni, amikorra kívánják. Neki készen kell lenni túlmunkát is végezni a sürgős idényben, sőt nappá tenni az éjjelt is, hogy eleget tegyen a megrendelések különös torlódásának. De ezen feltétel alatt mindegyik munkás maga állapíthatja meg azon határozott órát, amelyen megkezdí munkáját és azon időközöket, amit enged magának étkezésre és pihenésre. Ha csak nincs szorítva azon alacsony munkabér folytán, amint fizetik, dolgozni minden órát, amit az Isten adott, avégre, hogy pusztá megélhetését biztosíthassa, akkor hagyhatja azt abba, amikor neki tetszik, hogy elbeszélgessen a barátjával, vagy körülnézhessen a korcsmában; időközönként ápolhatja a beteg feleségét vagy gyereket; sőt azt is megteheti, hogy a reggelt kertjében tölti, vagy a ház körül végez valami dolgot. Senki sem tagadhatja, aki az otthon dolgozó ügyes, és jó pénzt kereső mesterember dolgát és napi életét ismeri, hogy az ilyen ember nagy mértékben igénybe veszi szabadságát. Jóra vagy rosszra az ő munkaórái a saját felfogása szerint vannak berendezve. Akár sokat óhajt keresni, akár kevéssel megelégszik; akár lassú munkás, vagy gyors; akár szabatos és pontos ember, aki magát és családját határozott elvek szerint igazgatja, akár „művészi temperamentummal van megáldva” és hétfőn meg kedden szüksége van kinyugodni az előző napok fáradalmait – ezen személyes tulajdonságai fogják meghatározni az ő munkaidejének határait és felosztását.¹

Az „átlagos érzéki ember” személyes jellemére való vészes befolyását azon szabadságnak, hogy akkor szünteti meg a munkát, mikor neki úgy tetszik a munkás-egyesületi ügy bajairól szóló fe-

Nagyon különböző a gyári munkás helyzete. Ahelyett, hogy minden egyes munkás képes volna, akkor dolgozni, amikor neki tetszik, a dolog természeténél fogva az egész gyár egy közös szabály alá vetve érzi magát. Egy szövőgyárban, egy kőszénbányában, vagy egy hajóépítő-telepen, egy gépészeti cégnél vagy egy nagy építési munkánál gazdaságilag lehetetlen megengedni az egyes munkásnak, hogy akkor jöjjön vagy menjen, amikor neki tetszik. Mindegyik munkás egy összefüggő, összejátszó művelet egy részét képezi, amelynek helyes létesítésére mindegyik gép és mindegyik munkásnak a munkában, mint egészben, pontos összejátszása szükséges. Különös munkaórákat állapítani meg úgy, amint a különböző munkások óhajainak, képességeinek és igényeinek tetszik, szembeeszközleg nem volna összeegyeztethető a gőzerő gazdaságos felhasználásával, a beren-

jezetünkben tárgyaltuk. Azon vezérelv, miszerint a kézi munkások nagy többségének, mint más embereknek is, javára van a fegyelem bizonyos foka, nem találna készséges elfogadásra a munkás-egyesületi tagok nagy tömegénél és ennél fogva nehezen állítható úgy oda, mint egy munkás-egyesületi érvelés a szabványos nap mellett. De a gondolkodó munkások egyetértenének a gyári rend egy régi bámulójának azon állításában, hogy amikor a munkások „kötelezve vannak pontosabb megjelenésre munkájuk mellett, rendezebbek magokviseletében és kevesebb időt töltve a sörházakban, jobb életet élnek otthon. (Memoirs of the Manchester Literary and Philosophical Society, második sorozat, London, 1819, III. kötet, 129 l. egy értekezésben „On the Kise and Progress of the Cotton Trade”, amelyet 1815-ben John Kennedy olvasott fel. „Mindig azt jegyeztem meg – írja egy régi szedő 1859-ben - hogy azon iparágak, ahol megállapított bérek voltak, mint a kőművesek, kerékgyártók, festők stb., és akik *hotelesek voltak ott lenni pontosan a megállapított időben*, nem voltak annyira rabjai az ivásnak, mint a nyomdászok, könyvkötők, szabók, cipészek és azon iparosok, akik rendszeren darabszámra dolgoztak és *nem voltak annyira megkötvé a munkánál való megjelenésben*, kivéve, amikor arra különösen szükség volt.” Scottish Typographical Circular, 1859, március.

dezés teljes kihasználásával vagy a munkafelosztás által létrejött nagy mértékben szervezett specializációjával a munkának. Nincs már választás az egyéni akarat és az egyformaság között. Gazdaságilag kikerülhetetlen egy alkalmazásában kötelező közös szabályzat. Az egyedüli kérdés az, hogy az egyöntetű szabályzatot ki és mint állapítja meg. Közös szabályozás hiányában – akár a törvényi becikkelyezés, a*kár a közös alku útján jött az létre, – ezen egyforma szabályzatot természetesen a munkaadó állítja fel.¹ És ezen alárendeltségnek egyik különös megsúlyosbitása az, hogy a modern tőkés mai viszonyai közt, a munkaadó döntése állandóan a munkanap meghosszabbítása felé fog irányulni. A maga házi szolgálira nézve a tőkésnek szabad keze van a munka mennyiségét egyedül azon szempontból határozni meg, hogy azokkal a lehető legnagyobb eredményt értesse el. De ugyanez az ember tőkét fektetve be drága, gőzerővel működő gépekbe, még akkor is úgy találja, ha darabszámra fizet, hogy egy tényleges haszon van minden további pillanattól, amikor az ő drága berendezése munkában van. A verseny folyton kényszeríti őt arra, hogy a termelési költséget a lehető legalacsonyabb pontra szállítsa le. Ennek nyomása alatt minden más tekintetet elnyel az a szenvedély, hogy a „lehető legnagyobb termelést érjen el gépenként.”² Az otthon dolgozó mesterember és a gyári munkás ezen két történeti alakja közt vannak különböző közbeneső állomások, amelyeknél a munka órái iránt való személyes alku ép úgy lehetséges, mint a munkabér tekintetében való

¹ „Mindig meg kell emlékeznünk arról, – mondják a gyapotfonók 1860-ban – hogy a gyári törvényhozás behozatala előtt a munkaadók *diktálták*: a munkaórákat munkásaiknak”. Rules of the Amalgamated Association of Operative Cotton-spinners, az 1860-ki kiadás, előszőr.

„Az álló tőke nagy aránya a forgó tőkével ... a hosszú munkaórákat kívánatossá teszi . . . A hosszú munkaórákra irányuló indokok nyomósabbak lesznek, mint egyedüli eszközök arra, hogy az álló tőke nagy aránya tétethessék gyümölcsözővé. Ha egy munkás – mondotta Mr. Ashworth nekem – leteszi ásóját, ezen

egyéni alku. Oly foglalkozásokban, mint a földművelés, sőt a nagy iparok némely részében is, minden esetre lehetséges egy munkaadóra nézve változtatni a munkaórákat az összes munkásokra nézve, vagyis más szavakkal, ha akarja mindenkiel ép úgy tehetsége szerint kötni a szerződést, mint ahogy a rendes tőkés követeli, hogy engedtessek meg neki fizetni minden munkást az érdeme szerint. Ahol ez az eset, a munkás szüksége egy szabványos nap iránt teljesen hasonló megfontolásokból keletkezik, mint amelyek szükségessé teszik neki a szabványos bért. Ha minden munkásnak szabad oly szerződést kötni, amint neki tetszik az ő munkaóráira nézve, a munkaadó képes lesz, azt állítják, az egyes emberek óhajait vagy szükségéit eszközül felhasználni arra, hogy mind a többit kényszerítse ugyanazon hosszabb munkanap elfogadására.

Eddig a munkásegyleti óhajt a szabványos nap iránt csupán a munkás személyi szabadságához való viszonyban tekintettük oly beosztást nyerni, amit ő szükségesnek tarthat, vagy kívánatosnak. De a munkásegyleti embernek, mint szintén a kézi munkásosztály nagy tömegének a napi munka hossza és a pihenésre felül maradt idomenyiség csak másodlagos fontosságú a megkeresett összeg életbevágó kérdése mellett. Bármennyire óhajtja is az átlagos munkás, hogy több időt biztosíthasson magának, még sokkal inkább óhajtja, hogy több pénze legyen elkölteni való. Minden idő szerinti munkát igénylő iparágnál, ahol munkásegylet van, a munkás a külön órákért külön fizetést kap, rendszeren magasabb alapon, míg a darabszámra dolgozók egész tömege szembeszökőleg növeli keresetét, ha időn

időszakra egy tizenhét pennyt érő tőkét tesz nekem haszталanná. Ha munkásaink egyike elhagyja a gyárat, egy oly tőkét tesz holtta, amely 100 font st.-be került". Nassau Senior: Letters on the Factory Act (London, 1837), 11-14 l.

„Innen van a modern ipar történetében az a nevezetes tü-nemény, hogy a gép elseper a munkanap hosszára vonatkozó minden erkölcsi és természetes korlátot". Marx: Capital, 10. rész, XV. fejt., 3. szakasz. (II. köt., 406 l. az angol eredeti fordításban).

túl dolgozik.¹ Minden további hosszabbítása tehát a munkanapnak, úgy látszik, magával hozza kárpótló előnyül a bér munkás heti keresményében a megfelelő emelkedést.²

Már most, ha a munkásegylet! tagok azt hinnék, hogy ezen látszólagos eredmény a valóságos eredmény, - hogy tudniillik a hosszabb órákra való dolgozabadság kivétel nélkül, vagy legalább rendszeren, egy megfelelő jövedelemszaporodást Jelent – kételkednék, hogy támadt volna-e egyáltalában valamely általános mozgalom a munkaórak korlátozása mellett. De, helyesen vagy helytelenül, a munkásegyletek megvannak győződve, hogy a rendezetlen vagy korlátlan munkaóráknak ellenséges befolyások van a munkabérekre, először a szabványos bérrre és végül az egyes munkás által hetenként megkeresett bérösszegre.

¹ Némely szervezetlen foglalkozásban a munkások, különösen a nők, még mindig kénytelenek hosszabb munkaórákat dolgozni., hogy a rendelkezések nyomásának eleget tegyenek, anélkül, hogy külön munkáért pótdíjat kapnának. De ez ritka eset oly iparágakban, melyeknél bármínő szervezkedés létezik.

² Ez teljesen ugyanaz a helyzet-, amint látszik a jó viszonyok közt levő írónak. Így Mr. Lecky nagyon zokon veszi a kereset csökkenését, amelyet szerinte a gyári törvények okoztak. „Vegyünk például egy erős leánynak a közönséges esetét, aki egy divatárusnál van alkalmazva. Talán kilenc hónapon át az évből az élete folytonos küzdés, aggodalom és csalódás, a munka gyér volta miatt. Végre jön az idény, hozva magával bő aracást a munkában, amely, hogy ha neki szabad volna learatni, pár hét alatt képessé teszi őt megfizetni a kis adósságot, amely oly súlyosan nyomja és félre tenni eleget, hogy megóvja őt a következő év minden aggodalma ellen. Szenvedélyesen szeretné kihasználni az alkalmat. Tudja, hogy egynehány heti, az éjszakába is messze benyúló munka teljesen ereje körében van, és nem jobban ártalmas tényleg, mint az általa öltöztetett londoni szépségnek hosszú egymásutánban a báltermekben töltött éjszakái. De a törvény közbelép, megtiltja neki dolgozni a megállapított urakon túl, elvonja a serleget szomjas ajkaitól, és visszaveti őt a szegénység és adósság ugyanazon régi ösvényére. A szegénynek

Ezen meggyőződés a kézimunkás bérmunkás személyes tapasztalatából származik. Minden munkásegyleti gyűlésen, ahol a munkaórák tárgyaltnak, megtörténhetik, hogy egy fiatal és szorgalmas tag javasolhatja, hogy ő többre becsülné a nagyobb jövedelmet a nagyobb pihenésnél. De egyik öreg tag a másik után kelne fel és megmagyarázná, hogy mint fiatal házas, ő is ép úgy érzett, de a műhelyelet tapasztalata arra tanította őt, hogy „amit nyer-

minő elnyomása lehet jobban valódi és jobban borzasztó, mint ezt” – *Democracy and Liberty* (London, 1896), II. köt. 342 l. Érdekes ezen képzelt esettel szembeállítani a felelős ne hivatalnokok jelentéseit, akik tényleges érintkezésben vannak a tényekkel és ismerik a munkások nézeteit. 1894-ben írva Miss May Abraham (az idősebb női gyárfelügyelő) azt jelenti, hogy a ruhakészítők és divatárusoknál ... a törvényes túlidőt csaknem általánosan kárhoztatják. Egy ruhacsináló segédje, akinek törvényes munkanapja jelentékeny időn át reggeli 8-tól este 10 óráig tartott, azt mondta nekem munkatársnői jelenlétében: „a túlidő kivétele éppen holtta teszi a gyári törvényt”. A helyeslés moraja, amely követte megjegyzését, világos jelzése volt az általános elégedetlenségnek és a további tapasztalat igazolta, hogy ez csak egy kifejezése volt egy csaknem általános érzelmeknek . . . Oly gyárakban, ahol a fizetés darabszámra történik, vagy oly kerületekben, mint például Dublin, ahol előre megállapított összeg adatik a túlidőért, az ellenséges vélemény súlya nem annyira nyilvánul; de még itt is, a bértoldások csalogatása mellett is, csak a legkevésbé gondolkodó munkások azok, akik szeretik e rendszert. ... A bekövetkező hatás a munkások egészségére szerfelett ártalmas ... Én azt hiszem . . . hogy a munkások által (minden túlidő eltörlése) a legnagyobb hála érzelmeivel üdvözlötnék”. (Report of the Chief Inspector of Factories 1893-ra, C. 7368 1894-ből 11 l.) Ezen és más jelentések bőséges megerősítését képezik Miss Abraham fölfogásának. „Hogy ha egy titkos szavazás történnék” – mondja Mr. Cramp, egyike a felügyelő felvigyázóknak – mindazon munkások közt, akik a gyári és miihelyi törvények túlidő-szakaszai által érintve vannak, meg vagyok győződve, hogy igen kevés szavazna annak fenmaradására”.
 Úgyanott 299 l

tek órákban, elvesztették a béreken” – egy oly állítás, amely a gyűlés nagy többsége részére rögtön és gondolkodás nélkül megerősítették. Hogy ha a gyűlés után a vendig megbeszéli ezt a kérdést a vezető tagokkal és azt állítja, hogy az ő személyes tapasztalatok nem igazol ily nagy általánosítást, hogy az órák meghosszabbítása szükségképen a fizetési szabvány leszállítására vezet óra vagy darabszámra, arra fognak utalni, hogy miért van hát az, mikép a királyi bizottságok és a hivatalos statisztika folyton tisztára kimutatják ezen csaknem általános együtt jelentkezését a hosszú és rendetlen óráknak, a fizetés alacsony skálájának és a csekély héti keresménynek. Nem is fognak késni megadni a tényleges tapasztalatra alapított magyarázatot. „A mi tagjaink – fogják mondani – harminc shillinget úgy tekintenek, mint egy méltányos hetibért. Ha elérnek annyit, megvannak elégedve; ha nem érnek el harminc shillinget, eljönnek a fiókhhoz és panaszkodnak. Ha egy mester megszorítja az órákat, mondjuk ötvennégyről hatvanra, először tiszta nyereségnek látszik a munkásoknak, hogy több pénzt kapnak. Aztán valami ürügy alatt, a munkavezető bejelent tízszázalékos bérleszállítást. Az emberek mormognak, de mivel a legnagyobb részök még így is megszerez hetenként harminc shillinget, utoljára beletörődtek a leszállításba, amely ellen másként bizonyára strikeoltak volna. Egy idő múlva a gyengébb munkások úgy fogják találni, hogy nem képesek oly hosszú időn át dolgozni sokáig. Egynéhány hónap múlva az egész műhely heti keresetének átlaga le fog szállani, és az emberek kevesebb pénzt fognak kapni a hét végén, mint azelőtt amennyijök volt, és mégis gyötrik magukat. Ismét és ismét láttuk, hogy ez történik, s nincs annyi középosztályi elmélet, amely elhitesse velünk, hogy ez nem így van.”

A munkásegyleti tisztviselő, aki olvasott már gazdasági szakkönyvet, az érvelést rendszeresebb formába fogja önteni. Amikor a munkaadó a munkást valamely heti összegért felfogadja, a munkanap hossza világosan kiegé-

szító részét képezi a szerződésnek. Az a munkás, aki hajlandó hosszabb ideig kevesebb pénzért dolgozni, minden bizonnyal aláversenyzi társait ép úgy, mintha azt ajánlaná, hogy ugyanazon ideig kevesebb pénzért fog dolgozni. Minden egyes órai munkát olcsóbb bérért ad el. Ennélfogva minden időszámra dolgozónál, akit nap-, hét- vagy hónapszámra fizetnek, a szabványos nap követelése az ő szabványos munkabérok fentartásának szükséges feltétele.

Ahol a darabszámra való fizetés van elfogadva, vagy ahol az időmunkás óraszámra fizettetik, a munkásegyesületi tag szempontjából az eset nem kevésbé világos. Első pillanatra úgy látszik, hogy a hosszabb ideig való dolgozás a szabványos munkabért érintetlenül hagyja, míg a szorgalmas munkás heti keresményének végösszegét növeli. Ez oly szembeszökőnek látszik a középosztályú felfogás előtt, hogy a munkaadók nemzedékeken át képtelenek voltak becsületesen belátni, hogy egy darabszamos munkásegyesület miért törődik a munkaórákkal egyáltalán. A munkásegyesületek szerint az egyenlő azzal, hogy a gazdaságtan világos tanítását, ép úgy, mint a gyakorlati emberek tapasztalatát semmibe sem veszik. Előttök szembeszökő, hogy minden osztályú munkás tényleges keresete az ő életmódja által van nagyrészen meghatározva, vagyis az élelem, ruházkodás és más szükségletek mennyiségének azon fokozata által, amelyhez az az osztály állandóan hozzászokott.¹ Nem volna könnyű rávenni egy angol gépészt, hogy dolgozzék iparágában heti tizenhárom shillingért, bármily túlságos

¹ Ezt a feltevést – hogy a bérmunkások minden faja és osztályának munkabére nagy mértékben van a kiadási fokozat által megállapítva – melyet Adam Smith állított fel, és a későbbi közgazdák elfogadtak, mi tovább vizsgáljuk a vásári alkudozásról szóló fejezetben; és az az érv, hogy ezen ösztönszerű életmódi fokozat által nagy akadály hárítatik a verseny nyomása ellen, nagy mértékben megerősítve a munkásegyesületi módszerek és szabályzatok által, részletesen lesz tárgyalva a munkásegyleti mozgalom gazdasági jellegéről szóló fejezetben.

nagy volna is a mérnökök száma. Inkább, semmint ily erőszakot tegyen a maga öntudatán, úgy dolgoznék, mint munkás, vagy épen seperné az utcát. Más oldalról, bármennyire keresett helyzetben találná is magát egy dorsetshirei munkás, még eszébe sem jutna, hogy hetenként két fontot kérjen munkájáért. Megvan tényleg, úgy érvelnek a munkás-egyesületi tagok, mindegyik foglalkozásban az életmódnak bizonyos szokásos mértéke, amely, a változóságnak bizonyos kerete mellett, hallgatólagosan elismerve van mind a munkaadók, mind a bérmunkások részéről. A heti keresetek ezen szokásos mértékére vannak többé vagy kevésbé öntudatosan, a darabszámú vagy óraszámú munkabérek, mindig alapítva.¹ Hogy ha nincs korlátozva az órák száma, amennyit minden ember dolgozhatik vagy a munkaadó követelheti a munkái, egynéhány rendkívülileg erős munkás, aki képes, hacsak egynéhány évig is, szünetlenül dolgozni reggeltől estig, az ő osztályokra nézve szokásos mértéken messze felülhaladó jövedelemre tehet szert. A darabszámra szóló liszta körül folyó minden alkuváskor a munkaadó részéről ezen nagy kereseteket úgy fogja a munkaadó felemlíteni, mint rendes mérvét annak, amit minden munkás megkereshet, ha ő is szorgalmas, és úgy fog az felhozni, mint alapérv arra, hogy miért észszerű a munkabér leszállítása.² És ez nem csupán egy hatásos érv kérdése. Magok ezek a különös munkások nem lesznek hajlandók kockáztatni bármely viszály által azt, ami nekik jó életmódot biztosít, és ellenezni fognak az egyesület részéről való minden

¹ „Egy darabszámi lisztának mindig magában kell hallgaton foglalnia (és, mint látni fogjuk, néha kifejezetten is) egy időszámi alapot, vagyis az van rendesen alapul véve, hogy a darabszámra szóló megállapított árszabály olyan, amely képessé teszi az átlagos munkást átlagos erőfeszítéssel egy bizonyos heti-bért megszerezni”. Board of Trade (munkaosztályának). Eeport on Wages and Hours of Labour. II. rész. A darabszámra vonatkozó szabvány-munkabérek. C. 7567.-I. 1894, VII. 1.

² Lásd a hajókovácsok és ácsoknak a következő jegyzetben idézett eseteit.

kísérletet arra, hogy a leszállításnak ellentálljanak, vagy emelést követeljenek. Az ily rendkívüli módon munkában töltött idő ennélfogva, arra vezet, hogy az ártalmasán szokásos lesz az egész iparágra és a darabszámú bérek fokozatosan le fognak szállítani arra, hogy a hosszabb órák dacára annyi heti jövedelmet adjanak, amely megfelel azon kiadási fokozatnak, amihez az osztály szokva van. Ennélfogva a szabványos munkabérré való végső eredménye annak, hogy a munkaórák korlátozatlanul maradjanak, ugyanaz, ha a fizetés darab vagy óraszámra történik, mint azon esetben, ha a fizetés nap- vagy hétszámra megy. Hogy ha, mint a munkásegyleti emberek vitatják, az egyes munkások közt levő korlátlan verseny arra vezet, hogy mindenkire nézve egyaránt meghosszabbítja a munkanapot, arra is befoly rossz irányban, hogy a végzett munkáért járó fizetés mérvét leszállítsa. Azon munkások, akik belementek a hosszabb órákba, fokozatosan úgy fogják találni, hogy nem keresnek többet, mint amit korábban a rendes napon át kerestek, míg a többi mind azt fogja látni, hogy régi munkabéret csak úgy tarthatja fenn, ha ép úgy meghosszabbítja munkaidejét. Ennélfogva az egész osztály az ő szokásos életmódjáért cserébe több munkát és fáradságot ad, mely nagyobb törődéssel és elkopással jár, és a gyengébb tagok, akik nem képesek kitartani az erőfeszítést, a megélhetés alantabb színvonalára szorulnak le. Ennélfogva ugyanazon érvek, amelyek a munkásegyleteket vezetik arra, hogy határozott szabványos munkabérekre törekedjenek, arra is szorítják őket, hogy egészen eltekintve mindazon előnytől, amely a nagyobb pihenésből származik, és tekintet nélkül azon rendszerre, amely szerint fizettetnek, erélyesen követeljük a szabványos napot.¹

¹ Lehet valóban azt is vitatni, hogy a munkaórák közös szabályozása mellett használt munkásegyleti érvelésnek, *ha azt pusztán úgy tekintjük, mint eszközt azon árnál-fentartására, amelyen a bérmunkás eladja munkaképességének minden egyes részletét*, szélesebb lélektani alappal bír, mint a szabványos mun-

A munkásegyleti állásfoglalás tehát a szabványos nap tekintetében szerfelett összekuszált. Hogy ha figyelmünket pusztán a munka és a pihenés közti arányra szorítjuk, a bér munkások, amint láttuk, három osztályba sorolhatók. Azon munkásokra nézve, akik egy összeműködő eljárásban vesznek részt, amely drága berendezés és gépezet használatát igényli és nagy méretekben hajtatik végre, a szabványos munkanap megállapítása az egyedüli lehetőség arra, hogy ne hagyják munkaóráik megállapítását, és minden valószínűség szerint fokozatos meghosszabbítását, munkaadójuk önkényes elhatározása kezében. A házi mesterembernek, más oldalról, aki saját tűzhelyén dolgozik, a munka árának minden közös szabályozása az ő egyéni szabadságának hátrahagyott megrövidítése, egy oly rossz, amely jelentékeny igazolást követel, mielőtt ő rá volna bírható, hogy elfogadja. Az iparágak közbelső osztályában dolgozó munkásokra nézve, ahol a munkanap hossza és felosztása gyakorlatilag változó lehet egyénről egyénre, a kérdés részben: attól fog függeni, vajjon a pihenés óráinak mily kiterjedésű vonzó ereje van rájuk nézve és részben attól, mily mértékben képesek megérteni az egyéni alku veszélyeit, feltételezve a munkásegyleti állásfoglalást, hogy a bér munkások jobb béreket érnek el közös eljárás útján, mint az oly iparágakban dolgozó munkások, amely iparágak közötté állanak az otthon üzött mesterségnek és a gyár rendszernek, és akik szabad ide-

kabér mellett felhozott érv maga. Hogyha igaz, mint azt mind a munkaadók, mind a munkásegyletek hivatalnokai állítják, hogy az egyes kézimunkás sokkal nagyobb súlyt fektet jövedelme megtartására és szaporítására, semmint pihenés-ideje megtartására vagy szaporítására, abból az látszik következni, hogy az oly munkásegylet, amely a munkaidő merev korlátolására fektetne minden súlyt, míg a fizetési mérvet az egyénenkénti alkuvás esélyeire hagyná, végtére is magasabb fizetési színvonalat biztosított tagjainak a munkaerő egy bizonyos mennyiségeért, mint egy oly munkásegylet, amely a szabványos munkabérré fejtené a fősúlyt, de a napi munka tartamának és erőfeszítésének megállapítását az egyénenkénti megegyezésekre hagyná.

jök mennyiségét megvédeni vagy növelni óhajtják, természetesen mind jobban és jobban fognak súlyt fektetni a szabványos munkanapra, mint ezen közös eljárás szükséges előfeltételére. De ez az egyszerű osztályozás egyáltalában nem meríti ki az összes változatokat. A munkások minden osztályánál egy második és rendesebb, erősebb érv is jön alkalmazásba, nevezetesen a munkaórák rendezetlen vagy korlátatlan voltának hatása a heti keresetre. Azon idő szerinti munkásra nézve, aki nap-, hét- vagy hónapszámra fizetetik, a szabványos munkanap szembeszökőleg része az ő szabvány munkabéri szerződésének. A darab- vagy óraszámra dolgozó munkás többé vagy kevésbé azon mértékben lesz hajlandó a munkaidőt megállapító közös szabályzatokat követelni, amelyben iparágának viszonyai és személyes észleletei meggyőzik őt arról, hogy a munkaórák szabályozatlan volta az egész osztályra nézve a fizetés mérvének csökkenéséhez járul hozzá.¹

A munkásegyleti felfogás ezen világossá tétele adja nekünk a szükséges magyarázatot, mind az órák feletti mozgalom történeti fejlődéséhez, mind annak jelenlegi állásához a munkásegyleti világban. A tizenharmadik század alatt a munkásegyleti tag uralgó alakja a mesterember volt, aki mint egyéni termelő dolgozott. A szövők és mintavágók, akiknek összejárásai egy szabványos munkabér megte-

¹ Szükségtelen lesz emlékeztetni azon számos céhszabályzatokra a történeti tanulmányozót, amelyekkel óhajtották a középkori független mesteremberek, kik ámbár egyénenként meghagyván a szabadságot, hogy akkor hagyják ott a munkát, amikor nekik tetszik, mégis határozottan arra törekedtek, hogy minden egyes iparágban megállapítsák a maximális munkaórát, főleg, amint *mi* gondoljuk, azért, hogy meggátolják, mikép a munkaórák csalárd meghosszabbítása folytán a korlátlan verseny által esetleg a szabványos munkabér is ne aknáztassék alá. Így a kötélfonók 1345-ben a munkanapot hajnaltól naplementig állapították meg; a kalaposok és ércöntők a tizennegyedik században megtiltották az éjeli munkát; és az övkészítők 1344-ben eltiltották a munkát, „ha kilencet elfüvték” szombaton vagy ünnep előestéjén. *Memorials of London and London Life*, H. T. Riley (London, 1868).

remtésére a század első kezdetétől eredtek, saját otthonaikban dolgoztak.

A külső munka is divatban volt a munkaadó műhelyén kívül, több más szervezett iparágban, így a cipészeknél, kesseseknél, gyapjufésülőknél és kalaposoknál. És még ott is, ahol a műhelyben dolgozás volt a szabály, a családi viszony a dolgozó mesterember és munkásai közt, a gépezet és mozdító erő hiánya, és a fegyelem általánosan laza volta képessé tegye oly iparágak tagjait is, mint a vitorlások, ácsok, kerekések és vászonfestők is, hogy rendetlen időszakokban jelenjenek meg a munkához. Ezen általános gyakorlat, hogy elmehettek minden különös pillanatban, ámbar nem volt összeegyeztethetetlen azzal, amit mai nap túlságos munkaóráknak neveznénk, a munkásoknak egyéni szabadságok oly érzelmét adta, amely természetesen megölte hajlandóságokat arra, hogy munkanapjuk bármely közös megállapítását óhajtsák. A tizennyolcadik századi kísérletek arra, hogy egy közös szabályzat hozassék be a munkaóra megállapítására egy iparág minden tagjára, ennél fogva csak oly munkásokra szorítkoztak, akiket nap- vagy hétszámra fizettek és munkaadók helyiségeiben dolgoztak. Így egy tizennégy órára számított (az evési időket kivéve) maximum napi munka volt főkérelme azon munkásszervezetnek „a munkásszabók London és Westminster városokban és azok körül”, amelyet úgy idéztünk, mint a legkorábbi munkásegyletek egyikét. „Bizonyos, – így hangzik a munkások kérelme, – hogy naponta tizenöt órát dolgozni, káros az emberek egészségére és különösen látásokra, úgy, hogy negyven éves korában egy munkás nem képes megszerezni munkájával kenyerét”. És a mesterek kérvényéből azt látjuk, hogy a munkások „azt akarják, hogy legyen nekik hetenként 12 sh. és 9 pennyjök (a rendes tíz sh. és 9 penny hetibér helyett) és hogy a munkát este nyolc órakor hagyassák abba (a kilenc órai rendes idő helyett)”.¹ És más

¹ An Abstract of the Master Taylors' Bill before the Honourable House of Commons; with the Journeymen's Observations on each Clause of the said Bill (London, 1720). Ha-

iparágakhoz fordulva, jelentőségteljes, hogy míg az egész tizennyolcadik század alatt, nyoma sincs semmi óras mozgalomnak, a darabszámra dolgozó londoni ácsok közt, az aberdeeni napszámra dolgozó ácsokat már 1732-ben úgy találjuk, hogy „aláírt egyesülésekbe léptek egymás között, amely által kötve lettek birság terhe mellett egymással szemben, hogy nem maradnak tovább a mesterek rendelkezésére, vagy nem dolgoznak tovább esti hét óránál, a rendes gyakorlattal ellentétesen.¹ tizennyolcadik századi mozgalmaknak azon egyedüli más esetei, amelyekről tudunk, a szabályos vagy rövidebb munkaórák behozatala végett, a nyergesek és könyvkötők közt fordultak elő a század utolsó éveiben,² akik azon időben napszámra dolgoztak és a munkaadók műhelyeiben.

A szabók, kalapfinomítók, nyergesek és könyvkötők elszigetelt és különös esetei mutatják azt az általános közömbösséget, ami jellemzi a tizennyolcadik század munkás-egyesületeit a munkaórák tekintetében.³ Ezen közömbösség

sonló mozgalmak említetnek az aberdeeni szabók közt 1767. és 1768-ban (Bain's Merchant and Craft Gilds, 261. 1. és a Sheffieldiek közt 1720-ban (Sheffield Iris, 1820. aug. 8.). Lásd ezekre nézve a Documents Illustrating the History the Trade Unionism-ban foglalt eredeti okmányok érdekes gyűjteményét. I. szám. The Tailoring Trade: E. W. Galton, kiadva a London School of Economics and Policial Science által (London, 1896).

¹ Bain's Merchant and Craft Gilds of Aberdeen 246. 1. Hasonló megkülönböztetés vonható a darabszámra dolgozó kalaposok közt, akik saját lakásaikon továbbra is korlátlan számú órát dolgoztak, és a londoni kalapfinomítók közt, akik időszámra dolgozván a munkaadók helyiségeiben, 1777-ben strikeba léptek a munkaórák leszállítása végett. — House of Commons Journals. XXXVII. köt. 192. 1. (1777 február 18.).

² Lásd a nyergesek felszólalásait, megőrizve a Place MSS. 27, 799--112, 114-ben; és Dunning: Account of the London Consolidated Society of Bookbinders" a társadalmi tudományi társaságnál: Report on Trade Societies and Strikes, 1860, 93. 1.

³Adam Smith, amint Marx kimutatta, a munkanapot úgy tekintette, mint egy állandó mennyiséget. Capital IV. rész XIX. feje. (I. köt. 552. 1. az 1887-iki angol fordításban).

nem teljesen azon nagyobb szabadságnak tulajdonítandó a munkaórák és műhelyi fegyelem tárgyában, mely az egyéni termelés rendszere mellett lehetséges volt. A tagok szabványos munkabére megóvása tekintetében a tizenharmadik századi iparosok oly módszerekhez is fordulhattak, amelyek többé nincsenek a modern munkásegysületek rendelkezésére. A városi mesteremberek társaságai védeni akarták helyzetüket azon törvények szigorú alkalmazásával, amelyek hét évi segédmunkásságot követeltek meg és a mesterséget tanulók számát korlátozták. Az otthon dolgozó szövők kérelmezték, sok esetben sikerrel, a parlamenttől, hogy az ő szokásos fizetési összegeiket törvényesen biztosítsa. A tizenharmadik századi munkásegysületi tag helyzete több tekintetben hasonló volt a modern ügyvéd vagy orvoséhoz, aki a maga szabványos bérért magas tanultsági bizonyítványokkal és a nem felhatalmazott versenyzők kizárásával tartja fenn és így képtelen megérteni, hogy micsoda jogszükség alapján sürgethető egy egységes szabvány munkanap kimondása.

Nagyon különböző a tizenkilencedik század eredménye. A gép által mozgatott ipar behozatala, a gyár-rendszer gyors kifejlődésével, az új szövőiparokban levő munkások elvesztették a magok munkanapja felett összes egyéni ellenőrzésüket. „Amíg a gép jár – írta az új ipar egy eszes megfigyelője – a munkásoknak dolgozniuk kell. A férfiak, nők és gyermekek egy járomba vannak fogva a vas és a gőz által. Az állati gépezet – amely a legjobb esetben eltörhet, és alá van vetve a szenvedésnek ezer okból, amely változhat!k minden pillanatban, erősen oda van láncolva a vasgépezethez, amely nem ismer semmi szenvedést és semmi fáradtságot.” Ennélfogva úgy találjuk, hogy a gyapotfonók társulatai, történelmőknek első kezdetétől fogva, mohón támogatták az emberbarátok törekvését, hogy a parlamenttől a munkaórák törvényes szabályozását kapják meg. Az így megkapott egy másután következő gyári törvények igaz, hogy kifejezetten csak nőkre és gyermekekre vonatkoztak. De szembeszökő volt az egykorú megfigyelők előtt is, hogy a mozgalom egész ereje a férfiak azon óhajából származott, hogy a saját ma-

gok munkanapja törvényileg szorítottassék meg.¹ 1867-ben a lancashirei gyapotfonók egyesületei egy kiküldötték gyűlését hívták egybe kifejezetten „agitálni a törvényhozási megszorítás oly rendszabálya mellett, amely egyenlő nyolc órás javaslatot eredményezzen az étkezési idők kizárásával minden gyárban felnőttek, nők és fiatal emberek részére; és hogy az ily nyolc órás törvényjavaslat alapja a mozgó erők megszorítása legyen.”² Azonban lehetetlen volt ezen évek parlamentjét rábírní arra, hogy csak meg is hallgassa a felnőtt férfi-munkások munkaóráinak egyenes törvényi korlátozásának eszméjét; és amikor 1872-4-ben, a lancashirei munkások eredményesen agitáltak a munkanap további leszállítása mellett, elég eszesek voltak, hogy kérelmüket az 1847-iki tízórás törvény módosításának alakjába foglalták. Húsz évvel később úgy találjuk, hogy ugyanazon egyesület elismert orgánuma kijelenti, hogy „most fel kell emelnünk a fátyolt és az agitációt a maga valódi színében kell vezetnünk. A nőket és gyermekeket ne tegyük továbbra is ürügyül arra, hogy a férfiak számára biztosítsuk a munkaórát leszállítását. A férfiaknak ki kell lépni az előtérbe és kijelenteni, hogy mind ők, mind a nők és gyermekek kisebb munkaórát követelnek azon célból, hogy a termelő gépezetek javításaiból- származó nyereségben ők is részesülhessenek. A munkaórát nem szállíthatók le állandóan a munkásegységek igyekezete által . . . Csupán a parlament

¹ Így, R. H. Greg, idézve a gyárak tárgyában ülésezett királyi bizottság jelentését, I. köt. 47. l. 1837-ből, megjegyzi: „Szembeszökő ennél fogva, hogy a gyermekek helyzete csak fedőköpeny volt a további célra, amely célról most őszintén bevallják, hogy ugyanaz, amiért volt az 1833-iki agitáció, nevezetesen a tíz órás javaslat, vagy oly javaslat megnyerése, amely meggátol minden gyárat abban, hogy bármely napon tíz óránál többet dolgozzék”. *The Factory Question Considered in Relation to its Effects on the Health and Mjorals of those employed in Factories, etc.* (London, 1837) 17. l.

² Beehive, 1867, febr. 23-iki *History of Trade Unionism*, 295. l.

segélyével tehetők a munkaórák némileg egyenlőkké.”¹ Egy másik nagy iparban a munkások hasonlóan teljesen munkaadójuk döntésének kegyelmére látták kiadva magokat a munkanap tekintetében. A kőszénbányászok, akik a föld alatt dolgoznak, csak akkor szállhatnak le és jöhetnek fel, amikor a bányaaigazgatónak tetszik a bányát szabaddá tenni a kőszén felhúzásától és a munkások kalitkáit mozgásba tenni. Ennélfogva a kőszénbányászok, mielőtt megfelelően szervezve voltak, megkezdték egy megállapított munkanapért agitálni. Már 1844-47-ben úgy találjuk, hogy Martin Jude, a bányászok vezetője, a nyolc órai javaslatot a nagy-britanniai és írlandi bányászok egyesületének, amely ezen időszakban az összes angol kőszénbányákra kiterjedt, legfőbb céljai egyikévé teszi. 1863-tól 1881-ig, amint már leírtuk,² egy fontos rész volt az Alexander Macdonald programjában. Végezetül úgy találjuk, hogy 1885-ben a lancashirei bányászok egyesületei határozottan követelik, mielőtt a törvényes korlát egyformán alkalmaztassák felnőttekre és fiúkra, – amely kérelmet készségesen hamar magokévé tették az összes bányászegyesületek, kivéve a northumberlandiakat és a durhamiakat.³

Időközben az építő- és gépész-iparok átváltozása azt eredményezte, hogy ezen mesteremberek és mechanikusok társaságai is követeljék ezen iparágakban is a munkanap határozott korlátozását. A nagy gépkészítő műhelyek felállítása és az építő-iparokra nézve az általános „vállalkozó” megjelenése, mely mindkét tünemény a jelen század első negyedétől kezdődik, a kis dolgozó mester elbukására és nagy számú munkás együvé csoportosítására vezettek, akiknek drága gépeket és berendezést kell használni, és egyetlen vállalatban szigorú fegyelem alatt kell együtt dolgozniuk. Az építő-iparnál beállott nagy felfordulás alkalmával 1833-34-ben, a túlmunka megtiltása úgy tűnik fel, mint egyike a munkások és különösen az építési munkások óhajának,

¹ Cotton Factory Times, 1893 máj. 26.

² History of Trade Unionism, 284-285. 1.

³ Ugyanott 378., 379. 1.

mely arra van irányítva, hogy külön fizetést kapjanak, amikor szombatoként a rendes munkaidőn túl is dolgoznak.¹ 1886-ban a londoni gépészeket látjuk egy nyolc hónapos küzdelemben keveredve munkaadóikkal azért, hogy közös meg-egyezőssel egy határozott szabványos napot állapítsanak meg az egész iparágra; amely küzdelem végződött a heti hatvan munkaóra megállapításával; és a gépész-iparágban először, a túlidő megszüntetésével külön díjazások alakjában. Ezen strike előtt, ámbár a napi munka névlegesen tíz és fél óra volt, a túlmunka állandó szokása, a fizetésben valami extra bér nélkül, a munkásoknak egyáltalán nem adóí semmi védelmet bármely egyes munkaadónak rendszeresen munkaidő hosszabbítása ellen. Hogy mily korán voltak képesek az építőmunkások biztosítani ezen időt, nem tudjuk, de már 1846-ban úgy találjuk, hogy a liverpooli kőművesek kilenc órás napot követelnek. Ezen időtől fogva mind a gépesei,

¹ Lásd a mesterek felhívását 1833 június 22. „An Impartial Statement of the proceedings of the members of the Trades Union Societies and of the steps taken in consequence by the Master Tradesmen of Liverpool (Liverpool, 1833.). Továbbá Statement of the Master Builders of the Metropolis in explanation of the differences between them and the workmen respecting the Trades Unions (London, 1834). Meg lehet említeni, hogy a glasgowi ácsok jegyzőkönyvei, akiknek titkára Owen egyik vezető tanítványa volt, 1833 és 1836 közt gyakori szabályzatokat tartalmaznak a szabványos nap biztosítása céljára. Az 1833-ban Manchesterben tartott közgyűlésen például ők formailag elfogadták a skót országos egyesület munkaszabályzatait, amelyek a túlidő „idő és fél” munkabérrel büntették. 1836-ban úgy találjuk, hogy a társaság egy eredményes strike után, nemcsak a 20 shillinges szabványos munkabért követelte, de a túlidő teljes eltöltését is azon idényre. 1834-től kezdve állandó küzdelemben voltak a mesterséges világítás mellett való munka ellen, amelyeknek eltöltését 1836-ban vívták ki egy hosszú strikekal.

² Mr. John Burnett cikke a Newcastle Weekly Chronicle-ben 1875 július 3; William Newton értekezése, felolvasva a gépészek egyesült társasága végrehajtó-bizottsága részéről a társadalmi tudományi társaság dublini gyűlésén. 1861-ben,

mind az építő-ipari munkásegységek jegyzőkönyvei azt mutatják, hogy a mozgalom a szabványos nap pontosabb megtartása és folytonos rövidítése iránt lankadás nélkül folytattatott. Azon részletes szerződés, amely 1892-ben kötött a londoni építő-ipari munkásegységek és az egyesült építőkésztársaságok között, amely által a munkaidő minden építő munkára tizenkét mértföld körzetben Charing Cross-tól megállapított az évben mindegyik hétre, extra fizetésekkel, amelyek minden túlidő büntetését célozzák, ezek egyikét képezi a közös szerződések gyakorlatilag meg nem tört sorozatában a legutolsónak.

De ámbár a munkaórákra vonatkozó közös szabályzat fogalma ma már elterjedt a munkásegységek mindegyik cztárvára, akár idő, akár darabszámra fizetik őket, akár műhelyi mesteremberek, akár gyári munkások, mégis jelenkülönbség van a különböző iparágak közt azon esélyre nézve, amelylyel sürgetik azt a munkaadókkal és a közön-séggel szemben. Itt ismét a munkásegységek felfogásának boncolása az, ami segít bennünket a tények megértésében. A gyapotmunkások és a kőszénbányászok a legéberebb ügyvédek a szabatosan megállapított és egyforma munkaóráknak. Ez nem meglepő, ha meggondoljuk, hogy mindkét iparágban, a munka megkezdése és abbahagyása nem a munkás akaratától, de a gép megindulásától és megállásától függ: és ha meggondoljuk továbbá, hogy mind a két esetben az ipar nyitva áll minden belépőnek, és hogy a szabványos munkabér sem a segédszám korlátozásával, sem a más foglalkozásokból jövő munkások kizárása által nincs védve. A gépész- és építőmunkások csak bizonyos távolságban követik a szövőkésztársaságokat és bányászokat a szabatosan megállapított munkanap kérésében. Csaknem kivétel nélkül időszámra lévén fizetve, beismerték, hogy a munkaórák tekintetében valamely közös megegyezés szükséges része az ő munkájuk eladásánál kötött szerződésnek.¹ De

¹ Képesek vagyunk meglátni a szabványos munkanap eszméjének terjedését azon mesterségek némelyikében, amelyek mesterségekből fokozatosan mennek át a nagy méretekben üzött

az egyforma órák megállapításának gazdaságilag szükséges volta nálok sem olyan szembeszökő, sem olyan feltétlen, mint a bányában vagy gyapotmalomban; és mindezen két iparágban az egyesületek az ő szabványmunkabéreik megvédésére nézve azon hagyományos politikában nyugodtak meg, miszerint az a segédidő hosszúságában, a fiúk számának megszorításában és a „törvénytelen munkások” kizárásában áll. A segédmunkásokat nem használván, a kizárás politikájának fentartása pedig nem vezetvén célhoz, a gépeszi és építőipari munkásegysületek folyvást növekvővel követelik egy határozottan megállapított szabvá-

tókés berendezkedések rendszerére. így a londoni kikötő hajó kerekések segélyegyesülete, egy régi munkás-társaság, mely nyilvánosságra került akkor, amikor az összejátszási törvények eltöröltettek, 1824 október 4-én elhatározta, „hogy ezen egyesület egyik tagja sem fog nagyobb munkarészt elvállalni, mint amit elvégezhet a szabályos munkaórák alatt, tudniillik nem hat óra előtt reggel, sem nem később, mint hat órakor nyári estén; és hogy semmi gyertyavilág melletti munka ne történjék azután, hogy a külső falon abbahagyták a munkát, hogy minden alkalom megadassék azoknak, akiknek nincsen munkájok”. És tanulságos megjegyezni, hogy a munkások főoka ezen újításra az; -volt., amint kijelentették, „hogy szükséges volt a napi munkát szabályozni, mert a mesterek azt állították, mikor egy munkás tizen-négytől tizenhat óráig dolgozott, hogy ők 10 shillinget keresnek naponta, holott az másfél nap volt, ha az órák számát tekintjük. Ugyanazon indok vitte bele később a londoni – italosokat, akik darabszámra dolgoznak, hogy hasonló szabályzatot hozzanak. Eddigelé, mint az egyesület titkára kifejtette, semmi határt nem szabtak a munkanapnak és „néhány erős fiatalember szeretne dolgozni reggel háromtól este kilencig”. Az eredmény az volt, hogy az emberek „úgy találták, hogy az előnyt élvezik a munkaadók, és hogy ahol különbözet volt, ahhoz ment az is”. És a londoni szedők különösen kikötötték a munkaadók által 1810-ben elfogadott munkabér-skálában, hogy a munka megkezdésének ideje formailag megállapítandó a mester és a társaság között; hogy annak egyformának kell lenni minden munkásra nézve; és hogy az esti és vasárnapi munk¹ magasabb mértékkel lesz fizetendő.

nyos nap merev alkalmazását. Ahol más oldalról az egyesületek szabványos munkabérei védelmére még mindig oly segéd munkás szabályozására törekcsenek, amilyeneket keresztül vitt a kazánkovácsok egyesült társasága és kevésbbé általánosán a szedők különböző egyesületei, az ő politikájuk a szabványos nap tekintetében kevésbbé biztos. Mindkét iparágban, amint láttuk, az egyesület által mind az idő, mind a darabszám szerinti bér el van egyformán ismerve. Mindkét esetben az egyesület habozás nélkül határozott szabványnapot követel az idő szerint fizetett minden munkára. De mivel más védelme is létezik a szabványos munkabérnek és ezen kézimunkások gyakorlatilag is szabadok abban, hogy magok állapítsák meg a mimkájok gyorsaságát és munkaidejük részleteit, hitők az egyforma szabványos napban a darabszám munkásoknál inkább csak olyan kegyes óhajtás természetével bír.

Az elavult iparágaknál ezen lágy melegség közönybe, hogy ha nem is épen ellenségeskedésbe fú. A legfontosabb, és sok tekintetben a legjellegzetesebb ilyenmő egyesület a cipő- és csizmakészítők egyesült társasága. A kézművesek ezen kis és különösen ügyes osztálya, akiknek egy része még mindig saját otthonában dolgozik, erősen összetartott több mint egy század óta, és kezdettől fogva szorosán ragaszkodtak egy szabványos munkaárszabályhoz. De miután kivétel nélkül kézzel dolgoztak, darabszámra fizettettek, és élvezték azt a szokásos jogot, hogy akkor jöttek be és mentek ki a munkaadó műhelyéből, amikor helyesnek gondolták, sohasem törték magokat azon, hogy egy szabványnapot állapítsanak meg. Ámbár az iparág félszázad óta folytonosan hanyatlik a gyárilag készült munka versenye miatt, a munkások még nem voltak kényszerülve megérezni az ő szabályozatlan óráiknak hatását az ő szabványos munkabéreikre. A régi időben meghonosították a segéd munkások szoros korlátozását, és a jelen nemzedék idejében azon fiúk száma, akik a mesterséget kitanulták, olyan csekély volt,¹ hogy a

¹ Ez, azt gondoljuk, részben azon általános felfogásból ered, hogy a kézzel való cipőkészítés gyorsan ki fog veszni, részben

nagyon ügyes cipész, aki kitűnő munkát állít elő gazdag megrendelők számára, egészen monopóliumszerű keresetét állandóan megtartotta. Némileg hasonló az eset a kefekötők egyesült társaságánál is, amely ügyes kézimunkásokból álló erős szervezetnek nyomtatott árszabályzatát 1805-től kezdődőleg elfogadták a munkaadók. Ezen iparágban, ahol mindig túlnyomó volt a kézimunka, a munkások, akik egyénenként termeltek, ősidőktől fogva úgy járnak be és ki a munkaadó műhelyébe, ahogy nekik tetszik. Szabványos munkabérek megtartása céljából ragaszkodtak a segéd munkások régi korlátozásához és még sohasem kíséreltek meg a szabványos nap követelését. De főleg a sheffieldi iparok azok, ahol van azon egyesületek nagy többsége, amelyek közönyösek a szabványos munkanappal szemben. Itt az egyéni termelés oly rendszerével állunk szemben, mely fő körvonalaiban a múlt században kezdődött meg. A munkaadó kiadja a munkát, amit meg kell munkálni a munkásnak, akár a saját maga „kerekén” otthon, akár pedig egy nyilvános köszörűkőgyárban, időszámra bérelt szerszámmal. Az egyesületek nem lévén képesek kellőleg ellenőrizni a tagjaik által kötött egyéni szerződéseket, mivel azok egyedül veszik ki és adják vissza a munkát és összevissza az idő tekintetében, ennél fogva a segéd munkások korlátozása által igyekeznek fentartani a szabványos munkabéreket a legavultabb szabályzatokkal. Ezen szabályzatok gyakorlati sikertelensége, és a munkabérek folytonos hanyatlása arra vezeti a gondolkodóbb munkásokat, hogy az egyéni termelés egész rendszerét kárhoytassák és hogy kívánják annak helyére a gyárrendszert, ahol mind a béreknek, mind az óráknak közös szabályozása lehetővé válnék. De az átlagos sheffieldi késes, hozzászokva jelenlegi életmódjának látszó-

abból, hogy rendkívüli kereslet van fiúk után aránylag jó munkabérekben a rendkívül kiterjeszkedő géppel cipőt készítő iparágban, és részben abból, hogy aránylag magas foka kívántatik a kézi ügyességnek abban, hogy a kézzel dolgozó iparágban munkát kapjon valaki,

lagos személyi szabadságához, még eddig nem hallgat vezetőinek gazdasági érveire.

Ennélfogva a munkaóráknak az iparág minden egyes tagjára nézve meghatározó közös szabályzat iránti óhaj, még a mai munkásegyleti világban, sem nem oly általános, sem nem oly habozás nélkül való, mint a fizetési bér-szabályra törekvés. Más oldalról, az órák szabályozása kevésbé zavaros és sokkal egyöntetűbb, mint a munkabérek szabályozása. Egy teljesen ugyanazon szabványos munkabér legmerevebb alkalmazása sem ellentétes, jól szervezett iparágban, egy igen nagy rugékonysággal, mely különösen arra való, hogy a modern iparág nagy mértékben összefonódó és változó viszonyaihoz simuljon. A munkaórák tekintetében minden rugékonyság végzetes volna a szabványos nap megtartása. Ezt bizonyítva látjuk azáltal, hogy mily tényleges hatások van a túlidőre vonatkozó munkásegyleti egy mértéknek. Mihelyest egy munkaadó el van attól zárva, hogy munkásainak ottlétét addig kívánja meg, ameddig neki tetszik, igen természetesen kiköti magának a szokásos megállapított munkanap megállapítása mellett, hogy gondoskodás történjék szükség esetére. A munkásegyleti vezéreknak ezen óhaj ellen nem volt semmi kifogások. Sőt úgy vélték, hogy megvan módjok arra, hogy a külön munkabérek egy különös forrását nyitják meg így tagjaik előtt. Általában megyeztek abban, hogy az így munkában töltött túlidőt magasabb munkabér-egységgel fizetik meg, – gyakran „az időleges és egy negyeddal”, vagy „az időleges és egy féllel”. Ezen megállapodás észszerű megegyezésnek látszott, előnyösnek mind a két félre. A munkaadók megnyerték azt a rugékonyságot, amelyet szükségesnek mondtak üzletük nyereséges vitelére, és képesekké lettek ezenfelül a szorgos időszak teljes előnyeit kiaknázni. A munkások, más oldalról, kárpótolva lettek egy magasabb mérvű fizetéssel azért, hogy életök rendes berendezését felzavarták és hogy fáradt állapotban különös megerőltetéssel folytatták a munkát. Az engedmény a szabványos naptól való eltérést foglalt magában, de, úgy gondolták, a különös munkabér-

szabvány a tényleges szükségre fogja szorítani a túlidőt. Ennélfogva egy teljes nemzedéken át mind a munkaadók, mind a munkások ezen berendezkedést tetszéssel nézték.

A túlidőért fizetett ezen külön bérszabványok további gyakorlata csaknem minden munkásegyleti tagot meggyőzött arról, hogy ezek a védelemnek csak igen csekély mértékét adják a szabványos napra nézve, míg mind a két félre nézve rossz következményeket szülnek. Dacára a külön bérszabványoknak, a munkaadók sok iparágban azt a gyakorlatot fogadták el, hogy rendszeresen dolgoztatnak munkásaikkal naponta egy vagy két órai túlidőt, hónapokon át egyhuzamban, sőt némely esetben az egész éven át. Különösen a gépészi és hajóépítési iparban a pontos szállítás iránti óhaj, jó ipari viszonyok közt, olyan erősnek látszik, és a megrendelések iránti verseny minden időben oly élénk, hogy mindegyik munkaadó előnyére valónak találja a lehető legrövidebb idő alatt elvégezni a gépet vagy vízrebocsátani a hajót. Az eredmény az, hogy a hosszú idő állandó szokássá válik és a munkaadó akarata szerint változtatható meg. Sőt az egyes munkásnak tényleg nincs is választása. Egy oly telep, amelyben állandó gyakorlat tíz vagy húsz órát dolgozni hetenként túlidőben, nem tart meg munkában olyan embert, aki többre becsüli pihenését a külön fizetésnél, és aki ennél fogva otthagyja padját vagy kohóját üresen, ha az óra üt.

Míg a rendszeres túlidő gyakorlata megfosztja a munkást a saját munkaórái tekintetében minden rendelkezéstől, a munkásegyletek kezdik belátni azt is, hogy az károsan hat a munkabérekre is. Ha van valami igazság a közigazdák azon állításában, hogy a munkások minden osztályánál a rendes életmód az, ami hosszú idő alatt mégis megszabja az ő átlagos heti keresetüket, a rendes túlidőnek, ha úgy fizettetik, mint külön munkabér, szükségképen arra kell hatnia, hogy az óránkénti munkabér leszállíttassék. Az, hogy gyakori alkalom adatik túlidői díj fizetésére, tényleg gyakran említetik fel a munkaadók által annak igazolására, hogy a heti bérek alacsony alapon fizettetnek. Ahol a fizetés

darabszámra történik, rendszeren lehetetlen a gyakorlatban különbséget tenni az idő és túlidő közt¹ és ily esetekben a rendszeres túlidő ígérete, mely képessé teszi a munkásokat, hogy összes keresményüket a régi mértékre kiegészítsék, rendszeren vonzerőt gyakorol reájok arra, hogy darabszámra való munkabéreik leszállításába belenyugodjanak. De az idő számra dolgozó tényleg ép annyira ki van szolgáltatva a munkaadó kegyelmére, mint a darabszámra dolgozó. Az időleges és egy negyedbér ígérete a külön órákért hatalmas kísértés az erősebb munkásnak arra, hogy a szabványos munkanap után járó fizetés szabványos mértékének leszállításába belenyugodjon.

Azután, ha rossz idők jönnek, és a munka egy bizonyos neme után megcsappan a kereslet, csaknem ellenállhatatlan a törekvés, a túlidő mennyiségét szaporítani. A munkaadók abban eszközt látnak arra, hogy a termelési

¹ Egy oly cégnek, amely túlidőt akar dolgoztatni, ilyformán különös érdeke van a darabszámra való fizetést hozni be, és az vezetett aztán a gépészeti ipar több kerületében a közös alku teljes megszüntetésére. A Report specially prepared by the Amalgamated Society of Engineers for the Royal Commission on Labor (London, 1892), amely minden fiók által végzett kutatás eredményét adja az ország minden városában uralgó túlidő és darabszámrendszer működéséről. Jellegzetes, hogy a gépkészítő központokban, Reighley, Colchester, Gainsborough, Ipswich, Lincoln és Derby kitűnik, hogy ezeknek van a legalacsonyabb munkabér színvonalok (27-től 29 shillingig hetenként). Ezen fiókok mindegyike jelenti a rendszeres túlidőnek és a darabszámra dolgozás rendszerének nagymérvű kiterjedését. A dolog még erősebb volna, ha statisztika volna kapható a nem szervezett kerületekből és az egyesülethez nem tartozó cégekről, ahol a versenyző darabszám és a rendszeres túlidő az alacsony munkabérek változatlan kísérői. „Sok esztendőn át – írja Mr. Tom Mann – határozott gyakorlat volt némely mezőgazdasági gépgyárban a negyed (nap) túlmunkát folytatni hetenként öt estén, és ennek folytán a szabványos munkabér igen alacsony, és a tényleges munkanap tizenkét órából áll”. Amalgamated Engineers' Monthly Journal, 1897 január 12. 1.

költségeket leszállítják, a bérösszeg, a gépek kamatoztatása és a hivatali költségek súlyos terheit több munkaórákra osztva fel. A munkások, kísértetbe jönnek, hogy külön munkával pótolják apadó heti keresményeiket. Épen abban az időben, amikor a közönség talán tíz százalékkal kevesebb munkát igényel gépészeitől vagy építőmunkásaitól, ezek arra vannak szorítva és kísértésbe hozva, hogy tíz százalékkal több munkát adjanak – azon célból, hogy az iparágnak közel húsz százaléka ne kapjon egyáltalában munkát. Az ügyvédtől vagy az orvostól, amikor munkája iránt lanya a kereslet, nem várják vagy nem kívánják, hogy naponta több órát dolgozzék. A régi módi mesterember hasonlóul leszállította lanya időben a munkaóráit és akkor szaporította meg, mikor iparága fellendült. A nagy gépiparok esetében, szabatosan és mereven betartott szabványos nap nélkül az iránylat mind az ellenkező irány felé megy. Lehetetlen meggyőzni a munkásegyleteket egy oly berendezés kitűnő voltáról, amely időszakonként arra vezet, hogy a társasági pénztárból a tagoknak különösen nagy százaléka követeli a munkán kívüli fizetést, és ugyanazon időben más tagok nagy mennyiségű órákon át túlidőt dolgoznak. Érzik, hogy nem természetszerű, hogy magasabb béreket fizessenek fáradt munkáért. És azt állítják, mikép a munkások óhaja ezen magasabb bérek elnyerésére gyakran vezet arra, hogy csak lézengenek az egész nap avégre, hogy a túlidő meghosszabbítsák.¹

¹ A rendszeres túlidőnek ténylegesen ártalmas jellegét egy eszes német ügyvéd 1777-ben fedezte fel. Justus Moser beszéli el, hogy amikor az építőmunkások túlidőben dolgoztak az ő házában, ő magát azáltal megcsalatra látta, mert a munkások a hosszú órák által tényleg végösszegben kevesebb munkát adtak a napi fizetésért. „A közhatóságnak kellene – adja hozzá – itt közbelépni és megtiltani a túlidőt, ami egyszerű csalás úgy a munkaadóra, mint a fogyasztóra”. – „On the Work done in the Hours of Recreation” a *Patriotische Phantasien* (Berlin, 1858) III. köt. 151. l., feljegyezve Brentanonál: *Arbeitszeit und Arbeitsleistung*.

A munkaórák meghatározásában a szabatosság és egyformaság szüksége ép oly feltétlennek ismertetett el a gyakorlat által ott, ahol a szabványos nap a törvényi becikkelyezés rendszere útján alapított meg. Azon részletes törvény, amely ma szabályozza a nők és gyermekek munkaóráit a britt iparban, két főosztályból áll, amely vonatkozik egyik a szövőiparra és a másik a többi iparágakra, az előbbi keltezve tényleg 1833, az utóbbi, csaknem úgy lehet mondani, csak 1867-ből. A különbség ezen különbözősége meglátszik az elért szigorúság különböző fokán.

Először a szövőiparban behozott szabványos napot illetőleg, az 1833-iki törvény (amely kifejezetten csak a tizenhét éves koron alól levő egyénekre vonatkozott) tizenkét órai maximum-munkát állapított meg naponta, levonva egyet és felet az étkezésekre. De reábizta a gyártulajdonosok belátására, hogy nyitva tartsák gyáraikat reggeli 5½ órától esti 8½ óráig és úgy állapítsák meg az étkezési időket, amint nekik tetszik, míg a gép megállása miatt elvesztett időt túlidő által kárpótolhatták. A gyárfelügyelők hamar belátták, hogy ezen ruganyosság a törvény hatályos voltát tönkretette. Nem szükséges azon hosszú küzdelem részleteit elbeszélni, amelyet a gyapotmunkások egyesületei vívtak a gyári nap valóságos korlátolásának biztosítás végett. A kibúvás ajtóit egymásután elzárattak. Az a jog, hogy a gépmegállás által okozott icló (a gőzgépekkel hajtott gyárakra vonatkozólag) túlidővel pótolassék, határozottan eltöröltetett, a munka megkezdésének és bevégzésének órái határozottan megállapítottak, az étkezésekre vonatkozó idő pontosan megállapított, és minden óra nyilvános óra által szabályoztatott minden, az 1847, 1850 és 1877-i törvények által a tulajdonos azon joga, hogy dolgoztasson valamely külön, vagy a csak különböző órában is attól, ami a törvényben megállapított, bármely ürügy alatt is, teljesen elvétellett. Bármily nagy különbség legyen is egy kerület egyik és másik gyára között; bármilyen legyen is az ő illető iparágoknak természete, vagy piacaiknak jellege; dolgozzanak ők gyapottal, gyapjúval, lennel vagy kenderrel, selyem-

mel vagy fonallal; legyen bár az idő gyors megrendeléssel teljes; bármennyi időt veszített el a kazán valamely faja miatt; a szövőgyárban a védelmezett osztályok részére szabatosan megállapított szabványos nap nem volt megtámadható, sőt még időlegesen sem megváltoztatható azért, hogy vagy a munkaadó, vagy a munkások kényelmének kedvezzen. A szövőipar esetében hatvan év tapasztalata képessé tette a munkásegyesületeket rávenni a gyárosztály szakképzett hivatalnokait, sőt még a vonakodó képviselőházat is arra, hogy bármennyire tetszetősek legyenek is a rugékonyság és minősítés mellett felhozott érvek, csupán szabatosan megállapított és egyforma órák merev kényszerítése útján lehet a szabványos napot tényleg megvédelmezni.

Más iparágaknál, ahol a gyártörvényhozás újabban hozatott be, úgy látjuk, hogy ugyanazon tanúság most van érlelési folyamatban. 1860 és 1867 közt hozatott be a tízórás szabványos nap a más iparágakban dolgozó védelmezett osztályokra. Az 1878-iki törvény rendszeresen kiterjesztette azt minden nemszövő gyára és műhelyre is. De a képviselőház nem ment annyira, hogy egyforma szabályzatát szabattossá és hatásossá tegye.

Kísérletek történtek arra, a túlidő megengedése útján, bizonyos viszonyok közt. a munka kezdeti és végzési órák változtatásának megengedése útján, a megsabott étkezési idők és szünetnapok megváltoztatására való engedély és az által, hogy bizonyos munkákat kivettek bizonyos megszorítások alól, hogy a különböző iparágak változó viszonyai tekintetbe vétessenek. Oly mélyen gyökekező volt az egyöntetűség ellen való érzelm, hogy az 1878-iki törvény kivételei és minősítései még a gyárak főfelügyelőjének is tetszetek. Dacára a szövőgyárakban szerzett tapasztalatainak, Mr. Redgrave képes volt örömmel üdvözölni az új törvény „hullámzatos és ruganyos” alapvonalát, „amely azért vonatott így meg, hogy az ország különböző részeiben levő különböző iparágak feltétlen szükségleted és szokásait kielégíthesse”, különösen megemlítve „a munkaórák kiterjesztését a hirtelen szükségletek ellátása végett azon foglalkozásokban,

anelyekben a mindazoknak rendes lanyha idényekre is készen kell lenniök.”¹ Ezen „hullámzatos és ruganyos alapon” húsz évi tapasztalata meggyőzte a törvényt végrehajtó hivatalnokokat arról, hogy ily bizonytalan szabályzat nem tartható fent. A gyárosztály összes tapasztalata igazolja, hogy a munkanap semmi korlátozása nem vihető keresztül tényleg, hacsak nincsenek egyöntetű és szabatosan megállapított órák, amelyek előtt és után munkát nem szabad többé teljesíteni. Azon túlidőre vonatkozó szabályzatok, amelyek úgy üdvözlöttek, mint az 1878-iki törvény kézzelfogható előnyei, nagyon is képesek voltak minden óraszabályozást értéktelenné tenni. A főfelügyelő jelentése 1894-ből telve van hivatalnokai azon panaszával, hogy nem képesek fentartani a szabványos napot azon „részrehajló, egészségtelen és darabos előnnyel” szemben, melyet így kaptak a nem méltányos munkaadók, és azon „módosítások miatt”, amelyek a „gyári felügyeletben? legjobbban gyengítő elemet” alkotják.² Annak tudata, hogy a túlidő „megengedhető negyvennyolc alkalommal egy évben, gyakran használtatik fel – mondja egyik felügyelő – ürügyül arra, hogy minden héten az idény alatt három vagy négy estén esti tíz óráig dolgozzanak.”³ „A túlidőről szóló jelentéseknek állandó növekvése, ami hozzánk érkezik – mondja egy másik – arra a következtetésre vezet engem . . . hogy a gyárak vagy műhelyek kezelői . . . ezen jogot kellő tekintettel gyakorolják a törvény szellemére, amely csak rendkívüli esetekre engedi meg a túlidőt, amely csak akkor vehető igénybe, ha rendkívüli viszonyok igénylik azt ... A túlidő használata sokkal több fel nem fedezett kibúvársra vezet a törvény alatt, mint a gyári és műhelyi törvényhozás által megnevezett minden más kihágás.”⁴

¹ Annual Report of H. M. Chief Inspector of Factories and Workshops, 1878 (C. 2274. 1879-ből) 5. 1.

² Report of the Chief Inspector of Factories and Workshops, 1894 (C. 7745. 1895-ből) 49, 50.

³ Ugyanott 56. 1. (Mr. Mackie, segédfelügyelő).

⁴ ugyanott 194. 1. (Mr. Dodgson, felügyelő).

A túlidő tényleg mai napság már ritkán a törvény által engedélyezett „rendkívüli túlidő”; de, hogy egyik felügyelő szavait használjuk, csak egy eszköz arra, mely képesíti a munkaadókat, hogy szombat este „későig nyitva tartásuk üzletüket” és amely lehetővé teszi azt, hogy rendszeresen késő ideig „tartassanak vissza a nők a ruhavarró-üzletekben anélkül, hogy csak egy fillér külön díjazást is kapjanak”.¹ „Ennélfogva, én azt hiszem – jelenti hivatalosan Miss May Abraham, az idősebbik női felügyelő 1893-ban – hogy bárha a túlidőkivételnek visszavonása ellenkezésre találna is azon munkaadóknál, akik annak használatát kivétel helyett szabálylyá tették, mégis szívesen üdvöznél az igen sok, és sokan azok közül, közönyösök lennének ily módosítás iránt; hogy a szövő és rokoniparágakat üző munkaadók nagy osztálya, akiktől a túlidőben való dolgozás engedélye mereven megvonatott, igazságul fognának egy oly javaslatot üdvözölni, mely most visszavonja azt oly üzletágaktól is, amelyek észszerűleg ép oly kevésbé vannak jogosulva a kivételes helyzetre, mint ők magok; és végül, hogy a munkások annak eltörlését a legmelegebb háládatosság érzelmeivel fogadnák.”² Amikor Mr. Lakomán, több mint egy egész nemzedéken át végzett munka után a londoni gyárak felülvizsgálatánál, beszél azon hosszú és szabályozatlan órákról, amelyek alatt még mindig dolgoznak a törvény dacára, határozottan kijelenti, „hogy a túlmunka a visszaélés gyökere, mert részlegességével és módosításaival megrontotta a törvényt.”³

Utoljára hagytuk azt, ami talán a legjellegzetesebb megkülönböztetés a szabványos munkabér és a szabványos nap munkásegyleti szabályozásai között. Azon zavarba ejtő változatosság helyett, ami a szabványos munkabér

¹ Ugyanott 191. 1.

² Report of the Chief Inspector of Factories and Workshops for 1893 (C. 7368. 1894-ből) 11., 12. 1.

³ Ugyanott 50. 1. Lásd továbbá az Opinions on Overtime (London, 1894), melyet a nők munkásegyleti ligája adott ki.

íránti óhajt jellegzi, ahol minden iparágnak és egy iparág minden szakaszának megvan a maga árszabálya, a szabványos nap tárgyában aránylagosan egyszerűség és egyformaság tapasztalható. Az utolsó hetven év alatt a szabványos nap íránt való kérelem a népies agitáció egymásután következő hullámai között minden iparágra nézve a munkaórák közös és egyforma leszállításának alakjában került egyaránt felszínre. A lancashirei gyapotmunkások tízórás agitációja, amint láttuk, átragadt az építőkre, gépészekre, szabókra és más mesteremberekre, és eredménye az volt, hogy 1830 és 1840 közt igen általánosan elfogadták a tíz órát szabványos munkanap gyanánt a nagyobb városokban. Hasonlóul a kilencórás mozgalom, amelyet a kőművesek 1846-ban indítottak meg, az utolsó harminc év alatt, elterjedt az ipar egész területén, és az volt az eredmény, hogy 1871-74 körül csaknem általánosan elfogadtatott a kilenc óra, mint szabványos munkanap a mesteremberek, mechanikusok és gyármunkások részére és azon munkások részére is, akik ezen osztályoknak valamelyikével együtt dolgoztak. És talán lehet következtetni, hogy a mai napon ott állunk egy hasonló általános mozgalom első éveiben, melynek eredménye lesz a hasonló széleskörű elfogadása a nyolc órának, mint szabványos munkanapnak, a britt ipar minden ágazatában.¹

¹ A munkaórák tárgyában az egymásután következő leszállítások nagyon tökéletlen módon adatnak elő. A tizennyolcadik század kezdetén a rendes munkanap Londonban a bent dolgozó iparágaknál, úgy látszik, reggeli 6-tól esti 9-ig tartott, míg a kint dolgozó munkások 6-kor vagy a sötétséggel hagyták el a munkát. Leírtuk a szabók kísérletét 1720-ban egy órával megrövidíteni a napot és egy, a guildhalli és szabadalmi hivatali könyvtárban levő egy ritka munkából, mely 1747-ben nyomtatott (A, General Description of All Trades névtelenül) látható, hogy a század közeppén egynehány más iparág követte példájokat. A könyvkötők (1787) és a nyergesek (1793) egy további leszállítást kapnak tizenhárom órára, levonva az étkezési időket, és 1794-ben a könyvkötők megnyerték azt, amit ma 10½ órás nap-

nak mondanánk (12 óra levonva az étkezési időket). A mi véleményünk azt, hogy a jelen század kezdetén az volt Londonban a rendes munkanap az időszerint dolgozó minden képzett kézimunkás iparágban. 1834-ben, mindenesetre, a londoni építő-iparok nyertek egy tíz órás napot és 1836-ban a londoni gépészek kapták meg ugyanazon leszállítást. Tíz év alatt ez általánossá vált a legtöbb nagy városban és elfogadtatott a szövőiparokra a híres 1847-i tíz órás törvényben. A kilenc-órás mozgalom a liverpooli kőműveseknél kezdődött 1846-ban, de nem lett általánossá csak 1859-61 közt és teljes sikerre sem vezetett 1871-ig. Időközben a képzett munkások közt egy agitáció indult meg a szombati fél munkaszünet iránt. Az építő iparosok kaptak egy „négy órás szombatot” némely városban 1847-ben, ami heti $58\frac{1}{2}$ órát tett. 1861-ben ez Londonban „két órás szombatra”, vagyis heti $56\frac{1}{2}$ órává lett, amely berendezkedés az 1874-i törvényben elfogadtatott a szövőgyárakra. Amikor 1871-ben a kilenc órás napot megnyertek a gépészi és építő iparok, az 11 órás formát vett magára, levonva belőle $1\frac{1}{2}$ órát étkező időre, öt nap alatt, és 6 órát - levonva belőle fél órát a reggelizésre szombaton, így biztosítván 54 órát egy-egy órás szombattal. 1890-ben a Tyne és Wear parton levő gépészi iparágak, teljesebb fél napi munkaszünetet óhajtva, kértek és megkaptak egy „tizenkét órás szombatot” (53 óra). A londoni építőiparosok nagy általános megállapítása alkalmával a munkaóráknak 1892-ben, a hét megállapított 50, 47 és 44 órára az évszak szerint, az átlag lévén $48\frac{4}{5}$ óra évszámra, és mindig biztosítva a szombati fél munkaszünetet. Végül 1889 és 1897 közt több mint ötszáz gyártelepen látjuk a nyolc órás munkanap elfogadását, beleértve a kormány dockját és műhelyeit, majdnem minden helyhatósági gázgyárát és a londoni gépész és könyvkötőgyárak nagy részét, együtt egyes cégekkel az egész országban.

Ezen fokozatos leszállítás, alig szükséges mondani, csak a legelőhaladottabb kerületek utólagos szabványos óráira vonatkozik, és nem veszi számba sem a túlidő gyakorlatát, sem azt, hogy más kerületekben még hosszabb órák vannak használatban. Szabatos és megbízható statisztika hiányában afelől, hogy mily nagy túlidőt dolgoznak személyenként a különböző időkben, lehetetlen bármely meggyőző bizonyítékot adni az órák meghosszabbítására a rendszeres túlidő folytán, azon időben, amikor a kereslet ellanygulása folytán kevesebb munkát kívánna a közönség. De ugyanazon irányzat látható magának a szabványos munkanap-

Itt végre látunk valami kommunisztikus-féle érzelmet a britt munkások közt. Az arisztokrata hajóesztergályos, mintakészítő vagy gyapotfonó, aki visszaborzadna attól az eszmétől, hogy a durva munkás vagy a női munkásnak van-e egyáltalán erkölcsi igénye oly magas szabványos munkabérrre, mint neki, készségesen elfogadja a teljes egyenlőség elvét, amikor a munkaórák kérdésére kerül a sor. A magyarázat egyszerű. A bérmunkásvilág legmerekvebb osztálykülönbségeinek is meg kell hajolniuk a munkaórák kérdésében, a közös szabályzat feltétlen szükséges volta előtt. Ugyanazon gazdasági befolyások, amelyek lehetetlenné teszik a gyárban dolgozó minden szövőnek, hogy akkor menjen be és jöjjön ki, amikor neki tetszik, természetessé teszik, ha nem egyáltalában szükségessé, hogy a kezdő és munkát elhagyó órák ugyanazonosak legyenek, nemcsak a szövőkre nézve, de az ugyanazon helyiségben dolgozó munkások minden különböző osztályára nézve. És az utolsó harminc év ipari fejlődésének egy különös jellegévé vált, hogy egy ugyanazon helyiségbe jobban és jobban összehozza nemcsak egy ugyanazon iparág különböző osztályait, hanem a kész áruinak termelésére vonatkozó különböző segédipari munkásokat is. A vezető gépészeti és hajóépítő üzletekben, a Tyne, vagy a Clyde partján, vagy a vasúti társaságok nagy műhelyeiben – hogy csak egy párt tekintsünk a

nak felsorolt változásaiban is. Az 1871-72-iki rendkívülig szoros években a gépészeti munkaadók megegyeztek a munkás-egyebetekkel, hogy a heti munka 54 órás lesz, és a Clyde parton csak 51 órás. Amikor 1878-79-ben a nagy ellanyhulás reánehuzódott az iparra, és sokkal kevesebb gépész-munka volt elvégzendő, a munkaadók elhatározták, hogy „elérkezett az az idő . . . amikor e beverő órák, amelyek haszon nélkül eldobtak, visszaszerzendők az iparágban és a nyereségnek, visszavéven őket a termelő munka szolgálatára”. (Titkos körlevele a vasipari munkaadók egyesületének, 1878, dec.) ennél fogva általános kísérletet tettek arra hogy a heti óraszámot 57-ről 59-rie emeljék fel. Hasonló kísérlet tétetett még az építőiparokban is. Az órák tárgyában ezen visszamenés részleteit lásd History of Trade Unionism, 331, 334 l.

sok példa közül – úgy találjuk, hogy száz különböző iparág munkásai dolgoznak ma egyetlen helyiségben, akiknek munkaorái csaknem szükségszerűleg ugyanazon gőzgép vagy ugyanazon gyárharang által vannak szabályozva. Mindazon szabályozás tehát, amely a munkanap hosszára és beosztására vonatkozik, arra irányul, hogy a munkások minden osztályára nézve ugyanazonos legyen.

¹ Lásd az eljárások összefoglalására irányuló ezen áramlatot a versenyző iparnál., *Economic Heresies of the London County Council*: Sidney Webb (London, 1894), egy a British Association közgazdasági osztályában felolvasott értekezés 1894-ben.

VII. FEJEZET.

Közegészség és biztonság.

A modern ipar nagy telepein, ahol a kézimunkások nagy számai vannak összehalmozva, a bérszerződés hallgatagon sok feltételt is magában foglal azokon kívül, amelyek a munkában eltöltendő idő és a fizetendő összeg mérvére vonatkoznak. A bér munkás eladja munkaadójának nem csupán megfelelő izomerejét vagy műszaki képzettségét, de tényleg a munkanap ideje alatt egész lényét.¹ Egy túlsúfolt vagy rosszul szellőzött műhely tönkreteheti erejét; csatorna-gáz vagy mérges anyag aláaknázhatja egészségét; rosszul készített berendezés vagy tökéletlen gépezet megcsönkíthatja vagy épen megrövidítheti napjait; durvító környezet nyerssé teheti életét és tönkre teheti jellemét; – mégis, amikor elfogadja az alkalmazást, hallgatólag beleegyezik abba, hogy nem tördök, ha bármiféle gépezet van ott, bármiféle anyagot használ, bármiféle léghört szív be, és el kell túrnie, akármifélet lát, hall vagy szagol, ami csak van a munkaadó műhelyében, még akkor is, ha az veszedelmes egészségére vagy biztonságára.

Mindezen kérdésekre nézve az egyéni alku szót sem vesztegethet. A legeszelebb munkaadó is lehetetlennek ta-

¹ Egyáltalán nem érdeklő a téglá eladóját, hogy azok egy palota vagy egy csatorna építésére fognak használni; de nagy mértékben érdeklő azt, aki munkáját adja el, aki magára vállal egy adott nehézségű munkát elvégezni, ha vajjon az a hely, ahol azt

lálná külön-külön alkudni minden egyes munkással a műhely hőmérséklete vagy a szellőző-készülék használata, a gépezet elkészítése vagy az egészségügyi berendezés létesítése felett: nem tehet semmi különös egyezséget vagy engedményt egy sorvadásos szövőnek azon gőz mennyisége tárgyában, amelyet beereszt a szövő-helyiségbe, vagy nem adhat különös feltételeket egy óvatos bányásznak a kalitka építése vagy azon kötél vastagsága tárgyában, amelytől függ annak élete. Ezen feltételek szükségképen ugyanazonosak minden érdekelt munkásra nézve. A kérdés ennél fogva nem az, hogy szükséges-e valamely közönséges rendszabály, egyes munkások különös igényének kizárásával, hanem az, hogy az ily közrendszabály ki által és kiknek érdekében alapítandó meg.¹ A munkásegyesületeknek követelése biztos, egészséges és kényelmes munkaviszonyok iránt, úgy látszik, csak 1840 körülői kezdődik, és alig mondható, hogy a munkásegyesületi politikának kiegészítő része lett volna úgy 1871 körül.² Ezen hosszantartó közöny a baleset és betegség kockázatai

neki el kell végezni, egészséges-e és kellemes-e, és vajjon az ő munkástársai olyanok-e, akikkel szeret együtt dolgozni, vagy nem”. Principles of Economics: Professor A. Marshall (London, 1895), 3-ik kiadás, 646 l.

¹ Az egyes munkás „ép úgy nem szállhat perbe nem szellőztetett és méreggel telt gyárának rossz levegőjével, mint ahogy nem szállhat perbe a nagy kerékkel, mely alól forog.” (The Wages Question: Francis A. Walker, New-York, 1876, London, 1891, 359 l.). „Ahol egy nagy csomó ember van alkalmazva egy gyárban . . . mindnek alkalmazkodni kell a többség óhajához, vagy a munkaadók akaratahoz, vagy az iparág¹ szokásához”. The State in Relation to Labour: W. Stanley Jevons (London, 18887), 65 l.

² A köszénbányászok azonban a bánya veszélyei ellen folyvást kérelmeznek oltalmat. Oly regen, mint 1662-ben, azt mondják, hogy Northumberlandból és Durhamból 2000 bányász kérelmet készített a királynak, kérve, más dolgok közt, hogy a bányatulajdonosok köteleztessenek jobb szellőztetéssel látni el a bányákat. A kormány már 1676-ban, Lord North személyében, javasolta, hogy egy második kijáró is legyen mindig. (The Miners of Northumberland and Durham: Richard Pynes, Blyth, 1873). Hasonló óhajokat fe-

íránt, alig szükséges emlékeztetni reá az olvasót, közös volt minden osztálylyal. Addig, amíg a betegség és balesetek úgy tekintettek, mint „Isten látogatásai”, amelyet imádkozással és böjtöléssel kell elhárítani, hatásos egészségi szabályzatok nem voltak várhatók sem a munkások egyesületeitől, sem a parlamenttől magától.¹ És míg a teológus a munkás rossz egészségét az isten tényének tulajdonította, a közgazda arról biztosította őt, hogy az egészség vagy élet minden rendkívüli kozkáztatása, mint minden más rendkívüli baj, kikerülhetlenül magával hozza neki a kielégítő kárpótlást a magasabb munkabérek formájában. Ennélfogva úgy találjuk, hogy az 1700 és 1840 közti időkből azon aránylag kevés esetben, amikor a munkásegysületek bármily panaszt emeltek veszélyes vagy egészségtelen munkaviszonyok ellen, a panaszt azon gondolat nélkül emelték, hogy oly szabályzatot létesítsenek, melyek meggátoljanak ily viszonyokat jövőre, hanem pusztán, mint érveket rövidebb órák, vagy magasabb munkabérek elérése mellett.² Nem szükséges követni a betegségek

jeztek ki a bányászok legelső egyesületei 1809 és 1825-ben, és oly röpiratokban, mint *A Voice from the Coalmines, or a Plain Statement of the grievances of the pitmen of the Tyne and Wear* (South Shields, 1825) és *An earnest address and urgent appeal to the people of England on behalf of the oppressed and suffering pitmen of the Counties of Northumberland and Durham* (Newcastle, 1831). Egy más iparágnál sem találunk bármely kérelemnek is nyomát 1840-ig egészségesebb munkaviszonyok íránt, (megkülönböztetve a magasabb bérek vagy rövidebb óráktól). Sem az 1824, 1825 és 1838-ki parlamenti vizsgálatokban, sem a gyártörvények, szegénytörvények vagy városok egészségügye tárgyában kiküldött biztosok számos vizsgálatában sem találunk semmi bizonyítékot arra, hogy azon időbeli munkások sürgették volna a munka egészségesebb feltételeit.

¹ A közegészségügy tárgyában a törvényhozás csak 1840 körül kezdődik; lásd Glen: *History of the Law relating to Public Health*. 10-ik kiadás (London, 1888). Az első általános közegészségi törvény csak 1848-ban jött létre.

² Így, mikor 1752-ben a londoni szabósegédek társasága panaszkodott, hogy dolgozni kellettén hat órától reggel esti nyolcig,

theológiai magyarázatának teljes eltűnését a tudomány haladása folytán. Nagyobb érdekű a gazdasági tanulmányozó előtt a munkásegyletek közt azon felfogás megerősödése, hogy „a természetes erők szabad fejlődése” által létrejött egészségtelen viszonyokért való kárpótlás teljesen eltérő jellegű attól, mint amit Adam Smith és utódai jövendöltek. Az értelmes munkásegyleti tisztviselő előtt folytonosan szembeszökőbb lesz, hogy a munkaviszonyok rossz voltából eredő kárpótló hatás nem a magasabb munkabérek formáját öltötte magára, melyet a munkaadó fizet, hanem a munkások közt egy alacsonyabb fokú jellemét. Amikor a biztonság, egészség és kényelem feltételei egy iparágban alája esnek más foglalkozások színvonalának, a munkásegyleti hivatalnok aztán nem találta úgy, hogy az ő tagjai magasabb béreket kapnak.¹ Ami történt, az volt, hogy az ő munkásai

„ülvén ennyi órán keresztül ily helyzetben, csaknem hétrét a műhelyben, lábaikat magok alatt tartva, és annyit erőltetve szemeiket gyertyavilágnál, lelkök kimerül, a természet elbágyad és egészségök és látások hamar meg van támadva”, minden, amit kértek, egy 6 pennyre terjedő heti bérjavítás volt. (The Tailoring Trade: F. W. Galton, London, 1896, 53 l.; kiadva a London School of Economics and Political Science által). És amikor 17ft-ben, a messze látó és megfigyelő Justus Moser meghatva azon az egészségre okozott káron, amelyet okoztak azon viszonyok, amelyek közt kellett dolgozni a segédeknek és a munkásoknak, semmi olyan, ami gyári törvényhozás természetű lett volna, nem jutott eszébe; az ő orvoslása egy oly műszaki intézet fölállítása volt, amely a segédmunkásságot egyáltalában feleslegessé tette volna. „Nincs-e szüksége a mesterembereknek egy ily intézetre?” a „Patriotische Phantasien”-ben (Berlin, 1858), III. köt, 135 l.

¹ Tovább, mint egy századig a gazdasági kézikönyvek egyszerűen lemásolták Adam Smith híres felsorolását a munkabérek különböző voltának okairól anélkül, hogy az ipari élet tényeit bármily módon megvizsgálták volna. „Alig van egy szemernyi igazság is – írta Fleeming Jenkin felfrissítő eredetiséggel 1870-ben – abban az állításban, hogy a munkások bérei arányban állának munkájuk (nem) kellemes voltával. Ellenkezőleg, minden kellemetlen munka közömbös emberek által nyomorult bérért vállaltatik

egyelőre gyengébb szervezetű, rosszabb jellemű és szabálytalanabb szokású munkásokká lettek. És ezen eredmény nem teljesen, sőt még csak nem is főleg azáltal jött létre, hogy tisztességes emberek nem akartak oly iparágakba lépni, ahol az élet, egészség és jellem kockázatai rendkívül nagyok voltak. Mert a munkások nagy tömegét nézve, a különös iparágakból élő vidékeken, tényleg nincs választás a foglalkozásra, és ennél fogva az egyesült királyság nagy részében a fizikai elgyengülés és erkölcsi romlás jönnek és rossznak egyaránt végezete volt. Még azon ritka esetekben is, ahol rendkívülinek erős egyesületek kaptak tagjaik részére valami határozott kárpótlást az egészség és élet kockázatáért, a gondolkodóbb munkások kénytelenek voltak belátni, hogy a külön fizetés nem valódi egyenérték az időelőtt megrövidített életért, a betegség által tönkre tett szervezetért, vagy az eldurvító környezet által lesúlyedtt jellemért.

Így, a mai munkásegyleti világban, nincs egy kérdés sem, amelyen a mindenféle vélemény árnyalata és mindenféle váltakozó foglalkozású munkás annyira egyetértő legyen és annyira készen volna együttes eljárásra, mint a balesetek meggátlása és egészséges munkahelyek biztosítása. Nem akarjuk elszámolni, vagy akár csak bármely részletben összeszedni azon különböző szabályzatokat, amelyekre törekedtek a munkásegyséletek az élet, egészség és jólézés biztosítására minden tagjaik részére. Ezek természetesen különbözők iparágáról-iparágra az iparág műszaki munkái és részleges sérelmeinek megfelelő módon. Néha a balesetek meggátlása az, amire törekedtek. Így a kazánkovácsok egyesült társasága egy részletezett egyezményben a hajójavítók egyesült királysági szövetségével, megállapította a következő szakaszt: „A munkaadók magokra vállalják, hogy mielőtt munkások állítatnának be a dologba (kijavítani a nagy tartányhajókat tömeges petróleum szállítására, amelyekben ve-

el . . . „*A legjobban fizetett (együttal) a legkellemesebb élet*”.
 „Graphic Representation of the Laws of Supply and Demand”.
 Fleeming Jenkin; a Recess Studies-ban (London, 1870), 182 1.

szedelmes gáz gyülemlik fel), előbb mindennap egy szakértő bizonyítványát szerzik be az iránt, hogy a tartány teljesen biztos. Az ilyen bizonyítványt valami feltűnő helyre kell kissegezni.”¹ Számtalan más szabályzat követeli a munkások egészségére veszedelmes körülmények eltávolítását. Így, a „kemencések (fazekasok) különböző munkásegyletelei egy egész nemzedéken át tiltakoztak az ellen, hogy kénytelenek legyenek kiüríteni a kemencéket, mielőtt ezek kihűlni engedettek volna, azon kifejezett alapon, hogy ezen sükségtelen kitétel egy 170 és 210 Fahrenheit fok közt váltakozó hőmérsékletnek komolyan ártalmas az egészségre. Több strike ütött ki kizárólag ezen kérdés felett és a staffordshirei fazekasok egyletének van egy szabályzata, mely megengedi minden oly tagnak segélyezését, aki azért bocsátatott el, mert nem akart dolgozni oly hőségben, mely magasabb, mint 120 fok.”² A tényleges gyapotszövők északi megyei egyesült társasága ismételve visszavonta tagjait oly szövő fészerekből, amelyekbe a munkaadók állandóan egy sükségtelenül nagymennyiségű gőzt bocsátottak be, és sikerült is nekik 1889-ben egy különös törvényt nyerni, amely megszabja a maximum korlátot, ameddig e gyakorlat megengedhető.³ A munkaadók gondat-

¹ Payment for repairs on oil vessels: Agreement between the Ship Repairers' Federation of the United Kingdom and the United Society of Boilermakers, aláírva Newcastle-ben, 1894 jan. 12-en. Hasonló egységet kötöttek a gépészek, egyesült társasága (a tyneparti kerületből) a szövetséggel (1894, szeptember 14) és a (Newport és Cardiffi kerület) a gépészek és hajóépítők munkaadóinak egyletével 1895 mára 21-én – és más tengeri kikötőkben.

² A hivatalnokok által nekünk adott fölvilágosítás; lásd továbbá Dr. J. T. Arlidge: The Pottery Manufacture in its Sanitary Aspects (London, 1892), 17. 1.

³ A munka tárgyában ülésezett királyi bizottság; tanúskodás Group G; the Cotton Cloth Factories Act, 1889 (52 et 53 Vict. c. 62), módosítva az 1891 és 1895-iki gyári törvényekkel. Lásd ezen törvényhozás eredményei felől az érdekes vizsgálatot egy belügyi szakértő bizottság által. Report of a Committee appointed to inquire into the working of the Cotton Cloth Factories Act 1889 CC. 8348) 1897.

lansága azon helyek egészségügyi állapotára nézve, amelyekben kell bér munkásaiknak dolgozni, sok erős küzdelemre adott okot. Talán a legismertebb, és együttesen a legjellegzetesebb példa a glasgowi szabóké. Egész már 1854-ben úgy találjuk, hogy az egyesület elhatározta, miszerint oly tagjai, akik egy bizonyos hírhedt földalatti pincében dolgoznak, hagyják ott a munkát, elvégezve a megkezdettet, míg csak jobb műhelyt nem kapnak.”¹ A következő évben kísérlet tétetett arra, hogy a földalatti helyiségekben minden munka eltiltassék. A közgyűlés elhatározta, „Hogy azon munkaadók, kiknek pinceműhelyeik vannak, most felszólíttassanak, mikép megfelelő műhelyekről gondoskodjanak, különben a munkások kötelezve lesznek otthagyni a munkát mindazon műhelyben, amely nincs a föld felett.”² A következő évek alatt, ezen erélyes szabósegédek működésbe hozták a munkásegyletek minden módszerét, hogy céljokat elérjék. A kölcsönös biztosítást nagy mértékben igénybe vették, mert minden tagnak, aki a földalatti műhelyt otthagya, heti négy shilling külön segélyt adtak a rendes munkánkívüli segélyen kívül. Ez a jobbfajta munkaadókat arra bírta, hogy a közös alkut kezdjék meg, gondoskodjanak arravalóbb munkahelyiségekről munkásaik részére, sőt még arra is, hogy azokat a munkásegyleti tisztviselők előzetes megbírálása alá helyezzék. De sem a kölcsönös biztosítás, sem a közös alku nem volt képes ezt a bajt orvosolni a legrosszabb munkaadóknál. Az egyesület akkor a törvényhez fordult. Egy befolyásos emberektől aláírt emlékirat adatott be a városi tanácshoz, abból a célból, hogy hozzon egy szabályzatot, mely eltiltsa egyáltalában a földalatti műhelyek használatát, és ámbár, úgy látszik, hogy ezen kérelem nem teljesített is, a közegészségi törvény növekvő szigorúsága némi mértékben megfelelt a kívánt célnak.³

¹ Kézirati jegyzőkönyvei a glasgowi szabók társaságának. 1854. április.

Ugyanott 1855 január.

² Report on Trade Societies and Strikes: National Association for the Promotion of Social Science, 1860, 280 l., ahol hiba-

De a biztonság és egészség nem az egyedüli követelmények. Sok iparág köteles megtartani egy egész sor oly szabályzatot, mely a munkásoknak csupán jóllétét és kényelmét van hivatva biztosítani. Azon számos munkaszabályzatban, amely rendezi a különböző városokban az építőiparokat, a munkásegyletek rendszeren követelik egy oly szakasz felvételét, amely kötelezi a munkaadót egy száraz és kényelmes helyről gondoskodni, ahol a munkások étkezzenek, elzárhassák biztonságban szerszámaikat és fedél alatt pihenhessenek az eső viharai alatt.¹

Nem lesz szükséges további példákat hozni fel. A törvényben megállapított hosszú és részletes szabály, amely ma szabályozza a munkát a gyárban és a műhelyben, a sütőházban és a nyomdában, a tengeren és a bányák mély-

san állítják azt, hogy a két szakasz tényleg felvételre egy helyi törvénybe. Nem tudunk találni ilyen intézkedést, és a földalatti műhelyek, ha megfelelően vannak szellőztetve, még mindig megvannak engedve a törvény által. De a földalatti helyiségeknek lakóhelyekül való felhasználása van korlátozva a közegészségügyi törvények, továbbá az 1895-iki gyár-törvény 27. szakasza által, mely eltiltja az ily helyiségeknek felhasználását pékműhely ékűl, hogyha azok nem használtattak tényleg ilyenekül 1896 január 1-jén.

¹ Így, hogy csak négy példát említsünk fel a mi több százra menő gyűjteményünkben, a londoni kőfaragók már 1876-ban arra törekedtek, „hogy az időjárástól való védekezés és az idővesztés meggátlása céljából a házon kívül dolgozó minden kőfaragó láttassék el tarpaulinnal vagy más megfelelő takaróval; a londoni járdakészítők kikötik (1892-ben), hogy „a munkaadók gondoskodjanak, ahol lehetséges és észszerű, megfelelő helyről, ahol a munkások a munka mellett költhessék el ebédjeiket, és egy munkásról, aki segítsen azt elkészíteni”; a nottinghami téglarakók követelik (1893), „hogy legyen egy bezárt helyiségről gondoskodva, ahova a munkások betehetik étkeiket és elzárhatják biztonságban szerszámaikat”; és a portsmouthi kőművesek (1893) követelik, „hogy arra való raktárak és étkezőhelyek építtessenek minden vállalatnál, ahol szükséges”. Mindezen munkásszabályzatok, emlékezni kell reá, formailag el vannak fogadva és aláírva a munkaadók és a munkás-egyesületek képviselői részéről.

ségén, maga is nagy részben azon, a munkások egészsége, élete vagy jóléte megvédésére alkotott közös szabályzatokból készült, amelyeket a munkásegysületek sürgettek, és amelyek később ajánlatosak voltak a parlament belátása előtt. És az ezen osztályhoz tartozó munkásegysületi szabályzatok, akár a közös alku, akár a törvényi becikkelyezés rendszerével vitettek keresztül, folytonosan szaporodnak számban és változatosságban. A munkaszabályzatok vagy a munkaadókkal létrejött bármely közös megállapodásnak minden átvizsgálása új megállapodásokra volt alkalom. A munkásegysület! kongresszus minden gyűlése tanúja annak, hogy ily irányú új javaslatok formailag is elfogadtattak a többi iparágak képviselői által. Aligha múlik el a parlament egy ülészaka is anélkül, hogy a munkások egyik vagy másik osztályának egészsége vagy biztonságának megvédésére szolgáló új közszabályzatok ne adatnának hozzá általános közmegegyezés mellett, a mi munkatörvényeinkhez.¹

A munkásegysületi mozgalom ezen oldalának gyors kifejlődését mi annak tulajdonítjuk, hogy a munkásegysületek vezetői reájöttek, hogy ez az irány talál legkevesebb ellentállásra. A középosztályi! közvélemény, amely még nem értette meg a szabványos munkabér közös szabályzatát és erős ellenszenvvel bír a szabványos munkanap megállapítása ellen, szívesen vesz minden javaslatot a balesetek meggátlására vagy a műhelyek egészséges voltának javítására. Az a gyorsaság, amivel ellátták ezen óhajokat a tőkés parlamentek, meglepetésszámba jöttek a munkásegysületi tisztviselőknek. A londoni keletvégi kiszípolyozott szabósegédnek az a tény, hogy ő egy túlszűfolt műhelyben volt kénytelen dolgozni, kevésbé látszott ártalmasnak lenni a saját egészségére, semmint a napi munka túlságos órái, amelyet reá-

¹ Tíz év alatt, 1887-től 1869-ig nem kevesebb mint tizenhárom külön törvény hozatott a munka feltételeire nézve a gyárakban, műhelyekben, bányákban, üzletekben vagy vasutakon, számos általános közegészségügyi törvényen kívül.

szorítottak. Egy londoni édességgyárban dolgozó leányok még mindig nem tudják felfogni, hogy miért szorítja a kormány az ő munkaadójokat arra, hogy drága egészségügyi berendezésekkel lássa el őket, amikor mégis megengedi neki, hogy oly munkabéreket fizessen, amelyek teljesen elégtelenek egészségek fenmaradását biztosítani. Nem lehet égetőbb fontosságu a közönségre nézve az egészségügyi kényelemtől gondoskodni, mint az egészséges élet és polgári léterő alapvető kellékeit biztosítani. Sőt a közszabályzat egyik része ép oly ellentétes a vállalkozási szabadsággal, mint a másik. A közegészség és biztonság tekintetében a törvény nem habozott léket ütni a britt ipar kényes gépezetébe, egy, az összes gyárakra egyaránt kötelező munkaszabályzatok alakjában. Akár új egy gyár, akár régi, akár nagy vagy kicsiny, akár egy gyárváros túlsúfolt iszapjában, akár egy vidéki hely szellős fensíkján van elhelyezve, akár ad tulajdonosának óriás nyereséget, akár veszteségre dolgozik tényleg, a közönség megköveteli egyenlő szabályok megtartását a köbirtalomra, a szellőzésre, az étkezési időkre, a tisztogatási szünetekre, a tűz ellen való kijárásokra, az ajtóknak kifelé nyitására, a gépezet elzárására, a nedvesség és hőmérséklet fokaira, a víz ellátására, a csatornázásra és egészségügyi berendezésekre nézve mindkét nem részére külön. Hasztalanul mutatnak a képviselőház előtt az iparosok arra, hogy ezen követelmények époly valódi és terhes megnövelését eredményezik az ő termelési költségeiknek, mint a munkaórák megrövidítése, és hogy a gyárfelügyelő követelése egy szellőztető-készülék és egy további egészségügyi berendezés létesítése iránt esetleg arra vezethet, hogy a legrégeb és legkevésbbé jövedelmező gyárak is tényleg becsuktnak.

Nem könnyű megfelelő magyarázatot találni ezen felfogásra. Azt hisszük, hogy némileg hozzájárul ehhez a ragályos betegségekttől való általános félelem, amit a rendes középosztályú ember inkább a túlsúfolttság és hiányos egészségügyi berendezésnek hajlandó tulajdonítani, mint a hiányos étkezés vagy kimerült munkaerőnek. A ragályttól való ezen félelemmel együttjár a valódi részvét a szén ve-

dőkkal, a rossz egészség és baleset közös csapás lévén gazdaggal és szegénnyel. Talán több tulajdonítandó azon félig öntudatos beismerésnek, hogy legalább az egészségügy és biztonság tekintetében a munkásegyleti felfogást igazolták a tények, és hogy nem vezet célhoz, ha az egyes munkás alkudozik munkájának ilyeszerű feltételeiről. És egy más tényező is hozzájárul a megállapodáshoz. Még mindig van bizonyos kételkedés afelett, vajjon a bér munkás képes e okosan elkölteni sokkal nagyobb munkabéréké[^]ait amelyek testét összetartják lelkével, vagy okosan felhasználni bármely nagyobb pihenést, mint ami szükséges alvására.¹ A szellőztető-készülékek és kerékelzárók, meszelés és árnyékszék nem költhető el itálra s nem tékozolhatok el fogadásokon. Ezen gazdasági felfogással össze van forrva még némi finom eleme a puritanismusnak is – a fényűző osztály ezen csodás ascetizmusának, – amely jobban szereti azt adni a szegénynek, „ami jó nekik”, semmint azt, ami nekik tényleges gyönyört okozzon.

A közvélemény ezen állapotban lévén, és a képviselőház kész lévén jó szemmel nézni az egészségügyi törvényhozást, azt képzelhetnők, hogy az egészség és biztonság biztosítására szükséges közsabályok rendszeresen alkottattak minden iparnál. Ez azonban nem a brit rendszerrel kezd valamit. Sem a belügyi hivatal állandó hivatala, sem még magok a kabinetminiszterek sem álmodják sohasem,

¹ A vasipari munkaadók egyesületének – egy szervezet, amelyben benne voltak a britipar vezető emberei – 1878-ban úgy tetszett, hogy a bérek leszállítása és az órák meghosszabbítása tényleges gazdasági előny a közönségre. „Úgy tetszett a munkaadóknak – mondta a titkos körlevél, mely a hosszabb munkórákra visszatérést és a fizetési mérvek általános leszállítását javallottá – hogy az az idő elérkezett, amikor a felesleges munkabérek, amelyek nem termelő fogyasztásban tékozlottak el, meg rövidítendőek, és amikor a pihenő órák, amelyek haszon nélkül futottak el, az iparnak és haszonnak visszakövetelendőek, újra termelő munkába tereltetvén vissza”. History of Trade Unionism, 381. 1.

hogy kötelességeiknek tartsák oly bajok felfedezését és orvoslását, amelyek nem hoztak formailag is tudósokra, sem pedig azt, hogy önkényt kezdeményezzenek oly orvosló eljárásokat, amelyeket külső agitáció nem sürgetett állandóan. A képviselőház maga még nem nőtt ki teljesen a maga hagyományos törvényszékszerű felfogásából, amely szerint felpe-reseknek kell hozni a kérvényeket, ha azt akarják, hogy sérelmeik orvosoltassanak, és hogy bizonyos meghatározott formákban kell bejelenteni esetöket, ha csak nem akarják azt a büntetést, hogy bármily nagy legyen is a sérelem, sok éven át tudomást se vegyen róla. Az eredmény az, hogy a törvénykönyvbe az egyes iparágakban az egészség és biztonság biztosítására szükséges közszabályzatok nem aszerint vétetnek fel, amilyen sürgős a szükség vagy végletekig menő a baj, hanem azon nyomás erejének megfelelőleg, amelyet kívülről gyakorolnak. Sok egyes esetben ez a nyomás emberbarátoktól jő. Ily agitáció, amely 1840-ben a kémények tisztogatásánál a felmászó fiúk eltiltására vezetett,¹ valamint a gyermekek alkalmazásának a színházakban (1889) erejét

¹ Hatvan évnél. további agitáció volt szükséges ezen reform keresztülvitelére. 1817-ben egy választott bizottság kifejtette a veszélyeket, amelynek a felmászó fiú ki volt téve. Törvény hozott 1834-ben, amikor tíz év alatti fiúk dolgoztatása eltiltott, és mikor büntető sérelemmé tétetett, ha a mester gyermeket küld fel a kéménybe, mikor az kigyúlt. Ezért aztán a biztosítótársaságok ezen törvény ellen kérelmeztek. 1840-ben a kéményseprő segédek minimális kora tizenhatra emeltetett, és a törvénybe felvéte-tett formai eltiltása annak, hogy ők kényszeríttessenek a kéménybe felmászni. Ez nagyrészen hatástalanul maradt, míg 1864-ben a kéményseprők szabályozásáról szóló törvény bezárással és kényszermunkával büntetett minden mestert, aki egy fiút a kéménybe küldött fel. Az egy időben nem ritka esetek közül az utolsó, hogy egy fiú a kéményben halt meg, 1875-ben fordult elő, amikor egy új törvény hozott, emelve a törvény kényszerítő erejét. Az ezen védelmező törvényhozásban eszközölt haladás általános áttekintésére nézve lásd *The Queen's Reign for Children*: W. Clarke Hall (London, 1897).

azon ügyességből merítette, amelylyel hozzá tudtak férni előmozdító a középosztály érzelmeihez. Hasonló ügyes kezelés magyarázza meg Mr. Plimsoll sikerét 1876-ban a kereskedelmi hajózási törvények kiterjesztésénél, bár ezen alkalommal a szervezett munkásegyséletek politikai befolyása erőteljesen közbeszólt.¹ A bányaszabályozási törvényekbe felvett védő rendszabályokat azonban 1843 óta a köszénbányászok vezetői magok kezdeményezték, ámbár a bányászegyséletek közvetlen befolyását az általános közrészvét segítette elő. De a gyapotmunkások által kivívott közszabályzatok azok, ahol látjuk a munkásegyséletek nyomás legszembezőköbb eredményét. A gyártörvények, amelyeket Mr. Oastler és Lord Shaftesbury az ő segítségökökkel volt képes keresztülvinni 1833 és 1847 közt, főleg a munkaórák korlátozására voltak irányítva. 1870 óta azonban a gyapothivatalnokok eszes és kitartó volta iparágok törvényi szabályozásának tei ületét nagyban kiterjesztette. A törvény aprólékos és részletes intézkedései a tisztítási szünetek, a gépezettől való védelem, a gyárak szellőztetése, a motollák állandó és mozgó részei közt levő tér pontos megállapítása, a szövősátorban a hőmérséklet és a nedvesség fokának szabályozása tárgyában sokkal messzebb mennek, mint amennyit tett valaha a parlament a munka feltételének közös szabályozása érdekében a gyárakban és minden más iparág műhelyeiben.² Más

¹ History of Trade Unionism, 356. 1.

² Ez annál szembeötlőbb, mert a gyapotipar oly ipar, amelyben a jövedelem mérve már régóta állandóan hanyatlik, és sok tekintélyes ember állítása szerint, most már csaknem megszűnt. A külföldi verseny is, bevallottan éles és növekvő. Más oldalról a nagyban való ruházkodó-ipar a jelen nemzedék alatt nagy lépésekben terjeszkedett és köztudomás szerint óriási vagyonokat hozott létre. És mégis, míg a gyapotmunkások, folyton képesek a parlamenttől egyik előnyt a másik után csikarni ki munkaadóik rovására, azon szerencsétlen férfiak és nők, akik a nagyban ruhakészítőknél dolgoznak, akiknek jajgatása tisztára hozatott a Lordok házinak bizottsága által a kiszipolyozó rendszer tárgyában

oldalról azon őszinte közrészvét a szerencsétlen lánc- és szegmunkással a fekete vidéken, a londoni szörmemunkás és gyufagyártóval, a mosónővel vagy a dockmunkással, semmi más eredményre nem vezetett, mint egy teljesen csalódó jellegű eltakaró törvényhozására.¹ A tapasztalat igazolja tényleg, hogy a közönséges rokonszenvezés a munkások óhajával hogy a munka biztos és egészséges feltételeit közös szabályzat útján biztosítsák, csak akkor vezet hatályos törvényhozásra, hogy ha a bajok, amellet hogy szépen és állandóan szemé elébe állítatnak a képviselőháznak, oly reformjavaslatokkal együtt terjesztetnek be, amelyek minden műszaki részleteikben tapasztalt szakértők által vannak kidolgozva. Hogy tisztára kifejtsük, azon gyári törvényhozás, amelyen az egyes iparágak eltértek, az utolsó húsz év alatt, szigorúságban és hatályosságban nem a munkások nyomora vagy a vállalkozás hasznos voltának mértékében voltak eltérők, hanem csaknem pontosan azon pénzösszeg arányában, amelyet az egyes testületek a hivatalos és törvénytudói támogatásra költöttek el.

Eddigélé csak oly különös szabályzatos eszközeire gondoltunk az egészség vagy biztonság előmozdításának, amelyeket a gyakorlat mutatott szükségeseeknek a baleset vagy betegség meggátlására. Egy irányban azonban a munkás-egyesületek eltértek politikájuk ezen általános irányától és keresték a biztonságot abban is, hogy követelték a munkaadótól nemcsak a baj megelőzésére való tényleges gondoskodást, hanem azt a kötelezettséget is, hogy kártalanítást

1888-tól 1890-ig, még mindig ki vannak zárva a gyárfelügyelő védelméből. Lásd „The Lords' Report on the Sweating System”: Beatrice Potter, Nineteenth Century, 1890 június; és a Fabian Tract No. 50, Sweating: its Cause and Remedy (London, 1893).

¹ Arról, hogy 1895-iki gyártörvényben mily haszontalan volt a mosónői szakasz, lásd a „Law and the Laundries” cím alatt a Nineteenth Century 1896 decemberi füzetében a női munkások nemzeti egyesületének albizottsága által közzétett cikket.

fizessen érte, ha az bekövetkezik. Ez vezet bennünket át azon hosszú és keserű küzdelemre, mely a munkaadók szavatossága körül folyt, amelyben az utolsó húsz év alatt mind a munkások, mind a politikusok gyakran kimerítették érveiket. Hogy ezen vita változó vonásait megérthessük, némileg részletesen meg kell vizsgálnunk mind történetét, mind különböző szempontjait.¹

Az angol köztörvény szerint egy személy szavatos nemcsak a maga hanyagsága, hanem szolgájáért is, ha az ezen

¹ Ezen nehéz tárgy legjobb tárgyalása azon belügyi emlékirat, amely a munka-bizottság CLIX. függelékeképpen nyomtatott ki Blue Book, C. 7063. III. A (1894. 363, 384), és a magyarázások Sir F. Pollocktól ugyanazon kötetben (CLVIII. toldalék 346-348. 1.) együtt Mr. A. Birell: Four Lectures on the Law of Employers' Liability at Home and Abroad (London, 1897). Az 1887-iki választott bizottság jelentése és bizonyítékai (II. C. No. 285. 1887) szintén fontosak. A törvény részletesebb és technikus méltatására lásd: Employers and Employed, W. C. Spens R. F. Youngner (London, 1887) vagy Duty and Liability of Employers: W. H. Eoberts és G. H. Wallace (London, 1885). A munkásegyesületi felfogás jól van részletezve egy röpiratban, Employers' Liability: „Past and Prospective Legislation, with Special Reference to Contracting-Out”, Edmond Brown (London, 1896). Ezt ügyesen megbírálták a Daily Chronicle röpiratában: The Workers' Tragedy (London, 1892. A – másik szempontra nézve lásd Mr. Chamberlain cikkét a Nineteenth Century-ban, 1892 november, és az ő beszédeit a parlamentben 1897 május és júliusán; Miners' Thrift and Employers' Liability: G. L. Campbell (Wigan, 1891), és Employers' Liability: What it Ought to Be: Henry W. Wolff (London, 1897). A francia kormány kimerítő jelentése a „Comission de Travail” részéről 1892-ből, teljes felvilágosítást ad a szárazföldi törvényhozásról, amelyre nézve lásd az ipari balesetek tárgyában ülésezett nemzetközi kongresszusok érdekes tárgyalásait Paris 1889, Bern 1891, Milano, 1894, Brüsszel 1897; Dr. T. Bödiker: Die Arbeiterversicherung in den europäischen Staaten (Leipzig, 1895) és a Musée Social I. kötete Series B. közölt részletes biográfiát (Paris, 1896).

minőségében jár el. Nem látszik ki, hogy ezen törvényt a régi időkben, a munkások felhasználták volna munkaadóik ellen. Valószínűleg egyik sem gondolt ily lázadó eljárásra sem, – de 1837-ben egy per (Priestley contra Fowler) indított meg egy mézáros ellen egyik segéde részéről kárpótlást kapni a szekér túlterheltségéből származott sérelmekért. Bebizonyult, hogy a túlterhelés egy másik szolga hanyagságából eredt. Ezen az alapon a bírák kimondták, hogy a sérelmet szenvedett szolga nem kaphat kárpótlást a közös munkaadótól. Ezt a döntvényt most több tudós törvénytudó úgy tartja, hogy rossz döntés volt,¹ de akár rossz volt, akár jó, ez alapította meg azt a megkülönböztetést, amely azóta mindig megtéetett az idegenek közt, akikkel szemben a munkaadó felelős szolgálainak hanyagsága miatt, és a szolgák közt magok közt. A törvénytudók úgy magyarázták ezt, hogy a munkásokról azt kell feltételezni, mikép hallgatólagosan magokra vették, mint a hivatásokkal járó kockázat egy részét, munkástársaik lehetséges hanyagságát, akiknek tényeiért ennél fogva a közös munkaadó nem volt méltányosan szavatosnak tartható.

A kézimunkás előtt ezen megkülönböztetés, amelyért Lord Abinger volt főleg felelős, úgy tűnt fel, mint az osztály-törvényhozásnak egy eltűrhetetlen része. A munkás, akit kötelessége tényleges teljesítése közben sértenek meg, legalább is oly méltó tárgya a kártalanításnak, mint a véletlenül arra járó. A kivétel azonfelül a legnagyobb munkaadóknak még saját hanyagságából folyó minden valódi felelősségét is megsemmisítette. A bányákban és vasutakon, és a

¹) Sir Frederick Pollock megjegyzi a már idézett emlékiratban: „Azt gondolom, hogy az amerikai és angol törvényszékek vezérelve, (mert az amerikai épen olyan, mint az angol) rász törvénykezés és rász politika. A helyes eljárás ítéletem szerint az lett volna, hogy a respondeat superior vezérelve által kifejezett szabály, bármi legyen is eredete vagy magyarázata, általános! . . . olyan elv, mint a közös alkalmazottságé, sohasem volt elismerve a francia, vagy bármely német állam törvényszéke által”.

modern iparra nézve jellegzetes nagy telepeken, a törvényes „munkaadó” ritkán van jelen, vagy személyesen ritkán vezeti a munkát. Lehet a legnagyobb gondatlanság miatt felelős, ahogy megválasztja igazgatóit; lehet, hogy nem gondoskodik kellő módon a szükséges felszerelésekről; zaklathatja ügynökeit arra, hogy a munka gyorsaságát emeljék, tudva gyakorolhat nyomást felügyelőire és vezérmunkasaira, avégből, hogy növelje a termelést, vagy szállítsa le a termelési költségeket, minden érdekelt ember életének kockáztatásával. Mégis, mivel nem ő adta meg azon különös rendeletet, vagy nem ő igazgatta azon különös gép használatát, amelyből a baleset származott, kimenekült minden kártérítési szavatosságból a megsérült munkásokkal szemben azon ürügy alatt, hogy a hanyagság azon munkatársok részéről eredt, akit ő tett felügyelővé, vagy igazgatóvá köztök.

Ilyen viszonyok közt egy munkásegyleti agitáció a munkaadó szavatossága tárgyában előbb vagy utóbb kikerülhetlenné vált. Alexander Macdonald, a kőszénbányászok vezére indította azt meg, akinek nevezetes életpályáját a mi History of Trade Unionism munkában rajzoltuk.¹ Az 1858-ban A.-hton-under-Lyneban tartott bányászküldöttek értekezletén keserű panaszok tétettek arra nézve, hogy a bányák közül sok nélkülözi azt, amit a balesetek ellen a legközönségesebb mentesítőnek kell most tartani. A kormány nem tett semmi valódi megerőltetést, hogy az 1842. bányászabályozási törvénynek pusztán elemi intézkedéseit is keresztülszorítsa. A gyakori bányaszerencsátlenségek, amelyek az 1860-67-iki éveket jellemezték, tetőpontra a Hartley, Edmunds Main és Oaks bányák borzasztó katasztrófáinál, ahol száz és száz bányász vesztette el az életét, a munkaadó felelőségének kérdését feltűnően előtérbe hozták. „Hát meddig lehet-

¹ Lásd a History of Trade Unionism, 284-292 1; Report of the Conference of the National Association of Coal, and Ironstone Miners of Great Britain and Ireland (Leedsben 1863; Londonban 1864); Macdonald beszédei az 1881-iki hasonló jelentésben (Manchester, 1891) és beszéde a Report of the Eleventh Annual Trade Union Congress (Bristol, 1878), 17, 18. 1.

kérdezték a bányászok az 1863-iki értekezleten – ilyen eljárást és működést eltérni? Semmit sem ér fecsegni emberi érzelmekről, és a törvény, ahogy most végrehajjták, nem ér semmit sem. Ennélfogva a jelenlegi egyedüli orvosság az, hogy drágává kell tenni azt az eredményt ... Ha az emberi életet szentnek tartjuk, annak bizonyosságát úgy kell tekinteni, mint életbevágó fontosságú kérdést. Jelenleg azt kérjük, hogy értékesnek tekintsék azt, és hogy eszerint adjanak kártérítést. Sokan vannak olyanok, akik minden magasabb érzéstől idegenek, de érzékenyek a költség iránt, és ezekkel megfelelőleg kell elbánni.”¹ Könnyű megérteni a bányászok politikáját. Az ő iparágokban már megvoltak a kidolgozott közös szabályzatok, amelyek állandók, szaporodnak számban is, kiterjedésben is. Ami hiányzott, minden komoly kormányi ellenőrzés hiányában, az az volt, hogy nem volt módjuk követelni a szabályoknak végrehajtását. Az, hogy tényleg nem hajtották végre, prima facie bizonyosság volt előttük a bányaaigazgató részéről való hanyagságnak. Ha a bányászok egyesülete képes lesz kártérítést kapni a bányatulajdonostól, amikor csak szerencsétlenség történt a bányában, ahol a törvénynek nem tettek eleget, az a kockázat, hogy ki kell fizetni több ezer font sterlinget, úgy vélték, rá fogja venni a munkaadót, hogy tegye meg a parancsolt elővigyázatot a baleset ellen. Az, hogy a munkásnak jog adassék beperelni egy munkaadót, csupán gyakorlati eszköz volt arra, hogy az iparágat vezető közszabályzatoknak engedelmesség szereztessék. Így Alexander Macdonald előtt a munkaadók szavatossága csak az ő általános politikája egyik eszközéül mutatkozott arra, hogy kapjon törvényes védelmet a föld alatt dolgozók élete és egészsége számára.

Ez az érv nemsokára egy másik által erősbített meg. 1872-ben a javaslat, a vasúti szolgák újonnan szervezett egyesült társaságának indítványára, elfogadtatott a mun-

¹ Transactions and Results of the National Association of Coal etc. Miners of Great Britain (London, 1863), X-XIII 1.

kásegyesületi kongresszus által. Amint akkor a kongresszus, azon eszes emberek vezetése alatt, akik a munkások egyesületének szabadságát kiküzdötték, a szabadság mellett lelkesedett, kapóra jött neki állást foglalni oly törvények ellen, amelyek a kézimunkásokat kizárták a társadalom többi osztályai által élvezett személyes jogokból. Az ezen években működő parlamenti bizottság előtt, a bérmunkás jogtalan volta arra, hogy kártalanítást kapjon munkaadójától oly esetekben, amikor egy idegen eredménnyel perelhetett, azon igaztalan egyenlőtlenségek egyikének látszott, amelyet a törvény azon időben a munkásra, mint olyanra, rótt rá. A törvénytudósok azon felfogása, hogy a bérmunkás azáltal, hogy a szolgálati szerződést elfogadta, különböző helyzetbe hozta magát a rendes polgáréval, érthetetlen volt neki. „Nem látszik semmi kielégítő ok – jelentette ki 1876-ban a parlamenti bizottság az általános törvény alól való ezen kivételekre. Természetes, hogy ki kell mutatni, hogy hanyagság volt a munkaadónál, vagy valamely oly személynél, akinek eljárásáért ő rendesen felelős, és akit elbocsátani joga van. De ha ez ki van mutatva, mért kell többet követelni a munkás esetében, mint bármely más esetben. A törvény jelen állapotára megszüntet minden indokot arra, hogy a munkaadó gondos ellenőrzést és felügyeletet gyakoroljon. Sőt éppen azt teszi érdekévé, hogy ne nagyon részletesen vizsgálgassa azt a módot, amint az ő munkáját végzik, mert különben azt fogják állítani, hogy ő maga avatkozott bele személyesen a dologba, és így személyesen lett felelős. A törvény javasolt megváltoztatása nem lesz valami különös törvényhozás a munkások előnyére: csupán eltörlése lesz egy rendkívüli helyzetnek, amely őket kivette a törvény rendes védelme alól.”¹

¹ A parlamenti bizottság jelentése a kilencedik évi munkásegyesületi kongresszushoz, 1876, szept. 18. 3, 4. 1. Lásd a History of Trade Unionism, VII. fejezet. 1872 és 1870 közt nem kevesebb mint nyolc törvényjavaslat nyújtott be a munkaadók szavatosságáról a képviselőházban; lásd az érdekes röp-

A.7, 1872 és 1880 közötti erélyes agitáció teljesen ezen két évrre volt alapítva. Csaknem mindegyik ülészak látta, hogy a kérdés egyik vagy másik formában a parlament elé került; és egymásután mindegyik kormány megígérte, hogy megteszi a törvény módosítását. Végre 1880-ban Mr. Broadhurstnak ügyessége és kitartása útján a munkaadó szavatosságáról szóló törvény keresztülment, amely nagyon nagy mértékben kielégítette az egykorú munkásegyleti óhajokat. A „közös szolgálat” tana nem töröltetett el teljesen; de a munkaadó köteleztetett kárpótlást adni megsérült munkásainak, ha a baleset bármely felügyelő, igazgató vagy előmunkás hanyagságából, vagy valamely helytelen rendelkezés vagy szabályhoz való alkalmazkodásból származott. Egy különös szakasz, amely a vasúti szolgálók érdekében vétetett be, felelőssé tette a munkaadót a vasúti jelzés, váltók, vagy gépkezelésében levő bármely egyén hanyagsága miatt is.

Ámbár a munkások (és különösen a bányászok és vasúti szolgálók) így megnyerték az általuk kért reform nagy rendszabályát, a tapasztalás csakhamar meggyőzte a munkásegyleteket arról, hogy még azon mértékben sem, ameddig az 1880-iki törvény elment, amely a munkást épen azon helyzetbe hozta, mint a többi polgárokat, az sem tett gyakorlatilag semmit sem arra, hogy az ő biztonságát biztosítsa baleset ellen. Az a felfogás, hogy a bérmunkásnak a balesetekért járó kártalanítás tekintetében ugyanazon helyzetbe kell helyeztetnie, mint bárki másnak, azon következtetésre vezetett, hogy neki szabad bármely szerződést kötni bármely törvényes jogára nézve, akár már szenvedett baleset tárgyában jut megállapításra, akár előre megállapodni a jövőben beálló bármely lehetséges baleset tekintetében. A munkaadók ehhez képest az új törvényt úgy játszották ki, hogy kitalálták azt az eljárást, amelyet azóta „contracting out” (a törvény hatása alól kivevő szerződésnek) neveznek.

iratot Mr. C. H. Greentől: *Employers' Liability: Its History, Limitation and Extension* (London, 1890), amelyet egy biztosítási hivatalnok írt biztosítási szempontból.

Eldöntetett 1882-ben, Griffiths contra Dudley gróf¹ esetében, hogy ha a munkás tovább is ott maradt egy telepen, amikor értesítést kapott arra, hogy le kell mondani a törvény által adott minden jogáról és ehelyett elfogad egy oly segélyezési társasághoz való igényt, amelyhez a munkaadó is hozzájárul, ő úgy vélelmeztetett, mintha oly szerződést kötött volna, amelylyel feladta az 1880-iki törvény által részére adott jogokat. Ezen döntvény következményei csakhamar szembetűnőkké lettek. Nem tetszett egy nagy munkadónak, hogy ki legyen téve egy végnélküli szavatolás kockázatának, vagy annak az alkalmatlanságnak, hogy minden sértett munkás kártérítésért beperelhesse. Szokássá vált sok bányában és több vasúti és más nagy vállalatban, egy különös baleseti pénztárt vagy segély társaságot létesíteni, amihez mind a munkaadó, mind a munkások hozzájáruljanak, amiből aztán pereskedés nélkül kielégítő segély adassék minden baleset alkalmával, akár bebizonyított hanyagságból eredtek azok, akár sem. Ez képessé tette a tulajdonosokat vagy részvényeseket arra, hogy eleget tegyenek a munkaképtelenné vált munkások iránt való erkölcsi kötelességeiknek a lehető legkisebb költséggel¹ és fáradsággal, mert a bérmunkások is hozzájárultak a pénztár egy részével, és a cég fizetésének egész összege előre meg volt pontosan állapítva. Ezenfelül az ilyen pénztár arra is jó volt, hogy állandóan odakötte munkásaikat az ő szolgálatokhoz, hajlandóvá tette őket a munkaadó feltételeit inkább elfogadni, semmint elveszíteni, ha máshova mennek, a cég segélyzőtársaságával szemben minden igényöket. Mindenekfelett az ily pénztár létözesc, miután tényleg mindennemű baleset ellen gondoskodott, képessé tette a céget arra, hogy bátran követelte, miszerint munkásai tegyék meg a „contract out”-ot a munkaadók szavatosságáról szóló törvénnyel szemben, és így mondjanak le a korlátoltabb, de törvényesen kötelezhető igényekről a kártérítés iránt, amit másképen emelhetek volna a törvény szerint.

¹ 9 Queen's Bench Division, 307.

Az a szenvedélyesség és állandóság, amivel tiltakozott az egész munkásegyesületi világ a kivételezés ezen gyakorlata ellen, egyáltalában megérthetetlen volt a középosztályú ember előtt. Előtte a munkaadó szabatosságának egész célja az, hogy kártérítés adassék a megsérült munkásnak vagy családjának, ő előtte, úgy látszik, hogy tiszta nyereség mindkét félre nézve, hogy ha egy különös baleseti pénztár által ezen kártérítés biztosítható nemcsak némely, de egyáltalában minden baleset ellen, és még ezenfelül a pereskedési költség is elkerülhető. Amit a középosztályú ember nem vesz észre, az az, hogy az annyit tesz, hogy a munkás életének igen fontos biztonsági kérdését kiadjuk ismét az egyéni alkuvás veszélyeinek. A munkásegyesületi felfogás az, hogy a munkás beleegyezése törvényes jogának feladására tényleg nehéz nyomás alatt adatik meg, mert egy munkát kereső embernek nincs szabad választása abban, hogy csatlakozzék-e vagy ne a cég segélyzőtársaságához, és így felmentse-e vagy nem munkaadóját azon pénzbeli érdekétől, hogy vigyázzon a balesetekre, amelyet a törvény szándéka volt leszorítani. Továbbá azt mondják, hogy az egyes munkásnak ezen képtelensége a munka feltételei felett való alkuvásnál egyes esetekben arra vezet, hogy egyszerűen megcsalják, a munkaadók pénztárának segélye kisebb lévén annál, amit ő kaphatna, ha a törvényhez ragaszkodnék és egy rendes segélyzőtársaságba üzetné be járulékait. De a fő munkásegyesületi ellenvetés az, hogy az ily „contracting out”, még akkor is, ha azt készségesen elfogadja minden egyes munkás, ellene van a közpolitikának, mert a törvény elsődrendű célját hiúsítja meg. Ha a munkaadó – így szólnak – képes a hanyagság minden szavatosságát elkerülni az által, hogy évente fizetett valamely előre meghatározott összeget, akkor nincs semmi érdeke, hogy elő vigyázatokat tegyen az egyes balesetek ellen. Macdonald célzata tehát, hogy a munkások életét védelmezze az által, hogy a baleseteket drágává tegye, tényleg ez által teljesen tönkre van téve.

Az utolsó tizenöt év alatt ennél fogva a munkásegyesületek vezérei keserű háború folyttattak a „contracting out”

ellen,¹ és makacsul követelték a parlamenttől ezen gyakorlat határozott megszüntetését. 1893-ban a kabinet áttért a munkásegyleti felfogáshoz. A munkásegyletek még egyszer úgy találták, hogy minden kérelmek be van foglalva egy kormányi javaslatba, mely sikeresen keresztülment a képviselőházon. Egy módosítás fogadtatott el a Lordok házában, fenntartva a contracting out szabadságát, de bizonyos jelentős új biztosítékok mellett.² Határozott elítélése mellett a London and North-Western vasúttársaság és a lancashirei kőszénbányatulajdonosok gyakorlatának, a Lordok háza kijelentette, hogy a „contracting out” semmi esetben sem tétethetik feltételül a munkás alkalmazásának. Sőt nem is hagyható tovább egyáltalában az egyéni alkura. Semmi „contracting out” nem engedhető meg, hacsak a munkaadó segélyzőtársaságának pénzügyi alapját a Board of Trade nem ítélte olyan-nak, amely méltányos a munkások szempontjából. De ez nem volt minden. Semmi oly „contracting out” nem volt megengedve, bármennyire kedvezőnek mutatkozott is a munkásokra nézve a megvizsgálás, hacsak az nem *közösen* fogadtatott el a telepen levő összes munkások által, úgy tekintve őket, mint egy egészet. Ezen célból részletes gondoskodás történt a munkások egy titkos szavazása felől, amelyet a Board of Trade védelme alatt nem kevesebb, mint három évi időszakban ejtenek meg; és a hozzájárulásra kétharmad többség kívántatott meg. Így semmi körülmények közt nem volt ráhagyható az egyes bérmunkásra, mint egyénre, hogy lemondjon törvényes jogairól. Dacára ezen jelentőségteljes hozzájárulásnak, a munkásegyleti mozgalom alapkérdésében – az egyéni alkuvás ellenében – a képviselőház többsége, a munkásképviselek kérelmére, helyesebbnek tartotta

¹ A London and North-Western vasúttársaság és egynek kivételével az összes délnyugati lancashirei kőszénbányatulajdonosok ma (1897) határozottan kényszerítik minden munkásait a „contract out”-ra.

² A Lordok házában módosítása, együtt az e felett folyt utolsó vitával, megtalálható Hansard: Parliamentary Debates, 1894 febr. 13.

inkább elejteni a javaslatot, semmint oly módosítást fogadni el, amely bárminemű feltételek mellett is meghagyta a gyűlölt „contracting out”-ot.¹

A vita már most oly szűk kérdésig zsugorodott össze, hogy a munkásegysületek vezérei bármely időben megnyerhetik egyik párttól vagy a másiktól az általok kívánt törvényhozást. Mi azonban hajlandók vagyunk azt hinni, hogy épen úgy, ahogy csalódtak az 1880-iki törvény nyel, ámbár az megadta nekik tényleg azt, amit kívántak, ép úgy hasonlólag ki nem elégitőnek fognak találni az 1893-94-iki javaslat nyomán szerkesztett bármely rendszabályt, dacára annak, hogy oly lelkesen követelték. A tény az, hogy semmi ok sincs arra, azt hinni, hogy a „contracting out” pusztá eltiltása valamit is tegyen a balesetek számának csökkentésére. Kísérletek tétettek annak bebizonyítására, hogy azon aránylag kevés vállalat, ahol a „contracting out” divatban van, nagyobb számú százalékot mutat fel a balesetekben, mint azok, amelyekben a törvény alkalmaztatik. De még nem soroltatott fel oly statisztikai igazolás ezen tárgy felett, amely

¹ A keserűség, amivel a munkásegyleti hivatalnokok kifogásolják a „contracting out”-ot és azon alapot, ami arra vezette őket, hogy még a Lordok házának jól megvédelmzett intézkedését is elvetették, azt hisszük, nem a „contracting out”-tal, mint olyanok, hanem a munkaadók segélyző egyesületeinek létezésével van összekötetésben. Egy oly baleseti pénztár vagy segélyző-társaság, amely egy különös telep munkásaira van szorítva, amint látni fogjuk a munkásegyleti ügy nehézségeiről szóló szakaszunkban, sok tekintetben ellentétes a munkásegysület! mozgalommal. A munkaadók segélyző-társaságai sokkal régiebbek, mint az 1880-iki törvény, és léteznek sok cégnél, amely nem köt kivételt ki. Továbbá a „contracting out” szokása lehet, mint a dél-walesi kőszénbányáknál, az egész területre kiterjedő baleseti pénztár mellett is, amely így független minden egyes munkaadótól. A munkaadók segélyző társaságait tehát valami oldalról jövő szél nem seperheti el. Hogyha a közvélemény rávehető, hogy hozzájáruljon eltiltásokhoz, ennek, épen úgy, mint a munkabérekéből való más levonások eltiltásának, a jancsi-bankotörvények módosítása alkalmából lehet helye.

kiállaná a bírálatot.¹ Mondják például, hogy Lancashirebari és Walesben, ahol a köszénbányászok gyakorolják azt, a balesetek aránya jelentékenyen magasabb, mint Yorkshireban vagy Northumberlandban, ahol nincs gyakorlatban. De ez volt az eset az 1880-iki törvény előtt is: sőt a baleseti halálozások száma az alkalmazott egyének közt, úgy látszik gyorsabban csökken Walesben és Lancashireban, mint Northumberlandban. Sőt komolyan érveltek azzal is, hogy a London and North-Western vasúti társaságon nyolcszor annyi a baleset, mint a Midlandon – mintha semmi sem következne abból, hogy mint határozták meg a balesetet! Az igazság az, hogy nincs oly nagy különbség a pénzérdekben, mint amint képzelik, azon munkaadó közt, aki „contracts out” és a közt, aki a törvény alá adja magát. Az esetek nagy többségében a munkaadó nem veszi magának a fáradságot, hogy arra kérje a munkásait, hogy adják el törvényes jogait,² ő védelmezi magát a pereskedés zavara ellen a biztosítás egyszerű módjával. Egy rendes biztosítótársaságnak üzetvén egy bizonyos évi díjat, ő kártalanítva van minden a törvény értelmében fizetett összeg elvesztése ellen, a biztosító társaság átvévén teljesen magára minden fáradságot az ő kezéből. A kártól való félelem lehet, hogy itt vagy ott rá-

¹ Egy jól ismert ügyvéd, aki három és négyszáz közt levő munkaadó szavatossági perben járt el, csaknem kizárólagosan a munkások részén, arról biztosított minket, mikép az ő gyakorlata arról győzte meg őt, hogy a kártalanításért való törvényes szavatosságnak egyáltalán nincs semmi befolyása a balesetek megátlására, legalább is a köszénbányászatonál.

² Így 1891-ben, a 648,450 köszénbányászból csak 119,122 volt „contracting out” alatt, az a szokás ismeretlen lévén Northumberland, Durham, Yorkshireban, a középmegyékben és Skóciában. A vasúttársaságok közül csak a London and North-Western (kényszerítőleg) és a London, Brighton and South Coast (tetszés szerint) alkalmazzák ezen eljárást. Más iparosoknál csak igen kevés esetet ismerünk – ilyen Messrs. Chance nagy üveggyárai és Mr. Assheton Smith dinorwici palakőbányái -. ahol a munkások használják a „contracting out”-ot.

bírhat egy kismestert, hogy készségesebben engedjen, mint előbb tette, a gyárfelügyelő rendeletének, őrizkedni a forgókeréktől vagy elkeríteni egy feljáró szellentyűt. De a nagy főiparágakban, a balesetek ellen való biztosítás oly tételek fizetése mellett, mely tényleg egyenlő az iparágban dolgozó minden cégre, csaknem oly természetes dolog lett már, mint a tűz ellen való biztosítás. Így még ott is, ahol a munkások megtartják összes törvényes jogaikat, a munkaadónak rendszeren nincs több pénzérdeke a balesetek meggátolásában, mint van ott, ahol azok kényteleníttetnek a törvény alól kiszereződni magokat. A „contracting out” maga, mivel utána következik a hozzájárulás kötelessége egy munkaadói segélytársasághoz, tényleg csak kisebb faja a biztosításnak.

Ennélfogva a biztosítás áll útjában annak a munkás-egyesületi felfogásnak, hogy a baleseteket úgy lehet meggátolni, ha drágákká tesszük őket. A tengeren járó hajók esetében ez a tény alkalmilag arra vezette az emberbarátokat, hogy javasolták a biztosítás eltiltását. De a biztosítás egy pusztá magánügyben, gyakran csupán egy szövetségi egyesülés barátok közt, és ily eltiltást nem lehetne valószínűleg végrehajtani. Amellett maga a biztosítás csak egy mód arra, hogy egy alkalmi nagy összegű fizetést egyenlően osszunk fel egy rakás évre, úgy hogy a legnagyobb vállalatok legjobban szeretnek saját magok biztosítói lenni. Itt az a tény, hogy félretegyenek évente egynéhány száz font sterlinget egy oly alap képzésére, amelyből lehessen fizetni az esetleges munkás-balesetek miatt a kártalanítást, egy légycsípés, összehasonlítva azon költség és fáradsággal, mely oly részleges elővigyázati rendszabályok elfogadásával jár, amelyek egyáltalán meggátolnák azok előfordulását. Ez vezet bennünket az egész kérdés gazdasági magvához. Amire rájöttek, az az, hogy az iparágak túlnyomó részében kevesebbe kerül, akár évi díj, akár a jövedelemből kiadott alkalmi egész kerek összeg formájában, kártérítést fizetni a balesetekért, mint meggátolni azokat.¹

¹ Így, hogy csak egy iparágat vegyünk, kevés kétely lehet afelett, hogy a vasúti szolgák baleseteinek nagy része (átlag

Úgy tekintve, mint az ipari balesetek elhárítására való eszközt, a munkaadók szavatosságának egész rendszere túlélte magát. Ha a parlament meggyőződött arról, hogy egy köszénbányát sem lehet biztonsággal művelni egy második kijárással nélkül, nem sokat segített, ha a dolgok megjavítására megadta a bányászoknak azt a jogot, hogy kártalanítást követelhesenek azon bányatulajdonosoktól, akik ilyen berendezés nélkül dolgoztattak. Ami történt, az volt, hogy minden bányatulajdonos határozottan köteleztetett második nyilas nyitására, erős pénzbírság kikötése mellett mindennapi késedelemért eleget tenni a törvénynek. Amikor a közvélemény követelte, hogy a zsúfolt gyárban dolgozó munkások ne legyenek kitéve a kockázatnak, hogy halálra égjenek, a képviselőház sohase gondolt arra, hogy ezen kockázatot

véve, naponta több, mint negyven, amelynek egy negyed része a járművek mozgatásával van kapcsolatban), egyszerre leszállítható oly felszerelések egyetemes elfogadásával, mint a magokban működő kapcsolások; és hogy különösen a sínrakóktól csaknem naponta szedett áldozat el volna kerülhető oly előszabályzatokkal, mint az időleges jelzők felállítása. De ily elővigyázati szabályok hozatala a nagy angol vasúti rendszer egészen szerfelett költséges és valószínűleg felesleges volna.

Azon díjak alacsony összege, amely elegendő arra, hogy az 1880-ki törvény értelmében előálló összes kártalanítást és költséget fedezze, ez irányban egy igen nagy jelentőséggel bír. A vasipari munkaadók egyesülete fedezi az összes 28.000 munkást foglalkoztató gépész és hajóépítő cégek felelősségét, egy oly díjtételen, amely váltakozik minden 100 font st. munkabérfizetés után tizenötötől huszonhét pennyig. Az építő iparoknál 100 font st. után négy shilling az. Northumberlandban és Durhamban van a köszénbányatulajdonosoknál egy kölcsönös biztosító-társaság, amelynek ők évenként oly összeget fizetnek, amely elegendő mindazon kárt és költséget megtéríteni, amit tagjaik fizetnek összesen az 1880-ki törvény értelmében. Összes befizetésök öt év alatt csak 400 font st.-re rúgott évenként, amely összeg keveset segített volna arra, hogy összes bányáikban a megfelelő biztosításokat behozzák. Lásd a munkaadók szavatossága tárgyában ülésező választott bizottság előtt tett vallomásokat 1887-ben. (H. C. No. 285).

a kártalanítás bármely módja útján akadályozza meg; megparancsolta, hogy minden gyártulajdonos gondoskodjék a tűz-kijárókról, vagy büntetessék a rendőrtisztviselő által. Ez a rendszer van meg a mi gyári, bánya, vasúti és tengeri kereskedelmi hajózási törvényeinkben és a mi közegészségügyi törvényhozásunkban. „Képzeljük, példa gyanánt – írta Jevons 1887-ben – hogy van valamely gyárban valami forgó gépezet, amely valószínűleg halálra zúz minden embert, aki gondatlan módon közeledik hozzá. Itt van egy szembeszökő olyan baj, amelyet elhárítani kérdésen kívül szükséges egy vagy más módon. De melyik módon?” És ő arra következtetett, hogy van egy „mód a kérdés megoldására, amely oly egyszerű, mint amilyen hatályos. A törvény rendelje el, hogy a veszélyes gépet körül kell keríteni; és a végrehajtó kormány nevezzen ki felügyelőket, akik járjanak körül az országban és büntessék azon tulajdonosokat, kik nem engedelmeskednek a törvénynek.”¹

Ez egyszerűnek látszik; de két nehéz előzményt foglal magában. Először egy részletes műszaki vizsgálatot annak megállapítására, hogy micsoda gyakorlati elővigyázatokat kell alkalmazni; és továbbá, rábírní a tőkepenzes parlamentet, hogy kötelezővé tegye azokat a hanyag munkaadók ellen. 1872-ben az utóbbi feltétel olyan reménytelen volt, hogy a munkásegyleti vezérek azon időben nem láttak más módot magok előtt, mint visszatérni azon közvetett módra, hogy a baleseteket drágákká tegyék a munkaadónak. De a közvélemény óriás haladást tett az utolsó húsz év alatt, A parlament most már nem vonakodik apró részletekig szabályozni az egyes iparágak vitelét. Ámbár a mi ipari törvényhozásunknak mind célja, mind kezelése még sokat hagy magában kizárni valót, most már csak egynéhány évi agitációjába kerül egy csoport emberbarátnak, vagy egy jól szervezett munkásegyletnek, hogy megkapjon, akár egy törvénybe, akár a belügyi kormány egy külön szabályzatába

¹ The State in Relation to Labour: W. S. Jevons (London, 1887), 1-4 1.

foglalva, bármely jól átgondolt szabályzatot az egészség és biztonság előmozdítására, amelyet a tudományos szakértők helyesnek tartanak. Ez idő alatt egyik iparágban a másik után, a törvény keresztülvitelére szükséges felügyelet folyvást inkább és inkább valóságra válik. Az 1887-iki kőszénbánya szabályozási törvény értelmében a bányászoknak jogok van minden bányában két saját felügyelőt alkalmazni, akiknek jogok van megvizsgálni, egyszer egy hónapban, a munkákat minden irányban és formailag jelenteni azok felől. 1858-ban nem volt csak összesen tizenegy bányai kormányfelügyelő. 1896-ra ez a szám megnövekedett harminckilencre (beleértve a segédfelügyelőket is) és a felügyelet sokkal hatásosabbá lett. Az 1884-től 1893-ig letelt tíz év alatt több mint négyezer vasúti munkás vesztette el baleset folytán életét anélkül, hogy a Board of Trade zavarta volna magát csak annyira is, hogy vizsgálatot tartott volna több, mint egy tucat esetben; most, két vasúti munkást nevezvén ki segédfelügyelőnek, körülbelül fele azon végzetes baleseteknek, amelyek történnek, részletes hivatalos vizsgálat tárgyát képezi azon szempontból, hogy elővigyázatokat javasoltassanak azok újra előfordulásának meggátlása végett.¹ Röviden, a munkás védelmezése az ipari balesetek ellen most már a kormány elismert hatáskörének egy részévé lett. Egy gyárban vagy egy bányában egy elkerülhető szerencsétlenség nem úgy tekintetik már pusztán, mint egy ember szerencsétlensége, amely pénzkárpótlás fizetése által enyhítendő: a modern törvényhozás azt már a közönség ellen elkövetett sérelemnek tartja, melyet a hatóság büntethet. Ezen közkötelességet az egészség és biztonságról gondoskodni, most már szembeszökőleg nem lehet „kiszerezni.” Az sem lehetséges, hogy a munkaadó kimeneküljön kötelessége alól az által, hogy egy biztosító-társaságnak valamit fizetett. A felügyelőnek és a hatóságnak joga van utána nézni nem-

¹ Report of General Secretary to Annual General Meeting of the General Railway Workers' Union (London, 1897), 12-17 l.

csak annak, hogy a bírságot megfizessék, de arra is, hogy a törvény megtartassák. Az a felfogás, hogy az élet és egészség megvédése tekintetében pusztán az érdekelt panaszosok esetleges tevékenységére legyünk utalva a személyes kárpótlást keresve, úgy látszik, elavult a modern jogász előtt. Ép úgy, mint a gyilkosság, lopás és sikkasztás, a munkások életének szükségtelen kockáztatása a polgári törvény keretéből a büntető törvényébe ment át.

Hagyjuk el most már azon érveket, amelyeket a munkásegyleti hivatalnokok használnak a munkaadó szavatosságaik támogatására, és nézzük azt, hogy miért van mellette a nagy tömeg felfogása. Amit az egyes munkás lát a javaslatban, nem annyira egy valószínű lehetőség a balesetek kockázatának csökkentésére, mint inkább egy kerek összeg kifizetésének biztos volta, amikor ily baleset bekövetkezik, amely képessé teszi őt vagy özvegyét, hogy egy kis üzletet berendezhessen. A bányász vagy a vasúti szolgáló előtt eltérhetetlen módon nehéz sorsnak látszik az, hogy családja koldusbotra jusson minden saját hibája nélkül. Az, amit ő igényel, nem az, hogy megállapíttassék, hogy kinek hibájából eredt a baleset – mely ép oly valószínűleg, mint nem, senkinek sem hibájából eredt, – de az, hogy kárpótlást kapjon szerencsétlenségéért. Ez a közönség szempontja is, amelynek beismert érdeke van abban, hogy megállapítottan számíthasson arra, hogy minő előrelátástól és szándékosságtól függ az élet. Itt mindazon kutatások, vajjon a balesetet az igazgató személyes hanyagsága, vagy egy más munkástársának gondatlansága okozta, vagy pedig az a köd vagy egy kimagyarázhatlan explózió eredménye, teljesen kívül áll a kérdéson. Az, hogy akár a közönség, akár a sérelmet szenvedett munkás szempontjából, ily szempontoktól függ bármely módon a kártalanítás megadása, egyáltalában egyrejár. Ennélfogva, ha a közönség magára vállalja bárhol is a közkötelességeket, napról-napra méltányosabban kárpótolja azokat, akik testi sérelmet szenvedtek kötelességeik teljesítése közben. A hadseregnél és hajóhadnál, a polgári szolgálatnál és a rendőrségnél, a tűzoltóknál és a helyi

közigazgatás más ágazataiban, ámbár a heti bér munkások ellátása még mindig távol áll attól, hogy oly kedvező legyen, mint a fizetéses hivatalnokoké, mindig teljesebb elfogadását és mindig kedvezőbb magyarázatát találjuk az ő jogosultságoknak a kárpótlásra. Magánegyének és testületek is gyakran jelét adják, hogy érzik a felelősség ugyanazon értelmét. Sok egyes esetben a nagy ipari vállalatok vagy könnyű munkát vagy épen nyugdíjat adnak egy szolgálatokban képtelenné vált hivatalnoknak vagy munkásnak. Ahol csak előfordul egy feltűnést keltő baleset a tengeren vagy a bányában, aláírások nyittatnak meg, hogy megmentse a szenvedőket vagy özvegyeiket és árváikat a szegényháztól. Röviden, minden oly esetben, ahol a közvéleményhez lehet egyenesen fordulni, úgy találjuk, hogy az nagy mértékben egyetért a munkásokkal, hogy tűrhetetlen, mikép az ő életfentartása tévessék tönkre, nem az ő saját jellemében vagy magaviseletében rejlő fogyatkozás vagy hiba folytán.

Mondottuk fentebb közbevetőleg, hogy egy baleset ép úgy lehet, mint nem, senki hibája is. Szükséges kiemelni ezt, mert a legtöbb baleset, hogy a terhelési feladóvevény hagyományos kifejezésével éljünk „az Isten ténye.” Az ipari balesetek nagy többségében – valószínűleg három esetben négy közül – lehetetlen bebizonyítani, hogy a szerencsétlenség bárkinek részéről elkövetett hanyagságnak tulajdonítandó. Egy villámcsapás, vagy egy vihar a tengeren, egy árvíz vagy szélvihar, felelősség nélkül követeli áldozatait. A lehető legnagyobb gond az anyagok vagy felszerelés megvételében még mindig felfedezetlenül hagy oly rejtett áramokat, amelyek egy nap szerencsétlenséget okoznak. Más esetekben a szerencsétlenség maga megsemmisíti okának minden nyomát. Az óceán vagy a bánya, a zúzóhelyiség vagy a gyár sok, talán a legtöbb balesetében legyőzhetlen a nehézség, hogy tényleges elhanyagolást tudjon valaki valamely meghatározott személy ellen igazolni.¹

¹ Azon ipari szerencsétlenségek aránya, amikért tényleges vagy építési hanyagság mutatható ki a munkaadó részéről, kü-

Itt aztán egy alapkifogást fedezünk fel a munkaadó szavatosságának tanával szemben – azt, hogy az nem fedí a közönség és a megsértett munkás közt levő viszonyt, és hegy gyakorlatilag, mint egy önkényes eszköz sem alkalmazható azon esetek legtöbbszörére, amelyekre céloztak vele. A tényleges tapasztalás azt igazolja, hogy sem nem gátolja meg a baleseteket, sem nem biztosítja áldozataikat. És megvan az a további hátránya is, hogy a munkást kényszeríteni, hogy kárpótlását ő keresse meg munkaadójával szemben, kikerülhetlenül annyit tesz, mint öt kergetni bele a pereskedésbe. Még ott is, ahol a kárpótlás most követelhető, a perköltségek komoly akadályt jelentenek. Továbbá, hogy ha csak a szenvedő véletlenül nem egy erős és gazdag munkás-egyesület tagja, amely kezébe veszi ügyét, rendesen teljesen lehetetlen reá nézve, mind jártasság, mind pénzhiány miatt kiküzdeni azt; úgy hogy tényleg kénytelen elfogadni a munkaadótól ajánlott minden egyezséget. Maga a belügyi hivatal elismeri e lehetetlenséget. A maga hivatalos emlékiratában a törvény mai állása felől annyira megy, hogy ezt mondja: „az igazság az, hogy a munkásra nézve az 1880-iki törvény értelmében való pereskedésnek több, mint rendes nehézségei vannak.

Nem csupán az, hogy a pereskedés drága és ő szegény ember, munkaadója pedig viszonylag gazdag; hanem főleg az, hogy ha egy munkás perbe száll munkaadójával,

lönbözőleg becsültetnek az összes egy tizedétől feléig. A munka adók szavatossági biztosító testület, amely biztosítja a munkaadókat az 1880-ki törvény értelmében való szavatosság ellen, úgy találta, hogy a kötvények ezen osztályában a bejelentett balesetek közül csak 24 százalékban emeltetett igény ellenők; és úgy becsülték, hogy az ígervények egy másik osztályában, ahol mindenféle baleset ellen biztosítottak, a 26,087 elismert igényből csak 3026 (vagyis kevesebb, mint egy nyolcad) vonatkozott oly balesetekre, amelyekért a munkaadót kellett volna törvényesen szavatosságnak tartani. Lásd a tanúskodást a munkaadók szavatossága tárgyában kiküldött választott bizottság előtt 1887-ben (H. C. No. 285), 4165-4308 1. és a függelékben.

ő hadat üzen azon ember ellen, akitől függ valószínűleg egész jövője; törekszik őt törvény által arra kényszeríteni, hogy pénzt fizessen; és az egyedüli módja arra, hogy így tehesen, az a gyűlöletes mód, hogy bizonyítsa be, miként munkaadója vagy annak megbízottai – az ő saját munkástársai – vétkesek a hanyagságban.” Végül azon vándorló munkások, mint a tengerészek, a törvényes eljárást munkaadóik ellen teljesen lehetetlennek mondják, mert hiszen nekik lehetetlen összeszedni és együtt tartani tanukat, ha ezek yelök együtt tengerészek, a törvénykezés tartama alatt.

Vizsgáljuk meg most a kérdést a munkaadó szempontjából. Miért viselje ő a baleset költségét, amely az Isten műve, pusztán azért, mert véletlenül az az ő telepén következett be, különösen akkor ugyanazon kikerülhetlen csapás, amely megsértette munkásait, megrongálta vagy épen tönkretette az ő üzletét is? Sőt még azon balesetek esetében is, amelyek az ő saját hanyagságából eredtek, mily módon vonható bármely arányos következtetés az ő bűnössége fokaára és a büntetésre, hogy megfelelően gondoskodjék minden szenvedőről? Egyik baleset azt hozhatja magával, hogy egy ötfontos bankjegyet adjon egy munkásnak, aki egy hétig fekszik bekötött kézzel; egy teljesen hasonló baleset, mely teljesen hasonló módon állott elő, megölhet vagy élete hosszára munkaképtelenné tehet egy rakás munkást. A legvétkesebb hanyagság vezethet gyakran oly bajra, amely senkit sem sért meg, míg egy nagyon is gyenge elnézés egy munkaadót meseszerű kártalanítási igényeknek tehet ki. És így igaztalanság van abban, ha őt szavatossá teszik a kikerülhető balesetekért, és egyáltalában igaztalan – tényleg, esztelen – dolog, őt tenni felelőssé a kikerülhetetlen bajokért. Lehet-e csodálni, hogy ha a munkaadók határozottan ellenzik a szavatossági javaslatokat a parlamentben, tekintet nélkül a pártállásokra?

Látjuk már, hogy az 1880-iki munkaadó szavatossági törvény rendelkezései miért méltánytalanok, sőt épen illuzóriusak is, mint szintén az a rakás törvényjavaslat is, amely módosítására benyújtott. Kétségkívül kellemes volt

kapni a törvény értelmében némi pénzkárpótlást egy aránylag kevés esetben, amelyek máskülönben gondozás nélkül maradtak volna. Kétségkívül előny lett volna a szenvedők még nagyobb számára nézve, ha az 1893-94-i törvényjavaslat keresztülment volna. De az ily rendszabályok, bár hasznosak lehettek volna a bérmunkások némely osztályának, a súlyos eseteknek csak egy kis arányát oldják meg, és nem teszik a megkülönböztetést javokra valami logikus vagy állandóan fentartható alapon.

Elejtve tehát azt az eszmét, hogy az ipari balesetekből eredő szenvedésekért rendszeres gondoskodás történjék a hanyagság bármily módú megbírságolásából, – bármily szélesre kihúzzák is ennek keretét a törvénytudók – mit mondjunk azon javaslatra, amelyet még alig suttognak csak a munkásegysületek, hogy a törvény oly módon terjesztésük ki, mikép minden ipari belesetből eredő szenvedésekről nyújtassák kárpótlás, akár ered az valamely felsőbb munkás bebizonyított hanyagságából, akár sem. Mind Németországban, mind Ausztriában ez az eszme már a balesetek általános ellátásáról szóló részletes szabályokba van öntve, amelyek a társadalmi kísérletek legjelentékenyebb példái közé tartoznak. Angliában a javaslat úgy jelent meg, mint azon munkásegysületi eszme természetes folyománya, mikép fenn kell tartani a munkás megélhetésének állandó voltát. Az 1877-iki munkásegysületi kongresszuson, egy londoni szedő tett javaslatot arra, hogy minden ipari balesettel szemben állandó ellátás biztosítsák, amelyre a pénz a szükségleti cikkekre kivetett adóból szedessék, mint alternatíva a rendes munkaadó szavatosságáról szóló határozattal szemben. Ezt szenvedélyesen megtámadta Thomas Halliday, a kőszénbányászok egyik vezére, aki azt mondta: „hogy nekik nem kell adó a kőszénre. Ami nekik kell, az az, hogy életök és testök fentartassék. Ennek biztosítására a legjobb mód az, hogy tegyék a munkadókat felelőssé, és fizettesék meg velők a költséget. Ami nekik kell, az nem pénz, de az, hogy életök és testök megtartassák.” Ezt a szempontot magáévá tette Alexander Macdonald és zajos éljenzések között elfo-

gadta a kongresszus is. így, a meggyökeredzett hit a munkaadók szavatosságában, mint eszközben a balesetek elhárítására, összekötve, talán azon félelemmel, hogy a kötelező biztosításra levonás hozatik be a munkabérekéből, félresepert egy oly javaslatot, amely gondosabb megvizsgálást igényelt volna. Ezáltal mi csakugyan kívülré helyezettünk mindenén, ami munkaadói szavatosságnak nevezheté, bármennyire erőszakoljuk is ezt a kifejezést. Ez magával hozza a teherviselés újrá megfontolását. Kényszeríteni a munkaadókat arra, hogy magokra vegyék a szavatosságot, mely a megfelelő kártalanítással együtt jár, mindennemű balesetért, azt jelentené, hogy akár közvetlenül, akár biztosítás útján, oly komoly terhet rovunk rá minden vállalatra, amely természetesen rá fog háríttatni, ha nem is nehézség és költség nélkül, de biztosan a fogyasztókra a magasabb árak formájában. Ami még több, egyenlőtlenül fog ránehezedni a különböző iparágakra a velök járó különböző kockázatok miatt és így egyenlőtlenül fog átháríttatni a fogyasztók különböző osztályaira, egyáltalában nem képességeik arányában az új teher viselésére, de részben találmra, részben tényleges fogyasztások arányában. Minden visszaverődésével már az adónak egy további megterhelés állana be, úgy hogy a végleges teher a fogyasztóra, ép úgy mint a nyers anyagokra vetett fogyasztási adóknál, messze túlhaladná az eredeti összeget. Mihelyt a közvélemény kész volna elhatározni azt, hogy mindenféle balesetért járjon kártalanítás, könnyebb, méltányosabb és sokkal gazdaságosabb is lesz a szükséges évi összeget közalapokból fedezni, és a megfelelő jövedelmet, a megadóztatás elismert szabályai szerint szedni be.

Arra a kérdésre nézve, amely valószínűleg érdekelní fogja a politikusokat, hogy mily hamar fog a közvélemény ilyen magaslátot elérni, – mindaz, amit mondhatunk az, hogy a választók gyorsan tudatára jöttek annak, miszerint a balesetek egy ki nem kerülhető része a modern ipar költségeinek; úgy hogy, statisztikailag véve fel, egyáltalán nem is véletlenek, hanem biztonságok. És, amint láttuk, a köz-

lelkiismeret, mely sohasem volt teljesen megnyugtatta ezen kérdésben – hogy is lehetett volna egy oly nagy bányász, gyáros és tengerjáró közönség, mint a miénk? – észrevehetőleg jobban és jobban érzékeny lett évtizedről-évtizedre. A kérdés nem hagyható magára; valami megoldást kell találni. Jelenleg, ami legszembeszökőbb módon áll útjában annak, hogy közgondoskodás történjék a balesetek által sújtott munkásszenvedőről, összekötve az azok meggátlásáról és a hanyagságnak büntetés céljából való büntető kezeléséről rendelkező gyári törvényhozással, az a munkaadó szavatosságában való hit. És a munkaadó szavatossága, amint láttuk, minden ponton csütörtököt mond. A következtetés szembeszökő.

Velejáró, de igen előnyös eredménye volna a közgondoskodásról rendelkező minden rendszabálynak az, hogy minden esetet vizsgálat követne. Sok előny származnék abból, hogy ha a nyilvános vizsgálat jelen rendszerét minden balesetre kiterjesztenék. Ilyen vizsgálat ma tartatik a) a vizsgálóbíró által, ha haláleset következett be, vagy ha (a londoni Cityben) tűz volt; b) a Board of Trade egy hivatalnok által, oly esetekben, ha egy hajó zátonyra jutott vagy oly vasúti baleset történt, amely utasoknak sérelmet okozott; és c) a belügyi hivatal valamely hivatalnok által bányaszerencsétlenségeknél. Bárminemű ipari balesetnek is legalább be kell jelentetnie egy közhivatalhoz. Hogy ha egy nyilvános vizsgálat tartatik, egy kellőleg felhatalmazott közhivatalnok által (esküdtszékkal vagy anélkül), ha valamely baleset élet- vagy tagsértéssel, vagy más komoly testi sérellemmel járt egy bérmunkásra nézve a saját munkája folytatása közben, a vizsgálat és nyilvánosság bizonyára sokat tenne arra, hogy végrehajtását biztosítsa a gyár- és bányaszabályozásáról szóló törvényeknek, és így a balesetek számát csökkentené. Hogyha a bántalmazottak részére bármely rendszere biztosíthatnák a közgondoskodásnak, az ily vizsgálat hasznos eszköz lehetne annak megállapítására is, hogy vajon a baj valakinek hanyagságából, vagy a bántalmazottnak magának gondatlanságából származott-e, vagy

pedig a szó szoros értelmében véletlen eset volt-e az. Ahol a baj abból az okból származott, mert a munkaadó nem tett eleget a törvénynek, vagy valami más durva hanyagságból, természetesen a bűnügyi eljárás következne, minden ilyen alkalommal kiszabott pénzbírság így közvetve kártalanítaná az államot az okozott költségekért. Ha maga a sérelmet szenvedett szerezte magának a maga sérelmét gondatlanságával, az ő kártérítését lehetne részben viszatartani, ám- bár, hogy ha halál következett be, semmi közelöny nem volna abból, ha özvegyét és árváit megfosztanák a szükséges megélhetéstől. Magát a kártérítést minden esetben a kormány fizetné közpénzekből. Az, hogy származnék-e abból valami előny, ha a kormány, mint Németországban és Angliában, az összeg egy részét a munkaadók testületei által (és ezek útján a fogyasztóktól és bér munkásoktól) fizet- tetné meg, ahelyett, hogy egyenesen az adófizetőkre, mint olyanokra róvná, az előbbieket szerint szerfelett kétségesnek látszik. Egy ily pénzügyi rendszer, ép úgy, mint a nyers anyagokra vetett fogyasztási adó, vétek az adóztatás ortho- dox törvényei ellen. Talán jobban ráillik az esetre azt mon- dani, hogy minden oly kísérlet, mely arra célozna, hogy a munkás heti béréből vonassék le egy biztosítási díjrészlet, ezen országban határozott ellenzését keltené fel az egész munkásegyleti és segélytársasági világnak.¹

Ha már most vizzatekintünk a munkások szempont- jából az egész munkásegyleti felfogásra, azt hisszük, könnyű meglátni azt, hogy azon keresztül egyetlen egyszerű gondolat vonul át. Akár a vas- és építő-iparok közös alkuja útján létrejött szabályzatokat tanulmányozzuk, akár a gyári, bánya és kereskedelmi hajózási törvények részletes műszaki intézkedéseit; akár a közös szolgálat vagy a „contracting out” zavaros kérdéseit vizsgáljuk, mindenütt ugyan-

¹ Lásd ezen pontra nézve a Mr. Henry Broadhurst képviselő által beadott jelentőségteljes kisebbségi véleményt a Report of the Royal Commission on the Aged Poor-ban 1893-95, C. 7684 XCVIII. 1.

azon alapelvvel találkozunk, egy határozott tiltakozással a kézimunkás részéről az ellen, hogy ő tőle követelik életét vagy egészségét is eladni, munkáján felül. Az egyes bér-munkás jól tudja, hogy őt gyakran megvesztegethetik vagy megfélemlíthetik arra, hogy az egészségre ártalmas, vagy az életére és épségére veszélyes munkafeltételeket is elfogadja. Ennélfogva arra törekszik a maga munkásegylete útján, hogy meggátolja az egyéni alkut ezen kérdésekre nézve, és hogy létesíttesse minden telepen azon munkafeltételeket, amelyeket a gyakorlat szükségeseznek igazolt be az egészség és a biztonság szempontjából. Hiába való, hogy a közgazdák arról biztosítják őt, hogy a külön kockázatokkal magasabb munkabérek járnak; vagy hogy a munkaadók kedvező feltételeket ajánlanak neki a védő törvények oltalma alól való „contracting out”-jáért. Amit a munkásegyleti tagok, egy egész nemzedéken át, egyformán válaszoltak, az az, hogy ők „nem akarják drachmává veretni ki verőket.” Innen van az ő állandó sóvárgásuk oly közszabályok iránt, amelyek pontosan, meghatároznák, mennyi köbterület állapítandó meg, mily óvrendszabályok hozandók be a balesetek ellen, és mily rendelkezések teendők a betegség és kényelmetlenség ellen. Ami nevezetes, az az, hogy ezen határozott állásfoglalásban arra, mikép az egyéni szabadság egész körét arra nézve, hogy betegséget, csonkulást vagy halált szenvedjenek, felforgassák, – az egész közvélemény határozottan magáévá tette a munkásegyleti felfogást. Most már nincs megengedve a matrónak szabadon meghatározni, hogy fogadja el külön díjért egy túlterhelt hajóval tengerre szállás kockázatát, vagy a gyapotmunkásnak, hogy azon célból, mikép munkát kapjon, bemenjen-e egy gözzel telített szövő-sátorba. Nem hagyják azt a bádógmunkás vagy zománczó belátására, hogy mily mértékben hajlandó kockáztatni egészségét, a drága berendezésektől eltekintve, vagy meg nem engedik meg a kőszénbányásznak azt, hogy mellőzhesse egy rendkívüli veszedelmes bányában a részletes szellőztetést azért, hogy magas munkadíjakat kaphasson. És nemcsak a folyvást szaporodó gyár, bánya,

vasúti és kereskedelmi hajózási törvényeken látható a közönség azon állásfoglalási változása. Az 1880-iki munkaadó szavatossági törvény maga bizonyítéka volt annak, hogy a parlament túltette magát a törvénytudók azon állításán, hogy a munkások hallgatólag, mint bérszerződésök egy részét, elfogadnak minden élet- és egészség-kockáztatást, amely vele jár iparágokkal. Amikor azon célból, hogy ezen törvény alól kibúvjanak, a munkaadók feltalálták a „contracting out” jelszavát, egy szabadelvű képviselőház határozta el, hogy eltiltassék tényleg az, hogy a baleset kockázata egyáltalában szerződés tárgyává tétessék, míg éppen a konzervatív Lordok háza határozta el, hogy semmiféle viszonyok közt sem hagyható az egyéni alkura. Végezetül az az elpetyhüdés, amely most borul a munkaadó szavatosságáról szóló egész vitára, azt gondoljuk, nagyrésztben annak tulajdonítható, hogy a közönség félőn, tudatosan érti már, miszerint pusztán az, ha a balesetek drágává tételnek, - amely szavatosság ellen mindig lehet biztosítani - nem út arra, hogy azok meggátoltassanak, és az, hogy az építési gondatlanság okából a munkaadóra egy látszólagos felelősséget hárítunk, nem út arra, hogy a sérelmet szenvedőket ellássuk. Amennyire az egyesült királyságról van szó, a gyakorlati következtetés az, hogy határozottassanak meg pontos műszaki szabályzatokkal, a baleset és betegség ellen való azon elővigyázati rendszabályok, amelyeket a tapasztalás és tudomány szükségeseknek bizonyított meg; hogy szüntetessék meg ezen szabályzatok megtörése, akár következett be a baleset, akár nem; hogy tétessék nyilvános vizsgálat minden komoly baleset után, és (mint a büntetés egy része) fizetessék meg a munkaadó által átalányösszegben az államnak a büntetés az ő hibássága fokozata szerint minden oly alkalommal, ahol a baleset a szabályzatok megtöréséből vagy más tiszta hanyagságból következett be; és hogy gondoskodás történjék közalapokból a sértett munkásról és családjáról szükségleteik mérve szerint, akkor is, ha a baleset véletlenség műve volt.

*   *

*

A munkaadó szavatossága felől folyó munkásegyesületi vitának előző fejtegetése 1896 augusztusán íratott és 1897 januárján adatott közzé.¹ Ezen idő óta az egész helyzet megváltozott, a Mr. Chamberlain forradalmi természetű Workmen's Compensation Bill-jének benyújtása és törvénynyó válása folytán. Ezen rendszabály beismerten nem végső megoldása a kérdésnek, és ennél fogva helyesebbnek tartjuk változatlanul hagyni azon állapot részleges leírását, amelyben a kérdés 1896-ban állott, semmint egy, még a gyakorlat által ki nem, próbált törvény alapján annak újjádozását kísérelni meg.

A rendszabály, amelyet az 1897-iki konzervatív kormány fogadott el, szemben az 1893-94-iki javaslatával az akkori liberális kormánynak, úgy látszik, hogy csaknem drámai módon való elbúcsúztatása az összes régi vitás kérdéseknek.² Ahelyett, hogy rágódnék azon fokozatok felett, hogy mennyire terjesztessék ki a munkaadó szavatossága a hanyagságért, az új törvény, az ország nagy iparágainak legtöbbségében, egyénileg szavatossá teszi őt, kártalanítást adni munkásainak minden általok munkájok folyamában szenvedett balesetért, akár hanyagság okozta azt, akár nem. így, anélkül, hogy kifejezetten eltörölné az együtt szolgálás tanát, a törvény, amellet, hogy bárminemű balesetért biztosít egy bizonyos korlátolt kártalanítást, mi a munkást egyáltalában eltérő helyzetbe hozza a megsérült idegennel, aki csak a munkaadó valódi vagy építési hanyagsága folytán léphet fel igényyel. És ámbár a „contracting out” névleg meg van engedve, feltéve, hogy a segélyző-társaságok főlajstromozója által ki van állítva az a bizonyíték, hogy a módózat nem, kedvezőtlenebb a munkásra nézve, mint a törvény értelmében való helyzete, még is most oly széles a törvény kerete és oly pontosan ügyelnek annak megtartá-

¹ Progressive Review.

² Lásd J^r. Buckingham Pope: Conservatives or Socialists (London, 1897), mint egy keserű támadást ezen javaslat ellen egy konzervatív munkaadó szempontjából.

sára, hogy annak vonzó volta a munkaadóra nézve csaknem egészen el fog veszni. Ennélfogva a munkásegyletek helyesen tették, hogy elfogadták Mr. Chamberlain javaslatát, dacára annak korlátolt és hiányos voltának. A mindenféle baleset utáni kárpótlásra való jog, mely mintegy harmadrészének meg van adva a munkásoknak, nem tartható vissza állandóan a másik kétharmadtól, és e számos hiány, amely bizonyára éreztetni fogja magát egy új és messze kiható törvény alkalmazásánál, nyugodtan hagyható azon módosító törvényjavaslatokra, amelyekre egyik kormány a másik után kényszerülve fogja érezni magát.

Azon különös munkaadóknak, akikre az új törvény nagy és határozatlan pénzüsszegű kötelességet rovott ki, azt hisszük, valódi sérelmök van. Némely iparágakra ily terhek rovatnak, míg mások, amelyek nem kevésbé vannak alávetve baleseteknek,¹ szabadon hagyattak. Sőt egyugyanazon iparág keretében is, oly telepek, amelyek egy eljárást használnak, alá vannak vetve kártalanítást fizetni oly balesetekért, amelyeket semmi gondosság vagy előrelátás sem gátolhat meg, míg mások, melyek különböző eljárást használnak, kimenekülnek minden alól, kivéve a régi törvény látszólagos kötelességét. Az új bírság a balesetek után, amelynek alá vannak vetve így egyes munkaadók, nincs arányban az ő hibás voltok arányában azoknak meggátlása tekintetében; oly eset, amely kizárólag az Isten tényének tulajdonítható, nem fog kevesebbe kerülni nekik, mint az olyan, amely az ő személyes hanyagságoknak róható fel. Gyakorlatilag egyszerűen biztosítják magokat a baleseti kártalanítási kötelezettség ellen, és az új törvény keretébe

¹ A mezőgazdaság minden munkálatain, a kevesebb, mint 30 láb magas házak építési és javítási munkálatain és minden műhelyi iparon kívül, a törvény kizárja a tengerészeket és halászokat; a kocsisokat és hajtókát és másokat, kik lovakat és marhát kezelnek; és oly folyóparti foglalkozásokat, mint a csónakosok és dereglyések.

eső munkaadók egy külön biztosítási díjjal terheltetnek meg, mi rajok nézve oly hozzáadást jelent termelési költségeikhez, amely alól más vállalkozók fel vannak mentve.

A kézimunkások azon kétharmada, akiket a törvény ma kizár, oly igaztalanságot szenved, amelyet nem lehet könnyen orvosolni a jelen törvény keretében. Lehet, hogy gyakorlati a szavatosságot reá róni minden balesetből való kártalanítás végett egy vasúti társaságra, egy kőszénbányatulajdonosra vagy egy gőzgyár elismert kezelőjére. De még ezen esetekben is, hogy ha a munkaadó elfeledi a biztosítást, egy nagy kiterjedésű baleset esetén a sérelmet szenvedettek gyakran fogják úgy találni, hogy a cég bukása tönkretette igényeiket. De a kizárt munkások nagy része apró mestereknél van munkában, akik magok is csak kevéssé vannak felette a bérmunkásoknak, vagy egy vagy más módú vándorló vállalkozóknál, akik csupán a kéztől a kézbe élnek. Ilyen esetekben a biztosítás szokatlan volna, vagy esetleg lehetetlen is. Minden komoly baleset az ő kis üzletökben őket, egy oldalon, belevinné a csődbe, és más oldalon megfosztaná a sérelmet szenvedetteket attól, hogy bármimű valódi esélyök legyen kártalanítást kaphatni tolok. Pedig az így alkalmazottak, a bérmunkások kétharmadától, nem lehet állandóan megtagadni a minden esetben járó kártalanítást, amely meg van adva a másik egyharmadnak. Hogy ha társadalmilag helyes kártalanítani a munkásokat a nagy iparokban, mindenféle baleset ellen, sem nem méltányos, sem nem helyes felfogás visszatartani a hasonló kártalanítást azoktól, akik a többi iparágakban szenvednek baleset miatt.

A mi véleményünk szerint, kikerülhetlenül be kell állani a fejlődésnek, vagy azon irányban, hogy kényszerült iparágcsoportok képeztesse, akik a tagjaik telepein előforduló balesetekért közösen legyenek felelősek, vagy az egyszerű állami kárpótlás irányában. Az előbbi tervnek, melyet Németország és Ausztria fogadott el, meg van azon gazdasági előnye, hogy minden iparágat önmagát eltartóvá tesz, és így elkerüli a parazita-iparágak felszaporodásából

eredő súlyos következményeket, amit mi a munkásegyesületi mozgalom gazdasági jellegéről szóló későbbi fejezetben tárgyalunk. Továbbá megerősítené a munkásegyesületi elvet, hogy az iparnak nem az egyes munkaadók akaratával, hanem az ő saját közszabályzataival kell szabályoztatnia. A munkaadók közti szervezkedés, és ennél fogva a közös alku nagy mértékben elősegítenék, azon eredményvel, hogy valószínűleg nagy előmozdítás adatnék a munkásegyesületi ügynek magának is. De a munkaadók szükséges szervezkedése és azoknak merev szabályok alá vevése szerfelett kellemetlen volna az angol tőkéseknek, míg valódi nehézség is volna abban, hogy bármely ily szervezkedést hozzá lehessen simítani az angol ipar feltűnő változatos, összefogott és mozgékony jelleméhez. Az egyszerű állami kártalanítás elkerüli mindezen nehézségeket és nem kivan több beosztást vagy ellenőrzést, mint amennyit már mindegyik bányá- vagy gyártulajdonos elfogadott. Ha kívánatos, mint ahogy Lord Salisbury kijelentette a Lordok házában Mr. Chamberlain javaslatának támogatására, hogy egy nagy életmentő gépet teremtünk, az állami kártalanítás adja meg a leghatásosabb eszközt e célra. Az a tény, hogy a kincstár fizetne minden balesetért, – megváltoztatná a hivatalos felfogást a vesztélyes iparágakról, és nemsokára látnók, hogy a kormány utasítaná tudományos tanácsadóit és gyárfelügyelőit munkára, hogy találjanak ki a balesetek elhárítására új módokat, amelyeket a gyári, bányá, vasúti és kereskedelmi hajózási törvények útján rászorítani lehet. Magok a nyilvános vizsgálatok minden komoly esetről sokat tennének arra, hogy a tőkések tegyenek meg minden lehetséges elővigyázatot, és a gyárfelügyelők bűnügyi keresete a gondatlan munkaadók ellen, akik nem biztosíthatnák magokat, vagy nem menekülhetnének csőd útján, megtenné a többit. Sőt a munkaadók sem elleneznék ezt. Most, hogy Mr. Chamberlain, főiparágaink legnagyobb részében őket személyesen felelősekké tette minden balesetért, az a kormány, amely javasolná, mint egyedül lehetséges útját annak, hogy a kártalanítás a többi iparágakra is kiterjesztessék, azt, hogy a

felelősség egyenesen az állam által vétessék át, és annak költsége pártatlanul a jövedelmi adót fizetők egész testületére vettessék ki, (a mi talán további három pennynek felelne meg fontonként) számolhatna a köszén, vas és vasúti iparoknál levő nagy tőkének erős támogatására, akik ily módon felszabadulhatnának a most rajok rovott különös és rendkívüli teher alól.

VIII. FEJEZET.

Új eljárások és gépezet.

Egy nemzedékkel ezelőtt természetesnek találta csaknem minden művelt ember, hogy a munkásegyleti mozgalom sarkalatos tanítása az volt, hogy ellenezze a gépeket és azt, hogy a gyártásba javított eljárások hozassanak be. „A munkásegyletek – mondotta a munkásoknak egy jól ismert bírálója 1860-ban – mindig természetesen ellenezték a gépezet behozatalát, mert ezen újítás természetesen arra vezetett, hogy leszállítsa a szükségelt munka mennyiségét és így nyomást gyakorol a többségre. Soha egy munkásegylet sem rajongott a feltalálásokért.”¹ Ezen vélemény támogatására fel lehetett hozni példa gyanánt a Potters' Examiner szerkesztőjét, a fazekasok munkásegyletének egyik befolyásos vezérét, aki még 1844-ben is bátran mer utalni a tapasztalatra, amikor a gyármunkások minden baját ezen egy oknak tulajdonítja. „A gép – így irt – tette ezt a dolgot. A gép hozta őket rongyokba és minden munkabér nélküli állapotba. A gép zsúfolta őket a pincébe, falazta be rosszabb börtönökbe, mint a párisi Bastille, szorította el őket saját vidékekről, hogy más vidékeken keressék meg azt a kenyeret, ami meg volt tőlük tagadva itt. Úgy tekintek minden újításra, amely arra tör, hogy csökkentse az emberi

¹ „Trades Unions and their Tendencies”: Edmund Potter, F. R. S., a társadalmi osztályok előmozdítására alakult országos egyesület munkálatai közt (London, 1860), 761 l.

munka utáni keresletet, mint a legvégzetesebb csapásra, amely nehezedhetik munkásosztályaink fejére, és azt tartom, hogy az a kötelessége minden dolgozó fazekasnak, a legszorgosabb kötelessége, hogy minden törvényes eszközzel megátolja ezen csapás behozatalát ipara bármely ágába”.

Ma már nem hallunk ilyen panaszokat. Amikor 1892-ben Marshall tanár közzétett egy gondos bírálatot a munkásegyleti politikáról és annak eredményeiről, határozottan tartózkodott számba venni, vagy csak meg is említeni, a munkásegyletek hagyományos ellenséges voltát a feltalálások vagy gépezet ellen.¹ És amikor 1894-ben a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság tett jelentést a munkások egyesületének óhajait és eljárását illető három évi részletes és költséges kutatásáról, nem talált okot arra, hogy ezen jelentőségteljes mulasztást kiigazítsa. A biztosok meghallgatták a munkaadók panaszait minden iparágban, és bizonyára nem mutattak semmi vágyat arra, hogy a munkások hibái felett elsurranjanak. De hogy ha hihetünk a hosszas többségi jelentésbe foglalt tanúskodási összegezésnek, a gépek ellen való ellentállás nem képezi már a britt munkásegyleti eljárásnak részét. Ámbár a biztosok részletezték több száz különálló munkásegylet szabályait és szabályzatait, nem találták azok egyikében sem nyomát sem a feltalálás vagy javítás iránti ellenszenvnek.²

A tény az, hogy ezen kérdésben a munkásegyleti mozgalom megváltoztatta álláspontját. Teljesen igaz, hogy az első félszázad alatt a munkásegyleti szempont volt az, amit oly erősen fejezett ki a Potters' Examiner. De 1859-ben egy akkori tudományos szemlélő már észrevette, hogy sem a munkások egyesületei életében, sőt még az ugyanazon iparágban levők sem, nem mutattak semmi valódi rokon-

¹ Elements of the Economics of Industry (London, 1892), VI. könyv, XIII. fejelet „Munkásegyletek”.

² Lásd különösen a terjedelmes részletezést a munkaadók és munkások egyesületeinek szabályairól. C. 6795, XII, 513 1., 1892.

szenvet a northamptonshirei cipészek strikejával a varrógépek ellen, „azt gondolva, hogy sem nem kívánatos, sem nem gyakorlati dolog ellentálni a műszaki javítások kiterjesztésének, ámbár igen érzékeny az a kényelmetlenség és szenvedés, amit gyakran okoz egy gyors változás, melyet valamely különös iparágban okoz a munka természetére és terjedelmére nézve”.¹ 1862-ben a liverpooli ácsok, akik 1853-ban formailag is boycottálták a gépeket, elhatározták, „hogymegengedik ezen társaságnak minden tagjának dolgozni még a gőzacsolásokba.”² Ezen tíz év alatt a vasöntők segélyező társaságának havi körirata számos komoly felhívást közöl a végrehajtó-bizottságtól a tagokhoz, hogy ne álljanak ellen a „vasembernek”, a vasöntésre szolgáló új gépnek. „Talán az áramlat ellen volna, – mondják 1864 decemberén, – hogy társuljunk azzal, amit mi újításnak nevezünk, de figyeljék meg, hogy a mi legjobb politikánk az lesz, rátenni kezeinket ezen javításokra, és a mi legjobb érdekeink szolgálatába venni azokat”.³ A kefekészítők egyesült társasága, amely 1863-ban és 1867-ben támogatta tagjait, amikor visszautasították a gőzgéppel való fűrómunkát, és formailag kijelentették, hogy „semmi esetre sem dolgoznak az idegenek által géppel fűrt munkán”,⁴ újra átnézték szabályaikat 1868-ban, és elhatározták, „hogya munkaadóink közül bármelyik is gőzerőt

¹ „Account of the Strike of the Northamptonshire Boot and Shoe-makers in 185T, 1858, 1859”: John Ball, F. R. &., irlandi szegényügyi biztos és (1855-1858) al-államtitkár a gyarmatokra; jobban ismerte, mint az Alpine Club alapítója. Kinyomatva a Report of Social Science Association on Trade Societies and Strikes, 1860, 6 l. Ugyanazon kötet említi (149) azt a tényt, hogy a lánckészítők egyesületének közlönye „nem vonakodott, mint ostoba dolgot, elítélni a középső megyék cipészeinek srikeját a gépek behozatala ellen”.

² MS. A liverpooli ácsok segélyező társaságának jegyzőkönyvei 1853 és 1862 szeptemberről.

³ Friendly Society of Ironmoulders, Monthly Circular, 1864 december.

⁴ A kefekészítők egyesült társaságának évi jelentése 1863-ról. Lásd az 1867-ki jelenést is.

akar behozni a fűráshoz, ne ellenezze azt senki sem a mi osztályainkból, de minden osztálynak legyen meg az a joga, belátása szerint állapítani meg az annak használatából eredő előnyt”.¹ Ezen nézet változtatást nyer határozottságban és világosságban tíz évről tíz évre, míg végre, a mai nap, az újítások vagy javítások ellen szóló bármely nyilatkozat nem kapna támogatást a munkásegyleti kongresszuson vagy bármely hasonló gyülekezetben.² Mindazon ezer és egy szabályzatában a létező munkásegyleteknek mi csupán egyetlen maradványát találtuk a régi kiengesztelhetetlen eltiltásnak, és ezt is egy kis helyi iparágban, amely gyorsan enyészik elfelé. Az Operative Pearl Button and Stud Workers’ Protection Society, amely Birminghamban 1843-ban alakul meg, és mintegy 500 tagot számlál, bír azzal a különlegességgel, hogy amennyire mi tudjuk, az egyedüli brit munkásegylet, amely még mindig megtiltja a géppel való dolgozást. Az ő legutolsó alapszabályai és szabályzatai kimondják: „hogy a géppel való kikerekítés rendszere teljes egészében megsemmisítettik, és minden tag, aki közvetve vagy közvetlenül folytatja azt a rendszert, egy-két font st.-ig terjedő bírsággal lesz sújtva. Minden oly tagja a társaságnak, aki az iparágban gyári erővel dolgozik, akár közvetve, akár közvetlenül, öt font st. pénzbírsággal lesz sújtva”.³

¹ Rules of the United Society of Brushmakers, 1869-iki kiadás. Azon kevés küzdelem, ami azóta ezen társaságnál előfordult (mint aminő volt a norwichi 1892-ben), a darabszám munkabérszabvány azon összegének pontos megállapításából eredt, amely a gépmunka után fizetendő.

² Az utolsó eset, amelyben egy egyesület elrendelte a strikeot egyszerűen a gépek behozatala miatt egy kézi iparban, amennyire mi tudjuk, a liverpooli csomagoló szekrénykészítők társaságánál fordult elő 1886-ban. A strike nem sikerült és azóta a munkások barátságosan dolgoztak együtt a géppel, és most már teljesen kibékültek azzal, úgy találván, amint titkárok mondotta nekem, hogy az nagy lendületet okozott az iparágban.

³ Rules and Regulations to observed by the members of the Pearl Button and Stud Workers’ Protection Society, amely

De minden újságolvasó tudja, hogy a gépek behozatala még mindig okoz nézeteltéréseket és strikeokat, és nincs kétség afelett, hogy sok kitűnő polgár még most is olybá veszi az ezen vizzályokról szóló jelentéseket, mint a régi hasztalan küzdelmek visszhangjait, melyeket a kézmunkások folytattak az ipari művelődés haladása ellen. Azonban ezen jelentések megvizsgálása azt fogja mutatni, hogy ma a vita nem azon a kérdésen támad, hogy vajjon hozzanak-e be gépeket, hanem azok behozatalának feltételein. A változás oly messzire ment, hogy vannak most esetek, mint meg fogjuk mutatni, ahol a zavarok a munkásegysületekből indulnak ki, akik nyomást gyakorolnak a régi módi munkaadókra, hogy kényszerítsék őket a legújabb találmányok használatára. A rendes vizzály ma a feltételek körüli vizzály. Egy új gép elfogadása, vagy egy új eljárás behozatala, miután a termelés régi módját felforgatja, rendszeren a régibb mód szerint megállapított munkabéri szabványokat is felforgatja és egy új fizetési skála megállapítását teszi szükségessé. Hogy ha a munkabérek darabszámra állapíttatnak meg, a munkaadók fogják követelni a darabszámra szóló munkabér leszállítását; ha időszámra, a munkások fognak igényelni a megnövekedett nagyobb figyelem és erőltetés folytán az újabb és gyorsabb eljárás fejében béremelést. Mindkét esetben a módosítás több vagy kevesebb csalódást hoz magával, amelyeknél az eldöntendő kérdések ritkán szorítkoznak pusztán a fizetendő összegre. Minden ily eset-

Birminghamban a guildford streeti baptista templomban tartott (Birmingham, 1887), 27-ik szabály, 14 l.

Azt hiszszük, hogy a sheffieldi késes iparág fiókaiban két vagy három régi módi iparos társaság, mint aminők, hogy a huzalöntőké és az asztalikés-kovácsoké, még mindig vonakodik elismerni az új gépeket, amelyek nagy mérvben munkában vannak iparágokban, és amelyek ennél fogva egy új osztálya által kezeltetnek a munkásoknak. Más oldalról más helyi egyletek, mint a huzalvágóké, a reszelő kovácsoké és a toll- és zsebkés kovácsoké, egyáltalán nem kifogásolják a gépeket és felbátorítják tagjaikat, hogy vegyék használatba azokat.

ben a nehézség fokozata a tárgyalásban résztvevő felek helyes érzékétől függ; és úgy ezek, mint más kérdésekben, a helyes érzék a tapasztalat útján szerezhető meg. Némely iparágban, mint például a gyapotfonásban, van már az ily természetű újra megállapításokra egy százados tapasztalat, ami ennél fogva könnyű dologgá vált. De oly iparágokban, ahol a gép használata, sőt maga a gyári rendszer is új, még aránylag kevés új fejlődés van, az újra megállapodás ritkán esik meg küzdelem nélkül.

Mint tipikus példát egy ily állapotban levő iparágra, nézzük a csizma- és cipőkészítő modern gyáripart, amely hírhedt a gép behozatala körül forgó szünetlen viszályairól. Ezen iparágban a gazdag fogyasztók részére dolgozó kézimesterek kis egyesületét már régen túlszárnyalta szülöttje, a cipő- és csizmamunkások országos egyesülete, amely kizárólag gyári munkásokból áll, a melynek 1896 végén 37,000 tagja volt. Ez egy oly iparág, amely folytonosan forradalmi állapotban van az új találmányok és a régi gépek új alkalmazásának csaknem örökös folyama miatt. A munkások ismeretesek zavargó hajlamok, fegyelmet nem ismerő voltak és hiányos nevelésük révén. A munkaadók magok új tőkések hagyomány nélkül, kitéve külföldi versenyzők éles versenyének, és így mohón akarják minden esélyből a lehetőségig legnagyobb hasznot kivonni. A viszályok végtelenek, és a megnyúlt értekezleti tárgyalások, a választott bírák előtt levő kidolgozott érvek, és a munkaadókkal kötött zavaros szerződések mind teljesen ki vannak nyomtatva, teljes képet mutatva fel a mesterek és munkások elfoglalt álláspontjairól.

A munkaadók felfogása a munkások felől pontosan volt leírva az ő fő irodalmi szócsovék által. „Igaz, – mondja a munkaadók közlönyének szerkesztője, – hogy a kifogás nem azt a formát ölti magára, mintha ki akarnák küszöbölni vagy egyenesen vonakodnának együtt dolgozni a gépekkel; a tapasztalat megtanította az egyesületet, hogy hatályosabb útra vezesse ezek után ellenzését. Nyíltan azt mondani, hogy ellenzik a munkakímélő berendezéseket, azt je-

lentené, hogy megfojtják azt a közérdeklődést, ami nélkül a munkásegyleti mozgalom nem képes megélni. Így más eljárás fogadtatott el. A gépek által elvégzett dolgokat lekicsinyelik; azt állítják, hogy semmi munkamegkímélés nem éretett el használatok folytán; azon munkások, akik a gépeket kezelik, minden képességüket felhasználják arra, hogy a gépmunkát ép oly drágává tegyék, mint a kézimunka. Van a munkások közt valami, a mi egy hallgatólagos egyetértéssel egyértelmű, hogy csak egy bizonyos mennyiségű dolog teendő meg egy bizonyos idő alatt, és tekintet nélkül arra, hogy milyen gépek használtak, a munkások összejátszanak arra, hogy meggátoljanak minden, az ő segítségökkel elérhető megtakarítást. Nincs semmi haszon hímezni a szavakat. Az egyesületek egy óriási összeesküvést képeznek, hogy ezen országban a munkamegtakarító berendezések kifejlődését megakadályozzák és késleltessék. Azon tagjaiknak eljárása, akik nem akarnak kellő szorgalmat kifejezni az új gépek kezelésénél, egyenlő a teljes becsülethiánnyal. Valóban tényleg fájdalmas bárkinek, aki hozzá szokott látni egy dolgozó gép kezelését az amerikai gyárakban, megfigyelni az angol munkásokat, kik ugyanazon gépeket kezelik. Amerikában a munkások *dolgoznak*, ők a gépeket a legjobb tehetségük szerint kezelik, és egymással versenyeznek azon igyekvésökben, hogy annyi dolgot végezzenek el, amennyit csak lehet. De egy angol gyárban elfecsérelni látszanak idejüket oly módon, a mi teljesen felháborító. Hogy ha egy gépet öt percig teljes gyorsan forgattak, úgy látszik, hogy azt gondolják, szükséges ezt megállapítani és megnézni, hogy nem fordult-e elő valami törés. Aztán le is feljárnak a műhelyben és keresnek egy olajkannát vagy egy fesztitót, hogy tegyenek vele valami teljesen szükségtelen dolgot. Ez aztán elfoglal mindig valami öt perctől egy óráig terjedő dolgot; és aztán a gép megint dolgozik egy pár percig; és ha a kezelőt megkérdik, azt mondja, hogy a gépek nem érnek semmit, én a dolgot gyorsabban és jobban elvégezném kézzel! És csakugyan úgy is van, mert gondja van arra, hogy ne engedje meg a gépnek, hogy megverjen egy társát

a műhelyben, aki kézzel ugyanazt a munkát végzi, és röviden, meg tesz mindent, amit tehet arra, hogy rábírja a gyárosokat, elhagyni a műszaki eszközöket és visszatérni a kézimunkához. A barátság szelleme egy nevetséges határig kiszélesbül, és egyik munkás sem meri megtenni mindazt, amit tud, nehogy az ő munkatársai legyenek, amint ő gondolja ostobán, megsértve . . . Úgy látszik, hogy egy megállapodott politika a munkások közt, hogy törekedjenek megszerezni annyi pénzt, amennyi csak lehetséges, hetenként, de annyit, amennyi csak lehetséges, munkánként, más szavakkal, a termelési költséget oly magasan tartani, amint csak lehet”.¹

Feltéve, hogy mindez tényleg igaz – és annyiban, ami a feszített viszonyok idejét illeti, nincs ok kétségbe vonni annak pontos voltát, – hadd pótoljuk azt ki két más ténynyel, amit alig lehetne kihámozni belőle. Először is, hogy azon amerikai cipőgyárakban, ahol nagy szorgalommal dolgoznak, ezt a nagy szorgalmat, kivétel nélkül darabszámra való fizetés által jutalmazták. Másodsor, hogy Angliában, rendszeren a munkások azok, akik kérik, hogy az új gépek behozatalával engedtessek meg nekik darabszámra dolgozni, amint ezelőtt hozzá voltak szokva, és hogy a munkaadók rendszeren azok, akik határozottan törekedtek megragadni az alkalmat arra, hogy azt megállapított napibérekre változtassák át.² Itt fekszik az egész nehézség kulcsa. Már elmagyaráztuk a gyapotfonók esetében, hogy mennyire egyedül lehetséges oldalma a szabványos munkabérnek a darabszám oly munkásoknál, akik gépekkel dolgoznak, melyeknek gyorsasági

¹ The Shoe and Leather Record, 1892 febr. 19.

² így, egyike az úgynevezett „Hét parancsolatnak” – annak az ultimátumnak, amit a munkaadók adtak ki s ami ellen tört ki az 1895-ki nagy strike – az volt: „Hogy a jelenlegi nem alkalmas idő a darabszám-munka behozatalára a ruganyos és csinosító gépekre való tekintettel” (Labour Gazette, 1894 november). A ruganyozók és csinosítók mindig darabszámra dolgoztak, mióta a gyári cipőkészítés ipara megkezdődött.

foka mindig növekedett. Ily gépek mellett a nap, óra vagy hét szerint való fizetés azt jelenti, hogy a munkástól folyton növekvő munkamennyiséget követelnek a régi munkabérek fejében. A cipőmunkások esetében a kérdés még zavarosabbá van téve azon tény által, hogy az új gépek a gyárban egy új szervezetet is teremtettek, a munkás fokozatosan kevésbé és kevésbé maradván meg egyéni termelő, aki saját gyorsasága szerint dolgozik, hanem hovatovább lesz egy „fogat” egy tagja, vagyis tagja egy olyan csomó munkásnak, akiknek mindegyike csak egy kis részét látja el az egész munkának és így képtelen arra, hogy együtt haladjon egymással. Ezen sürgetett siettetés mind nagyon jó volna, hogy ha a darabszám szerinti fizetés régi rendszere folytattatnék. De amikor a munka hatályosabb szervezete együtt jár a megállapított napi bérrendszer behozatalával, a munkások abban egy kísérletet láttak arra, hogy a szabványos munkabérnek, a fáradtságért való megfizetésnek, színvonala leszállítsassék oly formán, hogy több munka adassék cserébe a régi fizetésért. Ezt a felfogást a munkaadók még csak megérteni sem képesek. „Tudom, – mondotta a munkaadók társaságának elnöke 1894-ben, – hogy azt fogják mondani, hogy ez rab-szolgaság, siettetés, hajtás és efféle dolog ... De a gyárosok azt tartják, hogy ez nem úgy van. Például, amikor a munkások összeállítatnak dolgozni egy fogatban, kezöknél is, láboknál is készen a kiszolgálás és nem kell nekik megállni, hogy várjanak valamire, míg ha ők külön végzik dolgaikat, egy rakás idővesztés jár együtt azzal. Ez az idő meg van takarítva a fogatrendszerrel”.¹ Egy részt a szellemi munkások szokott tudatlanságának a kézimunka viszonyai tárgyában, hogy a munkaadók vezérei képesek voltak naivul azt képzelni, hogy az mikép „soha sem kell várakozni semmire” előny a megállapított napibér mellett dolgozó mun-

¹ Az 1894 január 6-8-án a munkaadók és munkások közt tartott országos értekezletről szóló jelentést; újra nyomva a Monthly Report of the National Union Boot and Shoe Operatives-ben, 1894 január.

kasnak. A munkásnak ez azt jelenti, hogy ő szünetlenül dolgozásra van szorítva gyorsasága legmagasabb mértékével a gyári nap teljes kilenc órája alatt. Ha ez a nagy erő kifejtés a régi keresményért követeltetik, ez annyi, mint egy világos kísérlet a szabványos munkabérnek leszállítására. Hogy ezen eljárás mennyire érint egy ugyanazon iparágban levő más munkaadót, aki ismerős az amerikai viszonyokkal, megítélhető a következő tanulságos levélből, amely válaszul íratott az előbb idézett vezércikkre: „Nézzünk bele egy szempillantásra egy angol géppel ellátott gyárba. Mit látunk ott? Ugyanazt, amit ön állít, csak hogy rosszabbul. A munkások, vagy igen gyakran fiúk, akik hetibérekért dolgoznak, arra törnek, hogy minél kevesebb dolgot végezhesenek el, amint csak lehet és oly rosszul csinálják azt a keveset, amint csak lehet. Úgy látszik, hogy egy fonalat sem hajlandók tovább lökni, ha az idejük elmúlt, és örülnek, amikor eljő az idő, hogy kiszabadulhassanak a gyárból s a napi unalomnak vége van. Állandóan küzködnek a gépeikkel s hacsak lehet, munkátlan állapotba hozzák azt. Akkor aztán a gépészt kell behívni. Az eredmény idővesztés és munkavesztés, azonkívül költség is. *Mindez az én felfogásom szerint abból a helytelen politikából ered, hogy az angol gyárosok oly sok fűmunkást alkalmaznak és a hétszámra való munkabér-fizetés rendszeréből.* Ha a darabszám-rendszer fogadná el, és csak szakértő munkásokat állítanának a gépekhez, kevesebb költség mellett jobb munka volna az eredmény és a munkás magasabb béreket érne el. Vajjon nem-e ez a titkos oka annak, miért képes az amerikai gyáros árúit alacsonyabb munkaköltséggel állítani elő, semmint ezen árúkat ezen országban termeltetni, míg ugyanakkor az amerikai munkás sokkal magasabb munkabéret keres meg, mint angol testvére?”¹

Nem lesz természetellenes, ha azt kérdezzük, hogy miért emel hasztalanul az angol munkaadó nehézségeket az által, hogy éppen az új gép behozatalának nehézkes pillana-

¹ Levél a Shoe and Leather Record-hoz, 1892 febr. 25.

tát ragadja meg arra, hogy kényszerítse munkásait a fizetés darabszám szerinti rendszerének elhagyására, amely százdokon és több nemzedékeken át szokásos volt, és helyette a megállapított napi bérrendszer behozására. A gyárosok erre azt felelték, hogy ha a darabár szerinti munkabérek fentartatnának az új gépek mellett is, és a munkabér skálája a munkások a régi eljárás melletti heti keresetének alapján volnának kiszámítandók, munkások igen hamar képesek volnának megnövelni ügyességeket és gyorsaságokat úgy, hogy hetenként 3 vagy 4 font st.-et is kereshetnének a mostani 26 sh.-nyi heti keresmény helyett. De ez, amint minden gyapotgyáros kész volna elismerni, gazdaságilag beszélve, egyáltalán nem érv. A cipő- és csizmagyárosok egyesületének eszes titkára ismételve elmondta tagjainak, hogy az ily eredmény egyáltalában nem emelné az előállítási költségeket pár cipőszámra, és ellenkezőleg valódiilag leszállítaná azt, mert óriásilag megnövelné az egyes gép termelőképességét. Szerencsétlenségre, az ily érvelések csak elpazaroltatnak a belátás nélküli munkaadókra, akik még akkor is, ha azzal saját hasznuknak legnagyobb kiterjesztését látják egybekötve, ritkán képesek nyugodtan elnézni azt a kilátást, hogy munkásaiknak hetenként bármivel is magasabb összegeket fizessenek, mint amihez hozzá vannak szokva.¹

¹ Egy amerikai megfigyelő ugyanazon érzelmet figyelte meg a német munkaadók közt is. „Még Berlinben is láttam ezen szűk felfogású mormogást a munkás magasabb bére ellen. Darabszámra lehúzzák a fizetésmértéket a nagyobb termelés után, amely magasabb keresetet eredményez, mint a rendes mérték ... A gyárosok visszatértek a napi mértékre . . . mert a mesterek úgy találták, hogy a munkások túlsok pénzt kerestek meg a darabáru-rendszer mellett”. *The Economy of High Wages*: J. Schoenhof (New-York, 1892) 400. l.

Ugyanazon küzdelem folyt le 1850 és 1860 közt közrendszer és gőzerő behozatala alkalmával a Coventry műhelyeiben, a munkások kérvén a darab szerinti fizetést és a munkaadók követelvén azt, hogy megállapított napibéreket hozzanak be

A gyári cipésziparban a munkások ép oly belátás nélküli az ipari politikában és egy cseppet sem elfogulatlanabbak, mint a munkaadók, egy közel fontos kérdésben. Ők is annyira bosszankodnak azon a kilátáson. Úgy a növekvő haszon bárki mást is illethet, hogy minden észszerűtlen és lehetetlen módhoz folyamodnak azon célból, hogy meghiúsítsák azt. Amikor 1894-ben az országos cipő- és csizmakészítők egyesületének leicesteri fiókja egy bizottságot küldött ki, hogy megállapítsa a darabszám szerint való fizetés új skáláját, az új gép behozatala alkalmával, a munkások naivul azon az alapon indultak meg, hogy megtartották a régi eljárás idején alkalmazott darabszámra fizetendő skálát, csak levontak minden árucikk után egy bizonyos százalékot, amely arra volt szánva, hogy oly megtakarítást juttasson a munkaadónak, mely teljesen fedi azt a kamatot, amit ő az új gép beszerzési költségei után fizet.¹ Így, amíg a munkaadók által javasolt feltételek a munkásoknak nem adnak semmi ingert arra, hogy az új gépeket használják, a munkások által ajánlott feltételek nem adnak semmi indokot a munkaadóknak, hogy behozzák azokat.

A munkások felfogása ezen tárgyban az egyéni termelés korából fenmaradt egy babonás hit. A csizmakészítőmunkás meggyökerezett hitet örökölt arra nézve, hogy a munka jogos jutalma az egész termelt áru, vagy annak

„részben azért, mert a darabszám-rendszer nehezkesebb, mint a hetibéréké, de főleg azért, mert az jelentené azt, hogy az ő gépeik termelőképességének emelkedéséből származó haszon a munkások által elkoboztatnék”. Social Science Association: Report on Trade Societies and Strikes, 325. l.

¹A „Piecwork Committee” jegyzőkönyvei (kéziratban), amely ülésezett áprilistól szeptemberig 1894-ben. Ezen bizottságban résztvettek a leicesteri fiók kitűnő munkásai és a fiók hivatalnokai. Csak igazság elmondani, hogy amikor azt látták, hogy a javasolt méretek némely esetben egész 40 százalékgig terjedő munkabéremelkedésre vezettek volna, a tapasztaltabb egyesületi tisztviselők tiltakoztak a további eljárás ellen, mely valószínűleg az egyesület egész politikáját rász hírbé fogja hozni.

piaci ára. Ez az eszme volt az Owen-féle socialismusnak gazdasági gerince, a maga egyleteivel a termelők és a munka tervezett tőzsdéivel.¹ A Poor Man's Guardiannak, egy 1831-ben igen olvasott újságnak első számában a következő versben volt ez kifejezve:

Wages should form the price of goods;
 Yes, wages should be all,
 Then we who work to make the goods,
 Should justly have them all;
 But if their price be made of rent,
 Tithes, taxes, profits all,
 Then we who work to make the goods,
 Shall have, just none at all!²

A munkabér képezze az áruk árát;
 Igen, a munkabér legyen minden,
 Így mi, akik dolgozunk az áruk készítésén,
 Igazságosan óhajtjuk mindazt;
 De hogy ha az ár járadékból,
 Tizedből, adóból és nyereségből jó létre,
 Úgy mi, akik dolgozunk az áruk készítésén,
 Épen semmit sem fogunk kapni belőle.²

¹ History of Trade Unionism, III. fejezet.

² Place MSS. 27,791-240. A vers most újra le van nyomtatva a Dictionary of Political Economyban „Chartism” fejezet alatt; és a „Life of Francis Place: Graham Wallas (London, 1897). Ugyanazon eszme vezette Lassalle javaslatait és a Karl Marx által: Theory of Value-ban vont következtetések nagy részét, és még mindig ott rejtőzködik a múlt szocializmus és annak követőinek kijelentéseiben és programjaiban. Természetesen ez ellentétben áll a mai gazdasági felfogással „a meg nem szolgált emelkedésről”, mely a találmányok és szervezkedések haladásából a sűrű tömegű lakosságnál és tőkénél ered, amelyre alapítja a modern angol szocialista követelését a termelési eszközök közös birtoklására, a termelő alárendelésére a polgár és az egyén alárendelésére a közönséggel szemben. Lásd az 51. Fabian Tractot: Socialism, True and False, és a Report on Fabian Policy, amelyet a Fabian Society terjesztett volt az

Amikor a dolgozó cipész felállítja a maga darabszámra való lisztját az új gépezetek mellett, az általa javasolt bérek mérvei tényleg számokban fejezik ki az ő gazdasági felfogását, hogy a munkabér képezze az áruk árát. Lelkének ezen állapota viszi arra, hogy tényleg nyugodtan kívánja, mikép minden új találmány egész tiszta hasznát ő kapja meg. A munkaadó ép ily tarthatlan igényt állít fel, a javítás egész hasznát megkapni és a munkás igényét úgy tekinti, mint egyenes támadást nem a közszükség, hanem ő ellene. De bármit óhajtson is a munkaadó, a közönség azt hiszi, hogy az esetek nagy többségében a» verseny hamar áttereli az ő új nyereségét a fogyasztóra, az áruk leszállítása alakjában. Mindezen kérdésekben ennél fogva a közvélemény hajlandó a munkások igényei ellen foglalni állást, egész annyira is, hogy megtagadják igazságos igényét oly keresetgyarapodásra, ami arányban áll az új eljárás által okozott nagyobb erőfeszítéssel. A munkaadók sokszor tudták, hogy mint használják ezen érvet nagy hatással a közvéleményre. A londoni építőmesterek bizottsága 1859-ben azt panaszolta, hogy a munkások érvelése a munkaórák rövidítése mellett „magában foglalta azt is, hogy a gépekből eredő haszon nem a, társadalom, nem feltalálói, sem nem azoknak haszna, akik alkalmazzák, hanem lefoglalandó azok által, akiknek munkáját, amint állítják, feleslegessé teszi”.¹

1896-iki nemzetközi szocialista kongresszus elé. (Fabian Tract, No. 70).

Ámbár az itt érintett Owen-féle tétel korábban el volt fogadva az angol munkások nagy tömege által, és ámbár még mindig gyökerén áll a termelők szövetkezeti társaságai iránt való óhajnak, nem mondható, hogy jellege volna a mai napi munkásegyesületi mozgalomnak, és ennél fogva nem is részletezzük a munkásegyesületi mozgalomnak felfogásáról szóló fejezetünkben. A tanulmányozó olvasgassa Owen, Hodgskin, Thompson, Lassalle és Marx művein kívül Dr. Anton Menger művét: Das Recht auf den vollen Arbeitsertrag.

¹ Report on Trade Societies and Strikes: Social Science Association 1860, 62. 1.

Hogy ha a termelés megnövekvése nem az új géptől függ, hanem pusztán a munka további felosztásán alapul, a munkásoknak még tapasztaltabb vezetői is becsületesen képtelenek megérteni, hogy mint vonhatja bárki is a munkások jogát kétségbe, hogy az egész gyarapodás őket illeti. 1894-ben egy bristoli céget azzal vádoltak az országos értekezleten, (a közös központi testület) előtt, hogy egy új munkarendszert hozott be Bristolra, az úgynevezett fogatrendszert, amelynek eredménye az volt, hogy ~kasok közösen több cipőt készítettek el naponta, mmt annakelőtte. Mivel a vád össze volt kötve a darabszámra fizetés átváltoztatásával állandó munkabérekre, lett volna némi jogosultság arra a panaszra, hogy a szabványos munkabér kerül veszélybe, egy megállapított heti munkabérért folyton emelkedő erőfeszítés követelése által. De ahelyett, hogy ezen kérdést ragadta volna meg, az egyesület azt panaszolta, hogy ha csak a napibér nem, úgy állapítatik meg, hogy *minden egyes cipő költsége a munkaadónak* ne kerüljön kevesebbe, mint azelőtt, a változtatás olyanak tekintendő, mint a munkabérek leszállítása.¹ A munkások

¹ Az igény és az érvelés megtalálható a csizma- és cipőiparág országos értekezletéről szóló jelentésben 1893 augusztus. „Feltéve – kérdezte az elnök – hogy a darabszámról a napi munkára átváltozás azt eredményezte, hogy a munkás több pénzt kapott, mondanák-e önök, hogy az oly változás, amiről neki joga van panaszkodni?” Ezen kérdésre a szembeszökő felelet az, hogyha az új eljárással nagyobb igyekezet és erőfeszítés jár, mint a régivel, a heti keresmény tényleges megszorodása még mindig jelentheti a szabványmunkabéreknek (a fáradtság megfizetésének) leszállítását, és így járhat sérelemmel a munkásra. De ahelyett, hogy ezen a nyomon indult volna el, a munkások szószólója ezt válaszolta: „Azt mondanám, hogyha egy munkás azt a pénzt kapja meg és a munkaadó tizenegy tucat kész munkát kap a mostani skála szerint járó tíz tucat helyett, hogy ez; a munkabér leszállítását jelenti”. Az eszmék ugyanazon zavarára látszik a „fogat-rendszer” eseteiben, melyet az 1894 januári országos értekezlet vitatott meg.

ügye ezen érvelés által oly rossz színbe került, hogy az elnök (Sir Thomas Wright tanácsos) nemcsak visszautasította kérelmeket, de annyira ment, hogy azt mondja, mikép feltéve, hogy a tiszta hetikereset nem csökkent meg általa, ez eljárás változtatása nem változtatása a feltételeknek, így teljesen mellőzte a vele járó megszaporodott fáradtság és erőfeszítés kérdését.

A viszályok ezen jelentős sorozatának tanulmányozója bizonyára észreveszi, hogy mind a munkaadók, mind a munkások oly álláspontokat foglalnak el, amelyek ellentétben vannak saját érveléseikkel. A munkaadók a legteljesebb és legtartalomtalanabb módon nyilvánítják ki hozzájárulásukat a közös alku elvéhez a munka mindennemű feltételeire nézve. Határozottan kijelentették ezen elvhez való hozzájárulásokat, sürgetve ezen közalku rendes vitelére a leg részletesebb gépezet felállítását, amelyet állandóan használatba vettek. Ennél fogva nem következetes nekik azt igényelni, hogy minden munkaadónak joga van „minden időben külön értesítés nélkül gépeket állítani be” és hogy a változások a gyár belső kezelésében vagy „a munkásokkal való elbánás”, minden egyes gyártulajdonos saját tetszésű elhatározására bízott dolgok. Kétségkívül minden egyes munkaadó dolga elhatározni, vajon akar-e vagy nem alkalmazni egy bizonyos gépet ép úgy, mint ahogy őt illeti egyedül annak elhatározása hogy akar-e, vagy nem, felfogadni további húsz munkást. De azon szabályzatok és feltételek, amelyek mellett fognak a munkások felfogadtatni, vagy megváltoztatni munkaszokásaikat, szembeszökőleg oly kérdések, amelyek a közös alku feltételezése mellett, nem lehet eldönteni a bérszerződésben közreműködő egyik fél akaratával, vagy épen egyes munkaadók és egyes munkások beleegyezésével sem, hanem, csak mindkét fél felhatalmazott képviselői közt folyt tárgyalásokon létesített közös szabályzat útján. A munkaadók továbbá ismételten elfogadták tárgyalásaikban a szabványos munkabér elvét, vagyis azt, hogy az egész iparágban, ugyanazon fizetés tartassék fenn egyformán az ugyanazonos fáradtságért. Ennél fogva nem

következetes, tőlök meghatározott időszám munkabérré törekedni az eljárás változtatása alkalmával, mivel az kikerülhetetlenül arra vezet, hogy a munkásoktól követelt erőfeszítést fokozatosan követelje. Ha csak nincs valamely megállapodás, amely által a munkások biztosíthatnak fokozatosan növekvő keresetről, ezen fokozatosan növekvő fáradtság arányában, a munkaadók aláaknázzák a szabvány-munkabért, vagyis alattomosan leszállítják a fizetés mértékét egy adott nagyságú fáradtságért. Más oldalról a munkások, míg elismerik, hogy az ő létezésök maga, mint gyári cipészeké, a kézi egyéni cipész rovására megy, folyton ellenszegülnek a további munkafelosztásnak és a növekvő géphasználtnak. És ámbár álláspontjukat a szabványos munkabér fentartásának alapelveire fektetik, és ennél fogva óhajtják a darabszámra fizetés fentartását, még sem akarnak belemenni az új eljárásba azért, hogy oly munkabéreket javasolnának, amelyek már a kiindulásnál is csak az ő mostani béreiknek megfelelő keresetet biztosítanak. Hogy ha a munkások nyíltan követelnének emelést bizonyos százalékban a mostani szabványos munkabéreken, amelyet aztán részletesen kidolgoznának az árfizetési szabályzat átvizsgálása alkalmával, akkor az az igény a saját maga érdemén volna elbírálható, mint egy kérdés a munkaadók és munkások közt folyó örökös hullámvásában. Lehet, hogy az a pillanat, amikor a haszon valószínűleg nagy mértékben meg fog növekedni, az eljárásnál beállott változás folytán, különösen kedvező alkalom a munkabérek emelésére. De amikor az emelés iránti követelés azon állítás köntösébe van dugva, hogy a régi szabványtól való minden eltérést úgy kell ellenezni, mint a tényleges leszállítást, a munkaadók természetesen szenvedélybe jönnek azon, amit a munkások eljárásában értelmi becsülethiánynak látnak. Hogyha a munkások óhajtják fentartani a szabványos munkabérről szóló modern munkásegyleti elvet, akkor el kell hagyniok egyszersmindenkorra, azon merőben ellentétes állítást, hogy „a munkások legyenek az áruk ára”, és egyszerre hozzá kell látniok egy új darabszám szerinti árszabály felállítá-

sához, amely hozzásimuljon azon nagy változatosságához, ami gépek és munkafeltételek közt van a különböző gyárakban. Egy ily árszabály kétségkívül sok fáradsággal jár, különösen azért, hogy még sok apró műhely maradt fenn, amelyek mindegyike az új gépeknek csak egyikét vagy másikat fogadta el. De hasonló nehézségek forognak fenn és le is győztek az utolsó húsz év alatt, mióta az új iparág is gyáripar lett, és az amerikai gyakorlat mutatja, hogy nem legyőzhetlenek mai nap sem.¹

A szedő- és szétosztó-gépek fokozatos behozatala az angol nyomtató iparban példát mutat sok tekintetben hasonló nehézségekre egy más iparban is. Ezen gépek 1876 körül kezdettek használatba jönni, de miután a korábbi felfalálású gépek nem voltak tökéletesek, csak a század utolsó évtizedétől kezdve kezdett érezhetővé válni versenyzésük a régi kézzel szedővel.

Ezen gépek behozatala az egész kezelésben a legkevésbé volt ínyére a munkásoknak. De a szedők munkásegyletelei kezdettől fogva elutasítottak minden óhajt behozatalok meggátolására vagy a tagok eltiltására attól,

¹ Az angol Co-operative Wholesale Society tapasztalata, amelynek óriási cipőgyárát nem érintette az 1895-iki zavar, érdekes példát mutat arra, hogy mint sikerült egy rendkívülig ügyes igazgatónak, ki maga is munkás volt korábban, (előzetesen egyezséget hozva létre a darabszámú bérekre nézve az új eljárásoknál) részben megoldani ezt a kérdést úgy, hogy a heti munkabéreket nyersen arányosította az emelkedő termeléshez. Egy bizonyos „ruganyozó gépen” a termelés váltakozik hetenként 666 pártól egész 1270-ig, a munkás ügyessége és szorgalma szerint. Mr. Butcher tudta, hogy mint kell felbátorítani az egyezséget és szorgalmat, nem akarván hozzájárulni ahhoz, hogy hetekint egyforma mértékű bér adassék, mint sok munkaadó teszi, mindegyik részletmunkánál minden munkásnak; fizetett a főmunkásnak egész 40 shillinget, és (ahelyett, hogy fiúkkal dolgoztasson) még a következőknek is 30 shillinget adott. Kijelentette szándékát, hogyha a termelés hetenként 1500 párra emelkedik, a munkabéreket 50 shillingre emeli fel.

hogy azzal dolgozzanak. Az ő politikájuk az volt, hogy az ő saját tagjaik részére biztosítsák az új munkát oly feltételek mellett, amelyek megóvják szabványos munkabéreiket. Nincs tudomás arról, hogy ők követelték volna a Linotype-gép egész hasznát magoknak, de azt állítják, hogy követeltek abból egy részt. A Linotype-társaságnak elnöke, beszélvén részvényeseihez 1893-ban, kijelentette, hogy „csaknem mindazon műhely, amely elfogadta a Linotypeot, egyesületi műhely – némely esetben napszámra, és más esetekben darabszámraízetéssel dolgozó. Bizonyára ez elegendő bizonyosság arra, hogy a munkás nehézség nem nagyon komoly. Az egyesületek (munkások) véleményünk szerint nagyon méltányosan jártak el velünk szemben. Mindaz, amit mondtak, az: A mi tagjaink azt gondolják, hogy ti oly találmánnyal bírtok, ami nagy előnyére van az ipárnak – megtakarít egy nagy csomó pénzt és munkát – és a munkások azt akarják, hogy nekik is méltányos részők legyen az előnyből. Hadd fizessenek nekik a mesterek méltányosan, és akkor, azt hiszem, nem lesz semmiféle nehézség behozni ezt a gépet.”¹ 1894-ben a szedők londoni társasága képes volt kielégítő megállapodásra jutni a hírlaptulajdonosokkal, akik egész a mai napig főhasználói voltak a gépnek, és az most használatban van a londoni újságnymodákban mindkét fél által formailag elfogadott feltételek mellett.²

¹ A Linotype-társaság elnökének beszéde a részvényesek rendes közgyűlésén 1893 május 11-én Londonban a Cannon Street Hotelben.

² Új és módosított szabályzatok, elfogadva a londoni napilapok tulajdonosainak és a szedők londoni egyesületének képviselői által az Anderton Hotelben 1894 június 4-én tartott értekezleten.

Szedőgépek.

1. Minden képzett munkás – tudniillik szedők, igazítók és szétosztók, mint megkülönböztetés a segítők vagy munkásoktól – a szedők londoni egyesületének tagjai lesznek, előny adatván azon társulások tagjainak, amelyeknél gépek vannak már

Már most forduljunk át azon iparágaktól, ahol az új gépek behozatala eléggé új arra, hogy állandó súrlódás tárgya legyen, azokhoz, amelyeknél az már régen megszűnt súrlódási ok lenni. A gyapotfonók és gyapotszövők nagy iparágaiban az utolsó száz év alatt, az alkalmazott gépek rendkívül megjavultak. Ezen műszaki haladás korábbi fokozataiban minden lépés szenvedélyes küzdelem tárgya volt a mesterek és a munkások közt, nagyrészt ugyanazon irányban, mint a most folyó háború a csizma- és cipő-iparban. Az utolsó harminc év alatt azonban, az egyesületek őszintén felhagytak minden gondolattal elnevezni a javításokat, vagy követelni azok behozatalának egész hasznát. Azon feltételek, amelyek mellett bármely javítás a gépen elfogadható, közös akarattal, már régen kivették az egyes munkaadó, vagy a munkások különös csoportja kezéből. Bárminemű változás a gyár benső kezelésében, vagy a munkások kezelésében a munkaadó által, – amely a cipőgyárosok új osztálya előtt úgy tűnik fel, hogy

behozva. A szétosztás fizetendő heti 48 óráért, nappali munkáért 38 shilling minimális alapon.

2. Kísérleti 3 hónapi alkalmazás adatik meg, a munkás a megelőző három hónapi átlagos heti keresményét kapja. Ezen idő alatt ő nem végez darabszám-munkát.

3. Minden műhelyben, ahol szedőgépek hoztattak be, a munkások és a szekrényvel dolgozók egyszerre kezdik meg a szedést ... A szedők és munkásoknak ily műhelyekben két csoportnak naponta biztosítatik hét munkaóra a reggeli lapoknál, és tizenkét csoportnak heti 42 óra az esti lapoknál.

4. A munkabér-listához a gépmunkánál ezer n után Lino-typenál $3\frac{1}{2}$) penny nappali munkánál az esti lap nyomdákban, $3\frac{3}{4}$ ezer η után a reggeli lapi nyomdákban, ezenkívül $\frac{1}{4}$ penny ezer η után külön minden nyomás után, mely a brevier felett van; Hattersley 4 penny ezer n után az esti újság munkánál és $4\frac{1}{2}$ penny ezer n után a reggeli lapi munkánál.

Ezen egyezséget 1896-ban egy más, még részletesebb pótolta, amely azonban hasonló alapokra volt fektetve. Lásd Labour Gazette, 1896 augusztus.

az az ő saját önkényes elhatározások tárgya – a gyapotiparban, mint a dolog természetes menete, oda utasítatik előzetes tárgyalás és megegyezés létesítése végett a munkás-egyesület és a munkaadók társaságának szakértő fizetett hivatalnokaihoz. Mint tárgyalási alap, az az elv, hogy a szabványos munkabér fizetése sértetlen tartassék meg a fáradtság egy megállapított mennyiségére, hátsó gondolat nélkül elfogadtatott mindkét oldalról. A munkaadók elismerik, hogy minden emelkedő gyorsaság vagy az eljárás nehezebbége azt jelenti, hogy nagyobb fáradtság kívántatik a munkástól, amelyet ennél fogva fokozatosan növekvő keresettel kell kártalanítani. Sohasem álmodnának arról, hogy javasolnák a megállapított időszámra fizetett munkabérek behozatalát és minden zúgolódás nélkül elfogadnak egy darabszámra való lisztát, amely határozottan megállapítottván előlegesen, teljesen biztosítja a munkásoknak ezen növekvő keresetet. Más oldalról a munkások fentartás nélkül feladtak minden odairányuló eszmét, hogy a munkabérek legyenek az áruk árai. Képzeltük azt a mosolyt, amelylyel oly tapasztalt munkás-egyesületi tisztviselők, mint Mr. Mawdsley vagy Mr. Wilkinson hallgatnának egy oly állítást, hogy yard-számra minden megtakarítás a munkaadó részére az előállítási árnál szükségképen kell, hogy a munkásnak munkabére leszállítását jelentse, ők azt válaszolnák, hogy mindaddig, míg a gyapotmunkások biztosítva van az ő szabványos munkabére, neki nincs semmi köze a termelési költséggel egyáltalán, kivéve azt, hogy minden leszállítás, mely az okos ügyvitelből vagy az eljárás javításából származik, feltétlenül előnyös a munkásnak, mert biztosítja az ő termelésöknek a mindig szélesebb körre kiterjedő piacot. A gyapotmunkások munkás-egyesületei tényleg félúton elébe mennek a javító munkaadónak, belenyugodva oly darabszám-bérekbe, amely a gép termelő képességének minden emelkedésével lefelé száll. A munkaadó ennél fogva tudja, hogy minden javítás, amelyet ő létesíthet, neki egy valódi, ámbár nem korlátlan megtakarítást fog hozni termelési költségeiben. Más oldalról a munkásoknak megvan

azon biztonságuk, hogy a fokozott darabszámra fizetések, amelyek már az ő szakértő hivatalnokaik gondos megvizsgálása után közös megegyezéssel megállapítottak, nemcsak meg fogják védeni jelen heti keresményeiket, de azonfelül közvetlenül fogják kárpótolni őket minden vele járó növekvő erőfeszítésért is. Sőt megtanulták, a tapasztalatból azt is, hogy a növekvő erőfeszítés minden érzése hamar el fog tűnni, amint a szorosabb odafigyelés és gyorsabb mozgás szokásossá lesz. Igaz, hogy alacsonyabb darabszámú bérfizetést fogadván el, feladják minden igényüket arra, hogy magok részére tartsák meg kizárólag az új találmány meg nem szolgált hasznát. Más oldalról, biztosítatnak azáltal, hogy a munkaadó velők együtt állít fel egy előre megállapított darabszámra való listát, az új ügyességből folyó minden haszonra nézve, amivel jár kikerülhetlenül az új eljárásba való belegyakorlás is. így, a munkának folyton növekvő gyorsasága, amely a cipőmunkásnál, akit munkaadója arra kényszerít, hogy megállapított időszámra fizetessék, hajtva, és rabszolgaszerűen, a gyapotfonónak egy szívesen látott többletet jelent heti keresetében és állandó emelkedést életmódjának színvonalában.

A kazánkovácsok és vashajóépítők egyesült társasága hasonló elvekre fekteti megegyezéseit munkaadóival. így Anglia északkeleti partján a nagy hajóépítőipar belső kezelése az új felszerelésre nézve a következő formális szerződés által kormányoztatik: „Dacára a fentebbi szakaszoknak, a hajóépítők jogosítva vannak a munkabérek átvizsgálására a munkamegtakarító berendezések címén, akár most hozatnak be, és nem elegendőleg hozattak összhangba azzal, akár ezután fognak behozatni; a telepeken való javított berendezések címén; oly új típusú hajók építése címén, amelyeknél a dolog könnyebb, és más ily különleges esetek címén. Ezen átvizsgálások feltételei egy bizottság által állapítandók meg, amely képviseli a munkaadókat s a kazánkovácsok és a hajóépítők egyesületét. Hasonló módon joguk van a munkásoknak is ez említett bizottság elé terjeszteni minden oly munkát, melynek munkabérei átvizsgálást igé-

nyelnek, a munka új feltételei, a hajók szerkezetének változásai vagy bármely más okból.” Ezen egyezséget a munkások egyik szakasza ellenszenvesen fogadta, akik kifogásolták a gép címén elfogadott bármi leszállítást stb. Ezen panaszra az egyesület végrehajtó-bizottsága azt válaszolta: „Jól tudva van a társaságunkban levő legidősebb hajósinrakó előtt, hogy elmehet némely építőtelepre, és lerakhat egy hajót bordánként tíz százalékkal kevesebért az egyik telepen, mint ahogy azt megteheti a másikon a gépekben levő különbség folytán. Azon munkaadó tehát, akinek a legjobb gépei vannak, azon gépekért fizettetik meg az olcsóbb árral, mert a gép végezte el a dolgot ... Ez történik mindenütt, és pedig helyesen. Ismeretes a mi tagjaink előtt, hogy azon könnyebbségek különbsége miatt, mely a különböző telepeken végzett munkamennyiségek közt van, mi sohasem voltunk még képesek a lerakásért egy szabványszerű munkabér-lisztát állítani fel.”¹

Most már összegezhethetjük azt, amit mi a munkásegyesületi tapasztalat eredményének látunk az új eljárások és gépek tárgyában, és azt, amit lehet várni, az általános iránylat és gyapotmunkások példájából ítélve, hogy általános politikájukká válik. Első helyen azt látjuk, hogy a kézi munkások régi kísérlete a gépeket kizárni, véglegesen el lett hagyva. Ahelyett, hogy visszautasítanák az új eljárás szerinti dolgot, a mai nap a munkásegyesületek azt kívánják, hogy az iparágakban már dolgozó munkásoknak legyen elsőbbségi jogok megtanulni az új kezelést és elvégezni az új dolgot. Alkalmazva ezen elsőbbségi igényt a munka állandóságára, arra törekesznek, hogy az új eljárások behozatalára való megegyezések, nemcsak a munkabérek, de a munka fizikai feltételeinek megállapítására vonatkozásban is, nemcsak a bérszerződésben résztvevő felek egyike által állapíttassanak meg, hanem a mindkettő között folytatott megbeszélések útján. Továbbá, a közös alku elve szerint a kér-

¹ Monthly Report of the United Society of Boilermakers and Iron-shipbuilders. 1895 január.

dés nem olyan, amely valamely egyes munkaadó és munkásai között létrejövő egyezségekre volna hagyandó, hanem olyan, amely tárgyalás útján döntendő el és mint közös szabályzat valamely bizonyos iparág minden munkaadójára és munkására kötelező legyen.¹ Amikor ez a közös alkuvás folyik, a munkásegylet mindig azon alapelvekből indul ki, hogy semmi körülmény közt sem engedhető meg, mikép „a javítás” rosszabb helyzetbe hozza bármely módon a munkást, mint ahogy volt azelőtt. A műszaki eljárás változtatása, amely teljesen felforgathatja ezen munkásélet összes viszonyait, nagy mértékben arra van irányítva, hogy munkája termelőképességét növelje, és egyáltalában nem tekinthető, így állítják, alkalomnak arra, hogy megtámadtassanak az ő általok már eddig is élvezett jogok vagy előnyök. Ez magában foglalja nemcsak azt, hogy heti keresetek fentartassék, de azt is, hogy a munkanap hossza, a fizikai vagy elvi erőfeszítés mennyisége, mely a munka elvégzésére kívántatik, vagy munkájuk kényelmetlen és kellemetlen volta, hogy ne növeltesék, vagy legalább is minden növelése külön munkabérekkel teljesen fizetessék meg. Sőt még azt is lehet követelni, hogy minden oltalmazó vagy más szabályzat, mely eddig elfogadtatott már, továbbra is fentartassék és az új viszonyokhoz alkalmaztassák. A darabszámra dolgozó a darabárak véglegesen megállapított részleges lisztáját fogja követelni; az időszámra dolgozó minden megszokott védelmet fog igényelni az ellen, hogy hajszoltassák a rendes gyor-

¹ Ez az igény, hogy azon viszonyok, amelyek közt hozsák be bármely változtatás az eljárásban, a közös alku tárgya, csak az utolsó időben fogadtatott el, sőt épen csak most értett meg a munkaadók által; és ez a kérelem sok iparágban még mindig túlkövetelőnek tekintetik. 1871-ig tényleg minden más kérdésben való összebeszélés, mint a munkabéreknél vagy az óraszámra való javítás, bűnügyi sérelemnek tekintett, és sohasem jutott, még a jó munkaadónak sem eszébe, hogy a munkás rendszerének leglényegesebb megváltoztatása is közös megegyezés kérdése legyen az ő munkásai közt és ő közte.

saságon túl, míg azon iparágakban, amelyekben a segéd-munkások ügye eddigelé szabályozva volt, a szabályzatok fentartását fogják követelni.¹ Mindez csupán azt a vágyat fejezi ki, hogy a munkás helyzete és állapota ne rontassék meg azon változtatás által, amely új hasznot fog hozni a munkaadónak. Ehhez sok esetben hozzáadatik egy-egy további igény, amely szembeszökőleg már más alapon áll, az nevezetesen, hogy a bérmunkás is kapjon némi részt a javításból eredő haszonból, és hogy ő ennél fogva megragadja az alkalmat valamely tényleges növekvést érni el szabványos munkabérében, mint az új eljárás elfogadásának feltételét. Érdekes megfigyelni, hogy ezen új politikának a munkaadók általi elfogadása után, és annak teljes megértése után a munkások által, már nem az egyes tőkés, de a munkásegyesület az, amely a legerőteljesebben sürgeti a legújabb javítások megtételét a gépekben. Az angol cipő- és csizmaiparban, amint láttuk, minden javítás hosszú küzködésre adott alkalmat a munkaadók és a munkások között.

¹ A kényelem és életmód gyakran játszik fontos szerepet ezen tárgyalásoknál, néha a változás meggátlására, néha annak felbátorítására utalva. így a yorkshirei üvegcancsó-készítők társasága 1875-ben nem akart egy új gázkemencén dolgozni, mert azt jelentették ki, hogy ez három fordás rendszert követelne; ezen kifogás hasonló volt a northumberlandi és durhami bányászok vonakodásával a fiúk munkaóráinak leszállítása ellen, mert az valószínűleg a két fordás rendszertől a három fordásra átmenetet jelentené náluk. Mindkét esetben a munkások azt állítják, hogy az órák megváltoztatása kényelmetlen és kellemetlen nekik. Más oldalról, mikor az üvegiparban 1876-ban a kancsó-készítésnek új módszere találtatott fel, amely biztosabb és gyorsabb volt, mint a régi rendszer, a yorkshirei üvegcancsó-készítők társasága egy határozatot fogadott el, mely sürgeti annak behozatalát, és a régi rendszert még fenttartó cégektől azt követelte, hogy a munkáért munkásonként 2 shillinget fizessen, amikor az új rendszer szerint csak 6 penny jár érte. Lásd a yorkshirei üvegcancsó-készítők társaságának évi jelentéseit 1875 és 1876-ról.

Lancashireban gyorsan sérelmet kovácsolnak a gyapotmunkási egyesületek abból, ha bármely munkaadó vagy bármely kerület hátrább marad a többinél. Ezen különbség magyarázata szembeszökő. Egy munkaadó sem vesz magának fáradságot, hogy saját iparágának makacskodott rávegye, hogy a feltalálások menetével lépést tartson. Mert hiszen, ha hátul marad valamelyik, ez tényleg közvetlen nyereség neki. De a munkásegységnek, amely az összes munkásokat képviseli, a szegény vagy ostoba munkaadó hátulmaradása komoly veszedelem. *A régi módi fonómesterek, a magok lassan járó családi berendezésükkel, keserűen panaszkodnak azon erőszakoskodás miatt, amelylyel a munkásegységi tisztviselők vonakodnak nekik megadni bárminő könnyebbséget az ő aránylag tökéletlen gépezetök címén, sőt, amint láttuk, egyenesen arra törnek, hogy tényleg magasabb darrabszámú fizetést fizessenek, ha nem oly hatályosan járatták gépeiket, mint a legjobban felszerelt versenytársak, így a gyapotfonók egyesült társasága ahelyett, hogy gátolná az új gépeket, tényleg bírságolja azt a munkaadót, aki vonakodik azt behozni!* Ezen megszívlelendő különbség mind a munkások, mind a munkaadók magatartásában a két nagy angol iparágban, a gyapotfonásban és a cipőkészítésben, nagyon is világosan megmagyarázza, hogy milyen különböző állapotban vannak a műszaki hatályosság szempontjából. Az angol cipőgyáros folyton panaszkodik a massachusettsi és connecticuti kitűnően felszerelt gyárak sokkal nagyobb munkaképességéről. A lancashirei gyapotgyár, a termelés mennyisége tekintetében a munkásokhoz arányítva könnyen első a világon.

Hátra van még egy más tipikus eset tárgyalása, nevezetesen az, amikor az új eljárás, ahelyett, hogy a régi képzett munkások által kezeltetnék, mellőzi őket egy teljesen újonc osztály által. Mivel véletlenül éppen ez az a típus, amely az ipari történetben tragikus eseményekkel lévén összekapcsolva, legerőteljesebben ragadja meg a közönség képzelőtehetségét és ehhez képest közhelylyé lesz a legszélsőbb felfogású társadalmi reformokat követelők részéről a

mi munkásrendszerünk elítélése: azt, hogy eddig mellőztük, úgy tűnhetett fel az olvasó előtt, mint egy váratlan mulasztás. Lehetséges, hogy egy új gép vagy eljárás behozatala a munkás ügyességének hasznát oly teljesen semmivé teszi, mint ahogy a fényképészet megsemmisítette a miniatúrét, a vasúti vonat a postakocsit, vagy a petróleum a gertyát. A kézi motollás szövők szívzaggató küzdelme a gőzmotollák ellen talán a legjobban ismert példa. Kövessük hát lépésről-lépésre, vagy inkább bukásról-bukásra, romlásba vezető útját egy a gép behozatala által feleslegessé vált, nem kellően szervezett iparágnak.¹

Amikor a kézműves kezdi érezni, hogy termelvényét olcsóbban helyettesíti a géppel termelt cikk, első ösztöne az, hogy kétségbeesett versenyre kél az új eljárással, leszállítja munkabérért a kézimunkájának, hogy versenyt tarthasson a géptermelés leszállott költségével. Ez szembeszökőleg a legkisebb ellentállás csatarendje. Egy újon feltalált gép, amelyet újoncok kezelnek, és még nincs is teljesen beletörve az eljárásba, sem képes meggyőzni egy képzett kézimunkást arról, hogy képes lesz valaha is oly jó cikket állítani elő, amelyet ő tud készíteni, vagy arról, hogy az időnyereség egyáltalában jelentékeny fog lenni. Mag a az a tény, hogy egy

¹ A kis kézi ipar ezen küzdelmét a gyári rendszer ellen legjobban lehet most tanulmányozni Németországon és Ausztriában, ahol a helyzet részletesen leíratott egy rakás illetékes megfigyelő által. Lásd más tanulmányok közt: Professor Gustav Schmoller: *Zur Geschichte der Deutschen Kleingewerbe im 19. Jahrhundert* (Halle, 1870); dr. Eugen Schwiedland: *Kleingewerbe und Hausindustrie in Oesterreich* (Leipzig, 1894, 2 kötet; és az ő két jelentését: *Über eine gesetzliche Regelung der Heimarbeit* Bécs, 1896 és 1897); Dr. Kuno Frankenstein: *Die Deutsche Hausindustrie*, 4 kötet; a „házi ipar”-ról szóló cikk Prof. Werner Sombarttól Conrad: *Handwörterbuch der Staatswissenschaften*, 4-ik kötet; és az egyes iparágak vagy kerületekről szóló monográfiák kitűnő sorozatát, amelyet a Verein für Social Politik adott ki. *Untersuchungen über die Lage des Handwerks in Deutschland* (Leipzig, 1894-97), 12 kötet.

flu vagy leány heti tíz vagy tizenöt shillingért képes lesz az új eljárást könnyen megtenni, csak megerősíti őt abban, hogy lenézéssel és hitetlenséggel nézzen arra. Ilyen felfogással a munkás nem dobja el az ügyességét, ami az ő tulajdona és életmódja, azért, hogy legyen egy gépkezelő a megszokott munkabérének fele vagy egyharmada mellett, vagy újra kezdje életét valamely teljesen új foglalkozási ágban. Teljesen biztonsággal veszi az ő teljes ügyességét a még ki nem fejlődött gép első nehézkes kísérleteivel szemben, és úgy találja, hogy pusztán az ő kézi munkája után járó szabványos munkabérének egy kis leszállítása kívántatik arra, hogy kézi mesterségét még mindig megtarthassa a piac teljes birtokában. Jó szándékú barátai, a tiszteltes ur és a kerületi látogatói, az újságok közigazdásza és a jóakarató munkaadó együttesen biztatják őt arra, hogy ez – a gátlesülyesztési politika – az, amit neki követni kell. De szerencsétlenségére, az egyet jelent egy lefelé vezető útra lépni, amelynek nincs vége. A gépi munka állandóan javul minőségében és esik az árban, amint az új munkások ügyesebbekké válnak és amint a munka gyorsasága növekszik. Ezen kifejlődés minden mozzanata, a munkabérek további leszállítását jelenti a küzködő kézi iparosnak, aki csak úgy képes megszerezni korábbi keresményét, ha sietteti munkáját és hosszabbítja óráit. Kikerülhetlen, hogy ezen rohanás és túlmunka termel vényének régi minőségét és jellegét meg ne rontsa. Az a kísérlet, hogy fentartsa családját az ő régi helyzetében, arra kényszeríti őt, hogy mindent feláldozzon a munka lehető legnagyobb gyorsaságának. Feleségét és gyerekeit szorítja magához munkára, és a munka ezen nyers és sürgős felosztása arra szolgál, hogy a régi gondolkozás és ügyesség használatát megtakarítsa. A munka gyorsan megszűnik művészi minőségű és egyéni jellegű lenni. A gőzgéppel való örült versenyben, a kézimunka maga is gépiessé lesz, anélkül, hogy megszerezné akár azt az egyforma jószágot vagy pontos kivitelét, ami egy jó gép eredménye. Aztán az így leszállott kézimunkát csak alacsonyabb áron lehet eladni, mint a gépmunkát. Mennél rosszabbá lesz a

munka, annál rendetlenebbé lesz a kereslet. Azon különös fogyasztók, akik megmaradtak hűségesen a kézimunka mellett, úgy látják fokozatosan, hogy annak korábbi tulajdonosai megszűntek és egyik a másik után elfogadja a modern helyettest. És így érjük el a kiszipolyozott iparágak szerencsétlen körét, ahol a fizetési mennyiségek fokozatos leszállítása kikerülhetetlen megromlást hoz magával a munka minőségére, míg a munkának magának rosszasa eladhatlanná teszi másként, mint oly árakon, amelyek fokozatosan alacsonyabb munkabérek fizetését követeli meg. Az a kézimunkás, aki kezdetben igazolhatóan magasabb színvonalon érezte magát, mint a gép műszakias kezelője, fizikailag és ügyességben egyformán azzal végzi be, hogy sokkal alább süllyed a színvonalban, mint a magasra emelkedő gyári munkás. Most már szó sincs arról, hogy az új eljárás-hoz fogjon ő is, mert az teljesen kívülre nőtt már az ő képességén. Egy haldokló iparág hosszúra kinyúlt végvonaglásait szenvedni ő is kersztül.

Ez volt fő vonalakban a kéziszövők története is a szövőiparág minden ágazatában.¹ Ugyanezen sötét fejlődést látjuk napról-napra a fekete vidék lánc- és szegiparában, és a szabók és bútorkészítők szervezetlen osztályaiban. Nem szükséges kiterjeszkednünk arra a nyomorra, amelybe sodortatnak ezen szerencsétlen munkások. De fontos megjegyeznünk azt, hogy a fogyasztók érdekeit mint érinti a gát leszakításának ez a politikája. Ez, első sorban meg kell jegyeznünk, semmi módon nem ösztönzi a gépek elterjedését vagy az új eljárások tökéletesítését. A kézimunkás állandó hanyatlása még inkább csökkenti a nyomást munkaadójára, hogy a legújabb javításokat fogadják el, és tény-

¹ „Megtörve és cél nélkül magok előtt, sápadt szegénységben, beletekintve a nyüzsgő, dolgozó világba mellettök, az ő változatos mozgó ruganyaival és fonalaival, teljesen tönkre mentek, és fákó iparágoknak a makacs fatalizmus egy nemével tapadtak hozzá”. John Hill Burton: *Political and Social Economy* (Edinburgh, 1849), 29 1.

legesen kísérti őt arra, hogy a régi eljáráshoz ragaszkodjék. Ameddig csak versenyezhetik versenytársával a bérek új és új leszállításával, nem fogja előtte kifizetni magát az, hogy költséget és gondot fektessen be új gépekbe. így folyton halogatja a termelés régi rendszeréről való átmenetet a javított módszerekre, a mi fogyasztóinak, kik még meg vannak, veszteségével jár. De ami talán még nagyobb jelentőségű a közönségre nézve, az, hogy megszűnik minden valamire való alternatíva a gyári munkával szemben. A kézimunkás-mesterségek elhanyagolása, amely, mint láttuk, közvetlen abból ered, hogy lenyomatik szabványos munkabérré, megfosztja a nemzetet azon kellemtől, amely a régi vidéki anyagoknak és bútorszakoknak művészi egyéniségeiből eredt. Sőt maga a géppel készült termény is rosszabb a kéziipar hanyatlása folytán. Fokozatosan elveszti a teljes munka és művészi kiállítás eszményét, amire mind a feltaláló, mind a munkások folyton törekedtek, hogy megközelítsék. Tényleg nehéz bárminemű előnyt is fölfedezni akár a kézimunkás, akár a közönség szempontjából egy oly politikában, amely, míg nem képes ösztönözni a munkakímélő gépek használatát, nem képes megmenteni a kézimunkást sem a nyomortól, és nem is menti meg a közönség részére azt, ami értékes a kézimunkában.

Itt, tehát itt van az a drámai példa, ami tényleg bekövetkezik; és bizonyára a valóság ép oly borzasztó, mint amint a legtüzesebben előadó népszónok elmondaná. És mégis ennek tragédiája nem teljes annak végső felmutatása nélkül, hogy mindezen szenvedésnek valóban kegyetlen tényei szükségtelenek, és nem az ipari fejlődés vas haladásából fejlődnek, hanem pusztán abból, hogy a munkások és munkaadók a gétek leszállításának ezen politikáját fogadják el. Nem voltunk képesek egyetlen egy esetet sem felfedezni a géppel való helyettesítésnél, amelyben ne lett volna lehetséges a kiszorult kéziiparnak legalább is egy fájdalom nélküli halállal halni meg. Vannak iparágak, amelyek ép oly teljesen megváltoztak a gépek által, mint a szövés, de amelyekben az érdekelt munkásegyletek más politikát

követvén, a kézimunkások nem csak fenmaradtak, de ma több dolgok van, jobban vannak fizetve és ügyesebbek, mint voltak valaha.

A csizmadiák egyesült társasága egy szervezet, mely a tizennyolcadik századból ered,¹ 1857-ig teljesen mentes volt a gépek vagy új eljárások behozatalától. A varrógép alkalmazása a cipőkészítésre és új találmányok egymás után való behozatala 1857. és 1874. közt teljes átalakulásra vezetett az iparágban. Eleinte a munkások zöme keserűen panaszolta a viszonyok változását, és az új gépet behozó munkaadó gyakran a legészszérűtlenebb kérelmekkel találkozott. De a munkásegyesület végrehajtó bizottsága, míg sértetlenül fentartotta a kézimunkáért fizetett bérfokozatot, állandóan vonakodott az új eljárás ellen bármiféle ellenállást helyben hagyni. Ellenkezőleg, állandóan azt a tanácsot adta tagjainak, mindazoknak, akik nem voltak képesek kézimunkát kapni a megállapított magas bérek mellett, hogy fogadják el a munkát az új gyárakban, ahogy csak hozzájutnak, és fokozatosan eszközöljenek ki magoknak a megváltozott viszonyokhoz simuló új darabszám lisztát. Azon célból, hogy ezen új skálát megszerezzék, ezen tagoknak azt a tanácsot adták, hogy fogjanak kezét azon új munkásokkal, akiket a gyár hozott be az iparágba, és szabadon vegyék fel azokat fiókjaikba. Így már 1863-ban elhatározták, „hogy azon munkások, akik a beillesztésnél és végső bevégezésnél dolgoznak, és akik munkálkodnak a gyárakban, ismertessenek el és bármely szakaszhoz tartozhassanak, vagy alkothassanak szakaszt külön magok is”.² Ez a politika, amely minden al-

¹ Lásd *History of Trade Unionism*, 51 1., ahol egy 1784-ki köriratok vannak idézve. A szervezetet 1862-ben alkották, és 1874-ben a cipő- és csizmakészítők egyesült társaságának nevét vette fel.

² *The Trade Sick and Funeral Laws of the Amalgamated Society of Cordwainers* (London, 1863). A „beillesztők” egy külön osztály lettek, amikor 1846 körül a beillesztés hozott be az öltés helyébe. Lásd a leicesteri cipőkészítők nyilatkozatát, melyet Marx idéz, *Capital* IV. rész., XV. fejezet, 7. szakasz (az

kálómmal ajánltatott a tagoknak, csakhamar elfogadtatott azon eredménynyel, hogy az egyesület igen kevés év múltán úgy találta, mikép két külön osztályú tagból áll: kézimunkásokból és gyári munkásokból. Amikor az utóbbiak elkezdtek ténylegesen nagyobb számmal lenni, mint régi módi társaik, akkor helyesnek tartatott, mint ahogy már említettük, hogy ezek kettőbe szakadjanak és saját magok képezzenek egy saját társaságot, a csizma- és cipőkészítők országos egyesületét. A csizmadiák egyesült társasága, mely ma már ismét csupán kézművesekre szorítkozik, ez idő óta állandóan ugyanazon nyomon haladt politikájával. Barát-ságos viszonyban maradt meg az új társasággal, soha sem versenyzett vele tagokért, sem semmi más módon nem gátolta annak feltűnő megszaporodását. De ami még fontosabb, állandóan vonakodott megengedni saját tagjainak, hogy olcsóságban versenyezzenek az új eljárással. Ha egy kézzel csinált csizmára van szükség, a kézimunkáért járó régi munkabért kell fizetni. Sok következmény eredt ezen politikából, amelyek közül némelyiket első pillanaira nem lehetett várni. Mivel a munkaadók nem voltak képesek semmi módon sem kapni közönségesebb mi-

1887-ki angol fordításban II. köt., 457 l.). A gyári csizmakészítésnél a munkások jelenleg a következő osztályokba vannak sorozva: 1. a kivágók, azok a munkások, és 'fiúk, akik a bőrből kivágják a csizma és felső részének darabjait; 2. a nyersanyagvágók, akik erős gépekbe helyezett késekkel vágják ki a nyersanyagot; 3. a kiszabók, azok a munkások, akik a felső bőrt oly állapotba hozzák, hogy összevarrható legyen; 4. gépészek (gyakran nők), akik összeállítják vagy összeöltik a felső bőrt; 5. összeállítók, azon munkások vagy fiúk, akik az összeillesztett felső részeket összeállítják és az alsó anyaggal egybe szerkesztik (a kézi varrású munkások ezeket készítőknek, – a most már csaknem teljesen elavult faszegverő munkánál ezeket faszegverőknek, vagy beillesztőknek nevezik); 6. a csinosítók; akik megfeketítik a sarkokat, kitisztítják a talpakat és rendesen tisztán hozzák a csizmát. E két utóbbi osztály képezi az egésznek nagy többségét.

nőségű csizmát, amit rosszabb kézimunka állított volna elő olcsó áron, a gépmunka gyors lépésekkel szaporodott. De az teremtett is egy teljesen új iparágat a maga részére. Az, hogy a kézzel csinált árura egy magas árszínvonal tartatott fent, nem szüntette meg a keresletet, sőt ellenkezőleg, állandóságot és folytonosságot adott neki. A munkaadók, minden esetben kötelezve látván magokat, megfizetni a régi munkabérfokozatot, kénytelenek voltak arra fordítani figyelmöket, hogy a lehető legfinomabb munkát állíttassák elő, mert csak ily módon voltak képesek reávenni fogyasztóikat, hogy megmaradjanak a szükségképen drága kézműáru termény mellett. Azon egyének tehát, akik képesek voltak jól megfizetni az elsőrendű munkáért, úgy találják, hogy még mindig megkaphatják épen azt, amit ők óhajtanak, és így készségesen megmaradnak a kézzel csinált csizma mellett. Az alatt pedig a kézi mesteremberek egy válogatott testületté nővik ki magokat, nem azért, mintha bezárták volna szorosán soraikat, de azért, mert csupán hosszú gyakorlat és rendkívüli ügyességgel bíró munkások kaphattak alkalmazást az elősmert munkabérialapon, vagy tudják elvégezni azt a nagyon tökéletes munkát, amit a munkaadók követelnek cserében az ily magas munkabérékért. A verseny a kézmunkások közt tényleg ezt a formát veszi magára, hogy folytonosan kiküszöböli a köztük kevésbé ügyeseket, akik aztán már ifjúságokban arra ösztönöztetnek, hogy menjenek a géppel dolgozó iparhoz át. Az eredmény az lett, hogy a képzett karmazsncsizmakészítők, míg némileg megcsökkentek számban, tényleg képesek voltak felemelni munkabérlisztájukat és átlagos keresetöket, és több, mint megtartották ügyességi színvonalukat. Végezetül, dacára a csizmakészítőgép folytonos haladásának a hatékonyságban, a kézzel csinált csizma még mindig megmarad azon eszménynek, amely felé törekednek a feltalálók és gyárigazgatók, hogy lehetőleg közel hozzák az ő közönségesebb áruikat.

A cipő- és csizmakészítők egyesült társasága politikájának ezen taglalata nevezetes megerősítést talál a papírgyárosok hasonló esetében. Egy nemzedék óta a képzett kézi-

munkások ezen régi iparága, mely szorosan együttjárt el a tizennyolcadik század közepe óta,¹ komolyan volt fenyegetve a gép által készített papír gyors elterjedése által. A papírvám eltörlése után 1861-ben a külföldi verseny is erősen megtámadta az angol gyárosok üzletét és az egyesült királyság, azelőtt nagy papírkivivő, fokozatosan nagy behozóvá vált. A kézi papírkészítők, akik időemlékezet óta, 15 vagy 20 százalékkal magasabb béreket élveztek, mint a más iparágakban levő képzett munkások is, nem tettek semmi kísérletet arra, hogy meggátolják vagy elkedvetlenítsék a papírcsináló gépezetek behozatalát, sőt még arra sem, hogy az új munkát saját tagjaiknak biztosítsák. A gépmunkások először bevették tagokul a kézimunkások egyesületébe, de csak kevés lépett be közülök, és (ép úgy, mint a csizma- és cipőmunkások hasonló esetében) később helyesebbnek találtatott az új osztályú munkások részéről, saját szervezetet állítani fel.² A jól fizetett kézimunkások szünetlenül arra vannak utasítva, hogy mérsékeljék követeléseiket, úgy, hogy munkaadóik képesek legyenek versenyezni az új gépmalmokkal, amelyek minden megyében keletkeztek. Oly korán,

¹ „A mi társaságunk – így szól a papírkészítők eredeti társaságának szószólója 1891-ben – vissza mehet, a feljegyzések szerint 150 vagy 160 évre”. Az ő elavult alapszabályaik, melyek az 1825-ki, a munkások összejártsága tárgyában kiküldött bizottság jelentésének függelékében vannak megőrkítve, érintve vannak a History of Trade Unionism-ban, 80 l.

³ Az állítatott 1874-ben egy tanúskodásnál: „hogy a társaság mintegy 700 tagból áll, akikből 420 papírmalmokban van alkalmazva”, ez igen nagy arányát teszi ki az egész kézimunkásiparnak, és az utóbbi csak igen törpe arányát a gépiparnak (Report of Arbitration on the Question of an Advance in Wages . . . 1874, Jul. 10. Maidstone 1874, 53 l. Jelenleg (1897) a géppel dolgozók két különálló egyesületben vannak szervezve: A papírcsinálók egyesült társasága, egy erős egyet Anglia déli részén, és a Nagybritannia és irländi papírmalmi munkások egyesülete, egy gyengébb társaság, amelynek tagjai főleg Anglia északi részéből és Skóciából kerültek ki.

mint 1864-ben, egy vezető munkaadó adott nekik egy végzetes intést. „Amikor azt látják önök, – mondotta, – hogy rendes gépmalmok, (amilyeneket akarok én is felállítani, ha kiüzetem a mostani módszerből), keletkeznek mindenütt körülünk . . . emlékezzenek a régi mesére a tyúkról az aranytojással . . . nehogy . . . elveszítsék azt a helyzetet is, amelyben most vannak”.¹ „Hogy tudjunk mi versenyezni a géppapírral, ha csak a munkabéreket le nem szállítjuk?” - kérdezte egy malomtulajdonos 1891-ben. „Megmondom, mi lesz a legjobb válasz önöknek elfogadni, – válaszolt a munkások szószólója, – tartsák fent a kézzel csinált papír minőségét és árát”.² Ezt a politikát követte következetesen a munkásegyesület. Távol attól, hogy megengedje tagjainak munkabérért leszállítani, megragadott minden alkalmat emelni azt. „Sohasem volt semmi munkabérleszállítás a papíriparban”, – mondotta a munkások titkára 1874-ben.³ „1839-ben, – szólott egy vezető munkaadó a választott bíró előtt, – volt egy béremelés, a másik kis változás 1853-ban, ismét egy kis változás 1854, egy más emelés 1865-ben, egy kis emelés újra 1869-ben, amikor sör helyett sörpénzt adtak . . . így jöttünk le 1838-tól 1872-ig, adva három vagy négy emelést, és 1872-ben napi hat pennynyi emelést adtak minden nagy lárma nélkül a munkaadók,⁴ egy kenti malomban egy első osztályú munkás bére egy napi munkáért ma 6 sh. 5 pennyre rúgván, míg 1890-ben 4 sh. 7 penny

¹ Notes of Proceedings at a Meeting of Paper Manufacturers and Journeymen Papermakers relative to an Advance in Wages (Maidstone, 1864), 65 l.

³ Report of Arbitration Meeting between Employers and Employed in the Handmade Paper Trade . . . 1891 január 29 (Maidstone, 1891), 65 l.

³ Jelentés a választott bíraskodásról 1874-ből, 14, 17 l. „Sohasem volt az iparág egész történetében egyetlen bérleszállítás sem”. Report of Meeting of Employers and Employed . . . 1884 szeptember 15 (Maidstone, 1884), 18 l.

⁴ Választott bíraskodásról szóló jelentés 1891-ből, 45-46 l.

volt.¹ Érdekes azt látni, hogy a munkások magok öntudatosan hasonlítják össze az ő magok eljárását a cipészek egyesült társaságáéval és ugyanazon alapon igazolják eljárásokat. „Nincs semmi kétség sem abban, – mondotta szószólójuk 1892-ben, – hogy a kézzel csinált papír jövőre is megtartja piacát. Sok ága van most az iparnak, ahol a gépek igen jelentékeny szerepet játszanak a különböző áruk termelésénél... (de) ha kitűnő cikkekre van szükségünk azon árukból, kézzel csináltat kell keresnünk . . . Ugyanezen megjegyzés illik rá a cipésziparra. A kézzel dolgozó cipészek most még magasabb munkabéreket kapnak, mint valaha kaptak iparágok történetében. Szolgáltatásaik sokkal fontosabbakká és érdekesebbekké lettek a gépek behozatala óta, amelyek most a cipők minden részét és minden fajtát gyártják. Az emberek tudják, hogy ha jó csizmára van szükségök, kézzel csináltat kell venniök. Úgy tetszik nekem ... hogy a kézzel csinált papír teljesen ugyanazon helyzetben van. Hogy ha valódi árut akar valaki, dacára az árkülönbőségnek, kézzel csinált papírt fog venni”.² Hogy a papíros iparban ezen politikát siker követte, azt minden oldalon elismerik. A kézzel csinált papír magasabb munkabérének merev fentartása a lehető legnagyobb felbátorítást adnak a gépek behozatalának, mindenütt, ahol csak alkalmazható volt a gép. A géppel csinált papír gyártása ennél fogva rohamosan elterjedt, nagy előnyére a közönségnek, megolcsítván a közhasználatra szánt cikket. De a gyártás ezen rohamos emelkedése semmi módon sem ártott a jobb, kézzel csinált iparágoknak. Semmi kísérlet nem tétetett olcsóságban versenyezni a géppel csinált cikkekkel, a gyárosok, ép úgy, mint a munkások, helyesebbnek tartván arra csoportosítani figyelmeket, hogy minőségileg oly annyira különböző árut állítsanak elő, amennyire csak lehetséges. Az eredmény a legnagyobb mértékben figyelmet érdemlő volt. Ahelyett, hogy a papírmal-

¹ Lásd az emelések táblázatát az 1874-ki választott bírósági jelentésben, 33 l.

² Választott bíraskodási jelentés 1891-ről, 10. l.

mokat, melyek kézzel dolgoztak, be kellett volna zárni az egész országban, amint várták 1860-ban, az 1874-iki választott bírónak azt jelentették, hogy tényleg jelentékenyen több küllő van munkában, mint a mennyi valaha volt az előtt; hogy 1891-re a küllők száma és az eladások összege még jobban megszorodott”, és hogy „az utolsó tizenhat év volt a legeredményesebb tizenhat év, amelyet valaha ismert az iparág”.¹ Mindezt teljesen elismerték a munkaadók. „A mesterek, – így szólt 1891-ben szószólójuk, – a régi időkben sohasem szereztek oly nagy nyereségeket, mint szereztek azóta. Beismerem, (hogy) atyám például, akinek jó malma volt, csak pusztán megélni tudott abból”.² Az alatt a munka gyorsasága és állandósága is állandóan növekedett, míg most a munkás és ívszámra számított papír előállítás fontszámra a legjobban felszerelt malmokban tényleg nagyobb, mint valaha volt az iparág történetében. A munkaadók boldogulása, – amint vezető képviselőjük 1891-ben kimagyarázta, – „két oknak volt tulajdonítható. Első sorban is, – és azt hiszem, hogy a másik oldalról jelen levő urak igazolni fogják ezt nekem, – a munkások részéről a józanságban és munkásságban nagy haladás állott be. Volt idő, amikor nem dolgoztak, gyakran hétszámra többet, mint hetenként öt napot. Ez az egyik nagy ok, aminek tulajdonítom én a mi boldogulásunkat. – A másik ok a javítások behozatala a mesterek által. A malmok ma nagyon különböznek attól, amilyenek voltak . . . Könnyebb a munkásoknak most hét napot dolgozniuk hetenként, mint volt évekkal ezelőtt hat napot . . . Régebben sok munkaszünet volt malmunkban . . . Mindezen dolgok megváltoztak.³ Ennélfogva látjuk, hogy dacára azon kedvezőtlen befolyásnak, amelyet

¹ Választott bírósági jelentés 1891-ből, 30 l.

² Ugyanott 46 l.

³ Ugyanott 50-51. 1. A kézzel csinált papíriparban a napi munka egy meghatározott mennyiségű papír, változva nagysága és súlya szerint. Egyáltalán nincs az semmi vonatkozásban a munkaidő mennyiségével.

gyakorolt, mint látni fogjuk egy további fejezetben, a munkásegyleti számmegszorítás és a régi munkaadók által élvezett monopólium, az, hogy magas életmódot vittek be a kézi papíriparba, a helyett, hogy akár a mesterek, akár a munkások megélhetését tette volna tönkre, lényeges előny volt boldogulásokban és határozott megkülönböztetésre vezetett a régi és az új áru között. Az a politika, hogy együttesen fentartották mind a minőségét, mind árát a kézzel csinált árunak, míg egyrésztől tényleges felbátorítást adott a gépek behozatalára az iparágba, tényleg a kézi papírmunka munkásoknak valódi megmentőjöknek bizonyult be.

Nagyrészen ugyanazon politikát követte a gyapotfonók egyesült társasága, a körfonónak, a régi orsó-fonó egy elmés alkalmazásának behozatala alkalmával, amely 1881 körül kezdődött meg. Azáltal, hogy a körrámát tették a motolla helyére, lehetőségessé vált, hogy a gyapot bizonyos számai gyártásában (a nyersebb cérna egész mintegy 50 számig) nagymértékben megcsökkentsék a megkívántató ügyesség és erőfeszítési mennyiségét. Ami korábban egy nagyon képzett férfi összevont figyelmét követelte meg, ma egy gyakorlatlan nő által elvégezhető. Hogyha ezen találmány ötven évvel korábban jött volna létre, a szövők kétségkívül megtettek volna mindent, ami csak lehető, arra, hogy megakadályozzák behozatalát, és hogy kizárják a nőket minden részesedésből a 'gyapotfonásban. De ily mozgalom sem nem indított meg, sőt még nem is javasoltatott. Ámbár a gyapotfonók munkásegylete, különösen a szövőkkel és kártyaszobai munkásokkal való szoros szövetség folytán, most sokkal erősebb ellenőrzést gyakorol az iparág felett, mint bármely más előbbi időben, a nők által való körfonás az utolsó tizenöt év alatt, egészen háborítlanul lett általánossá.¹ Gyakorlatilag

¹ A körrámáfonók be is vették még a kártya- és fűvószobamunkások egyesült társaságába is, a fonók tisztviselőinek teljes belegyezésével, minthogy az volt a legarravalóbb szövetszervezet, amelyhez ők csatlakozhattak.

lehetetlen volt a felnőtt férfi-fonókra nézve, akik hetente két font sterilek; keresnek, azt követelni, hogy csak nekik legyen jogok egy oly munkára, amelyet a nők heti tizenöt shillingért elvégeznek. De megkísérelhették volna az újítást úgy gyűrni K hogy leszállítják saját munkájuk béreit és azáltal elveszik a munkaadók kedvét a változtatás behozatalától. Amint láttuk, ez volt az a politika, amelyet két nemzedékkel ezelőtt a kézi szövőszékeken szövők követtek. A gyapotfonók egyesült társasága teljesen eltérő utat választott. Amikor egy munkaadó azt panaszolta, hogy nem tud tovább versenyezni oly ellenfeleivel, kik elfogadták a körrámát, ha csak az ő motollavonóik nem elégszenek meg alacsonyabb munkabérral, azt válaszolták neki, hogy semmi körülmények között sem engedhető meg a gát bármely leszállítása. Amit neki ajánlottak, az volt, amint már elmondottuk, hogy a darabszám munkabér átnézése úgy eszközöltessék, hogy ösztönözze őt a motolla gyorsaságát és lebonyolító képességét úgy megnövelni, hogy a motollafonók, megnövekedve ügyességben, egyúttal szaporítsák a termelést gépenként és emeljék saját keresményüket is. Röviden a gyapotfonók ép úgy, mint a kézi cipőcsinálók, inkább választották azt, hogy az új eljárást versenyezzék le saját ügyességök színvonalának emelésével, semmint életmódjuknak leszállításával. Az eredmény az volt hogy kivéve bizonyos körülményeket, a motolla egész mostanáig kiállotta a versenyt. A motollán fonók száma, ép úgy, mint a kézi cipőcsinálóké, körülbelül egyforma marad, és pedig a legkisebb kísérlet vagy óhaj nélkül arra, hogy az újonnan jövők elöl elzárják az iparágat. Tényleg ép úgy, mint a csizmacsinálók, a motollaszövők is alá vannak vetve a kiválasztás egy állandó folyamának, a munkaadók természetesen nem szerződtetvén, oly magas bérekre, csupán a legügyesebb muni sokat.

Van azonban egy pont, ahol a gyapotfonók politikája a körrámával szemben, és papírkészítőké a géppel szemben hátrább maradt a kézi cipőkészítők politikájánál a gyári rendszerrel szemben. A csizmadiák egyesült társasága, amint láttuk, minden lehetőet elkövetett arra, hogy a gyári munka-

sok új osztályát szervezze,¹ úgy hogy ezek lehető hamar képesek legyenek egy új szabványos munkabért biztosítani magoknak, aránylagosan a kívánt ügyesség és erőfeszítéssel. Ez, szembeszökőleg, tényleg a szabványos munkabér fentartásának egy szükségszerű követelménye. Egy új eljárás behozatalát, általában véve a közönségre nézve előnynek kell tekintenünk, amikor csak az tényleges munkamegtakarítást vagy az ügyességben meggazdálkodást jelent. De nagyon különböző dolog az, ha egy új eljárás vonzóereje a munkaadóra nem bármely valódi megtakarításnak tulajdonítandó az emberi munkában, de annak a kilátásnak, hogy a munkások egy gyámoltalan osztályát így éhségi munkabérekre kaphatja meg. Ha csak az új eljárásnál alkalmazott munkásoknak nem fizettetik elég munkabér arra, hogy ők fentarthassák magokat az ügyesség és hatályosság újonnan kívánt színvonalán, az új eljárásnak valamely módon elősdivé kell válni a közönségen. Hogy tényleges példát mondjunk, hogy ha egy motollafonó leánya, aki egy aránylag jólétben levő háztartásban nőtt fel, és otthon hetenként 15 shillingbe kerül, ajánlja munkáját a körfonónál heti tíz shillingéért akkor a verseny a motolla és a körráma közt joggal teletű méltánytalannak. Hogy ha a nőnek tíz shillingből kell élni hetenként, az ő ereje, megfigyelő képessége, megjelenésének pontossága és eshetőleg becsülete is, kikerülhetlelesülyedne. Továbbá az ő béréből nem tudna egy körfonó nemzedéket nevelni fel maga helyett. Mindaddig, míg a rosszul fizetett munkás részben más módon tartatik el, – ami talán a legszokásosabb a nők és gyermekek esetében – a munkaadó tényleg új hatalmat kap a termelés egy bizonyos módjának javára, és a közönség-

¹ „Hogy szabók, anyagvágók, csirizesek, csinosítók és gépészek, akik a cipőiparban dolgoznak, felvétsenek a társaságba. Hogy minden nő, aki a cipőiparban dolgozik felvétsék ugyanazon feltételek mellett és ugyanazon tagsági feltételek gyakorlásával a társaságba, mint a férfiak”. A csizma- és cipőmunkások országos egyesülete értekezletének határozata, – 1872. szept. 16.

nek nincs bizonyossága az iránt, hogy az eljárások versenye a legjobb fenmaradására fog vezetni. „Egész, osztályai a kézműiparosságnak – hogy az 1834-iki Poor Law Commission nyomatékos szavait használjuk – így nem a köszénbányák vagy folyamatok, de a pauperizmus folyamatát követhetik: virágozni fognak, ép úgy, mint a gombák az erjedésen, azon visszaélések alapján, amelyek azon hely minden más érdekét tönkreteszik, ahol felállítottak, és megszűnnek létezni a jobban kormányzott kerületekben épen ezen jobb kormányzás folytán.”¹ A közönség szempontjából ennél fogva nagy fontosságú, hogy bármely alacsony legyen is az új eljárás által megkívánt ügyesség és erő színvonala, a munkabéreknek oly színvonala tartassék fenn, amely, legalább is képes az új munkásokat azon színvonalon teljesen fentartani. A régi eljárás mellett dolgozó munkások szempontjából világosan a legkövetkezményterhesebb az, hogy az új eljárás ne kapjon hamis ösztönzést az olyan ajándok formájában, aminőt leirtunk.

Ez az érv, amelyre vissza fogunk térni, a munkásegyleti ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben, csalJassan fúrja be magát a motollafonók agyába. Eltérőleg a csizmadiák egyesült társaságától, a gyapotfonók egyesült társasága nem vett magának fáradságot, hogy szervezze új versenytársait, a női körfonókat, akiknek megengedték, hogy a munkaadók oly keveset fizessenek, amint nekik tetszett. Tizenöt évi tapasztalat után azonban az az eszme kezd már derengeni a gyapotfonók egyesülete hivatalnokainál, bárha még nincs nyoma tényleges eljárásnak² De sohasem fordult

¹ First Report of Poor Law Commissioners, 1834, 65 l., az 1884-ki új nyomásban (H. C. 347).

² így 1896 májusán a következő óvó figyelmeztetést találjuk a gyapotfonók egyesült társaságának közlönyében. A körámafónásnál „a munkaadók és ügynökeik tényleg az árak és munkabérek megszabásának egész kérdését magoknak tartják, mert már nincs ellenzékők a munkás-egyesületek és hivatalnokaik részéről, és ily viszonyok közt nagy gondot fordítanak arra, hogy lehető keveset fizessenek azon munkások munkájáért, akik a rá-

még meg eszökbe a kézi papírcsinálók régi módi zárt területének, hogy ők vannak bármely módon hivatva arra, az ő saját érdekekben, hogy segítsék az Észak-Anglia gyári papírmalmaiban levő aránylag képzetlen munkásokat abban, hogy helyes szabványos munkabért biztosítsanak magoknak. És a szabók egyesült társasága sohasem álmodik arról, hogy ő tegyen lépéseket a ruhagyárak rosszul fizetett nőmunkásainak szervezésére.

Látjuk tehát, hogy ahol a képzett munka helyére jön a képzetlen, az életmód fentartásának feltétlen fontossága eltiltja a kézi munkást mindattól, hogy az új eljárás mellett igényelje a munkát, mind attól, hogy versenyezni kísérelje meg olcsósággal a gépmunkával. A kézi cipőkészítők, a kézi papírgyárosok és a gyapot-motollafonók, a magok külön utain, egy más politikát fedeztek fel; nevezetesen mereven követelni a régi magas munkabéreket a régi munkáért, őszintén odaadva a gépnek iparágok keretében minden igényelt részt, és mind jobban és jobban arra figyelmezve, hogy az ő saját külön árucikkeiknek különleges minőségét fentartsák és elkülönítsék. De ezen felvilágosodott önzés a gazdasági szempontból azt is követeli, hogy a munkások más osztályainak igényei iránt való méltánylással egészítsék ki. A munkásegyséletek kezdik belátni, hogy nekik nagy érdekek van abban, hogy a munkások más osztályainak szabványos munkabéreit szintén fentartsák. A munkásegyséleti tapasztalat logikus eredménye mindezen nehéz kérdésekben valóban aa látszik lenni, hogy a munka arányában legyen megállapítva a minimális munkabér, bármely fokozatú is a munka, úgy-hogy semmi körülmények közt se lehessen a munkások egyik

mákon dolgoznak ... A fonás ezen módjának gyors elterjedése meggátolja a motolla-fonás terjedését és úgy megrontja a mai kicsinyben dolgozók jövő kilátásait. A fonók egyesülete hibát követett el, hogy nem figyelt arra, mikép a körfonókat társasága tagjaiul vonja be s így egy munkabér-lisztát állítson elő, amely a munka ezen fajtát igazgassa". Cotton Factory Times, 1896, május 15.

osztályát sem a teljes önfentartás színvonalán alól találni.¹ Ahol csak a munkaadó óhajtja a munka magasabb fokát az alacsonyabb fokozattal helyettesíteni, mindenütt csakis valami oly minimum megállapításával lehet azt a közönségnek meggátolni, hogy valamely foglalkozásnak vagy eljárásnak, az ő társadalmi előnyös vagy nem előnyös voltára való tekintet nélkül, oly ajándok adassék, mint aminő foglaltatik abban, hogy a munka részleg más forrásokból tartatik fenn, mint saját bérei.²

¹ Az olvasót a munkás-egyesületi elmélet ezen nehéz kérdésének teljes megmagyarázására nézve a munkás-egyesületi ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkre kell utasítanunk.

² Ő munkaadó azon ajánlata, hogy egy munkás lásson el két vagy három gépet is, gazdaságilag a hajszolás fejezete alá tartozik inkább, semmint az eljárás megváltoztatásához, és ennél fogva a szabványos munkabérről szóló fejezetünkben hallgatólag tárgyaltuk azt is. A bérmunkás hagyományos ellenszenve minden munkamegtakarító javítás ellen itt egybe van keverve még erősebb kifogásával az ellen, amit közönségesen a szabvány munkabér kifogására irányzott kísérletnek tartunk, több testi erőfeszítés vagy elmei megerőltetést követelni ugyanazon pénzért, így a fuvarosok, akik időszámra vannak fizetve oly alapon, amiért ők egy lovat és kocsit szoktak gondozni, erősen tiltakoznak, hogy egy embertől egyszerre két jármű gondozását követelik. Ugyanezen érzelem befolyásolja a darabszám munkásokat, hacsak nincsenek eléggé védelmezve egy hatásos árszabály által, hogy féljenek attól, hogy a napi munka és keresmény szaporítását követni fogja a bérleszállítás. A glasgovi gyapotszövő nők, akik tényleg nincsenek szervezve, és akiknek darabszám bérek, melyet nem védelmez semmi darabszám árszabály, mindig lefelé halad a megélhetési színvonal felé, nem akarnak dolgozni több, mint egy széken egyenként. Más oldalról a lancashirei gyapotszövők férfiak és nők egyaránt, biztosan számítva erős munkásegyesületekre és szabvány árszabályaikra, készséggel dolgoznak annyi szövészáron – kettőn, négyen és haton is – amennyit csak tudnak kezelni. (Lásd „Az állított különbség a férfi és női munkabérek közt” Sidney Webbtől az Economic Journal-ban 1891). A munkaadók kísérlete, hogy rábírák a

gépészeket, hogy több, mint egy pörölylyel dolgozzanak, sok súrlódásra vezetett. Ezen esetben nem világos előttünk, hogy mi is a valódi kérdés. Itt azt javasolják, ha a gépész azon heti munkabérért, amelyet neki eddig egy gép után fizettek, jövőre kettőt lásson el, az eset pusztán a szabványos munkabér leszállítására való kísérlet, amely ellen a munkások természetesen elmentálnak. Nem vagyunk képesek megállapítani, ha vajjon a munkaadók világossá tették-e, mikép ők az időszerinti béreket – mondjuk idő és egy fél – akarják-e nevelni, ha két gépet kezelnek, vagy pedig készek-e felállítani és kötelezni magokat megtartani a darabszámra dolgozásnál egy szabványos árszabályt, amely magamagától biztosítana a munkásnak az erőfeszítés növekvésében aránylagos kereset emelkedést. Ha ezen módok bármelyike fogadtatik el, mi nem látunk semmi okot sem arra, hogy a gépészek, épügy mint a gyapotszövőök, miért ne kezelnének annyi gépet, amennyit képesek túlságos erőfeszítés nélkül. Ha a munkaadók azt követelik, hogy egy munkásra annyi gépet bízassanak rá, amennyi nekik tetszik, anélkül, hogy különös munkabéreket állapítanának meg a munkásegyesületi hivatalnokokkal, az egyezés a közös alku elemi jogának megtagadása és ezen az alapon kell küzdeni ellene.

IX. FEJEZET.

A munka állandósága.

Azon munkásegylet! , szabályzatok, amelyeket az előző szakaszokban leirtunk, kizárólagosan a munka feltételének fentartásával és javításával foglalkoztak: nem érintették a munkahiány kérdését. A szabványos munkabér, a szabványos nap és a munka biztos és egészséges feltételei semmit sem érnek, ha nem lehet munkát kapni. „Készek vagyunk beismerni, – mondták a gépészek 1851-ben és a facipósök 1872-ben – hogy míg állandó munkában vannak, tagjaink, képesek megkeresni az életre szükséges cikkeket. Mindennek dacára, mindig van egy félelem azoknak elméjében, akik a jövőre is gondolnak, hogy ennek vége lehet; hogy a holnapi nap munkán kívül találhatja őt, hogy házi kényelmére szépen berendezett tervei semmivé vannak téve, és reményei arra, hogy pár év múlva folytonos munka és takarékosság útján képes lesz állandóbb helyzetbe jutni, álmoknak bizonyultak. Mily sok van abban a szóban, hogy állandóság és mennyire szükséges azt vezérelvé tenni a társadalmunkban.”¹ „Egy hullámzó peródusban a sza-

¹ Előszó a gépészek egységes szabályaihoz (London, 1851) (Rochdale, 1872). Ugyanez elmondható a változatlanul élő, egyes szóváltoztatásokkal, más munkásokra vonatkozó szabályzatokban. (A facipósök a fából csinálnak cipőket, amiket a lancashirei munkások közönségesen viselnek az utcákon).

bók – sokan, akik az élet szükségleteire nézve mindennapi munkáikra vannak utalva, gyakran megfosztatnak a munkától a legkegyetlenebb időszakban. Keresztül vándorolnak egy egész országon egyik várostól a másikra, a városról a falvakra, keresni munkát, de fájdalom, hiában. Ez mindaddig tart, míg egy becsületes ember elméjére ránehezedik teher gyanánt az a kérdés, mikor és hogy szabadulok meg ezen süllyedéstől?”¹

Itt érintjük meg fejtegetéseinkben a holt pontot a munkásegyleti szabályzatok közt. Dacára annak, hogy életbe vágó fontossága van ezen kérdésnek oly emberekre nézve, akik egész megélhetésükre nézve a heti munkabérekre vannak utalva, még eddig egy munkásegylet sem talált fel oly szabályzatot, amely a munkafeltételek közé iktatta volna a megélhetés állandóságának biztosítását.

Első látásra úgy tetszenék, hogy a munka állandóságának elnyerésére a legbiztosabb út az volna, hogy a munkaadótól a munkás szolgálatának megnyerése feltételül azt kellene követelni, hogy a bérszerződést egy meghatározott hosszú időre kösse meg. Ez nem az az irány, amelyet eddig követtek a munkásegyletek. A hosszú időre való szerződések egy időben szokásosak voltak sok iparágban, és az ország sok részében a gazdasági munkások most is egész évre fogadtatnak. De azon mozgékonyág és változatosság, amely jellemzi a modern ipart, ellentétben áll az ily állandósággal, és a munkaadók arra jöttek rá, hogy helyesebbnek tartásák a lehető legrövidebb idejű szerződéseket, gyakran szabadságot kötve ki magoknak arra, hogy pár órai felmondás után elereszthessék munkásaikat. Ezt az irányzatot egyáltalában nem elleneztek a munkásegyletek, sőt kivétel nélkül kezére jártak annak 4 northumberlandi és durhami kőszénbányászok erős küzdelmet folytattak, hogy éves kötöttségökből kiszabaduljanak; a heti fizetéseket, amelyek egy időben szokásosak voltak minden foglalkozásban, felváltották a heti

¹ A szabók egyesült társasága alapszabályaihoz való bevezetés (Manchester, 1893).

vagy legalább is, kétheti fizetések; és sok munkásegylet, egy vagy más időben, kifejezetten megtiltották tagjainak, hogy hosszabb szerződéseket kössenek, amely megtiltás ma általánosan megszűnt, mert a gyakorlat elavulttá vált.¹

Ennek a politikának a megmagyarázása nem szükséges azok előtt, akik megértették a munkásegyleti álláspontot. Az évi kötelesség vagy évi szolgálat gyakorlatilag mindig azt jelentette, hogy különös szerződés kötött a munkaadó és mindegyik egyéni munkása között, és különösen akkor, ha e szolgálat változó időszaki, nem egyszerre jártak le, összeegyeztethetetlen volt a közös alkuval. Továbbá, ha egyszer a szerződés létrejött, a bérmunkás, legalább a szerződés megszűntére kitűzött időig, tényleg ki volt szolgáltatva annak, hogy a munkaadónak mint tetszik magyarázni a feltételeket. A munkabérszerződés ritkán tartalmaz határozott feltételeket bármely más kérdésre nézve, mint a fizetés összegére és talán a munkaórákra nézve, de az mindig alatta értetik, hogy a bérmunkás kötelezi magát gazdája minden törvényes és észszerű parancsának engedelmeskedni. A bérmunkásnak van módja arra, hogy hagyja ott akkor a munkát, ha azt szeretné, úgy, hogy az ő helyzete a legnagyobb

¹ Így a skót vasöntők társasága 1838-tól kezdve, eltiltotta a munkavállalókat hosszabb munkavállalástól, mint a fizetés naptól fizetés napig, a ma is érvényben levő szabályzat (1892) kimondván: „hogy ezen egyesület egyik tagja sem fog, sem közvetve, sem közvetlenül bármely munkát vállalni, valamely határozott időre, mely hosszabb, mint fizetés naptól fizetés napig, hacsak a végrehajtó-bizottság különösen fel nem jogosítja rá”. A kocsigyárosok egyesült királysági társasága, akiknek szabályzata e tárgyban 1840-ből ered, most (1896-iki kiadás) azt rendeli „egy tag sem kötelezheti le magát a kirekesztés terhe mellett.” A glasgowi bádogn munkásoknak 1860-iki szabálya azt mondta, hogy egy tag sem kötheti le úgy magát, hogy az meggátolja abban, hogy munkaadóját két heti felmondás mellett elhagyhassa; a liverpooli festők egy hetet mondanak. A Társadalmi Tudományok Társasága által kiadott Report on Trade Societies and Strikes (London, 1860) 133, 297. 1.

mértékben különbözik a rabszolga helyzetétől, de ha ezt a jogát feladja, és bosszú időre kötelezi magát, hogy belenyugszik tényleg bárminő feltételekbe azokon túl, amelyek megjelöltén kikötettek, amiket csak parancsol a munkaadó, -akkor szembeszökő, hogy a munkásegylet elveszti minden képességét arra, hogy megvédelmezze őt a gazdasági elnyomás ellen.

Bár különböző okokból, mind a munkaadók, mind a munkásegyleti tagok² helyesebbnek találták a munkaidő lehető legrövidebb idejét állapítani meg, amelyet egy napi wgy egy heti felmondással lehet befejezni. Ez nem azt jelenti, legalább az iparágaknak nagy többségében, hogy a munkaadók szünetlenül változtatják a munkásaikat, vagy a munkások munkaadóikat. Ahol drága és nehéz kezelésű gép van használatban, és ahol a különböző munkások dolga egymásba bele van szöve, ott kifizeti a munkaadónak magát még némi áldozattal is, megtartani magának ugyanazon csoport munkás szolgálatát, akik hozzászoktak már a munkához és egymáshoz. Az ily iparágakban ennél fogva egy jómaga viseletű munkás számíthat arra, hogy megtartja helyét mindaddig, míg munkaadójának van elegendő munkája.

Más iparágaknál a gazda és munkás közti ily állandó szerződés hiánya a munkaadónak szabadságot hagy arra, hogy munkáját ma egyik, holnap pedig egy egészen más

¹ A bérszerződés ezen oldalára visszatérünk a vásári alku-
dozásról szóló fejezetünkben.

² Egy különös súlyosbítása a kőszénbányászok közt az éves szerződésnek az volt, hogy míg a munkás lekötötte magát egy egész évre ott vágni a kőszent, ahol követelte az illető munkaadó, a munkaadó nem biztosította, hogy adta neki állandó munkát, és munkálatlanul hagyhatta a bányát, amikor csak neki tetszik (R. Fynes: *The Miners of Northumberland and Durham*, Blyth, 1873). Hasonló egyoldalúság található a bérszerződés más régi példáinál is. A valódi kétoldalú szerződéseknek főpéldái a hosszú időre, főleg háziszolgáknál, tengerészeknél és külföldi munkákra kiküldött mechanikusoknál fordulnak elő.

csomó munkás által végeztesse el. Ahol a munkát kiadják, hogy a munkás saját otthonában dolgozza fel, a munkaadó úgy oszthatja szét a munkát, ahogy neki tetszik, néha egyik családnak, máskor a másiknak. Egy nagybani ruhavállalkozónak Londr „életi részén van így sok száz különböző családja, akik tőle várják a munkát, akik közt az ő munkavezetője belátása szerint osztja ki a teendőket. A londoni dock-társaságok lényegben ugyanezen rendszert követik esetleges munkájokra nézve, a munkavezető, a tér bizonyos részén, friss csoport munkást válogatva ki a munkakeresők csoportjából a dock-kapuknál. De az otthon dolgozók és dock-munkások névleg szabadok bárhol keresni munkát, ha nincs rendes munkaadójuktól munkájuk. De mivel elvárják tőlök azon büntetés terhe alatt, hogy kitörlik a lisztából másként, hogy jelenjenek meg munkát kérni a meghatározott órákban, gyakorlatilag minden valódi esélyt elvesztenek arra, hogy más munkát kapjanak.¹ A munkaállandóság ezen nagy

¹ „The Docks”: Beatrice Potter (Mrs. Sidney Webb) Charles Booth művében: *Life and Labor of the People* (London, 1889) az első kiadás első kötetei és H. Llewellyn Smith és Vaughan Nash: *The Story of the Dockers' Strike* (London, 1889). Az esetleg munkára, óraszámra való munkaszerződés ezen formája még mindig gyakorlatban van a londoni dockokban, de 1890 óta módosított az által, hogy azon munkások száma megszorított, akiknek első sorban adnak munkát. A dock-munkások most három külön osztályba vannak sorozva (állandó munkások A lista s B lista, mindegyik munkás számmal látva el a saját maga osztályában) és egy nem lajstromozott C osztály (vagyis esetlegesek). Egyik munkásnak sem biztosított a munka, de mindennapi munka, amennyire szükség van, szorosan ezen osztályok és az egyes osztályokban szorosan a munkások számsorozata szerint adatik ki. így az elsőbbséggel bíró munkások munkájának rendszeressége megnövekedett azok terhére, akik esetleges munkások s kik még ritkábban jönnek most a sorban. Amennyiben ez a változás egy lépés az esetleges rendszer teljes eltörlése felé, javulásnak kell azt tekintenünk. Lásd Charles Booth: *Life and Labor of the People*, VII. kötet (London,

hiánya nincs csupán a nem képzett munkásokra vagy rosszul fizetett otthoni munkásokra korlátozva. Sok képzett kézi mesterségben, ahol a munkát egyénenként és darabszámra kell elvégezni, a munkástól elvárják, hogy a munkaadó műhelyében, vagy mindig szeme előtt és készen legyen, anélkül, hogy neki akár a munka, akár a fizetése biztosítva volna. „Vannak oly cégek – jelentette a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság képviselője a sheffieldi iparokról - amelyek megkívánják, hogy munkásaik jelentkezzenek az igazgatóknál a nap bizonyos idejében, hogy munkát kapjanak. Amikor reggel bemennek a helyre, a kapukat bezárják, és akár van munkájuk, akár nincs, nem hagyhatják el a helyiséget délig, kivéve a cég különös engedélyével, és így van újra déltől estig . . . Tudok egy esetet az acéliparban, ahol a munkásoktól elvárják, hogy a gyárban legyenek reggel 9-től este hatig, s akkor is, ha csak öt shillingre rugó munkájuk van az egész héten. A munkások strikeoltak ez ellen.”¹ A macclesfieldi selyemszövők még rosszabb helyzetben vannak. A munkaadók kiadják az elkészítendő munkát, hogy a szövők otthon dolgozzák fel, és oly rendetlenül osztják ki, hogy egy munkás munka nélkül maradhat napokig, sőt hetekig is. Ennek dacára, mivel a kézi szövőszék a munkaadóé, a munkásnak hétről-hétre feltétlen állandósággal kell a szövőszék-bért fizetni, akár kapott munkát, akár nem, és a szövőszék tulajdonosa eltiltja őt attól, hogy felhasználja azt bármely más gyáros céljaira, aki esetleg ajánlhatna neki munkát.

Azon tőkéseknek, akiket csupán a jelenlegi haszon érdek, a munkaállandóságnak ezen nagymérvű hiánya, többnemű előnyök miatt kívánatos, Ahol az iparág időszaki vagy másként rendetlen terjedelmében, mint ez az eset a dockmunkában és a ruházati iparban, a munkaadó képes, anél-

1896); és a dockmunkások egyesületeiről szóló fejezetek a Paxil de Rousiers által kiadott *Le Trade Unionisme en Angleterre* (Paris, 1897).

¹ C. Hobson tanúskodása Q. 19,029 a munka tárgyában kiküldött királyi bizottság előtt (Group A) 1892 március 24.

kül, hogy költséget okozna magának, megszorítani vagy kiterjeszteni dolgozó testületét pontos arányában az időjárás állapotának vagy az idény hullámmzásában beálló változásoknak. A munkát kiadó képes minden pillanatban megnégyeszeretni termelését, hogy egy sietős megrendelést elvégeztessen, és aztán visszaesni egy lanyha idény folyó szükségletére anélkül, hogy gyár-bért vagy más állandó terhet kellene viselnie. A háta megett, szeme előtt és hívására késszen álló munkások serege semmibe sem kerül neki, kivéve azon órákat, amikor tényleg dolgoznak. És egy ily tartalék-hadseregnek pusztá létezése is annak minden tagját mind teljesebben az ő kegyelmére szorítja a munka feltételeire nézve. Akár az otthoni munkával kapcsolat miatt, akár más oly viszonyok miatt áll az a tartalék hadsereg oly módon előtte, amely az egyéni alkut teszi kikerülhetlenné, a munkaadó tényleg diktálhatja feltételeit. Hogy mily végzetesen hat az egész rendszer az illető munkásokra, azt a kiszipolyozott iparágak minden szemlélője egyformán írja le.

Az, hogy a munka ilyen végzetes rendtelenségét ellemezze, egyik alapelve a munkásegyesületi mozgalomnak. Szerencsétlenségre, ahol ez a rendszer van divatban, a munkások ritkán vannak oly helyzetben, hogy összejátszhatnak saját védelmükre. Láttunk némi gyenge kísérletet arra, hogy szembeszálljanak a bajjal, a dock, raktár és folyammenti munkások egyesületének azon szabályzatában, hogy a londoni dockokba felvett minden munkásnak legalább négy órai folytonos munka biztosítsák. A vasúti szolgálk némely osztályai panaszoják, hogy míg nekik eltiltja a vasúttársaság, hogy bármely más dolgot elvállaljanak, nekik csak esetleges és időszakai munkát adnak, és a munka szerint fizetik őket. Hogy ezt a sérelmet orvosolják, az általános vasúti munkásegyesület azt javasolja, mikép törvényesen mondasák ki, hogy minden ember, akitől megkövetelik, „hogy egész idejét odaadja a társaság szolgálatába, ha csak törvényesen el nincs bocsátva ezen szolgálatából, jogosítva legyen egy heti felmondásra, mielőtt szolgálata véget érne, vagy felmondás hiányában, egy heti munkabérre is jogosítva legyen,

és míg alkalmazva van, a teljes heti munkabérekre.”¹ De a munkásegyleti politika felvilágosítására ezen kérdésben azon erősebben szervezett iparágakban kell példákat keresnünk, amelyekben, ámbár tényleg nem látszik oly veszedelmes munkaidőbeli változás, mégis van némi veszély arra, hogy ha ellen nem állanak, lassanként mégis becsúszhatik az. Így a jól fizetett szedők a londoni napilap-nyomdáknban, akiknek ott kell lenni, várva a jövő kéziratokra és aztán villámgyorsasággal dolgozni, hogy készen legyenek a nyomáshoz, azt követelik, hogy minden jelen levő munkásnak biztosítsák egy és egy fél „galley”² – vagyis, 5 sh. 9 penny fizetés a reggeli, és 5 sh. 4½ penny az esti lapoknál – akár van szükség, hogy annyit dolgozzanak, akár nincs. A kézzel dolgozó papírgyárosok régi módú egyesülete még tovább megy, és mereven követi azt a szabályzatot, amelyet hat napi szokásnak neveznek, amely biztosítja, hogy nem kevesebb, mit hat napi munka, vagy azzal járó fizetés fog járni minden alkalmazott munkásnak minden héten. Ha egy bal eset jön közbe, vagy egy gép áll meg, a munkaadó ép úgy

¹ A főtitkár jelentése az évi közgyűléshez 1897-ben.

² A legkevesebb, ami szokásban volt, volt az egy „galley”; aztán a szabályzat érthetlen frázisként azt mondta: „egy galley négy órai munka, és külön fizetés több, mint egy negyed galley után egy óra, ha szorítva vannak sietni”. Mr. C. Drummandnak le vagyunk kötelezve a következő magyarázatért. A lapszedők, akik darabszámra vannak fizetve, s akiknek a munka minimuma biztosítva van, azt saját gyorsaságok szerint végezhetik el. De azon célból, hogy a „nyomdász” (tudniillik az osztály igazgatója) bírjon valamely ellenőrzéssel az igénybe vett idő felől, meggyeztek abban, hogy a maximum, amely alatt egy galleyt el kell végezni, négy óra, ámbár a szedő a saját maga érdekében ritkán vesz annyit igénybe. Igen gyakran megtörténik, ha a nyomdász kénytelen szorítani a lehető legnagyobb gyorsaságra, hogy ő elrendeli a munkásoknak, hogy siessenek nagyon, vagyis minden erővel dolgozzanak. Az ily alkalommal dolgozó munkások jogosítva vannak külön fizetésre, mindazért, amivel óránként többet dolgoztak egy negyed „galley”-nál.

nem gondolhat a megállás ideje alatt arra, hogy megfoszsa a munkásokat megélhetésüktől, mint ahogy nem teheti, azt hivatalnokaival vagy igazgatójával szemben. Eleresztheti munkásait, megadván nekik a szokásos kétheti felmondást, vagy megfizetve nekik a szokásos egy guinea bírságot, de addig, amíg igénybe veszi szolgálataikat, kötelezve van nekik legalább a megegyezett minimális heti béreket megadni.¹ Hasonlóan a Flint üvegtételezőknek van egy kötelező szokása, amely kötelezi a munkások részére legalább is „tizenegy berakást adni hetenként, ami harminchárom munkaórának felel meg, a munkaadó részéről, vagy pedig a megfelelő összegű munkabért fizetni nekik”²

Más iparágakban, ahol a munka rendetlen, azon munkásegyleti kifogás, miszerint az önkényesen osztatik ki a munkaadó által, – ami tényleg a bérmunkás szerfelett függő helyzetére vezet – a munka részeltetésre vonatkozó szabályzatokra vezetett. Ha a munkások tudják, hogy bármely kevés is az elvégezni való munka, az méltányosan fog mindnyájuk közt kiosztatni, kevesebb kísértés lesz arra a szegényebb és rászorultabb tagoknál, hogy úgy kíséreljék meg biztosítani magokat, hogy rosszabb munkafeltételeket hajlandók legyenek elfogadni.³

¹ Hogy a hat napos gyakorlat legyen a következő: Huszonkét csomag naponta és tíz szombaton” (A papírkészítők eredeti társaságának szabályai és szabályzatai. Maidstone, 1887) 28. szakasz. A tizenyolcadik századi francia papírkészítők ha¹ ‘ *At* felmondást követeltek mindkét részről. Du Cellier: *Histoi: A Classes Laborieuses en France* (Paris, 1860) 292. 1.

² Ezen szokás el van fogadva az iparágban és elismerve a megyei törvényszéki bírák által, hacsak a bérszerződésben nincs ellenkező kikötés. Lásd a *Mint Glass Makers’ Magazinéban* 1874 aug. és 1875 márc. idézett eseteket a birminghemi és rotherhami megyei törvényszékeken.

³ A nagy ipar és a világkereskedelem haladása hasonló fejlődésre vezetett a francia munkásegyletekben is. Du Cellier (*Histoire des Classes Laborieuses en France* 385. 1.) megjegyzi, hogy 1830 után a munkásegyletek azon módzatok feltalálásán

A munka részeltetésnek legkezdetlegesebb formája latban a themzei munkások fordai társaságainál, akik szabályozták a fordákat, vagyis azt a rendet, amelyben az egyes helyen dolgozó munkások szolgálják ki a jövő-menőket.¹ Ez teljesen ugyanazon berendezés, mint amit a „tartózkodó házak” rendszere mutat, amely szerint a szabók, szedők, pékek, bútorozók, gyakran ácsok és festők között, ha a munkaadónak szüksége van munkásra, akkor arra veszik rá, vagy követelik tőle, hogy küldjön a munkanélküliek által elfoglalt egy helyre, és az a munkás küldetik el onnan, hogy ha alkalmas, elfoglalni az üres helyet, aki leg-hosszabb idő óta van a lajstromon.² Ez a berendezkedés,

fáradoztak, amelyek a munkanélküliség bajait lennének hivatva enyhíteni. Ahol a munkanap egyéni jellege volt, a munkaadó kötelezve volt egymásután kiadni minden munkásnak a dolgot. Ahol a munkát közösen kellett elvégezni, ott az összes munkások egyenlően részeltettek benne, ahelyett, hogy számok apasz-tattott volna meg.

¹ Ezen forda-társaságok, amelyeket alkalmilag Mayhew ír le: London Labour and the London Poor (London, 1851) valószínűleg igen régi keletűek. Volt egy társasága a komposoknak Blelerhitheban 1789-ben. és egy „akik rendszeren a Hermitage átkelőnél” jártak 1799-Den, mint már 1669-ből olvassuk, hogy „a mi gravesendi révészeink, az utolsó holland háború valamely ideiglenes és ügyes ürügy mellett kettősére emelték a révbért, amelyet asóta mindig fenttartottak, mert hát kellemesnek találták” (Thomas Manley: Usury at Six per Cent Examined London, 1669). Lásd the History of Trade Unionism, 11, 20. 1.

² A londoni, glasgowi, manchesteri stb. szedők a munkás-egyesületi hivatalt használják fel ily esetre; és a manchesteri gépészek helyi hivatalában egy helykeresők könyvét vezetnek. A kisebb iparágak legnagyobb része különös korcsmákat használnak tartózkodó helyekül, maga a korcsmáros tartván gyakran a munkanélküliek lajstromát. A tartózkodó helyrendszer részletes leírását lásd F. W. Galton: The Tailoring Trade.

Franciaországban a munkarészeltetés gyakorlata némely tes-tületi mesterségnél oly messze ment, hogy azok, akik legtovább voltak állandó munkában, ott hagyták helyeiket azok javára, akik

amely némely iparágban mindkét fél kölcsönös hasznára működött, egész odáig fajulhat el, hogy a munkaadónak nem engedtek semmi válogatási jogot. Így a Flint üveggé-szítók követelik a munkaadótól, hogy azt a tagot fogadja fel, aki legtovább volt munkanélkül,¹ akár arra való vagy megfelelő, akár nem; és a selyemkalaposok kifejezetten úgy rendezik be, hogy a munkaadó még csak nem is láthatja azt a munkást, kit hozzá utasítanak, mielőtt nem szerződte őt.²

egy bizonyos időn át munka nélkül voltak. Du Cellier: *Histoire des Classes Laborieuses en France*, 289. 1_

¹ Rules and Regulations of the National Flint Glass Makers' Sick and Friendly Society (Manchester, 1891). A X. szakasz következő: Ha egy munkás kiesik a munkából, a gyári titkár tudósítja a kerületi titkárt, aki egyszerre ír a központi titkárnak munkanélküli bizonyítványért; és ha egy munkást keres egy munkaadó, a gyári titkár a kerületi titkárhoz ír és ha nincs egy arra való ott a kerületben, ez ír a központi titkárnak, leírva, milyen munkás kívántatik, a béreket stb., hogy ne legyen semmi tévedés azon munkásra nézve, kit a hely betöltésére küldenek. Ha a munkaadó keres munkásokat, először a munkanélküliek sorozatát kell megnézni, mielőtt a segéd munkások vagy inasoknak adatnék előmenetel. Megjegyzés: a X. szakasz nem azt akarja, hogy kényszerítsünk egy embert felfogadni a mester részéről, aki ellen észszerű kifogása van, azt a kerületi bizottság tárgyalja le". *The Flint Glass Makers Magazine* számos esetet közöl, mikor a munkaadók panaszkodtak ezen eljárás ellen.

² A selyemkalaposok szokása oly általános, hogy az közbevetőleg van érintve a szabályokban. Amint azt nekünk az egyesület hivatalnokai megmagyarázták, a következőkben áll: „A munkaadóknak nem engedtetik megválasztani, a hogy épen csak megnézni sem azon munkásokat, akiket felfogadnak. Egy munkanélküli tag bemegy egy kalapos-műhelybe és beküld egy kis kártyát (a helykérő jegyet), megmutatva, hogy ő fizetéses tag (tudniillik nincs hátralékban járulékaival) és hogy milyen ágú dolgot tud elvégezni. Minden műhelyben a segédek sorban ilyen kártyákat kapnak. Mikor azt beküldték, az a munkás, akinek sora van, elmegy a munkaadóhoz és kérdi, egy kalaptest-csinálóra (vagy alakítóra, amint az eset hozza magával) van-e szüksége. Ezt úgy

Ez tényleg egyrejár egy céhszerű monopólium fentartásával, amelynek gazdasági jellege a szám erőszakos leszorítása, amivel különbség nélkül együttjár.¹

A munkaadó szabad választási jogának azonban az egyik és másik munkás közt, minden ily korlátozása egészen kivételes. Általánosabban, a munkásegysületek arra törekednek, hogy a munkarészeltetést mozdítsák elő saját tagjaik óhajai és önzése ellen intézett szabályzatokkal. Így a hajókovácsok takarékegylete a londoni kikötőben lényegében mind a mai napig fentartja 1824-i eredeti szabályzatát, mely szerint „egy tag sem halmozhat össze nagyobb mennyiségű munkát, mint amennyit ő az iparág szabályos órái alatt képes feldolgozni, tudniillik sem előtte, sem utána a napi szabályozott munkaóráknak az egész éven át; és semmi munka sem végezhető el bent azután, hogy a hajó külső oldalán dolgozó munkások abbahagyták a dolgot, úgy hogy minden alkalom megadható legyen azoknak, kik munkán kívül vannak.”² Ugyanaz a szándék vezeti sok kézimunkásiparban a fennálló szabályzatokat a „lappangás”, „rókázás” vagy „csalafintáskodás”, vagyis az ellen, hogy egy második munkaadó részére is dolgoznak, miután egész napot másutt dolgoztak. Így a nyergesek manchesteri egyesülete ki mondja, hogy „ezen egyesület egyik tagjának sem szabad dolgozni bármely más munkaadó részére, mint annak, akinél rendes munkában van, kivéve, hogy ha a fióknál senki sincs munkán kívül. És egy tagnak sem szabad semmi munkát elfogadni iparában, míg állása van, hogy azt bármely

híjják, hogy munkát kérnek a munkánélküli tagnak. Ha a munkaadó igent mond, annak a munkásnak azt mondják, hogy menjen be és kezdje meg a dolgot. Ha nemet mondanak, kártyáját visszadják, és ő tovább megy a másik műhelybe”.

¹ Erre a tárgyra visszatérünk a munkás-egyesületi mozgalom gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben.

² Rules of the Shipwrights' Provident Union of the Port of London; lásd az eredeti szövegezést a szabványos munkanapról szóló fejezet egy jegyzetében.

Amennyiben ez csak azt jelenti, hogy a munkaórák levonása azoknál, akik munkában vannak, ha más körülmények egyenlők, csak azt okozná, mikép a munka nagyszámú munkás közt oszolnék meg és így sok munkás meg volna mentve a teljesen munkanélküli állapottól, az egész dolog tisztán, ép úgy mint a hajókovácsoknál, akiknek szabályzatát fentebb idéztük, egyszerű munkarészeltetés. Mivel a munkanélküli munkásokat is el kell tartani valahogy, rendszeren munkástársaik által, sokkal jobb volna az egész területnek, hogy ha a lehető legnagyobb szám kapna alkalmazást a szabványos órák alatt, mintha némelyek rendkívülien hosszú napokat dolgoznak, a többiek pedig az utcán sétálnak dolgot keresve. Az üzlet általános ellanygulásának, vagy valamely iparág részéről a kereslet időleges megcsökkenésének idején, a munkásegységek előtt az ilyen berendezkedés szembeszökőleg észszerűnek látszik. Más oldalról pedig a munkaadó, aki a rendesnél sokkal szívesebben szeretné leszállítani a termelési költségeket a rossz időkben, jobban szeretné meghosszabbítani a munkaórákat, hogy így (időszámra fizetett munkabérek esetén) több munkás kapjon ugyanolyan hetibéért, vagy (darabszám béreknél) nagyobb termelést kapjon állandó kiadásai arányában. S így jutunk azon csodás helyzetbe, hogy rendszeren a lanygulás idején, amikor kevesebb ács- vagy gépészmunka kívántatik, kísérletek tétetnek arra, hogy meghosszabbítsák a szabványos napot azon ácsok és gépészekre nézve, akik egyáltalában munkában vannak, azon eredménynyel, hogy a munkanélküliek száma szükségtelenül megszorodik. Például 1879-ben, egy rendkívüli nehéz üzletmenet idején, a Clydparti hajóépítők arra törekedtek, hogy a munkaórákat emeljék fel heti ötvenegyről ötvennégyre, és a manchesteri építők kettőtől három órát adtak hozzá a heti munkához.¹ Ilyenmű kísérletekkel szemben látszanak a munkásegyséleti szabályzatok egyúttal megóvni a munkásokat a munka szükségtelen szünetelése ellen is.

¹ History of Trade Unionism, 332-334. 1.

Az olvasó szorosabb vizsgálat után látni fogja, hogy ezen szabályzatok, ámbár látszólag a munka állandó voltára vannak irányítva, tényleg mégis főleg arra valók, hogy az egyéni alku bajait gátolják meg, és megmentsék a munkásokat, különösen rossz időkben attól, hogy személyi függésbe jöjjenek a munkaadótól vagy az ő munkavezetőjétől. így, a munkásegyleti kifogás a munka feltételeire nézve, miután azok hosszú időre előre megvannak állapítva, teljesen eltűnik, amint láthatjuk a kaszaköszörülők kis példájánál, ha ezen megállapítás a közös alku rendszere mellett jó létre. Azon munkaszabályok, amelyekért az építőipar minden ága oly állhatatosan küzd, rendszeren megállapítják a bérek nagyságát, a munkaórákat és sok más feltételt, végtelen hosszú időre, amelytől aztán sem a munkadók, sem a munkások nem térhetnek el anélkül, hogy 6 hónappal előre felmondanak azt. A bányászok szövetsége 1893-ban készségesen lekötötte magát, hogy továbbra is elfogadja az akkor létező munkabérek egy évre, cserében egy megfelelő kötelezettséggel az egyesült munkaadóktól, hogy nem fognak kívánni leszállítást ezen idő alatt. Hasonló módon azon kifogása a munkásegyleteknek, hogy nem engedik kiadatni a munkát lanyha időszakokban megszűnik akkor, amikor ez a két osztály valamely, magok a munkások közt létrejött oly közös megállapodás mellett történik, mint amilyeneket most említettünk.¹ *Ezen szabályzatok egyike sem biztosítja, sőt meg sem kísérli biztosítani a munkásnak az egész heti munkát, vagy az egész heti munkáért az év mindenik hetére.* Ezeknek kevés valódi hatások van a munka állandó-

¹ A munkások még ahhoz a kezdetleges módhoz is fordulhattak, hogy sorsot húzzanak; így a takácsok valódi jótékony beteg és temetkezési társaságának” szabályai és szabályzatai (Rochdale, 1884) kimondják”, „hogy ha oly gyár szünetel, ahol a mi tagjaink dolgoznak és szembeszökő, hogy ezen szünetelés hosszú ideig tart, két nappal azelőtt, hogy minden munkás bevégezze munkáját, sorsot húzzanak, hogy kinek neve lesz első a maradék listáján”.

ságára és lényegben pusztán együttjáró tünetényei a közös alku módszerének, amely a szabványos munkabér és szabványos munkanap fentartása végett szükségeltetik.

Tényleg nincsenek oly munkásegyesületi szabályzatok, amelyek a munkaadót azon kötelezettségre szorítanák, hogy állandó munkát biztosítsanak azon bérmunkásoknak, akiket neki felfogadni tetszett. Helyesen vagy helytelenül a munkásegyletek elfogadták azon álláspontot, hogy a tőkéstől csak addig követelhetik, hogy szerezzon nekik munkabért, amíg tud szerezni nekik munkát. A munka folytonossága ennél fogva a fogyasztók keresletének folytonosságával függ össze, vagy szabatosabban a kereslet és kínálat pontos arányba hozatalával. Mind a munkaadók, mind a munkások óhajtják, hogy az az aránybáhozatal megtéessék és a folytonosság biztosíttassák. De a tőkések és a kézi munkások,; kevés kivétellel mindkét oldalon, teljesen ellentétes utakon akarták azt elérni. Amikor az üzlet lanyha lesz, és az eladások csökkennek, a munkaadó első gondolata az, hogy az árak leszállításával vonzza a fogyasztókat. Azt hiszi, hogy bármi legyen is a lehanyatlás oka, még mindig kaphat megrendeléseket és fentarthatja, hogy gyára egész időt dolgozzék, hacsak képes rá, hogy terményét kellőleg alacsony áron árulhassa. Ezen leszállítás miatt elsősorban is a munkabérekre tekint. A földesúr követeli az ő megállapított bérét vagy részesezőlog vagy elsőbbségi kötvény birtokosa a maga megállapított kamatját. Végzetes volna gazdálkodni az épületen, gépen vagy berendezésen, amelyet vagy a legnagyobb hatályosságban kell fentartani, vagy korábban kicserélni, mint szükséges volna, komoly költséggel. Nem érdemes lényegben, és ellenkezik a szellemi munkások hagyományai-val, hogy az igazgatók vagy hivatalnokok fizetésein rágódjék. A következtetés kikerülhetetlennek látszik. A munkamegszüntetés egyedüli elhárítása csak az lehet, hogy míg a munkaadó egy időre nélkülözi haszna egy részét, a munkás nélkülözze munkabére egy részét.

A munkásegyesületek tökéletes ellentétben állanak

ezen politikával.¹ Arra utalnak, hogy nekik nem arról van szó, hogy felesleges hasznok szállíttassák le egy időre; ami kockán forog, az heti megélhetések; családjaik és magok tényleges háztartása. A munkások nagy többségénél egy tízszázalékos bérlészállítás az eledel és melegítés tényleges csökkentését, a ruházkodás és otthoni kényelemben tényleges szűkölködést jelent, amelyet ők fizikailag kimerítőnek és az ő ipari munkakedvökre hátrányosnak jelentenek ki. Egyik gyáros sem gondolná bölcs dolognak, hogy épületeit és gépezetét rossz állapotba engedje, vagy lovainak ételmennyiségét és istállóit berendezését leszállítsa; miért lenne hajlandó, kérni a munkásegyleti tag, ezen öngyilkos politikát követni az ő termelőképességének legfontosabb tényezői, azon emberi munkásokkal szemben, akiket foglalkoztat?² Hogy ha a munkaadó, a rossz időkben a verseny

¹ Így, a gyári cipőkészítők, egy oly időben, amikor nagy lanyhutság volt az iparágukban, határozottan tiltakoztak a munkaadók politikája ellen: „Hogy ha a tőkészek közt folyó háztartalan, végtelen verseny folytán úgy találjuk, hogy kereskedelmünk napról-napra kisebb, a bankok megszüntetik a fizetést, oly cégek, amelyek a múltban úgy vélt szilárdságok miatt valódi fogalmakká lettek, teljes és reménytelen fizetésképtelenségbe kerülnek, mi több, fellépnek azon tan ellen, amely ezen bajokon általános munkások béreinek leszállításában vagy munkáidejük felemelésében akar feltalálni”. Monthly Report of the National Union of Boot and Shoe Operatives (1879 december).

² Az a szokás, hogy a munkaadók oly árákon fogadnak el megrendeléseket, melyeket nem lehet a létező munkabérek mellett fizetőkké tenni, folytonos panaszok tárgya. Az előszó a By-laws, Order of Business, and Rules of Order of the Window-Glassworkers of England (Sunderland, 1886)-hoz kijelenti: „Elismerve bár, hogy néha nyomás gyakoroltatik a tőkészekre vagy munkaadókra, (hogy) igen sok esetben, ahelyett, hogy bármilyen ellentállást tanúsítsanak, oly feltételeket fogadnak el, amelyek károokra vannak nekik magoknak, bízva abban, hogy képesek lesznek kárpótolni magokat úgy, hogy törvényesen elvonnak egy-egy kis részt munkásaik heti keresményéből; és hogy nincs háttára azon végleteknek, ameddig szorítható le a munka, ha csak

nyomása alatt azzal akarja a fogyasztót rávenni, hogy vegye meg az ő különös cikkét, hogy végtelenül megrontja a munkafeltételeit, akkor ő, így megrontva a munkások egymásután következő sarjainak fizikumát és jellemét, olyat ad el, ami nem az övé, a szolgálatában álló emberi lények tőkeértékét.

Egy további nehézménye a munkásegyleti tagnak az, hogy ő azt hiszi, mikép a munkaadó által ő tőle kívánt áldozat rosszabb, mint haszontalan. Az, ha pusztán olcsóbb áron kínáljuk az árukat, egyáltalán nem növeli a világ összesített keresletét ily áruk után. Érdekében állhat az egyes munkaadónak közvetlen céljaira, hogy ellenfeleit leszorítsa, megnagyobbítani termelését. Az is feltehető, hogy az egy különleges iparágban levő minden munkaadónak használhat, hogy há leszállítván áruik árát, megnövelik az áraik iránt való összes keresletet, afelett, amilyen lett volna az másként.¹

nem abban, amit a szegényügyi hatóságok állapítanak meg, és az a bér, amit az ottani munkáért fizetnek”.

¹ Nem szabad elfelednünk, hogy a munkások' bármely külön osztályánál a munkabérek esése legjobb esetben is sokkal kevesebb, mint aránylagos esést jelent terményeik részletárában. így, amikor a northumberlandi kőszénbányászok arra 3zólítottak fel, hogy fogadjanak el egy tízszázalékos leszállítást avégre, hogy emeljék köszönök keresletét, helyesen válaszolhatták, hogy miután tényleg átlagban ők csak 15 pennyt kapnak a kivágott köszénért, ezen tízszázalékos bérletleszállítás, amely nekik családi jövedelmekben komoly zavart okozna, egyáltalán nem az, ki több eredményt a londoni fogyasztónál az ár leszállítását több mint 24 shillingről 23 shilling 10½ pennyre, vagyis mintegy félszázalékot tonnánként.

Az árak tényleges változásának, a legtöbb iparban, kevés összekötötése van a munkabérek változásaival. „Az utolsó húsz év alatt a gyapotfonal részletára változott egy pennyről két pennyre egy 200 yardos csomónál, vagyis 100 százalékkal, követvén, többé vagy kevésbé szorosan, a gyárosok árainak változását. Mind-ezen idő alatt a női munkások bérei, akik a fonalgyárakban a munkások nagy többségét teszik, alig változtak.” Prof. W. Smart: *Studies in Economics* (London, 1896) 259. 1.

De mindegyik esetben az összes kereslet csak annyi marad, tényleg azonos lévén az összes termeléssel, és mindaz, ami történt, annyi, hogy egyik irányban emelkedik a nyereség, egyensúlyba hozatva azon egyenlő veszteség által, amely valahol másutt következett be. így a munkásegyletek azt állítják, hogy az árleszállítás nem helyes orvosság az üzlet általános hanyatlása ellen. Ha ily politikát fogadnak el mindenfelé, a termelőknek egyesített jövedelme nem nagyobb, mint leit volna akkor, ha fentartották volna áraikat és kevesebb munkát teljesítettek volna. Az egyedüli eredmény az, hogy a munkásoknak több dolgot kell elvégezni ugyanazon pénzért, és ámbár a bérmunkások, mint fogyasztók, kapnak részt a leszállított árak előnyéből, az a tény, hogy ők a terménynek csupán egy harmadát fogyasztják el, az egész eljárást tiszta veszteséggé teszi az ő osztályokra nézve.¹

Ha azt válaszolják, hogy egy ország képes, észszerűen olcsóbbítva terményeit, többet kapni részesedésül rendszerésénél a világ megcsökkenett üzletéből, és ily módon fentartani az ő saját bérmunkásait foglalkoztatva őket az idegenek rovására, a munkásegyleti tagnak az a válasza van, hogy a nemzetközi forgalom orthodox elmélete szerint a nemzeti iparnak adott minden ily mesterséges ösztönzésnek szükségképen ép oly hatástalannak kell lenni a forgalom egész mennyiségének növelésére, mint egy védvárnak vagy a kiviteli prémiumok rendszerének. Ezen érvelés egészét a munkásegyleti ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben fogjuk megvizsgálni. Itt csak annyiban érint benünket, hogy ez magyarázza meg azt az állhatatos munkásegyleti politikát, mely szerint legerősebben küzdenek a

¹ Az egyesült királyságban az áruk és szolgálatok évi termelésének mintegy három ötödötől két harmadig terjedő részét a bérmunkásosztályok felett levő népesség, az egész egy ötöde veszi igénybe; lásd a hivatalos statisztikára való utalást, a Facts for Socialists-ban (Fabian Tract, No. 5.).

munkabérek minden leszállítása ellen, és csak a nagyobb erőnek engednek.¹

De a munkásegyleti világ némely része nem áll meg ezen nemleges álláspontonál. Egy tökéletesen ellentétes politikát állítottak fel az üzleti hanyatlással szembezállás módjára nézve, amelynek elfogadására a munkaadókat minden lehető eszközzel szorították. A gyapotmunkások és a kőszénbányászok – ez a két iparág, amelyet mindenütt együvé kell kapcsolnunk – ismételve azt válaszolták munkaadóik azon felszólítására, hogy a munkabéreket szállítsák le, ép oly biztosan, mint azok, hogy szállítsák lejobb a termelést. Ezen politika már a század első kezdetétől származik, így, hogy egy 1844-iki hivatalos jelentést idézzünk: „Aligha lesz elismerésre méltó bármely higgadtan gondolkodó ember előtt a munkások ezen nagy testületének helyzete, amikor több ezer közülök – tényleg a bányászok és bányamunkásoknak összesége, kevés kivétellel Lancashireben, együtt 16.000 munkás – sok év óta már (az 1825-i törvény óta, mely eltörölte az összejátszási törvényeket) kész volt oly szabályzatok alá helyezettetni magát munkájok mennyiségére nézve, amelyek hogy ha valamely hatóság vagy kormány kísérelte volna meg őket behozni bármely, magát civilizálni tartó országban, minden gondolkodó embernek elszörnyülködését költötték volna fel, mint a legeltűrhetetlenebb önkényuralom tényei. És mégis ezen szabályzatok célja a dolgozó bányamunkások szemében az volt ... a munkabérek fentartása méltányos szín-

¹ A mi History of Trade Unionism munkában leírtuk, hogy mint fogadták el egy néhány évre, egyes kis számú egyesületek, főleg a kőszén- és vasiparokban, a munkaadók álláspontját, és mint járultak hozzá a simuló munkabérskála híres rendszeréhez, amelyet a kőszénbányászok ma már elvetettek. A munkabér szabályozásának ezen rendszerét tárgyaljuk a munkásegyletek feltevéseiről szóló fejezetünkben. Minden ismert simuló bérskáláról részletek foglaltatnak a History of Trade Unionism II. függelékében.

vonalon, magok védelmezése a túlmunka ellen, és a munka-piac, mind szintén a szénpiac túltömése ellen ... Egy bizonyos napimunka, amelyet „darg”-nak neveztek, állapított meg, amelynél többet dolgozni magok a bányamunkások nem engednek meg senkinek.”^x

Az a politika, hogy a kőszéntermelést az ez iránt való kereslettel a folyó árakon szabályozzák, mindig vezérelve volt a kőszénbányászoknak. A „darg”, vagyis az egyes kőszénvágó napi termelésének korlátozása sohasem volt általánosan elfogadott, és ma az nem a jól szervezett munkásegyleti kerületek, de a csak félig szervezett ayrshirei és lanarkshirei bányák szokása. Angliában a túltermelés megszorítása csak az ellenkező javaslat formáját öltötte magára, amely igazolta a bányászok vonakodását a munka-

¹ A kőszénbányászat megvizsgálásra kiküldött biztos jelentése No. 592. 1844-ből XVII. köt. 31. 1. idézve J. H. Burton: Political and Social Economy (Edinburgh, 1849). Egy vagy két régi darabszám-iparban – különösen a fazekasok és üvegcancsó-készítők némely fiókjánál – az egyéni termelés hasonló korlátozása állott fent „stint” vagy „tantum” elnevezés alatt. „A mi könnyű áruműhelyeinkben – írta az északangliai üvegcancsó csinálók társaságának titkára 1895-ben – a társaság megállapított egy tantumot, amelyet a tagoknak nem szabad túllépni: ha úgy tesznek, a többlet a társaságnak fizettetik, amint a jelentés fogja mutatni . . . küldöm egy másolatát a mi kerületünkben * könnyű árakra vonatkozó említett tantumnak:

Úgy vélt negyed gallon	110 tucat.
10. oz. Codd.....	10 tucat.
5. oz. Codd.....	115 tucat.
Pintes üvegek.....	115 tucat.
Úgy vélt pintesek 12 sz. felett.....	115 tucat.

Úgy vélt pintesek 12 sz. alatt nincs korlátozás.

Minden a fentebbieket túltermelt cancsóért a pénz a társaság pénztárába fizettetik be. Report of the Rates of Wages, Lists of Numbers, etc., of the Glass Bottle Makers of Great Britain and Ireland (Castleford, 1895) 49. 1.

bérek leszállítására.¹ Amikor a bányatulajdonosok a maguk felszaporodott köszénmennyiségeikre mutattak okul arra, hogy miért kell a munkabéreket és az árakat leszállítani azon célból, hogy a keresletet emeljék, a bányászok azt javasolták, hogy kereslet és kínálat inkább hozható összhangba a termelés megszorítása, semmint az által, hogy a venni nem akarókra rátukmáljuk a kőszenet. Egy új alkalmalmmal a munkásegylet gyakorlati példát mutatott ezen politikára. 1892 márciusán a bányászok szövetsége fenyegetve látta tagjait a bérleszállítással, a kőszéntulajdonosok képtelenek lévén felemelni az eladást. A munkások elhatározták, hogy egyheti szünetet tartanak, azon eredménnyel, hogy a készlet időlegesen megcsökkent és a leszállítást tovább nem sürgették.²

¹ The Eules of the Miners' United Association of the County of Fife (Dunfermline, 1868) említi az, előszóban azt „a borzasztó mennyiségű kőszenet, amely felgyülemlett a megyében, amely baj előttünk áll, mint valami merev rém, hogy meggátolja igaz igényeink érvényesítését”. Az Articles of Regulation of the Operative Collieries of Lanark and Dumbarton 1825-ben kijelentették, „hogy sohasem kell megengedni, mikép bármily nagy kőszénkészlet legyen bármely tulajdonos kezében*”. Lásd Huskisson: Speeches (London 1831). II. köt. 369, 371. 1.

² A termelés megszorításának ezen politikája az eladás korlátozásának neve alatt régidő óta jellegzetes volt a kőszénüzletben. 1771-től 1844-ig, hetvenhárom éves idő alatt, csaknem állandóan meg volt egy rendszeres szervezkedés a Tyne és Wear-parti kőszéntulajdonosok közt az árak és termelés szabályozása végett. „A bányatulajdonosok évente összegyűltek és megegyeztek azon, amit alapnak neveztek, vagyis azon arány felett, amint fogja eladni minden bányát a szenet az összes eladáshoz képest. Összegyűltek havonta, és gyakran kéthetenként, megállapítani azt, amit a következő hónapra eladni véltek. Megegyezés volt azon ár felett is, amelyen ad el mindegyik bányát. Newcastlei kocsi szerint 3-tól 5 shillingig menő bírságot fizettek azok, akik az év végén túlméltak a megállapított mennyiségen, és azt azok kapták, akik alól maradtak azon (D. A. Thomas). Az eredmény az volt, hogy az árak nagyban és állandóan emelkedtek. Úgy lát-

Húsz év óta hasonló politikát sürgettek a gyapotmunkások is az üzlet lanyhaság minden előfordulása al-

szik, hogy ameddig a megegyezés tényleges megszorítását eredményezte az összes termelésnek, az elég kielégítőleg működött a kőszéntulajdonosok szempontjából. De aztán minden kőszéntulajdonos arra tört, hogy új bányákat nyitott és növelte annak képességét, hogy felemelje a maga alapját. Az egyezség is képtelen volt megszorítani az összes termelést, és csak a munka részletetése maradt fent, amely 1844-ben szűnt meg a nagyobb bányák kilépése folytán, akik egész képességeikig óhajtották művelni bányáikat. Részletek találhatóak a kőszénüzlet tárgyában 1800, 1829, 1830 és 1873-ban ülésezett parlamenti bizottságok jelentéseiben és tanúskodásaiban. G. II. Porter: *Progress of the Nation* (London, 1847-iki kiadás 283-286. 1.); Cunningham: *Growth of English Industry and Commerce* II. köt. 463. 1.; *Some Notes on the Present State of the Coal Trade*: D. A. Thomas, M. P. (Cardiff, 1896). Mr. Thomas azt ajánlja, hogy hasonló eladási korlátozás hozassék be Déli Walesra, azt állítván, hogy ha minden bánya belenyugodna csak a maga kivetett hányadát termelni az egész termelésnek, az árak magoktól fentmaradnának, anélkül, hogy bármely együtt-eljárás szükségeltetnék az eladók közt az árra nézve, és anélkül, hogy ténylegesen korlátoztatnék az összes termelés a létező árak melletti keresleten túl. Úgy látszik, hogy ezen javaslat, miután nem intézkedik a bányák számának és képességének korlátlan szaporítása tárgyában, ugyanazon veleszületett gyengeségben szenved, amely alkalmilag szétrobbantotta a Tyne és Wearperti szervezkedéseket.

A westfáliai és pennsylvániai bányatulajdonosok tovább mentek. A rajnai westfáliai kőszén-syndicatus teljesített 1893 óta minden eladást a westfáliai bányatulajdonosok részére, mind az árat, mind a termelést ő szabván meg. A pennsylvániai kőszéntulajdonosok társasága, együttesen a nagy vasúti társaságokkal lényegben hasonló szervezettel bír az anthracite eladására. Sir George Elliot merész tervezete (részletezve a *Times*-ben 1893 szept. 20), amely az egyesült királyság minden kőszénbányájának összeolvadását célozta egyetlen, 110 millió font sterlinges társasággá, amely az árak emelése tekintetében kormányi ellenőrzés alatt lett volna, alkalmilag inkább fogadható el, mint egy pusztán tőkepenzesekből álló trust.

kalmával. Az 1878-iki nagy nyomottság idején, amikor a gyapot darabárúkból az angol kivitel értéke nem kevesebb, mint 17 százalékkal esett az 1872-iki alá, a munkaadók azt állították, hogy csak 10 százalékos bérleszállítás mellett lesznek képesek üzleteiket folytatni. A szövők tagadták, hogy bármely ily leszállítás képes lenne általában a túitömött vászonpiacon az özönt megszüntetni, különösen azon tényre való tekintettel, hogy a kivitt darabárúk mennyisége nem volt kevesebb, mint azelőtt; hanem felajánlották beleegyezésüket abba, feltéve, hogy ha a munkaadók is belenyugodnak a magok részéről, hogy minden gyárat rövid ideig dolgoztassanak, hogy a túltermelés megszűnjön.¹ Használóan az 1885-iki nyomott korszakban a munkaadók szorították a bérleszállítást, és a munkások – ez alkalommal a fonók – formailag felajánlották, hogy „elfogadják egy 10 százalékos leszállítást és heti négy napot; 5 százalékos és 5 napot: vagy egész munkabért egész idővel”.² „A munkaadók – mint eszes titkárok mondja – ezt úgy tekintették, mint tévedést, gyakorlatból tudván, hogy a rövid idő megszaporodott termelési költséget jelent.”³

Nem akarunk belemenni azon mélyen járó gazdasági érvekbe, amelyek ezen politika mellett és ellen hozatnak fel, arra nézve, hogy a kereslet zavarait határozottan szabályozott termeléssel kell ellensúlyozni.⁴ Akár mit lehessen is mondani a termelés megszorítása mellett, ezen eljárás rendszeres használata a bérmunkások társulatainak hatáskörén

¹ Lásd a gyapotszövők felszólítását 1878 júniusáról, közölve a History of Trade Unionism-ban 329, 330. l.

² A gyapotfonók egyesült társasága albizottsági, végrehajtó-bizottsági és képviselői gyűlésének jegyzőkönyvei, 1885 június.

³ Samuel Andrew: Fifty Years of the Cotton Trade (Oldbam, 1887) 10. l.

⁴ Az 1878-iki vitánál a munkásegyleti álláspont eszesen volt feltüntetve Mr. (most the Bight Hon.) John Morley által: Over Production; an address delivered at the Trade Union Congress, 1878 (Nottingham, 1879).

kívül esik. Van módjok természetesen arra, hogy időlegesen megállítsanak minden termelést, egyszerre megtagadván a munkát, mint a bányászok szövetkezete által 1892-ben önkényesen vett egy heti munkaszünet vagy strike alkalmával történt. De amikor az ipari gépezet mozgásban van, a termelés bármely közvetlen korlátozása nincs a munkásegyesület hatalmi körében. Egy erősen szervezett egyesület törekedhetik arra, hogy egyik tagja se termeljen többet, mint a meghatározott mennyiség naponta, (a kőszénbányászok „darg”-je), vagy arra, hogy az iparágban levő minden telep csak egy korlátolt heti óraszámmal dolgozzék (a gyapotmunkások „rövid ideje”). De ezen eljárások egyikének sincs gyakorlatban semmi tényleges eredménye abban, hogy a termelés egész összegét lejjebb szorítsa annál, amennyit a munkaadók óhajtanak. Mindig lehetséges több bányászt dolgoztatni egy bányában, további rétegeket nyitni fel, vagy épen új bányákat nyitni meg. A gyártulajdonos továbbá gépeket szerez be, és mihelyt a leszállítás híre folytán emelkednek az árak, a régi gyárak újra megnyitvatnak és újak állítatnak fel. Minden kísérlet a bérmunkások részéről arra, hogy az egyes munkás termelését korlátozzák, ámbár okozhat nehézséget vagy növelheti az ipar vitelének költségeit, tényleg alig bír gyakorlati hatással arra, hogy a termelendő összes mennyiséget korlátozza. Ennélfogva, ámbár az angol kőszénbányászok és gyapotmunkások erős meggyőződésben maradnak, hogy kívánatos volna az ő munkaadóik szempontjából korlátozni a termelést, még nem tettek semmi lépést sem arra, hogy munkásegyesületi szabályzattal létesítsék az ily leszállítást.¹ Röviden a munkásegyesü-

¹ A termelés megszorítása tényleg a munkaadó és nem a munkás észjárása, és rendszeren gyakoroltatik (mint a kőszéntulajdonosok eladási korlátozásával vagy egy rendes trust-ben) a bérmunkások segélye nélkül, ámbár alkalmilag, (mint a birminghami ágy állvány-gyárosok ezentúl részletezendő egyleteiben) a munkásegyesületek összeműködése mellett. Gazdasági hatását a munkásegyesületi ügy gazdasági jellegéről szóló fejezetünkben

letek, ép úgy, mint az angol munkaadók többsége eddigelé segélytelenül állott a kereslet változatos apályaival és dagályaival szemben, és elfogadta, mint kikerülhetetlent, az ezzel együttjáró hullámzásokat a munkánál is.

Megbénítva tehát azon törekvésekben, hogy a munka állandóságát biztosíthassák, akár a munkaadó, akár a fogyasztó részéről, egyes munkásegysületek erejüket más irányba terelték. Ha nem képesek megvédelmezni magokat a tőkések és fogyasztók hullámzó kereslete ellen, mindenestre képesek felállítani korlátokat legalább munkástársaik ellen. Innen származik, hogy még a mai napi munkásegysületi világnak is találjuk egyes szakaszait, amelyek ragaszkodnak azon középkori eljáráshoz, ami áll az inaskodásban és az iparágba újonnan belépők korlátozásában, a nők kizárásában, és más munkásokkal szemben, szerzett jogok fentartásában a megélhetés előnyösebb módjára nézve.

Jelentős dolog, hogy a munkásegysületi szabályzatok keresésében csak ezen ponton találjuk magunkat szemben az egyedáruság eszméjével. A szabványos munkabér, a szabványos nap, a munka biztos és egészséges helye egyszerre élvezhető az ország összbérmunkás osztálya által. Ahelyett, hogy bármely óhaj is lenne arra nézve, hogy ezen feltételek bármely osztály vagy szakasz kizáró jogai legyenek, a munkásegysületi emberek azt állítják, hogy ezen kérdések bármelyikében az egyik egyesület által kivívott siker ténylegesen könnyebbé teszi a munkások más osztályára nézve azt, hogy hasonló igényeket emeljenek. Ha a vállalkozók és építőmesterek bármely városban rászoríttatnak, hogy határozott szabványos munkabérek hozassanak be minden téglarakó, kőműves és ács részére szolgálatokban, hajlandók arra, hogy e berendezkedést teljessé tegyék, szabványos munkabért en-

fogjuk érinteni. Annyit egyszerre is mondhatunk, hogy a munkás szempontjából, nincs annak sok haszna, ha a munkabéreket fentartjuk, ha az nem jár együtt a szabványos munkabér közszabályzatával, és ily közszabályzat mellett az szükségtelen és hasz-
talan.

gedélyezni még a nyersmunkásoknak is. És ha egy városban a vezető egyesületek rászorítják a városi tanácsot, hogy vagy maga fizessen munkásegylet! munkabéreket, vagy kényszerítse vállalkozóit így tenni, ezen kérelem mindig arra céloz, hogy egyenlően alkalmaztassék a bérmunkások minden osztályára. Még inkább ez a helyzet a szabványos munkanapra, amely csaknem kikerülhetlenül arra vezet, amint láttuk, hogy egyenlő legyen az ugyanazon helyiségben levő munkások minden osztályára. Végezetül az egészségügyi követelmények biztosítása és a balesetek meggátlására szolgáló minden szabályzat szükségkép hasznára válik a bérmunkásoknak, osztály, érdem és nem különbség nélkül. De azon szabályzatokban, amelyeket a következő két szakaszban fogunk tárgyalni, s amelyek a megszerzett jogon alapulnak valamely iparágban, melyet a munkások egyik csoportja igényel a többiek kizárására, egy teljesen elütő természetű igény áll előttünk, hasonló ahhoz, amelylyel állanak elének a szabad hivatalok elfoglalói, az egyházi állások vagy polgári tisztviselő-helyek birtokosai akkor, hogy ha fenyegetve vannak azok eltörlése vagy újjászervezésével.

TARTALOM.

I. RÉSZ.

Munkássegylet! szervezet.

I. fejezet.

Lap

Kezdetleges demokrácia..... 1

II. fejezet.

Képviselési intézmények..... 42

III. fejezet.

A kormányzás egysége 79

IV. fejezet.

Egyletek közti viszonyok 116

II. RÉSZ.

Munkássegylet! működés.

Bevezetés 163

I. fejezet.

A kölcsönös biztosítás módszere 171

<i>II. fejezet.</i>	
A közös alkuvás módszere	Lap 196
<i>III. fejezet.</i>	
Választott bíraskodás	254
<i>IV. fejezet.</i>	
A törvényi becikkelyezés módszere	283
<i>V. fejezet.</i>	
A szabványos munkabér	317
<i>VI. fejezet.</i>	
A szabványos munkanap	376
<i>VII. fejezet.</i>	
Közegészség és biztonság	412
<i>VIII. fejezet.</i>	
Új eljárások és gépezet	456
<i>IX. fejezet.</i>	
A munka állandósága	500